

รูปแบบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวพุทธจริยธรรมระดับอุดมศึกษา
THE MODEL OF HUMAN RESOURCE DEVELOPMENT BASED ON BUDDHIST
ETHICS IN HIGHER EDUCATION

นายจักรวาล สุขไมตรี

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

พุทธศักราช ๒๕๕๗

รูปแบบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวพุทธจริยธรรมระดับอุดมศึกษา

นายจักรวาล สุขไมตรี

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

พุทธศักราช ๒๕๕๗

(ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย)

The Model of Human Resource Development Based on
Buddhist Ethics in Higher Education

Mr.Jagraval Sukmaitree

Dissertation in Partial Fulfillment of
The Requirements for the Degree of
Doctor of Philosophy
(Public Administration)

Graduate School
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
C.E.2014

(Copyright by Mahachulalongkornrajavidyalaya University)

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อนุมัติให้นิพนธ์
เรื่อง "รูปแบบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวพุทธจริยธรรมระดับอุดมศึกษา" เป็นส่วนหนึ่ง
ของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์

(พระมหาสมบุรณ์ วุฑฒิกโร, ดร.)
คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

คณะกรรมการตรวจสอบนิพนธ์

(พระโสภณธรรมวงศ์, ดร.)

ประธานกรรมการ

(อาจารย์ ดร.บุญเลิศ ไพรินทร์)

กรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เมธาพันธ์ โพธิ์ธีรโรจน์)

กรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุขะพรหม)

กรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.โกนิญ์ ศรีทอง)

กรรมการ

คณะกรรมการควบคุมนิพนธ์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุขะพรหม

ประธานกรรมการ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.โกนิญ์ ศรีทอง

กรรมการ

ชื่อผู้วิจัย

(นายจักรวาล สุขไมตรี)

ชื่อวิทยานิพนธ์: รูปแบบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวพุทธจริยธรรมระดับอุดมศึกษา
 ผู้วิจัย: นายจักรวาล สุขไมตรี
 ปริญญา: พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต (รัฐประศาสนศาสตร์)
 คณะกรรมการผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์:
 ผศ.ดร.สุรพล สุยะพรหม พธ.บ., M.A., Ph.D.(Pol. Sc.)
 ผศ.ดร.โกนิฐ์ ศรีทอง พธ.บ., M.A., Ph.D.(Sociology)
 วันสำเร็จการศึกษา : ๒๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๘

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ (๑) เพื่อศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และหลักพุทธธรรมที่สอดคล้องกับจริยธรรมที่เหมาะสมสำหรับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่เป็นนักศึกษาระดับอุดมศึกษา (๒) เพื่อศึกษาสภาพปัญหาและอุปสรรคการดำเนินการด้านจริยธรรมของนักศึกษาระดับอุดมศึกษา (๓) เพื่อเสนอรูปแบบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวพุทธจริยธรรมระดับอุดมศึกษา

ระเบียบวิธีวิจัยเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เก็บข้อมูลด้วย ๒ ขั้นตอน คือ การสัมภาษณ์เชิงลึก โดยกำหนดผู้ให้ข้อมูลหลัก จำนวน ๓๐ รูป/คน เลือกแบบเจาะจงจากผู้ทรงคุณวุฒิ เครื่องมือในการเก็บข้อมูล คือ แบบสัมภาษณ์เชิงลึกที่มีโครงสร้างเก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกตัวต่อตัว วิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการวิเคราะห์แบบอุปนัยและพรรณนาความ และจากการสนทนากลุ่ม โดยเลือกผู้ร่วมสนทนากลุ่มเฉพาะ จำนวน ๑๐ คน เลือกแบบเจาะจงจากผู้ทรงคุณวุฒิและมีส่วนเกี่ยวข้องกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ เครื่องมือในการเก็บข้อมูล ได้แก่ หัวข้อสนทนาที่พัฒนาจากข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก เก็บข้อมูลด้วยการสนทนากลุ่ม วิเคราะห์ข้อมูลด้วยอุปนัยวิเคราะห์ และการพรรณนาความ

ผลการวิจัยพบว่า

(๑) แนวคิด ทฤษฎี และหลักพุทธธรรมที่สอดคล้องกับจริยธรรมที่เหมาะสมสำหรับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่เป็นนักศึกษาระดับอุดมศึกษา พบว่า ๑) การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เป็นการเปลี่ยนแปลงกระบวนการคิดและการประพฤติปฏิบัติของมนุษย์ให้มีความเจริญขึ้นทั้งในเรื่องของความรู้ ทักษะ ความสามารถ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพ ประสิทธิผลต่อในการพัฒนาตนเอง องค์การ สังคม ซึ่งกระบวนการวางแผนการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่จะทำให้มนุษย์มีการพัฒนาตนเองอย่างมีประสิทธิภาพ คือ ให้การศึกษา ให้การฝึกอบรม และให้การพัฒนา อย่างไรก็ตามก็ต้องพิจารณาถึงแรงจูงใจภายในตัวของมนุษย์เป็นสิ่งสำคัญ ซึ่งแรงจูงใจที่สามารถส่งเสริม สนับสนุนให้เกิดการพัฒนานักศึกษาระดับอุดมศึกษาให้มีพฤติกรรมปฏิบัติที่ดีงาม ถูกต้อง มีอยู่ ๕ ประการ คือ ๑ การศึกษา ๒ ครอบครั้ว ๓ การให้รางวัล ๔ ค่านิยม และ ๕ ความเชื่อทางศาสนา แต่กระนั้นก็ตามสภาพแวดล้อมรอบตัวของนักศึกษา ไม่ว่าจะเป็นสภาพสังคม สภาพเศรษฐกิจ สื่อต่าง ๆ ก็มีผลอย่างมากต่อแรงจูงใจของนักศึกษาเช่นกัน ๒) พื้นฐานการเรียนรู้ของนักศึกษาระดับอุดมศึกษาที่มีความแตกต่างกันย่อมมีผลต่อพฤติกรรมปฏิบัติในสิ่งที่ถูกต้อง ดีงาม ซึ่งมีอยู่ ๔ ประการ คือ ๑ ครอบครั้ว ๒ สถาบันการศึกษา ๓ กลุ่มเพื่อน และ ๔ สภาพแวดล้อมรอบตัวนักศึกษา ๓) หลักธรรมทางพุทธศาสนาเป็นหลักให้มนุษย์มีวิถีทางในการดำเนินชีวิต ประพฤติปฏิบัติในสิ่งที่ถูกต้อง มีจริยธรรมที่ดีงาม โดยหลักธรรมที่มีความสอดคล้องกับจริยธรรมในการพัฒนานักศึกษาระดับอุดมศึกษา คือ หลักกุศลกรรมบถ ๑๐ เพราะเป็นหลักธรรมที่เป็นพื้นฐานของชีวิต ถ้าประพฤติ

ปฏิบัติในสิ่งที่ดีก็จะเกิดสิ่งที่ดี คือ ๑ กายสุจริต ๓ ได้แก่ไม่ทำให้ชีวิตสัตว์ตกลง ไม่ลักทรัพย์ ไม่ประพฤตินิดในกาม ๒ วาจาสุจริต ๔ ได้แก่ เว้นจากการพูดเท็จ เว้นจากการพูดส่อเสียด เว้นจากการพูดคำหยาบ เว้นจากการพูดเพ้อเจ้อ และ ๓ มโนสุจริต ๓ ได้แก่ไม่โลภอยากได้ของคนอื่น ไม่คิดอาฆาตพยาบาทปองร้าย มีปัญญาอันเห็นชอบ เข้าใจอันถูกต้องที่ทำให้เกิดการกระทำอันถูกต้อง

(๒) สภาพปัญหาและอุปสรรคการดำเนินการด้านจริยธรรมของนักศึกษา ระดับอุดมศึกษา พบว่า เกิดจากตัวของนักศึกษาเป็นสำคัญ ซึ่งสามารถแบ่งได้เป็น ๓ ด้าน คือ ๑) ปัญหาด้านจริยธรรมทางกาย ซึ่งเป็นปัญหาที่เกี่ยวกับการประพฤติ การปฏิบัติ การแสดงออกด้วยการกระทำที่สามารถพบเห็นได้อย่างชัดเจน ขาดการคิดไตร่ตรองอย่างรอบคอบก่อนการปฏิบัติ ๒) ปัญหาด้านจริยธรรมทางวาจา เป็นปัญหาที่เกี่ยวกับการใช้คำพูดในการสื่อสาร หรือการใช้วาจา ในการดำเนินชีวิต โดยขาดการคิดไตร่ตรองอย่างรอบคอบก่อนที่จะพูดหรือใช้วาจา และ ๓) ปัญหาด้านจริยธรรมทางใจ เป็นปัญหาที่เกี่ยวกับการใช้ความคิดให้รู้ว่าสิ่งใดถูกต้อง ควรกระทำ หรือสิ่งใดไม่ถูกต้องไม่ควรกระทำ

(๓) รูปแบบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวพุทธจริยธรรมระดับอุดมศึกษา โดยนำหลักคุณธรรมบด ๑๐ มาปรับประยุกต์ใช้ สามารถ แบ่งได้เป็น ๓ รูปแบบ คือ ๑) รูปแบบด้านการให้การศึกษ โดยจัดการศึกษา จัดการเรียนการสอนเพื่อให้นักศึกษาระดับอุดมศึกษามีความรู้ ความเข้าใจพื้นฐานในแนวทางประพฤติปฏิบัติในสิ่งที่ถูกต้องดีงาม เช่น การสังเกตจากสภาพเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น สถานการณ์จำลอง การแสดงบทบาทสมมติ การสาธิตและนำหลักธรรมทางพุทธศาสนาเข้ามาบูรณาการสอดแทรกในการจัดการเรียนการสอน ๒) รูปแบบด้านการฝึกอบรม สั่งสอน โดยฝึกอบรมจัดการเรียนรู้ให้นักศึกษาระดับอุดมศึกษาอย่างเป็นระบบ โดยให้มีความรู้ มีทักษะ มีความสามารถ มีทัศนคติเพิ่มขึ้น ปรับเปลี่ยนแนวคิด และพฤติกรรมให้ดีขึ้น เช่น ยกเป็นกรณีศึกษา ชมภาพยนตร์หรือวีดิทัศน์ ทัศนศึกษา และนำทฤษฎีเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลปัจจุบัน มาฝึกอบรมนักศึกษาให้ซึมซับในจิตใจ และเกิดการปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม ตลอดจนนำหลักธรรมทางพุทธศาสนามาเป็นหลักหรือเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตประจำวันให้ถูกต้อง เพื่อให้เป็นบุคคลที่มีความสมบูรณ์ทั้งกาย วาจา จิตใจ ๓) รูปแบบด้านการพัฒนา โดยจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้นักศึกษาเกิดการเปลี่ยนแปลงความรู้สึก อารมณ์ ความคิด การตัดสินใจ และพฤติกรรมให้มีความเจริญขึ้น ตลอดจนนำหลักธรรมทางพุทธศาสนามาบูรณาการในการพัฒนาการประพฤติปฏิบัติตัวของนักศึกษาไปในสิ่งที่ถูกต้อง

Thesis Title: The Model of Human Resource Development Based on Buddhist Ethics in Higher Education

Researcher: Mr.Jagraval Sukmaitree

Degree: Doctor of Philosophy (Public Administration)

Thesis Supervisory Committee:

Asst. Prof. Dr. Surapon Suyaporm B.A., M.A., Ph.D. (Pol. Sc.)

Asst. Prof. Dr. Konit Srithong B.A., MA., Ph.D. (Soc.)

Date of Graduation: 28 February 2015

ABSTRACT

The objectives of this research were to; 1) to study the concepts and theories and the appropriate principles of Buddhist ethics for the undergraduate students development, 2) to study problems and obstacles of the ethical management of undergraduate students development and 3) to propose a model of human resource development based on Buddhist ethics in higher education.

Methodology was the qualitative research method, collecting data by two steps; one was the in-depth-interview. 30 key informants were purposefully selected from experts. The tool used to collect data was the structured in-depth-interview, collecting data by face-to-face in-depth-interviewing and analyzing data by analytic inductive and descriptive interpretation. The other step was Focus Group Discussion. 10 participants were purposefully selected from experts who involved with human resource development. The tool used to collect data was the discussion topics which was developed from in-depth-interview, collecting data by focus group discussion and analyzing data also by inductive analysis and descriptive interpretation.

Findings were as follows:

1) Concepts, theories and appropriate Buddhist ethics for undergraduate students development were that (1) human resource development was the changing process in human beings in the areas of thinking and behavior for the betterment in knowledge, skill, capacity for self, organization and social efficiency and effectiveness. The best and effective plan for human resource development were education and training according to the human incentives. The most important incentives to encourage undergraduate students to have the fine and correct behaviors were of five; as 1 education, 2 family, 3 rewards, 4 values, and 5 the faith in religions. (2) different educational background had effects on fine and correct behaviors of

undergraduate students, they are of 4 as 1 family, 2 educational institutes, 3 peer group, and 4 the environment around the students. (3) Buddhhadhamma for undergraduate students development is Kusalakammappata 10, the wholesome course of action, that is one receives good result from good deeds. They were 1. Kayasucharida, right bodily action, not to take other's life, not to steal and not to commit sexual misconduct. 2. Right verbally action as not to tell a lie, not to speak the harsh and conflicting words, 3. Right mindful action, not to desire for other's property, not to take ravage and have the right wisdom to understand and do the right things.

2) Problems of ethical management for undergraduate students were that the problems from the students themselves were of three, (1) problems of ethics in bodily action which was clearly seen. They did not think carefully before doing. (2) Verbal action, they had problems in using language for communication in daily life and did not have careful thinking before speaking. (3) Problems of ethics in mind. It was the problem of the mind capacity to separate the right from the wrong things, what should do and what should not do.

3) The model for human resource development based on Buddhist ethics in higher education applying 10 wholesome course of action can be divided into three categories. (1) Education, educate undergraduate students to have knowledge, to understand the right way to behave using case studies, model situation. Especially applying the Buddhhadhamma in every subject taught in classes, (2) Training, systematically train undergraduate students to gain knowledge, skill, ability, attitude, changes in thinking pattern for better behavior, using case studies, video. Train them in living by the philosophy of sufficiency economy of the present King and by the principles of Buddhhadhamma so that they can be the perfect persons in body, speech and mind. (3) Development, set up learning experiences for students to change for the better feeling, emotions, thought, decision and behavior. Urge them to use the principles of Buddhhadhamma to help guide the right way.

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ สำเร็จได้ด้วยความอนุเคราะห์จากคณาจารย์และผู้ที่เกี่ยวข้องทุกท่าน ขอกราบขอบพระคุณ ผศ.ดร.สุรพล สุยะพรหม รองอธิการบดีฝ่ายกิจการทั่วไป ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ และสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ ที่ได้ทำการเปิดสอนหลักสูตรนี้ขึ้นมา และเป็นประธานกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ รวมถึงขอกราบขอบพระคุณ ผศ.ดร.โกนิฐ์ ศรีทอง กรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ รศ.ดร.สมาน งามสนิท พระมหาสุทิตย์ อากาศโร, ดร. ผศ.ดร.เต็มศักดิ์ ทองอินทร์ ผศ.ดร.ธัชชนันท์ อิศรเดช อาจารย์ ดร.ยุทธนา ประณีต และ ผศ.ดร.ภัทรพล ใจเย็น ที่ได้ให้คำแนะนำในการทำวิทยานิพนธ์ให้สมบูรณ์ลุล่วงไปด้วยดี

ขอกราบขอบพระคุณ พระเมธาวิเชียรส, ผศ.ดร. ที่เมตตามาเป็นประธานสอบ ประชาพิจารณาและ รศ.ดร.สมาน งามสนิท ผศ.ดร.สุรพล สุยะพรหม ผศ.ดร.เมธาพันธ์ โพธิ์ธีรโรจน์ และอาจารย์ ดร.อนุวัต กระสังข์ กรรมการสอบประชาพิจารณา ที่กรุณาให้คำแนะนำแก่ผู้วิจัย

ขอกราบขอบพระคุณ พระโสภณธรรมวงศ์, ดร. ที่เมตตามาเป็นประธานสอบป้องกันและ อาจารย์ ดร.บุญเลิศ ไพรินทร์ ผศ.ดร.สุรพล สุยะพรหม ผศ.ดร.โกนิฐ์ ศรีทอง และ ผศ.ดร.เมธาพันธ์ โพธิ์ธีรโรจน์ กรรมการสอบป้องกันวิทยานิพนธ์ ที่กรุณาให้คำแนะนำ ปรับปรุง เพื่อความถูกต้องและ สมบูรณ์ยิ่งขึ้นแก่ผู้วิจัย

ขอขอบพระคุณ คณาจารย์ บุคลากรของมหาวิทาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย รวมถึงท่านพระประเสริฐ วรธมโม และนางสาวปิยวรรณ หอมจันทร์ ที่ได้ให้ความเมตตาชี้แนะแนวทางในการศึกษาตลอดถึงในการทำวิทยานิพนธ์ครั้งนี้ให้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี พร้อมทั้งคำแนะนำเพิ่มเติมที่เป็นประโยชน์ นอกจากนี้ วิทยานิพนธ์ฉบับนี้จะไม่สามารสำเร็จลงด้วยดีหากปราศจากการให้ข้อมูล และความร่วมมือของผู้บริหาร คณาจารย์ นิสิตของสถาบันรัชต์ภาคย์ มหาวิทาลัยรามคำแหง และมหาวิทาลัยเกษมบัณฑิต และบุคคลที่มีได้กล่าวนามมา ณ ที่นี้ ซึ่งผู้วิจัยรู้สึกสำนึกในบุญคุณของทุกท่านที่ได้เสียสละเวลาให้คำแนะนำกับผู้วิจัย

ท้ายนี้ ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ นาวาเอกสมชาติ และนางสมพร สุขไมตรี ซึ่งเป็นบิดา มารดา ของผู้วิจัย และน้องสาว น้องชาย ตลอดจน ตระกูลสุขไมตรี ที่คอยช่วยเหลือและให้กำลังใจให้ ผู้วิจัยตลอดมา จนผู้วิจัยประสบความสำเร็จในที่สุด

นายจักรวาล สุขไมตรี

๒๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๘

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	(๑)
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	(๓)
กิตติกรรมประกาศ	(๕)
สารบัญ	(๖)
สารบัญตาราง	(๗)
สารบัญแผนภาพ	(๑๑)
คำอธิบายสัญลักษณ์และคำย่อ	(๑๒)
บทที่ ๑ บทนำ	๑
๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	๑
๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย	๔
๑.๓ ปัญหาที่ต้องการทราบ	๔
๑.๔ ขอบเขตของการวิจัย	๔
๑.๕ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย	๕
๑.๖ วิธีดำเนินการวิจัย	๖
๑.๗ ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย	๑๒
บทที่ ๒ แนวคิด ทฤษฎีและหลักพุทธธรรมที่สอดคล้องกับจริยธรรมที่เหมาะสม	๑๓
สำหรับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่เป็นนักศึกษาระดับอุดมศึกษา	๑๓
๒.๑ แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์	๑๓
๒.๑.๑ ความหมายของทรัพยากรมนุษย์	๑๓
๒.๑.๒ ความหมายของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์	๑๕
๒.๑.๓ ความสำคัญของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์	๑๗
๒.๑.๔ ประโยชน์ของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์	๑๙
๒.๑.๕ วัตถุประสงค์ในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์	๑๙
๒.๑.๖ การวางแผนการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์	๑๙
๒.๑.๗ แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์	๒๑
๒.๑.๘ สรุปวิเคราะห์	๖๑
๒.๒ แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวกับการพัฒนาการทางจริยธรรม	๖๓
๒.๒.๑ ความหมายของจริยธรรม	๖๓
๒.๒.๒ องค์ประกอบจริยธรรม	๖๕
๒.๒.๓ ประโยชน์ของจริยธรรม	๖๖
๒.๒.๔ คุณลักษณะจริยธรรมในสังคมไทย	๖๗
๒.๒.๕ ทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรม	๖๘
๒.๒.๖ สรุปวิเคราะห์	๗๗

	๒.๓ หลักพุทธธรรมที่สอดคล้องกับจริยธรรมที่เหมาะสมสำหรับการพัฒนา ทรัพยากรมนุษย์ที่เป็นนักศึกษาระดับอุดมศึกษา (หลักธรรม “กุศลกรรมบถ ๑๐)	๗๘
	๒.๓.๑ ด้านการกระทำทางกาย (กายกรรม ๓)	๘๓
	๒.๓.๒ ด้านการกระทำทางวาจา (วจีกรรม ๔)	๘๖
	๒.๓.๓ ด้านการกระทำทางใจ (มโนกรรม ๓)	๘๘
	๒.๓.๔ สรุปลักษณะ	๙๒
	๒.๔ ข้อมูลนักศึกษาระดับอุดมศึกษา	๙๒
	๒.๕ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๙๖
	๒.๕.๑ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์	๙๖
	๒.๕.๒ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องด้านพัฒนาการทางจริยธรรม	๑๐๘
	๒.๕.๓ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องด้านหลักพุทธธรรมที่สอดคล้องกับจริยธรรมที่ เหมาะสมสำหรับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่เป็นนักศึกษา ระดับอุดมศึกษา	๑๑๑
	๒.๕.๔ งานวิจัยในต่างประเทศ	๑๑๗
	๒.๖ กรอบแนวคิดการวิจัย	๑๓๘
	๒.๗ สรุปลักษณะ	๑๓๙
บทที่ ๓	สภาพปัญหาและอุปสรรคการดำเนินการด้านจริยธรรมของนักศึกษา ระดับอุดมศึกษา	๑๔๓
	๓.๑ สภาพปัญหาทั่วไป	๑๔๓
	๓.๒ วิเคราะห์สภาพปัญหาและอุปสรรคการดำเนินการด้านจริยธรรมของ นักศึกษาระดับอุดมศึกษาจากการวิจัยเอกสาร	๑๔๕
	๓.๓ วิเคราะห์สภาพปัญหาและอุปสรรคการดำเนินการด้านจริยธรรมของ นักศึกษาระดับอุดมศึกษาจากการวิจัยคุณภาพ โดยเก็บข้อมูลของผู้ให้ ข้อมูลหลัก (Key Informants)	๑๕๑
	๓.๓.๑ สภาพปัญหาและอุปสรรค	๑๕๑
	๓.๓.๒ สาเหตุของปัญหาและอุปสรรค	๑๕๕
	๓.๔ สังเคราะห์สภาพปัญหาที่เป็นข้อค้นพบจากการวิจัย	๑๕๙
	๓.๕ สรุป	๑๖๑
บทที่ ๔	รูปแบบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวพุทธจริยธรรมระดับอุดมศึกษา	๑๖๓
	๔.๑ สังเคราะห์แนวคิด ทฤษฎีและหลักพุทธธรรมที่สอดคล้องกับจริยธรรมที่ เหมาะสมสำหรับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่เป็นนักศึกษาระดับอุดมศึกษา	๑๖๓
	๔.๑.๑ แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์	๑๖๓
	๔.๑.๒ แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวกับพัฒนาการทางจริยธรรม	๑๗๐
	๔.๑.๓ หลักพุทธธรรมที่สอดคล้องกับจริยธรรมที่เหมาะสมสำหรับ การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่เป็นนักศึกษาระดับอุดมศึกษา	๑๗๗
	๔.๑.๔ สรุปการสังเคราะห์	๑๙๖

๔.๒	สังเคราะห์สภาพปัญหาและอุปสรรคการดำเนินการด้านจริยธรรมของ นักศึกษาระดับอุดมศึกษา	๑๙๙
๔.๓	รูปแบบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวพุทธจริยธรรมระดับอุดมศึกษา	๒๐๒
๔.๔	สรุปรูปแบบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวพุทธจริยธรรม ระดับอุดมศึกษา	๒๔๕
	๔.๔.๑ รูปแบบด้านการให้การศึกษา	๒๔๕
	๔.๔.๒ รูปแบบด้านการฝึกอบรม	๒๔๘
	๔.๔.๓ รูปแบบด้านการพัฒนา	๒๔๙
๔.๕	องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย	๒๕๒
บทที่ ๕	สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ	๒๖๐
	๕.๑ สรุปผลการวิจัย	๒๖๐
	๕.๑.๑ ผลการสังเคราะห์เชิงคุณภาพจากแนวคิด ทฤษฎีที่สอดคล้อง กับจริยธรรมที่เหมาะสมสำหรับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่ เป็นนักศึกษาระดับอุดมศึกษา	๒๖๐
	๕.๑.๒ ผลการสังเคราะห์สภาพปัญหาและอุปสรรคการดำเนินการด้าน จริยธรรมของนักศึกษาระดับอุดมศึกษา	๒๗๐
	๕.๑.๓ ผลการสังเคราะห์รูปแบบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนว พุทธจริยธรรมระดับอุดมศึกษา	๒๗๒
	๕.๒ อภิปรายผล	๒๗๕
	๕.๓ ข้อเสนอแนะ	๒๘๗
	๕.๓.๑ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย	๒๘๗
	๕.๓.๒ ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ	๒๘๗
	๕.๓.๓ ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยต่อไป	๒๘๘
	บรรณานุกรม	๒๘๙
	ภาคผนวก	๒๙๙
	ภาคผนวก ก รายงานผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือการวิจัย	๓๐๐
	ภาคผนวก ข หนังสือขอความอนุเคราะห์ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือการวิจัย	๓๐๔
	ภาคผนวก ค หนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย (สัมภาษณ์เชิงลึก)	๓๑๐
	ภาคผนวก ง หนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย (สนทนากลุ่มเฉพาะ)	๓๔๑
	ภาคผนวก จ แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย	๓๕๒
	ภาคผนวก ฉ ประมวลภาพการสัมภาษณ์เชิงลึกและสนทนากลุ่มเฉพาะ	๓๕๘
	ประวัติผู้วิจัย	๓๗๖

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า	
๒.๑	ความหมายของทรัพยากรมนุษย์	๑๔
๒.๒	ความหมายของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์	๑๖
๒.๓	ความสำคัญของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์	๑๘
๒.๔	การวางแผนการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์	๒๐
๒.๕	ความหมายของการฝึกอบรม	๒๔
๒.๖	ประโยชน์ของการฝึกอบรม	๒๗
๒.๗	วัตถุประสงค์ของการฝึกอบรม	๒๙
๒.๘	กระบวนการของการฝึกอบรม	๓๓
๒.๙	วิธีการฝึกอบรม	๓๖
๒.๑๐	ความหมายของการศึกษา	๓๙
๒.๑๑	ความมุ่งหมายของการศึกษา	๔๒
๒.๑๒	ประโยชน์ที่ได้รับจากการศึกษา	๔๔
๒.๑๓	วิธีจัดการศึกษา	๔๗
๒.๑๔	ความหมายของการพัฒนา	๕๐
๒.๑๕	เป้าหมายของการพัฒนา	๕๑
๒.๑๖	ตารางเปรียบเทียบระหว่าง การฝึกอบรม การศึกษา และการพัฒนา	๕๒
๒.๑๗	ความหมายของการจูงใจ	๕๔
๒.๑๘	ประเภทของการจูงใจ	๕๖
๒.๑๙	แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์	๖๑
๒.๒๐	ความหมายของจริยธรรม	๖๔
๒.๒๑	องค์ประกอบของจริยธรรม	๖๖
๒.๒๒	แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวกับการพัฒนาการทางจริยธรรม	๗๕
๒.๒๓	หลักธรรมที่สอดคล้องกับจริยธรรมที่เหมาะสมสำหรับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่เป็น นักศึกษาระดับอุดมศึกษา	๙๑
๒.๒๔	แนวคิด และผลการศึกษาวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๑๑๙
๓.๑	สภาพปัญหาและอุปสรรคการดำเนินการด้านจริยธรรมของนักศึกษาระดับอุดมศึกษา จากการวิจัยเอกสาร	๑๔๘
๓.๒	สภาพปัญหาและอุปสรรคการดำเนินการด้านจริยธรรมของนักศึกษาระดับอุดมศึกษา จากการสัมภาษณ์เชิงลึก	๑๕๔
๓.๓	สาเหตุของสภาพปัญหาและอุปสรรคการดำเนินการด้านจริยธรรมของนักศึกษาโดย การสัมภาษณ์เชิงลึก	๑๕๘
๔.๑	แรงจูงใจที่ส่งเสริม สนับสนุนในการพัฒนานักศึกษาระดับอุดมศึกษาให้มีพฤติกรรม การปฏิบัติที่ถูกต้อง ดีงาม โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก	๑๖๙

๔.๒	พื้นฐานการเรียนรู้ที่มีผลต่อพฤติกรรมกาปฏิบัติที่ถูกต้อง ดึงามของนักศึกษา ระดับอุดมศึกษา โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก	๑๗๕
๔.๓	หลักพุทธธรรมที่สอดคล้องกับจริยธรรมที่เหมาะสมสำหรับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ที่เป็นนักศึกษาระดับอุดมศึกษาโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก	๑๙๔
๔.๔	สภาพปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินการด้านจริยธรรมของนักศึกษา ระดับอุดมศึกษา	๒๐๑
๔.๕	รูปแบบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวพุทธจริยธรรมระดับอุดมศึกษา ในด้านกายสุจริต โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก	๒๑๒
๔.๖	รูปแบบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวพุทธจริยธรรมระดับอุดมศึกษา ในด้านวจีสุจริต โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก	๒๒๒
๔.๗	รูปแบบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวพุทธจริยธรรมระดับอุดมศึกษา ในด้านมโนสุจริต โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก	๒๓๐
๔.๘	รูปแบบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวพุทธจริยธรรมระดับอุดมศึกษา ในด้านกายสุจริต โดยการสนทนากลุ่มเฉพาะ	๒๓๔
๔.๙	รูปแบบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวพุทธจริยธรรมระดับอุดมศึกษา ในด้านวจีสุจริต โดยการสนทนากลุ่มเฉพาะ	๒๓๘
๔.๑๐	รูปแบบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวพุทธจริยธรรมระดับอุดมศึกษา ในด้านมโนสุจริต โดยการสนทนากลุ่มเฉพาะ	๒๔๓

สารบัญแผนภาพ

แผนภาพที่		หน้า
๒.๑	ตัวแบบแนวคิดการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของ Leonard Nadler	๒๒
๒.๒	ขั้นตอนของการจัดการฝึกอบรมอย่างเป็นระบบ	๓๐
๒.๓	ขั้นตอนของการจัดการฝึกอบรมของ Jeffrey Mello	๓๒
๒.๔	กรอบแนวคิดการวิจัย (Conceptual Framework)	๑๓๘
๔.๑	ปัญหาและอุปสรรคการดำเนินการด้านจริยธรรมของนักศึกษา ระดับอุดมศึกษาโดยมุ่งเน้นไปที่ตัวของนักศึกษา	๒๐๐
๔.๒	องค์ความรู้ที่ได้จากงานวิจัย	๒๕๒
๔.๓	รูปแบบด้านการให้การศึกษา ตามหลักคุณธรรมบถ ๑๐	๒๕๔
๔.๔	รูปแบบด้านการฝึกอบรม ตามหลักคุณธรรมบถ ๑๐	๒๕๖
๔.๕	รูปแบบด้านการพัฒนา ตามหลักคุณธรรมบถ ๑๐	๒๕๘

คำอธิบายสัญลักษณ์และคำย่อ

๑. คำย่อชื่อคัมภีร์พระไตรปิฎก

อักษรย่อในวิทยานิพนธ์เล่มนี้ ใช้อ้างอิงจากพระไตรปิฎกภาษาไทยฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ. ๒๕๓๙ เป็นหลักโดยใช้ระบบย่อคำดังต่อไปนี้

พระสุตตันตปิฎก

ที.ปา. (ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	ทีฆนิกาย	ปาฎิกวรรค	(ภาษาไทย)
ม.อุ. (ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	มัชฌิมนิกาย	อุปริปัณณาสก์	(ภาษาไทย)
สํ.นิ. (ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	สังยุตตนิกาย	นิทานวรรค	(ภาษาไทย)
สํ.ม. (ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	สังยุตตนิกาย	มหาวารวรรค	(ภาษาไทย)
อง.ติก. (ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	อังคุตตรนิกาย	ติกนิบาต	(ภาษาไทย)
อง.จตุกก. (ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	อังคุตตรนิกาย	จตุกกนิบาต	(ภาษาไทย)
อง.เอกาทสก. (ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	อังคุตตรนิกาย	เอกาทสกนิบาต	(ภาษาไทย)
ขุ.ธ. (ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	ขุททกนิกาย	ธรรมบท	(ภาษาไทย)

๒. การระบุเลขหมายพระไตรปิฎก

ในงานวิจัยฉบับนี้ได้ใช้พระไตรปิฎกภาษาไทยฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ. ๒๕๓๙ เป็นหลักในการอ้างอิง ซึ่งพระไตรปิฎกฉบับภาษาไทยจะระบุ เล่ม/ข้อ/หน้า. เช่น ขุ.ธ. (ไทย) ๒๕/๓๐/๕๑. หมายความว่าระบุถึง สุตตันตปิฎก ขุททกนิกาย ธรรมบท ฉบับภาษาไทย พระไตรปิฎก เล่มที่ ๒๕ ข้อที่ ๓๐ หน้าที่ ๕๑ เป็นต้น

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติของประเทศไทย ตั้งแต่ฉบับที่ ๘ (พ.ศ.๒๕๔๐-๒๕๔๔)จนถึงฉบับปัจจุบัน คือ ฉบับที่ ๑๑ (พ.ศ.๒๕๕๕-๒๕๕๙) ให้ความสำคัญกับการพัฒนาประเทศ โดยมุ่งเน้นให้ “คนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา” ในทุกๆ ด้าน และได้ัญเชิญ “ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง” มาเป็นปรัชญานำทางในการพัฒนาและบริหารประเทศ รวมถึง มุ่งพัฒนาคนไทยให้มีศักยภาพในการคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ มีความคิดสร้างสรรค์ ใฝ่เรียนรู้ มีคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยมที่ดีงาม รู้จักสิทธิหน้าที่ของตนเองและผู้อื่น ควบคู่กับการเสริมสร้างและพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานทางปัญญาและแหล่งเรียนรู้ในระดับชุมชน เพื่อพร้อมรับผลกระทบการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและภายในประเทศ โดยมุ่งสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน^๑

อย่างไรก็ตาม สิ่งที่จะพัฒนาคน หรือพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีศักยภาพเป็นมนุษย์ที่มีความสมบูรณ์พร้อมทั้งร่างกาย วาจา จิตใจ เป็นคนเก่ง คนดี เป็นผู้มีคุณธรรมจริยธรรม และสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข นั่นคือ การศึกษา เพราะการศึกษาเป็นองค์ความรู้ และเป็นเครื่องมือที่สำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ให้มีความก้าวหน้าอย่างมั่นคงในด้านเศรษฐกิจ และสังคมของชาติ โดยพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช ๒๕๔๒ มาตรา ๔ ได้ให้ความหมายของการศึกษาว่า เป็นกระบวนการเรียนรู้เพื่อความเจริญงอกงามของบุคคลและสังคม โดยการถ่ายทอดความรู้ผ่านการอบรม การฝึกฝน การสืบสานวัฒนธรรม ประเพณี การสร้างสรรค์ ความก้าวหน้าทางวิชาการ ตลอดจนสร้างองค์ความรู้จากการจัดสภาพสิ่งแวดล้อม สังคมการเรียนรู้และปัจจัยเกื้อหนุนให้บุคคลเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต^๒ และในมาตรา ๖ ก็ได้กำหนดให้การจัดการศึกษาต้องเป็นเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข^๓ รวมถึงในมาตรา ๔๗ กำหนดให้มีระบบการประกันคุณภาพการศึกษา เพื่อพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาทุกระดับ ในระบบการประกันคุณภาพภายใน และภายนอก

นอกจากนี้ กระทรวงศึกษาธิการ ได้กำหนดกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ (Thai Qualifications Framework for Higher Education; TQF :HED) เพื่อประกันคุณภาพของบัณฑิตในแต่ละระดับคุณวุฒิและสาขา/สาขาวิชา โดยต้องเป็นไปตามมาตรฐานผลการเรียนรู้ที่คณะกรรมการการอุดมศึกษากำหนดและต้องครอบคลุมอย่างน้อย ๕ ด้าน คือ ๑) ด้านคุณธรรม จริยธรรม ๒) ด้านความรู้ ๓) ด้านทักษะทางปัญญา ๔) ด้านทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ และ ๕) ด้านทักษะการวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสารและการใช้

^๑ สำนักนายกรัฐมนตรี, แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๑, สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, พ.ศ.๒๕๕๕-๒๕๕๙.

^๒ กระทรวงศึกษาธิการ, กรมวิชาการ, หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๔, (กรุงเทพมหานคร: พัฒนาคุณภาพวิชาการ (พว), ๒๕๕๔), หน้า ๒.

^๓ ราชกิจจานุเบกษา, พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.๒๕๔๒, เล่ม ๑๑๖ ตอนที่ ๗๔ ก (๑๙ สิงหาคม ๒๕๔๒), หน้า ๓.

เทคโนโลยีสารสนเทศ^๔ ซึ่งสถาบันอุดมศึกษา หรือมหาวิทยาลัยเป็นสถาบันการศึกษาชั้นสูง ก็ได้ดำเนินการตามกรอบมาตรฐานดังกล่าว โดยมีหน้าที่สอนและถ่ายทอดความรู้ให้แก่เยาวชนและผู้เรียน เพื่อที่จะให้เกิดการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน พร้อมทั้งรวบรวม วิเคราะห์ สังเคราะห์ สร้าง เผยแพร่ ความรู้ โดยผ่านกระบวนการที่เรียกว่า “การศึกษา” และผลที่สังคมได้รับจากสถาบันอุดมศึกษา คือ “บัณฑิต” ที่มีความรู้ ความสามารถเข้าสู่ชีวิตการทำงาน และเป็นพลเมืองที่ได้รับการขัดเกลาทางสังคมและวัฒนธรรมของชาติมาเป็นอย่างดี ส่วนองค์ความรู้ที่เป็นผลผลิตจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาประเทศแล้ว ยังนำพาสังคมไปสู่ความเป็นอารยประเทศอย่างยั่งยืน

อาจกล่าวได้ว่า การพัฒนาคน หรือการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์จึงมีความสำคัญต่อสังคมมนุษย์เป็นอย่างมาก เพราะจะทำให้สังคมโดยส่วนรวมไปสู่ความมีสันติสุข ความสามัคคี และมนุษย์มีการดำเนินชีวิตในการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุข ซึ่งจะเห็นได้จากนโยบายในการพัฒนาคนไทยในด้านการศึกษาในช่วง ๒-๓ ทศวรรษที่ผ่านมาตามที่กล่าวมาแล้วข้างต้น เราได้มุ่งเน้น “คน” หรือที่เรียกว่า “ทรัพยากรมนุษย์” เป็นศูนย์กลางในการพัฒนาทุก ๆ สิ่ง ทั้งในมิติที่กว้าง คือ ระดับสังคม ระดับประเทศ และระดับระหว่างประเทศ และในมิติที่แคบ คือ องค์กรต่างๆ ทั้งในหน่วยงานภาครัฐ และภาคเอกชน เนื่องจากการพัฒนาต้องขับเคลื่อนด้วยทรัพยากรมนุษย์ที่มีประสิทธิภาพโดยมีความพร้อมทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ

นักศึกษาของสถาบันอุดมศึกษา ซึ่งถือได้ว่าเป็นทรัพยากรมนุษย์และเป็นเยาวชนที่เป็นอนาคตของชาติ ที่มีคุณค่าที่สุดในบรรดาทรัพยากรทั้งหลาย ไม่ว่าจะเป็น เงิน วัสดุอุปกรณ์ การจัดการ เพราะมนุษย์เป็นสิ่งที่มีชีวิต สามารถใช้สติปัญญา ใช้ความคิดที่ได้รับมาจากการเรียนรู้มาใช้ในการพัฒนางานในด้านต่าง ๆ ให้เกิดความเจริญก้าวหน้าได้ไม่ว่าจะเป็น เศรษฐกิจ สังคม การเมือง หรืออื่น ๆ และการที่จะพัฒนาในทุก ๆ สิ่งให้ประสบความสำเร็จตามความมุ่งหมายได้นั้น ต้องมีพื้นฐานมาจากมนุษย์นั่นเอง แต่เนื่องจากทุกวันนี้โลกมีการเปลี่ยนแปลงพัฒนาไปอย่างรวดเร็ว เป็นโลกแห่งข่าวสารไร้พรมแดน หรือที่เรียกว่า โลกาภิวัตน์ (Globalization) ประกอบกับความต้องการของมนุษย์มีไม่สิ้นสุดทำให้มนุษย์แก่งแย่งชิงดีชิงเด่นกัน เอาเปรียบกัน เป็นผลทำให้การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่เป็นนักศึกษาระดับอุดมศึกษาบางส่วนเกิดปัญหา ซึ่งสามารถสรุปได้โดยสังเขป ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

ปัญหาอันเกิดจากการกระทำทางกายของนักศึกษาระดับอุดมศึกษา ซึ่งเป็นปัญหาที่เกิดจากการประพฤติ การปฏิบัติ การแสดงออกด้วยการกระทำต่าง ๆ โดยจะเป็นการตั้งใจปฏิบัติ หรือไม่ตั้งใจปฏิบัติก็ตาม เช่น ความรับผิดชอบ การเอาใจใส่ในการศึกษาเล่าเรียนของนักศึกษาบางส่วนลดน้อยลง มีพฤติกรรมการปฏิบัติในการเลียนแบบในสิ่งที่ไม่ถูกต้อง ทะเลาะวิวาท ขายบริการทางเพศ อยู่ร่วมกันฉันทามีภรรยา เสพสื่อทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศในทางที่ผิด มีค่านิยมฟุ้งเพื่อ ต้มสุรา สูบบุหรี่ ติดสารเสพติด ก้าวร้าว รุนแรง ก่ออาชญากรรม ระเบียบวินัยมีน้อย คบเพื่อนไม่ดี รับผิดชอบชีวิตมีน้อย หลงใหลวัตถุนิยม ชอบความสบายไม่ชอบความลำบาก รวมถึงปัญหาอันเกิดจากการกระทำทางวาจาในการใช้คำพูดในการสื่อสาร การดำรงชีวิตประจำวัน โดยใช้คำพูดหรือใช้ภาษาที่หยาบคาย เพื่อเจ้อ โทก นินทาว่าร้ายผู้อื่น คำทอ ถูกเหยียดหยาม และใช้คำพูดที่ไม่มีสัมมาคารวะต่อผู้ที่สูงวัยกว่า ตลอดจนปัญหาอันเกิดจากทางใจ โดยเป็นเรื่องของการใช้ความคิด การใช้สติในการพิจารณาเรื่องต่าง ๆ ของนักศึกษาอย่างรอบคอบก่อนตัดสินใจ เพื่อให้รู้ว่าสิ่งใดถูกต้อง สิ่งใด

^๔ ราชกิจจานุเบกษา, ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง กรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา แห่งชาติ พ.ศ.๒๕๕๒, เล่ม ๑๒๖ ตอนพิเศษ ๑๒๕ ง (๓๑ สิงหาคม ๒๕๕๒), หน้า ๑๗-๑๘.

ไม่ถูกต้องสมควรกระทำ หรือไม่สมควรกระทำ ซึ่งผลที่ตามมาก็คือ การประพฤตินในสิ่งที่ดีงาม สิ่งที่ต้องของนักศึกษาระดับอุดมศึกษาบางส่วนเสื่อมสลาย มีความสมบูรณ์และเจริญเติบโตแต่เพียงร่างกาย แต่จิตใจกลับเสื่อมถอย ขาดความสมดุลของทรัพยากรมนุษย์ซึ่งจะต้องมีความสมบูรณ์ทั้งทางกายและทางจิตใจไปพร้อม ๆ กัน

จากสภาพปัญหาดังที่กล่าวมาแล้วข้างต้น เราควรนำเอาหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา มาปรับประยุกต์เป็นแนวทางในการแก้ไข เนื่องจากหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเป็นหลักให้มนุษย์มีสติ ในการดำเนินชีวิต ประพฤติปฏิบัติในสิ่งที่ถูกต้อง ซึ่งจะเป็นผลทำให้นักศึกษาระดับอุดมศึกษา มีจริยธรรมที่ดีงาม และนำความสุขมาให้แก่ตนเอง แก่ผู้อื่นในสังคมหรือองค์กร รวมถึงมีความสมบูรณ์พร้อมทั้งทางกายและจิตใจ โดยหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่เกี่ยวข้อง คือ หลักกุศลกรรมบถ ๑๐ ซึ่งในพระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ก็ได้กล่าวถึงหลักธรรมที่เกี่ยวข้องกับ “กุศลกรรมบถ ๑๐” ไว้ ดังนี้

กุศลกรรมบถ ๑๐ ทางแห่งกุศลกรรม การทำความดี ธรรม ๑๐ ประการที่เป็นไปในฝ่ายคุณวิเศษ^๕

๑. ปาณาติปาตา เวรมณี	เจตนางดเว้นจากการฆ่าสัตว์
๒. อทินนาทานา เวรมณี	เจตนางดเว้นจากการลักทรัพย์
๓. กาเมสุ มิจฉาจารา เวรมณี	เจตนางดเว้นจากการประพฤติดีในกาม
๔. มุสาวาทา เวรมณี	เจตนางดเว้นจากการพูดเท็จ
๕. ปิสุณาย วาจา เวรมณี	เจตนางดเว้นจากการพูดส่อเสียด
๖. ผรุสสาย วาจา เวรมณี	เจตนางดเว้นจากการพูดคำหยาบ
๗. สัมผัสปลลาปา เวรมณี	เจตนางดเว้นจากการพูดเพ้อเจ้อ
๘. อนภิชฌา	ความไม่เพ่งเล็งอยากได้ของของเขา
๙. อพยาบาท	ความไม่คิดร้าย
๑๐. สัมมาทิฏฐิ	ความเห็นชอบ

กล่าวได้ว่า หลักกุศลกรรมบถ ๑๐ เป็นหลักธรรมที่นำไปสู่การสร้างกุศล และเป็นธรรมที่เป็นข้อห้ามความวิบัติหรือความชั่ว ซึ่งมีอยู่ ๑๐ ประการ โดยแยกเป็น ๓ ด้าน คือ ๑) ด้านกายสุจริต ๓ ได้แก่ไม่ฆ่าสัตว์ตัดชีวิตหรือเบียดเบียนผู้อื่น ไม่ลักทรัพย์ ไม่ประพฤติดีในกาม ๒) ด้านวจีสุจริต ๔ ได้แก่ไม่พูดโกหกหรือพูดเท็จ ไม่พูดส่อเสียด ไม่พูดคำหยาบ ไม่พูดเพ้อเจ้อ และ ๓) ด้านมโนสุจริต ๓ ได้แก่ ไม่โลภอยากได้ของคนอื่น ไม่คิดอาฆาตพยาบาทปองร้ายผู้อื่น และมีความเห็นชอบตามทำนองคลองธรรม ซึ่งผลการปฏิบัติจะเป็นไปเพื่อความสงบสุขภายนอก และความสงบสุขของจิตใจตนเอง คือ สุขกาย และสุขใจ

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาถึงรูปแบบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวพุทธจริยธรรมระดับอุดมศึกษา โดยนำหลักกุศลกรรมบถ ๑๐ เข้ามาปรับประยุกต์ใช้ เพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่เป็นนักศึกษาระดับอุดมศึกษาทั้งทางกาย ทางวาจา และทางใจ ตลอดจนสามารถนำมาใช้ในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในสังคมไทยต่อไป

^๕ ที.ปา.(ไทย) ๑๑ /๓๔๗ /๓๖๒.

๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑.๒.๑ เพื่อศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และหลักพุทธธรรม ที่สอดคล้องกับจริยธรรมที่เหมาะสมสำหรับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่เป็นนักศึกษาระดับอุดมศึกษา

๑.๒.๒ เพื่อศึกษาสภาพปัญหาและอุปสรรคการดำเนินการด้านจริยธรรมของนักศึกษาระดับอุดมศึกษา

๑.๒.๓ เพื่อเสนอรูปแบบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวพุทธจริยธรรมระดับอุดมศึกษา

๑.๓ ปัญหาที่ต้องการทราบ

๑.๓.๑ แนวคิด ทฤษฎี และหลักพุทธธรรม ที่สอดคล้องกับจริยธรรมที่เหมาะสมสำหรับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่เป็นนักศึกษาระดับอุดมศึกษามีอะไรบ้าง

๑.๓.๒ สภาพปัญหาและอุปสรรคการดำเนินการด้านจริยธรรมของนักศึกษาระดับอุดมศึกษา เป็นอย่างไร

๑.๓.๓ รูปแบบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวพุทธจริยธรรมระดับอุดมศึกษาควรเป็นอย่างไร

๑.๔ ขอบเขตของการวิจัย

๑.๔.๑ ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยเป็นการวิจัยเพื่อค้นหารูปแบบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์พุทธจริยธรรมระดับอุดมศึกษา โดยศึกษาถึงจริยธรรมในด้านหลักคุณธรรม ๑๐ อันเป็นธรรมไปสู่การสร้างคุณซึ่งมีอยู่ ๑๐ ประการ โดยเป็นหลักธรรมที่เป็นข้อห้ามความวิบัติหรือความชั่วครบทั้ง ๓ ช่องทาง อันได้แก่ ๑) กายสุจริต ๓ ได้แก่ ไม่ฆ่าสัตว์ตัดชีวิต หรือเบียดเบียนผู้อื่น ไม่ลักทรัพย์ ไม่ประพฤติผิดในกาม ๒) วาจาสุจริต ๔ ได้แก่ ไม่พูดโกหกหรือพูดเท็จ ไม่พูดส่อเสียด ไม่พูดคำหยาบ ไม่พูดเพ้อเจ้อ และ ๓) มโนสุจริต ๓ ได้แก่ ไม่โลภอยากได้ของคนอื่น ไม่คิดอาฆาตพยาบาทปองร้ายผู้อื่น เห็นชอบตามคลองธรรม ดังนั้น จึงกำหนดขอบเขตเนื้อหาโดยการทบทวนเอกสารจากพระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หนังสือ เอกสารทางวิชาการ ทฤษฎีและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ข้อมูลทางอินเทอร์เน็ต รวมถึงการออกแบบสัมภาษณ์ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ด้วยการประยุกต์จริยธรรมเชิงพุทธในการพัฒนานักศึกษาระดับอุดมศึกษา

๑.๔.๒ ขอบเขตด้านตัวแปร

ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตด้านตัวแปรเพื่อตอบคำถามการวิจัย คือ **ตัวแปรเชิงคุณภาพ** ซึ่งได้แก่ แนวคิด ทฤษฎี และการนำหลักธรรมในด้านคุณธรรม ๑๐ มาประยุกต์ใช้ในการพัฒนานักศึกษาระดับอุดมศึกษา ซึ่งเป็นหลักธรรมที่เป็นข้อห้ามความวิบัติหรือความชั่วครบทั้ง ๓ ช่องทาง ซึ่งได้แก่ ๑) กายสุจริต ๓ ไม่ฆ่าสัตว์ตัดชีวิตหรือเบียดเบียนผู้อื่นไม่ลักทรัพย์ ไม่ประพฤติผิดในกาม ๒) วาจาสุจริต ๔ ไม่พูดโกหก ไม่พูดส่อเสียด ไม่พูดคำหยาบ ไม่พูดเพ้อเจ้อ และ ๓) มโนสุจริต ๓ ไม่โลภอยากได้ของคนอื่น ไม่คิดอาฆาตพยาบาทปองร้ายผู้อื่น และเห็นชอบตามคลองธรรม

๑.๔.๓ ขอบเขตด้านประชากร

ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตด้านประชากรที่ใช้ในการวิจัย โดยแบ่งเป็นผู้ให้ข้อมูล ดังนี้

๑.๔.๓.๑ ผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) โดยผู้วิจัยได้คัดเลือกจากมหาวิทยาลัยตามที่กำหนดไว้ ได้แก่ ผู้บริหารสถาบันอุดมศึกษา จำนวน ๕ คน นักศึกษาระดับอุดมศึกษา จำนวน ๑๐ คน อาจารย์ผู้สอน จำนวน ๖ คน ผู้ใช้บัณฑิต จำนวน ๔ คน บิดา/มารดา/ผู้ปกครอง จำนวน ๓ คน และพระภิกษุสงฆ์ จำนวน ๒ รูป รวมทั้งสิ้น ๓๐ รูป/คน

๑.๔.๓.๑ ผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) การสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) โดยผู้วิจัยได้คัดเลือก ได้แก่ อาจารย์ผู้สอน จำนวน ๑๐ คน รวมทั้งสิ้น ๑๐ คน

๑.๔.๔ ขอบเขตด้านสถานที่

ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตด้านสถานที่ในการวิจัย คือ สถาบันอุดมศึกษาของรัฐ จำนวน ๑ แห่ง และสถาบันอุดมศึกษาเอกชน จำนวน ๒ แห่ง ดังนี้

๑.๔.๔.๑ มหาวิทยาลัยรามคำแหง^๖ เป็นมหาวิทยาลัยแบบตลาดวิชา แห่งเดียวในประเทศไทย ซึ่งรับบุคคลเข้าศึกษาโดยไม่สอบคัดเลือกและไม่จำกัดจำนวน จัดการเรียนการสอนแบบตลาดวิชา กล่าวคือ มีการเรียนการสอนในชั้นเรียนเช่นเดียวกับมหาวิทยาลัยปกติ แต่ไม่บังคับเข้าชั้นเรียน

๑.๔.๔.๒ มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต^๗ เป็นสถาบันอุดมศึกษาเอกชน ประเภทมหาวิทยาลัยลักษณะให้การศึกษ ส่งเสริมวิชาการและวิชาชีพชั้นสูงหลายสาขาวิชา หรือหลายกลุ่มสาขาวิชา เพื่อให้ประกาศนียบัตร อนุปริญญา ปริญญาทุกชั้น และประกาศนียบัตรบัณฑิต โดยมีภารกิจด้านการสอน การผลิตบัณฑิต การวิจัย การให้บริการทางวิชาการแก่สังคม และการทำนุบำรุง ศิลปะและวัฒนธรรมของชาติ

๑.๔.๔.๓ สถาบันรัชต์ภาคย์^๘ เป็นสถาบันอุดมศึกษาเอกชน ประเภทสถาบันลักษณะให้การศึกษ ส่งเสริมวิชาการและวิชาชีพชั้นสูงหลายสาขาวิชา หรือหลายกลุ่มสาขาวิชา เพื่อให้ประกาศนียบัตร อนุปริญญา ปริญญาทุกชั้น ประกาศนียบัตรบัณฑิต โดยมีภารกิจด้านการสอน การผลิตบัณฑิต การวิจัย การให้บริการทางวิชาการแก่สังคม ทำนุบำรุง ศิลปะและวัฒนธรรมของชาติ

๑.๔.๕ ขอบเขตด้านระยะเวลา

ขอบเขตด้านระยะเวลาในการดำเนินการวิจัย ตั้งแต่ เดือน ตุลาคม ๒๕๕๖ – กันยายน ๒๕๕๗ รวม ๑๒ เดือน

๑.๕ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย

๑.๕.๑ รูปแบบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ หมายถึง หลักหรือแนวทางในการพัฒนา นักศึกษาระดับอุดมศึกษา โดยแบ่งเป็น ๓ ด้าน คือ

^๖ ราชกิจจานุเบกษา, พระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยรามคำแหง พ.ศ.๒๕๔๑, เล่ม ๑๑๕ ตอนที่ ๒๔ ก, (๑๒ พฤษภาคม ๒๕๔๑), หน้า ๒.

^๗ ราชกิจจานุเบกษา, พระราชบัญญัติสถาบันอุดมศึกษาเอกชน พ.ศ.๒๕๔๖, เล่ม ๑๒๐ ตอนที่ ๑๐๗ ก, (๓๐ ตุลาคม ๒๕๔๖), หน้า ๓.

^๘ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๓.

๑.๕.๑.๑ ด้านการศึกษา หมายถึง จัดการศึกษา จัดการเรียนการสอน เพื่อให้ นักศึกษาระดับอุดมศึกษา มีความรู้ ความเข้าใจพื้นฐานในแนวทางการประพฤติปฏิบัติในสิ่งที่ถูกต้อง ดีงาม

๑.๕.๑.๒ ด้านการฝึกอบรม หมายถึง จัดการเรียนรู้ให้นักศึกษาระดับอุดมศึกษา มีความรู้มีทักษะ มีความสามารถ มีทัศนคติ ปรับเปลี่ยนแนวคิดและพฤติกรรมให้ดีขึ้น

๑.๕.๑.๓ ด้านการพัฒนา หมายถึง จัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้นักศึกษาระดับอุดมศึกษา โดยให้เกิดการเปลี่ยนแปลงความรู้สึก อารมณ์ ความคิด การตัดสินใจ และพฤติกรรม ให้มีความเจริญหรือดีขึ้น

๑.๕.๒ พุทธจริยธรรม หมายถึง การนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่เป็นข้อประพฤติ ปฏิบัติในการยึดเหนี่ยวน้ำใจบุคคลหรือประสานหมู่ชนไว้ในความสามัคคี มาปรับใช้ให้เกิดประโยชน์ เหมาะสมกับสิ่งที่ต้องการจะเปลี่ยนแปลง ซึ่งในที่นี้ ได้แก่ หลักกุศลกรรมบถ ๑๐ หมายถึง ทางแห่ง กุศลกรรม, กรรมดีอันเป็นทางนำไปสู่ความเจริญหรือสุคติ โดยมี ๑๐ ประการ คือ

(ก) กายกรรม ๓ ได้แก่ ๑. ละการฆ่าสัตว์ เว้นการฆ่าสัตว์ ๒. ละการลักทรัพย์ เว้นการลักทรัพย์ ๓. ละการประพฤตินอกใจในกาม เว้นการประพฤตินอกใจในกาม

(ข) วจีกรรม ๔ ได้แก่ ๔. ละการพูดเท็จ เว้นการพูดเท็จ ๕. ละคำส่อเสียด เว้นจากคำส่อเสียด ๖. ละคำหยาบ เว้นจากคำหยาบ ๗. ละคำเพ้อเจ้อ เว้นจากคำเพ้อเจ้อ

(ค) มโนกรรม ๓ ได้แก่ ๘. ไม่โลภคอยจ้องอยากได้ของเขา ๙. ไม่คิดร้าย เบียดเบียนเขา ๑๐. เห็นชอบตามคลองธรรม

๑.๕.๓ ระดับอุดมศึกษา หมายถึง นักศึกษาที่ศึกษาอยู่ในระดับปริญญาตรีของ สถาบันอุดมศึกษา คือ มหาวิทยาลัยรามคำแหง มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ และสถาบันรัชต์ภาคย์

๑.๖ วิธีดำเนินการวิจัย

๑.๖.๑ รูปแบบการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) แบ่งเป็น ๒ รูปแบบ ได้แก่

๑) การวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (IN-depth Interview)

๒) การวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion)

รูปแบบการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก และการสนทนากลุ่มเฉพาะ เป็นแบบสัมภาษณ์ที่มีโครงสร้าง ซึ่งมีการหาความเที่ยงตรงของแบบสัมภาษณ์โดยอาจารย์ที่ปรึกษา และขอความอนุเคราะห์ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน ๕ รูป/คน ทางด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนว พุทธจริยธรรมระดับอุดมศึกษา เป็นผู้ประเมินความสอดคล้องของแบบสัมภาษณ์ตามเนื้อหา โดยได้ ปรับปรุงคำถามในแบบสัมภาษณ์ตามข้อเสนอต่าง ๆ ของผู้เชี่ยวชาญ จนมีความสมบูรณ์เหมาะสม ซึ่งผู้เชี่ยวชาญ จำนวน ๕ รูป/คน มีดังนี้

๑. พระมหาสุทิตย์ อากาศโร, ดร.

ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์และ

อาจารย์ประจำภาควิชาสังคมวิทยาและ

มานุษยวิทยา คณะสังคมศาสตร์

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๒. ผศ.ดร.เต็มศักดิ์ ทองอินทร์ ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ (วังน้อย)
และอาจารย์ประจำภาควิชารัฐศาสตร์
คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๓. ผศ.ดร.รัชชนันท์ อิศรเดช ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ (วัดศรีสุदारาม)
และอาจารย์ประจำภาควิชารัฐศาสตร์
คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๔. ดร.ยุทธนา ปราณีต อาจารย์ประจำภาควิชารัฐศาสตร์
คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๕. ผศ.ดร.ภัทรพล ใจเย็น อาจารย์ประจำภาควิชาเศรษฐศาสตร์
คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๑.๖.๒ ผู้ให้ข้อมูลหลัก

ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตด้านผู้ให้ข้อมูลหลักที่ใช้ในการวิจัย โดยได้กำหนดคุณลักษณะของผู้ให้ข้อมูลหลักที่ใช้ในการศึกษาวิจัย ดังนี้

๑. ด้านผู้บริหารสถาบันอุดมศึกษา
- ๑.๑ คุณวุฒิ มีการศึกษาไม่ต่ำกว่าปริญญาโท
- ๑.๒ ตำแหน่งทางการบริหาร ตั้งแต่ระดับ หัวหน้าสาขาวิชา หัวหน้าภาควิชา
ผู้อำนวยการ ผู้ช่วยคณบดี คณบดี
- ๑.๓ หน้าที่ความรับผิดชอบ บริหารจัดการ จัดการเรียนการสอน และ
จัดกิจกรรมให้กับนักศึกษาระดับปริญญาตรี
ของมหาวิทยาลัยรามคำแหง หรือมหาวิทยาลัย
เกษมบัณฑิต หรือสถาบันรัชต์ภาคย์
- ๑.๔ ประสบการณ์การสอน มีประสบการณ์การสอนระดับอุดมศึกษาใน
ภาครัฐ หรือภาคเอกชน ไม่น้อยกว่า ๓ ปี
๒. ด้านอาจารย์ผู้สอน
- ๒.๑ คุณวุฒิ มีการศึกษาไม่ต่ำกว่าปริญญาโท
- ๒.๒ ตำแหน่งทางวิชาการ อาจารย์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ รองศาสตราจารย์
- ๒.๓ หน้าที่ความรับผิดชอบ จัดการเรียนการสอน อาจารย์ที่ปรึกษา และ
จัดกิจกรรมให้กับนักศึกษาระดับปริญญาตรีของ
มหาวิทยาลัยรามคำแหง หรือมหาวิทยาลัย
เกษมบัณฑิต หรือสถาบันรัชต์ภาคย์
- ๒.๔ ประสบการณ์การสอน มีประสบการณ์การสอนระดับอุดมศึกษาใน
ภาครัฐ หรือภาคเอกชน ไม่น้อยกว่า ๓ ปี

๓. ด้านผู้ใช้บัณฑิต
- ๓.๑ หน่วยงาน เป็นหน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือ
สถานประกอบการเอกชน
- ๓.๒ ตำแหน่งทางการบริหาร ตั้งแต่ระดับ เจ้าของสถานประกอบการ ผู้จัดการ
ผู้ช่วยผู้จัดการ ผู้อำนวยการ ผู้ช่วยผู้อำนวยการ
๔. ด้านบิดา/มารดา/ผู้ปกครอง
- ๔.๑ ความเกี่ยวข้องกับนักศึกษา เป็นบิดา หรือมารดา หรือผู้ปกครอง ที่มีบุตร
หลาน กำลังศึกษาอยู่ในระดับปริญญาตรี
ของสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ หรือเอกชน
๕. ด้านพระภิกษุสงฆ์
- ๕.๑ ตำแหน่งสมณศักดิ์ เป็นพระภิกษุสงฆ์ ตั้งแต่ชั้นพระครู ขึ้นไป
- ๕.๒ ตำแหน่งทางวิชาการ ตั้งแต่ระดับ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ขึ้นไป
- ๕.๓ คุณวุฒิ มีการศึกษาไม่ต่ำกว่าปริญญาโท
- ๕.๔ หน้าที่ความรับผิดชอบ บริหารจัดการ จัดการเรียนการสอน และ
จัดกิจกรรมให้กับนักศึกษาระดับปริญญาตรี
ของสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ หรือเอกชน
- ๕.๕ ประสบการณ์ มีประสบการณ์การสอนระดับอุดมศึกษาใน
ภาครัฐ หรือภาคเอกชนไม่น้อยกว่า ๓ ปี
๖. ด้านนักศึกษา เป็นนักศึกษาที่ศึกษาอยู่ในระดับปริญญาตรี
ชั้นปีที่ ๓ หรือชั้นปีที่ ๔ ของมหาวิทยาลัย
รามคำแหง หรือมหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต หรือ
สถาบันรัชต์ภาคย์

จากคุณลักษณะดังกล่าว ผู้วิจัยใช้การสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) และนำเสนอคณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์เพื่อพิจารณาและให้ความเห็นชอบ โดยแบ่งเป็นผู้ให้ข้อมูล ๒ กลุ่ม ดังนี้

กลุ่มที่ ๑ ผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) สัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) โดยผู้วิจัยได้คัดเลือกจากสถาบันอุดมศึกษาตามที่กำหนดไว้ ได้แก่ ผู้บริหารสถาบันอุดมศึกษา จำนวน ๕ คน นักศึกษาระดับอุดมศึกษา จำนวน ๑๐ คน อาจารย์ผู้สอน จำนวน ๖ คน ผู้ใช้บัณฑิต จำนวน ๔ คน บิดา/มารดา/ผู้ปกครอง จำนวน ๓ คน และพระภิกษุสงฆ์ จำนวน ๒ รูป รวมทั้งสิ้น ๓๐ รูป/คน ดังนี้

๑. พระครูปริยัติกิตติธำรง, ผศ.ดร. คณบดีคณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๒. พระครูปริมาณุรักษ์, รศ.ดร. อาจารย์ประจำภาควิชาเศรษฐศาสตร์
คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๓. รศ.ศิโรตม์ ภาคสุวรรณ คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง
๔. รศ.ดร.สุเชษฐ์ สมิตินันทน์ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง
๕. พ.อ.หญิง วโรชา สุทธิรักษ์ ผู้ช่วยคณบดีฝ่ายกิจการนักศึกษา
มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต

๖. ผศ.ดร.นิภากร กำจรเมฆกุล	ผู้ช่วยคณบดีฝ่ายบริหาร มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต
๗. ดร.ลักขณา กล้ารบ	ผู้อำนวยการศูนย์การจัดการศึกษา จังหวัดสกลนคร สถาบันรัชต์ภาคย์
๘. นางฐิติมา พรหมทอง	คณบดีคณะศิลปศาสตร์ สถาบันรัชต์ภาคย์
๙. นายสุนทร วงศ์เสน	คณบดีคณะวิศวกรรมศาสตร์ สถาบันรัชต์ภาคย์
๑๐. ดร.สุรฉัตร รัตนิเวียร	บัณฑิตวิทยาลัย สถาบันรัชต์ภาคย์
๑๑. นางนพวรรณ วงศ์เปี้ยสัจจ์	คณะรัฐประศาสนศาสตร์ สถาบันรัชต์ภาคย์
๑๒. นางสาวพรพนา ศรีสถานนท์	คณะบริหารธุรกิจ สถาบันรัชต์ภาคย์
๑๓. นางสาวเนรมิต ธาณีพูน	คณะศิลปศาสตร์ สถาบันรัชต์ภาคย์
๑๔. นายสมควร นาสนม	ผู้ช่วยผู้อำนวยการเขต เขตการเดินรถที่ ๓ ขนส่งมวลชนกรุงเทพ (ขสมก.)
๑๕. นายมงคล คงสุขจิร	เจ้าของบริษัท แพบบริค แลนด์ จำกัด
๑๖. นายกวี รัตนปรีชาเวช	ผู้จัดการทั่วไป บริษัท สยามแวิ๊กซีส์แดนดาร์ด จำกัด
๑๗. นางสาวลลانا อีระนุสรณ์กิจ	ผู้อำนวยการศูนย์วิจัยและพัฒนา นวัตกรรมผลิตภัณฑ์อาหาร และผู้จัดการทั่วไป บริษัท ยูไนเต็ตแดรีฟูดส์ จำกัด
๑๘. นายบุญหลอม ตริเมฆ	ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านคำแม่ก อ.สว่างแดนดิน จ.สกลนคร (ผู้ปกครอง)
๑๙. นางมะลิวัลย์ อารีถนอมวงศ์	ข้าราชการครู ระดับ ๗ โรงเรียนบ้านโคกดอนม่วย อ.สว่างแดนดิน จ.สกลนคร (ผู้ปกครอง)
๒๐. นายสมโภช วิโรจน์เรือง	ข้าราชการบำนาญ(ครู) (ผู้ปกครอง)
๒๑. นายภาณุมาศ ปิแก้ว	นักศึกษาคณะรัฐประศาสนศาสตร์ สถาบันรัชต์ภาคย์
๒๒. นายเด่นเดช อุซึ้ง	นักศึกษาคณะรัฐประศาสนศาสตร์ สถาบันรัชต์ภาคย์
๒๓. นางสาวปวีณา สิตวงษ์	นักศึกษาคณะรัฐประศาสนศาสตร์ สถาบันรัชต์ภาคย์
๒๔. นางสาวเสาวลักษณ์ พิมพา	นักศึกษาคณะวิศวกรรมศาสตร์ สถาบันรัชต์ภาคย์
๒๕. นางสาวจารุวรรณ เทียมแย้ม	นักศึกษาคณะบริหารธุรกิจ สถาบันรัชต์ภาคย์
๒๖. นางสาวอัญชลี จุฑา	นักศึกษาคณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต
๒๗. นางสาวพุทธชาติ พยัควรรณ	นักศึกษาคณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต

๒๘.นางสาววารุณี วงษ์ภา	นักศึกษาคณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง
๒๙.น.ส.ภัทรศยา เขียวฉวี	นักศึกษาคณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง
๓๐.นางสาวอภิญา ชินราม	นักศึกษาคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

กลุ่มที่ ๒ ผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) การสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) โดยผู้วิจัยได้คัดเลือก อาจารย์ผู้สอน จำนวน ๑๐ คน รวมทั้งสิ้น ๑๐ คน ดังนี้

๑. รศ.ดร.สุรพล ราชภัณฑารักษ์	รองศาสตราจารย์ ระดับ ๙ มหาวิทยาลัยรามคำแหง
๒. รศ.ชลิตา ศรมณี	รองศาสตราจารย์ ระดับ ๙ มหาวิทยาลัยรามคำแหง
๓. รศ.สุรพันธ์ ทับสุวรรณ	รองศาสตราจารย์ ระดับ ๙ มหาวิทยาลัยรามคำแหง
๔. รศ.รุจิรา เตชางกูร	รองศาสตราจารย์ ระดับ ๙ มหาวิทยาลัยรามคำแหง
๕. ผศ.दनัย ทองใหญ่	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ระดับ ๘ มหาวิทยาลัยรามคำแหง
๖. นางสาวอัญชลี เกตุจันทร์	คณบดีคณะเทคโนโลยีสารสนเทศ สถาบันรัชต์ภาคย์
๗. นางสาวจิตรเลขา ทาสี	หัวหน้าสาขาวิชาการบัญชี คณะบริหารธุรกิจ สถาบันรัชต์ภาคย์
๘. นางสาวชัชวราภรณ์ พัดเกิด	หัวหน้าสาขาวิชาการตลาด คณะบริหารธุรกิจ สถาบันรัชต์ภาคย์
๙. นายธีรพงศ์ คงตุ๊ก	คณะบริหารธุรกิจ สถาบันรัชต์ภาคย์
๑๐. นายปณิธิ นันทจันทร์	คณะวิศวกรรมศาสตร์ สถาบันรัชต์ภาคย์

๑.๖.๓ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้เครื่องมือแต่ละชั้น รวมทั้งหมด ๒ ประเภท ได้แก่

๑. แบบการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) จำนวน ๓๐ รูป/คน

ผู้วิจัยได้ดำเนินการตรวจสอบคุณภาพแบบเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ในส่วนของแบบสัมภาษณ์เชิงลึกที่มีโครงสร้าง (Structured In-depth Interview) โดยดำเนินการ ดังนี้

๑.๑ กำหนดแนวคำถามจากแนวคิด ทฤษฎีการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ แนวคิด ทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรม และหลักพุทธธรรมที่สอดคล้องกับจริยธรรมที่เหมาะสมสำหรับการพัฒนานักศึกษาระดับอุดมศึกษา โดยให้มีความสอดคล้องกับ วัตถุประสงค์ของการวิจัย นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย และกรอบแนวคิดการวิจัย เพื่อให้ทราบถึงประเด็นคำถามการวิจัย

๑.๒ กำหนดแหล่งกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักจำนวน ๓๐ รูป/คน จากพื้นที่การวิจัยให้สอดคล้องกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวพุทธจริยธรรมระดับอุดมศึกษาที่มีบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนานักศึกษาระดับอุดมศึกษา

๑.๓ กำหนดรูปแบบของโครงสร้างแนวคำถามโดยนำไปปรึกษากับอาจารย์ที่ปรึกษาและผู้เชี่ยวชาญ จำนวน ๕ รูป/คน ด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวพุทธจริยธรรมระดับอุดมศึกษา เป็นผู้ประเมินความสอดคล้องของแบบสัมภาษณ์ตามเนื้อหา เพื่อให้เกิดความชัดเจนต่อแนวคำถามและความเหมาะสมในการเก็บรวบรวมข้อมูลต่อไป

๑.๔ สัมภาษณ์เชิงลึก โดยผู้วิจัยได้กำหนดรูปแบบในการสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก และผู้วิจัยจะตั้งคำถามเพิ่มเติมหากมีข้อสงสัยในเรื่องหนึ่งเรื่องที่เกี่ยวข้องกับประเด็นคำถามการวิจัย เพื่อให้ข้อมูลอย่างรอบด้าน

๑.๕ ตรวจสอบข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกว่ามีความสมบูรณ์เพียงพอต่อการนำไปวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลเพื่อมาเป็นแนวคำถามการวิจัยสำหรับการสนทนากลุ่มต่อไป

๒. แบบการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) จำนวน ๑๐ คน

ผู้วิจัยได้ตรวจสอบคุณภาพแบบเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยของแบบสนทนากลุ่มเฉพาะโดยดำเนินการ ดังนี้

๒.๑ กำหนดแนวคำถามการวิจัยจากข้อมูลการสัมภาษณ์เชิงลึกเพื่อนำมาเป็นข้อมูลเบื้องต้นแก่การจัดการสนทนากลุ่มเฉพาะผู้เชี่ยวชาญ

๒.๒ รูปแบบของโครงสร้างแนวคำถามในการสนทนากลุ่มเฉพาะ ผู้วิจัยได้นำไปปรึกษากับอาจารย์ที่ปรึกษาและผู้เชี่ยวชาญ จำนวน ๕ รูป/คน ด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวพุทธจริยธรรมระดับอุดมศึกษา เป็นผู้ประเมินความสอดคล้องของแบบสัมภาษณ์ตามเพื่อความชัดเจนต่อแนวคำถามและความเหมาะสมในการรวบรวมข้อมูล

๒.๓ การสนทนากลุ่มเฉพาะ ผู้วิจัยได้กำหนดให้มีลักษณะเป็นการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญในการสนทนากลุ่มเฉพาะทั้งหมด ๑๐ คน โดยผู้เชี่ยวชาญทั้งหมดมีสิทธิ์จะตั้งกระทู้ต่อประเด็นคำถามเพิ่มเติม ซึ่งหากผู้วิจัยมีคำถามสงสัยหรือไม่เข้าใจเรื่องหนึ่งเรื่องใดก็จะสอบถามผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มเฉพาะเพื่อความชัดเจนต่อไป

๒.๔ ตรวจสอบข้อมูลจากการสนทนากลุ่มเฉพาะว่ามีความสมบูรณ์เพียงพอต่อการนำไปวิเคราะห์และสังเคราะห์ โดยเป็นไปตามหลักการวิเคราะห์ข้อมูล และหาข้อสรุปพร้อมของข้อมูล

๑.๖.๔ การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการรวบรวมข้อมูลโดยมี ๔ ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ ๑ ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และหลักพุทธธรรม ที่สอดคล้องกับจริยธรรมที่เหมาะสมสำหรับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่เป็นนักศึกษาระดับอุดมศึกษา วิธีเก็บรวบรวมข้อมูลในขั้นที่ ๑ นี้ ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิ ได้แก่ พระไตรปิฎกฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และข้อมูลทุติยภูมิ ได้แก่ วิทยานิพนธ์ หนังสือ วารสาร เอกสาร สิ่งตีพิมพ์ที่เกี่ยวข้องกับจริยธรรม

ขั้นที่ ๒ ศึกษาสภาพปัญหาและอุปสรรคการดำเนินการด้านจริยธรรมของนักศึกษาระดับอุดมศึกษา วิธีเก็บรวบรวมข้อมูลในขั้นที่ ๒ นี้ ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการวิจัยเอกสาร เช่น หนังสือ วารสาร งานวิจัย หรือสิ่งตีพิมพ์ที่เกี่ยวข้องกับสภาพปัญหาและอุปสรรคการดำเนินการด้านจริยธรรมของนักศึกษาระดับอุดมศึกษา เป็นต้น รวมถึงเก็บรวบรวมข้อมูลจากการวิจัยคุณภาพ โดยวิเคราะห์จากการเก็บข้อมูลของผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) แล้วสรุปสังเคราะห์เป็นประเด็นปัญหาใหญ่ ๆ ๓ ด้าน คือ ๑) ด้านปัญหาอันเกิดจากนักศึกษา ประกอบด้วย ปัญหาที่เกิดจากการกระทำทางกาย ปัญหาที่เกิดจากการกระทำทางวาจา และปัญหาที่เกิดจากทางใจ ๒) ด้านปัญหาอันเกิดจากการจัดการศึกษา และ ๓) ด้านปัญหาอันเกิดจากสภาพแวดล้อมรอบตัวนักศึกษา ประกอบด้วย ครอบครัว สังคม เศรษฐกิจ การเมือง และเทคโนโลยีการสื่อสาร

ขั้นที่ ๓ ศึกษารูปแบบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวพุทธจริยธรรมระดับอุดมศึกษา โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลในขั้นที่ ๓ นี้ จะดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกแบบตัวต่อตัว (Face-to-Face In-depth Interview) จำนวน ๓๐ รูป/คน โดยผู้วิจัยจะส่งหนังสืออย่างเป็นทางการโดยคำรับรองจากผู้อำนวยการหลักสูตรเพื่อขอสัมภาษณ์ด้วยตนเอง พร้อมกับส่งบริบทเนื้อหาต่างๆ ที่ใช้ในการสัมภาษณ์โดยส่งแบบสัมภาษณ์ให้กลุ่มเป้าหมายเพื่อตอบคำถาม และความชัดเจนในคำตอบที่ได้รับ รวมถึงกำหนดวัน เวลา และสถานที่ในการสัมภาษณ์เพิ่มเติม และเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) จำนวน ๑๐ คน

ขั้นที่ ๔ สังเคราะห์ และเสนอรูปแบบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวพุทธจริยธรรมระดับอุดมศึกษา โดยในขั้นที่ ๔ นี้ เป็นการนำผลจากการศึกษาในขั้นที่ ๑ ขั้นที่ ๒ และขั้นที่ ๓ มาวิเคราะห์ สังเคราะห์ แล้วสร้างองค์ความรู้ใหม่ในการนำเสนอรูปแบบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ด้วยการประยุกต์จริยธรรมเชิงพุทธเพื่อการพัฒนา นักศึกษาระดับอุดมศึกษา

๑.๖.๕ การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้กำหนดเกณฑ์ในการวิเคราะห์ข้อมูลตามชนิดเทคนิคการวิจัยเชิงคุณภาพ ได้แก่

๑. ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเอกสาร ใช้วิธีการวิเคราะห์เอกสารเนื้อหา (Content Analysis) โดยนำเสนอข้อมูลด้วยวิธีการพรรณนาความ (Descriptive Interpretation)

๒. ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) และการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) ใช้วิธีการวิเคราะห์แบบอุปนัย (Analytic induction) โดยนำข้อมูลมาเรียบเรียงและจำแนกอย่างเป็นระบบ ต่อจากนั้นนำมาตีความ เชื่อมโยงความสัมพันธ์และสร้างข้อสรุปจากข้อมูลต่าง ๆ ที่รวบรวมได้ โดยกระทำไปพร้อม ๆ กับการเก็บรวบรวมข้อมูล ทั้งนี้เพื่อจะได้ศึกษาประเด็นต่าง ๆ ได้อย่างละเอียดถี่ถ้วน เมื่อประเด็นใดวิเคราะห์แล้วไม่มีความชัดเจนก็จะตามไปเก็บข้อมูลเพิ่มเติมในประเด็นต่าง ๆ เพื่อตอบคำถามหลักตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยเชิงคุณภาพและนำมาวิเคราะห์เพื่อหาความเชื่อมโยงความสัมพันธ์เชิงทฤษฎี

๑.๗ ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

๑.๗.๑ ทำให้ทราบถึงแนวคิด ทฤษฎี และหลักพุทธธรรม ที่สอดคล้องกับจริยธรรมที่เหมาะสมสำหรับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่เป็นนักศึกษาระดับอุดมศึกษา

๑.๗.๒ ทำให้ทราบถึงสภาพปัญหาและอุปสรรคการดำเนินการด้านจริยธรรมของนักศึกษาระดับอุดมศึกษา

๑.๗.๓ ได้รูปแบบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวพุทธจริยธรรมระดับอุดมศึกษา

๑.๗.๔ ผลการวิจัยสามารถนำหลักการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวพุทธจริยธรรมระดับอุดมศึกษามาประยุกต์ใช้การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในสังคมไทยได้

บทที่ ๒

แนวคิด ทฤษฎี และหลักพุทธธรรมที่สอดคล้องกับจริยธรรมที่เหมาะสม สำหรับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่เป็นนักศึกษาระดับอุดมศึกษา

งานวิจัยเรื่อง “รูปแบบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวพุทธจริยธรรมระดับอุดมศึกษา” ในบทนี้เป็นไปตามวัตถุประสงค์และปัญหาที่ต้องการทราบข้อที่ ๑ อันกล่าวไว้ในระเบียบวิธีวิจัยในบทที่ ๑ ว่า “เพื่อศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และหลักพุทธธรรมที่สอดคล้องกับจริยธรรมที่เหมาะสมสำหรับการพัฒนา” และ “แนวคิด ทฤษฎี และหลักพุทธธรรมที่สอดคล้องกับจริยธรรมที่เหมาะสมสำหรับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่เป็นนักศึกษาระดับอุดมศึกษามีอะไรบ้าง” ตามลำดับ โดยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลในชั้นที่ ๑ กล่าวคือ ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิ ได้แก่ พระไตรปิฎกฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และเก็บรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิ ได้แก่ วิทยานิพนธ์ หนังสือ วารสาร เอกสาร สิ่งตีพิมพ์ที่เกี่ยวข้องกับจริยธรรม และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อนำมาใช้ในการกำหนดกรอบแนวคิดและทิศทางในการศึกษา โดยมีสาระสำคัญ ดังนี้

๒.๑ แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์

๒.๒ แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวกับการพัฒนาทางจริยธรรม

๒.๓ หลักพุทธธรรมที่สอดคล้องกับจริยธรรมที่เหมาะสมสำหรับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่เป็นนักศึกษาระดับอุดมศึกษา

๒.๔ ข้อมูลนักศึกษาระดับอุดมศึกษา

๒.๕ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

๒.๖ กรอบแนวคิดในการวิจัย

๒.๗ สรุปวิเคราะห์

๒.๑ แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์

๒.๑.๑ ความหมายของทรัพยากรมนุษย์ (Human Resource)

ความหมายของคำว่าทรัพยากรมนุษย์นั้น มีนักวิชาการหลายท่านได้ให้ความหมายเอาไว้ อย่างหลากหลาย เช่น ทรัพยากรมนุษย์เป็นสิ่งที่มีความหมายเอาไว้ หมายความว่า ความรู้ ความคิด ความชำนาญของมนุษย์^๒ แต่ความเข้าใจทรัพยากรมนุษย์จะต้องพิจารณา ๓ มิติ คือ ทักษะ สุขภาพ และเจตคติ ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้^๓

๑. มิติด้านทักษะ เป็นมิติที่เกี่ยวกับนักศึกษา ทั้งที่เป็นการศึกษาในรูปแบบ (Formal) และออร์รูปแบบ (Non-Formal) น่าจะเป็นที่ยอมรับกันได้ว่า คนที่ไม่มีทักษะ ก็ไม่สามารถทำงานอะไรได้เลยนั้นย่อมเป็นคนที่ไม่มีความสามารถ(อย่างน้อยที่สุดก็ในด้านทักษะ)

^๑ จีระ หงส์ลดารมภ์, เอกสารประกอบการสอนชุดวิชา การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ หน่วยที่ ๑-๖, (นนทบุรี: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, ๒๕๓๕), หน้า ๘.

^๒ บรรจง ชูสกุลชาติ, เอกสารประกอบการสัมมนา เรื่องการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์กับสังคมอุตสาหกรรมในทศวรรษหน้า, (กรุงเทพมหานคร: วิทยาลัยครูจันทระเกษมและวิทยาลัยครูพระนคร, ๒๕๓๔), หน้า ๙.

^๓ ไกรยุทธ ธีรตยาตินันท์, แนวพระราชดำริด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์, (กรุงเทพมหานคร: สถาบันไทยคดีศึกษาและฝ่ายวิจัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๑), หน้า ๑-๒.

๒. มิติด้านสุขภาพ เป็นมิติที่เกี่ยวกับความสมบูรณ์ ปราศจากโรคภัยไข้เจ็บทั้งด้านกายภาพ (Physical) และจิตภาพ (Psychological) ภายในมิตินี้ด้านเดียวกันน่าจะยอมรับกันได้เช่นกันว่าคนที่มีความไม่สมประกอบด้านร่างกาย หรือด้านจิตใจ หรือทั้งสองด้านย่อมมีคุณภาพด้อยกว่าคนที่ร่างกายแข็งแรง หรือจิตใจที่ถูกต้องลักษณะ(Healthy)

๓. มิติด้านเจตคติ เป็นมิติที่เกี่ยวพันกับความรู้สึกรู้สึกนึกคิด ซึ่งขาดความชัดเจนเมื่อเปรียบเทียบกับมิติด้านทักษะ และด้านสุขภาพ มิติด้านเจตคติ จะเกี่ยวข้องกับตัวเองกับบุคคลอื่นและกลุ่มคนที่มีความรู้สึกรู้สึกนึกคิดเป็นลยย่อมมีคุณภาพด้อยกว่าบุคคลที่มีความรู้สึกรู้สึกนึกคิดในทางบวก

นอกจากนี้ นักวิชาการตะวันตกก็ยังได้ให้ความหมายของคำว่าทรัพยากรมนุษย์ไว้เช่นกัน เช่น ทรัพยากรมนุษย์ คือ ความรู้ ทักษะ และความสามารถพิเศษของคนที่สามารถนำมาใช้ในการผลิตสินค้า หรือให้บริการที่เป็นประโยชน์ ทรัพยากรมนุษย์จะเป็นผู้กำหนดยุทธศาสตร์ วัตถุประสงค์ขององค์กร การจัดการทางการเงิน การทำการตลาด ผลิตสินค้า บริการ และควบคุมคุณภาพ^๕

จากแนวคิดหลักที่เกี่ยวกับความหมายของคำว่า ทรัพยากรมนุษย์ ของนักวิชาการต่าง ๆ ซึ่งผู้วิจัยได้สังเคราะห์ประมวลแนวคิดดังกล่าว โดยสามารถสรุปได้ ดังต่อไปนี้

ตารางที่ ๒.๑ ความหมายของทรัพยากรมนุษย์

นักวิชาการ	แนวคิดหลัก
จีระ หงส์ลดารมภ์, (๒๕๓๕, หน้า ๘)	ทรัพยากรมนุษย์ หมายถึง ทรัพยากรมนุษย์เป็นสิ่งที่มีความสำคัญและให้ผลตอบแทน
บรรจง ชูสกุลชาติ, (๒๕๓๔, หน้า ๙)	ทรัพยากรมนุษย์ หมายถึง แรงงาน ความรู้ ความคิด ความชำนาญของมนุษย์
ไกรยุทธ ธีรตยาดีนันท์, (๒๕๓๑, หน้า ๑-๒)	ทรัพยากรมนุษย์ หมายถึง ๑. มิติด้านทักษะ ในการปฏิบัติหน้าที่ ๒. มิติด้านสุขภาพ โดยปราศจากโรคภัยไข้เจ็บทั้งด้านร่างกาย และจิตใจ ๓. มิติด้านเจตคติ ในการมีความรู้สึกรู้สึกนึกคิดในทางบวก
Frederick Harris Harbison, (1973, p.1)	ทรัพยากรมนุษย์ หมายถึงความรู้ ทักษะ และความสามารถพิเศษของคนที่สามารถนำมาใช้ในการผลิตสินค้า หรือให้บริการที่เป็นประโยชน์
George T. Milkovich and John W. Boudreau, (1991, p.54)	ทรัพยากรมนุษย์ หมายถึง ผู้กำหนดยุทธศาสตร์ วัตถุประสงค์ขององค์กร การจัดการทางการเงิน การทำการตลาด ผลิตสินค้า บริการ และควบคุมคุณภาพ

โดยสรุป อาจกล่าวได้ว่า ทรัพยากรมนุษย์ หมายถึง ทรัพยากรที่มีคุณค่าที่สุดในบรรดาทรัพยากรทั้งหลาย ไม่ว่าจะเป็น เงิน วัสดุอุปกรณ์ การจัดการ เพราะมนุษย์เป็นสิ่งที่มีชีวิต สามารถใช้สติปัญญา ใช้ความคิดที่ได้รับมาจากการเรียนรู้ ทำให้มีความรู้สึกรู้สึกนึกคิด มีทักษะ และมีความสามารถ

^๕ Frederick Harris Harbison, *Human Resources as the Wealth of Nations*, (New York: Oxford University Press, 1973), p.1.

^๕ George T. Milkovich and John W. Boudreau, *Human Resource Development*, 6th Edition, (Boston: Homewood, 1991), p.54.

ในการพัฒนาคน พัฒนาคคน และพัฒนางานในด้านต่าง ๆ ให้เกิดความเจริญก้าวหน้าได้ไม่ว่าจะเป็น เศรษฐกิจ สังคม การเมือง หรืออื่น ๆ

๒.๑.๒ ความหมายของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ (Human Resource Development)

ความหมายของคำว่าพัฒนาทรัพยากรมนุษย์นั้น ได้มีนักวิชาการหลายท่านก็ได้ให้ความหมายเอาไว้อย่างหลากหลาย เช่น การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ หมายถึง การวางแผนอย่างเป็นระบบต่อเนื่อง เพื่อจัดให้มีการพัฒนาระดับขีดความสามารถในการปฏิบัติงานของพนักงานและประสิทธิภาพในการดำเนินงานขององค์กร โดยใช้วิธีการฝึกอบรม การให้ความรู้และจัดโปรแกรมการพัฒนาพนักงาน ให้มีโอกาสดำเนินงานขององค์กร โดยได้รับความก้าวหน้าในอาชีพสำหรับในอนาคต^๖ หรือเป็นการเพิ่มคุณค่าให้กับตัวบุคคลทั้งโดยทางตรงและทางอ้อมและมุ่งให้องค์การที่มีจุดเน้นของการพัฒนา เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงความต้องการขององค์กรที่ต้องการเจริญเติบโตและมีการเปลี่ยนแปลงไม่หยุดนิ่ง การพัฒนามีความเกี่ยวข้องกับการจัดกิจกรรมเพื่อให้เกิดการเรียนรู้และประสบการณ์แก่บุคลากรขององค์กรเพื่อให้มีความพร้อมที่จะเปลี่ยนแปลงความต้องการขององค์กร^๗ หรือเป็นกระบวนการที่จะเพิ่มพูนความรู้ (Knowledge) ทักษะ (Skill) และความสามารถ (Capacities) ของบุคคลในสังคมหนึ่งหรือในองค์กรใดองค์กรหนึ่ง^๘ แต่ก่อนนี้เราไม่มีคำว่าทรัพยากรมนุษย์ คำนี้เกิดขึ้นมาเพื่อสนองความคิดในการพัฒนาเศรษฐกิจ ดังนั้น จะต้องเข้าใจให้ได้ว่าคำว่าทรัพยากรมนุษย์นั้น เป็นการมองมนุษย์ในฐานะทรัพยากร คือ เป็นทุน เป็นปัจจัยในการที่จะนำมาพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ส่วนการพัฒนาคนโดยมองคนในฐานะเป็นมนุษย์ มีความหมายว่า มนุษย์มีความเป็นมนุษย์ของตัวเอง ชีวิตมนุษย์นั้นมีจุดหมาย จุดหมายของชีวิต คือ ความสุข อิสรภาพ ความดี ความงามของชีวิต ซึ่งเป็นเรื่องเฉพาะตัวบุคคล เราต้องให้ความสำคัญว่าเราจะพัฒนาคนให้เป็นผู้ที่สมบูรณ์อย่างไรพร้อมกับที่อีกด้านหนึ่ง เขาก็จะเป็นทรัพยากร เป็นทุน เป็นปัจจัยที่มีประสิทธิภาพในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม^๙ นอกจากนี้นักวิชาการตะวันตกก็ยังได้ให้ความหมายของคำว่าพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ไว้เช่นกัน เช่น การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ หมายถึง กระบวนการที่ทำให้คนบรรลุเป้าหมายสูงสุดซึ่งประกอบไปด้วย ๓ ประการ คือ ๑) การทำให้มนุษย์สามารถมีและครอบครองสิ่งจำเป็นขั้นพื้นฐานในการดำรงชีวิตของมนุษย์ อันได้แก่ อาหาร ที่อยู่อาศัย ยารักษาโรค และเครื่องนุ่งห่ม ๒) การทำให้มนุษย์รู้จักตัวตนที่แท้จริงของตนเอง โดยการอยู่อย่างมีค่า เท่าเทียมกันเสมอภาคกันในสังคม และ ๓) การทำให้มนุษย์มีศักดิ์ศรีในความเป็นมนุษย์ มีสิทธิเสรีภาพในการตัดสินใจอย่างอิสระ^{๑๐} หรือเป็นการเพิ่มขีดความสามารถอย่างต่อเนื่องเพื่อให้ทันต่อ

^๖ อำนวย แสงสว่าง, การจัดการทรัพยากรมนุษย์, (กรุงเทพมหานคร: อักษราพิพัฒน์, ๒๕๔๐), หน้า ๒๙๖.

^๗ สุจิตรา ธนันทน์, การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์, (กรุงเทพมหานคร: คณะรัฐประศาสนศาสตร์, สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, ๒๕๕๐), หน้า ๒๒.

^๘ สุภาพร พิศาลบุตร และยงยุทธ เกษศาสตร์, การพัฒนาบุคคลและการฝึกอบรม, พิมพ์ครั้งที่ ๔, (กรุงเทพมหานคร: วี.เจ.พรินต์ติ้ง, ๒๕๔๖), หน้า ๙.

^๙ พระธรรมปิฎก(ป.อ.ปยุตโต), ทศวรรษธรรมทัศน์พระธรรมปิฎก หมวดศึกษาศาสตร์, (กรุงเทพมหานคร: ธรรมสภา, ๒๕๔๓), หน้า ๕๑.

^{๑๐} D. Goulet, The Cruel Choice : A New Concept in the Theor6 of Development, (New York: Athenum,1971), p.23.

การเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว โดยเป็นการเพิ่มขีดความสามารถ ๓ ด้าน คือ ๑) ด้านความรู้ ด้านทักษะ และด้านความสามารถ^{๑๑}

จากแนวคิดหลักที่เกี่ยวกับความหมายของคำว่า การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ของนักวิชาการต่าง ๆ ซึ่งผู้วิจัยได้สังเคราะห์ประมวลแนวคิดดังกล่าว โดยสามารถสรุปได้ ดังต่อไปนี้

ตารางที่ ๒.๒ ความหมายของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์

นักวิชาการ	แนวคิดหลัก
อำนาจ แสงสว่าง, (๒๕๔๐, หน้า ๒๙๖)	การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ หมายถึง การวางแผนอย่างเป็นระบบ ต่อเนื่อง เพื่อพัฒนาขีดความสามารถในการปฏิบัติงานของพนักงาน และประสิทธิภาพในการดำเนินงานขององค์กร
สุจิตรา ธนนันท์, (๒๕๕๐, หน้า ๒๒)	การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ หมายถึง ๑. เป็นการเพิ่มคุณค่าให้กับบุคคลทั้งทางตรง และทางอ้อม ๒. ให้องค์กรมีความเจริญเติบโตและมีการเปลี่ยนแปลงไม่หยุดนิ่ง
สุภาพร พิศาลบุตร และ ยงยุทธ เกษสาคร, (๒๕๔๖, หน้า ๙)	การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ หมายถึง เป็นการเพิ่มความรู้ ทักษะ ความสามารถ ของบุคคลในสังคมใดสังคมหนึ่งหรือองค์การใด องค์การหนึ่ง โดยครอบคลุม ๓ เรื่องด้วยกัน คือ การฝึกอบรม การศึกษา และการพัฒนา
พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), (๒๕๔๓, หน้า ๕๑)	การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ หมายถึง คำว่า ทรัพยากรมนุษย์ เป็นการมองมนุษย์ในฐานะทรัพยากร คือเป็นทุน เป็นปัจจัยที่จะนำมา พัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ส่วนการพัฒนาคนมองคนในฐานะ เป็นมนุษย์ ที่มีจุดหมายของชีวิต คือ ความสุข อิศราภาพ ความดี ความงามของชีวิต ดังนั้น เราต้องให้ความสำคัญเราจะพัฒนามนุษย์ให้ เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์อย่างไร เพื่อเป็นทรัพยากรที่เป็นทุนที่มี ประสิทธิภาพในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม
D. Goulet, (1971, p.23)	การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ หมายถึง กระบวนการที่ทำให้คนบรรลุ เป้าหมายสูงสุด ๓ ประการ ๑.การทำให้มนุษย์สามารถมีและครอบครองสิ่งจำเป็นขั้นพื้นฐานในการดำรงชีวิตของมนุษย์ อันได้แก่ อาหาร ที่อยู่อาศัย ยารักษาโรค และเครื่องนุ่งห่ม ๒.การทำให้มนุษย์รู้ถึงตัวตนที่แท้จริงของตนเอง โดยการอยู่อย่างมีค่า เท่าเทียมกัน เสมอภาคกันในสังคม ๓.การทำให้มนุษย์มีศักดิ์ศรีในความเป็นมนุษย์ มีสิทธิเสรีภาพในการตัดสินใจอย่างอิสระ

^{๑๑} G. Bohlander, S. Snell and A. Sherman, *Managing Human Resources*, 12th edition, (Cincinnati OH: South – Western College, 2001), p.222.

ตารางที่ ๒.๒ (ต่อ)

นักวิชาการ	แนวคิดหลัก
G. Bohlander, S. Snell and A. Sherman, (2001, p.222)	การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ หมายถึง การเพิ่มขีดความสามารถของมนุษย์อย่างต่อเนื่อง ใน ๓ ด้าน คือ ๑.ด้านความรู้ (Knowledge) ๒.ด้านทักษะ (Skills) ๓.ด้านความสามารถ (Abilities)

โดยสรุป อาจกล่าวได้ว่า การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ หมายถึง การเปลี่ยนแปลงกระบวนการคิด การประพฤติปฏิบัติของมนุษย์ให้มีความเจริญขึ้นทั้งในเรื่องของความรู้ ความสามารถ ทักษะ ความชำนาญ ทัศนคติ อารมณ์ ความรู้สึก การตัดสินใจ โดยครอบคลุมกิจกรรม ๓ กิจกรรม คือ การฝึกอบรม การศึกษา และการพัฒนา เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพ ประสิทธิผลของมนุษย์ทั้งต่อตนเอง องค์กร สังคม และเป็นผู้ที่พิจารณาไตร่ตรองอย่างรอบคอบว่าสิ่งไหนเป็นสิ่งที่ดี สิ่งไหนเป็นสิ่งที่ไม่ดี สิ่งใดควรทำ ไม่ควรกระทำ สิ่งใดเป็นสิ่งที่ถูก หรือสิ่งที่ผิด เกิดความเจริญก้าวหน้าทั้งทางกาย ทางวาจา และทางจิตใจ

๒.๑.๓ ความสำคัญของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์

การที่องค์กร หรือหน่วยงานต่าง ๆ จะบรรลุเป้าหมายตามที่ตั้งไว้หรือไม่ ขึ้นอยู่กับทรัพยากรมนุษย์ในหน่วยงาน หรือองค์กร มีความรู้ ความสามารถ และมีประสิทธิภาพมากน้อยเพียงไร เพราะทรัพยากรมนุษย์เป็นสิ่งที่มีชีวิต สามารถใช้สติปัญญา ใช้ความคิดที่ได้รับมาจากการเรียนรู้ มาใช้ในการพัฒนางานในด้านต่าง ๆ ให้เกิดความเจริญก้าวหน้าได้ ดังนั้น การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์จึงมีความสำคัญอย่างมาก ซึ่งมีนักวิชาการได้กล่าวถึงความสำคัญของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ไว้ในหลายมุมมอง เช่น มุมมองเชิงตามหลักพุทธศาสนา การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์นี้สำคัญที่สุด เมื่อพัฒนามนุษย์ขึ้นไปก็จะค่อย ๆ ทำให้คนนั้นห่างออกไปจากการที่จะตกอยู่ภายใต้อิทธิพลครอบงำของตัณหา มานะ ทิฐิ คือ ถูกตัณหา มานะ ทิฐิ ครอบงำน้อยลง เมื่อครอบงำน้อยลงก็เป็นอิสระแก่ตัวมากขึ้น สามารถทำสิ่งที่ดีงามได้มากขึ้น การที่จะสร้างสันติมีทางเป็นไปได้โดยการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ก็คือ การศึกษา ซึ่งได้แก่ศึกษานั่นเอง^{๑๒} หรือในมุมมองเชิงเป้าหมายที่ได้รับ คือ ๑) ช่วยพัฒนาให้องค์กรเจริญเติบโต เพราะการบริหารทรัพยากรมนุษย์เป็นสื่อกลางในการประสานงานกับแผนกต่าง ๆ เพื่อแสวงหาวิธีให้ได้บุคคลที่มีคุณสมบัติเหมาะสมเข้ามาทำงานในองค์กร เมื่อองค์กรได้บุคคลที่มีคุณสมบัติดังกล่าว ย่อมทำให้องค์กรเจริญเติบโตและพัฒนายิ่งขึ้น ๒) ช่วยให้ผู้ปฏิบัติงานองค์กรมีขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงาน เกิดความจงรักภักดีต่อองค์กรที่ตนปฏิบัติงาน ซึ่งจะส่งผลโดยตรงต่อผลผลิตขององค์กร ๓) ช่วยเสริมสร้างความมั่นคงแก่สังคมและประเทศชาติ ถ้าการบริหารทรัพยากรมนุษย์ดำเนินการอย่างมีประสิทธิภาพแล้ว ย่อมไม่ก่อให้เกิดความขัดแย้งระหว่างองค์กรและผู้ปฏิบัติงานทำให้สภาพสังคมโดยรวมมีเข้าใจที่ดีต่อกัน^{๑๓} หรือในมุมมองเชิงกระบวนการ โดยเป็นการดำเนินงานบนพื้นฐานกระบวนการลูกโซ่ (Chain Circle) ตั้งแต่การวางนโยบาย กำหนดแผนงาน อัตรากำลังคน การสรรหาคัดเลือกคนดีมี

^{๑๒} พระธรรมปิฎก(ป.อ.ปยุตโต), ทศวรรษธรรมทัศนะพระปิฎก หมวดศึกษาศาสตร์, หน้า ๙๖.

^{๑๓} พะยอม วงศ์สารศรี, การบริหารทรัพยากรมนุษย์, (กรุงเทพมหานคร: คณะวิทยาการจัดการ สถาบันราชภัฏสวนดุสิต, ๒๕๓๘), หน้า ๖.

ความสามารถเข้ามาทำงานในอัตราค่าตอบแทนที่เหมาะสม การวางโครงสร้างและกำหนดค่าตอบแทนและสวัสดิการ การฝึกอบรมให้คนทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ การประเมินผล การปฏิบัติงาน การเลื่อนตำแหน่งการพัฒนาศักยภาพให้คนในองค์กรทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพอย่างต่อเนื่อง มีขวัญกำลังใจ และมีพฤติกรรมที่สอดคล้องกับวัฒนธรรมในองค์กร มีความจงรักภักดี จนกระทั่งพ้นสภาพการเป็นคนในองค์กร โดยตระหนักถึงความสำคัญของทรัพยากรมนุษย์ใน ๓ ประการ คือ ๑) ทรัพยากรมนุษย์ เป็นทรัพย์สินขององค์กร มิใช่ค่าใช้จ่าย ๒) ศักยภาพของมนุษย์ พัฒนาได้ไม่มีที่สิ้นสุด และ ๓) ทรัพยากรมนุษย์เป็นแหล่งสร้างเสริมและเพิ่มคุณค่าของผลผลิตและการบริการขององค์กร^{๑๔}

จากแนวคิดหลักที่เกี่ยวกับความสำคัญของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ของนักวิชาการต่าง ๆ ซึ่งผู้วิจัยได้สังเคราะห์ประมวลแนวคิดดังกล่าว โดยสามารถสรุปได้ ดังต่อไปนี้

ตารางที่ ๒.๓ ความสำคัญของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์

นักวิชาการ	แนวคิดหลัก
พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต), (๒๕๔๓, หน้า ๙๖)	มุมมองเชิงตามหลักพุทธศาสนา ๑. เมื่อพัฒนามนุษย์ขึ้นไปเรื่อย ๆ จะทำให้มนุษย์ห่างออกจากการครอบงำของตัณหา มานะ ทิฐิ การครอบงำมีน้อยลง ๒. ทำให้มนุษย์สามารถทำในสิ่งที่ตั้งใจได้มากขึ้น
พะยอม วงศ์สารศรี, (๒๕๓๘, หน้า ๖)	มุมมองเชิงเป้าหมายที่ได้รับ ๑. ช่วยพัฒนาองค์กรให้เจริญเติบโตและพัฒนายิ่งขึ้น ๒. บุคลากรในองค์กรมีขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงาน ๓. เสริมสร้างความมั่นคงแก่สังคมและประเทศชาติ
ธงชัย สมบูรณ์, (๒๕๔๙, หน้า ๑๑ - ๑๒)	มุมมองเชิงกระบวนการ ๑. ทรัพยากรมนุษย์ เป็นทรัพย์สินขององค์กร มิใช่ค่าใช้จ่าย ๒. ศักยภาพของมนุษย์ พัฒนาได้ไม่มีที่สิ้นสุด ๓. ทรัพยากรมนุษย์เป็นแหล่งสร้างเสริมและเพิ่มคุณค่าของผลผลิตและการบริการขององค์กร

กล่าวโดยสรุป ความสำคัญของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ถ้ามองในแง่ตัวบุคคลหรือผู้ปฏิบัติงานก็จะทำให้บุคคลนั้นมีความรู้ ความสามารถ มีค่านิยม ทักษะ และความพึงพอใจในงานที่ทำเพิ่มขึ้นสูงขึ้น รวมถึงมีแรงจูงใจ และขวัญกำลังใจในการปฏิบัติหน้าที่อย่างมีประสิทธิภาพ แต่ถ้ามองในแง่ผู้บริหาร หรือผู้นำขององค์กร ก็จะทำให้งานที่กำหนดไว้บรรลุตามเป้าหมายทั้งในเชิงปริมาณและคุณภาพ สามารถลดความขัดแย้งในองค์กรในเชิงทำลายได้อย่างสร้างสรรค์ และเกิดการดำเนินงานเป็นกลุ่มและทีมงานได้อย่างเหมาะสม รวมถึงก่อให้เกิดวัฒนธรรมองค์กรในสิ่งที่ดี และถ้ามองในแง่ขององค์กรนั้นก็ทำให้องค์กรนั้นมีการวางแผนในการดำเนินการในด้านต่าง ๆ อย่างเป็นระบบ ทำให้เกิดการเจริญเติบโตอย่างมีเป้าหมาย ประหยัดค่าใช้จ่าย และบุคลากรขององค์กรเป็นทรัพยากรมนุษย์ที่มีประสิทธิภาพ

^{๑๔} ธงชัย สมบูรณ์, การบริหารและจัดการมนุษย์ในองค์กร, (กรุงเทพมหานคร: ปราชญ์สยาม, ๒๕๔๙), หน้า ๑๑-๑๒.

๒.๑.๔ ประโยชน์ของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์

การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ก่อให้เกิดประโยชน์ ดังต่อไปนี้

๑. ทำให้หน่วยงานหรือองค์การมีความเจริญก้าวหน้าเป็นไปตามเป้าหมายที่วางไว้
๒. ทำให้บุคคล หรือกลุ่มบุคคลในองค์การมีความรู้ความสามารถ ทักษะในการปฏิบัติหน้าที่เพิ่มสูงขึ้น
๓. ทำให้บุคคล หรือกลุ่มบุคคลในองค์การมีขวัญกำลังใจในการปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ เกิดความรัก ความหวงแหน รักดีต่อองค์การที่ตนปฏิบัติงาน
๔. ลดความขัดแย้งระหว่างองค์การและผู้ปฏิบัติหน้าที่ในภาพรวมให้อยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข มีความเข้าใจที่ดีต่อกัน

๒.๑.๕ วัตถุประสงค์ในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์

การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ เป็นการพัฒนาทักษะ ความรู้ความสามารถ สมรรถภาพในด้านต่าง ๆ ของบุคลากรในองค์การ เพื่อให้บุคลากรมีพฤติกรรมในการแสดงออกมาให้สอดคล้องกับเป้าหมายที่วางไว้ในองค์การ ดังนั้น วัตถุประสงค์ในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์มี ดังนี้

๑. เพื่อเพิ่มปริมาณงานให้มีประสิทธิภาพสูงขึ้น โดยบุคลากรที่ได้รับการพัฒนาจะมีความรู้ความสามารถ ทักษะในการปฏิบัติงานของตนเองสูงขึ้น
๒. เพื่อพัฒนาคุณภาพของงานให้มีความเป็นมาตรฐาน โดยบุคลากรที่ได้รับการพัฒนาในการปฏิบัติงานที่ถูกต้อง เข้าใจในกระบวนการขั้นตอนในการปฏิบัติงาน ย่อมสามารถทำให้ผลงานที่ออกมามีคุณภาพตรงตามมาตรฐานที่กำหนดไว้
๓. เพื่อลดต้นทุนในการบริหารจัดการ ทำให้ค่าใช้จ่ายในการบริหารงานขององค์การลดน้อยลง สามารถนำเงินไปพัฒนาด้านอื่นได้อย่างทั่วถึง
๔. เพื่อลดการเกิดอุบัติเหตุในการปฏิบัติงาน เมื่อบุคลากรมีทักษะ และรู้จักขั้นตอนที่ถูกต้องในการปฏิบัติงานแล้ว ก็จะทำให้การเกิดอุบัติเหตุในการปฏิบัติงานลดลง
๕. เพื่อสร้างแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน โดยทั่วไปเมื่อมนุษย์ได้มีการปฏิบัติงานอย่างใดอย่างหนึ่งแล้วทำเรื่องนั้นเป็นเวลานาน จะเกิดความเบื่อหน่ายไม่อยากปฏิบัติงาน ดังนั้น การพัฒนาบุคลากรให้เรียนรู้ และเกิดทักษะในการปฏิบัติงานที่สูงขึ้นจะทำให้เกิดแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน

๒.๑.๖ การวางแผนการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์

การวางแผนการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์นั้นเป็นกระบวนการช่วยคนทำงานให้มีประสิทธิผลในงานทั้งปัจจุบันและอนาคต เช่นเดียวกับการที่องค์กรซื้อวัตถุดิบมาดำเนินงานผสมผสานเพิ่มคุณค่าและขายได้กำไร ศักยภาพของทรัพยากรมนุษย์ก็เป็นวัตถุดิบที่อาจเปลี่ยนแปลงได้โดยการฝึกอบรม ภายใต้ภาวะผู้นำที่เหมาะสม การเพิ่มศักยภาพให้แก่คนทำงานอาจทำได้โดยการพัฒนานิสัยในการคิด การกระทำ ฝีมือ ความรู้และทัศนคติ^{๑๕} หรือเป็นกระบวนการที่ทำให้ผู้เข้ารับการอบรมเกิดการเรียนรู้ในรูปแบบใดรูปแบบหนึ่งเพื่อเพิ่มพูนหรือพัฒนาสมรรถภาพในด้านต่าง ๆ ปรับปรุงพฤติกรรม อันจะนำมาซึ่งการแสดงออกที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ อาจครอบคลุมถึงการพัฒนาทัศนคติของผู้ปฏิบัติงานให้เป็นไปในทางที่ดี มีความรับผิดชอบ มีขวัญและกำลังใจใน

^{๑๕} มัลลี เวชชาชีวะ, การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์, (กรุงเทพมหานคร: สำนักวิจัยสถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, ๒๕๒๔), หน้า ๔๙.

การทำงาน มีความคิดริเริ่มที่จะปรับปรุงการปฏิบัติงานให้ดีขึ้น^{๑๖} ซึ่งจะช่วยให้บุคลากรทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ เป็นการยกระดับความสามารถของบุคลากรทุกวิถีทางให้เท่าเทียมกับงานที่มอบให้ทำ การฝึกอบรม เป็นกระบวนการพัฒนาและปรับปรุงลักษณะการทำงานให้เป็นไปตามความต้องการของบุคคลและนโยบายขององค์กร การฝึกอบรมต้องอาศัยเทคนิคและหลักการเรียนรู้เข้ามาช่วย เช่น การจูงใจ ความเข้าใจ การได้ความรู้และการเก็บความรู้ที่ได้นั้นไว้นำมาปฏิบัติในการทำงานได้ การฝึกอบรมจะได้ผลดีเมื่อผู้เข้ารับการฝึกอบรมได้เข้าใจถึงจุดหมายของการอบรม โดยมีรูปแบบต่าง ๆ เช่น การปฐมนิเทศ การฝึกในห้องฝึกงาน การอบรมโดยอาศัยเทคนิคการสอน เช่น การบรรยาย การอภิปราย เป็นต้น โดยส่วนใหญ่การฝึกอบรมจะเป็นวิธีการที่ใช้สำหรับงานปัจจุบัน กำหนดแบบอย่างเป็นทางการกับระดับพนักงาน การพัฒนาเป็นกระบวนการที่ใช้สำหรับงานในอนาคต^{๑๗} ดังนั้น ทุกองค์การไม่ว่าจะองค์กรของรัฐบาลและเอกชนพยายามที่จะให้บรรลุเป้าหมายและวัตถุประสงค์ขององค์การ ไม่ว่าจะเป็นด้านการลงทุน การมีส่วนแบ่งในตลาด ความเป็นอยู่ทางสังคม หรือแม้ว่าในการป้องกันประเทศก็ตาม ปัจจัยที่จะก่อให้เกิดผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์นั้นได้ก็คือ การมีบุคลากรที่มีคุณภาพสามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพการคัดเลือกและการวางแผน เกี่ยวกับทรัพยากรมนุษย์ให้แก่องค์การ ถือว่าเป็นจุดเริ่มต้นที่สำคัญขององค์การ หลังจากนั้น การฝึกอบรมและการพัฒนาถือว่าเป็นสิ่งจำเป็นในการให้ความรู้ในงานที่ปฏิบัติแก่พนักงานขององค์การและการเพิ่มทักษะในส่วนที่เกี่ยวข้องกับอาชีพ วิธีการในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในองค์การที่จำเป็นก็คือ การฝึกอบรม การฝึกอบรมจึงเป็นวิธีการในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่องค์การเห็นความจำเป็นและให้ความสำคัญ ตลอดจน การฝึกอบรมบุคลากร เป็นกระบวนการเรียนรู้ซึ่งถูกจัดขึ้นอย่างเป็นระบบ โดยมีจุดประสงค์เพื่อพัฒนาความรู้ ทักษะ ความสามารถ รวมทั้งความตระหนักรู้และแรงจูงใจของบุคลากรในองค์การ อันจะส่งผลให้บุคลากรเหล่านี้มีเจตคติต่อองค์การ และผลการปฏิบัติงานดีขึ้นกว่าเดิม^{๑๘}

จากแนวคิดหลักที่เกี่ยวกับการวางแผนการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ของนักวิชาการต่าง ๆ ซึ่งผู้วิจัยได้สังเคราะห์ประมวลแนวคิดดังกล่าว โดยสามารถสรุปได้ ดังต่อไปนี้

ตารางที่ ๒.๔ การวางแผนการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์

นักวิชาการ	แนวคิดหลัก
มัลลี เวชชาชีวะ, (๒๕๒๔, หน้า ๔๘)	การวางแผนการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ หมายถึง เป็นกระบวนการช่วยคนทำงานให้มีประสิทธิผลในงานโดยการฝึกอบรม เพื่อให้เกิดการพัฒนานิสัย การคิด การกระทำ ฝีมือ ความรู้และทัศนคติ
ณัฐพันธ์ เขจรนันท์, (๒๕๔๒, หน้า ๑๓๗)	การวางแผนการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ หมายถึง เป็นกระบวนการที่ผู้เข้ารับการอบรมเกิดการเรียนรู้เพื่อเพิ่มพูนหรือสมรรถภาพในด้านต่าง ๆ ปรับปรุงพฤติกรรม พัฒนาทัศนคติ มีความรับผิดชอบ มีขวัญและกำลังใจในการทำงาน มีความคิดริเริ่ม

^{๑๖} ณัฐพันธ์ เขจรนันท์, การจัดการทรัพยากรบุคคล, พิมพ์ครั้งที่ ๑๑, (กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๒), หน้า ๑๓๗.

^{๑๗} บรรยงค์ โตจินดา, การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์, (กรุงเทพมหานคร: คณะวิทยาการจัดการสถาบันราชภัฏสวนดุสิต, ๒๕๓๘), หน้า ๑๙๔.

^{๑๘} ชูชัย สมितिโก, การฝึกอบรมบุคลากรในองค์การ, พิมพ์ครั้งที่ ๖, (กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๑), หน้า ๗.

ตารางที่ ๒.๔ (ต่อ)

นักวิชาการ	แนวคิดหลัก
บรรยงค์ โตจินดา, (๒๕๓๘, หน้า ๑๙๔)	การวางแผนการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ หมายถึง ใ้บุคลากรทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยการฝึกอบรม เช่น การปฐมนิเทศ การฝึกในห้องฝึกงาน การบรรยาย การอภิปราย
ชูชัย สมितिโก, (๒๕๕๑, หน้า ๗)	การวางแผนการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ หมายถึง การฝึกอบรมและการพัฒนาเป็นสิ่งจำเป็นแก่พนักงานและเพิ่มทักษะซึ่งวิธีการในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์คือ การฝึกอบรม เพื่อพัฒนาความรู้ ทักษะ ความสามารถ

กล่าวโดยสรุป การวางแผนการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ เป็นกระบวนการที่จะทำมนุษย์มีการพัฒนาตนเองให้มีประสิทธิภาพในการปฏิบัติหน้าที่ต่าง ๆ โดยเป็นการเพิ่มองค์ความรู้ ความสามารถ เพิ่มทักษะ ความชำนาญ เกิดการพัฒนาพฤติกรรม แนวคิด การกระทำ ทักษะคิด มีขวัญและกำลังใจในการทำงานเพิ่มสูงขึ้น โดยผ่านการอบรมเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ และนำไปปฏิบัติเพื่อให้เกิดผลเป็นรูปธรรม เช่น การปฐมนิเทศ การฝึกในห้องฝึกงาน การบรรยาย การอภิปราย เป็นต้น

๒.๑.๗ แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์

จากคำนิยามของคำว่า ทรัพยากรมนุษย์ และการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ รวมถึงความสำคัญ ประโยชน์ของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ คุณลักษณะของทรัพยากรมนุษย์ ที่มีประสิทธิภาพ วัตถุประสงค์ และการวางแผนพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ตามที่กล่าวมาแล้วข้างต้น จะเห็นได้ว่าการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์นั้นมีความสำคัญเป็นอย่างมากทั้งต่อตนเอง ผู้อื่น องค์กรหรือหน่วยงาน และต่อสังคมโดยรวมของประเทศ เพราะการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์จะทำให้เกิดความเจริญก้าวหน้า ความเป็นทันสมัย และเกิดการพัฒนาอย่างต่อเนื่องในท่ามกลางของความเปลี่ยนแปลงของสังคมโลกที่เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา

นอกจากนี้แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ก็มีความสำคัญต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ด้วยเช่นกัน เพราะงานวิจัยที่เกี่ยวกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ต้องศึกษาบนพื้นฐานของแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ โดยแนวคิดในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์มีอยู่ ๒ แนวคิดที่แตกต่างกัน คือ^{๑๙} ๑) แนวคิดแบบดั้งเดิม เป็นแนวคิดที่เชื่อว่าการสรรหา และการคัดเลือกเป็นปัจจัยที่สำคัญของความสำเร็จขององค์กร ซึ่งการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เป็นสิ่งที่ไม่จำเป็น และมีใช้หน้าที่ที่องค์กรจะต้องจัดให้มีการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์แต่อย่างใด และ ๒) แนวคิดสมัยใหม่ เป็นแนวคิดที่เชื่อว่า การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เป็นหน้าที่สำคัญ และจำเป็นที่องค์กรต้องกระทำอย่างสม่ำเสมอ รวมถึง การคิดค้นและนำเอาวิทยาการบริหารสมัยใหม่มาใช้ในการบริหารงานด้านต่าง ๆ จึงจำเป็นที่บุคคลจะต้องปรับปรุงตนเองให้เป็นผู้ที่มีความรู้ ความคิดที่ทันสมัย ก้าวทันโลกอยู่เสมอ

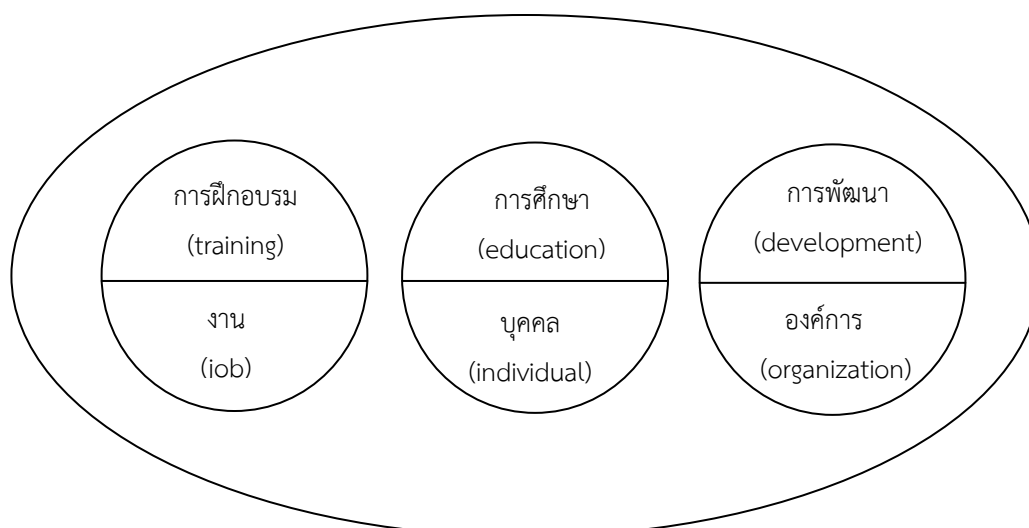
ดังนั้น งานวิจัยเรื่อง รูปแบบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวพุทธจริยธรรมระดับอุดมศึกษา ต้องศึกษาบนพื้นฐานของแนวคิด ทฤษฎีการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เช่นกัน ซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดกรอบแนวคิด ทฤษฎีการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เพื่อนำมาสร้างเป็นตัวแบบในการพัฒนา

^{๑๙} วิเชียร วิทย์อุดม, การบริหารทรัพยากรมนุษย์ฉบับแนวใหม่, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร: ธนรัชการพิมพ์, ๒๕๕๐), หน้า ๑๒๒.

ทรัพยากรมนุษย์ คือ ๑) ทฤษฎีการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของลีโอนาร์ด แนดเลอร์ (Leonard Nadler) ๒) ทฤษฎีความต้องการของเดวิด ซี แม็คเคลลแลนด์ (David McClelland) และ ๓) ทฤษฎีการเสริมแรง ของเบอร์ริส เฟรเดอริก สกินเนอร์ (Burrhus Frederic Skinner) ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

๑) ทฤษฎีการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของลีโอนาร์ด แนดเลอร์ (Leonard Nadler)

ลีโอนาร์ด แนดเลอร์ (Leonard Nadler)^{๒๐} ได้รับการยกย่องให้เป็นบิดาของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ โดยแนดเลอร์ได้อธิบายว่า การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์จะต้องมีการจัดชุดของกิจกรรมอย่างเป็นระบบ ซึ่งกิจกรรมดังกล่าวต้องออกแบบไว้เพื่อมีจุดประสงค์หรือเป้าหมายให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของบุคคลในองค์การและเกิดประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของบุคลากร โดยกิจกรรมการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์จะประกอบไปด้วย ๓ กิจกรรมหลัก คือ ด้านการฝึกอบรม (Training) ด้านการศึกษา (Education) และด้านการพัฒนา (Development) ซึ่งมีกรอบแนวคิดหรือตัวแบบของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ดังนี้

แผนภาพที่ ๒.๑ ตัวแบบแนวคิดการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของแนดเลอร์ (Nadler's Concept of HRD Model, 1970)^{๒๑}

จากตัวแบบกรอบแนวคิดการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของ แนดเลอร์ (Leonard Nadler) รูปแบบของกิจกรรมการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์จะจัดให้เหมาะสมกับสิ่งที่เป็นเป้าหมายหลักที่ต้องการพัฒนา ดังนี้^{๒๒}

๑) งาน (Job) หมายถึง งานในปัจจุบัน (Current or Present Job of the Individual) ที่บุคลากรทำอยู่ ถูกจัดไว้คู่กับการฝึกอบรม (Traning) ซึ่งเป็นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อพัฒนาให้ผู้ปฏิบัติงานขณะนั้นมีความพร้อมในการทำงาน เช่น การฝึกอบรม

^{๒๐} Leonard Nadler, *Corporate Human Resource Development*, (New York: American Society for Training and Development, 1980), pp.4-5.

^{๒๑} Leonard Nadler, *Developing Human Resources*, (Houston: Gulf Publishing Company, 1970), อ้างใน ศิริภัสสรค์ วงศ์ทองดี, *การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์*, (กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๖), หน้า ๑๔๒.

^{๒๒} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๔๓.

ภาคทฤษฎีในห้องบรรยาย การฝึกปฏิบัติจริงในที่ทำงาน (On – The – Job – Training) การฝึกอบรมทางไกล (Distance Training)

๒) ปัจเจกบุคคล (Individual) การพัฒนาบุคลากรโดยจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้ในลักษณะให้การศึกษา (Education) เป็นการสร้างการเรียนรู้เพื่องานในอนาคตที่เป็นไปตามเป้าหมายการเติบโตในตำแหน่งหน้าที่ที่กำหนด (Future But Identified Job The Individual) ทั้งนี้เพื่อเป็นการเตรียมบุคลากรให้พร้อมในการไปรับงานหรือตำแหน่งใหม่ นั่นเอง

๓) องค์กร (Organization) การพัฒนา (Development) หมายถึง การทำให้ดียิ่งขึ้น ให้เจริญเติบโตอย่างยั่งยืน ในกรอบแนวคิดการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เน้นไปยังตัวองค์กร เพื่อให้้องค์กรปรับตัวอยู่ได้ในทุกสถานการณ์ แนนเดอร์ใช้คำว่า การพัฒนาองค์กร (Organization Development) และก็ยังได้ใช้คำว่า การพัฒนา (Development) กับการพัฒนาปัจเจกบุคคลใน ความหมายของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้กับบุคลากรที่นอกเหนือจากการฝึกอบรมและการศึกษา อีกด้วย ซึ่งการพัฒนาบุคคลที่มีได้เน้นทั้งงานในปัจจุบันและงานในอนาคตเป็นการเฉพาะใน ความหมายของการพัฒนาในบริบทนี้ คือ การเรียนรู้เพื่อความเติบโต ก้าวหน้าทั่ว ๆ ไป ทั้งในเรื่อง ความรู้ ทักษะ ทักษะที่เสริมให้บุคคลชาญฉลาด รอบรู้ ทั้งในงานและชีวิตส่วนตัวมากยิ่งขึ้น

จะเห็นได้ว่าตัวแบบกรอบแนวคิดการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของ แนนเดอร์ (Leonard Nadler) จะมุ่งเน้นในเรื่องของแนวทางในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ซึ่งมีอยู่ ๓ ด้าน คือ ด้านการฝึกอบรม ด้านการศึกษา และด้านการพัฒนา ดังนั้น เพื่อให้เกิดความชัดเจนในเชิงทฤษฎี ผู้วิจัยจึงขอนำเสนอรายละเอียดเพิ่มเติม ดังต่อไปนี้

ด้านการฝึกอบรม (Training)

การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่ดีนั้นต้องมีวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายที่ชัดเจน ซึ่งมุ่งเน้นไปที่ตัวของมนุษย์มีประสิทธิภาพในการปฏิบัติหน้าที่ต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และตรงตามความต้องการของหน่วยงานหรือองค์กร ซึ่งวิธีการด้านฝึกอบรมก็เป็นวิธีหนึ่งในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์โดยเป็นการจัดการเรียนรู้อย่างเป็นระบบที่มุ่งเน้นให้มนุษย์มีความรู้ (Knowledge) มีทักษะ (Skill) มีความสามารถ (Ability) และมีทัศนคติ (Attitude) ที่เพิ่มขึ้น รวมถึงมีการปรับเปลี่ยนแนวคิด และพฤติกรรมให้ดีขึ้นเช่นกัน ดังที่ แนนเดอร์ (Leonard Nadler) ได้กล่าวไว้ว่า การฝึกอบรมเป็นการที่มนุษย์ต้องการที่จะเรียนรู้ และมีประสบการณ์ เพื่อปรับเปลี่ยนทัศนคติ ทักษะ ความรู้ ความสามารถ ความชำนาญในการปฏิบัติหน้าที่การทำงานที่เปลี่ยนแปลงไปตามความต้องการขององค์กร^{๒๓} ดังนั้นการฝึกอบรมจึงเป็นวิธีการที่สำคัญประการหนึ่งของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่จะต้องทำความเข้าใจในกระบวนการฝึกอบรมไปใช้ปฏิบัติอย่างถูกต้องและเป็นรูปธรรม เพื่อให้เกิดความเข้าใจเกี่ยวกับการฝึกอบรมที่เป็นพื้นฐานที่นำไปสู่การปฏิบัติ จึงขอกล่าวถึงความหมาย ประโยชน์ วัตถุประสงค์ กระบวนการ และวิธีการของการฝึกอบรม ดังนี้

๑. ความหมายของการฝึกอบรม (Training)

ความหมายของคำว่า การฝึกอบรม นั้น ได้มีนักวิชาการหลายท่านก็ได้ให้ความหมายเอาไว้อย่างหลากหลาย เช่น การฝึกอบรม หมายถึง กระบวนการสำคัญที่จะช่วยพัฒนาหรือฝึกฝนเจ้าหน้าที่หรือบุคลากรใหม่ที่จะเข้าทำงานหรือปฏิบัติงานประจำอยู่แล้วในหน่วยงานให้มีความรู้ ความสามารถ ทักษะ หรือความชำนาญ ตลอดจนประสบการณ์ให้เหมาะสมกับการทำงาน รวมถึงก่อให้เกิดความรู้สึก เช่น ทัศนคติที่ดีต่อการปฏิบัติงานอันจะส่งผลให้บุคลากรแต่ละคนในหน่วยงาน

^{๒๓} Leonard Nadler, Corporate Human Resource Development, pp.4-5.

หรือองค์กรมีความสามารถเฉพาะตัวสูงขึ้น มีประสิทธิภาพในการทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ดี ทำให้หน่วยงานหรือองค์กรมีประสิทธิภาพที่ดีขึ้น^{๒๔} หรือเป็นการจัดกิจกรรมกระบวนการเรียนรู้เพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรมอันเป็นการเพิ่มความสามารถในการทำงานของคนทั้งในเรื่องของความรู้ ทักษะ ทศนคติ ความชำนาญในการปฏิบัติงาน รวมทั้งความรับผิดชอบต่าง ๆ ที่บุคคลพึงมีต่อหน่วยงาน และสิ่งอื่น ๆ ที่แวดล้อมเกี่ยวข้องกับตัวผู้ปฏิบัติงาน^{๒๕} หรือเป็นกระบวนการจัดการเรียนรู้อย่างเป็นระบบ เพื่อสร้างหรือเพิ่มพูนความรู้ ทักษะ ความสามารถ และเจตคติ อันจะช่วยปรับปรุงให้การปฏิบัติงานมีประสิทธิภาพสูงขึ้น^{๒๖} หรือหมายถึงกิจกรรมการเรียนรู้ที่จัดขึ้นเพื่อให้คนเปลี่ยนแปลงการกระทำหรือพฤติกรรมในการปฏิบัติงาน ซึ่งการฝึกอบรมเป็นรูปแบบอย่างหนึ่งของการศึกษาและการสื่อความหมาย^{๒๗} นอกจากนี้ นักวิชาการตะวันตกก็ยังได้ให้ความหมายของคำว่า การฝึกอบรมไว้เช่นกัน เช่น เป็นการเพิ่มทักษะ ความสามารถในการปฏิบัติหน้าที่ โดยมุ่งเน้นที่พนักงานที่ปฏิบัติหน้าที่ในองค์กรที่ต้องการทักษะ ความรู้ ความสามารถใหม่ในการปฏิบัติงานในอนาคต^{๒๘} หรือเป็นกระบวนการที่จัดขึ้นเพื่อให้บุคลากรได้เรียนรู้ และมีความชำนาญในเรื่องนั้น ๆ โดยเฉพาะ^{๒๙} หรือเป็นกระบวนการของการเสริมสร้างเพื่อเพิ่มพูนความรู้และทักษะ หรือความชำนาญให้กับฝ่ายปฏิบัติงานหรือคนงานแต่ละคนในหน้าที่ของการปฏิบัติงานเฉพาะอย่าง^{๓๐}

จากแนวคิดหลักที่เกี่ยวกับความหมายของคำว่า การฝึกอบรม ของนักวิชาการต่าง ๆ ซึ่งผู้วิจัยได้สังเคราะห์ประมวลแนวคิดดังกล่าว โดยสามารถสรุปได้ ดังต่อไปนี้

ตารางที่ ๒.๕ ความหมายของการฝึกอบรม

นักวิชาการ	แนวคิดหลัก
Leonard Nadler, (1980, pp.4-5)	การฝึกอบรม หมายถึง ความต้องการของมนุษย์ที่จะเรียนรู้ และมีประสบการณ์ เพื่อปรับเปลี่ยนทัศนคติ ทักษะ ความรู้ ความสามารถ ความชำนาญในการปฏิบัติหน้าที่การทำงานที่เปลี่ยนแปลงไปตามความต้องการขององค์กร

^{๒๔} พัฒนา สุขประเสริฐ, กลยุทธ์ในการฝึกอบรม, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๔๑), หน้า ๔.

^{๒๕} จงกลณี ชูติมาเทวินทร์, การฝึกอบรมเชิงพัฒนา, (กรุงเทพมหานคร: พี.เอ.ลีฟวิ่ง, ๒๕๔๒), หน้า ๑.

^{๒๖} ชูชัย สมितिโก, การฝึกอบรมบุคลากรในองค์กร, หน้า ๑๙.

^{๒๗} กิติ ตย์คานนท์, เทคนิคการสร้างภาวะผู้นำ, พิมพ์ครั้งที่ ๑๐, (กรุงเทพมหานคร: เพลวอักษร, ๒๕๔๓), หน้า ๑๐๖.

^{๒๘} David A. DeCenzo & Stephen P. Robbins, *Human Resource Management*, 7th edition, (NewYork: John Wiley & Sons, 2002), p.215.

^{๒๙} Dale S. Beach, *Personal : The Management of People at Work*, (New York: MacMillan, 1970), p.193.

^{๓๐} Edwin B. Flipppo, *Management : A Behavioral Approach*, (Boston: Allyn and Bacon, 1996), p.268.

ตารางที่ ๒.๕ (ต่อ)

นักวิชาการ	แนวคิดหลัก
พัฒนา สุขประเสริฐ, (๒๕๔๑, หน้า ๔)	การฝึกอบรม หมายถึง กระบวนการที่พัฒนา ฝึกฝนเจ้าหน้าที่หรือบุคลากรที่ปฏิบัติงานประจำอยู่แล้วให้มีความรู้ ความสามารถ ทักษะ ความชำนาญ ประสบการณ์ให้เหมาะสมกับการทำงาน ซึ่งจะก่อให้เกิดทัศนคติที่ดีต่อการปฏิบัติงาน และส่งผลให้บุคลากรหรือองค์กรมีประสิทธิภาพ
จกกลณี ชุตินาเทวินทร์, (๒๕๔๒, หน้า ๑)	การฝึกอบรม หมายถึง การจัดกิจกรรมกระบวนการเรียนรู้ เพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรมอันเป็นการเพิ่มความสามารถในการทำงานของคนทั้งในเรื่องของความรู้ ทักษะ ทัศนคติ ความชำนาญในการปฏิบัติงาน รวมทั้งความรับผิดชอบต่าง ๆ ที่บุคคลพึงมีต่อหน่วยงาน และสิ่งอื่น ๆ ที่แวดล้อมเกี่ยวข้องกับตัวผู้ปฏิบัติงาน
ชูชัย สมิทธิโก, (๒๕๕๑, หน้า ๑๙)	การฝึกอบรม หมายถึง กระบวนการจัดการเรียนรู้อย่างเป็นระบบ เพื่อสร้างหรือเพิ่มพูนความรู้ ทักษะ ความสามารถ และเจตคติ อันจะช่วยปรับปรุงให้การปฏิบัติงานมีประสิทธิภาพสูงขึ้น
กิติ ตยัคคานนท์, (๒๕๔๓, หน้า ๑๐๖)	การฝึกอบรม หมายถึง กิจกรรมการเรียนรู้ที่จัดขึ้นเพื่อให้คนเปลี่ยนแปลงการกระทำหรือพฤติกรรมในการปฏิบัติงาน ซึ่งการฝึกอบรมเป็นรูปแบบอย่างหนึ่งของการศึกษาและการสื่อความหมาย
David A. DeCenzo & Stephen P. Robbins, (2002, p.215)	การฝึกอบรม หมายถึง การเพิ่มทักษะ ความสามารถในการปฏิบัติหน้าที่ โดยมุ่งเน้นที่พนักงานที่ปฏิบัติหน้าที่ในองค์การที่ต้องการ ทักษะ ความรู้ ความสามารถใหม่ในการปฏิบัติงานในอนาคต
Dale S. Beach, (1970, p.193)	การฝึกอบรม หมายถึง กระบวนการที่จัดขึ้นเพื่อให้บุคลากรได้เรียนรู้ และมีความชำนาญในเรื่องนั้น ๆ โดยเฉพาะ
Edwin B. Flipppo, (1996, p.268)	การฝึกอบรม หมายถึง กระบวนการของการเสริมสร้างเพื่อเพิ่มพูนความรู้และทักษะ หรือความชำนาญให้กับฝ่ายปฏิบัติงานหรือคนงานแต่ละคนในหน้าที่ของการปฏิบัติงานเฉพาะอย่าง

โดยสรุป อาจกล่าวได้ว่า การฝึกอบรม หมายถึง กระบวนการในการจัดการเรียนรู้ให้มนุษย์เรียนรู้ มีประสบการณ์อย่างเป็นระบบ เพื่อวัตถุประสงค์อย่างใดอย่างหนึ่ง โดยมุ่งเน้นให้มนุษย์มีความรู้ (Knowledge) มีทักษะ (Skill) มีความสามารถ (Ability) มีทัศนคติ (Attitude) เพิ่มขึ้น เพื่อปรับเปลี่ยนแนวคิด และพฤติกรรมของตนไปในทางที่ต้องการหรือดีขึ้นกว่าเดิม

๒. ประโยชน์ของการฝึกอบรม

ประโยชน์ของการฝึกอบรม นั้นได้มีนักวิชาการหลายท่านได้กล่าวถึงประโยชน์ของการฝึกอบรมไว้อย่างหลากหลาย เช่น การฝึกอบรมเป็นวิธีการพัฒนาบุคคลและหน่วยงานให้สามารถปฏิบัติงานในหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ เสริมสร้างกำลังใจแก่คนปฏิบัติงาน สามารถป้องกันปัญหา ลดภาวะการเสี่ยง ประหยัดเวลา และแรงงาน รวมถึงการเสริมความรู้และประสบการณ์ที่จะช่วยให้

ก้าวหน้าไปในอนาคตซึ่งจะช่วยให้เกิดการพัฒนาดตนเองลงไปสู่การพัฒนางานและหน่วยงานตามต้องการ^{๓๑} ซึ่งเสนาะ ตีเยาว์ ได้กล่าวถึงประโยชน์ของการฝึกอบรมไว้ ดังนี้^{๓๒}

๑. ผลผลิตในการทำงานสูงขึ้น การฝึกอบรมจะทำให้ผู้ปฏิบัติงานใหม่ และผู้ที่มีประสบการณ์มาแล้วทำงานได้ดีขึ้น ทั้งทางคุณภาพและปริมาณงาน เพราะรู้วิธีการทำงานที่ถูกต้อง รู้จักการใช้เครื่องมือช่วยในการทำงาน และสามารถปรับตัวให้เข้ากับสภาพการทำงานได้ดี

๒. ช่วยแก้ปัญหาในการปฏิบัติงาน การฝึกอบรมคนงานในระดับต่าง ๆ ช่วยลดปัญหาในการปฏิบัติงานลง งานไม่ติดขัด หยุคชะงัก และดำเนินไปโดยเรียบร้อย เพราะทุกคนเข้าใจงานดี

๓. ทำให้ขวัญของคนงานดีขึ้น คนงานที่ทำงานอย่างมีความรู้กฎวิธียามมีความเชื่อมั่นในตัวเองทางด้านกำลังใจในการทำงาน สำหรับคนงานที่เข้าใหม่ก็มีความสุขใจที่จะทำงานเพราะได้รับการอบรมมาก่อน ไม่ต้องเสียเวลามาเรียนรู้เอง ซึ่งอาจจะก่อให้เกิดความอึดอัดและไม่แน่ใจ

๔. การควบคุมลดลง คนงานที่ได้รับการฝึกอบรมมาอย่างดีจะสามารถควบคุมตัวเองในการปฏิบัติงานทำให้เสียค่าใช้จ่ายในการควบคุมน้อยลงไป

๕. อุบัติเหตุในการทำงานลดลง โดยปกติอุบัติเหตุอันเนื่องมาจากการทำงานเกิดจากผู้ปฏิบัติงานมากกว่าจากเครื่องอุปกรณ์ในการปฏิบัติงานหรือสภาพการทำงาน ฉะนั้นการฝึกอบรมที่ดีจึงเท่ากับลดอุบัติเหตุได้ส่วนหนึ่ง

๖. เป็นประโยชน์ต่อคนงานโดยตรง เนื่องจากคนงานได้รับความรู้ความชำนาญจากการฝึกอบรม จึงทำให้ประสิทธิภาพในการทำงานสูงขึ้น ซึ่งมีผลทำให้รายได้สูงขึ้น นอกจากนี้ยังส่งเสริมให้คนงานมีโอกาสเลื่อนตำแหน่งและฐานะการงานให้สูงขึ้น

๗. ส่งเสริมความมั่นคงและความยืดหยุ่นให้แก่องค์กร ในแง่ความมั่นคงก็คือหากองค์กรขาดแคลนคนงานในตำแหน่งใดตำแหน่งหนึ่ง ก็อาจคัดเลือกจากบุคคลในตำแหน่งรองลงไปซึ่งมีความรู้ในการปฏิบัติงานดีเพราะได้รับการฝึกอบรมมาแล้ว ส่วนในแง่ของความยืดหยุ่นหากองค์กรเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงใด ๆ ในทางธุรกิจ ก็สามารถสับเปลี่ยน เพิ่มลดกำลังแรงงานจากหน่วยงานหนึ่งไปยังหน่วยงานที่ต้องการแรงงานแทนเพื่อผลิตสินค้าบางอย่างเพิ่มขึ้น และลดการผลิตสินค้าบางอย่างลงให้พอเพียงกับการเปลี่ยนแปลงในตลาด

๘. ส่งเสริมทัศนคติที่ดีต่อองค์กร จุดประสงค์อย่างหนึ่งขององค์กรในการฝึกอบรมคนงานก็เพื่อปรับท่าทีของคนงานที่มีต่อหน่วยงานให้เป็นไปในทางที่สนับสนุนและให้ความร่วมมือ โดยเฉพาะในกรณีที่มีแผนงานใหม่ ๆ องค์กรควรจะได้ทำการอบรมคนงานให้เข้าใจงานอันใหม่และให้รู้จุดประสงค์ขององค์กรที่เกี่ยวกับแผนงานนั้น ทำให้การปฏิบัติงานเป็นไปในแนวเดียวกัน

๙. ลดการสิ้นเปลืองต่าง ๆ ลง ซึ่งได้แก่ การขาดงานน้อยลง งานเสียมีน้อย อัตราการหมุนเวียนของแรงงานไม่มาก ความไม่พอใจต่าง ๆ ระหว่างคนงานไม่เกิดขึ้น

นอกจากนี้ พงศ์ หรดาล ก็ได้กล่าวถึงประโยชน์ของการฝึกอบรมไว้ ดังนี้^{๓๓}

^{๓๑} นงนุช วงษ์สุวรรณ, การบริหารทรัพยากรมนุษย์, (กรุงเทพมหานคร: จามจุรีโปรดักส์, ๒๕๕๐), หน้า ๑๙๐.

^{๓๒} เสนาะ ตีเยาว์, การบริหารงานบุคคล, พิมพ์ครั้งที่ ๑๐, (กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๓๗), หน้า ๑๒๘ - ๑๒๙.

^{๓๓} พงศ์ หรดาล, จิตวิทยาอุตสาหกรรมและองค์การเบื้องต้น, (กรุงเทพมหานคร: ม.ป.พ., ๒๕๔๐), หน้า ๒๐๓.

๑. ทำให้ผลผลิตสูงขึ้น
๒. สามารถแก้ปัญหาในการปฏิบัติงานได้
๓. ขวัญของคนงานดีขึ้น
๔. การควบคุมลดลง
๕. อุบัติเหตุลดลง
๖. ส่งเสริมความมั่นคงและองค์กรและคน
๗. คนงานมีทัศนคติที่ดีต่อองค์กร
๘. ลดความสิ้นเปลือง

จากแนวคิดหลักที่เกี่ยวกับประโยชน์ของ การฝึกอบรม ของนักวิชาการต่าง ๆ ซึ่งผู้วิจัย ได้สังเคราะห์ประมวลแนวคิดดังกล่าว โดยสามารถสรุปได้ ดังต่อไปนี้

ตารางที่ ๒.๖ ประโยชน์ของการฝึกอบรม

นักวิชาการ	แนวคิดหลัก
นงนุช วงษ์สุวรรณ, (๒๕๕๐, หน้า ๑๙๐)	ประโยชน์ของการฝึกอบรม เป็นวิธีการพัฒนาบุคคลและหน่วยงาน ให้สามารถปฏิบัติงานในหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ เสริมสร้าง กำลังใจแก่คนปฏิบัติงาน สามารถป้องกันปัญหา ลดภาวะการเสี่ยง ประหยัดเวลา และแรงงาน รวมถึงการเสริมความรู้และ ประสบการณ์ที่จะช่วยให้ก้าวหน้าไปในอนาคตซึ่งจะช่วยให้เกิดการ พัฒนาตนเองลงไปสู่การพัฒนางานและหน่วยงานตามต้องการ
เสนาะ ดิเียว, (๒๕๓๗, หน้า ๑๒๘ - ๑๒๙)	ประโยชน์ของการฝึกอบรม <ol style="list-style-type: none"> ๑.ผลผลิตในการทำงานสูงขึ้น ๒.ช่วยลดและแก้ปัญหาในการปฏิบัติงาน ๓.ขวัญของคนงานดีขึ้น มีความเชื่อมั่นในตัวเอง ๔.การควบคุมลดลง ๕.อุบัติเหตุในการทำงานลดลง ๖.เกิดประโยชน์ต่อคนงานโดยตรง ๗.ส่งเสริมความมั่นคงและความยืดหยุ่นให้แก่องค์กร ๘.ส่งเสริมทัศนคติที่ดีต่อองค์กร ๙.ลดการสิ้นเปลืองต่าง ๆ ลง
พงศ์ ทรดาล, (๒๕๔๐, หน้า ๒๐๓)	ประโยชน์ของการฝึกอบรม <ol style="list-style-type: none"> ๑.ทำให้ผลผลิตสูงขึ้น ๒.สามารถแก้ปัญหาในการปฏิบัติงานได้ ๓.ขวัญของคนงานดีขึ้น ๔.การควบคุมลดลง ๕.อุบัติเหตุลดลง ๖.ส่งเสริมความมั่นคงและองค์กรและคน ๗.คนงานมีทัศนคติที่ดีต่อองค์กร ๘.ลดความสิ้นเปลือง

โดยสรุป อาจกล่าวได้ว่าประโยชน์ของการฝึกอบรมสามารถเกิดประโยชน์ได้หลายประการแต่พอจะสรุปเป็นหัวข้อใหญ่ ๆ ได้ ๓ ประการ คือ ๑) เกิดประโยชน์ต่อตนเอง ทำให้ได้รับความรู้ ความเข้าใจในสิ่งที่จะเรียนรู้เพิ่มขึ้น และมีทักษะ มีความสามารถ มีประสบการณ์เพิ่มสูงขึ้น รวมถึงมีทัศนคติ มีขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติหน้าที่ต่าง ๆ ได้ดียิ่งขึ้น ตลอดจนลดปัญหาที่เกิดจากอุบัติเหตุในการทำงาน ๒) เกิดประโยชน์ต่อผู้บริหารหรือผู้บังคับบัญชา เพราะจะทำให้ผลงานบรรลุเป้าหมายที่วางไว้ ปัญหาในการทำงานที่ผิดพลาดลดลง เสริมสร้างการพัฒนาพนักงานให้มีประสิทธิภาพที่สูงขึ้น และ ๓) เกิดประโยชน์ต่อหน่วยงานหรือองค์กร โดยจะทำให้ผลผลิตของหน่วยงานเพิ่มสูงขึ้น ลดค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ของหน่วยงาน

๓. วัตถุประสงค์ของการฝึกอบรม

การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์โดยการฝึกอบรมไม่ว่าจะเป็นการจัดการฝึกอบรมรูปแบบไหน หรือเรื่องใด ๆ ก็ตาม จำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องมีการกำหนดวัตถุประสงค์ของการฝึกอบรมโดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ โดย น้อย ศิริโชติ ได้แบ่งวัตถุประสงค์ของการฝึกอบรมไว้ ๒ ประการใหญ่ ๆ คือ^{๓๔}

๑. ส่วนบุคคล เป็นจุดมุ่งหมายที่เน้นส่วนบุคคล ได้แก่ ๑) เพื่อความก้าวหน้าในการเลื่อนขั้น เลื่อนตำแหน่ง ๒) เพื่อพัฒนาบุคลิกภาพในการปฏิบัติงาน ๓) เพื่อพัฒนาฝีมือในการปฏิบัติงาน โดยการทดลองปฏิบัติงาน ๔) เพื่อฝึกฝนการใช้ดุลยพินิจในการตัดสินใจ ๕) เพื่อเรียนรู้งานและลดการเสี่ยงอันตรายในการทำงาน ๖) เพื่อปรับปรุงสภาพการปฏิบัติงานให้ดีขึ้น ๗) เพื่อส่งเสริมและสร้างขวัญในการปฏิบัติงาน ๘) เพื่อเข้าใจนโยบายและความมุ่งหมายขององค์กรที่ปฏิบัติงานอยู่ให้ดีขึ้น และ ๙) ให้มีความพอใจในการปฏิบัติงาน

๒. องค์กร เป็นจุดมุ่งหมายที่เน้นส่วนรวม ได้แก่ ๑) เพื่อสร้างความสนใจในการปฏิบัติงานของคณา ๒) เพื่อสอนและแนะวิธีการปฏิบัติงานที่ดีที่สุด ๓) เพื่อพัฒนาการปฏิบัติการให้ได้ผลดีสูงสุด ๔) เพื่อลดความสิ้นเปลืองและป้องกันอุบัติเหตุในการปฏิบัติงาน ๕) เพื่อจัดวางมาตรฐานในการปฏิบัติงาน ๖) เพื่อพัฒนาฝีมือในการปฏิบัติงานของบุคคล ๗) เพื่อพัฒนาการบริหารโดยเฉพาะการบริหารบุคคลให้ทุกฝ่ายมีความพอใจ ๘) เพื่อพัฒนาบุคคลให้มีความก้าวหน้าในงานและการขยายองค์กร และ ๙) เพื่อสนองการบริการให้มีประสิทธิภาพแก่สาธารณะและผู้ติดต่อ

ตลอดจน สมคิด บางโม ยังได้กล่าวถึงวัตถุประสงค์ของการฝึกอบรมไว้ ดังนี้^{๓๕}

๑. เพื่อเพิ่มพูนความรู้ (Knowledge) ให้มีความรู้ หลักการ ทฤษฎี แนวคิดในเรื่องที่อบรมเพื่อนำไปใช้ในการทำงาน

๒. เพื่อเพิ่มพูนความเข้าใจ (Understand) เป็นลักษณะที่ต่อเนื่องจากความรู้ กล่าวคือ เมื่อรู้ในหลักการและทฤษฎีแล้วสามารถตีความ แปลความ ขยายความ และอธิบายให้คนอื่นทราบได้ รวมทั้งสามารถนำไปประยุกต์ได้

๓. เพื่อเพิ่มพูนทักษะ (Skill) ทักษะ คือ ความชำนาญหรือความคล่องแคล่วในการปฏิบัติ อย่างใดอย่างหนึ่งได้โดยอัตโนมัติ เช่น การใช้เครื่องมือต่าง ๆ การขับรถ การขี่จักรยาน เป็นต้น

^{๓๔} น้อย ศิริโชติ, *เทคนิคการฝึกอบรม*, (กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์, ๒๕๒๔), หน้า ๑๑ - ๑๒.

^{๓๕} สมคิด บางโม, *เทคนิคการฝึกอบรมและการประชุม*, พิมพ์ครั้งที่ ๔, (กรุงเทพมหานคร: พิมพ์การพิมพ์, ๒๕๕๓), หน้า ๑๔.

๔. เพื่อเปลี่ยนแปลงเจตคติ (Attitude) เจตคติหรือทัศนคติ คือ ความรู้สึกที่ดีหรือไม่ดีต่อสิ่งต่าง ๆ การฝึกอบรมมุ่งให้เกิดหรือเพิ่มความรู้สึกที่ดีต่อองค์การ ต่อผู้บังคับบัญชา ต่อเพื่อนร่วมงาน และต่องานที่มีหน้าที่รับผิดชอบ เช่น ความจงรักภักดีต่อบริษัท ต่อสถาบัน ความสามัคคีในหมู่คณะ ความรับผิดชอบต่องาน ความเอาใจใส่ต่องาน ความกระตือรือร้น เป็นต้น

จากแนวคิดหลักที่เกี่ยวกับวัตถุประสงค์ของ การฝึกอบรม ของนักวิชาการต่าง ๆ ซึ่งผู้วิจัยได้สังเคราะห์ประมวลแนวคิดดังกล่าว โดยสามารถสรุปได้ ดังต่อไปนี้

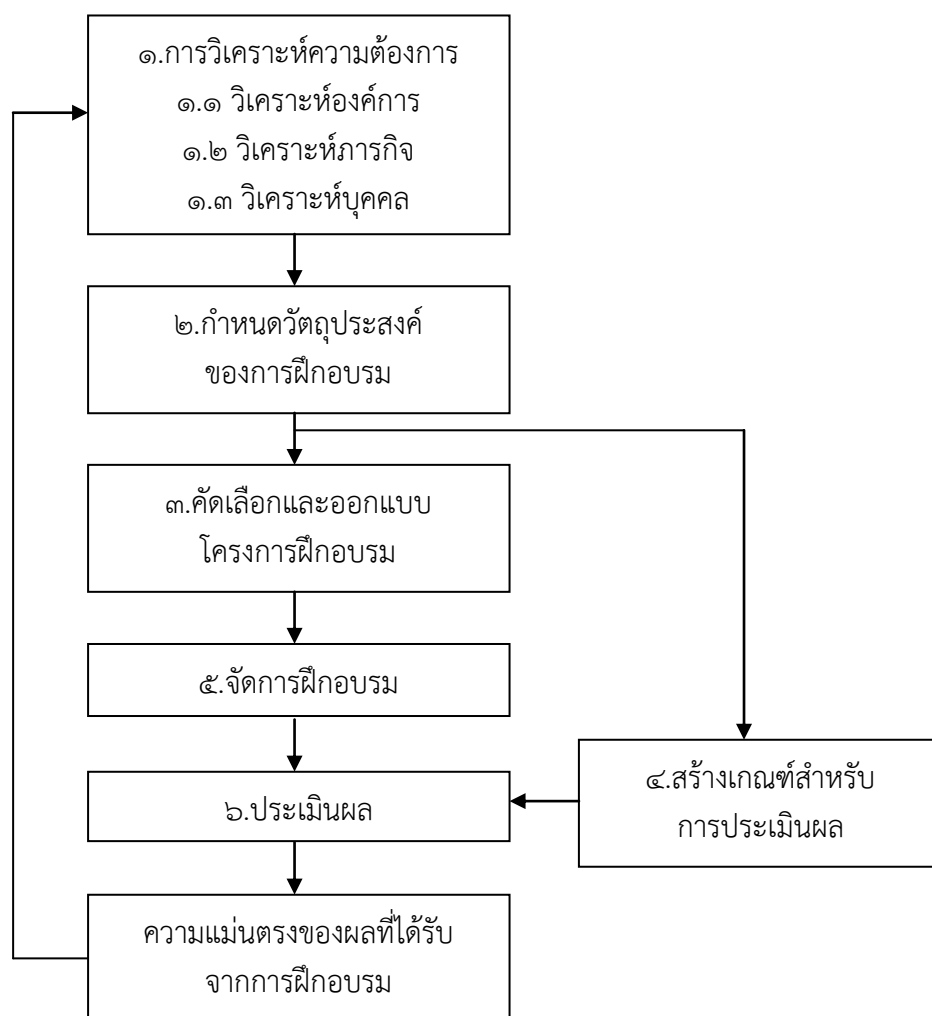
ตารางที่ ๒.๗ วัตถุประสงค์ของการฝึกอบรม

นักวิชาการ	แนวคิดหลัก
น้อย ศิริโชติ, (๒๕๒๔, หน้า ๑๑ - ๑๒)	วัตถุประสงค์ของการฝึกอบรม ๑. ส่วนบุคคล ๒. องค์การ
สมคิด บางโม, (๒๕๕๓, หน้า ๑๔)	วัตถุประสงค์ของการฝึกอบรม ๑. เพิ่มความรู้ (Knowledge) ๒. เพิ่มความเข้าใจ (Understand) ๓. เพิ่มทักษะ (Skill) ๔. เปลี่ยนแปลงเจตคติ (Attitude)

โดยสรุป อาจกล่าวได้ว่าวัตถุประสงค์ของการฝึกอบรมเป็นการเพิ่มความรู้ในหลักการ ทฤษฎี แนวคิดในเรื่องที่จะอบรม โดยมีความสามารถที่จะตีความ ขยายความ สามารถนำมาประยุกต์ได้ และมีทักษะในความชำนาญในการปฏิบัติอย่างใดอย่างหนึ่งเพิ่มสูงขึ้น มีทัศนคติต่อสิ่งต่าง ๆ ที่ดีขึ้น เพื่อให้บุคคลมีประสิทธิภาพ และประสิทธิผลที่สูงขึ้นตามมาตรฐานที่กำหนด

๔. กระบวนการของการฝึกอบรม

กระบวนการของการฝึกอบรมนั้นเป็นลำดับขั้นตอนในการดำเนินการฝึกอบรมอย่างเป็นระบบ โดยนักวิชาการได้ให้แนวคิดไว้อย่างหลากหลาย เช่น กระบวนการของการฝึกอบรมประกอบด้วย ๖ ขั้นตอน ดังภาพต่อไปนี้

แผนภาพที่ ๒.๒ ขั้นตอนของการจัดการฝึกอบรมอย่างเป็นระบบ^{๓๖}

จากแผนภาพที่ ๒.๒ ขั้นตอนของการจัดการฝึกอบรมอย่างเป็นระบบ อธิบายได้ ดังนี้
ขั้นตอนที่ ๑ วิเคราะห์ความต้องการในการฝึกอบรม

การวิเคราะห์ความต้องการในการฝึกอบรม ถือได้ว่าเป็นขั้นตอนแรกของการจัดการฝึกอบรมอย่างเป็นระบบ ซึ่งจะทำให้ทราบถึงข้อมูลที่สำคัญสำหรับการออกแบบและพัฒนาโครงการฝึกอบรม เพื่อให้การฝึกอบรมสอดคล้องกับความต้องการขององค์การและเกิดประโยชน์สูงสุด โดยการวิเคราะห์ความต้องการในการฝึกอบรม จะประกอบด้วย การวิเคราะห์ ๓ ประการ คือ

^{๓๖} ชูชัย สมิทธิโก, การฝึกอบรมบุคลากรในองค์การ, พิมพ์ครั้งที่ ๖, (กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๑), หน้า ๒๙ - ๓๔.

๑) การวิเคราะห์องค์การ (Organizational Analysis) เป็นการวิเคราะห์ที่เริ่มต้นด้วยการตรวจสอบเป้าหมายทั้งในระยะสั้นและระยะยาวขององค์การ แนวโน้มต่าง ๆ ที่อาจส่งผลกระทบต่อเป้าหมาย และเป็นสิ่งที่กำหนดทิศทางและการวางแผนการฝึกอบรม รวมถึงเป็นการตรวจสอบบรรยากาศการทำงานในองค์การ และเป็นการสำรวจทรัพยากรที่มีอยู่ภายในองค์การ

๒) การวิเคราะห์ภารกิจและคุณสมบัติ (Task and Knowledge Skill and Ability Analysis) เป็นการวิเคราะห์ภารกิจซึ่งผู้รับการอบรมจะต้องปฏิบัติภายหลังการฝึกอบรม ซึ่งจะเป็นการบ่งบอกว่าผู้ปฏิบัติจะต้องทำอะไร อย่างไร เพราะเหตุใด รวมถึงบ่งบอกว่าผู้ปฏิบัติงานนั้น ๆ มีความรู้ ทักษะ และความสามารถอะไรบ้าง ซึ่งข้อมูลนี้จะช่วยให้ผู้จัดการฝึกอบรมทราบว่าหลักสูตรและเนื้อหาของการฝึกอบรมควรจะประกอบด้วยสิ่งใดบ้าง

๓) การวิเคราะห์บุคคล (Person Analysis) การวิเคราะห์ในขั้นตอนนี้จะช่วยให้ทราบว่าผู้ปฏิบัติงานแต่ละคนมีความรู้ ทักษะ และความสามารถที่จำเป็นสำหรับการทำงานอยู่ในระดับใด เพื่อที่จะพิจารณาว่าพนักงานคนนั้น ๆ จำเป็นที่จะต้องได้รับการฝึกอบรมเพิ่มเติมหรือไม่

ขั้นตอนที่ ๒ กำหนดวัตถุประสงค์ของการฝึกอบรม

ข้อมูลต่าง ๆ ที่ได้มาจากการวิเคราะห์ความต้องการในขั้นตอนนี้จะเป็นสิ่งที่นำมาใช้ในการกำหนดวัตถุประสงค์ของการฝึกอบรม การออกแบบ และพัฒนาหลักสูตรของการฝึกอบรมต่อไป รวมถึงเป็นสิ่งที่กำหนดแนวทางการประเมินโครงการฝึกอบรม วัตถุประสงค์ของการฝึกอบรมที่ดีนั้น ควรจะเป็นแบบที่เรียกว่า วัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม (Behavioral Objectives)

ขั้นตอนที่ ๓ คัดเลือกและออกแบบโครงการฝึกอบรม

ขั้นตอนนี้จะเป็นการคัดเลือกและออกแบบโครงการฝึกอบรม ซึ่งจะนำไปสู่เป้าหมายที่กำหนดไว้ ในขั้นตอนนี้จำเป็นต้องมีความละเอียดอ่อน และต้องอาศัยการพิจารณาไตร่ตรองอย่างรอบคอบเป็นอย่างมาก โดยนักจัดการฝึกอบรมจะต้องมีความรู้ทั้งในด้านหลักการเรียนรู้ และเลือกสรรสื่อการสอนที่เหมาะสมกับผู้รับการอบรม เพื่อให้พวกเขามีการเปลี่ยนแปลงไม่ว่าจะเป็นในด้านความรู้ ทักษะ ความสามารถ ตามที่มุ่งหวังไว้ และนักฝึกอบรมจะต้องรู้ว่าการฝึกอบรมแบบใดที่จะช่วยให้ผู้รับการอบรมมีการเรียนรู้และการพัฒนาตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

ขั้นตอนที่ ๔ สร้างเกณฑ์สำหรับการประเมินผล

การสร้างเกณฑ์ (Criteria) สำหรับการประเมินผล ควรที่จะได้กระทำควบคู่ไปกับการคัดเลือกและออกแบบโครงการฝึกอบรม โดยเกณฑ์ที่สร้างขึ้นจะต้องอิงหรือสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการฝึกอบรมที่ได้กำหนดไว้ ดังนั้น เกณฑ์จึงควรจะระบุว่า พฤติกรรมอะไรที่ผู้รับการอบรมจะต้องมีการพัฒนา ไม่ว่าจะเป็นความรู้ หรือทักษะ หรือความสามารถ

ขั้นตอนที่ ๕ จัดการฝึกอบรม

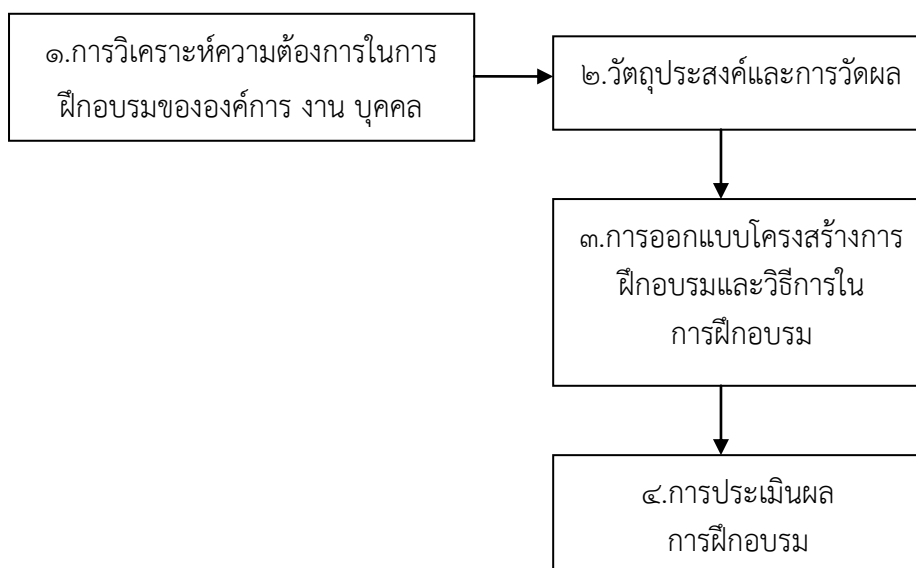
นักจัดการการฝึกอบรมจะต้องดำเนินการเกี่ยวกับสถานที่ของการฝึกอบรมให้เรียบร้อย ไม่ว่าจะเป็นในด้านของโต๊ะ เก้าอี้ อุปกรณ์และสื่อการสอนต่าง ๆ แสงสว่าง อุณหภูมิ อาหาร หรือที่พักสำหรับผู้รับการอบรม นอกจากนั้น ยังต้องคอยดูแล ประสานงานกับวิทยากรของการฝึกอบรมด้วย ในระหว่างการฝึกอบรม

ขั้นตอนที่ ๖ ประเมินผลการฝึกอบรม

การประเมินผลการฝึกอบรมจะบ่งชี้ว่า ผลที่ได้รับจากการฝึกอบรมนั้นมีความตรง (Validity) มากน้อยเพียงไร ผลที่ได้รับนั้นตรงกับความต้องการและวัตถุประสงค์ของการฝึกอบรมหรือไม่ การฝึกอบรมที่จัดว่าประสบความสำเร็จนั้น จะต้องให้ประโยชน์และคุณค่าตรงตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ หากผลที่ได้รับไม่ตรงและต่ำกว่าความคาดหวังขององค์การ นักฝึกอบรม

จะต้องนำข้อมูลต่าง ๆ ที่ได้รับการประเมินผล ไปใช้ประกอบการวิเคราะห์ วางแผนการฝึกอบรม ในอนาคตต่อไป

นอกจากนี้ Jeffrey Mello กล่าวว่า การฝึกอบรมนั้นจะต้องมีกระบวนการ ๔ ขั้นตอน คือ ๑) การวิเคราะห์ความต้องการในการฝึกอบรมขององค์การ งาน บุคคล ๒) วัตถุประสงค์และการวัดผล ๓) การออกแบบโครงสร้างการฝึกอบรม วิธีการในการฝึกอบรม และ ๔) การประเมินผล การฝึกอบรม ดังภาพต่อไปนี้

แผนภาพที่ ๒.๓ ขั้นตอนของการจัดการฝึกอบรมของ Jeffrey Mello^{๓๗}

จากแผนภาพที่ ๒.๓ ขั้นตอนของการจัดการฝึกอบรมของ Jeffrey Mello อธิบาย ดังนี้
 ขั้นตอนที่ ๑ การวิเคราะห์ความต้องการในการฝึกอบรมขององค์การ งาน บุคคล
 การวิเคราะห์ความต้องการในการฝึกอบรมขององค์การ งาน บุคคล ถือได้ว่าเป็นขั้นตอนแรกของการดำเนินการ ไม่ว่าจะเป็นในองค์การ หรือหน่วยงาน หรือบุคคล เพราะจะทำให้เราทราบว่า ในสภาพของความเป็นจริงองค์การ หรือหน่วยงาน หรือบุคคล มีความต้องการในการที่จะฝึกอบรม เพื่อพัฒนาอะไร

ขั้นตอนที่ ๒ วัตถุประสงค์และการวัดผล

ขั้นตอนนี้เป็นขั้นตอนที่ต่อเนื่องมาจากขั้นตอนที่ ๑ โดยเมื่อเราทราบแล้วว่าองค์การ หรือหน่วยงาน หรือบุคคล มีความต้องการในการที่จะฝึกในการพัฒนาอะไร เราก็มากำหนด วัตถุประสงค์หรือเป้าหมายของการดำเนินการทั้งในเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ รวมถึงดำเนินการ กำหนดเกณฑ์การวัดผลประเมินผลเพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายด้วย

ขั้นตอนที่ ๓ การออกแบบโครงสร้างการฝึกอบรมและวิธีการในการฝึกอบรม

ขั้นตอนนี้เป็นขั้นตอนที่ต่อเนื่องมาจากขั้นตอนที่ ๒ โดยเป็นขั้นตอนของการออกแบบ โครงสร้างการฝึกอบรม และวิธีการในการฝึกอบรมเราจะใช้วิธีไหน อย่างไร ที่ไหน เพื่อให้บรรลุ วัตถุประสงค์หรือเป้าหมายที่กำหนดไว้

^{๓๗} Jeffrey Mello, *Strategic Management of Human Resources*, 3rd edition, (Canada: South Western Cengage Learning, 2011), p.389.

ขั้นตอนที่ ๔ การประเมินผลการฝึกอบรม

เมื่อดำเนินการตามขั้นตอนที่ ๓ แล้ว ขั้นตอนนี้เป็นขั้นตอนของการประเมินผล การฝึกอบรมว่าบรรลุวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายที่กำหนดไว้หรือไม่ทั้งในเชิงปริมาณและในเชิงคุณภาพ และนำผลการประเมินเพื่อไปพัฒนา ปรับปรุง แก้ไข หรือดำเนินการพัฒนาฝึกอบรมในโครงการฝึกอบรมครั้งต่อไป

จากแนวคิดหลักที่เกี่ยวกับกระบวนการของ การฝึกอบรม ของนักวิชาการต่าง ๆ ซึ่งผู้วิจัยได้สังเคราะห์ประมวลแนวคิดดังกล่าว โดยสามารถสรุปได้ ดังต่อไปนี้

ตารางที่ ๒.๘ กระบวนการของการฝึกอบรม

นักวิชาการ	แนวคิดหลัก
ชูชัย สมितिโก, (๒๕๕๑, หน้า ๓๐)	กระบวนการของการฝึกอบรม มี ๖ ขั้นตอน คือ ๑.วิเคราะห์ความต้องการในการฝึกอบรม ๒.กำหนดวัตถุประสงค์ของการฝึกอบรม ๓.คัดเลือกและออกแบบโครงการฝึกอบรม ๔.สร้างเกณฑ์สำหรับการประเมินผล ๕.จัดการฝึกอบรม ๖.ประเมินผลการฝึกอบรม
Jeffrey Mello, (2011, p.389)	กระบวนการของการฝึกอบรมมี ๔ ขั้นตอน คือ ๑.วิเคราะห์ความต้องการในการฝึกอบรมขององค์กร งาน บุคคล ๒.วัตถุประสงค์และการวัดผล ๓.ออกแบบโครงสร้าง การฝึกอบรมและวิธีการในการฝึกอบรม ๔.ประเมินผลการฝึกอบรม

โดยสรุป อาจกล่าวได้ว่ากระบวนการของการฝึกอบรมสามารถแยกออกเป็น ๓ ส่วน คือ ส่วนที่ ๑ คือ ขั้นตอนการฝึกอบรม ซึ่งเป็นการวิเคราะห์ถึงเหตุและผลความต้องการในการฝึกอบรม ไม่ว่าจะ เป็นในระดับบุคคล ระดับองค์กร รวมถึงกำหนดวัตถุประสงค์ของการฝึกอบรม ออกแบบ คัดเลือกและออกแบบหลักสูตรการฝึกอบรม และสร้างเกณฑ์ในการวัดผลประเมินผลในการฝึกอบรม ส่วนที่ ๒ คือ ขั้นตอนฝึกอบรม เป็นการจัดการฝึกอบรม และประเมินผลการฝึกอบรม และส่วนที่ ๓ คือ หลังฝึกอบรม เป็นการนำผลการประเมินการฝึกอบรมทั้งในเชิงปริมาณ และเชิงคุณภาพมาวิเคราะห์ สังเคราะห์ เพื่อหาความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายที่กำหนดไว้ในโครงการฝึกอบรม และนำมาพัฒนา ปรับปรุงแก้ไขในการจัดการฝึกอบรมในครั้งต่อไป

๕. วิธีการของการฝึกอบรม

วิธีการของฝึกอบรมนั้นมีอยู่หลายวิธี และที่นิยมใช้กันโดยทั่วไปพอสรุปได้ ดังต่อไปนี้^{๓๘}

๑. การฝึกอบรมแบบปฐมนิเทศ (Orientation or Induction)

เป็นการอบรมพนักงานใหม่ หรือพนักงานเก่าที่กำลังทำงานอยู่ในปัจจุบันเพื่อให้ได้รับ ทราบเรื่องราวต่าง ๆ ขององค์การตลอดเวลา ในลักษณะงานและสภาพแวดล้อมในการทำงาน เพื่อให้ สามารถปรับตัวให้เข้ากับองค์การและเตรียมพร้อมที่จะเริ่มเข้ามาทำงานได้ทันที

^{๓๘} กรรณิการ์ แจกแสงรัตน์, การจัดการทรัพยากรมนุษย์, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๕๓), หน้า ๖๗ - ๗๐.

๒. การบรรยาย (Lecture)

เป็นการอบรมโดยการถ่ายทอดความรู้หรือแนวความคิดของผู้บรรยายให้กับผู้ฟังแต่เพียงฝ่ายเดียว ผู้บรรยายมีอิทธิพลที่จะใช้ไวยากรณ์ในการพูดโน้มน้าว สร้างความเชื่อถือให้กับผู้ฟังได้ อาจมีการเปิดโอกาสให้ซักถามได้ในตอนท้ายของการบรรยาย วิธีนี้เหมาะที่จะใช้อบรมทางด้านการศึกษา (Knowledge) แก่พนักงาน

๓. การประชุมอภิปราย (Conference or Discussion)

เป็นการประชุมร่วมแสดงความคิดเห็นระหว่างผู้อภิปราย มีวัตถุประสงค์เพื่อรวบรวมข้อมูลและแนวความคิดในการแก้ปัญหาที่ยกมาพูดในหัวข้ออภิปราย ผู้ฝึกอบรมจะเป็นผู้ที่ควบคุมการอภิปรายให้อยู่ในขอบเขต และเพื่อให้ได้ผลสรุปของความคิดเห็นนั้นออกมาในตอนสุดท้าย

๔. การฝึกหัดช่างฝีมือหรือฝึกวิชาชีพ (Apprenticeship Training)

เป็นระบบการฝึกอบรมที่นิยมใช้กับคนงานบางประเภทช่างฝีมือรุ่นใหม่ ๆ ที่เข้ามาสู่วงการอุตสาหกรรม เพื่อเพิ่มพูนทักษะและประสบการณ์ในการทำงาน ซึ่งใช้เวลานานกว่าการอบรมประเภทอื่น เวลาจะเป็นเงื่อนไขสำคัญเพื่อแสดงว่าผู้ผ่านการอบรมมีความรู้ความชำนาญพอที่จะสามารถประกอบอาชีพได้หรือไม่แต่ละอาชีพจะมีระยะเวลาอบรมไม่เท่ากัน และเมื่อจบหลักสูตรแล้วมักจะต้องผ่านการทดสอบเสียก่อน

๕. การฝึกงาน (Internship Training)

เป็นการฝึกอบรมโดยให้ทดลองทำงานจริง ๆ โดยอยู่ภายใต้การควบคุมดูแลของพี่เลี้ยงหรือผู้ชำนาญงาน เป็นการฝึกอบรมที่เน้นฝึกฝนให้มีประสบการณ์ มีความชำนาญก่อนที่จะเข้าไปทำงานรับผิดชอบจริง ๆ เช่น แพทย์ หนายความ เป็นต้น

๖. การสาธิต (Demonstration)

เป็นวิธีที่นิยมใช้สอนงานบนสภาพการทำงานจริง ๆ เป็น On The Job Training วิธีนี้วิธีนี้ผู้อบรมหรือหัวหน้างานจะแสดงการทำงานให้ดูเป็นตัวอย่าง แล้วให้ผู้รับการฝึกอบรมทำตาม นิยมใช้กับการสอนงานที่ไม่อาจพูดหรืออธิบายให้เข้าใจได้จำเป็นต้องแสดงการปฏิบัติจริง ๆ

นอกจากนี้ สมคิด บางโม^{๓๙} ก็ได้กล่าวถึงวิธีการฝึกอบรมไว้ ดังนี้

๑. การบรรยาย (Lecture)

ในการบรรยาย วิทยากรบรรยายตามหัวข้อที่ได้รับมอบหมาย อาจใช้สื่อต่าง ๆ ประกอบการบรรยาย เช่น รูปภาพ แผ่นใส สไลด์ ซีดี เป็นต้น บางครั้งอาจเปิดโอกาสให้ผู้ฟังซักถาม

๒. การอภิปรายเป็นคณะ (Panel Discussion)

การอภิปรายเป็นคณะ เป็นการอภิปรายโดยผู้ทรงคุณวุฒิ ๓ - ๕ คน ให้ข้อเท็จจริง ความคิดเห็น ปัญหา อุปสรรค แนวทางแก้ไข มีพิธีกรหนึ่งคนเป็นผู้ดำเนินการอภิปราย ประสานเชื่อมโยง และสรุปการอภิปรายของวิทยากรแต่ละคนหลังการอภิปรายแล้วเปิดโอกาสให้ผู้ฟังซักถาม

๓. การชุมนุมปาฐกถาหรือการประชุมทางวิชาการ (Symposium)

การชุมนุมปาฐกถาหรือการประชุมทางวิชาการ เป็นการบรรยายแบบมีวิทยากรหรือผู้เชี่ยวชาญประมาณ ๒ - ๖ คน มีพิธีกรเป็นผู้ดำเนินการอภิปรายและสรุปการบรรยาย การชุมนุมปาฐกถามีลักษณะคล้ายการอภิปรายเป็นคณะแต่เน้นหัวข้อวิชาเป็นสำคัญ เมื่อเสร็จสิ้นการบรรยายจะเปิดโอกาสให้ผู้ฟังซักถามปัญหาต่าง ๆ ได้

^{๓๙} สมคิด บางโม, เทคนิคการฝึกอบรมและการประชุม, หน้า ๘๕ - ๙๓.

๔. การสาธิต (Demonstration)

การสาธิต เป็นการแสดงให้เห็นให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมได้เห็นการปฏิบัติจริง ซึ่งการกระทำหรือปฏิบัติจริงมีลักษณะคล้ายการสอนงาน นิยมใช้กับหัวข้อวิชาที่มีการปฏิบัติ เช่น การฝึกอบรมเกี่ยวกับการใช้เครื่องมือหรืออุปกรณ์ต่าง ๆ

๕. การสอนงาน (Coaching)

การสอนงาน เป็นการแนะนำให้รู้จักวิธีปฏิบัติงานให้ถูกต้อง โดยปกติจะเป็นการสอนหรืออบรมในระหว่างการปฏิบัติงาน อาจสอนเป็นรายบุคคลหรือสอนเป็นกลุ่มเล็ก ๆ ซึ่งผู้สอนต้องมีประสบการณ์และทักษะในเรื่องที่สอนจริง ๆ

๖. การระดมสมอง (Brainstorming)

การระดมสมอง เป็นการประชุมกลุ่มเล็กไม่เกิน ๑๕ คน เปิดโอกาสให้ทุกคนแสดงความคิดเห็นอย่างเสรีโดยปราศจากข้อจำกัดหรือกฎเกณฑ์ใด ๆ โดยไม่คำนึงว่าจะถูกหรือผิด ดีหรือไม่ดี ความคิดหรือข้อเสนอทุกอย่างจะถูกจดไว้แล้วนำไปถกแถลงอีกชั้นหนึ่ง ดังนั้น พอเริ่มประชุมต้องมีการเลือกประธานและเลขานุการของกลุ่มเสียก่อน

๗. การประชุมกลุ่มย่อย (Buzz Session)

การประชุมกลุ่มย่อย บางครั้งเรียกว่าบับซกรุ๊ป (Buzz Group) เป็นการแบ่งผู้เข้าฝึกอบรมเป็นกลุ่มย่อยจากกลุ่มใหญ่ กลุ่มย่อยละ ๒ - ๖ คน เพื่อพิจารณาประเด็นปัญหา อาจเป็นปัญหาเดียวกันหรือต่างกัน ในช่วงเวลาที่กำหนด มีวิทยากรคอยช่วยเหลือทุกกลุ่ม แต่ละกลุ่มต้องเลือกประธานและเลขานุการของกลุ่มเพื่อดำเนินการ แล้วนำความคิดเห็นของกลุ่มเสนอที่ประชุมใหญ่

๘. กรณีศึกษา (Case Study)

กรณีศึกษา เป็นการศึกษารายเรื่องราวที่รวบรวมจากเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจริงเพื่อให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมตัดสินใจแก้ปัญหาต่าง ๆ ภายใต้สถานการณ์ที่ใกล้เคียงความจริงมากที่สุด เป็นเทคนิคที่เหมาะสมกับกลุ่มเล็ก ๆ เรื่องที่มอบหมายให้ต้องมีรายละเอียดเพียงพอให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมจะมองเห็นจุดสำคัญของปัญหาและข้อมูลเพื่อนำมาใช้พิจารณา การศึกษกรณีศึกษาอาจให้ศึกษาเป็นรายบุคคลหรือเป็นกลุ่มเล็ก ๆ ก็ได้

๙. การประชุมแบบฟอรัม (Forum)

การประชุมแบบฟอรัม เป็นเทคนิคที่ใช้กับการประชุมกลุ่มใหญ่ ซึ่งเปิดโอกาสให้ผู้เข้าร่วมประชุมแสดงความคิดเห็นและมีส่วนร่วม โดยการซักถามแสดงข้อเท็จจริง ปรีक्षाแสดงความคิดเห็นกับวิทยากร

๑๐. เกมการบริหาร (Management Games)

เกมการบริหาร เป็นการแข่งขันระหว่างกลุ่มบุคคลตั้งแต่ ๒ กลุ่มขึ้นไป โดยแข่งขันเพื่อดำเนินการให้บรรลุวัตถุประสงค์อย่างใดอย่างหนึ่ง เป็นการให้ปฏิบัติเหมือนเหตุการณ์จริง อาจเป็นเรื่องเกี่ยวกับการสื่อสาร การตัดสินใจ การวางแผน การเป็นผู้นำ มนุษยสัมพันธ์ ฯลฯ ขนาดของกลุ่มในการแข่งขันขึ้นอยู่กับเกมที่นำมาใช้

๑๑. การแสดงบทบาทสมมติ (Role Playing)

การแสดงบทบาทสมมติ เป็นการให้ผู้รับการฝึกอบรมแสดงบทบาทในสถานการณ์ที่เหมือนจริง โดยกำหนดโครงเรื่องและให้ผู้แสดงคิดคำพูดไปตามท้องเรื่องและบทบาทที่กำหนดเสร็จแล้วให้ผู้ดูวิเคราะห์เสนอแนวทางแก้ปัญหา วิธีนี้เหมาะกับกลุ่มที่กล้าแสดงออกและมีวุฒิภาวะเพียงพอที่จะวิเคราะห์ตรวจสอบและแก้ปัญหา

๑๒. การสัมมนา (Seminar)

การสัมมนา เป็นการประชุมของผู้ที่ปฏิบัติงานอย่างเดียวกันหรือคล้ายกันแล้วพบปัญหาที่เหมือน ๆ กัน เพื่อร่วมกันแสดงความคิดเห็นหาแนวทางปฏิบัติในการแก้ปัญหาทุกคนที่ไปร่วมการสัมมนาต้องช่วยกันพูดช่วยกันแสดงความคิดเห็น ปกติจะบรรยายให้ความรู้พื้นฐานก่อนแล้วแบ่งกลุ่มย่อย จากนั้นนำผลการอภิปรายของกลุ่มย่อยเสนอที่ประชุมใหญ่

๑๓. การศึกษาดูงานนอกสถานที่ (Field Trip)

การศึกษาดูงานนอกสถานที่ เป็นการนำผู้เข้ารับการฝึกอบรมไปศึกษายังสถานที่อื่นนอกสถานที่ฝึกอบรม เพื่อให้พบเห็นของจริงซึ่งผู้จัดต้องเตรียมการเป็นอย่างดี และเป็นการเพิ่มความเข้าใจได้เห็นการปฏิบัติจริง สร้างความสนใจและกระตือรือร้นสร้างความสัมพันธ์ระหว่างผู้เข้ารับการฝึกอบรม

๑๔. การประชุมปฏิบัติการ (Workshop)

การประชุมปฏิบัติการ เป็นการฝึกอบรมที่ให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมได้ปฏิบัติจริง โดยทั่วไปจะมีการบรรยายให้ความรู้พื้นฐานก่อนแล้วจึงให้ลงมือปฏิบัติ อาจเป็นการฝึกการใช้เครื่องมือใหม่ ๆ ประชุมเพื่อช่วยกันสร้างคู่มือ หรือประชุมเพื่อสร้างอุปกรณ์ต่าง ๆ เป็นต้น การปฏิบัตินิยมให้รวมกันเป็นกลุ่มย่อย ๆ มากกว่าปฏิบัติเป็นกลุ่มใหญ่หรือรายบุคคล

๑๕. การฝึกการรับรู้ (Sensitivity Training)

การฝึกการรับรู้ เป็นกิจกรรมการฝึกประสาทสัมผัสให้เข้าใจผู้อื่นโดยการสังเกตลักษณะท่าทางของผู้อื่น วิธีการฝึกอบรมจะไม่ใช้การบรรยายหรือบอกหลักเกณฑ์ แต่ให้นำพฤติกรรมที่เกิดขึ้นในห้องฝึกอบรมมาเป็นตัวอย่างสด ๆ ร้อน ๆ แล้วโยงไปถึงพฤติกรรมอื่น ๆ ในขณะที่ปฏิบัติงาน

๑๖. การใช้กิจกรรมนันทนาการ (Recreational Activity)

กิจกรรมนันทนาการ เป็นการให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมร่วมกันทำกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลายอย่าง เช่น การร้องเพลง การปรบมือเป็นจังหวะพร้อมกัน การร้องเพลงประกอบท่าทาง การเล่นเกมสั้น ๆ เป็นต้น โดยเน้นการทำกิจกรรมเป็นกลุ่ม ทั้งนี้ เพื่อมุ่งเปลี่ยนทัศนคติและสร้างความสัมพันธ์ ตลอดจนสร้างความสนุกสนานในระหว่างการฝึกอบรม

จากแนวคิดหลักที่เกี่ยวกับวิธีการฝึกอบรม ของนักวิชาการต่าง ๆ ซึ่งผู้วิจัยได้สังเคราะห์ประมวลแนวคิดดังกล่าว โดยสามารถสรุปได้ ดังต่อไปนี้

ตารางที่ ๒.๙ วิธีการฝึกอบรม

นักวิชาการ	แนวคิดหลัก
กรรณิการ์ เอกแสงรัตน์, (๒๕๕๓, หน้า ๖๗ - ๗๐)	วิธีการฝึกอบรมมี ดังนี้ ๑.การฝึกอบรมแบบปฐมนิเทศ (Orientation or Induction) ๒.การบรรยาย (Lecture) ๓.การประชุมอภิปราย (Conference or Discussion) ๔.การฝึกหัดช่างฝีมือหรือฝึกวิชาชีพ (Apprenticeship Training) ๕.การฝึกงาน (Internship Training) ๖.การสาธิต (Demonstration)
สมคิด บางโม, (๒๕๕๓, หน้า ๘๕ - ๙๓)	วิธีการฝึกอบรมมี ดังนี้ ๑.การบรรยาย (Lecture) ๒.การอภิปรายเป็นคณะ (Panel Discussion) ๓.การประชุมปฐกถาหรือการประชุมทางวิชาการ (Symposium)

ตารางที่ ๒.๙ (ต่อ)

นักวิชาการ	แนวคิดหลัก
	๔.การสาธิต (Demonstration) ๕.การสอนงาน (Coaching) ๖.การระดมสมอง (Brainstorming) ๗.การประชุมกลุ่มย่อย (Buzz Session) ๘.กรณีศึกษา (Case Study) ๙.การประชุมแบบฟอรัม (Forum) ๑๐.เกมการบริหาร (Management Games) ๑๑.การแสดงบทบาทสมมติ (Role Playing) ๑๒.การสัมมนา (Seminar) ๑๓.การศึกษาดูงานนอกสถานที่ (Field Trip) ๑๔.การประชุมปฏิบัติการ (Workshop) ๑๕.การฝึกการรับรู้ (Sensitivity Training) ๑๖.การใช้กิจกรรมนันทนาการ (Recreational Activity)

โดยสรุป วิธีการฝึกอบรม เป็นวิธีการในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เพื่อให้ผู้รับการอบรมมีความรู้ ทักษะความสามารถ และทัศนคติตามวัตถุประสงค์ของการฝึกอบรม เช่น การปฐมนิเทศ การบรรยาย การอภิปราย การฝึกงาน การสาธิต การจัดแผนการศึกษา การประชุมทางวิชาการ การสอนงาน การระดมสมอง กรณีศึกษา การแสดงบทบาทสมมติ การสัมมนา การศึกษาดูงานนอกสถานที่ การจำลองสถานการณ์ เป็นต้น

ด้านการศึกษา (Education)

ขออันเชิญพระบรมราชาโชวาทพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช รัชกาลปัจจุบัน ที่ตรัสไว้ในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรของวิทยาลัยวิชาการศึกษา ณ วิทยาลัยการศึกษา เมื่อวันที่ ๒๙ พฤศจิกายน พ.ศ.๒๕๑๔ และวันอังคารที่ ๑๓ พฤศจิกายน พ.ศ.๒๕๑๖ ที่ตรัสไว้เกี่ยวกับการศึกษาว่า “การให้การศึกษาแก่เด็กต้องเริ่มตั้งแต่เกิด ขึ้นต้น ก็ต้องสอนให้รู้จักใช้อวัยวะและประสาทส่วนต่าง ๆ ต้องคอยควบคุมฝึกหัด จนสามารถใช้อวัยวะและประสาทส่วนนั้น ๆ ทำกิจวัตรทั้งปวงของตนเองได้ เมื่อสามารถทำกิจวัตรของตัวเองได้แล้ว ถัดมา ก็ต้องสอนให้รู้จักทำการต่าง ๆ ให้รู้จักแสวงหาสิ่งต่าง ๆ ตามที่ต้องการ เพื่อทำให้ชีวิตมีความสะดวกมีความสบาย การให้การศึกษาขั้นนี้ ได้แก่ การฝึกกายให้มีความคล่องแคล่วชำนาญ และสามารถในการปฏิบัติ ประกอบกับการสอนวิชาความรู้ต่าง ๆ อันเป็นพื้นฐานสำหรับการประกอบอาชีพเลี้ยงตัว การให้การศึกษาอีกขั้นหนึ่ง คือ การสอนและฝึกฝนให้เรียนรู้วิทยาการที่ก้าวหน้าขึ้นไป พร้อมทั้งฝึกฝนให้รู้จักใช้เหตุผลสติปัญญาและหาหลักของชีวิต เพื่อให้สามารถสร้างสรรค์ความเจริญองกามทั้งทางกายและทางความคิด ผู้ทำงานด้านการศึกษาก็มีความสำคัญเป็นพิเศษ และได้รับความยกย่องอย่างสูงตลอดมา ในฐานะที่เป็นผู้ให้ชีวิตจิตใจ ตลอดจนความเจริญทุกอย่างแก่นุชน^{๕๐} และ “การให้การศึกษา คือ การแนะนำส่งเสริมบุคคลให้มีความเจริญองกามในการเรียนรู้ คิดอ่าน และการกระทำ

^{๕๐} พระบรมราชาโชวาทพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช รัชกาลปัจจุบัน ที่ตรัสไว้ในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรของวิทยาลัยวิชาการศึกษา เมื่อวันที่ ๒๙ พฤศจิกายน พ.ศ.๒๕๑๔, อ้างใน, **ประมวลพระบรมราชาโชวาท พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ในพิธีพระราชทานปริญญาบัตร ตั้งแต่พุทธศักราช ๒๔๙๓ - ๒๕๓๗**, (นครศรีธรรมราช: มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์, ๒๕๓๙), หน้า ๑๐๖.

ตามอัตภาพของแต่ละคน โดยจุดประสงค์ในที่สุด ให้บุคคลสามารถนำเอาความสามารถต่าง ๆ ที่มีในตัว ออกมาใช้ให้เป็นประโยชน์แก่อุตุน เกื้อกูลผู้อื่นอย่างสอดคล้องไม่ขัดแย้งเบียดเบียนแก่งแย่งกัน เพื่อสามารถอยู่ร่วมกันเป็นสังคม เป็นประเทศได้...”^๑ จะเห็นได้ว่าการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์โดยการให้การศึกษา เป็นการสอนเพื่อให้มนุษย์มีความรู้ ความเข้าใจพื้นฐานในแนวทางประพฤติปฏิบัติในสิ่งที่ถูกต้องดีงาม ดังที่ แนนเดอร์ (Leonard Nadler) ได้กล่าวไว้ว่า การศึกษาเป็นกิจกรรมการเรียนการสอนที่มีความมุ่งมั่นที่จะเสริมสร้างความรู้ ความเข้าใจ ความชำนาญ ค่านิยม ศีลธรรม เพื่อให้มนุษย์มีความพร้อมที่จะปฏิบัติหน้าที่ในอนาคตได้ ซึ่งใช้ระยะเวลาในการดำเนินการที่ยาวนาน และเป็นการเตรียมคนสำหรับการเลื่อนตำแหน่ง การพัฒนาสายงานอาชีพ^๒ ดังนั้น เพื่อให้เกิดความเข้าใจเกี่ยวกับการศึกษา จึงขอกล่าวถึงความหมาย ความมุ่งหมาย ประโยชน์ และวิธีจัดการศึกษา ซึ่งมีรายละเอียด ดังต่อไปนี้

๑. ความหมายของการศึกษา

ความหมายของคำว่า การศึกษา นั้น ได้มีนักวิชาการหลายท่านได้ให้ความหมายไว้อย่างหลากหลาย เช่น การศึกษา หมายถึง กระบวนการเรียนรู้เพื่อความเจริญงอกงามของบุคคลและสังคม โดยการถ่ายทอดความรู้ การฝึก การอบรม การสืบสานทางวัฒนธรรม การสร้างสรรค์จรรโลงความก้าวหน้าทางวิชาการ การสร้างองค์ความรู้อันเกิดจากการจัดสภาพแวดล้อม สังคม การเรียนรู้ และปัจจัยเกื้อหนุนให้บุคคลเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต^๓ หรือเป็นการเล่าเรียน ฝึกฝน และอบรม เพื่อให้เกิดความรู้และทักษะต่าง ๆ^๔ หรือเป็นกิจกรรมที่มีความมุ่งหมายในการที่จะเสริมสร้าง ความรู้ ความชำนาญ ค่านิยมทางศีลธรรม และความเข้าใจที่มีความจำเป็นต่อการดำรงชีวิต เพื่อให้ผู้รับการศึกษาสามารถดำรงชีวิตและทำประโยชน์ต่อสังคมได้ แต่สำหรับผู้ปฏิบัติแล้ว การศึกษาหมายถึง กิจกรรมด้านการพัฒนาคนที่ได้กำหนดขึ้นเพื่อเพิ่มพูนประสิทธิภาพการทำงานในภาพรวมของเจ้าหน้าที่หรือพนักงานที่นอกเหนือจากการเน้นเฉพาะงานที่กำลังปฏิบัติอยู่ในปัจจุบัน จุดเน้นของการจัดการศึกษา คือ การเตรียมบุคคลให้มีความพร้อมในการทำงานตามความต้องการขององค์กรในอนาคต^๕ นอกจากนี้ นักวิชาการตะวันตกก็ยังได้ให้ความหมายของคำว่า การศึกษาไว้เช่นกัน เช่น การศึกษามีความหมาย ๓ ประการ คือ ๑) การศึกษา หมายถึง กระบวนการต่าง ๆ ที่บุคคลนำมาใช้ในการพัฒนาความรู้ ความสามารถ เจตคติ ความประพฤติที่ดีมีคุณค่า และมีคุณธรรมเป็นที่ยอมรับนับถือของสังคม ๒) การศึกษาเป็นกระบวนการทางสังคมที่ทำให้บุคคลได้รับความรู้ ความสามารถจากสิ่งแวดล้อมที่โรงเรียนจัดขึ้น และ ๓) การศึกษา หมายถึง การถ่ายทอดความรู้ต่าง ๆ ที่รวบรวมไว้

^๑ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๓๔.

^๒ Leonard Nadler, *Corporate Human Resource Development*, pp.4-5.

^๓ ราชกิจจานุเบกษา, พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.๒๕๔๒, เล่ม ๑๑๖ ตอนที่ ๗๔ ก (๑๙ สิงหาคม ๒๕๔๒), หน้า ๒.

^๔ ฝ่ายวิชาการภาษาไทย บริษัท ซีเอ็ดดูเคชั่น จำกัด (มหาชน), *พจนานุกรมไทยฉบับทันสมัยและสมบูรณ์*, (สมุทรสาคร: พิมพ์ดี, ๒๕๕๓), หน้า ๑๐๖๑.

^๕ สุจิตรา ธนารักษ์, *การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์*, (กรุงเทพมหานคร: คณะรัฐประศาสนศาสตร์, สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, ๒๕๕๐), หน้า ๒๖.

อย่างเป็นระเบียบให้คนรุ่นใหม่ได้ศึกษา^{๔๖} หรือ การศึกษา หมายถึง ๑) ชีวิต ไม่ใช่เตรียมตัวเพื่อชีวิต ๒) ความเจริญงอกงาม ๓) กระบวนการทางสังคม และ ๔) การสร้างประสบการณ์แก่ชีวิต^{๔๗}

จากแนวคิดหลักที่เกี่ยวกับความหมายของคำว่า การศึกษา ของนักวิชาการต่าง ๆ ซึ่งผู้วิจัยได้สังเคราะห์ประมวลแนวคิดดังกล่าว โดยสามารถสรุปได้ ดังต่อไปนี้

ตารางที่ ๒.๑๐ ความหมายของการศึกษา

นักวิชาการ	แนวคิดหลัก
Leonard Nadler, (1980, pp.4-5)	การศึกษา หมายถึง กิจกรรมการเรียนการสอนที่มีความมุ่งเน้นที่จะเสริมสร้างความรู้ ความเข้าใจ ความชำนาญ ค่านิยม ศิลธรรม เพื่อให้มนุษย์มีความพร้อมที่จะปฏิบัติหน้าที่ในอนาคตได้ ซึ่งมักจะใช้ระยะเวลาในการดำเนินการที่ยาวนาน และเป็นการเตรียมคนสำหรับการเลื่อนตำแหน่ง การพัฒนาสายงานอาชีพ
ราชกิจจานุเบกษา, พระราชบัญญัติการศึกษา แห่งชาติ พ.ศ.๒๕๔๒, (๒๕๔๒, หน้า ๒)	การศึกษา หมายถึง กระบวนการเรียนรู้เพื่อความเจริญงอกงามของบุคคลและสังคมโดยการถ่ายทอดความรู้ การฝึก การอบรม การสืบสานทางวัฒนธรรม การสร้างสรรค์จรรโลง ความก้าวหน้าทางวิชาการ การสร้างองค์ความรู้อันเกิดจากการจัดสภาพแวดล้อม สังคม การเรียนรู้ และปัจจัยเกื้อหนุนให้บุคคลเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต
ฝ่ายวิชาการภาษาไทย บริษัท ซีเอ็ดยูเคชั่น จำกัด (มหาชน), (๒๕๕๓, หน้า ๑๐๖๑)	การศึกษา หมายถึง การเล่าเรียน ฝึกฝน และอบรม เพื่อให้เกิดความรู้และทักษะต่าง ๆ
สุจิตรา ธนานันท์, (๒๕๔๘, หน้า ๒๖)	การศึกษา หมายถึงกิจกรรมที่มีความมุ่งหมายในการที่จะเสริมสร้างความรู้ ความชำนาญ ค่านิยมทางศีลธรรม และความเข้าใจที่มีความจำเป็นต่อการดำรงชีวิต เพื่อให้ผู้รับการศึกษาสามารถดำรงชีวิตและทำประโยชน์ต่อสังคมได้ แต่สำหรับผู้ปฏิบัติแล้ว การศึกษาหมายถึง กิจกรรมด้านการพัฒนาคนที่ได้กำหนดขึ้นเพื่อเพิ่มพูนประสิทธิภาพการทำงานในภาพรวมของเจ้าหน้าที่หรือพนักงานที่นอกเหนือจากการเน้นเฉพาะงานที่กำลังปฏิบัติอยู่ในปัจจุบัน จุดเน้นของการจัดการศึกษา คือ การเตรียมบุคคลให้มีความพร้อมในการทำงานตามความต้องการขององค์กรในอนาคต

^{๔๖} Carter V. Good, *Dictionary of Education*, (New York: McGraw-Hill Book Company, 1973), p.202.

^{๔๗} John Dewey, *Experience and Education*, (New York: Collier Macmillan Publishers, 1973), p.19.

ตารางที่ ๒.๑๐ (ต่อ)

นักวิชาการ	แนวคิดหลัก
Carter V. Good, (1973, p.202)	การศึกษา หมายถึง ๑.กระบวนการต่าง ๆ ที่บุคคลนำมาใช้ในการพัฒนาความรู้ ความสามารถ เจตคติ ความประพฤติที่ดีมีคุณค่า และมีคุณธรรม เป็นที่ยอมรับนับถือของสังคม ๒.กระบวนการทางสังคมที่ทำให้บุคคลได้รับความรู้ ความสามารถ จากสิ่งแวดล้อมที่โรงเรียนจัดขึ้น ๓.การถ่ายทอดความรู้ต่าง ๆ ที่รวบรวมไว้อย่างเป็นระเบียบให้คนรุ่นใหม่ได้ศึกษา
John Dewey, (1973, p.19)	การศึกษา หมายถึง ๑.ชีวิต ไม่ใช่เตรียมตัวเพื่อชีวิต ๒.ความเจริญงอกงาม ๓.กระบวนการทางสังคม ๔.การสร้างประสบการณ์แก่ชีวิต

โดยสรุป อาจกล่าวได้ว่า การศึกษา หมายถึง กิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อให้มนุษย์มีความรู้ ความเข้าใจพื้นฐานในแนวทางประพฤติปฏิบัติในสิ่งที่ถูกต้องดีงาม โดยเป็นกระบวนการถ่ายทอดความรู้ต่าง ๆ ที่รวบรวมไว้อย่างเป็นระบบ ระเบียบ เพื่อให้บุคคลนำมาใช้ในการพัฒนาความรู้ ความสามารถ ความประพฤติที่ดีมีคุณค่า และมีคุณธรรมเป็นที่ยอมรับนับถือของสังคม

๒. ความมุ่งหมายของการศึกษา

ความมุ่งหมายของการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข ในกระบวนการเรียนรู้ต้องมุ่งปลูกฝังจิตสำนึกที่ถูกต้องเกี่ยวกับการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข รู้จักรักษาและส่งเสริมสิทธิ เสรีภาพ เคารพกฎหมาย ความเสมอภาค ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ มีความภาคภูมิใจในความเป็นไทย รู้จักรักษาผลประโยชน์ส่วนรวมและของประเทศชาติ รวมทั้งส่งเสริมศาสนา ศิลปวัฒนธรรมของชาติ การกีฬา ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทย และความรู้อันเป็นสากล ตลอดจนอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีความสามารถในการประกอบอาชีพ รู้จักพึ่งตนเอง มีความริเริ่มสร้างสรรค์ ใฝ่รู้และเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง^{๔๘} ซึ่งจุดมุ่งหมายของการศึกษาสามารถจำแนกได้เป็น ๔ ประการ ดังนี้^{๔๙}

๑) จุดมุ่งหมายทั่วไป

จุดมุ่งหมายทั่วไปเป็นจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้อย่างกว้าง ๆ ครอบคลุมลักษณะของบุคคลตามที่สังคมต้องการ หรือความต้องการของประเทศที่ต้องการให้บุคคลมีพฤติกรรมเป็นอย่างไร

^{๔๘} ราชกิจจานุเบกษา, พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.๒๕๔๒, หน้า ๓.

^{๔๙} เชิดศักดิ์ ไชวสินธุ์, การวัดผลการศึกษา, (กรุงเทพมหานคร: สำนักทดสอบทางการศึกษาและจิตวิทยา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, ๒๕๒๕), หน้า ๒๒ - ๒๔.

๒) จุดมุ่งหมายของหลักสูตร

จุดมุ่งหมายของหลักสูตรเป็นจุดมุ่งหมายที่แคบกว่าจุดมุ่งหมายทั่วไป จุดมุ่งหมายระดับนี้จะชี้เฉพาะลงไปในระดับต่าง ๆ เช่น ระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษา อาชีวศึกษา เป็นต้น ลักษณะของจุดมุ่งหมายของหลักสูตรนี้จะเป็นเป้าหมายที่กว้างและครอบคลุมพฤติกรรมตามที่สังคมต้องการ และสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายทั่วไป

๓) จุดมุ่งหมายเฉพาะรายวิชา

จุดมุ่งหมายเฉพาะรายวิชา หรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่าจุดมุ่งหมายกลุ่มประสบการณ์ เป็นจุดมุ่งหมายที่ระบุพฤติกรรมที่ต้องการให้มีขึ้นโดยจำกัดอยู่ในขอบเขตเนื้อหาสาระของรายวิชาหรือกลุ่มประสบการณ์ พฤติกรรมที่ต้องการระดับนี้จะแตกต่างกันตามลักษณะของเนื้อหาวิชา

๔) จุดมุ่งหมายการเรียนการสอน

จุดมุ่งหมายการเรียนการสอนเป็นจุดมุ่งหมายที่แยกย่อยมาจากจุดมุ่งหมายเฉพาะรายวิชา มีลักษณะเฉพาะเจาะจงในขอบเขตเนื้อหาเฉพาะอย่าง ผู้เรียนสามารถบรรลุผลได้ในเวลาอันสั้น เช่น ภายใน ๑ คาบ หรือ ๑ บทเรียน จะเป็นจุดมุ่งหมายที่แสดงพฤติกรรมปลายทางของผู้เรียนเมื่อสิ้นสุดการเรียนการสอนลงแล้ว

นอกจากนี้ สุมิตร คุณานุกร ได้กล่าวถึง ความมุ่งหมายของการศึกษา โดยสามารถแบ่งได้ ๕ ระดับ ดังนี้^{๕๐}

๑) ระดับชาติ ถือได้ว่าเป็นระดับสูงสุดซึ่งมักจะเรียกว่า ปรัชญาการศึกษาหรือปณิธานการศึกษา ความมุ่งหมายในระดับนี้เป็นหลักในการจัดการศึกษาหรือต้นกำเนิดความคิดในการกำหนดความมุ่งหมายของการศึกษาระดับอื่น ๆ และเป็นแนวทางในการจัดการศึกษา จัดการเรียนการสอน

๒) ระดับการศึกษา เป็นการศึกษาที่มีความเฉพาะเจาะจงแค่เพียงระดับการศึกษาหนึ่ง เช่นระดับประถมศึกษา ระดับมัธยมศึกษา ระดับอุดมศึกษา ความมุ่งหมายในแต่ละระดับจะมีรากฐานมาจากความมุ่งหมายระดับชาติ

๓) ระดับของหลักสูตร ความมุ่งหมายนี้มีความใกล้เคียงกับความมุ่งหมายในแต่ละระดับการศึกษามาก เพราะสามารถใช้แทนกันได้ และมักจะยึดหลักสูตรระดับชาติเป็นแกนกลางเว้นแต่ในบางท้องถิ่นที่มีสภาพของสังคม เศรษฐกิจที่แตกต่างออกไป ความมุ่งหมายของหลักสูตรย่อมเปลี่ยนไป

๔) ระดับหมวดวิชา เป็นความมุ่งหมายเฉพาะและแตกต่างกันไปในแต่ละหมวดวิชา เพื่อให้ผู้เรียนได้มีความรู้ ทักษะ ประสบการณ์ด้านใดเป็นพิเศษ

๕) ระดับการสอน ความมุ่งหมายในระดับการสอนนั้นควรกำหนดไว้ชัดเจนไม่คลุมเครือหรือมีใจความกว้าง ๆ ซึ่งความมุ่งหมายในระดับการสอนที่ชัดเจนที่สุด เรียกว่า ความมุ่งหมายเชิงพฤติกรรม ซึ่งหมายถึงการเรียนการสอนที่ระบุการกระทำเพื่อพฤติกรรมของผู้เรียนอย่างชัดเจนว่าผู้เรียนสามารถทำอะไรได้บ้าง หลังจากที่เรียนบทเรียนนั้น ๆ ไปแล้ว

จากแนวคิดหลักที่เกี่ยวกับความมุ่งหมายของการศึกษา ของนักวิชาการต่าง ๆ ซึ่งผู้วิจัยได้สังเคราะห์ประมวลแนวคิดดังกล่าว โดยสามารถสรุปได้ ดังต่อไปนี้

^{๕๐} สุมิตร คุณานุกร, หลักสูตรและการสอน, (กรุงเทพมหานคร: ชวนพิมพ์, ๒๕๑๘), หน้า ๔๔.

ตารางที่ ๒.๑๑ ความมุ่งหมายของการศึกษา

นักวิชาการ	แนวคิดหลัก
ราชกิจจานุเบกษา, พระราชบัญญัติการศึกษา แห่งชาติ พ.ศ.๒๕๔๒, (๒๕๔๒, หน้า ๓)	ความมุ่งหมายของการศึกษาเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่ สมบูรณ์ทั้ง ร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มี จริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้ อย่างมีความสุข ในกระบวนการเรียนรู้ต้องมุ่งปลูกฝังจิตสำนึกที่ ถูกต้องเกี่ยวกับการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมี พระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข รู้จักรักษาและส่งเสริมสิทธิ หน้าที่ เสรีภาพ ความเคารพกฎหมาย ความเสมอภาค และศักดิ์ศรีความ เป็นมนุษย์ มีความภาคภูมิใจในความเป็นไทย รู้จักรักษา ผลประโยชน์ส่วนรวมและของประเทศชาติ รวมทั้งส่งเสริมศาสนา ศิลปวัฒนธรรมของชาติ การกีฬา ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทย และความรู้อันเป็นสากล ตลอดจนอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อม มีความสามารถในการประกอบอาชีพ รู้จักพึ่งตนเอง มี ความริเริ่มสร้างสรรค์ ใฝ่รู้และเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง
เชิดศักดิ์ โฆวาสินธุ์, (๒๕๒๕, หน้า ๒๒ – ๒๔)	ความมุ่งหมายของการศึกษาแบ่งได้เป็น ๔ ระดับ คือ ๑.จุดมุ่งหมายทั่วไป ๒.จุดมุ่งหมายหลักสูตร ๓.จุดมุ่งหมายเฉพาะรายวิชา ๔.จุดมุ่งหมายการเรียนการสอน
สุมิตร คุณานุกร, (๒๕๑๘, หน้า ๔๔)	ความมุ่งหมายของการศึกษา แบ่งได้เป็น ๕ ระดับ คือ ๑.ระดับชาติ ๒.ระดับการศึกษา ๓.ระดับหลักสูตร ๔.ระดับหมวดวิชา ๕.ระดับการสอน

โดยสรุป อาจกล่าวได้ว่า ความมุ่งหมายของการศึกษา เพื่อพัฒนามนุษย์ให้เป็นบุคคลที่
สมบูรณ์ทั้ง ร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการ
ดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข รู้จักพึ่งตนเอง มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ รักใน
การเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง

๓. ประโยชน์ที่ได้รับจากการศึกษา

การศึกษามีประโยชน์ ดังนี้^{๕๑}

๑) ช่วยพัฒนาคนในสังคมให้รู้จักเลือกสรรพฤติกรรมที่เหมาะสมมาใช้กับตนเอง รู้จัก
พัฒนาอาชีพของตนเอง และมีส่วนช่วยอนุรักษ์ทรัพยากรในประเทศได้อย่างฉลาด กล่าวคือ สามารถ
อยู่ร่วมกันในสังคมได้เป็นอย่างดี และดำเนินชีวิตที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม

^{๕๑} พิมพ์พรรณ เทพสุเมธานนท์ และนุชนาถ สุนทรพันธุ์, ปฐมนิเทศการศึกษาศสมัยใหม่,
(กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๔๒), หน้า ๓๕ – ๓๖.

๒) การศึกษาสามารถที่จะอบรมให้สมาชิกของสังคมให้รู้จักใช้เหตุผล ใช้สติปัญญาในการแก้ไขปัญหาของตนเองและสังคมอย่างถูกต้องตามทำนองคลองธรรม กล่าวคือ รู้จักแสวงหาความรู้เพื่อส่งเสริมสติปัญญา มีสติสัมปชัญญะ สามารถตัดสินใจคิดหาเหตุผลอย่างมีวิจารณ์ญาณ มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ เคารพและปฏิบัติตามสิทธิหน้าที่ ความเสมอภาค ภูมิใจ ผูกพัน รู้สึกรักชาติ บ้านเมือง ยึดมั่นในชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์

๓) การศึกษามีส่วนอบรมบ่มนิสัยให้เป็นผู้มีความขยัน อดทน ซื่อสัตย์ ประหยัด มีระเบียบวินัย มีสติ เชื่อมมั่นในตนเอง ภูมิใจในศักดิ์ศรีของตน รู้จักพึ่งตนเอง รู้จักขวนขวายปรับปรุงความเป็นอยู่ของตนเองให้ดีขึ้น มีกิจนิสัยที่ดีในการปฏิบัติงาน

๔) การศึกษาช่วยให้ประชาชนดำเนินชีวิตอย่างสงบสุข เช่น รู้จักรักษาสุขภาพอนามัย ทั้งส่วนตนและชุมชน มีศรัทธาในศาสนาที่ตนนับถือ มีศีลธรรม รู้จักใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์

๕) การศึกษาทำให้เกิดความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี อันเป็นสิ่งที่ทำให้ประชากรทั่วโลกมีชีวิตความเป็นอยู่ที่สะดวกสบายขึ้น

๖) การศึกษามีบทบาทสำคัญในการพัฒนาประเทศ ทั้งด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคม นอกจากนี้ วิไล ตั้งจิตสมคิด ได้กล่าวถึงประโยชน์ของการศึกษาไว้ ดังนี้^{๕๒}

๑) ช่วยขัดเกลาให้คนในสังคมละอายต่อบาป ละความเห็นแก่ตัว เป็นพลเมืองที่ดี มีสติสัมปชัญญะ

๒) ช่วยให้มีความรู้ ความชำนาญในการประกอบอาชีพ

๓) ช่วยอบรมบ่มนิสัยให้มีคุณสมบัติที่ดี เช่น ขยัน อดทน ซื่อสัตย์ ประหยัด พึ่งตนเอง ภาคภูมิใจในศักดิ์ศรีของตนเอง ทำงานร่วมกับผู้อื่นได้เป็นกลุ่ม เป็นคณะ เป็นหมู่

๔) ช่วยให้เคารพกฎหมาย ระเบียบปฏิบัติ และปฏิบัติตามสิทธิหน้าที่ของตนเอง

๕) ช่วยให้เกิดความสำนึกที่จะรักษาความมั่นคงเสถียรภาพ เอกราชของประเทศชาติ

๖) ช่วยให้เรารู้คุณค่าของศิลปะ วัฒนธรรม ประเพณีของชาติ

๗) ช่วยให้เกิดความสำนึกเห็นประโยชน์และคุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม สาธารณสมบัติ เพื่อจะได้พยายามใช้อย่างประหยัด และทำนุบำรุงรักษาให้สูญเสียน้อยที่สุด รักษาไว้ให้คงสภาพเดิม

๘) ช่วยให้อำนาจดำเนินชีวิตอย่างสงบสุข รู้จักรักษาสุขภาพอนามัยส่วนตนและชุมชน รู้จักใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ สามารถนำข้อคิด ข้อปฏิบัติจากศาสนาที่ตนนับถือมาใช้ในการดำเนินชีวิต

๙) ช่วยให้เตรียมบุคคลในสังคมไทยให้สามารถเผชิญปัญหาและเหตุการณ์ใหม่ ๆ

จากแนวคิดหลักที่เกี่ยวกับประโยชน์ที่ได้รับจากการศึกษา ของนักวิชาการต่าง ๆ ซึ่งผู้วิจัยได้สังเคราะห์ประมวลแนวคิดดังกล่าว โดยสามารถสรุปได้ ดังต่อไปนี้

^{๕๒} วิไล ตั้งจิตสมคิด, การศึกษาไทย, (กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์, ๒๕๓๙), หน้า ๓๕ - ๓๖.

ตารางที่ ๒.๑๒ ประโยชน์ที่ได้รับจากการศึกษา

นักวิชาการ	แนวคิดหลัก
พิมพ์พรรณ เทพสุเมธานนท์ และนุชนาถ สุนทรพันธุ์, (๒๕๔๒, หน้า ๓๕ - ๓๖)	<p>การศึกษามีประโยชน์ ดังนี้</p> <ol style="list-style-type: none"> ๑.พัฒนาคนในสังคมให้มีพฤติกรรมที่เหมาะสม สามารถอยู่ร่วมกันในสังคมได้เป็นอย่างดี และดำเนินชีวิตที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม ๒.สามารถอบรมให้สมาชิกของสังคมให้รู้จักใช้เหตุผล ใช้สติปัญญาในการแก้ไขปัญหาของตนเองและสังคมอย่างถูกต้อง ๓.อบรมบ่มนิสัยให้เป็นผู้มีความขยัน อดทน ซื่อสัตย์ ประหยัด มีระเบียบวินัย มีสติ เชื้อมั่นในตนเอง ภาคภูมิใจในศักดิ์ศรีของตนเอง รู้จักการพึ่งตนเอง ๔.ให้ประชาชนดำเนินชีวิตอย่างสงบสุข ๕.เกิดความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ๖.มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาประเทศ
วีไล ตั้งจิตสมคิด, (๒๕๓๙, หน้า ๓๕ - ๓๖)	<p>ประโยชน์ของการศึกษามี ดังนี้</p> <ol style="list-style-type: none"> ๑.ขัดเกลาคนในสังคมให้ละอายต่อบาป ละความเห็นแก่ตัว ๒.ให้มีความรู้ ความชำนาญในการประกอบอาชีพ ๓.อบรมบ่มนิสัยให้มีคุณสมบัติที่ดี เช่น ขยัน อดทน ซื่อสัตย์ ประหยัด พึ่งตนเอง ภาคภูมิใจในศักดิ์ศรีของตนเอง ๔.เคารพกฎหมาย ระเบียบปฏิบัติ และปฏิบัติตามสิทธิหน้าที่ของตนเอง ๕.เกิดความสำนึกที่จะรักษาความมั่นคงเสถียรภาพ เอกราชของประเทศชาติ ๖.รู้คุณค่าของศิลปะ วัฒนธรรม ประเพณีของชาติ ๗.เกิดความสำนึกเห็นประโยชน์และคุณค่าของสิ่งแวดล้อม ทรัพยากรธรรมชาติ สาธารณสมบัติ ๘.ดำเนินชีวิตอย่างสงบสุข รู้จักรักษาสุขภาพอนามัยส่วนตนและชุมชน ใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ ๙.เตรียมบุคคลในสังคมไทยให้สามารถเผชิญปัญหาและเหตุการณ์ใหม่ ๆ ด้วยปัญญา

โดยสรุป อาจกล่าวได้ว่า ประโยชน์ที่ได้รับจากการศึกษา คือ พัฒนาคนในสังคมให้มีพฤติกรรมที่เหมาะสม รู้จักพัฒนาตนเอง สามารถอยู่ร่วมกันในสังคมได้ ดำเนินชีวิตที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม รู้จักใช้เหตุผล ใช้สติปัญญาในการแก้ไขปัญหา รู้จักแสวงหาความรู้เพื่อส่งเสริมสติปัญญา มีสติสัมปชัญญะ มีวิจารณ์ญาณ มีความคิดริเริ่ม ขยัน อดทน ซื่อสัตย์ ประหยัด มีระเบียบวินัย รู้จักพึ่งตนเอง ทำให้เกิดความเจริญก้าวหน้าในการพัฒนาประเทศ ทั้งด้านการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม

๔. วิธีจัดการศึกษา

วิธีจัดการศึกษาหรือวิธีสอนนั้น ได้มีนักวิชาการหลายท่านได้ให้แนวคิดไว้อย่างหลากหลาย เช่น วิธีจัดการศึกษาหรือวิธีจัดการเรียนการสอน ควรมุ่งเน้นการแสดงความคิด ฝึกให้ผู้เรียนได้มองกว้างและมองไกล มีความเข้าใจในระดับมหภาค สามารถวิเคราะห์แยกแยะได้ในระดับ

จุลภาค กล่าวคือ สอนให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างภาพรวมกับภาพย่อย และมีการปรับกระบวนการวัดผลควบคู่ไปด้วย การทดสอบควรเป็นแบบที่เปิดโอกาสหรือส่งเสริมให้ผู้เรียนได้แสดงความคิดของตนเองมากขึ้น ตั้งคำถามแบบปลายเปิด การรายงาน การเขียนเรียงความ การวิเคราะห์อภิปรายปัญหา^{๕๓} นอกจากนี้ ทิศนา แชมมณี^{๕๔} ได้นำเสนอวิธีสอนไว้ ๑๔ วิธี อันได้แก่

๑) สอนโดยใช้การบรรยาย (Lecture)

สอนโดยใช้การบรรยาย เป็นกระบวนการโดยการเตรียมเนื้อหาสาระ แล้วบรรยายคือ พูด บอก เล่า อธิบาย เนื้อหาสาระหรือสิ่งที่ต้องการสอนแก่ผู้เรียน และประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียนด้วยวิธีใดวิธีหนึ่ง โดยวัตถุประสงค์ของวิธีสอนโดยใช้การบรรยายนี้ เป็นวิธีการที่มุ่งช่วยให้ผู้เรียนจำนวนมากได้เรียนรู้เนื้อหาสาระหรือข้อความรู้จำนวนมากพร้อม ๆ กันได้ในเวลาที่จำกัด

๒) สอนโดยใช้การสาธิต (Demonstration)

สอนโดยใช้การสาธิต เป็นกระบวนการโดยการแสดงหรือทำสิ่งที่ต้องการให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ ให้ผู้เรียนสังเกตดูแล้วให้ผู้เรียนซักถาม อภิปราย และสรุปการเรียนรู้จากการสังเกต การสาธิตซึ่งวัตถุประสงค์ของวิธีการสอนแบบนี้เป็นวิธีการที่มุ่งช่วยให้ผู้เรียนทั้งชั้นได้เห็นการปฏิบัติจริงด้วยตนเอง ทำให้เกิดความรู้ความเข้าใจในเรื่องหรือการปฏิบัตินั้นชัดเจนขึ้น

๓) สอนโดยใช้การทดลอง (Experiment)

สอนโดยใช้การทดลอง เป็นกระบวนการโดยการที่ผู้สอน หรือ ผู้เรียนกำหนดปัญหาและสมมติฐานในการทดลอง ผู้สอนให้คำแนะนำแก่ผู้เรียนและให้ผู้เรียนทดลองปฏิบัติตามขั้นตอนที่กำหนดโดยใช้วัสดุอุปกรณ์ที่จำเป็น เก็บรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูล สรุปอภิปรายผลการทดลองและสรุปการเรียนรู้ที่ได้รับจากการทดลอง โดยวัตถุประสงค์ของวิธีนี้ คือ เป็นวิธีการที่มุ่งช่วยให้ผู้เรียนรายบุคคลหรือรายกลุ่มเกิดการเรียนรู้โดยการเห็นผลประจักษ์ชัดจากการคิดและการกระทำของตนเอง ทำให้การเรียนรู้นั้นตรงกับความเป็นจริง มีความหมายสำหรับผู้เรียนและจำได้นาน

๔) สอนโดยใช้การนิรนัย (Deduction)

สอนโดยใช้การนิรนัย เป็นกระบวนการโดยให้ผู้เรียนมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับทฤษฎี หลักการ กฎ ข้อสรุปในเรื่องที่เรียน แล้วจึงให้ตัวอย่างการใช้ทฤษฎี หลักการ กฎ หรือข้อสรุปนั้นหลาย ๆ ตัวอย่าง หรืออาจให้ผู้เรียนฝึกนำทฤษฎี หลักการ กฎหรือข้อสรุปนั้นไปในสถานการณ์ใหม่ ๆ ที่หลากหลาย เพื่อช่วยให้ผู้เรียนมีความเข้าใจในทฤษฎี หลักการ กฎ หรือข้อสรุปนั้น ๆ อย่างลึกซึ้งขึ้น โดยวัตถุประสงค์ของวิธีนี้ คือ เป็นวิธีการที่มุ่งช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้หลักการและสามารถนำหลักดังกล่าวไปใช้ได้

๕) สอนโดยใช้การอุปนัย (Induction)

สอนโดยใช้การอุปนัย เป็นกระบวนการโดยการนำตัวอย่าง ข้อมูล ความคิด เหตุการณ์ สถานการณ์ ปรากฏการณ์ ที่มีหลักการ แนวคิด ที่ต้องการสอนให้แก่ผู้เรียน มาให้ผู้เรียนได้ศึกษาวิเคราะห์ จนสามารถดึงหลักการ แนวคิดที่แฝงอยู่ออกมา เพื่อนำไปใช้ในสถานการณ์อื่น ๆ กล่าวได้ว่า เป็นการสอนที่ให้ผู้เรียนสรุปหลักการจากตัวอย่างด้วยตนเอง ซึ่งวัตถุประสงค์ของวิธีนี้ คือ

^{๕๓} วิชัย ต้นศิริ, โฉมหน้าการศึกษาไทยในอนาคต : แนวคิดและบทวิเคราะห์, (กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๙), หน้า ๑๕๙ - ๑๖๐.

^{๕๔} ทิศนา แชมมณี, ศาสตร์การสอน องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ, พิมพ์ครั้งที่ ๑๕, (กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๕), หน้า ๓๒๕ - ๓๒๘.

เป็นวิธีการที่มุ่งช่วยให้ผู้เรียนได้ฝึกทักษะการคิดวิเคราะห์ สามารถจับหลักการ หรือประเด็นสำคัญได้ด้วยตนเอง ทำให้เกิดการเรียนรู้หลักการ แนวคิด หรือข้อความรู้ต่าง ๆ

๖) สอนโดยใช้การไปทัศนศึกษา (Field Trip)

สอนโดยใช้การไปทัศนศึกษา เป็นกระบวนการโดยผู้สอนและผู้เรียนร่วมกันวางแผนและเดินทางไปศึกษาเรียนรู้ ณ สถานที่อันเป็นแหล่งความรู้ในเรื่องนั้น (ซึ่งอยู่นอกสถานที่ที่เรียนกันอยู่เป็นปกติ) โดยมีการศึกษาสิ่งต่าง ๆ ในสถานที่นั้นตามกระบวนการหรือวิธีการที่ได้วางแผนไว้ และมีการอภิปรายสรุปการเรียนรู้จากข้อมูลที่ได้ศึกษามา วัตถุประสงค์ของวิธีนี้ คือ เป็นวิธีการที่ช่วยให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ตรงในเรื่องที่เรียน ได้เรียนรู้สภาพความเป็นจริง ได้ใช้แหล่งชุมชนให้เป็นประโยชน์ต่อการเรียนรู้ทำให้เกิดความเข้าใจ และเกิดเจตคติที่ดีทั้งต่อสถานที่นั้นและต่อการเรียนรู้

๗) สอนโดยใช้การอภิปรายกลุ่มย่อย (Small Group Discussion)

สอนโดยใช้การอภิปรายกลุ่มย่อย เป็นกระบวนการโดยจัดให้ผู้เรียนเป็นกลุ่มเล็ก ๆ ประมาณ ๔ - ๘ คน และให้ผู้เรียนในกลุ่มพูดคุยแลกเปลี่ยนข้อมูล ความคิดเห็น และประสบการณ์ในประเด็นที่กำหนด และสรุปผลการอภิปรายออกมาเป็นข้อสรุปของกลุ่ม โดยวัตถุประสงค์ของวิธีนี้ คือ เป็นวิธีการที่มุ่งช่วยให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้อย่างทั่วถึง มีโอกาสแสดง ความคิดเห็น และแลกเปลี่ยนประสบการณ์ อันจะช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ในเรื่องที่เรียนกว้างขึ้น

๘) สอนโดยใช้การแสดงละคร (Dramatization)

สอนโดยใช้การแสดงละคร เป็นกระบวนการให้ผู้เรียนแสดงละคร ซึ่งเป็นเรื่องราวที่ต้องการให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ตามเนื้อหาและบทละครที่ได้กำหนดไว้ตั้งแต่ต้นจนจบเรื่อง ทำให้เรื่องราวนั้นมีชีวิตขึ้นมา และสามารถทำให้ทั้งผู้แสดงและผู้ชมเกิดความเข้าใจและจดจำเรื่องนั้นได้นาน โดยวัตถุประสงค์ของวิธีนี้ คือ เป็นวิธีการที่มุ่งช่วยให้ผู้เรียนเห็นภาพของเรื่องราวที่ต้องการเรียนรู้ประจักษ์ชัดด้วยตาตนเอง ทำให้เรื่องราวนั้นมีชีวิตขึ้นมา ทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ที่ชัดเจน และจดจำได้นาน

๙) สอนโดยใช้การแสดงบทบาทสมมติ (Role Playing)

สอนโดยใช้การแสดงบทบาทสมมติ เป็นกระบวนการให้ผู้เรียนสวมบทบาทในสถานการณ์ซึ่งมีความใกล้เคียงกับความเป็นจริง และแสดงออกตามความรู้สึกนึกคิดของตน และนำเอาการแสดงออกของผู้แสดง ทั้งทางด้านความรู้ ความคิด ความรู้สึกและพฤติกรรมที่สังเกตพบมาเป็นข้อมูลในการอภิปราย เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ โดยวัตถุประสงค์ของวิธีนี้ คือ เป็นวิธีการที่มุ่งช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้การเอาใจเขามาใส่ใจเรา เกิดความเข้าใจในความรู้สึกและพฤติกรรมทั้งของตนเองและผู้อื่นหรือเกิดความเข้าใจในเรื่องต่าง ๆ เกี่ยวกับบทบาทสมมติที่ตนแสดง

๑๐) สอนโดยใช้กรณีตัวอย่าง (Case)

สอนโดยใช้กรณีตัวอย่าง เป็นกระบวนการให้ผู้เรียนศึกษาเรื่องที่สมมติขึ้นจากความจริงและตอบประเด็นคำถามเกี่ยวกับเรื่องนั้น แล้วนำคำตอบและเหตุผลที่มาของคำตอบนั้นมาใช้เป็นข้อมูลในการอภิปราย เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ วัตถุประสงค์ของวิธีนี้ คือ ช่วยให้ผู้เรียนได้ฝึกฝนการเผชิญและแก้ปัญหาโดยไม่ต้องรอให้เกิดปัญหาจริง เป็นวิธีการที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนคิดวิเคราะห์ และเรียนรู้ความคิดของผู้อื่น ช่วยให้ผู้เรียนมีมุมมองที่กว้างขึ้น

๑๑) สอนโดยใช้เกม (Game)

สอนโดยใช้เกม เป็นการให้ผู้เรียนได้เล่นเกมตามกติกา นำเนื้อหาและข้อมูลของเกม พฤติกรรมการเล่น วิธีการเล่น และผลการเล่นเกมของผู้เรียนมาใช้ในการอภิปรายเพื่อสรุปการเรียนรู้ โดยวัตถุประสงค์ของวิธีนี้ คือ ช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้เรื่องต่าง ๆ อย่างสนุกสนานและท้าทาย

ความสามารถ โดยผู้เรียนเป็นผู้เล่นเอง ทำให้ได้รับประสบการณ์ตรง เป็นวิธีการที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมสูง

๑๒) สอนโดยใช้สถานการณ์จำลอง (Simulation)

สอนโดยใช้สถานการณ์จำลอง เป็นกระบวนการโดยให้ผู้เรียนลงไปเล่นในสถานการณ์ที่มีบทบาท ข้อมูล และกติกาการเล่น ที่สะท้อนความเป็นจริง และมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งต่าง ๆ ที่อยู่ในสถานการณ์นั้น โดยใช้ข้อมูลที่มีสภาพคล้ายกับข้อมูลในความเป็นจริง ในการตัดสินใจ และแก้ปัญหา ซึ่งการตัดสินใจนั้นจะส่งผลถึงผู้เล่นในลักษณะเดียวกันกับที่เกิดขึ้นในสถานการณ์จริงวัตถุประสงค์ของวิธีนี้ คือ มุ่งช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้สภาพความเป็นจริงและเกิดความเข้าใจในสถานการณ์หรือเรื่องที่มีตัวแปรจำนวนมากที่มีความสัมพันธ์กันอย่างซับซ้อน

๑๓) สอนโดยใช้ศูนย์การเรียนรู้ (Learning Center)

สอนโดยใช้ศูนย์การเรียนรู้ เป็นกระบวนการโดยผู้สอนให้ผู้เรียนศึกษาหาความรู้ด้วยตนเอง ซึ่งผู้สอนได้จัดเตรียมเนื้อหาสาระและกิจกรรมที่ใช้สื่อการสอนหลาย ๆ อย่างประสมกันเอาไว้ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเอง ปกติศูนย์การเรียนรู้จะมีหลายศูนย์ แต่ละศูนย์จะมีเนื้อหาสาระเบ็ดเสร็จในตัวเอง ผู้เรียนจะหมุนเวียนกันเข้าศูนย์ต่าง ๆ จนครบทุกศูนย์โดยมีศูนย์สำรองไว้สำหรับผู้เรียนที่เรียนรู้ได้เร็วและทำกิจกรรมเสร็จก่อน ผู้สอนทำหน้าที่เป็นผู้จัดเตรียมศูนย์การเรียนรู้ ให้คำแนะนำช่วยอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้แก่ผู้เรียน

๑๔) สอนโดยใช้บทเรียนแบบโปรแกรม (Programmed Instruction)

สอนโดยใช้บทเรียนแบบโปรแกรม เป็นกระบวนการโดยให้ผู้เรียนศึกษาจากบทเรียนสำเร็จรูปด้วยตนเอง ซึ่งมีลักษณะพิเศษที่แตกต่างไปจากบทเรียนปกติ คือ เป็นบทเรียนที่นำเนื้อหาสาระที่จะให้ผู้เรียนได้เรียนรู้มาแตกเป็นหน่วยย่อย เพื่อให้ง่ายแก่ผู้เรียนในการเรียนรู้ และนำเสนอแก่ผู้เรียนในลักษณะที่ให้ผู้เรียนสามารถตอบสนองสิ่งที่เรียน และตรวจสอบการเรียนรู้ของตนเองได้ทันทีว่าผิดหรือถูก ผู้เรียนสามารถใช้เวลาในการเรียนรู้มากน้อยตามความสามารถ และสามารถตรวจสอบผลการเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง เพราะบทเรียนจะมีแบบสอบทั้งแบบสอบก่อนการเรียนรู้ (Pre - Test) และแบบสอบหลังการเรียนรู้ (Post - Test) ไว้ให้พร้อม ซึ่งวัตถุประสงค์ของวิธีนี้ คือ ใช้บทเรียนแบบโปรแกรมเป็นวิธีการที่มุ่งช่วยให้ผู้เรียนรายบุคคลได้เรียนรู้ด้วยตนเองตามความสามารถ ความต้องการ และความสนใจของตน

จากแนวคิดหลักที่เกี่ยวกับวิธีจัดการศึกษา ของนักวิชาการต่าง ๆ ซึ่งผู้วิจัยได้สังเคราะห์ประมวลแนวคิดดังกล่าว โดยสามารถสรุปได้ ดังต่อไปนี้

ตารางที่ ๒.๑๓ วิธีจัดการศึกษา

นักวิชาการ	แนวคิดหลัก
วิชัย ตันศิริ, (๒๕๓๙, หน้า ๑๕๙ - ๑๖๐)	<p>วิธีจัดการศึกษาหรือวิธีจัดการเรียนการสอน</p> <p>๑. ควรมุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้แสดงความคิด ฝึกให้ผู้เรียนได้มองกว้างและมองไกล มีความเข้าใจในระดับมหภาค สามารถวิเคราะห์แยกแยะได้ในระดับจุลภาค</p> <p>๒. ปรับกระบวนการวัดผลควบคู่ไปด้วย การทดสอบควรเป็นแบบที่เปิดโอกาสหรือส่งเสริมให้ผู้เรียนได้แสดงความคิดของตนเองมากขึ้น ตั้งคำถามแบบปลายเปิด จัดทำโครงการ การรายงาน การเขียนเรียงความ การวิเคราะห์หรืออภิปรายปัญหา</p>

ตารางที่ ๒.๑๓ (ต่อ)

นักวิชาการ	แนวคิดหลัก
ทศนา แคมมณี, (๒๕๕๕, หน้า ๓๒๕ – ๓๒๘)	<p>วิธีจัดการศึกษาหรือวิธีสอนมี ๑๔ วิธี คือ</p> <ol style="list-style-type: none"> ๑.สอนโดยใช้การบรรยาย (Lecture) ๒.สอนโดยใช้การสาธิต (Demonstration) ๓.สอนโดยใช้การทดลอง (Experiment) ๔.สอนโดยใช้การนิรนัย (Deduction) ๕.สอนโดยใช้การอุปนัย (Induction) ๖.สอนโดยใช้การไปทัศนศึกษา (Field Trip) ๗.สอนโดยใช้การอภิปรายกลุ่มย่อย (Small Group Discussion) ๘.สอนโดยใช้การแสดงละคร (Dramatization) ๙.สอนโดยใช้การแสดงบทบาทสมมติ (Role Playing) ๑๐.สอนโดยใช้กรณีตัวอย่าง (Case) ๑๑.สอนโดยใช้เกม (Game) ๑๒.สอนโดยใช้สถานการณ์จำลอง (Simulation) ๑๓.สอนโดยใช้ศูนย์การเรียนรู้ (Learning Center) ๑๔.สอนโดยใช้บทเรียนแบบโปรแกรม (Programmed Instruction)

โดยสรุป อาจกล่าวได้ว่า วิธีจัดการศึกษาหรือจัดการเรียนการสอนเป็นการมุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้เกิดกระบวนการคิดที่หลากหลาย ซึ่งในการที่จะเลือกวิธีการสอนแบบใดนั้น ขึ้นอยู่กับผู้สอนมีวัตถุประสงค์ให้ผู้เรียนได้เกิดกระบวนการคิด หรือการปฏิบัติอย่างไร โดยวิธีจัดการเรียนการสอนก็มีอย่างหลากหลายวิธี เช่น สอนโดยใช้การบรรยาย สาธิต ทดลอง ทัศนศึกษา อภิปราย การแสดงละคร การแสดงบทบาทสมมติ กรณีตัวอย่าง เกม สถานการณ์จำลอง หรือใช้บทเรียนแบบโปรแกรม เป็นต้น

ด้านการพัฒนา (Development)

การพัฒนายังเป็นวิธีหนึ่งในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์โดยเป็นการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้มนุษย์เกิดการเปลี่ยนแปลงความรู้สึก อารมณ์ ความคิด การตัดสินใจ และพฤติกรรมให้มีความเจริญหรือดีขึ้นโดยมีเป้าหมายระยะยาว ดังที่ แนดเลอร์ (Leonard Nadler) ได้กล่าวไว้ว่า การพัฒนาเป็นการพัฒนาศักยภาพของมนุษย์ในเรื่องที่ไม่เกี่ยวข้องกับการทำงานโดยตรง^{๕๕} ดังนั้นการพัฒนาจึงเป็นวิธีการที่สำคัญประการหนึ่งของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่จะต้องทำความเข้าใจในกระบวนการพัฒนาไปใช้ปฏิบัติอย่างถูกต้องเพื่อให้เกิดความเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนาที่เป็นพื้นฐานที่นำไปสู่การปฏิบัติ จึงขอกกล่าวถึงความหมาย และเป้าหมายของการพัฒนา ดังนี้

๑. ความหมายของการพัฒนา

ความหมายของคำว่าพัฒนานั้น ได้มีนักวิชาการหลายท่านได้ให้ความหมายเอาไว้อย่างหลากหลาย เช่น การพัฒนา หมายถึง การเปลี่ยนแปลงชนิดหนึ่งอาจเป็นไปในด้านวัตถุธรรมหรือนามธรรม หรือทั้งสองประการพร้อม ๆ กันไป ทั้งนี้โดยมีเป้าหมายที่แน่นอนอันเป็นที่ยอมรับกัน

^{๕๕} Leonard Nadler, Corporate Human Resource Development, pp.4-5.

ว่าดีกว่าเดิม^{๕๖} หรือเป็นการปรับปรุง เปลี่ยนแปลง หรือการปฏิรูปจากของเดิมแล้วทำให้เจริญขึ้น^{๕๗} หรือเป็นความเจริญก้าวหน้า การเติบโต ความงอกงาม เป็นการเปลี่ยนแปลงอย่างมีทิศทาง มีเป้าหมาย เพื่อเปลี่ยนแปลงสู่สภาพที่ดีกว่าเดิม เป็นวิวัฒนาการในทางที่ดีกว่าเดิม หรือเพื่อเป้าหมายที่ตั้งขึ้นไว้อย่างจริงจังเป็นสำคัญ^{๕๘} หรือเป็นกระบวนการเปลี่ยนแปลงของสิ่งใดสิ่งหนึ่งให้ดีขึ้น ทั้งทางด้านคุณภาพ ปริมาณ และสิ่งแวดล้อม ด้วยการวางแผนโครงการและดำเนินงานโดยมนุษย์ เพื่อประโยชน์แก่ตัวมนุษย์เอง^{๕๙} นอกจากนี้ นักวิชาการตะวันตกก็ยังได้ให้ความหมายไว้เช่นกัน เช่น การพัฒนา หมายถึง การทำให้สังคมมนุษย์มีขีดความสามารถเพิ่มขึ้นในเรื่องที่เกี่ยวกับการกำหนดรูปแบบสิ่งแวดล้อม ทั้งในเรื่องของคนและวัฒนธรรม โดยการรวมกลุ่มของสังคมไม่ใช่เป็นบุคคล^{๖๐} หรือเป็นการเรียนรู้ที่นอกเหนือจากงานปัจจุบัน ซึ่งจะเป็นการเตรียมตัวสำหรับการเปลี่ยนแปลงและการเจริญเติบโตในระยะยาว^{๖๑} แต่ Edward W. Weidner ได้แบ่งความหมายของการพัฒนา ออกได้เป็น ๔ กลุ่ม ดังนี้^{๖๒}

กลุ่มแรก เห็นว่าเป็นเรื่องของความเจริญเติบโต (Growth) ที่ผลที่ได้รับมีปริมาณสูงขึ้นกว่าเดิม (Output)

กลุ่มที่สอง เห็นว่าเป็นเรื่องของระบบที่มีการเปลี่ยนแปลง (System Change)

กลุ่มที่สาม เห็นว่าเป็นเรื่องของการปฏิบัติที่มีจุดมุ่งหมาย (Goal Orientation) เพื่อให้เกิดความเป็นทันสมัย (Modernity) และความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจสังคม (Socio-Economic Progress)

กลุ่มที่สี่ เห็นว่าเป็นเรื่องของการวางแผนไว้ก่อนล่วงหน้า (Planned Change) เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลง

จากแนวคิดหลักที่เกี่ยวกับความหมายของคำว่า การพัฒนา ของนักวิชาการต่าง ๆ ซึ่งผู้วิจัยได้สังเคราะห์ประมวลแนวคิดดังกล่าว โดยสามารถสรุปได้ ดังต่อไปนี้

^{๕๖} สิทธิพันธ์ พุทธหนู, **ทฤษฎีพัฒนาการเมือง**, พิมพ์ครั้งที่ ๗, (กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๔๑), หน้า ๓๖.

^{๕๗} ไพบูลย์ ช่างเรียน, **ลักษณะสังคมและการปกครองของไทย**, (กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๑๗), หน้า ๖๔.

^{๕๘} ทิพาพร พิมพ์สุทธิ์, **พัฒนาทางการเมือง**, (กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๒๑), หน้า ๒๙.

^{๕๙} สนั่นยา พลศรี, **ทฤษฎีและหลักการพัฒนาชุมชน**, พิมพ์ครั้งที่ ๔, (กรุงเทพมหานคร: โอ.เอส. พรินติ้ง เฮ้าส์, ๒๕๔๕), หน้า ๕.

^{๖๐} Fred W. Riggs, (ed.), **Frontiers of Development Administration**, (North Carolina: Duke University Press, 1970), p.74.

^{๖๑} R. Wayne Mondy, Robert M. Noe, **Human Resource Management**, 9th edition, (NJ: Pearson Prentice Hall, 2005), p.202.

^{๖๒} Edward W. Weidner, (ed.), **Development Administration in Asia**, (North Carolina: Duke University Press, 1970), pp.4-9.

ตารางที่ ๒.๑๔ ความหมายของการพัฒนา

นักวิชาการ	แนวคิดหลัก
สิทธิพันธ์ พุทธหุณ, (๒๕๔๑, หน้า ๓๖)	การพัฒนา หมายถึง ๑.เป็นการเปลี่ยนแปลงทั้งในด้านวัตถุประสงค์หรือนามธรรม หรือทั้งสองอย่าง ๒.มีเป้าหมายที่แน่นอน และได้รับการยอมรับว่าดีกว่าเดิม
ไพบุลย์ ช่างเรียน, (๒๕๑๗, หน้า ๖๔)	การพัฒนา หมายถึง ๑.เป็นการปรับปรุง เปลี่ยนแปลง ๒.ปฏิรูปจากของเดิมแล้วทำให้ดีขึ้น ให้เจริญขึ้น
ทิพาพร พิมพิสุทธิ, (๒๕๒๑, หน้า ๒๙)	การพัฒนา หมายถึง ๑.เป็นความเจริญก้าวหน้า การเติบโต ความงอกงาม ๒.เป็นการเปลี่ยนแปลงอย่างมีทิศทาง มีเป้าหมาย เพื่อสู่สภาพที่ดีกว่าเดิม
สนธยา พลศรี, (๒๕๔๕, หน้า ๕)	การพัฒนา หมายถึง กระบวนการเปลี่ยนแปลงของสิ่งใดสิ่งหนึ่งให้ดีขึ้น ทั้งทางด้านคุณภาพ ปริมาณ และสิ่งแวดล้อม ด้วยการวางแผน โครงการและดำเนินงานโดยมนุษย์ เพื่อประโยชน์แก่ตัวมนุษย์เอง
R. Wayne Mondy, Robert M. Noe, (2005, p.202)	การพัฒนา หมายถึง การเรียนรู้ที่นอกเหนือจากงานปัจจุบัน ซึ่งจะเป็นการเตรียมตัวสำหรับการเปลี่ยนแปลงและการเจริญเติบโตในระยะยาว
Fred W. Riggs, (ed.), (1970, p.74)	การพัฒนา หมายถึง การทำให้สังคมมนุษย์มีขีดความสามารถเพิ่มขึ้นในเรื่องที่เกี่ยวกับการกำหนดรูปแบบสิ่งแวดล้อม ทั้งในเรื่องของคนและวัฒนธรรม ซึ่งกระทำโดยการรวมกลุ่มของสังคมไม่ใช่เป็นบุคคล
Edward W. Weidner, (ed.), (1970, pp.4-9)	การพัฒนา หมายถึง ๑. เป็นเรื่องของความเจริญเติบโตที่ผลที่ได้รับมีปริมาณสูงขึ้น ๒. เป็นเรื่องของระบบที่มีการเปลี่ยนแปลง ๓. เป็นเรื่องของกาปฏิบัติที่มีจุดมุ่งหมาย เพื่อให้เกิดความเป็นทันสมัย และความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจสังคม ๔. เป็นเรื่องของกาวางแผนไว้ก่อนล่วงหน้าเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลง

โดยสรุป อาจกล่าวได้ว่า การพัฒนา หมายถึง การเปลี่ยนแปลงกระบวนการคิดและการประพฤติปฏิบัติของมนุษย์ทั้งในเชิงนามธรรมหรือรูปธรรมให้มีความเจริญขึ้น โดยมีการวางแผนล่วงหน้าเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงและมีทิศทางหรือเป้าหมายในการพัฒนาที่แน่นอน เพื่อให้มนุษย์มีการพิจารณาไตร่ตรองอย่างรอบคอบว่าสิ่งไหนเป็นสิ่งที่ดี สิ่งไหนเป็นสิ่งที่ไม่ดี สิ่งใดควรกระทำ หรือสิ่งใดไม่ควรกระทำ สิ่งใดเป็นสิ่งที่ถูก และสิ่งใดเป็นสิ่งที่ผิดทั้งทางกาย ทางวาจา และทางจิตใจ

๒. เป้าหมายของการพัฒนา

การพัฒนาเป็นเรื่องที่เกี่ยวกับเป้าหมาย ซึ่งโดยทั่วไปแสดงถึงภาวะอันพึงปรารถนาของสังคม ไม่ว่าจะเป็นไปในทางสังคม การเมือง และเศรษฐกิจ แต่จะเป็นเช่นไรนั้น ขึ้นอยู่กับค่านิยม

ของเป้าหมายหรือสถานะอันพึงปรารถนานั้น กล่าวคือ บางคนมองว่าการพัฒนาคือสถานะการของการพัฒนาแล้ว ในขณะที่อีกหลายคนมองการพัฒนาในความหมายของกระบวนการของก้าวหน้าหรือการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้นตามเกณฑ์ หรือเป้าหมายของการพัฒนาตามที่กำหนดไว้^{๖๓} หรือมีเป้าหมาย ๓ ประการ คือ ๑) เพื่อการดำรงอยู่ของชีวิต อันได้แก่ ความสามารถในการได้มาซึ่งสิ่งจำเป็นขั้นพื้นฐาน ๒) เพื่อการมีเกียรติและศักดิ์ศรี อันได้แก่ การได้รับการศึกษา การมีงานทำ และมีสถานภาพเป็นที่ยอมรับของสังคม และ ๓) เพื่อความอิสระ เสรีภาพ อันได้แก่ ความสามารถที่จะกำหนดอนาคตของตนเอง ความสามารถในการเลือก ความสามารถในการปลดปล่อยชีวิตจากการเป็นทาส เป็นเครื่องมือของบุคคลอื่น จากความทุกข์ยาก ความไม่รู้ และจากความหลงเชื่อในสิ่งที่ยั่งยืนทั้งหลาย^{๖๔}

จากแนวคิดหลักที่เกี่ยวกับเป้าหมายของการพัฒนา ของนักวิชาการต่าง ๆ ซึ่งผู้วิจัยได้สังเคราะห์ประมวลแนวคิดดังกล่าว โดยสามารถสรุปได้ ดังต่อไปนี้

ตารางที่ ๒.๑๕ เป้าหมายของการพัฒนา

นักวิชาการ	แนวคิดหลัก
เสนห์ จุ้ยโต, (๒๕๓๑, หน้า ๓๒๔)	เป้าหมายของการพัฒนา โดยทั่วไปแสดงถึงภาวะอันพึงปรารถนาของสังคม ไม่ว่าจะเป็นไปในทางสังคม การเมือง และเศรษฐกิจ แต่จะเป็นเช่นไรนั้น ขึ้นอยู่กับค่านิยมของเป้าหมายหรือสถานะอันพึงปรารถนานั้น กล่าวคือ บางคนมองว่าการพัฒนาคือสถานะการของการพัฒนาแล้วในขณะที่อีกหลายคนมองการพัฒนาในความหมายของกระบวนการของก้าวหน้าหรือการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้นตามเกณฑ์ หรือเป้าหมายของการพัฒนาตามที่กำหนดไว้
ประสิทธิ์ ตงยั้งศิริ, (๒๕๒๙, หน้า ๔๙)	เป้าหมายของการพัฒนามี ๓ ประการ คือ ๑.เพื่อการดำรงอยู่ของชีวิต ๒.เพื่อการมีเกียรติและศักดิ์ศรี ๓.เพื่อความอิสระ เสรีภาพ

โดยสรุป อาจกล่าวได้ว่า เป้าหมายของการพัฒนาเป็นไปได้ใน ๓ ประการ คือ

ประการที่ ๑ ในด้านส่วนบุคคล โดยมีเป้าหมายเพื่อให้การดำรงชีวิตประจำวันได้รับการตอบสนองในความจำเป็นขั้นพื้นฐานของมนุษย์ อันได้แก่ อาหาร ที่อยู่อาศัย เครื่องนุ่งห่ม ยา รักษาโรค และเพื่อให้มีเกียรติมีศักดิ์ศรีในการได้รับการศึกษา การมีงานทำมีสถานภาพเป็นที่ยอมรับของสังคม รวมถึงมีอิสระ เสรีภาพ ในการกระทำสิ่งใด ๆ ได้อย่างเสรีภายใต้บรรทัดฐานของสังคมนั้น

ประการที่ ๒ ในด้านองค์การหรือหน่วยงาน โดยให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายขององค์การหรือหน่วยงานที่กำหนดไว้จึงต้องมีการพัฒนา

^{๖๓} เสนห์ จุ้ยโต, เอกสารการสอนชุดวิชาการบริหารรัฐกิจเปรียบเทียบและการบริหารการพัฒนา, (นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๓๑), หน้า ๓๒๔.

^{๖๔} ประสิทธิ์ ตงยั้งศิริ, เอกสารการสอนชุดวิชาทฤษฎีและนโยบายการพัฒนาเศรษฐกิจ, (นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๒๙), หน้า ๔๙.

ประการที่ ๓ ในด้านระดับชาติ โดยให้เป็นไปตามแผนยุทธศาสตร์ในการพัฒนาประเทศ ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมืองที่กำหนดไว้

สรุปแนวคิดของลีโอนาร์ด แนดเลอร์ (Leonard Nadler)

กล่าวได้ว่าการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ เป็นการเปลี่ยนแปลงกระบวนการคิด การประพฤติปฏิบัติของมนุษย์ให้มีความเจริญขึ้นทั้งในเรื่องของความรู้ ความสามารถ ทักษะ ความชำนาญ ทัศนคติ อารมณ์ ความรู้สึก การตัดสินใจ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพ ประสิทธิผลของมนุษย์ ทั้งต่อตนเอง องค์กร สังคม ซึ่งตามแนวคิดของลีโอนาร์ด แนดเลอร์ (Leonard Nadler) การพัฒนา ทรัพยากรมนุษย์ได้นั้น จะต้องประกอบไปด้วย ๓ กิจกรรมหลัก คือ ด้านการฝึกอบรม (Training) ด้านการพัฒนา (Development) และด้านการศึกษา (Education) โดยวิธีการที่จะใช้ในการพัฒนานั้นไม่สามารถแยกออกจากกันได้เนื่องจากมีลักษณะของการพัฒนาที่ใกล้เคียงกันหรือซ้ำซ้อนกัน ถึงอย่างไรก็ตามเมื่อพิจารณาลงไปรายละเอียดของด้านการฝึกอบรม ด้านการพัฒนา และด้าน การศึกษาแล้วจะเห็นได้ว่ามีความแตกต่างกันบางประการ ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ ๒.๑๖ ตารางเปรียบเทียบระหว่าง การฝึกอบรม การศึกษา และการพัฒนา^{๖๕}

วิธีการ องค์กรประกอบ	การฝึกอบรม	การพัฒนา	การศึกษา
วัตถุประสงค์	เพื่อเพิ่มพูนความรู้ ความชำนาญและการมีทัศนคติที่ดีในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง เพื่อให้สามารถปฏิบัติงานในปัจจุบันได้	เพื่อขยายขอบเขต ความสามารถในการใช้ความรู้ ความสามารถ และประสบการณ์เพื่อแก้ปัญหาและการพัฒนาองค์กรที่จะมีในอนาคตอันเนื่องมาจากความก้าวหน้าของเทคโนโลยี	เพื่อให้มีความรู้พื้นฐานในการดำเนินชีวิตสามารถปฏิบัติงานในตำแหน่งที่สูงขึ้นได้หรืองานในสายงานอื่น ๆ ที่มีอยู่ในหน่วยงาน
บุคลากร	บุคลากรระดับ ผู้ปฏิบัติการ	บุคลากรระดับผู้บริหาร	นักเรียน นิสิต และนักศึกษา
ระดับและขอบเขตของเนื้อหา	วิธีการและเทคนิคในการปฏิบัติงานที่มีลักษณะเฉพาะในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง	หลักการ แนวคิด และทฤษฎีนำไปใช้ในระบ กว้าง ๆ	ความรู้ทั่วไปเพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจในสภาพแวดล้อม การดำเนินชีวิตและการประกอบอาชีพ
ระยะเวลา	ช่วงระยะเวลาสั้น ๆ	ช่วงระยะเวลายาวนานกว่าการฝึกอบรม	ไม่มีที่สิ้นสุดสามารถศึกษาได้ตลอดชีวิต
ประเภทการใช้จ่าย	ถือเป็นค่าใช้จ่ายในการปฏิบัติงานประจำ	ถือเป็นค่าใช้จ่ายเพื่อการลงทุน (ระยะยาว)	ถือเป็นค่าใช้จ่ายเพื่อการลงทุน (ระยะสั้น)

^{๖๕} พงศ์ หรดาล, การวางแผนการฝึกอบรมและการพัฒนาบุคลากร, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร: คณะอุตสาหกรรมศึกษา สถาบันราชภัฏพระนคร, ๒๕๓๙), หน้า ๔ - ๕.

ตารางที่ ๒.๑๖ (ต่อ)

วิธีการ องค์กรประกอบ	การฝึกอบรม	การพัฒนา	การศึกษา
การประเมินและติดตามผล	ประเมินจากประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานที่เพิ่มขึ้นในปัจจุบัน	เป็นการยากที่จะประเมินผลได้	ประเมินจากประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานในอนาคต
ความเสี่ยงต่อความสูญเสียในการลงทุน	ความเสี่ยงต่ำเพราะมุ่งเพิ่มพูนประสิทธิภาพในงานที่ทำอยู่โดยตรง	ความเสี่ยงสูงเพราะยากที่จะวัดและประเมินผลได้เนื่องจากผลที่เกิดขึ้นไม่ชัดเจน	ความเสี่ยงปานกลางเพราะอาจจะไม่ได้นำมาใช้กับงานในอนาคต

จากตารางเปรียบเทียบระหว่าง การฝึกอบรม การศึกษา และการพัฒนา สรุปได้ ดังนี้

๑. การฝึกอบรม เน้นการเตรียมบุคคลให้มีความสามารถในด้านความรู้ ทักษะ และทัศนคติที่จำเป็นสำหรับการเรียนรู้หรือการปฏิบัติงานที่เพิ่มสูงขึ้น ซึ่งเป็นการฝึกอบรมเฉพาะเรื่องใดเรื่องหนึ่ง โดยมีระยะเวลาในการฝึกอบรมอันสั้น

๒. การพัฒนา เน้นการเตรียมบุคคลให้มีความสามารถ ประสบการณ์เพิ่มสูงขึ้น นำสิ่งที่เรียนรู้ไปปรับประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตหรือพัฒนางานที่ทำอยู่ให้เจริญขึ้นหรือดีขึ้นกว่าเดิม โดยมีระยะเวลายาวนานกว่าการฝึกอบรม

๓. การศึกษา เน้นการเตรียมบุคคลให้มีความรู้พื้นฐาน ความรู้ทั่วไปในการดำเนินชีวิต การอยู่ร่วมกันในสังคม หรือในการปฏิบัติงานทั้งในปัจจุบันและอนาคต และมีแนวทางในการปฏิบัติตามบรรทัดฐานของสังคมแต่ละสังคมได้อย่างถูกต้อง ถูกวิธี โดยระยะเวลาในการศึกษาไม่มีที่สิ้นสุดสามารถศึกษาได้ตลอดชีวิต

๒) ทฤษฎีการจูงใจ (Motivation Theory)

มนุษย์เป็นสัตว์โลกชนิดหนึ่ง ที่เป็นสัตว์สังคมอยู่รวมกันเป็นหมู่เหล่า แต่ความแตกต่างระหว่างมนุษย์กับสัตว์โลกชนิดอื่นก็คือ สัตว์โลกชนิดอื่นอยู่ด้วยสัญชาตญาณของการอยู่รอด แต่มนุษย์มีวิธีการดำเนินชีวิตที่แตกต่างจากสัตว์ โดยมนุษย์มีสมองและมีปัญญาที่ทรงคุณภาพเหนือกว่าสัตว์ ทั้งมวลในการคิดสิ่งต่าง ๆ ที่เป็นนามธรรมมาเป็นรูปธรรมที่สามารถจับต้องได้ และนำมาใช้ประโยชน์ได้ ตลอดจน มนุษย์มีการเรียนรู้ มีการถ่ายทอดสิ่งที่เรียนรู้ให้แกกัน มีเหตุมีผล มีวัฒนธรรม มีบรรทัดฐานทางสังคมร่วมกัน เพื่อให้การอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสันติสุข รวมถึงสร้างสมประสบการณ์จากการเรียนรู้มาปรับวิถีชีวิตของตนเองได้อยู่ตลอดเวลา

อย่างไรก็ตามความต้องการของมนุษย์ก็มีไม่สิ้นสุดมนุษย์ และการที่มนุษย์จะได้รับการตอบสนองความต้องการทุกอย่างก็เป็นไปไม่ได้ ดังนั้น มนุษย์จึงได้แสดงพฤติกรรมต่าง ๆ ออกมาเพื่อบำบัดความต้องการของมนุษย์เป็นไปในทางที่ตนเองต้องการ ซึ่งการแสดงออกในพฤติกรรมมีทั้งที่ตนเองรู้ตัวและบางครั้งก็ไม่รู้ตัว และเมื่อพิจารณาวิเคราะห์ลงไปทางจิตวิทยาแล้วจะพบว่าสิ่งที่มนุษย์ได้แสดงพฤติกรรมต่าง ๆ ออกมาไม่ว่าสิ่งไหนจะเป็นสิ่งที่ดี ถูกต้องตามบรรทัดฐานทางสังคมหรือเป็นสิ่งที่ไม่ดี ไม่ถูกต้องตามบรรทัดฐานของสังคมก็ตาม เกิดจากปัจจัยที่เป็นแรงกระตุ้นให้มนุษย์ได้แสดงพฤติกรรมออกมาซึ่งเราเรียกว่า “การจูงใจ” (Motivation)

๑. ความหมายของการจูงใจ

มีนักวิชาการหลายท่านได้ให้คำนิยามของคำว่า “การจูงใจ” (Motivation) ไว้อย่างหลากหลาย เช่น การจูงใจ หมายถึง การนำเอาปัจจัยต่าง ๆ มาเป็นแรงผลักดันให้บุคคลแสดง

พฤติกรรมออกมา โดยเน้นว่าบุคคลต่างก็มีพื้นฐานของประสบการณ์ความต้องการ ตลอดจนความรู้ความเข้าใจในบางสิ่งบางอย่างอยู่ก่อนแล้ว ๆ พยายามดึงเอาสิ่งเหล่านั้นมาเป็นแรงจูงใจ (Motive) ในการที่จะก่อให้เกิดปฏิกิริยา เกิดพฤติกรรม หรือเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมต่าง ๆ ขึ้น^{๖๖} หรือเป็นระดับของความพร้อมของพนักงานที่จะปฏิบัติงานให้บรรลุตามเป้าหมายที่วางไว้^{๖๗} นอกจากนี้นักวิชาการตะวันตกก็ได้ความหมายของการจูงใจไว้ เช่น การจูงใจ หมายถึง สภาวะของบุคคลที่ถูกกระตุ้นให้แสดงพฤติกรรมออกไปสู่จุดมุ่งหมายปลายทางตามที่ตนต้องการ^{๖๘} หรือเป็นกระบวนการชุดหนึ่งซึ่งทำให้พฤติกรรมของบุคคลเกิดพลังและกำกับให้พฤติกรรมที่เกิดพลังนั้นได้บรรลุเป้าหมาย^{๖๙} หรือเป็นกระบวนการที่ชักนำใ้มน้ำวให้บุคคลเกิดความมานะพยายาม เพื่อที่จะสนองตอบความต้องการบางประการให้บรรลุผลสำเร็จ^{๗๐}

จากแนวคิดหลักที่เกี่ยวกับความหมายของคำว่า “การจูงใจ” ของนักวิชาการต่าง ๆ ซึ่งผู้วิจัยได้สังเคราะห์ประมวลแนวคิดดังกล่าว โดยสามารถสรุปได้ ดังต่อไปนี้

ตารางที่ ๒.๑๗ ความหมายของการจูงใจ

นักวิชาการ	แนวคิดหลัก
ดารณี พานทอง พาลุสุข และ สุรเสกข์ พงษ์หาญยุทธ, (๒๕๔๕, หน้า ๑๑๕ - ๑๑๖)	การจูงใจ หมายถึง การนำเอาปัจจัยต่าง ๆ มาเป็นแรงผลักดันให้บุคคลแสดงพฤติกรรมออกมา โดยเน้นว่าบุคคลต่างก็มีพื้นฐานของประสบการณ์ความต้องการ ตลอดจนความรู้ความเข้าใจในบางสิ่งบางอย่างอยู่ก่อนแล้ว ๆ พยายามดึงเอาสิ่งเหล่านั้นมาเป็นแรงจูงใจ (Motive) ในการที่จะก่อให้เกิดปฏิกิริยา เกิดพฤติกรรม หรือเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมต่าง ๆ ขึ้น
ติน ปรัชญพฤทธิ์, (๒๕๔๘, หน้า ๒๕๘)	การจูงใจ หมายถึง ระดับของความพร้อมของพนักงานที่จะปฏิบัติงานให้บรรลุตามเป้าหมายที่วางไว้
Richard M Steers & Lyman W Porter, (1983, p.3)	การจูงใจ หมายถึง สภาวะของบุคคลที่ถูกกระตุ้นให้แสดงพฤติกรรมออกไปสู่จุดมุ่งหมายปลายทางตามที่ตนต้องการ
Robert A Baron, (1986, p. 73)	การจูงใจ หมายถึง กระบวนการชุดหนึ่ง ซึ่งทำให้พฤติกรรมของบุคคลเกิดพลังและกำกับให้พฤติกรรมที่เกิดพลังนั้นได้บรรลุเป้าหมายบางประการ

^{๖๖} ดารณี พานทอง พาลุสุข และสุรเสกข์ พงษ์หาญยุทธ, **ทฤษฎีการจูงใจ**, พิมพ์ครั้งที่ ๖, (กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๔๕), หน้า ๑๑๕ - ๑๑๖.

^{๖๗} ติน ปรัชญพฤทธิ์, **ศัพท์รัฐประศาสนศาสตร์**, พิมพ์ครั้งที่ ๗, (กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๘), หน้า ๒๕๘.

^{๖๘} Richard M. Steers and Lyman W. Porter, **Motivation and Work Behavior**, (New York: McGraw - Hill Book Company, 1983), p.3.

^{๖๙} Robert A. Baron, **Behavior in Organization**, (Boston: Allyn and Bacon, Inc, 1986), p.73.

^{๗๐} R.B. Lovell, **Adult Learning**, (New York: John Wiley & Sons, Inc., 1980), p.109.

ตารางที่ ๒.๑๗ (ต่อ)

นักวิชาการ	แนวคิดหลัก
R B Lovell, (1980, p.109)	การจูงใจ หมายถึง กระบวนการที่ชักนำโน้มน้าวให้บุคคลเกิดความ มานะพยายาม เพื่อที่จะสนองตอบความต้องการบางประการให้ บรรลุผลสำเร็จ

โดยสรุป การจูงใจ หมายถึง สภาวะของแรงผลักดันหรือแรงขับภายใน (Internal Drive) ของแต่ละบุคคลที่เป็นกระบวนการชักนำโน้มน้าวใจให้บุคคลเกิดความพยายามที่จะสนองความต้องการของตนเอง และก่อให้เกิดปฏิกิริยา ในการแสดงพฤติกรรมออกมา โดยมีจุดหมายปลายทางอย่างใดอย่างหนึ่ง ซึ่งมีพื้นฐานมาจากความต้องการ (Needs) หรือความอยากที่จะกระทำจนเกิดการกระทำหรือพฤติกรรม(Behavior) ขึ้นมา

๒. ประเภทของการจูงใจ

ประเภทของการจูงใจนั้น นักจิตวิทยาได้แบ่งการจูงใจออกเป็น ๒ ประเภท คือ^{๗๑}

๑) การจูงใจภายใน (Intrinsic Motivation)

การจูงใจภายใน เป็นสภาวะของบุคคลที่มีความต้องการในการทำ การเรียนรู้ หรือแสวงหาบางอย่างด้วยตนเอง โดยมีต้องให้มีบุคคลอื่นมาเกี่ยวข้อง ซึ่งการจูงใจประเภทนี้ ได้แก่ ๑.ความต้องการ (Needs) เนื่องจากคนทุกคนมีความต้องการที่อยู่ภายใน อันจะทำให้เกิดแรงขับแรงขับนี้จะก่อให้เกิดพฤติกรรมต่าง ๆ ขึ้น เพื่อให้บรรลุเป้าหมายและความพอใจ ๒.เจตคติ (Attitude) เป็นความรู้สึกนึกคิดที่ดีที่บุคคลมีต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใด ซึ่งจะช่วยให้บุคคลทำในพฤติกรรมที่เหมาะสม และ ๓.ความสนใจพิเศษ (Special Interest) การที่เรามีความสนใจสนใจในเรื่องใดเป็นพิเศษ ก็จัดว่าเป็นแรงจูงใจให้เกิดความเอาใจใส่ในสิ่งนั้น ๆ มากกว่าปกติ

๒) การจูงใจภายนอก (Extrinsic Motivation)

การจูงใจภายนอก เป็นสภาวะของบุคคลที่ได้รับแรงกระตุ้นมาจากภายนอกให้มองเห็นจุดหมายปลายทาง และนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงหรือการแสดงพฤติกรรมของบุคคล ซึ่งแรงจูงใจเหล่านี้ ได้แก่ ๑.เป้าหมายหรือความคาดหวังของบุคคล โดยคนที่มีเป้าหมายในการกระทำใด ๆ ย่อมกระตุ้นให้เกิดแรงจูงใจให้มีพฤติกรรมที่ดีและเหมาะสม ๒.ความรู้เกี่ยวกับความก้าวหน้า โดยคนที่มีโอกาสทราบว่าตนจะได้รับความก้าวหน้าอย่างไรจากการกระทำนั้น ย่อมจะเป็นแรงจูงใจให้ตั้งใจและเกิดพฤติกรรมขึ้นได้ ๓.บุคลิกภาพ เป็นความประทับใจอันเกิดจากบุคลิกภาพ จะก่อให้เกิดแรงจูงใจให้เกิดพฤติกรรมขึ้นได้ และ ๔.เครื่องล่อใจอื่น ๆ โดยมีสิ่งล่อใจหลาย ๆ อย่างที่จะก่อให้เกิดแรงกระตุ้นให้เกิดพฤติกรรมขึ้น

นอกจากนี้ สุรางค์ ไคว์ตระกูล ได้อธิบายถึงความหมายของแรงจูงใจภายในและแรงจูงใจภายนอก ดังนี้^{๗๒}

๑) แรงจูงใจภายใน หมายถึง แรงจูงใจที่มาจากภายในตัวบุคคลและเป็นแรงขับที่ทำให้บุคคลนั้นแสดงพฤติกรรมโดยไม่หวังรางวัลหรือแรงเสริมภายนอก

^{๗๑} ดารณี พานทอง พาลุสุข และสุรเสกข์ พงษ์หาญยุทธ, **ทฤษฎีการจูงใจ**, หน้า ๑๑๙ – ๑๒๐.

^{๗๒} สุรางค์ ไคว์ตระกูล, **จิตวิทยาการศึกษา**, พิมพ์ครั้งที่ ๔, (กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๑), หน้า ๑๖๙ – ๑๗๑.

๒) แรงจูงใจภายนอก หมายถึง แรงจูงใจที่ได้รับอิทธิพลจากภายนอก เช่น คำชมรางวัล สิ่งของ หรือเงิน ที่มาจากบุคคล และลักษณะของเหตุการณ์สิ่งแวดล้อมภายนอก

จากแนวคิดหลักที่เกี่ยวกับประเภทของการจูงใจ” ของนักวิชาการต่าง ๆ ซึ่งผู้วิจัยได้สังเคราะห์ประมวลแนวคิดดังกล่าว โดยสามารถสรุปได้ ดังต่อไปนี้

ตารางที่ ๒.๑๘ ประเภทของการจูงใจ

นักวิชาการ	แนวคิดหลัก
ดารณี พานทอง พาลุสุข และ สุรเสกข์ พงษ์หาญยุทธ, (๒๕๔๕, หน้า ๑๑๙ – ๑๒๐)	ประเภทของการจูงใจมี ๒ ประเภท คือ ๑.การจูงใจภายใน (Intrinsic Motivation) ๒.การจูงใจภายนอก (Extrinsic Motivation)
สุรางค์ ไคว้ตระกูล, (๒๕๔๑), หน้า ๑๖๙ – ๑๗๑)	ความหมายของแรงจูงใจภายในและแรงจูงใจภายนอก คือ ๑.แรงจูงใจภายใน หมายถึง แรงจูงใจที่มาจากภายในตัวบุคคลและเป็นแรงขับที่ทำให้บุคคลนั้นแสดงพฤติกรรมโดยไม่หวังรางวัลหรือแรงเสริมภายนอก ๒.แรงจูงใจภายนอก หมายถึง แรงจูงใจที่ได้รับอิทธิพลจากภายนอก เช่น คำชมรางวัล สิ่งของ หรือเงิน ที่มาจากบุคคล และลักษณะของเหตุการณ์สิ่งแวดล้อมภายนอก

โดยสรุป แรงจูงใจของมนุษย์แบ่งได้เป็น ๒ ประเภท กล่าวคือ ๑) เป็นแรงจูงใจที่เกิดจากภายในตัวของมนุษย์ที่มีแรงขับหรือแรงผลักดันที่ทำให้มนุษย์ได้แสดงพฤติกรรมต่าง ๆ ออกมาที่บ่งบอกถึงความต้องการ หรือตามความรู้สึกนึกคิดของตนเองที่อยากมีอยากได้ หรือเรื่องใดเรื่องหนึ่งที่เราให้ความสนใจเป็นพิเศษ และ ๒) เป็นแรงจูงใจที่เกิดจากสิ่งแวดล้อมรอบตัวมนุษย์ ที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจให้ประพฤติปฏิบัติในเรื่องใดเรื่องหนึ่งของมนุษย์

๓. ทฤษฎีความต้องการ ๓ ประการ (Three Needs Theory)

จากความหมายของการจูงใจและประเภทของการจูงใจตามที่กล่าวมาแล้ว จะพบว่า การจูงใจ เป็นสภาวะของแรงผลักดันหรือแรงขับภายใน (Internal Drive) ของแต่ละบุคคลที่เป็นกระบวนการชักนำโน้มน้าวใจให้บุคคลเกิดความพยายามที่จะสนองความต้องการของตนเอง และก่อให้เกิดปฏิกิริยา ในการแสดงพฤติกรรมออกมา โดยมีจุดหมายปลายทางอย่างใดอย่างหนึ่ง ซึ่งมีพื้นฐานมาจากความต้องการ (Needs) หรือความอยากที่จะกระทำจนเกิดการกระทำหรือพฤติกรรม (Behavior) ขึ้นมา ซึ่งอาจเกิดจากแรงจูงใจภายใน หรือเกิดจากสิ่งแวดล้อมรอบตัวมนุษย์ ดังนั้น จึงได้เกิดทฤษฎีความต้องการ ๓ ประการ (Three Needs Theory)

ทฤษฎีความต้องการ ๓ ประการ (Three Needs Theory) เป็นทฤษฎีของ เดวิด ซี แม็คเคลลแลนด์ (David C. McClelland) ซึ่งทฤษฎีนี้เป็นกลุ่มทฤษฎีที่เน้นเนื้อหาสาระ (Content Theories) ซึ่งบางครั้งเรียกว่า Substantive Theories โดยมุ่งศึกษาและพยายามชี้และอธิบายให้เห็นถึงเนื้อหาความ (Topics) และมักตั้งคำถามด้วยคำว่าอะไร (What) เช่น อะไรเป็นมูลเหตุที่ทำให้เกิดแรงจูงใจ และอะไรเป็นตัวกระตุ้นจูงใจให้กระทำพฤติกรรมแบบนั้น เป็นต้น ซึ่งการหาคำตอบให้กับผู้บริหารหรือผู้จูงใจจะได้ใช้เป็นตัวกระตุ้นจูงใจให้เหมาะสมถูกต้องเมื่อบุคคลนั้นได้รับการกระตุ้นตามที่ตนต้องการแล้ว ก็จะทำให้พลังแรงขับขึ้นมาทันที ทฤษฎีนี้จึงมีความเชื่อว่าความต้องการของมนุษย์จะมีอยู่เพียง ๒ ชนิด คือ ความต้องการที่จะมีความสุขทางกาย และความต้องการที่ปลอดภัยจากการเจ็บปวด แต่สำหรับความต้องการอื่นก็จะเกิดขึ้นภายหลังจากการเรียนรู้ และเชื่อว่าการจูงใจของ

คนมีพื้นฐานได้มาจากวัฒนธรรมของสังคม อันมาจากการเรียนรู้^{๗๓} ซึ่งความต้องการตามแนวคิดของ เดวิด ซี แม็คเคลลแลนด์ (David C. McClelland) มี ๓ ประการ คือ^{๗๔}

(๑) ความต้องการประสบความสำเร็จ (Needs for Achievement)

บุคคลที่ต้องการประสบผลความสำเร็จอย่างสูง โดยมากมักจะนิยมตั้งเป้าหมายงานไว้ค่อนข้างสูง คนเหล่านี้ชอบที่จะทำงานให้ได้ผลดีด้วยตนเอง และมีความมุ่งมั่นปรารถนาที่จะทำให้งานนั้น ๆ สำเร็จผลให้ได้ด้วยฝีมือของตนเอง คนเหล่านี้จะสนใจถึงความสำเร็จตามที่ได้ตั้งใจไว้เป็นสำคัญ มากกว่าที่จะคำนึงถึงรางวัลหรือผลประโยชน์ที่จะได้จากการทำงานนั้น^{๗๕}

(๒) ความต้องการความรักและความผูกพัน (Needs for Affiliation)

บุคคลที่ต้องการความรักและความผูกพันอย่างสูง มักจะให้ความสำคัญกับการอยู่ร่วมกับผู้อื่นมากกว่าความต้องการเพื่อความสำเร็จ เช่น หัวหน้างานที่ต้องการประสบผลสำเร็จสูง จะเลือกผู้ช่วยหรือผู้ใต้บังคับบัญชาที่มีคุณสมบัติแสดงถึงความสามารถเป็นสำคัญ ส่วนหัวหน้างานที่ต้องการความรักความผูกพันสูง จะเลือกเพื่อนของเขาเองมาเป็นผู้ช่วยในการร่วมงาน ซึ่งจะเห็นได้ว่า บุคคลที่มีความต้องการความรัก ความผูกพันสูง จะตัดสินใจโดยยึดถือความสบายใจในการทำงาน มากกว่าที่จะยึดถือความสำเร็จของงาน^{๗๖} ดังนั้น บุคคลประเภทนี้จึงมีความพยายามที่จะหาโอกาสที่จะสร้างความรัก ความผูกพันกับบุคคลอื่นให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ เพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข

(๓) ความต้องการอำนาจ (Needs for Power)

ความต้องการอำนาจ คือ ความปรารถนาที่จะได้มาและรักษาการควบคุมบุคคลอื่นเอาไว้ หรือก็คือเป็นความต้องการที่จะมีอิทธิพลเหนือผู้อื่น อันเป็นพฤติกรรมแสดงออกให้เห็นว่าสามารถที่จะควบคุมบุคคลอื่นเพื่อให้ตนเองบรรลุความต้องการ โดยจะพยายามกระทำทุกวิถีทางเพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจเมื่อได้มาซึ่งอำนาจก็จะเกิดความภาคภูมิใจในสิ่งที่ได้รับจนได้กระทำสิ่งใด ๆ ได้เหนือกว่าบุคคลอื่น ในขณะที่ผู้บริหารที่มีความต้องการความสำเร็จสูงพยายามที่จะมีอิทธิพลต่อความสำเร็จของเป้าหมาย แต่ผู้บริหารที่มีความต้องการอำนาจสูงกลับจะมุ่งพยายามแสดงออกเพื่อมีอำนาจควบคุมบุคคล ข้อมูล และทรัพยากรอื่นที่จำเป็นต่อการบรรลุเป้าหมายมากกว่า^{๗๗}

นอกจากนี้ อาจกล่าวได้ว่าบุคคลที่มีความต้องการอำนาจสูง คือ บุคคลที่มีความอยากได้อำนาจบริหารเพื่อนำไปใช้ควบคุมกำกับผู้อื่น ซึ่งความต้องการอำนาจบริหารสามารถแยกได้เป็น ๒ แนวทาง คือ ๑) ในทางบวกเป็นความอยากมีอำนาจบริหาร โดยสามารถเชิญชวนผู้อื่นให้คล้อยตามยอมรับได้ และ ๒) ในทางลบ เป็นความต้องการอยากมีอำนาจบริหารโดยให้มีความเด่นเหนือผู้อื่น และผู้อื่นยอมรับด้วยความจำนน^{๗๘}

^{๗๓} วิเชียร วิทยอุดม, พฤติกรรมองค์กร, พิมพ์ครั้งที่ ๓, (กรุงเทพมหานคร: ธีระฟิล์ม และไซเท็กซ์, ๒๕๔๙), หน้า ๑๕๕ – ๑๖๙.

^{๗๔} David C. McClelland, *The Achievement Motive*, (New York: Appleton Century Crofts, 1953), pp.110 – 111.

^{๗๕} ธงชัย สันติวงษ์, องค์กรและการบริหาร, พิมพ์ครั้งที่ ๑๑, (กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๔๓), หน้า ๓๙๒.

^{๗๖} พิบูล ทีปะปาล, พฤติกรรมองค์กรสมัยใหม่, (กรุงเทพมหานคร: อมรการพิมพ์, ๒๕๕๐), หน้า ๑๔๓.

^{๗๗} วิเชียร วิทยอุดม, พฤติกรรมองค์กร, หน้า ๑๗๑.

^{๗๘} พิบูล ทีปะปาล, พฤติกรรมองค์กรสมัยใหม่, หน้า ๑๔๔.

สรุปแนวคิดของเดวิด ซี แม็คเคลลแลนด์ (David C. McClelland)

จากแนวคิดของ เดวิด ซี แม็คเคลลแลนด์ (David C. McClelland) จะพบว่าแม็คเคลลแลนด์ได้ศึกษาถึงความต้องการของมนุษย์ที่เกี่ยวกับเรื่องการจูงใจ โดยแม็คเคลลแลนด์เชื่อว่าพฤติกรรมของมนุษย์ที่แสดงออกมาสะท้อนมาจากความต้องการ (Needs) ของมนุษย์แต่ละคน และภายใต้สถานการณ์อย่างใดอย่างหนึ่งก็เป็นผลสืบเนื่องมาจากความต้องการของมนุษย์เช่นกัน ซึ่งส่งผลให้เกิดแรงจูงใจที่จะแสดงพฤติกรรมต่าง ๆ ออกมา โดยความต้องการของมนุษย์มีอยู่อย่างหลากหลาย แต่สรุปเป็นหลักใหญ่ ๆ ได้ ๓ ประการ คือ ๑) ความต้องการความสำเร็จ ๒) ความต้องการความรักและความผูกพัน และ ๓) ความต้องการอำนาจบารมี ถึงอย่างไรก็ตามมนุษย์เราจะมีความต้องการทั้ง ๓ ประการนี้ในเวลาเดียวกันได้ แต่ระดับความต้องการจะแตกต่างกันออกไปขึ้นอยู่กับคุณลักษณะของบุคคล สังคม วัฒนธรรม เชื้อชาติของแต่ละคน

๔. ทฤษฎีการเสริมแรง (Reinforcement Theory)

ทฤษฎีการจูงใจอีกทฤษฎีหนึ่ง คือ ทฤษฎีการเสริมแรง (Reinforcement Theory) ของ เบอร์ริส เฟรเดอริก สกินเนอร์ (Burrhus Frederic Skinner) โดยสกินเนอร์เชื่อว่าพฤติกรรมของมนุษย์ทางสังคมเกิดจากการเรียนรู้รูปแบบการวางเงื่อนไขการกระทำ โดยการกระทำหรือพฤติกรรมที่มนุษย์ปฏิบัติย่อมทำให้เกิดผลอย่างใดอย่างหนึ่งตามมาเสมอ และพฤติกรรมของมนุษย์จะประพฤติดังปฏิบัติอย่างไรได้นั้นจะต้องได้รับสิ่งจูงใจให้เกิดการอยากปฏิบัติ ซึ่งทฤษฎีการเสริมแรง ไม่สนใจหรือไม่คำนึงถึงสภาวะภายในของบุคคล แต่จะพิจารณาถึงสิ่งที่เกิดขึ้นกับบุคคลเพียงอย่างเดียว เมื่อได้กระทำบางสิ่งบางอย่างลงไปนั้นคือ หากผลการกระทำครั้งแรกได้รับความพอใจ ก็จะเกิดการเสริมแรงในทางบวก (Positive Reinforcement) และมีแนวโน้มว่าจะกระทำพฤติกรรมอย่างนั้นอีกในครั้งต่อไป แต่ถ้าหากผลการกระทำครั้งแรกไม่ได้รับความพอใจ ก็จะกลายเป็นตัวเสริมแรงในทางลบ (Negative Reinforcement) และมีแนวโน้มว่าจะไม่กระทำพฤติกรรมนั้นอีกในอนาคต^{๗๙}

แนวคิดพื้นฐานของสกินเนอร์นั้น การกระทำ (Operant) หรือพฤติกรรมของมนุษย์ทุกอย่างทำให้เกิดผลกรรม (Consequence หรือ Effect) อย่างใดอย่างหนึ่ง การเรียนรู้ตามความคิดของสกินเนอร์เป็นการเรียนรู้ความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำ โดยมนุษย์ควรจะมีชีวิตอยู่อย่างมีความสุข รู้ทิศทางในชีวิต มีทักษะ มีพฤติกรรมที่ดี และมีประสิทธิผล กับผลกรรมซึ่งบางอย่างเป็นความสัมพันธ์กันแต่ความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลกรรมบางครั้งก็เป็นสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้น เช่น ขับรถฝ่าไฟแดงก็จะถูกตำรวจจับ เป็นต้น ซึ่งเมื่อมนุษย์ได้แสดงพฤติกรรมใดก็ตาม แล้วได้รับผลกรรมที่พึงพอใจ พฤติกรรมนั้นย่อมมีเกิดขึ้นบ่อยครั้ง แต่ถ้าพฤติกรรมใดกระทำแล้วได้รับผลกรรมซึ่งไม่พึงพอใจพฤติกรรมนั้นก็จะลดลง โดยการเสริมแรงทางบวกเป็นการทำให้มนุษย์มีการแสดงพฤติกรรมที่มีความถี่มากขึ้น ส่วนการลงโทษเป็นการเสริมแรงทางลบที่จะทำให้มนุษย์แสดงพฤติกรรมที่ไม่ดีลดลง^{๘๐}

^{๗๙} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๔๗.

^{๘๐} พรรณทิพย์ ศิริวรรณบุศย์, *ทฤษฎีจิตวิทยาพัฒนาการ*, พิมพ์ครั้งที่ ๕, (กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๓), หน้า ๑๓๗ - ๑๓๘.

ดังนั้น ถ้ามนุษย์ได้รับการเสริมแรงอย่างเหมาะสม เราก็จะเรียนรู้และมีแรงจูงใจที่จะแสดงพฤติกรรมเช่นนั้นอีก ซึ่งการเสริมแรงที่มีพลังมากที่สุด คือ การเสริมแรงทางบวก และทฤษฎีการเสริมแรง สามารถทำได้ใน ๔ กรณี ได้แก่^{๕๑}

(๑) การเสริมแรงทางบวก (Positive Reinforcement)

การเสริมแรงทางบวกเป็นการเรียนรู้ของมนุษย์ว่าการแสดงพฤติกรรมใดก็ตามถ้าแสดงออกมาแล้วผลที่ได้รับคือ รางวัล ก็จะนำมาซึ่งการแสดงพฤติกรรมนั้นต่อไป เช่น ถ้านาย กนก ตั้งใจศึกษาเล่าเรียนในสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ พยายามหมั่นแสวงหาความรู้ ทำความเข้าใจหมั่นท่องจำ สามารถวิเคราะห์ สังเคราะห์ และสามารถนำวิชาความรู้ที่ได้รับไปประยุกต์ใช้ทั้งในชีวิตประจำวัน และประพฤติปฏิบัติตนให้เป็นคนดีของครอบครัว สังคมได้อย่างสม่ำเสมอ นาย กนก ก็สามารถที่จะสอบผ่านวิชาทางด้านรัฐประศาสนศาสตร์ได้ โดยนาย กนก ก็จะได้รับรางวัลจากพ่อแม่ ผู้ปกครอง คือ การได้เงินค่าใช้จ่ายส่วนตัวเพิ่มขึ้น เป็นต้น

(๒) การเสริมแรงทางลบ (Negative Reinforcement)

การเสริมแรงทางลบเป็นการเรียนรู้ของมนุษย์ว่าให้มีการยกเลิกหรือหยุดในการกระทำหรือการแสดงพฤติกรรมนั้นหรือมิให้เกิดขึ้นอีกเลย เช่น นาย คะนอง ไม่ตั้งใจศึกษาเล่าเรียน เอาแต่เที่ยวเตร่ทุกคืน คบแต่เพื่อนที่นำพาไปในสิ่งที่ไม่ดี มั่วสุมแต่ในสิ่งที่เป็นอบายมุขอยู่ตลอดเวลา จึงถูกพ่อแม่ ผู้ปกครอง สั่งให้หยุดการเที่ยวเตร่ การคบเพื่อนที่ไม่ดี และเลิกอบายมุขทั้งปวง มิฉะนั้น จะถูกตัดเงินค่าใช้จ่ายส่วนตัว เป็นต้น

(๓) การทำให้สูญสิ้น (Extinction)

การทำให้สูญสิ้นสามารถนำมาใช้ในกรณีที่ต้องการลดพฤติกรรมบางด้านของบุคคล เช่น กรณีที่เกิดขึ้นอย่างสม่ำเสมอในชั้นเรียนของนักเรียนในระดับประถมศึกษาถึงมัธยมศึกษาตอนปลาย หรือแม้กระทั่งนิสิต นักศึกษาระดับอุดมศึกษาซึ่งสามารถพบเห็นได้โดยทั่วไป คือ การคุยกันของนักเรียน หรือนิสิต นักศึกษาในห้องเรียนในขณะที่อาจารย์ผู้สอนได้สอนอยู่ จนกระทั่งรบกวนการเรียนการสอนอาจารย์ผู้สอน ซึ่งอาจารย์ผู้สอนอาจใช้วิธีหยุดพูดเช่นกัน ซึ่งเมื่อหยุดพูดนักเรียนหรือนิสิต นักศึกษา ก็จะรับรู้ได้เองว่าตนเองควรหยุดพูด จึงอาจกล่าวได้ว่ากรณีนี้ก็นับว่าเป็นการทำให้สูญสิ้นอีกรูปแบบหนึ่ง

(๔) การลงโทษ (Punishment)

การลงโทษเป็นอีกวิธีหนึ่งที่สามารถนำมาใช้ลดพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ได้ เช่น อาจารย์ผู้สอนอาจกำหนดโทษกับนิสิต นักศึกษาในระดับอุดมศึกษาว่าหากนิสิต นักศึกษามาสายเกินกว่า ๕ ครั้ง ใน ๑ เทอม จะถูกตัดคะแนนความประพฤติ หรือไม่มีสิทธิ์สอบปลายภาคในรายวิชาที่ขาดเรียนในภาคการศึกษานั้น หรือ นาย คะนอง ยังเที่ยวเตร่ทุกคืน ทั้ง ๆ ที่ พ่อ แม่ ผู้ปกครองสั่งให้หยุดการเที่ยวเตร่แล้ว แต่นาย คะนอง ก็ยังไม่ปฏิบัติตาม นาย คะนอง จึงถูกผู้ปกครองตัดเงินค่าใช้จ่ายส่วนตัวเป็นเวลา ๓ เดือน เป็นต้น

นอกจากนี้ พรรณทิพย์ ศิริวรรณบุศย์ ได้สรุปข้อเสนอแนะไว้เพิ่มเติม ดังนี้^{๕๒}

(๑) การเลี้ยงดูบุตร ควรจะเป็นแบบคอมมูนของชุมชน เพื่อที่ว่าการศึกษาเด็กมิใช่เพียงเป็นไปตามแต่ความสามารถตามชีววิทยาของที่ถ่ายทอดจากบิดามารดาเท่านั้น ควรมีผู้ชำนาญการที่

^{๕๑} Burrhus Frederic Skinner, *Beyond Freedom and Dignity*, (New York: Alfred A Knopf, 1972), p.113.

^{๕๒} พรรณทิพย์ ศิริวรรณบุศย์, *ทฤษฎีจิตวิทยาพัฒนาการ*, หน้า ๑๔๔ - ๑๔๕.

รับผิดชอบเกี่ยวกับการดูแลเด็กเป็นประจำทุกวันเพื่อเป็นการฝึกเด็กมิให้มีประสบการณ์ที่จะทำให้เด็กกลายเป็นปัญหาต่อไปในสังคม เช่น การชอบเรียกร้อง ต้องการ ถูกข่มขู่ ถูกปกป้องมากเกินไป หรือปัญหาอื่น ๆ อันเกิดจากชีวิตสังคมสมัยใหม่

(๒) การศึกษา ที่ให้กับเด็กควรจะมีความสัมพันธ์กับสถานการณ์ในชีวิตสังคมเพื่อว่าเด็กจะสามารถประยุกต์ใช้ในชีวิตจริงได้ ส่วนอุปกรณ์หนังสือเครื่องมือต่าง ๆ ก็มีไว้ให้แต่ละคนได้เสริมสร้างความสามารถตามความต้องการเฉพาะของตน ยิ่งไปกว่านั้นควรมีการเรียนแบบโปรแกรม และใช้เครื่องกลช่วยสอน (Teaching Machine) ให้มาก

(๓) การทำงาน ควรเป็นสิ่งให้ผลผลิตและทุกคนต้องมอบให้แก่ชุมชน เน้นย้ำให้สังคมดำเนินชีวิตแบบเรียบง่าย แต่เป็นสุข และไม่จำเป็นจะต้องทำงานเป็นเวลาหลายชั่วโมงเพื่อผลิตสิ่งซึ่งไม่มีประโยชน์ไม่เป็นสาระ

(๔) เวลาพักผ่อน ควรจะมีมากและมีกิจกรรมต่าง ๆ ควรเป็นการกระทำที่แสดงออกมิใช่เป็นเพียงได้แต่สังเกตเท่านั้น

(๕) ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ควรจะมีใช้เป็นแบบบังคับ แต่มีความใกล้ชิดสนิทสนม และทุกคนควรจะเป็นมิตรและมีความรักใคร่ซึ่งกันและกัน ความใกล้ชิดซึ่งกันและกันของสมาชิกมีความสำคัญ เพราะก่อให้เกิดการยอมรับ ยกย่องพฤติกรรมที่พึงปรารถนาของสังคม และเป็นการห้ามปรามพฤติกรรมซึ่งไม่พึงต้องการของสังคม

(๖) บทบาทเกี่ยวกับเพศ ไม่ควรเป็นไปตามแบบโครงสร้างของสังคมเก่า แต่ทั้งหญิงและชายควยจะสามารถเข้าร่วมทำงานและกิจกรรมอื่นที่เหมาะสมตามความสามารถของตน การเลี้ยงดูบุตรมิใช่เป็นความรับผิดชอบของหญิงเพียงเพศเดียวเท่านั้น เป็นความรับผิดชอบของทุกคนในชุมชน

(๗) ผู้เยาว์และผู้สูงอายุ ควรมีบทบาทอย่างยิ่งในชีวิตมนุษย์ ผู้เยาว์ควรมีส่วนเข้าร่วมบทบาทของตนในสังคมได้เร็วกว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน และผู้สูงอายุก็สามารถที่จะทำประโยชน์อะไรแก่สังคมได้นานกว่าในสังคมปัจจุบัน

(๘) พวกมีปัญหาทางจิต พวกปัญญาอ่อน ตลอดจนพวกที่เป็นปัญหาสังคมอื่นควรได้รับการดูแลเอาใจใส่จากสังคมและบางคนอาจจะเป็นประโยชน์ต่อสังคมได้ การนำวิธีการปรับพฤติกรรมจะช่วยให้เขาเหล่านั้นช่วยเหลือตนเองได้ ทำงานที่มีประโยชน์ต่อสังคมและมีชีวิตที่มีสุขได้

(๙) รัฐบาล จะสามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ดีที่สุด เมื่อทุกคนประพฤติอย่างมีความรับผิดชอบซึ่งกันและกัน ในทางปฏิบัติแล้ว สังคมหรือชุมชนเล็ก ๆ ย่อมใกล้ชิดมองเห็นหน้าซึ่งกันและกันอยู่แล้ว จึงเป็นการคุ้นเคยมีปฏิกริยา ร่วมมือเสริมแรงควบคุมซึ่งกันและกันอยู่ จึงไม่ค่อยมีความจำเป็นที่จะต้องมีกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ซึ่งควบคุมโดยรัฐบาล

สรุปแนวคิดของเบอร์ริส เฟรเดอริก สกินเนอร์ (Burrhus Frederic Skinner)

แนวคิดของเบอร์ริส เฟรเดอริก สกินเนอร์ (Burrhus Frederic Skinner) ในทฤษฎีการเสริมแรง เชื่อว่าพฤติกรรมของมนุษย์เกิดจากการเรียนรู้รูปแบบการวางเงื่อนไขการกระทำ โดยการกระทำหรือพฤติกรรมที่มนุษย์ปฏิบัติย่อมทำให้เกิดผลอย่างใดอย่างหนึ่งตามมาเสมอ และพฤติกรรมของมนุษย์จะประพฤติปฏิบัติอย่างไรได้นั้นจะต้องได้รับสิ่งจูงใจให้เกิดการอยากปฏิบัติอยากกระทำ หากผลการกระทำครั้งแรกได้รับความพอใจ ก็มีแนวโน้มว่าจะกระทำพฤติกรรมอย่างนั้นอีกในครั้งต่อไป แต่ถ้าหากผลการกระทำครั้งแรกไม่ได้รับความพอใจ ก็มีแนวโน้มว่าจะไม่กระทำพฤติกรรมนั้นอีกในอนาคต ดังนั้น พฤติกรรมของมนุษย์ทุกอย่างทำให้เกิดผลกรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง และเมื่อมนุษย์ได้รับผลกรรมเป็นที่พึงพอใจ พฤติกรรมนั้นย่อมมีเกิดขึ้นบ่อยครั้ง แต่ถ้าพฤติกรรมใดกระทำแล้วได้รับผลกรรมซึ่งไม่พึงพอใจพฤติกรรมนั้นก็จะลดลงหรือหายไป ซึ่งการเสริมแรงทางบวก

เป็นการทำให้มนุษย์มีการแสดงพฤติกรรมที่มีความถี่มากขึ้น ส่วนการลงโทษเป็นการเสริมแรงทางลบที่จะทำให้มนุษย์แสดงพฤติกรรมที่ไม่ดีลดลง โดยการเสริมแรงทำได้ ๔ กรณี คือ ๑. การเสริมแรงทางบวก ๒. การเสริมแรงทางลบ ๓. การทำให้สูญสิ้น และ ๔. การลงโทษ

จากแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ของนักวิชาการต่าง ๆ ซึ่งผู้วิจัยได้สังเคราะห์ประมวลแนวคิดดังกล่าว โดยสามารถสรุปได้ ดังต่อไปนี้

ตารางที่ ๒.๑๙ แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์

นักวิชาการ	แนวคิดหลัก
Leonard Nadler, (1980, pp.4-5)	การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ประกอบด้วย ๓ กิจกรรม คือ ๑.การฝึกอบรม ๒.การศึกษา ๓.การพัฒนา
David C. McClelland, (1953, pp.110 - 111)	ทฤษฎีความต้องการ ๓ ประการมีความเชื่อว่าความต้องการของคนจะเป็นแรงจูงใจที่สำคัญ ๓ ประการ คือ ๑. ความต้องการประสบความสำเร็จ(Needs for Achievement) ๒. ความต้องการความรักและความผูกพัน(Needs for Affiliation) ๓. ความต้องการอำนาจบารมี(Needs for Power)
Burrhus Frederic Skinner, (1972, p.113)	ทฤษฎีการเสริมแรงมีความเชื่อว่าการกระทำหรือพฤติกรรมที่มนุษย์ปฏิบัติย่อมทำให้เกิดผลอย่างใดอย่างหนึ่งตามมา ดังนั้น พฤติกรรมของมนุษย์จะประพฤติดังไรต้องได้รับสิ่งจูงใจ หรือแรงจูงใจ ซึ่งสามารถทำได้ใน ๔ กรณี คือ ๑. การเสริมแรงทางบวก (Positive Reinforcement) ๒. การเสริมแรงทางลบ (Negative Reinforcement) ๓. การทำให้สูญสิ้น (Extinction) ๔. การลงโทษ (Punishment)

๒.๑.๘ สรุปวิเคราะห์

จากแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ สามารถสรุปวิเคราะห์ได้ ดังนี้ การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์นั้น เป็นการเปลี่ยนแปลงกระบวนการคิด การประพฤติปฏิบัติของมนุษย์ให้มีความเจริญขึ้นทั้งในเรื่องของความรู้ ความสามารถ ทักษะ ความชำนาญ ทัศนคติ อารมณ์ ความรู้สึก การตัดสินใจ โดยครอบคลุมกิจกรรม ๓ กิจกรรม คือ การฝึกอบรม การศึกษา และการพัฒนา เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพ ประสิทธิภาพของมนุษย์ทั้งต่อตนเอง องค์กร สังคม และเป็นผู้ที่พิจารณาไตร่ตรองอย่างรอบคอบว่าสิ่งไหนเป็นสิ่งที่ดี สิ่งไหนเป็นสิ่งที่ไม่ดี สิ่งใดควรทำ หรือสิ่งใดไม่ควรกระทำ สิ่งใดเป็นสิ่งที่ถูก สิ่งใดเป็นสิ่งที่ผิด เกิดความเจริญก้าวหน้าทั้งทางกาย ทางวาจา และทางจิตใจ สำหรับเป้าหมายหรือจุดประสงค์ของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ก็เพื่อพัฒนาทักษะ ความรู้ความสามารถ สมรรถภาพในด้านต่าง ๆ ของมนุษย์ให้สามารถผลิตผลงานให้มีคุณภาพ มีประสิทธิภาพสูงขึ้น มีความเป็นมาตรฐาน ลดต้นทุนในการบริหารจัดการ ลดการเกิดอุบัติเหตุในการปฏิบัติงาน และสร้างแรงจูงใจในการปฏิบัติงานอย่างต่อเนื่องไม่เกิดความเบื่อหน่าย

ซึ่งทรัพยากรมนุษย์ที่มีประสิทธิภาพต้องมีคุณลักษณะที่เห็นได้อย่างชัดเจน เช่น สามารถปรับตัวเข้ากับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว รับรู้ และเรียนรู้ในสิ่งใหม่ ๆ ได้อย่างรวดเร็ว มีความคิดริเริ่ม มีความสามารถในการคิดปรับปรุง เปลี่ยนแปลง กระตือรือร้น มีความสามารถพิเศษ มีบุคลิกภาพที่ดี มีทักษะด้านการวางแผน เป็นผู้นำ กล้าตัดสินใจในหน้าที่การงาน และปัญหาที่เกิดขึ้น

นอกจากนี้ ความสำคัญของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ สามารถมองได้ ๓ ด้าน คือ ด้านตัวบุคคลหรือผู้ปฏิบัติงาน ด้านของผู้บริหารหรือผู้นำองค์กร และด้านองค์กร ซึ่งจะก่อให้เกิดประโยชน์ คือ หน่วยงานหรือองค์การมีความเจริญก้าวหน้าเป็นไปตามเป้าหมายที่วางไว้ บุคคล หรือกลุ่มบุคคลในองค์การมีความรู้ความสามารถ ทักษะในการปฏิบัติหน้าที่เพิ่มสูงขึ้น รวมถึงมีขวัญกำลังใจในการปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ เกิดความรัก ความหวงแหน รักดีต่อองค์การที่ตนปฏิบัติงาน และลดความขัดแย้งระหว่างองค์การและผู้ปฏิบัติหน้าที่ให้อยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข แต่กระนั้นก็ตามการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์นั้นต้องทำความเข้าใจอย่างท่วงแท้วว่ามนุษย์ทุกคนมีความสามารถที่จะพัฒนาความรู้ ทักษะ และเจตคติถ้าหากมีแรงจูงใจที่เพียงพอ และการพัฒนาต้องเป็นการดำเนินการอย่างต่อเนื่อง มีหลายวิธีการที่สามารถเลือกใช้ได้อย่างเหมาะสม มีระบบการประเมินการพัฒนาความสามารถของมนุษย์อย่างชัดเจน เป็นรูปธรรม และจะต้องกระทำในทุกๆ ด้าน เช่น ด้านสุขภาพอนามัย ด้านความรู้ ความสามารถ ด้านจิตใจ ด้านคุณธรรมให้มีควบคู่กันไป

สำหรับแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของลีโอนาร์ด แนนดเลอร์ (Leonard Nadler) โดยการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ได้นั้น จะต้องประกอบไปด้วย ๓ กิจกรรมหลัก คือ ด้านการฝึกอบรม (Training) ด้านการพัฒนา (Development) และด้านการศึกษา (Education) โดยวิธีการที่จะใช้ในการพัฒนานั้นไม่สามารถแยกออกจากกันได้เนื่องจากมีลักษณะของการพัฒนาที่ใกล้เคียงกันหรือซ้ำซ้อนกัน ถึงอย่างไรก็ตามเมื่อพิจารณาลงไปรายละเอียดของด้านการฝึกอบรม ด้านการพัฒนา และด้านการศึกษาแล้วจะเห็นได้ว่ามีความแตกต่างกันบางประการ ดังนี้

๑. การฝึกอบรม เน้นการเตรียมบุคคลให้มีความสามารถในด้านความรู้ ทักษะ และทัศนคติที่จำเป็นสำหรับการเรียนรู้หรือการปฏิบัติงานที่เพิ่มสูงขึ้น ซึ่งเป็นการฝึกอบรมเฉพาะเรื่องใดเรื่องหนึ่ง โดยมีระยะเวลาในการฝึกอบรมอันสั้น

๒. การพัฒนา เน้นการเตรียมบุคคลให้มีความสามารถ ประสบการณ์เพิ่มสูงขึ้น นำสิ่งที่เรียนรู้ไปปรับประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตหรือพัฒนางานที่ทำอยู่ให้เจริญขึ้นหรือดีขึ้นกว่าเดิม โดยมีระยะเวลายาวนานกว่าการฝึกอบรม

๓. การศึกษา เน้นการเตรียมบุคคลให้มีความรู้พื้นฐาน ความรู้ทั่วไปในการดำเนินชีวิต การอยู่ร่วมกันในสังคม หรือในการปฏิบัติงานทั้งในปัจจุบันและอนาคต และมีแนวทางในการปฏิบัติตามบรรทัดฐานของสังคมแต่ละสังคมได้อย่างถูกต้อง ถูกวิธี โดยระยะเวลาในการศึกษาไม่มีที่สิ้นสุดสามารถศึกษาได้ตลอดชีวิต

ตลอดจน ทฤษฎีการจูงใจ ในแนวคิดของ David C. McClelland ที่เกี่ยวกับความต้องการ ๓ ประการของมนุษย์ และแนวคิดของ Burrhus Frederic Skinner ที่เกี่ยวกับการเสริมแรงต่างก็มีความเห็นสอดคล้องกันว่ามนุษย์สามารถพัฒนาได้ให้เกิดพฤติกรรม การปฏิบัติ การกระทำที่ดีงามนั้นเกิดขึ้นมาได้จากแรงจูงใจของมนุษย์ ดังต่อไปนี้

David C. McClelland เชื่อว่า พฤติกรรมของมนุษย์ที่แสดงออกมาสะท้อนมาจากความต้องการ (Needs) ของมนุษย์แต่ละคน และเป็นผลสืบเนื่องมาจากความต้องการของมนุษย์ ซึ่งส่งผลให้เกิดแรงจูงใจที่จะแสดงพฤติกรรมต่าง ๆ ออกมา โดยความต้องการของมนุษย์มีอยู่อย่างหลากหลาย แต่สรุปได้ ๓ ประการ คือ ๑) ความต้องการความสำเร็จ ๒) ความต้องการความรักและ

ความผูกพัน และ ๓) ความต้องการอำนาจบารมี ถึงอย่างไรก็ตามมนุษย์เราจะมีความต้องการทั้ง ๓ ประการนี้ในเวลาเดียวกันได้ แต่ระดับความต้องการจะแตกต่างกันออกไปได้ขึ้นอยู่กับคุณลักษณะของบุคคล สังคม วัฒนธรรม เชื้อชาติของคน

Burrhus Frederic Skinner เชื่อว่า พฤติกรรมของมนุษย์เกิดจากการเรียนรู้รูปแบบการวางเงื่อนไขการกระทำ โดยการกระทำหรือพฤติกรรมที่มนุษย์ปฏิบัติย่อมทำให้เกิดผลอย่างใดอย่างหนึ่งตามมาเสมอ และพฤติกรรมของมนุษย์จะประพฤติปฏิบัติอย่างไรได้นั้นจะต้องได้รับสิ่งจูงใจให้เกิดการอยากปฏิบัติ อยากกระทำ หากผลการกระทำครั้งแรกได้รับความพอใจ ก็มีแนวโน้มว่าจะกระทำพฤติกรรมอย่างนั้นอีกในครั้งต่อไป แต่ถ้าหากผลการกระทำครั้งแรกไม่ได้รับความพอใจ ก็มีแนวโน้มว่าจะไม่กระทำพฤติกรรมนั้นอีกในอนาคต ดังนั้น พฤติกรรมของมนุษย์ทุกอย่างทำให้เกิดผลกรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง และเมื่อมนุษย์ได้รับผลกรรมเป็นที่พึงพอใจ พฤติกรรมนั้นย่อมมีเกิดขึ้นบ่อยครั้ง แต่ถ้าพฤติกรรมใดกระทำแล้วได้รับผลกรรมซึ่งไม่พึงพอใจ พฤติกรรมนั้นก็ลดลงหรือหายไป ซึ่งการเสริมแรงทางบวกเป็นการทำให้มนุษย์มีการแสดงพฤติกรรมมากขึ้น ส่วนการลงโทษเป็นการเสริมแรงทางลบที่จะทำให้มนุษย์แสดงพฤติกรรมที่ไม่ดีลดลง โดยการเสริมแรงทำได้ ๔ กรณี คือ ๑. การเสริมแรงทางบวก ๒. การเสริมแรงทางลบ ๓. การทำให้สูญสิ้น และ ๔. การลงโทษ

๒.๒ แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวกับพัฒนาการทางจริยธรรม

๒.๒.๑ ความหมายของจริยธรรม

มีนักวิชาการหลายท่านได้ให้ความหมายของคำว่า “จริยธรรม” (Ethics) ไว้อย่างหลากหลาย เช่น เป็นคุณธรรมที่แสดงออกในลักษณะที่ดีงาม ถูกต้องสมควรและเหมาะสม เป็นสิ่งที่พึงปรารถนาและพึงประสงค์ของสังคม^{๘๓} หรือเป็นความประพฤติและการแสดงออกที่ดีงามเอื้อเพื่อพ่อแม่ มีน้ำใจ และช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์^{๘๔} หรือหมายถึงความประพฤติ การกระทำและความคิดที่ถูกต้องเหมาะสม การทำหน้าที่ของตนอย่างถูกต้องสมบูรณ์ เว้นสิ่งที่ควรเว้น กระทำสิ่งที่ควรกระทำ ด้วยความฉลาด รอบคอบ รู้เหตุ รู้ผล ถูกต้องตามกาลเทศะและบุคคล^{๘๕} หรือเป็นหลักความประพฤติ การดำเนินชีวิตอย่างประเสริฐ^{๘๖} หรือเป็นธรรมที่ควรปฏิบัติ^{๘๗} หรือเป็นพฤติกรรมที่ได้ปฏิบัติในทางที่ดีงามทั้งกาย วาจา มีขอบเขตถึงพฤติกรรมทางสังคม โดยเป็นลักษณะที่สังคมต้องการที่มีอยู่ในสมาชิกของสังคม^{๘๘} หรือมีความหมายได้ ๒ แนวทาง กล่าวคือ ๑. จริยธรรมเป็นคุณลักษณะที่มีอยู่ในตัวบุคคล ที่ทำให้บุคคลเลือกกระทำในสิ่งที่ดี ละเว้นชั่ว ๒. จริยธรรม คือ กฎเกณฑ์ กติกา

^{๘๓} สุรพันธ์ ฉันทแดนสุวรรณ, องค์การและการจัดการ, (กรุงเทพมหานคร: จุฑาทอง, ๒๕๕๐), หน้า ๑๖๒.

^{๘๔} มาลี จุฑา, จิตวิทยาการเรียนการสอน, พิมพ์ครั้งที่ ๔, (กรุงเทพมหานคร: อักษราพิพัฒน์, ๒๕๕๒), หน้า ๒๖๓.

^{๘๕} วศิน อินทสระ, แนวทางพัฒนาศาสตร์พหุวิทยาการตามหลักพระพุทธศาสนา, เล่ม ๑, (กรุงเทพมหานคร: บรรณาการ, ๒๕๒๙), หน้า ๒๒๖.

^{๘๖} พระพรหมคุณาภรณ์(ป.อ.ปยุตโต), พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลศัพท์, พิมพ์ครั้งที่ ๑๔, (กรุงเทพมหานคร: ธนธัชการพิมพ์, ๒๕๕๓), หน้า ๕๗.

^{๘๗} พระธรรมโกศาจารย์(หลวงปู่พุทธทาส อินทปัญโญ), พจนานุกรมธรรม ฉบับพุทธทาส, (กรุงเทพมหานคร: สถาบันสันติธรรม, ๒๕๕๔), หน้า ๕๐.

^{๘๘} รุจรี ภูสาระ, แบบเรียนแนวหน้าชุดพัฒนากระบวนการหลักสูตรใหม่ กลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย ๖, (กรุงเทพมหานคร: อักษรเจริญทัศน์, ๒๕๔๓), หน้า ๑๐๔.

ที่เป็นปัจจัยภายนอกตัวบุคคลที่ควบคุม พฤติกรรมของบุคคล เป็นหลักจริยธรรมที่ถูกกำหนดหรือเขียนไว้เป็นลายลักษณ์อักษร เช่น จรรยาบรรณในวิชาชีพ^{๘๘}

จากแนวคิดหลักที่เกี่ยวกับความหมายของจริยธรรม ของนักวิชาการต่าง ๆ ซึ่งผู้วิจัยได้สังเคราะห์ประมวลแนวคิดดังกล่าว โดยสามารถสรุปได้ ดังต่อไปนี้

ตารางที่ ๒.๒๐ ความหมายของจริยธรรม

นักวิชาการ	แนวคิดหลัก
สุรพันธ์ ฉันทแดนสุวรรณ, (๒๕๕๐, หน้า ๑๖๒)	จริยธรรม หมายถึง ๑. เป็นคุณธรรมที่แสดงออกในลักษณะที่ดีงาม ถูกต้อง เหมาะสม ๒. เป็นสิ่งที่พึงปรารถนาและพึงประสงค์ของสังคม
มาลี จุฑา, (๒๕๔๒, หน้า ๒๖๓)	จริยธรรม หมายถึง เป็นความประพฤติและการแสดงออกที่ดีงาม เอื้อเพื่อเผื่อแผ่ มีน้ำใจ ช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์
วศิน อินทสระ, (๒๕๒๙, หน้า ๒๖๖)	จริยธรรม หมายถึง เป็นความประพฤติ การกระทำและความคิดที่ถูกต้องเหมาะสม เว้นสิ่งที่ควรเว้น กระทำในสิ่งที่ควรกระทำ ด้วยความฉลาด รอบคอบ รู้เหตุ รู้ผล ถูกต้องตามกาลเทศะและบุคคล
พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต), (๒๕๕๓, หน้า ๕๗)	จริยธรรม หมายถึง หลักความประพฤติ การดำเนินชีวิตอย่างประเสริฐ
พระธรรมโกศาจารย์ (หลวงพ่อดุสิต) อินทปญโญ, (๒๕๕๔, หน้า ๕๐)	จริยธรรม หมายถึง เป็นธรรมที่ควรปฏิบัติ
รุจิรั กุสุมา, (๒๕๕๓, หน้า ๑๐๔)	จริยธรรม หมายถึง พฤติกรรมที่ได้ปฏิบัติในทางที่ดีงามทั้งกาย วาจา มีขอบเขตถึงพฤติกรรมทางสังคม
นีออน พิณประดิษฐ์, ๒๕๕๕, หน้า ๖)	จริยธรรมมีความหมาย ๒ แนวทาง คือ ๑. เป็นคุณลักษณะที่มีอยู่ในตัวบุคคล ที่ทำให้บุคคลเลือกกระทำในสิ่งที่ดี ละเว้นชั่ว ๒. เป็นกฎเกณฑ์ กติกาต่าง ๆ ที่เป็นปัจจัยภายนอกตัวบุคคลที่ควบคุม พฤติกรรมของบุคคล เป็นหลักจริยธรรมที่ถูกกำหนดหรือเขียนไว้เป็นลายลักษณ์อักษร เช่น จรรยาบรรณในวิชาชีพต่าง ๆ

กล่าวโดยสรุป จริยธรรม หมายถึง หลักการประพฤติปฏิบัติ หรือแนวทางการกระทำที่แสดงออกในลักษณะที่ดีงาม ถูกต้อง เหมาะสม ทั้งทางกาย ทางวาจา และทางใจ อันพึงปฏิบัติต่อตนเอง ต่อผู้อื่น และสังคมส่วนรวม เพื่อให้เกิดการดำเนินชีวิต และการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุข ซึ่งสามารถได้เป็น ๒ แนวทาง คือ ๑. จริยธรรมที่เป็นคุณลักษณะของบุคคลในการประพฤติ

^{๘๘} นีออน พิณประดิษฐ์, จริยธรรม : ทฤษฎีและรูปแบบการพัฒนา, (ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ๒๕๕๕), หน้า ๖.

ปฏิบัติในสิ่งที่ดี ละเว้นสิ่งที่ชั่ว และ ๒.เป็นกฎเกณฑ์ ข้อบังคับ บรรทัดฐานของสังคมที่ควบคุมกำกับ ความประพฤติของบุคคลที่ให้กระทำหรือไม่ให้กระทำ

๒.๒.๒ องค์ประกอบของจริยธรรม

ในการที่จะทำให้การประพฤติปฏิบัติ หรือการกระทำที่แสดงออกมาในลักษณะที่ดีงาม มีความถูกต้อง และมีความเหมาะสม ทั้งต่อตนเอง ต่อผู้อื่น และสังคมโดยรวมนั้น ต้องมี องค์ประกอบอยู่ ๓ ประการ คือ^{๙๐}

๑. ความรู้ความเข้าใจ (Cognition) ต่อสิ่งต่าง ๆ ที่ได้พบเห็น คือ เมื่อคนเราได้ประสบสิ่งต่าง ๆ ในสภาพแวดล้อมก็จะเกิดการรับรู้ เก็บเอาความรู้ต่าง ๆ ที่ได้รับนั้นไว้ แล้วจัดเข้าหมวดหมู่ในระบบโครงสร้างของข่าวสารที่คล้ายคลึงกันเข้าด้วยกัน เมื่อเราประสบกับสิ่งที่แตกต่างกันเราก็จะมีการตอบสนองต่อสิ่งเหล่านั้นแตกต่างกันด้วย

๒. ความรู้สึก (Affection) คือ เมื่อคนเราได้เกิดความรู้ความเข้าใจต่อสิ่งแวดล้อมก็จะจัดโครงสร้างของรู้นั้นไว้เป็นหมวดหมู่ ซึ่งในการจัดหมวดหมู่ข้อมูลต่าง ๆ เหล่านี้ก็จะเกิดความรู้สึกต่อสิ่งนั้น ๆ ตามไปด้วย อาจจะเป็นความรู้สึกในทางที่เห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วย ดีหรือเลว ซึ่งความรู้สึกที่เรามีต่อสิ่งต่าง ๆ นั้นจะมีระดับของความรู้สึกในระดับตั้งแต่ต่ำที่สุดไปจนถึงมากที่สุด

การกำหนดความรู้สึกต่อสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ที่เรามีความรู้ความเข้าใจนั้นกำหนดจากประสบการณ์และการเรียนรู้ของบุคคล และจุดมุ่งหมายที่เรามีต่อสิ่งนั้น

๓. พฤติกรรม (Behavior) หมายถึง แนวโน้มของการกระทำที่บุคคลมีต่อสิ่งที่ได้มีความรู้ความเข้าใจและมีความรู้สึกต่อพฤติกรรมที่แสดงออกจะเป็นไปในทิศทางเดียวกันกับความรู้สึก คือ ถ้าเรามีความรู้สึกที่ดีต่อสิ่งใด เราก็จะมีการกระทำในทางที่ดีต่อสิ่งนั้นด้วย

สอดคล้องกับ ดวงเดือน พันธุนาวินและคณะ^{๙๑} ที่องค์ประกอบของจริยธรรมมี ดังนี้

๑. ความรู้เชิงจริยธรรม หมายถึง การมีความรู้ในสังคมของตนนั้น ถือว่าการกระทำชนิดใดดีควรกระทำ และการกระทำชนิดใดไม่สมควรควรเว้น พฤติกรรมใดเหมาะสม หรือไม่เหมาะสม

๒. เจตคติเชิงจริยธรรม หมายถึง ความรู้สึกของบุคคลเกี่ยวกับลักษณะหรือพฤติกรรมเชิงจริยธรรมต่าง ๆ ว่าชอบหรือไม่ชอบลักษณะนั้น ๆ เพียงใด เจตคติเชิงจริยธรรมของบุคคลส่วนมากจะสอดคล้องกับค่านิยมในสังคมนั้น แต่บุคคลบางคนในสถานการณ์ปกติอาจมีเจตคติแตกต่างไปจากค่านิยมทางสังคมก็ได้

๓. เหตุผลเชิงจริยธรรม หมายถึง การที่บุคคลใช้เหตุผลในการเลือกที่จะกระทำหรือเลือกที่จะไม่กระทำพฤติกรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง เหตุผลที่กล่าวถึงนี้ จะแสดงให้เห็นถึง เหตุจูงใจ หรือแรงจูงใจที่อยู่เบื้องหลังการกระทำต่าง ๆ ของบุคคล

๔. พฤติกรรมจริยธรรม หมายถึง การที่บุคคลแสดงพฤติกรรมที่สังคมนิยมชมชอบหรืองดเว้นการแสดงพฤติกรรมที่ฝ่าฝืนกฎเกณฑ์หรือค่านิยมในสังคมนั้น ซึ่งพฤติกรรมจริยธรรมอาจเกิดขึ้นได้ ๒ ลักษณะ คือ เมื่อมีความรู้เชิงจริยธรรมก่อให้เกิดเจตคติเชิงจริยธรรมแล้วนำไปสู่พฤติกรรมจริยธรรม ส่วนอีกลักษณะ คือ เมื่อมีความรู้และเจตคติเชิงจริยธรรมทำให้เกิดเหตุผลเชิงจริยธรรมแล้วนำไปสู่พฤติกรรมจริยธรรม ซึ่งในลักษณะที่ ๒ นี้จะยั่งยืนมากกว่า

^{๙๐} ดารณี พานทอง พาลุสุข และสุรเสกข์ พงษ์หาญยุทธ, **ทฤษฎีการจูงใจ**, หน้า ๔๐ - ๔๑.

^{๙๑} ดวงเดือน พันธุนาวิน และเพ็ญแข ประจันปัจจนิก, **จริยธรรมของเยาวชนไทย, รายงานการวิจัย**, (กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร, ๒๕๒๐), หน้า ๔ - ๕.

จากแนวคิดหลักที่เกี่ยวกับองค์ประกอบของจริยธรรม ของนักวิชาการต่าง ๆ ซึ่งผู้วิจัยได้สังเคราะห์ประมวลแนวคิดดังกล่าว โดยสามารถสรุปได้ ดังต่อไปนี้

ตารางที่ ๒.๒๑ องค์ประกอบของจริยธรรม

นักวิชาการ	แนวคิดหลัก
ดารณี พานทอง พาลุสุข และ สุรเสกข์ พงษ์หาญยุทธ, (๒๕๔๕, หน้า ๔๐ - ๔๑)	องค์ประกอบจริยธรรมมี ๓ ประการ คือ ๑. มีความรู้ความเข้าใจ ต่อสิ่งต่าง ๆ ที่ได้พบเห็น ๒. มีความรู้สึก ต่อสิ่งต่าง ๆ ในทางที่เห็นด้วย หรือไม่เห็นด้วย ดีหรือเลว ๓. มีพฤติกรรม ในการประพฤติปฏิบัติในสิ่งที่ดีงาม
ดวงเดือน พันธุนาวิน, (๒๕๒๐, หน้า ๔ - ๕)	องค์ประกอบของจริยธรรมมี ดังนี้ ๑. ความรู้เชิงจริยธรรม คือ รู้ว่าสิ่งใดควรกระทำ หรือไม่ควรกระทำ พฤติกรรมใดเหมาะสม หรือไม่เหมาะสม ๒. เจตคติเชิงจริยธรรม คือ ความรู้สึกของบุคคลในเรื่องที่เกี่ยวกับความชอบหรือไม่ชอบ ส่วนมากเจตคติของบุคคลจะสอดคล้องกับค่านิยมในสังคมนั้น ๆ ๓. เหตุผลเชิงจริยธรรม คือ การใช้เหตุผลในการเลือกที่จะกระทำ หรือเลือกที่จะไม่กระทำ ซึ่งมีเหตุจูงใจ หรือแรงจูงใจอยู่เบื้องหลัง ๔. พฤติกรรมเชิงจริยธรรม คือ การแสดงพฤติกรรมการกระทำออกมา ที่สังคมยอมรับ หรือ สังคมไม่ยอมรับ

กล่าวโดยสรุป การที่มนุษย์จะมีการประพฤติปฏิบัติที่แสดงออกถึงความดีงาม ถูกต้องเหมาะสม ทั้งทางกาย ทางวาจา และทางใจ จะต้องมียุทธศาสตร์ประกอบหลักใหญ่ ๆ อยู่ ๔ ประการ คือ ๑) ต้องมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องนั้น ๆ โดยผ่านการเรียนรู้ด้วยตนเอง และพิจารณาว่าสิ่งใดเป็นสิ่งที่ดีควรกระทำ และสิ่งใดไม่ดีไม่ควรกระทำ ๒) ต้องมีความรู้สึกที่ชอบหรือไม่ชอบ ๓) ต้องมีเหตุและผลในการเลือกปฏิบัติหรือเลือกกระทำ และ ๔) มีการประพฤติปฏิบัติในสิ่งที่ถูก ที่ควร

๒.๒.๓ ประโยชน์ของจริยธรรม

จริยธรรมมีประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิตของมนุษย์ ดังนี้^{๙๒}

๑. จริยธรรมเป็นประโยชน์ต่อตนเอง

การปฏิบัติตามหลักจริยธรรมย่อมก่อให้เกิดผลดีแก่ตนเอง ความรู้ความสามารถที่ตนมีอยู่ก็จะถูกนำมาใช้ในทางที่เป็นประโยชน์ เช่น ความมั่งคั่ง ความรับผิดชอบ รู้จักประมาณตน เป็นต้น เมื่อเราได้ปฏิบัติตามแล้วย่อมทำให้ตัวเองได้รับความสำเร็จและความเจริญในชีวิต

๒. จริยธรรมเป็นประโยชน์ต่อสังคม

การปฏิบัติตามหลักจริยธรรม นอกจากผู้ปฏิบัติเองจะได้รับประโยชน์แล้ว ยังก่อให้เกิดประโยชน์แก่ส่วนรวมด้วย หรืออย่างน้อยผู้อื่นก็ไม่เสียประโยชน์อะไร จริยธรรมทำให้ครอบครัวและสังคมอยู่กันได้อย่างมีความสุข

^{๙๒} วิทย์ วิศทเวทย์ และเสฐียรพงษ์ วรรณปก, **จริยธรรมกับบุคคล**, พิมพ์ครั้งที่ ๔, (กรุงเทพมหานคร: อักษรเจริญทัศน์, ๒๕๓๓), หน้า ง - จ.

๓. จริยธรรมให้อาหารทางใจ

การปฏิบัติตามจริยธรรมนอกจากจะช่วยให้เราประสบความสำเร็จด้านความเป็นอยู่ อาชีพการงาน ซึ่งก่อให้เกิดความสงบสุขในสังคมแล้วยังทำให้ตัวเราเองอิ่มใจด้วย เช่น ความละเอียดต่อ ความซื่อ การเสียสละ ความบริสุทธิ์ใจ ฯลฯ เหล่านี้ล้วนทำให้เราเป็นสุขใจ ทำให้จิตใจเป็นอิสระ ปราศจากความเร่าร้อน คนที่ทำความซำห้้นผลประโยชน์ที่ได้ก็เพียงชั่วคราว

๒.๒.๔ คุณลักษณะจริยธรรมในสังคมไทย

คุณลักษณะจริยธรรมในสังคมไทยปัจจุบันเป็นคุณลักษณะเฉพาะของคนในสังคมไทยที่ บ่งบอกถึงความเป็นเอกลักษณ์ของสังคมไทย ซึ่งคุณลักษณะจริยธรรมในสังคมไทยมีลักษณะ ดังนี้^{๔๓}

๑. ความรับผิดชอบ มีความมุ่งมั่นตั้งใจที่จะปฏิบัติหน้าที่ด้วยความพากเพียร ผูกพัน ละเอียด รอบคอบ ยอมรับผลการกระทำในการปฏิบัติหน้าที่เพื่อให้บรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมาย

๒. ซื่อสัตย์ โดยประพฤติปฏิบัติอย่างเหมาะสมและตรงต่อความเป็นจริง ปฏิบัติอย่าง ตรงไปตรงมาทั้งกาย วาจา ใจ ต่อตนเองและผู้อื่น อันได้แก่ ไม่กลับกลอก ไม่คล้อยตามพวกที่ลากหรือ ซักจูงไปในทางที่เสื่อมเสีย มั่นคงต่อการกระทำของตน ไม่คดโกง ประพฤติตนตรงตามพูดและ ความคิด เป็นต้น

๓. มีเหตุผล โดยมีความสามารถในการใช้ปัญญาในการประพฤติปฏิบัติ รู้จักไตร่ตรอง พิสูจน์ให้ประจักษ์ ไม่หลงงมงาย มีความยับยั้งชั่งใจ โดยไม่ผูกพันกับอารมณ์และความยึดมั่นของ ตนเองที่มีอยู่เดิม

๔. กตัญญูกตเวที โดยกตัญญู เป็นความรู้สึกในการอุปการคุณหรือบุญคุณที่ผู้อื่นหรือสิ่งที่มี ต่อเรา สำหรับ กตเวที หมายถึง การแสดงออกและการตอบแทนบุญคุณ ดังนั้น การกตัญญูกตเวที หมายถึง ความรู้บุญคุณและตอบแทนคุณต่อคนอื่นสิ่งอื่นที่มีบุญคุณ เช่น การเคารพนับถือ ยกย่อง ไม่ลบหลู่ดูหมิ่น ทำคุณความดีตอบแทนผู้มีพระคุณ ไม่ละทิ้งผู้มีพระคุณในคราวที่ผู้มีพระคุณเดือดร้อน ลำบาก ไม่คิดร้ายต่อผู้มีพระคุณ เป็นต้น

๕. รักษาระเบียบวินัย เป็นการควบคุมความประพฤติ ปฏิบัติให้ถูกต้องและเหมาะสมกับ จรรยา มารยาท ข้อบังคับ ข้อตกลง กฎหมายและศีลธรรม เช่น การมีระเบียบวินัยต่อตนเอง และผู้อื่น ต่อสถานที่ ต่อบรรทัดฐานทางสังคม

๖. เสียสละ โดยการละความเห็นแก่ตัว การแบ่งปันแก่คนที่ควรให้ ด้วยกำลังกาย กำลัง ทรัพย์ กำลังสติปัญญา รู้จักสละทิ้งอารมณ์ร้ายในตนเอง เช่น ช่วยเหลือผู้อื่นทำธุรการงานที่ไม่มีโทษ ช่วยแก้ปัญหาเดือดร้อนแก่คนที่ไม่ทำผิด เพิ่มพูนความรู้ให้แก่ผู้อื่นตามกำลังสติปัญญา แบ่งปันเครื่อง อุปโภคบริโภคให้แก่ผู้ที่ขัดสนที่สมควรให้ ยินดีเมื่อเห็นผู้อื่นมีความสุข ไม่อาฆาตจองเวร เป็นต้น

๗. สามัคคี โดยมีความพร้อมเพรียงเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน ร่วมมือกันกระทำกิจการให้ สำเร็จด้วยดี เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าส่วนตน เช่น ปรับตนเองให้เข้ากับผู้อื่นได้ดี มีส่วนร่วม อย่างแข็งขันในกิจกรรมของส่วนรวม เป็นผู้ประสานความสามัคคีในหมู่คณะ ไม่แบ่งแยกเป็นพวกเขา พวกเรา มองคนอื่นในแง่เสมอ เป็นต้น

^{๔๓} กรมวิชาการ, “แนวทางการพัฒนาจริยธรรมไทย”, การประชุมทางวิชาการเกี่ยวกับจริยธรรม ไทย ๒๒ - ๒๗ มกราคม ๒๕๒๓, (กรุงเทพมหานคร: กระทรวงศึกษาธิการ, ๒๕๒๓), หน้า ๑๔๖ - ๑๕๗. (อัคราเสนา)

๘. ประหยัด โดยการใช้สิ่งทั้งหลายพอเหมาะพอควรให้ได้ประโยชน์มากที่สุด ไม่ยอมให้มีส่วนเกินมากนัก รู้จักระมัดระวัง ยับยั้งความต้องการให้อยู่ในกรอบและขอบเขตที่พอเหมาะพอควร เช่น จ่ายทรัพย์เท่าที่จำเป็นให้สมควรแก่อัตรา รู้จักเก็บรวบรวมรายได้

๙. ยุติธรรม เป็นการปฏิบัติด้วยความเที่ยงตรงกับความเป็นจริงของเหตุและผล ไม่ลำเอียงพฤติกรรมที่แสดงออก เช่น ไม่ลำเอียงเพราะความชอบพอรักใคร่ เพราะความเกลียด เพราะความกลัว เพราะหลง ไม่เข้าข้างคนผิด เป็นต้น

๑๐. อุตสาหะ เป็นความพยายามอย่างเข้มแข็ง เพื่อให้เกิดความสำเร็จในการทำงาน ได้แก่ ขยัน ไม่ทอดถอย ไม่ยอมแพ้ ต่อสู้เพื่อเอาชนะอุปสรรคจนประสบความสำเร็จ กระตือรือร้น หนักแน่น ไม่หวั่นไหวง่าย เป็นต้น

๑๑. เมตตา กรุณา กล่าวคือ เมตตา เป็นความรักใคร่ ปราบปรามจะให้ผู้อื่นเป็นสุข สำหรับ กรุณา เป็นความสงสาร คิดจะช่วยให้ผู้อื่นพ้นจากทุกข์ เช่น ไม่เบียดเบียนใคร ไม่ข่มขู่ ดูหมิ่น เสียดสี พุดจาด้วยความโกรธเคียดแค้น ไม่ฆ่า ทูต ตัด จำจอง หรือทำร้ายด้วยลักษณะต่าง ๆ

๒.๒.๕ ทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรม

ก่อนที่จะกล่าวถึงทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรม เราต้องทราบก่อนว่าธรรมชาติของมนุษย์ที่พบเห็นและที่เป็นอยู่มีทั้งสร้างสรรค์และทำลาย เช่น อัจฉา-ริชยา ชอบ-ไม่ชอบ มี-ไม่มี ดี-ไม่ดี กตัญญู-อาฆาต รักตน-รักพวกพ้อง พอใจ-ไม่พอใจ จริงใจ-ไม่จริงใจ ดังนั้น การเรียนรู้ธรรมชาติของมนุษย์ อาจเป็นความรู้สึกของตนเองว่าดี ไม่ดี หรือมีอคติ โดยธรรมชาติเรามักมองและวิเคราะห์ผู้อื่น ทำให้เห็น คิดและวิจารณ์ แต่ตัวเองกลับมองไม่เห็น เพราะไม่อยากรู้เรื่องตนเอง รู้เรื่องตนเองหมดแล้ว ไม่ค่อยเข้าใจตนเอง มีความลำเอียงเข้าข้างตัวเอง คิดว่าตัวเองดีอยู่แล้ว ดังนั้น การที่จะศึกษาว่ามนุษย์มีพฤติกรรมในการประพฤติปฏิบัติอย่างไรที่เรียกว่าดี ที่เหมาะสม จึงเป็นเรื่องของจริยธรรม และการที่จะศึกษาถึงที่มาหรือจุดเริ่มต้นของเหตุผลเชิงจริยธรรมของมนุษย์ว่ามีที่มาอย่างไร นั้น เราควรต้องศึกษาทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรมซึ่งในการศึกษาวิจัยนี้ขอนำ มากกล่าว ๒ ทฤษฎี คือ ทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรมตามแนวมุขนิยิมของ อับราฮัม มาสโลว์ (Abraham Harold Maslow) และทฤษฎีปัญญาทางสังคมของ อัลเบิร์ต แบนดูรา (Albert Bandura) ซึ่งมีดังนี้

๑) ทฤษฎีมนุษย์นิยิมของอับราฮัม มาสโลว์ (Abraham Harold Maslow)

ตามความเชื่อของกลุ่มมนุษย์นิยิมเกี่ยวกับธรรมชาติของมนุษย์ว่ามนุษย์ทุกคนเป็นคนดี โดยกำเนิด (Good) และมีความกระตือรือร้น (Active) ในการพัฒนาคน ทุกคนต้องการกระทำดี มนุษย์เป็นผู้มีอิสระเพื่อนำตนเองและพึ่งตนเองให้มีอิสระในการกระทำสิ่งที่ไม่ทำให้ผู้อื่นเดือดร้อน หรือตนเองเดือดร้อน มนุษย์เป็นผู้รับผิดชอบ สร้างสรรค์สังคม การรับรู้ตนเองในทางบวก และต้องต่อสู้เพื่อตอบสนองความต้องการของตนเองให้สมบูรณ์อยู่เสมอ^{๙๔} ซึ่งทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรมตามแนวมุขนิยิมของมาสโลว์อธิบายพฤติกรรมจริยธรรมในลักษณะที่พฤติกรรมเบี่ยงเบนด้วยความต้องการพื้นฐาน มิได้รับการตอบสนองโดยเฉพาะความต้องการพื้นฐานทางกาย (Physiological Needs) โดยมนุษย์จะคิดทำสิ่งอื่นได้ต่อเมื่อความต้องการพื้นฐานได้รับการตอบสนอง^{๙๕}

^{๙๔} นีออน พิณประดิษฐ์, จริยธรรม:ทฤษฎีและรูปแบบการพัฒนา, หน้า ๑๓๕.

^{๙๕} พรรณทิพย์ ศิริวรรณบุศย์, ทฤษฎีจิตวิทยาพัฒนาการ, หน้า ๑๗๖.

ดังนั้น มาสโลว์ได้จัดลำดับขั้นความต้องการของมนุษย์ออกเป็น ๕ ระดับ คือ^{๙๖}

ระดับที่ ๑ ความต้องการทางด้านร่างกาย (Physiological Needs) ได้แก่ ความต้องการขั้นพื้นฐานของมนุษย์เพื่อการดำรงชีพในชีวิตประจำวัน ได้แก่ อาหาร น้ำ อากาศ การพักผ่อนหลับนอน ที่อยู่อาศัย ยารักษาโรค และความต้องการทางเพศ เป็นต้น ซึ่งความต้องการเหล่านี้จะต้องได้รับการตอบสนองจนเป็นที่พอใจก่อน และความต้องการในระดับสูงขึ้นจึงจะเกิดขึ้น

ระดับที่ ๒ ความต้องการความปลอดภัย (Safety Needs) เป็นความต้องการที่เกิดขึ้นภายหลังจากความต้องการในระดับที่ ๑ ได้รับการตอบสนองจนเป็นที่พอใจแล้วไม่ต้องกังวลกับความ ต้องการทางด้านร่างกายอีกต่อไป ความต้องการความปลอดภัยจึงเกิดขึ้น เช่น ความต้องการของเด็กที่ต้องการความอบอุ่นปลอดภัยจากพ่อแม่ เป็นต้น

ระดับที่ ๓ ความต้องการทางสังคม (Social Needs) หรือที่เรียกว่า “ความต้องการความรักและการเป็นเจ้าของ” (Love and Belongingness) ที่ต้องการจะมีความรักความผูกพันกับบุคคลอื่น เช่น ความรักจากเพื่อน เพื่อนร่วมงาน ครอบครัว หรือคนรัก เป็นต้น ซึ่งความรักดังกล่าวนี้มีความหมายรวมถึงทั้งการให้และการรับความรักด้วย

ระดับที่ ๔ ความต้องการมีเกียรติยศมีศักดิ์ศรีในสังคม (Esteem Needs หรือ Egoistic Needs) เป็นความต้องการของมนุษย์ที่เกี่ยวข้องกับความรู้สึกนึกคิดของตนเองว่าตนเองมีประโยชน์ มีคุณค่าและต้องการให้ผู้อื่นเห็นคุณค่าของตน ยอมรับนับถือยกย่องตนว่าเป็นผู้มีชื่อเสียง มีเกียรติยศ และมีศักดิ์ศรี

ระดับที่ ๕ ความต้องการความหวังในชีวิต (Self-Actualization หรือ Self-fulfillment Needs) เป็นความต้องการขั้นสูงสุดที่บุคคลอยากจะได้รับผลแห่งความสำเร็จในสิ่งที่ตนเองคิด และมุ่งหวังไว้ ซึ่งมนุษย์แต่ละคนต่างตั้งเป้าหมายหรือความมุ่งหวังของตนเองไว้แตกต่างกัน หรืออาจกล่าวได้ว่า ความต้องการนี้เป็นความต้องการที่มนุษย์อยากจะทำให้ตนเองสมหวังในชีวิต เพื่อให้บรรลุเป้าหมายวัตถุประสงค์ที่ตนเองตั้งความหวังไว้

กล่าวได้ว่าทฤษฎีมนุษย์นิยม^{๙๗} เป็นทฤษฎีจิตวิทยาพัฒนาบุคคลิกภาพ เน้นการตอบสนองความต้องการ ๕ ขั้นโดย Maslow มีความเชื่อว่า แรงจูงใจผลักดันให้มนุษย์ทุกคนเจริญเติบโตและพัฒนาได้ตามต้องการและความต้องการของมนุษย์ แบ่งออกเป็น ๕ ประเภท ดังนี้

๑) ความต้องการทางสรีระ (Physiological) เป็นความต้องการที่จะมีชีวิตอยู่

๒) ความต้องการทางความมั่นคงปลอดภัย (Safety Needs) เป็นความต้องการมั่นคงปลอดภัยทั้งทางร่างกายและจิตใจ

๓) ความต้องการความรักความเป็นส่วนหนึ่งของหมู่ (Love and Belonging Needs) เป็นความต้องการการยอมรับ ต้องการเป็นที่รักของหมู่ ต้องการมีความสัมพันธ์กับผู้อื่น

๔) ความต้องการที่จะรู้สึกว่ามีค่า (Esteem Needs) เป็นความต้องการที่จะประสบความสำเร็จ มีความสามารถ ต้องการได้รับการยกย่องนับถือจากผู้อื่น

๕) ความต้องการที่จะรู้จักตนเอง ตามสภาพที่แท้จริงและพัฒนาตนเองตามศักยภาพ (Need for Self Actualization) เป็นความต้องการที่จะรู้จักตนเองตามสภาพที่แท้จริงของตนกล้าที่

^{๙๖} Abraham Harold Maslow, *Motivation and Personality*, (New York: Harper & Row, 1970), pp.15 - 22.

^{๙๗} นางเยาว์ แข่งเพ็ญแข, *การเสริมพลังจิตใจ จริยธรรม วินัย เด็กและเยาวชน ร่วมกับกระบวนการคิดของสมอง*, (กรุงเทพมหานคร: ส่งเสริมการศึกษาและจริยธรรม, ๒๕๔๕), หน้า ๓๖-๓๗.

จะเลือกทางเดินของชีวิต มีความจริงใจต่อตนเอง ต้องการที่จะเป็นคนดีที่สุดเท่าที่ความสามารถของตนเองจะทำได้

สรุปแนวคิดของ อับบราฮัม มาสโลว์ (Abraham Harold Maslow)

แนวคิดของ อับบราฮัม มาสโลว์ (Abraham Harold Maslow) เห็นว่า ความต้องการขั้นพื้นฐานของมนุษย์ได้รับการตอบสนอง ซึ่งมีอยู่ ๕ ระดับ คือ ระดับที่ ๑ ความต้องการทางร่างกาย (Physical Needs) ระดับที่ ๒ ความต้องการความปลอดภัย (Safety Needs) ระดับที่ ๓ ความต้องการความรัก ความมีเจ้าของ (Love and Belonging Needs) ระดับที่ ๔ ความภูมิใจในตน (Self - Esteem Needs) และระดับที่ ๕ ความรู้สึกกว่าตนเองมีคุณค่า (Needs for Self-Actualization) มนุษย์สามารถที่จะพัฒนาพฤติกรรมของตนเองให้ทำในสิ่งที่ดีงาม มีความสามารถในการที่จะทำความเข้าใจและเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ รอบตัวให้สูงขึ้นตามลำดับได้เมื่อมนุษย์เกิดความรู้สึกว่าตนเองมีคุณค่า แต่มนุษย์จะเป็นเช่นไร จะดีหรือไม่ดีขึ้นอยู่กับสภาพแวดล้อมของเขามาแต่กำเนิด ดังนั้น ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นกับเยาวชน เช่น ขาดระเบียบวินัย คุณธรรม จริยธรรม ความรับผิดชอบ ทั้งต่อตนเองและผู้อื่น เป็นต้น เพราะเยาวชนไม่ได้รับการตอบสนองความต้องการขั้นพื้นฐาน ยิ่งขาดมากเท่าใด ปัญหาที่ยิ่งตามมากเท่านั้น เช่น เยาวชนที่อยู่ในช่วงอายุระหว่าง ๓ - ๙ ปี ถ้าไม่ได้รับความรัก หรือความภาคภูมิใจตามวัยของตน เยาวชนก็จะรักใคร่ไม่เป็น ไม่รักไม่ภูมิใจตนเอง ไม่รู้จักการเสียสละตนเอง ซึ่งจะเป็นความยากลำบากในการที่จะปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมและระเบียบวินัยของเยาวชนต่อไปในอนาคต

๒) ทฤษฎีปัญญาทางสังคมของ อัลเบิร์ต แบนดูรา (Albert Bandura)

ก่อนที่จะกล่าวถึงทฤษฎีปัญญาทางสังคมของ อัลเบิร์ต แบนดูรา (Albert Bandura) ขอกล่าวถึงพฤติกรรมของมนุษย์ ซึ่งพฤติกรรมของมนุษย์แต่ละคนมีลักษณะเฉพาะตัวที่แตกต่างกันไป และมีผู้สงสัยว่าลักษณะของพฤติกรรมเหล่านี้เป็นสิ่งที่ติดตัวมาตั้งแต่เกิดหรือเพิ่งมาได้รับการอบรมสั่งสอนตอนเป็นเด็ก และพฤติกรรมของเด็กหรือบุคคลโดยทั่วไปแล้ว ทุกสังคมย่อมต้องการบุคลากรที่มีพฤติกรรมที่สังคมพึงปรารถนาทั้งนั้น เช่น ต้องการให้เด็กนอนตื่นเช้า มีระเบียบวินัย ขยันหมั่นเพียร และมีจริยธรรมสูง เป็นต้น ผลของพฤติกรรมดังกล่าวเป็นผลมาจากการถ่ายทอดทางสังคมและเป็นการถ่ายทอดทางสังคมอย่างต่อเนื่องเริ่มตั้งแต่วัยเด็ก วัยรุ่น วัยผู้ใหญ่ และวัยชรา เป็นต้น การถ่ายทอดทางสังคมดังกล่าวนี้เรียกว่า “การเรียนรู้ทางสังคม” (Socialization) หรือบางคนเรียกว่า การอบรมเลี้ยงดู การเรียนรู้ระเบียบทางสังคม การกล่อมเกลางานสังคม สังคมประกิต เป็นต้น และเมื่อพิจารณาความหมายของการเรียนรู้ทางสังคม ทั้งทางด้านจิตวิทยาของสังคม สังคมวิทยาและมานุษยวิทยาแล้ว จะเห็นได้ว่าการเรียนรู้ทางสังคมเป็นขบวนการของการเรียนรู้ที่มีการปฏิสัมพันธ์กัน ถ่ายทอดให้กัน เพื่อให้เกิดความรู้ ความเชื่อ ค่านิยม และพฤติกรรมที่สังคมพึงปรารถนาในสังคมหนึ่ง ๆ โดยเป็นขบวนการตั้งแต่แรกเกิดจนกระทั่งสิ้นชีวิต และแหล่งของการมี Socialization ที่สำคัญ ได้แก่

๑) ครอบครัว (Family)

เป็นกลุ่มแรกที่ทำให้การเรียนรู้ต่อบุคคลในครอบครัวทั้งทางตรงและทางอ้อมโดยอยู่ในรูปของสัมพันธ์ภาพระหว่างสมาชิกด้วยกันในครอบครัว สมาชิกในครอบครัวนั้นมี พ่อ แม่ ผู้ปกครอง และญาติพี่น้อง การปลูกฝังพฤติกรรมให้สมาชิกในครอบครัวนั้นทุกครอบครัวต่างก็ปลูกฝังในตัวบุตร

หลานของตนเพื่อจะให้ดีขึ้นในอนาคตเป็นพฤติกรรมที่สังคมพึงปรารถนาทั้งสิ้น ส่วนพฤติกรรมที่สังคมไม่พึงปรารถนานั้น ผู้เป็นพ่อแม่หรือผู้ปกครองจะไม่ปลุกฝังให้เกิดในบุตรหลานของตน^{๙๘}

๒) กลุ่มเพื่อน (Peer Group)

กลุ่มเพื่อนมีส่วนเกี่ยวข้องข้องกับการขัดเกลาทางสังคมทางอ้อม เพราะไม่มีการเขียนระเบียบหรือกฎเกณฑ์ในการที่บุคคลจะคบกับเพื่อนไว้อย่างแน่นอน บุคคลคบกันเป็นเพื่อน เพราะมีสิ่งที่ต้องการร่วมกันบางประการ เช่น มีความคิดตรงกัน มีรสนิยมและงานอดิเรกที่เหมือนกัน เรียนอยู่โรงเรียนเดียวกัน ทำงานอยู่ที่เดียวกันหรือมีฐานะทางเศรษฐกิจหรือสังคมใกล้เคียงกัน เป็นต้น คนจะคบกันเป็นเพื่อนได้ต้องมีความพอใจในการปฏิบัติต่อกันและกัน เมื่อเยาว์วัยเด็ก ๆ มักจะเลียนแบบความประพฤติจากเพื่อน หากได้กลุ่มเพื่อนที่เรียบร้อยเด็กก็จะมีความประพฤติที่เรียบร้อย หากคบกับกลุ่มเพื่อนที่เกเร ชอบพูดจาหยาบคาย เด็กจะรับเอานิสัยไม่ดีเหล่านั้นไว้^{๙๙}

๓) โรงเรียน หรือสถาบันการศึกษา (School)

โรงเรียนเป็นสถานศึกษาอย่างเป็นทางการ เป็นสิ่งสำคัญที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงทัศนคติ คุณค่า และแนวความคิด ความเชื่อของบุคคล กล่าวได้ว่าประสบการณ์ทางการศึกษาช่วยพัฒนาความสามารถ ทัศนคติและรูปแบบพฤติกรรมอื่น ๆ ซึ่งมีคุณค่าทางบวกต่อสังคม ประสบการณ์ที่บุคคลได้รับจากโรงเรียนอันเป็นประสบการณ์ที่ได้รับการคัดเลือกและควบคุม จะช่วยให้บุคคลมีความรู้ความสามารถที่จะศึกษาและพิจารณาเพื่อรับคุณค่าใหม่ตามความเปลี่ยนแปลงของสังคม^{๑๐๐}

๔) สื่อมวลชน (Mass Communication)

การเผยแพร่ข่าวสารหรือแนวความคิดผ่านสื่อมวลชน เช่น หนังสือพิมพ์ วิทยุ และโทรทัศน์ มีผลต่อสมาชิกของสังคมอย่างกว้างขวางและรวดเร็วมาก เด็กจะชอบเลียนแบบตัวแสดงภาพยนตร์โทรทัศน์ที่เขาชอบ หนังสือพิมพ์และสื่อมวลชนประเภทอื่นก็มีผลต่อการขัดเกลาทางสังคมทั้งในทางที่ดีและไม่ดีเช่นเดียวกัน การจะยึดถือข่าวสารหรือแบบแผนของสังคมที่ได้จากสื่อมวลชนจึงเป็นเรื่องที่บุคคลจะต้องใช้ความคิดพิจารณาอย่างรอบคอบ^{๑๐๑}

๕) กลุ่มอาชีพ (Work Group)

เมื่อบุคคลผ่านพ้นการศึกษาจากโรงเรียน เขาก็จะเริ่มประกอบอาชีพเลี้ยงตัวเองต่อไป บุคคลจะพบเพื่อนร่วมงานตามแต่อาชีพของตน ซึ่งมีระเบียบวิธีการแตกต่างกันออกไป บุคคลจำต้องเรียนรู้และรับไว้หากต้องการอยู่ในกลุ่มนั้น ซึ่งความเป็นสมาชิกในกลุ่มอาชีพใดอาชีพหนึ่งเป็นเวลานาน อาจทำให้บุคคลผู้นั้นมีอุปนิสัย ใจคอ ทัศนคติ ความต้องการของชีวิตแตกต่างไปจากที่เคยได้รับการฝึกฝนอบรมมาในระยะต้นของชีวิตก็ได้^{๑๐๒}

^{๙๘} จำรอง เงินดี, **จิตวิทยาสังคม**, (กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์, ๒๕๕๒), หน้า ๓๐.

^{๙๙} จำรองค์ อติวัฒน์สิทธิ์ และคณะ, **สังคมวิทยา**, พิมพ์ครั้งที่ ๙, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๔๓), หน้า ๔๘.

^{๑๐๐} ปาณณี ฐิติวัฒนา, **โครงการวิชาบูรณาการหมวดศึกษาทั่วไป มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, มนุษย์กับสังคม**, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๕๒), หน้า ๗๖.

^{๑๐๑} จำรองค์ อติวัฒน์สิทธิ์ และคณะ, **สังคมวิทยา**, หน้า ๔๙.

^{๑๐๒} ปาณณี ฐิติวัฒนา, **โครงการวิชาบูรณาการหมวดศึกษาทั่วไป มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, มนุษย์กับสังคม**, หน้า ๗๗.

๖) องค์กรศาสนา (Religion Organization)

ศาสนาเป็นคำสั่งสอนที่มีอิทธิพลต่อจิตใจของบุคคลจึงมีผลต่อการขัดเกลาทางสังคมมาก แนวความคิดและพฤติกรรมต่าง ๆ ของบุคคลจึงได้รับการปลูกฝังจากศาสนามาตั้งแต่เยาว์วัยและตลอดชีวิต ไม่ว่าจะบุคคลจะนับถือศาสนาใดก็ตาม^{๑๐๓}

๗) กลุ่มผลประโยชน์ (Interest Group)

กิจกรรมของบุคคลมีมากมายหลายประการตามความสนใจและความต้องการ ทั้งด้านเศรษฐกิจ การเมือง สังคมและวัฒนธรรม การใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์และการนันทนาการ เป็นต้น กิจกรรมดังกล่าวจะร่วมกันกระทำในรูปของกลุ่มคน กลุ่มเหล่านี้จะทำหน้าที่เป็นตัวแทนของสังคมที่จะให้การอบรมขัดเกลาบุคคลให้ยอมรับบรรทัดฐานของสังคมอีกทางหนึ่ง^{๑๐๔}

จะเห็นได้ว่าเมื่อบุคคลได้รับการเรียนรู้โดยผ่านทาง Socialization แล้วจะทำให้บุคคลมีปฏิสัมพันธ์กันและมีพฤติกรรมการแสดงออกมาที่มีความแตกต่างกัน เพราะมีพื้นฐานในการเรียนรู้มาอย่างแตกต่างกันไม่ว่าจะเป็นครอบครัว กลุ่มเพื่อน สถาบันการศึกษา สื่อมวลชน กลุ่มสังคม นอกจากนี้ยังมีสิ่งแวดล้อมรอบตัวของแต่ละบุคคลที่มีผลต่อการเรียนรู้ และพฤติกรรมที่แสดงออกมาก ซึ่งสอดคล้องกับนักจิตวิทยาทางด้านทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม (Social Learning Theory) ที่ได้ให้รายละเอียดเกี่ยวกับวิธีการเรียนรู้^{๑๐๕} โดยกล่าวถึงการเรียนรู้ว่าการตอบสนองต่อสิ่งเร้าเกิดจากการวางเงื่อนไขและเงื่อนไขที่วางไว้ เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ควรมีอย่างหลากหลายเพื่อไม่ให้เกิดการเบื่อหน่าย เงื่อนไขที่คล้ายคลึงกันจะทำให้เกิดการเรียนรู้สิ่งใหม่ได้ เช่น การนำนิทานให้นักเรียนศึกษา พฤติกรรมของตัวละคร ซึ่งพฤติกรรมของตัวละครนั้นคล้ายคลึงกับพฤติกรรมนักเรียน ก็อาจจะทำให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้สิ่งใหม่หรือเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมนั้นได้

นอกจากนี้แนวคิดหลักของทฤษฎีปัญญาทางสังคมมีอยู่ ๓ ประการ คือ^{๑๐๖}

๑. การเรียนรู้โดยการสังเกต

การเรียนรู้โดยการสังเกต เป็นการสังเกตพฤติกรรมและผลที่เกิดขึ้นจากการกระทำของผู้อื่น เป็นการเรียนรู้โดยทางอ้อมเพื่อนำข้อมูลมาพิจารณาสำหรับการกระทำในอนาคต ผู้ที่ช่างสังเกตและช่างคิดมีโอกาสเข้าใจในสิ่งต่าง ๆ ได้มากกว่าและลึกซึ้งกว่า และตัวแบบที่แตกต่างกันจะทำให้เกิดการเรียนรู้ที่แตกต่างกัน

๒. การกำกับควบคุมตนเอง

การกำกับควบคุมตนเองนั้น ประกอบด้วย ๓ กระบวนการ คือ ๑) การสังเกตตนเอง เพื่อให้เข้าใจว่ามีอะไรเกิดขึ้นกับตนมาเป็นข้อมูลในการตั้งเป้าหมาย ซึ่งเป้าหมายมีผลต่อแรงจูงใจในการกระทำพฤติกรรม ๒) กระบวนการตัดสินใจ โดยบุคคลจะนำข้อมูลไปเปรียบเทียบกับมาตรฐานที่ตั้งไว้และตัดสินใจว่าจะดำเนินการอย่างไร ซึ่งการเปรียบเทียบอาจเป็นได้ ๔ ลักษณะ คือ การเปรียบเทียบกับมาตรฐานของกลุ่ม การเปรียบเทียบกับตนเอง การเปรียบเทียบกับสังคม และการเปรียบเทียบกับค่าเฉลี่ยของการกระทำของกลุ่ม ๓) กระบวนการแสดงปฏิกิริยา ต่อตนเองเป็นกระบวนการสุดท้ายของการกำกับควบคุมตนเองจะทำหน้าที่ตอบสนองผลการประเมินพฤติกรรมของตนเองว่าเท่ากับหรือสูงกว่าเป้าหมาย

^{๑๐๓} สนธยา พลศรี, **หลักสังคมวิทยา**, (กรุงเทพมหานคร: โอ.เอส.พรีนติ้ง เฮ้าส์, ๒๕๔๕), หน้า ๑๓๓.

^{๑๐๔} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๓๓.

^{๑๐๕} สุรางค์ ไควตระกูล, **จิตวิทยาการศึกษา**, หน้า ๑๘๖-๑๘๑.

^{๑๐๖} นีออน พิณประดิษฐ์, **จริยธรรม : ทฤษฎีและรูปแบบการพัฒนา**, หน้า ๑๓๓ - ๑๓๔.

๓. การรับรู้ความสามารถของตนเอง

การรับรู้ความสามารถของตนเอง เป็นการประเมินศักยภาพของตนเองต่อกิจกรรมที่ต้องปฏิบัติ ถ้าบุคคลมีการรับรู้ความสามารถของตนเองสูงย่อมมีแนวโน้มว่าบุคคลจะสามารถปฏิบัติกิจกรรมนั้นได้ประสบความสำเร็จ ซึ่งปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการรับรู้ความสามารถของตนเอง ได้แก่ การเห็นแบบอย่าง การได้รับแรงจูงใจจากสิ่งแวดล้อม และการที่บุคคลตัดสินใจเกี่ยวกับความสามารถของตนเองว่าสามารถกระทำบางอย่างในเหตุการณ์หนึ่งได้หรือไม่

สำหรับอัลเบิร์ต แบนดูรา (Albert Bandura)^{๑๐๗} มีแนวคิดพื้นฐานว่าการศึกษาวงพฤติกรรมของมนุษย์นั้น ต้องวิเคราะห์เงื่อนไขและสิ่งเร้าของพฤติกรรมซึ่งเป็นตัวเสริมแรงให้เงื่อนไขนั้น ๆ โดยสภาพเงื่อนไขของสิ่งแวดล้อมมีผลต่อพฤติกรรมของมนุษย์ และประสบการณ์ที่เกิดขึ้นจากพฤติกรรมของมนุษย์นั้น มีส่วนในการตัดสินใจพฤติกรรมครั้งต่อไปของมนุษย์ รวมถึงเชื่อว่า เมื่อเด็กเกิดมานั้นเขาจะมีพฤติกรรมเบื้องต้นติดมาด้วย และต่อมาเขาก็จะเรียนรู้พฤติกรรมต่าง ๆ เพิ่มขึ้น พฤติกรรมอาจเกิดจากสาเหตุ ดังต่อไปนี้

๑. เรียนรู้จากผลการตอบสนอง (Learning by Response Consequences)

เด็กเรียนรู้จากประสบการณ์ตรงของผลการกระทำที่อาจเป็นบวกหรือลบในการดำรงชีวิตแต่ละวันของเด็ก เขาจะเรียนรู้ว่า พฤติกรรมอะไรที่ทำได้ผลทางบวก และพฤติกรรมอะไรเมื่อทำได้ผลทางลบ

๒. เรียนรู้โดยตัวแบบ (Learning Through Modeling)

พฤติกรรมของมนุษย์อาจเกิดจากการเลียนแบบจากการสังเกตในแบบที่แตกต่างกัน ซึ่งการสังเกตเมื่อเลียนแบบตัวแบบนี้ จะมี ๔ กระบวนการ คือ

๑) กระบวนการความตั้งใจ (Attentional Process) ได้แก่ การตั้งใจสังเกตเพื่อให้ได้การรับรู้ที่ถูกต้อง

๒) กระบวนการจำ (Retention Process) ได้แก่ การคงความจำในกิจกรรมที่เลียนแบบการเรียนรู้โดยการสังเกตซึ่งประกอบด้วยการวาดภาพในใจ และคำพูด

๓) กระบวนการสร้างพฤติกรรมทางอวัยวะการเคลื่อนไหว (Motor Reproduction Process) กระบวนการนี้ที่สำคัญ คือ การแปรสภาพพฤติกรรมของตัวแบบเป็นการกระทำ พฤติกรรมที่แสดงออกสามารถแยกตามกระบวนการความรู้ความเข้าใจในการตอบสนองตามข้อมูลที่ป้อนกลับ

๔) กระบวนการจูงใจ (Motivational Process) มนุษย์นั้นไม่จำเป็นต้องเกิดพฤติกรรมทุกอย่างที่ตนเรียนรู้เสมอไป ฉะนั้น การจูงใจให้เกิดการเรียนรู้จึงมีบทบาทสำคัญในการเลียนแบบจากการสังเกต มนุษย์จะเลียนแบบพฤติกรรมที่ให้ผลดีกับเขามากกว่าที่ให้โทษ

กล่าวได้ว่าพฤติกรรมมนุษย์ส่วนมากจะเป็นการเรียนรู้โดยการสังเกต (Observational Learning) จากการกระทำของผู้อื่นแล้วพยายามที่จะเลียนแบบพฤติกรรมนั้น ๆ ซึ่งการเรียนรู้และการเลียนแบบจากตัวแบบ (Modeling) เป็นการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นจากสภาพแวดล้อมรอบตัวของมนุษย์ที่สามารถพบได้ในชีวิตประจำวัน เช่น การใช้คำพูด การแต่งกาย การรับประทานอาหาร การเล่นเกมกีฬา การช้อปปิ้ง เป็นต้น ปัจจัยที่สำคัญในการเรียนรู้ในการสังเกต^{๑๐๘} สรุปได้ดังนี้

^{๑๐๗} พรรณทิพย์ ศิริวรรณบุศย์, ทฤษฎีจิตวิทยาพัฒนาการ, หน้า ๑๔๗ - ๑๔๙.

^{๑๐๘} Albert Bandura, *Social Learning Theory*, Englewood Cliffs, (N J: Prentice-Hall, 1977), p.22.

๑) ผู้เรียนต้องให้ความสนใจและใส่ใจที่จะสังเกตตัวแบบไม่ว่าจะเป็นการแสดงโดยตัวแบบจริงหรือตัวแบบสัญลักษณ์ก็ตาม ถ้าเป็นการอธิบายด้วยคำพูดผู้เรียนต้องตั้งใจฟังหรือถ้าจะต้องอ่านคำอธิบายก็ต้องอ่านคำอธิบายด้วยความตั้งใจที่จะอ่าน

๒) ผู้เรียนต้องบันทึกสิ่งที่สังเกตหรือสิ่งที่จะรับรู้ไว้

๓) ผู้เรียนต้องมีการแสดงพฤติกรรมเหมือนตัวแบบและควรจะทำซ้ำเพื่อจะได้จำได้

๔) ผู้เรียนต้องรู้จักประเมินพฤติกรรมของตนเองโดยใช้หลักเกณฑ์การประเมินที่ตั้งขึ้นด้วยตนเองหรือโดยบุคคลอื่น

ดังนั้น วิธีปลูกฝังจริยธรรมมีอยู่ ๓ วิธี คือ ^{๑๐๙}

๑) การให้ประสบการณ์ตรงกับผู้เรียน เช่น การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจแลกเปลี่ยนประสบการณ์รวมทั้งการพัฒนาความเชื่อ ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมกับผลจากการกระทำ

๒) การใช้ตัวอย่าง คนเราชอบการเลียนแบบ การมีตัวอย่างทำให้เกิดความเข้าใจดีขึ้น ตัวอย่างจากสื่อต่าง ๆ เช่น หนังสือพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ เป็นต้น จะมีผลต่อความรู้ความเข้าใจและความรับผิดชอบที่ดี

๓) การอธิบายเป็นการพูดชี้แนะ แนะนำให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจ หลักการมองเห็นความสัมพันธ์ เห็นตัวอย่างการสังเกตตน ช่วยให้ผู้เรียนเกิดความเชื่อ และนำไปปฏิบัติได้ จะเห็นได้ว่าทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรมที่กล่าวมามีกระบวนการพัฒนาการทางจริยธรรมของมนุษย์ในลักษณะเดียวกันคือ มีการพัฒนาตามลำดับขั้นของการพัฒนา โดยอาศัยปัจจัยในการพัฒนาหลายด้าน เช่น สติปัญญา ประสบการณ์ทางสังคม สุขภาพจิต เพื่อพัฒนาให้มีเหตุผลเชิงจริยธรรมตามลำดับขั้นจนถึงขั้นสูงสุด

สรุปแนวคิดของอัลเบิร์ต แบนดูรา (Albert Bandura)

พฤติกรรมของมนุษย์แต่ละคนแต่ละสังคมจะมีลักษณะเฉพาะตัว และพื้นฐานในการเรียนรู้มาอย่างแตกต่างกัน อันเนื่องมาจากการถ่ายทอดทางสังคมและเป็นการถ่ายทอดทางสังคมอย่างต่อเนื่องเริ่มตั้งแต่วัยเด็ก วัยรุ่น วัยผู้ใหญ่ และวัยชรา เป็นต้น ซึ่งการถ่ายทอดทางสังคมนี้เราเรียกว่า “การเรียนรู้ทางสังคม” (Socialization) โดยผ่านทางครอบครัว กลุ่มเพื่อน โรงเรียนหรือสถาบันการศึกษา สื่อมวลชน กลุ่มสังคม นอกจากนี้ยังมีสิ่งแวดล้อมรอบตัวของแต่ละบุคคลที่มีผลต่อการเรียนรู้ และพฤติกรรมที่แสดงออกมากอีกด้วย ซึ่งแนวคิดของอัลเบิร์ต แบนดูรา (Albert Bandura) เห็นว่าสภาพสิ่งแวดล้อมมีผลต่อพฤติกรรมของมนุษย์ และประสบการณ์ที่เกิดขึ้นและมีส่วนในการตัดสินใจพฤติกรรมครั้งต่อไปของมนุษย์ รวมถึงมีความเชื่อว่าเด็กเกิดมานั้นเขาจะมีพฤติกรรมเบื้องต้นติดมาด้วย และต่อมาเขาก็จะเรียนรู้พฤติกรรมต่าง ๆ เพิ่มขึ้นจากการเรียนรู้โดยการสังเกต (Observational Learning) หรือการเลียนแบบจากตัวแบบ (Modeling) ซึ่งสิ่งที่จะเรียนรู้ ต้องมีวิธีการที่จะเรียนรู้ ไม่ว่าจะเป็นการเรียนรู้ที่เกิดจากประสบการณ์ตรงหรือประสบการณ์ทางอ้อมก็ตาม โดยสังเกตจากการอ่าน การฟัง การบอกเล่า ที่เกิดกับผู้อื่น ผลจากการเรียนรู้ของมนุษย์ก็จะออกมาในรูปของความเชื่อ และมีผลต่อเนื่องไปถึงการประพฤติปฏิบัติของบุคคล ถึงอย่างไรก็ตามเราคงต้องพิจารณาไตร่ตรองอย่างรอบคอบว่าสิ่งที่เราประพฤติปฏิบัตินั้นเป็นสิ่งที่ดีหรือไม่ดี ควรกระทำหรือไม่ควรกระทำ รวมถึงสามารถบังคับตนเองที่จะประพฤติ หรือละเว้นการประพฤติได้

^{๑๐๙} ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์, จิตวิทยาการบริหารงานบุคคล, (กรุงเทพมหานคร: ศูนย์ส่งเสริมวิชาการ, ๒๕๔๔), หน้า ๒๙๒-๒๙๔.

จากแนวคิดหลักและทฤษฎีที่เกี่ยวกับพัฒนาการทางจริยธรรม ของนักวิชาการหรือนักวิจัยต่าง ๆ ซึ่งผู้วิจัยได้สังเคราะห์ประมวลแนวคิดดังกล่าว โดยสามารถสรุปได้ ดังต่อไปนี้

ตารางที่ ๒.๒๒ แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวกับพัฒนาการทางจริยธรรม

นักวิชาการ	แนวคิดหลัก
นีออน พินประดิษฐ์, (๒๕๕๕, หน้า ๑๓๓ - ๑๓๕)	มีความเชื่อตามทฤษฎีของกลุ่มมนุษย์นิยมว่าโดยธรรมชาติของมนุษย์ว่ามนุษย์ทุกคนเป็นคนดีโดยกำเนิด กระตือรือร้น ทุกคนต้องการกระทำดี มีอิสระในตนเองและพึ่งตนเองได้ ไม่ทำให้ผู้อื่นเดือดร้อน หรือตนเองเดือดร้อน มีความรับผิดชอบ สร้างสรรค์ สังคม คิดในทางบวก ต่อสู้ดิ้นรนเพื่อตอบสนองความต้องการของตนเองอยู่เสมอ ทฤษฎีปัญญาสังคม มีแนวคิดหลัก ๓ ประการ คือ ๑.การเรียนรู้โดยการสังเกต ๒.การกำกับควบคุมตนเอง ๓.การรับรู้ความสามารถของตนเอง
จำรอง เงินดี, (๒๕๕๒, หน้า ๓๐)	พฤติกรรมของมนุษย์แต่ละคนที่เกิดขึ้นเป็นผลมาจากการเรียนรู้ทางสังคม (Socialization) ซึ่งผ่านตัวกลางในการถ่ายทอด ๑.ครอบครัว (Family) ๒.กลุ่มเพื่อน (Peer Group) ๓.โรงเรียน หรือสถาบันการศึกษา (School) ๔.สื่อมวลชน (Mass Communication)
Abraham Harold Maslow, (1970, pp.15 -22)	ลำดับชั้นความต้องการของมนุษย์ออกเป็น ๕ ระดับ คือ ๑. ความต้องการทางด้านร่างกาย (Physiological Needs) ๒. ความต้องการความปลอดภัย (Safety Needs) ๓. ความต้องการทางสังคม (Social Needs) ๔. ความต้องการมีเกียรติยศมีศักดิ์มีศรีในสังคม (Esteem Needs) ๕. ความต้องการความหวังในชีวิต (Self-fulfillment Needs)
นงเยาว์ แข่งเพ็ญแข, (๒๕๔๕, หน้า ๓๖ - ๓๗)	สรุปแนวคิดลำดับชั้นความต้องการของ Maslow เป็นแรงจูงใจ ผลักดันให้มนุษย์ทุกคนเจริญเติบโต และพัฒนาได้ตามต้องการ ความต้องการของมนุษย์ ซึ่งแบ่งออกเป็น ๕ ประเภท คือ ๑.ความต้องการทางสรีระ (Physiological) ๒.ความต้องการความมั่นคงปลอดภัย (Safety Needs) ๓.ความต้องการความรักความเป็นส่วนหนึ่งของหมู่ (Love and Belonging Needs) ๔.ความต้องการที่จะรู้สึกว่าตนเองมีค่า (Esteem Needs) ๕.ความต้องการที่จะรู้จักตนเอง (Need for Self Actualization)

ตารางที่ ๒.๒๒ (ต่อ)

นักวิชาการ	แนวคิดหลัก
<p>จำนงค์ อติวัฒน์สิทธิ์, (๒๕๔๓, หน้า ๔๘)</p>	<p>องค์การทางสังคมซึ่งทำหน้าที่ขัดเกลาการเรียนรู้และการปรับตัวของมนุษย์ให้เข้ากับสังคม มี ๖ องค์กร คือ</p> <ol style="list-style-type: none"> ๑. ครอบครัว ๒. สถานศึกษา ๓. กลุ่มเพื่อน ๔. สำนักงานหรือองค์กรที่บุคคลสังกัดอยู่หรือกลุ่มอาชีพ ๕. สถาบันศาสนา ๖. สื่อมวลชน
<p>สนธยา พลศรี, (๒๕๔๕, หน้า ๑๓๓)</p>	<p>การขัดเกลาทางสังคม (Socialization) เป็นกระบวนการที่สังคมหรือกลุ่มของสังคม สั่งสอนให้สมาชิกในสังคมได้เรียนรู้และประพฤติปฏิบัติตามบรรทัดฐานทางสังคมต่าง ๆ โดยผ่านกลุ่มตัวแทนที่ทำหน้าที่ในการขัดเกลาทางสังคม ดังนี้</p> <ol style="list-style-type: none"> ๑. ครอบครัว ๒. กลุ่มเพื่อน ๓. โรงเรียนหรือสถานศึกษา ๔. กลุ่มอาชีพ ๕. สื่อสารมวลชน ๖. กลุ่มผลประโยชน์
<p>พรหมทิพย์ ศิริวรรณบุศย์, (๒๕๕๓, หน้า ๑๔๘ – ๑๔๙)</p>	<p>ได้สรุปแนวคิดของ อัลเบิร์ต แบนดูรา (Albert Bandura) ว่า การศึกษาพฤติกรรมของมนุษย์นั้น ต้องดูสภาพของสิ่งแวดล้อมซึ่งมีผลต่อพฤติกรรมของมนุษย์ และประสบการณ์ที่เกิดขึ้นจากพฤติกรรมของมนุษย์ มีส่วนในการตัดสินใจพฤติกรรมครั้งต่อไปของมนุษย์ และเมื่อเด็กเกิดมานั้นเขาจะมีพฤติกรรมเบื้องต้นติดมาด้วย และต่อมาก็จะเรียนรู้พฤติกรรมต่าง ๆ เพิ่มขึ้น ซึ่งอาจเกิดมาจากสาเหตุ ดังนี้</p> <ol style="list-style-type: none"> ๑. เรียนรู้จากผลการตอบสนอง คือ เรียนรู้จากประสบการณ์ตรงของผลการกระทำที่เป็นบวกหรือลบ ซึ่งอาจมี ๓ รูปแบบ คือ <ol style="list-style-type: none"> ๑.๑ ในรูปแบบให้ข้อมูล ๑.๒ ในรูปแบบการจูงใจ ๑.๓ ในรูปแบบการเสริมแรงโดยตรง ๒. เรียนรู้โดยตัวแบบ คือ การเรียนรู้การเลียนแบบในกระบวนการสังเกตในแบบต่าง ๆ กัน ซึ่งมี ๔ กระบวนการ คือ <ol style="list-style-type: none"> ๒.๑ กระบวนการความตั้งใจ ๒.๒ กระบวนการจำ ๒.๓ กระบวนการสร้างพฤติกรรมทางอวัยวะการเคลื่อนไหว ๒.๔ กระบวนการจูงใจ

ตารางที่ ๒.๒๒ (ต่อ)

นักวิชาการ	แนวคิดหลัก
Albert Bandura, (1977, p.22)	แนวคิดของ อัลเบิร์ต แบนดูรา (Albert Bandura) เห็นว่าพฤติกรรมของคนเรานั้นส่วนมากจะเป็นการเรียนรู้โดยการสังเกต หรือ การเลียนแบบจากตัวแบบ ปัจจัยที่สำคัญในการเรียนรู้ในการสังเกตมีดังต่อไปนี้ ๑. ผู้เรียนจะต้องมีความใส่ใจที่จะสังเกตตัวแบบไม่ว่าจะเป็นตัวแบบจริง หรือตัวแบบสัญลักษณ์ ๒. ผู้เรียนต้องบันทึกสิ่งที่สังเกตหรือสิ่งที่รับรู้ไว้ ๓. ผู้เรียนต้องมีโอกาสแสดงพฤติกรรมเหมือนตัวแบบ ๔. ผู้เรียนต้องรู้จักประเมินพฤติกรรมของตนเองโดยใช้เกณฑ์ที่ตั้งขึ้นด้วยตนเองหรือโดยบุคคลอื่น
ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์, (๒๕๔๔, หน้า ๒๙๒ – ๒๙๔)	วิธีปลูกฝังจริยธรรมมี ๓ วิธี คือ ๑. การให้ประสบการณ์ตรงกับผู้เรียน ๒. การใช้ตัวอย่าง เพื่อให้เกิดการเลียนแบบ ๓. การอธิบายเป็นการพูดชี้แนะ เพื่อให้เกิดความเข้าใจ

๒.๒.๖ สรุปวิเคราะห์

จากแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวกับพัฒนาการทางจริยธรรม สามารถสรุปวิเคราะห์ได้ ดังนี้
 จริยธรรมเป็นหลักการประพฤติปฏิบัติ หรือแนวทางการกระทำที่แสดงออกในลักษณะที่
 ดีงาม ถูกต้อง เหมาะสม ทั้งทางกาย ทางวาจา และทางใจ อันพึงปฏิบัติต่อตนเอง ต่อผู้อื่น และสังคม
 ส่วนรวม เพื่อให้เกิดการดำเนินชีวิต และการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุข ซึ่งสามารถได้เป็น
 ๒ แนวทาง คือ ๑. จริยธรรมที่เป็นคุณลักษณะของบุคคลในการประพฤติปฏิบัติในสิ่งที่ดี ละเว้นสิ่งที่ชั่ว
 และ ๒. เป็นกฎเกณฑ์ ข้อบังคับ บรรทัดฐานของสังคมที่ควบคุมกำกับความประพฤติของบุคคลที่ให้
 กระทำหรือไม่ให้กระทำ โดยจริยธรรมมีองค์ประกอบหลักใหญ่ ๆ อยู่ ๔ ประการ คือ ๑) ต้องมีความรู้
 ความเข้าใจในเรื่องนั้น ๆ โดยผ่านการเรียนรู้ด้วยตนเอง และพิจารณาว่าสิ่งใดเป็นสิ่งที่สมควรกระทำ
 และสิ่งใดเป็นสิ่งที่ไม่สมควรกระทำ ควรดเว้น เหมาะสมหรือไม่เหมาะสม ๒) ต้องมีความรู้สึกที่ชอบ
 หรือไม่ชอบ ๓) ต้องมีเหตุและผลในการเลือกปฏิบัติหรือเลือกกระทำ และ ๔) มีการประพฤติปฏิบัติใน
 สิ่งที่ถูก ที่ควร ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทั้งต่อตนเอง ต่อผู้อื่น ต่อส่วนรวม รวมถึง คุณลักษณะจริยธรรมใน
 สังคมไทยที่บ่งบอกถึงความเป็นเอกลักษณ์มี ๑๑ ประการ คือ ๑. ความรับผิดชอบ ๒. ความซื่อสัตย์
 ๓. ความมีเหตุผล ๔. การกตัญญูตเวที ๕. การรักษาระเบียบวินัย ๖. การเสียสละ ๗. ความสามัคคี
 ๘. ประหยัด ๙. ยุติธรรม ๑๐. อุตสาหะ และ ๑๑. เมตตา กรุณา

นอกจากนี้แนวคิด ทฤษฎีตามแนวมนุษยนิยมของ Maslow เห็นว่าพฤติกรรมใน
 การกระทำของมนุษย์นั้นขึ้นอยู่กับลำดับขั้นความต้องการพื้นฐานของมนุษย์ ซึ่งมีลำดับขั้นอยู่ ๕ ขั้น คือ
 ๑) ความต้องการทางด้านร่างกาย (Physiological Needs) ๒) ความต้องการความปลอดภัย (Safety
 Needs) ๓) ความต้องการทางสังคม (Social Needs) ๔) ความต้องการมีเกียรติยศมีศักดิ์ศรีในสังคม
 (Esteem Needs หรือ Egoistic Needs) และ ๕) ความต้องการความหวังในชีวิต (Self-
 Actualization หรือ Self-fulfillment Needs) และการที่มนุษย์จะคิดทำสิ่งอื่นได้ต่อเมื่อความ
 ต้องการขั้นพื้นฐานตามลำดับขั้นได้รับการตอบสนอง ดังนั้น ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นกับเยาวชน เช่น

ขาดระเบียบวินัย ขาดความมีคุณธรรม จริยธรรม ขาดความรับผิดชอบทั้งต่อตนเองและผู้อื่น เป็นต้น เพราะเยาวชนไม่ได้รับการตอบสนองความต้องการขั้นพื้นฐานอย่างเพียงพอ

อย่างไรก็ตาม แนวคิด ทฤษฎีปัญญาทางสังคมของ อัลเบิร์ต แบนดูรา (Albert Bandura) เชื่อว่าสภาพสิ่งแวดล้อมมีผลต่อพฤติกรรมของมนุษย์ และประสบการณ์ที่เกิดขึ้นจากพฤติกรรมของมนุษย์ มีส่วนในการตัดสินใจพฤติกรรมครั้งต่อไปของมนุษย์ รวมถึงเชื่อว่าเด็กเกิดมานั้น เขามีพฤติกรรมเบื้องต้นติดมาด้วย และต่อมาเขาก็จะเรียนรู้พฤติกรรมต่าง ๆ เพิ่มขึ้นจากการเรียนรู้ โดยการสังเกต (Observational Learning) หรือการเลียนแบบจากตัวแบบ (Modeling) ไม่ว่าจะเป็น การเรียนรู้ที่เกิดจากประสบการณ์ตรงหรือประสบการณ์ทางอ้อมก็ตาม ซึ่งผลจากการเรียนรู้ของมนุษย์ก็จะออกมาในรูปของความเชื่อ และมีผลต่อเนื่องไปถึงการประพฤติปฏิบัติของบุคคล ดังนั้น อาจกล่าวได้ว่าพฤติกรรมของมนุษย์แต่ละคนแต่ละสังคมจะมีความแตกต่างกัน เพราะเนื่องจากพื้นฐานในการเรียนรู้แตกต่างกัน อันเนื่องมาจากการถ่ายทอดทางสังคมอย่างต่อเนื่องเริ่มตั้งแต่วัยเด็ก วัยรุ่น วัยผู้ใหญ่ และวัยชรา เป็นต้น ซึ่งเราเรียกว่า “การเรียนรู้ทางสังคม” (Socialization) โดยผ่านทางครอบครัว กลุ่มเพื่อน โรงเรียนหรือสถาบันการศึกษา สื่อมวลชน กลุ่มสังคม นอกจากนี้ยังมีสิ่งแวดล้อมรอบตัวของแต่ละบุคคลที่มีผลต่อการเรียนรู้ และพฤติกรรมที่แสดงออกมากอีกด้วย

๒.๓ หลักพุทธธรรมที่สอดคล้องกับจริยธรรมที่เหมาะสมสำหรับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่เป็นนักศึกษาระดับอุดมศึกษา (หลักธรรม “กุศลกรรมบถ ๑๐”)

ก่อนที่จะกล่าวถึงแนววิเคราะห์หลักพุทธธรรมที่สอดคล้องกับจริยธรรมที่เหมาะสมสำหรับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่เป็นนักศึกษาระดับอุดมศึกษา (หลักธรรม “กุศลกรรมบถ ๑๐”) ขออันเชิญพระบรมราชาโชวาทพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช รัชกาลปัจจุบัน ที่ตรัสไว้ในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เมื่อวันที่พฤหัสบดีที่ ๑๒ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๓๓ ที่ตรัสไว้เกี่ยวกับจริยธรรมในด้าน กุศลกรรมบถ ๑๐ ว่า

“ความเป็นบัณฑิต นอกจากจะหมายถึงได้ที่ความรู้และความฉลาดสามารถของบุคคล ในการใช้วิทยาการให้เกิดประโยชน์แล้ว ยังสังเกตทราบได้ที่การกระทำ คำพูดและความคิด อีกทางหนึ่ง บัณฑิตนั้นเมื่อจะทำจะพูดหรือจะคิด ย่อมพยายามทำให้ดี พูดให้ดี คิดให้ดีเสมอ ทำให้ดี หมายถึง ทำด้วยความตั้งใจและจริงใจ ให้เป็นการสร้างสรรค์แท้ ไม่ว่าการเล็การใหญ่ ก็พยายามทำอย่างดีที่สุด เพื่อให้บรรลุเป้าหมายและประโยชน์ของการที่ทำนั้นโดยครบถ้วน ไม่ทำโดยเพทุบาย หรือมีเจตนาไม่บริสุทธิ์แอบแฝง การพูดให้ดี หมายถึง การกล่าววาจาชอบให้เกิดประโยชน์ เช่น กล่าวในสิ่งที่จะก่อให้เกิดความรู้ ความฉลาด ความเจริญ ความดี ความสามัคคีปรองดอง ไม่กล่าวในสิ่งที่ไม่รู้จริง ที่ก่อให้เกิดความสับสน หรือที่ทำลายความดีงาม ความเจริญมั่นคง การคิดให้ดีนั้น หมายถึง การคิดด้วยความมีสติตั้งมั่น เป็นกลาง ไม่ถูกเหนี่ยวนำด้วยอคติ หากอาศัยความถูกต้องด้วยหลักวิชา เหตุผล ความเป็นจริง และศีลธรรม จริยธรรม เป็นพื้นฐานเครื่องวินิจฉัย เพื่อให้ความคิดนั้นปราศจากพิษภัย เป็นคุณเป็นประโยชน์แท้จริง”^{๑๑๐} และการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมให้กับเยาวชนให้มากขึ้นโดยผ่าน

^{๑๑๐} พระบรมราชาโชวาทพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช รัชกาลปัจจุบัน ที่ตรัสไว้ในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เมื่อวันที่พฤหัสบดีที่ ๑๒ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๓๓, อ้างใน, ประมวลพระบรมราชาโชวาท พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ในพิธีพระราชทานปริญญาบัตร ตั้งแต่พุทธศักราช ๒๔๙๓ - ๒๕๓๗, (นครศรีธรรมราช: มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์, ๒๕๓๙), หน้า ๔๐๗.

กระบวนการการศึกษาและศาสนาเพื่อสร้างฐานความรู้คู่ความดีตามพระบรมราโชวาทพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช รัชกาลปัจจุบัน ที่ตรัสเกี่ยวกับศาสนาว่า

“คนเราต้องมีศาสนา คือความคิด หรือสิ่งที่คิดประจำใจอันเป็นแนวทางปฏิบัติในใจ ประจำตัว และต้องมีการศึกษาคือความรู้ต่าง ๆ ทั้งในด้านจิตใจ ทั้งในด้านวัตถุเพื่อประกอบกับตัว เพื่อที่จะมีชีวิตอยู่ได้ ทั้งสองอย่างเป็นสิ่งสำคัญ และเป็นสิ่งที่จะแยกกันไม่ได้”^{๑๑๑}

พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ก็ได้กล่าวถึงหลักธรรมที่เกี่ยวกับ “กุศลกรรมบถ ๑๐” ไว้ ดังนี้

กุศลกรรมบถ ๑๐ ทางแห่งกุศลกรรม การทำความดี ธรรม ๑๐ ประการที่เป็นไปในฝ่ายคุณวิเศษ^{๑๑๒}

๑. ปาณาติปาตา เวรมณี	เจตนางดเว้นจากการฆ่าสัตว์
๒. อทินนาทานา เวรมณี	เจตนางดเว้นจากการลักทรัพย์
๓. กาเมสุ มิจฉารารา เวรมณี	เจตนางดเว้นจากการประพฤตินิดในกาม
๔. มุสาวาทา เวรมณี	เจตนางดเว้นจากการพูดเท็จ
๕. ปิสุณาย วาจา เวรมณี	เจตนางดเว้นจากการพูดส่อเสียด
๖. ผรุสสาย วาจา เวรมณี	เจตนางดเว้นจากการพูดคำหยาบ
๗. สัมผัสปลลาปา เวรมณี	เจตนางดเว้นจากการพูดเพ้อเจ้อ
๘. อนภิชฌา	ความไม่เพ่งเล็งอยากได้ของของเขา
๙. อพยาบาท	ความไม่คิดร้าย
๑๐. สัมมาทิฏฐิ	ความเห็นชอบ

ซึ่งในจุนทสูตร ว่าด้วยนายจุนทกัมมาบุตร^{๑๑๓}

“ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ ความสะอาดในอริยวินัยเป็นอย่างไร ขอประทานโรกาส ขอพระผู้มีพระภาคโปรดแสดงธรรมที่เป็นความสะอาดในอริยวินัยแก่ข้าพระองค์ด้วยเถิดพระพุทธเจ้าข้า”

พระผู้มีพระภาคตรัสว่า “จุนทะ ถ้าเช่นนั้น เธอจงฟัง จงใส่ใจให้ดี เราจักกล่าว

“จุนทะ ความสะอาดทางกาย ๓ อย่าง ความสะอาดทางวาจา ๔ อย่าง ความสะอาดทางใจ ๓ อย่าง”

“ความสะอาดทางกาย ๓ อย่าง เป็นอย่างไร คือ บุคคลบางคนในโลกนี้

๑. เป็นผู้ละเว้นขาดจากการฆ่าสัตว์ วางทัณฑฆาต และศีลตราวุธ มีความละอาย มีความเอ็นดู มุ่งหวังประโยชน์เกื้อกูลต่อสรรพสัตว์อยู่

๒. เป็นผู้ละเว้นขาดจากการลักทรัพย์ คือ ไม่ถือเอาทรัพย์อันเป็นอุปกรณ์เครื่องปล้ำใจของผู้อื่นซึ่งอยู่ในบ้านหรืออยู่ในป่าที่เจ้าของไม่ได้ให้ ด้วยจิตเป็นเหตุขโมย

๓. เป็นผู้ละเว้นขาดจากการประพฤตินิดในกาม คือ ไม่เป็นผู้ประพฤติกว้างในสตรีที่อยู่ในปกครองของมารดา ที่อยู่ในปกครองของบิดา ที่อยู่ในปกครองของพี่ชายน้องชาย ที่อยู่ในปกครองของ

^{๑๑๑} พระบรมราโชวาทพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลปัจจุบัน ที่ตรัสเกี่ยวกับศาสนา, อังใน, สุขเมธ ตันติเวชกุล, หลักธรรมทำตามรอยพระยุคลบาท, พิมพ์ครั้งที่ ๕, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๙), หน้า ๒๕๐.

^{๑๑๒} ที.ปา.(ไทย) ๑๑ / ๓๔๗ / ๓๖๒.

^{๑๑๓} อัง.เอกาทศก.(ไทย) ๒๔ / ๑๗๖ / ๓๑๙ - ๓๒๔.

ที่สาวน้องสาว ที่อยู่ปกครองของญาติ ที่ประพฤดิธรรม มีสามี มีกฎหมายคุ้มครอง โดยที่สุตแม่สตรี ที่บุรุษสวมด้วยพวงมาลัยหมายไว้

ความสะอาดทางวาจา ๔ อย่าง เป็นอย่างไร คือ บุคคลบางคนในโลกนี้

๑. เป็นผู้ละเว้นขาดจากการพูดเท็จ คือ อยู่ในสภา อยู่ในบริษัท อยู่ท่ามกลางหมู่ญาติ อยู่ท่ามกลางหมู่ทหาร หรืออยู่ท่ามกลางราชสำนัก ถูกเขาอ้างเป็นพยานซักถามว่า “ท่านรู้สิ่งใด จงกล่าวสิ่งนั้น” บุคคลนั้นไม่รู้ก็กล่าวว่า “ไม่รู้” หรือรู้ก็กล่าวว่า “รู้” ไม่เห็นก็กล่าวว่า “ไม่เห็น” หรือเห็นก็กล่าวว่า “เห็น” ไม่กล่าวเท็จทั้งที่รู้เพราะตนเป็นเหตุบัง เพราะบุคคลอื่นเป็นเหตุบัง เพราะเหตุคือเห็นแก่อามิสเล็กน้อยบ้าง

๒. เป็นผู้ละเว้นขาดจากการพูดส่อเสียด คือ ฟังความฝ่ายนี้แล้วไม่ไปบอกฝ่ายโน้นเพื่อทำลายฝ่ายนี้ หรือฟังความฝ่ายโน้นแล้วไม่มาบอกฝ่ายนี้เพื่อทำลายฝ่ายโน้น สมานคนที่แตกแยกกัน ส่งเสริมคนที่ปรองดองกันชื่นชมยินดีเปลิดเปลินต่อผู้ที่สามัคคีกัน พูดแต่ถ้อยคำที่สร้างสรรค์ ความสามัคคี

๓. เป็นผู้ละเว้นขาดจากการพูดคำหยาบ คือ กล่าวแต่คำที่ไม่มีโทษ ไพเราะ น่ารัก จับใจ เป็นคำของชาวเมือง คนส่วนมากรักใคร่พอใจ

๔. เป็นผู้ละเว้นขาดจากการพูดเพ้อเจ้อ คือ พูดถูกเวลา พูดคำจริง พูดอิงประโยชน์ พูดอิงธรรม พูดอิงวินัย พูดคำที่มีหลักฐาน มีที่อ้างอิง มีที่กำหนด ประกอบด้วยประโยชน์

ความสะอาดทางใจ ๓ อย่าง เป็นอย่างไร คือ บุคคลบางคนในโลกนี้

๑. เป็นผู้ไม่เพ่งเล็งอยากได้ของเขา คือ ไม่เพ่งเล็งอยากได้ทรัพย์สินอันเป็นอุปกรณ์เครื่องปลื้มใจของผู้อื่นว่า “ทำอย่างไร ทรัพย์สินอันเป็นอุปกรณ์เครื่องปลื้มใจของผู้อื่นจะพึงเป็นของเรา”

๒. เป็นผู้ไม่มีจิตไม่พยาบาท คือ ไม่มีจิตคิดร้ายว่า “ขอสัตว์เหล่านั้นจงเป็นผู้ไม่มีเวร ไม่มีจิตพยาบาท ไม่มีทุกข์ มีสุข รักษาตนเถิด”

๓. เป็นสัมมาทิฐิฐิ มีความเห็นไม่วิปริตว่า “ทานที่ให้แล้วมีผล ยัญที่บูชาแล้วมีผล การเช่นสรวงมีผล ผลวิบากแห่งกรรมที่ทำได้และชั่วมี โลกนี้มี โลกหน้ามี มารดามีคุณ บิดามีคุณ โอปาตักสัตว์มี สมณพราหมณ์ผู้ประพฤติปฏิบัติชอบ ทำให้แจ้งโลกนี้และโลกหน้าด้วยปัญญาอันยิ่งเองแล้วสอนผู้อื่นให้รู้แจ้งมีอยู่ในโลก

กุศลกรรมบถ ๑๐ ประการนี้ที่บุคคลประกอบแล้ว เมื่อลุกขึ้นจากที่นอนแต่เช้าตรู่ แม้จะจับต้องแผ่นดินก็ตาม ไม่จับต้องแผ่นดินก็ตาม ก็เป็นผู้สะอาดอยู่นั่นเอง แม้จะจับต้องโคลมัยสตกก็ตาม ไม่จับต้องโคลมัยสตกก็ตาม ก็เป็นผู้สะอาดอยู่นั่นเอง แม้จะจับต้องหญ้าเขียวสดก็ตาม ไม่จับต้องหญ้าเขียวสดก็ตาม ก็เป็นผู้สะอาดอยู่นั่นเอง แม้จะบ่าเรอไฟก็ตาม ไม่บ่าเรอไฟก็ตาม ก็เป็นผู้สะอาดอยู่นั่นเอง แม้จะประคองอัญชลินอบน้อมดวงอาทิตย์ก็ตาม ไม่ประคองอัญชลินอบน้อมดวงอาทิตย์ก็ตาม ก็เป็นผู้สะอาดอยู่นั่นเอง ข้อนี้เพราะเหตุไร เพราะกุศลกรรมบถ ๑๐ ประการนี้เป็นธรรมสะอาด และเป็นเหตุก่อให้เกิดความสะอาด”

“จุนทะ เพราะเหตุที่ประกอบด้วยกุศลกรรมบถ ๑๐ ประการนี้ จึงปรากฏมีทั้งเทวดา และมนุษย์ หรือสุคติอย่างใดอย่างหนึ่งแม้อื่น”

คำว่า “กุศล” แปลตามศัพท์ หมายถึง สภาวะที่เกี่ยวดัดสลัดทั้งสิ่งเลวร้ายอันน่ารังเกียจ ความรู้ที่ทำความชั่วร้ายให้เบาบาง ธรรมที่ตัดความชั่วอันเป็นดุจหญ้าคา สภาวะหรือการกระทำที่ฉลาด กอปรด้วยปัญญา หรือเกิดจากปัญญา เกื้อกูล เอื้อต่อสุขภาพ ไม่เสียหาย ไร้โทษ ดีงาม เป็นบุญ

มีผลเป็นสุข ความดี(กุศลธรรม) กรรมดี (กุศลกรรม)^{๑๑๔} และคำว่า “กรรม” แปลตามศัพท์ หมายถึง การกระทำที่ประกอบด้วยเจตนา คือ ทำด้วยความตั้งใจหรือจงใจทำ ดีก็ตาม ชั่วก็ตาม การกระทำที่ดี เรียกว่า กรรมดี การกระทำที่ชั่ว เรียกว่า กรรมชั่ว^{๑๑๕} ถ้าเป็นการกระทำที่ไม่มีเจตนา ก็มีเรียกว่าเป็น กรรมในความหมายทางธรรม ซึ่งกรรมนั้น เมื่อจำแนกตามคุณภาพ หรือตามธรรมที่เป็นมูลเหตุ ย่อมแบ่งได้เป็น ๒ อย่าง คือ^{๑๑๖}

๑. อกุศลกรรม กรรมที่เป็นอกุศล การกระทำที่ไม่ดี กรรมชั่ว หมายถึง การกระทำที่เกิดจากอกุศลมูล คือ โลภะ โทสะ หรือโมหะ

๒. กุศลกรรม กรรมที่เป็นกุศล การกระทำที่ดี หรือกรรมดี หมายถึง การกระทำที่เกิดจากกุศลมูล คือ อโลภะ อโทสะ หรืออโมหะ

แต่ถ้าจำแนกตามทวาร คือ ทางที่ทำการ จัดเป็น ๓ ทาง คือ^{๑๑๗}

๑. กายกรรม กรรมทำด้วยกาย หรือการกระทำทางกาย

๒. วจีกรรม กรรมทำด้วยวาจา หรือการกระทำทางวาจา

๓. มโนกรรม กรรมทำด้วยใจ หรือการกระทำทางใจ

ในบรรดากรรม ๓ อย่างคือ กายกรรม วจีกรรม และมโนกรรมที่กล่าวไว้ข้างต้นนั้น มโนกรรมสำคัญที่สุด และมีผลกว้างขวางรุนแรงที่สุด เหตุที่มโนกรรมสำคัญที่สุด ก็เพราะเป็นจุดเริ่มต้น คนคิดก่อนแล้วจึงพูดจึงกระทำ คือ แสดงออกทางกายและวาจา ดังนั้น วจีกรรมและกายกรรม จึงขยายออกมาจากมโนกรรมนั่นเอง และที่ว่ามีผลกว้างขวางรุนแรงที่สุด ก็เพราะมโนกรรมรวมถึง ความเชื่อถือ ความเห็น ทฤษฎี แนวความคิดและค่านิยมต่าง ๆ ที่เรียกว่าทิฐิ ทิฐิเป็นตัวกำหนดพฤติกรรมทั่ว ๆ ไปของบุคคล ความเป็นไปในชีวิตของบุคคลและคติของสังคมทั้งหมด เมื่อเชื่อ เมื่อเห็น หรือนิยมอย่างไร ก็คิดการ พูดจาสั่งสอนชักชวนกัน และทำการต่าง ๆ ไปตามทีที่เชื่อที่เห็นที่นิยมอย่างนั้น ถ้าเป็นมิจฉาทิฐิ การดำริ พูดจาและทำการก็ดำเนินไปในทางผิดเป็นมิจฉาไปด้วย ถ้าเป็นสัมมาทิฐิ การดำริ พูดจาและทำการต่าง ๆ ดำเนินไปในทางถูกต้องเป็นสัมมาไปด้วย^{๑๑๘}

นอกจากนี้ กรรมบถ^{๑๑๙} เป็น “กรรมอันเป็นทาง” กรรมดี หรือชั่วซึ่งแรงถึงขั้นที่เป็นทางให้เกิดในสุคติหรือทุคติ เช่น มุสาวาท คือเจตนาพูดเท็จถึงขั้นทำลายดีตรอนประโยชน์ของผู้อื่น จึงเป็นกรรมบถ ถ้าไม่ถึงขั้นอย่างนี้ ก็เป็นกรรมเท่านั้น ไม่เป็นกรรมบถ มีคำอธิบายแบบครอบคลุมด้วยว่ากรรมทั้งหลายทั่วไป ชื่อว่าเป็นกรรมบถ เพราะเป็นทางแห่งสุคติและทุคติ และเป็นทางแห่งความสุขความทุกข์ของผู้ที่เกิดในคตินั้น ๆ ซึ่งกรรมบถ แยกเป็น กุศลกรรมบถ ๑๐ และอกุศลกรรมบถ ๑๐ โดยกุศลกรรมบถ เป็นทางแห่งกรรมดี ทางทำดี ทางแห่งกรรมที่เป็นกุศล กรรมดีอันเป็นทางนำไปสู่สุคติ มี ๑๐ อย่าง คือ ก.กายกรรม ๓ ได้แก่ ๑. ปาณาติปาตา เวรมณี เว้นจากทำลายชีวิต ๒.อทินนาทานา เวรมณี เว้นจากถือเอาของที่เขามิได้ให้ ๓.กาเมสุมิฉาจารา เวรมณี เว้นจาก

^{๑๑๔} พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต), **พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์**, หน้า ๒๕.

^{๑๑๕} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๓ - ๔.

^{๑๑๖} พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต), **พุทธธรรม ฉบับปรับปรุงและขยายความ**, พิมพ์ครั้งที่ ๑๑, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๒), หน้า ๑๕๙ - ๑๖๐.

^{๑๑๗} พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต), **พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์**, หน้า ๔.

^{๑๑๘} พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต), **พุทธธรรม ฉบับปรับปรุงและขยายความ**, หน้า ๑๖๐ - ๑๖๑.

^{๑๑๙} พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต), **พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์**, หน้า ๕, ๒๖ - ๒๗, ๔๗๑ - ๔๗๒.

ประพตติผิดในกาม ข. วจีกรรม ๔ ได้แก่ ๔. มุสาวาทา เวรมณี เว้นจากพูดเท็จ ๕. ปิสุณาวาจา เวรมณี เว้นจากพูดส่อเสียด ๖. ผรุสวาจา เวรมณี เว้นจากพูดคำหยาบ ๗. สัมผัสปลาปา เวรมณี เว้นจากพูดเพื่อเจ้า ค. มโนกรรม ๓ ได้แก่ ๘. อนภิขมา ไม่โลภคอยจ้อง อยากรได้ของเขา ๙. อพยาบาท ไม่คิดร้ายเบียดเบียนเขา ๑๐. สัมมาทิฏฐิ เห็นชอบตามคลองธรรม สำหรับอกุศลกรรมบถ ๑๐ คือ กายกรรม ๓ ได้แก่ ๑. ปาณาติบาติบาตร การทำลายชีวิต ๒. อทินนาทาน ถู้อเอาของที่เขามิได้ให้ ๓. กาเมสุมิจฉาจาร ประพตติผิดในกาม ข. วจีกรรม ๔ ได้แก่ ๔. มุสาวาทา พูดเท็จ ๕. ปิสุณาวาจา พูดส่อเสียด ๖. ผรุสวาจา พูดคำหยาบ ๗. สัมผัสปลาปะ พูดเพื่อเจ้า ค. มโนกรรม ๓ ได้แก่ ๘. อภิขมา ละโมบ คอยจ้องอยากรได้ของเขา ๙. พยาบาท คิดร้ายเข้า ๑๐. มิฉาทิฏฐิ เห็นผิดจากคลองธรรม ซึ่งมีการอธิบายหรือขยายความต่อว่า โปรโตไซม^{๑๒๐} คือเสียงจากผู้อื่น การกระตุ้นจากภายนอก หรือเรียกได้ว่า กัลยาณมิตร เป็นองค์ประกอบภายนอกที่ทำให้เกิดโยนิโสมนสิการ อันเป็นองค์ประกอบภายใน และกัลยาณมิตรจะทำให้มีความเห็นชอบในหลักธรรมที่ต้งามทั้งโยนิโสมนสิการและความเห็นชอบในธรรมจะทำให้เกิดพฤติกรรม คุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมที่ต้งาม อันเป็นพฤติกรรมที่พึงประสงค์ตามที่สังคมพึงปรารถนาใน ส่วนกัลยาณมิตรผู้วิจิตรสนใจศึกษากลุ่มบุคคลที่อยู่รอบข้างนักเรียน ที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมนักเรียนมากที่สุด ได้แก่ ผู้ปกครอง ครูและเพื่อน ในส่วนหลักกรรมในศาสนาพุทธมีหลักกรรม ๘๔,๐๐๐ พระธรรมขันธ์ และหลักกรรมเบื้องต้นที่ชาวพุทธยึดถือคือ ศีล ๕ แต่เราจะเห็นว่าข้อห้ามในศีล ๕ นั้นเป็นข้อห้ามเฉพาะกายกับวาจา จึงยังไม่ครบช่องทางในการประพตติของคน แต่ก็มีหลักกรรมพื้นฐานอีกหลักกรรมหนึ่งที่เรียกว่า “กุศลกรรมบถ ๑๐” อันเป็นธรรมไปสู่การสร้างกุศลมี ๑๐ ประการที่เป็นข้อห้ามความวิบัติทั้ง ๓ ช่องทางกล่าวคือ ๑) กายสุจริต ๓ ได้แก่ ไม่ทำให้ชีวิตสัตว์ตกลง ไม่ลักทรัพย์ ไม่ประพตติผิดในกาม ๒) วจีสุจริต ๔ ได้แก่ เว้นการพูดเท็จ เว้นการพูดส่อเสียด เว้นการพูดคำหยาบ เว้นการพูดเพื่อเจ้า และ ๓) มโนสุจริต ๓ ได้แก่ ไม่โลภอยากรได้ของคนอื่น ไม่อาฆาตปองร้าย เห็นชอบตามทำนองคลองธรรม ดังนั้น หลักกุศลกรรมบถ ๑๐ เป็นข้อห้ามทางกาย วาจา และใจ เพื่อความสงบสุขภายนอก และความสงบสุขของจิตใจ คือ ความสุขกาย และสุขใจ

หลักคำสอนขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้อธิบายเกี่ยวกับกุศลกรรมบถ ๑๐ โดยอยู่ในอริยมรรคมีองค์ ๘ ดังที่ปรากฏในพระไตรปิฎกว่า

“อริยมรรคมีองค์ ๘ นี้ ได้แก่

๑. สัมมาทิฏฐิ (เห็นชอบ)
๒. สัมมาสังกัปปะ (ดำริชอบ)
๓. สัมมาวาจา (เจรจาชอบ)
๔. สัมมากัมมันตะ (กระทำชอบ)
๕. สัมมาอาชีวะ (เลี้ยงชีพชอบ)
๖. สัมมาวายามะ (พยายามชอบ)
๗. สัมมาสติ (ระลึกชอบ)
๘. สัมมาสมาธิ (ตั้งจิตมั่นชอบ)”^{๑๒๑}

^{๑๒๐} พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต), การพัฒนาที่ยั่งยืน, (กรุงเทพมหานคร: สหธรรมิก, ๒๕๕๐), หน้า ๖๒๑-๖๖๕.

^{๑๒๑} ม.อ. (ไทย) ๑๔/๓๒๕/๓๙๒.

สำหรับความหมายของคำว่า “อริยมรรคมีองค์ ๘” มีผู้ให้ทรรศนะไว้ เช่น มรรคมีองค์ ๘ หมายถึง ข้อปฏิบัติที่ทำให้เข้าถึงพระนิพพาน คือ ธรรมที่เป็นเครื่องดับทุกข์ ท่านเรียกว่า ทุกขนิโรธคามินีปฏิปทา หมายความว่า เป็นข้อปฏิบัติที่จะทำให้เข้าถึงความดับทุกข์ มี ๘ ประการ^{๑๒๒} หรือเป็นทางสายเอกทางเดียว ซึ่งเรียกว่าอริยมรรคนี้ประกอบขึ้นด้วยเครื่องประกอบ ๘ อย่าง จึงเรียกให้เต็มยศว่า “อริยมรรคมี องค์ ๘” ถ้าพูดว่า “มรรค ๘” นี้มันไม่สมบูรณ์ อาจจะทำให้เกิดความเข้าใจผิดว่า มรรคนี้มี ๘ ทาง ทาง ๘ สาย ๘ ตอน อะไรต่าง ๆ ซึ่งไม่ตรงกับความมุ่งหมายที่พระองค์ตรัสไว้ พระองค์ตรัสว่า “อัญฐังคิโก อริยมัคโค อริยมรรคนี้ประกอบขึ้นด้วยองค์ ๘” คล้าย ๆ กับวัตถุบางอย่าง เหมือนกับเชือก ๓ เกลียว เชือกเส้นเดียว แต่ว่าเกลียวมันมีมากมารวมกันเข้าเป็นเส้นเดียว เหมือนเป็นลวดใหญ่ ๆ รวมกันเข้าอย่างนั้น หรือเหมือนกับสายโทรศัพท์ สายไฟฟ้าที่หุ้มด้วยยางข้างในมีเส้นมากมาย แต่หุ้มไว้ข้างนอกดูเหมือนกับเป็นเส้นเดียวฉันใด อริยมรรคมีองค์ ๘ ที่พระผู้มีพระภาคแสดงไว้ ก็ประกอบขึ้นด้วยเครื่องประกอบ ๘ อย่าง รวมกันเป็นอันหนึ่งเดียวกัน เรียกว่า “มรรคสะมังคี”^{๑๒๓}

กุศลกรรมบถ ๑๐ มีชื่อเรียกหลายอย่าง เช่นว่า ธรรม ๑๐ ประการ สัทธรรม (ธรรมดี ธรรมแท้) สปัริสธรรม (ธรรมของสัตบุรุษ) อริยธรรม (อารยธรรม ธรรมของผู้เจริญ) อริยมรรค (มรรคอันประเสริฐ) ธรรมจริยา (ความประพฤติธรรม) โสโจย (ความสะอาดหรือเครื่องชำระตัว)^{๑๒๔} และเพื่อให้เกิดความเข้าใจอย่างถ่องแท้ในหลักกุศลกรรมบถ ๑๐ จึงขอนำเสนอเป็นรายด้าน จำนวน ๓ ด้าน อันได้แก่ ด้านการกระทำทางกาย ด้านการกระทำทางวาจา และด้านการกระทำทางใจ ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

๒.๓.๑ ด้านการกระทำทางกาย หรือเรียกว่า กายกรรม ๓

ในอริยมรรคมีองค์ ๘ ในข้อที่ ๔ คือ สัมมากัมมันตะ ซึ่งพระผู้มีพระภาคตรัสว่า

“ภิกษุทั้งหลาย เราจักแสดง จักจำแนกอริยมรรคมีองค์ ๘ แก่เธอทั้งหลาย เธอทั้งหลาย จงฟัง จงใส่ใจให้ดี เราจักกล่าว

สัมมากัมมันตะ เป็นอย่างไร คือ เจตนาเป็นเหตุเว้นจากปาณาติบาต (การฆ่าสัตว์) เจตนาเป็นเหตุเว้นจากอทินนาทาน (การลักทรัพย์) เจตนาเป็นเหตุเว้นจากอพรหมจรรย์ (พฤติกรรมอันเป็นข้าศึกษาต่อพรหมจรรย์) นี้เรียกว่า สัมมากัมมันตะ”^{๑๒๕}

ดังนั้น สัมมากัมมันตะ จึงเป็นเรื่องของ “ความงด ความเว้น ความเว้นขาด เจตนางดเว้น จากกายทุจริตทั้ง ๓ อันได้แก่ ปาณาติปาตา เวรมณี เจตนางดเว้นจากการตัดรอนชีวิต อทินนาทานา เวรมณี เจตนางดเว้นจากการถือเอาของที่เขาไม่ได้ให้ และกาเมสุมิฉฉาจาจา เวรมณี เจตนางดเว้นจากการประพฤติดมในกามทั้งหลาย^{๑๒๖} โดยหมายถึง ความดำริในการออกจากกาม ความดำริในการไม่พยายาบาท ความดำริในการไม่เบียดเบียน^{๑๒๗} หรือเป็นความคิดชอบ หรือดำริชอบ ก็คือ คิดในเรื่อง

^{๑๒๒} ฉันทนา อุตสาหลักษณ์, พุทธปัญญา คู่มือการสร้างปัญญา, พิมพ์ครั้งที่ ๓, (กรุงเทพมหานคร: ธนรัชการพิมพ์, ๒๕๕๒), หน้า ๗๖.

^{๑๒๓} พระพรหมมิ่งคลาจารย์ (หลวงพ่อบุญญานันทวิฑู), พจนานุกรมธรรม ฉบับปัญญาญาณนันทะ, (กรุงเทพมหานคร: สถาบันบันลือธรรม, ๒๕๕๔), หน้า ๑๔๒-๑๔๓.

^{๑๒๔} อัง.เอกาทศก. (ไทย) ๒๔/๑๑๒-๑๙๒/๒๗๙-๓๓๘.

^{๑๒๕} ส.ม. (ไทย) ๑๙/๘/๑๐ - ๑๑.

^{๑๒๖} พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต), พุทธธรรม ฉบับปรับปรุงและขยายความ, หน้า ๗๕๗.

^{๑๒๗} ม.อ. (ไทย) ๑๔/๓๗๕/๔๒๒.

อะไร คิดในเรื่อง ๓ ประการ เขาเรียกว่า คิดในอันออกจากกาม คิดในอันไม่พยาบาท คิดในอันไม่เบียดเบียน สามเรื่องนี้ คือ คิดหรือดำริในทางถูกต้อง^{๑๒๘} หรือเป็น ๑) เนกขัมมสังกัปปะ ดำริจะออกจากกามหรือปลอดจากโลภะ ๒) อพฺยาปาทสังกัปปะ ดำริในอันไม่พยาบาท ๓) อวิหิงสาสังกัปปะ ดำริในอันไม่เบียดเบียน(ข้อ ๒ มรรค)^{๑๒๙} หรือหมายถึง ความตรึกอยู่ในเรื่องราวที่เป็นกุศล เรียกว่า กุศลวิตก มี ๓ ประการ คือ ประการที่ ๑ เนกขัมมวิตก ได้แก่ ความดำริที่จะออกจากกามคุณอารมณ์ ประการที่ ๒ อพฺยาปาทวิตก ได้แก่ ความดำริที่ประกอบด้วยเมตตา ประการที่ ๓ อวิหิงสวิตก ได้แก่ ความดำริที่ประกอบด้วยกรุณา^{๑๓๐} หรือเป็นความต้องการ ความหวัง ความใฝ่ฝัน ความปรารถนา ความดำริ แล้วแต่จะเรียกที่ถูกต้อง ดำริที่จะออกจากกาม ดำริไม่พยาบาท ดำริไม่เบียดเบียน โดยสรุปก็คือ สิ่งที่ทำให้ลำบาก โดยไม่จำเป็นแก่ทุกฝ่าย ดำริเพื่อออกมาเสีย อะไรที่ทำอยู่ มีอยู่ ใช้อยู่ กินอยู่ อย่างไม่จำเป็นนั้น เอาไปขว้างทิ้งเสียให้หมด^{๑๓๑}

ดังนั้น การกระทำทางกาย หรือ กายกรรม ๓ ได้แก่

๑. ปาณาติบาต หมายถึง การฆ่าสัตว์ นับตั้งแต่ฆ่าพ่อฆ่าแม่ ฆ่าผู้มีคุณ ฆ่าคนทั่วไป ลงไปถึงฆ่าสัตว์ที่มีคุณ และฆ่าสัตว์อื่น ๆ บาบที่เกิดจากการฆ่านั้นก็หนักเบาลดหลั่นลงไป เช่น ฆ่าพ่อ ฆ่าแม่ก็เป็นบาปถึงอนันตริยกรรม ห้ามสวรรค์ห้ามนิพพาน เจตนารมณ์ของศาสนาในเรื่องนี้ ต้องการให้ศาสนิกชนแก้ปัญหาชีวิตโดยสันติวิธีไม่ใช่โดยวิธีฆ่าอีกฝ่ายหนึ่งเสีย เพราะการฆ่านั้นผู้ฆ่าย่อมเกิดความทารุณโหดร้ายขึ้นในใจทำให้ใจเศร้าหมองและอาจต้องรับผลบาปกรรมเวรต่อไปอีก^{๑๓๒} หรือเป็นการละเว้นจากการฆ่าสัตว์ เป็นการละเว้นจากบาป เป็นการประพฤติ ปฏิบัติธรรมเป็นการดำรงชีวิตในทางที่ชอบที่ควร เป็นการกระทำที่ไม่มีโทษแก่ตัวเองและผู้อื่น ซึ่งเป็นการกำหนดออกมาในรูปแบบของการห้ามทำการฆ่า ไม่เพียงแต่ห้ามฆ่ามนุษย์ด้วยกันเท่านั้น แต่ยังห้ามฆ่าสัตว์ด้วย^{๑๓๓} หรือทำสัตว์มีชีวิตให้ตกลงไป อธิบายว่า ฆ่าสัตว์ปลงชีพสัตว์ คำว่า ปาณะ โดยสมมติโวหารของชาวโลก ได้แก่ สัตว์โดยปรมาต (สภาวะธรรม) ได้แก่ ชีวิตินทรีย์ (รูปชนิดหนึ่งที่เกิดจากกรรมทำหน้าที่รักษารูปที่เกิดจากกรรม เช่น ปสาทตา เป็นต้น) เจตนาฆ่า (วรกเจตนา) อันเป็นเหตุให้ความพยายามดัดรอนชีวิต ที่เป็นไปทางกายทวาร (ฆ่าด้วยกาย) และวจีทวาร (ฆ่าด้วยวาจา เช่น สั่งฆ่า) ทางใดทางหนึ่งของผู้มี ความรู้ว่านั้นเป็นสัตว์มีชีวิต ชื่อว่า ปาณาติบาต ๆ มีโทษมากขึ้นอยู่กับร่างกายของสัตว์ เช่น ฆ่าสัตว์เล็ก โทษน้อยกว่าฆ่าสัตว์ใหญ่ เพราะต้องใช้ความพยายามมาก แม้ความพยายามจะเท่ากันฆ่า สัตว์ใหญ่มีโทษมากกว่าเพราะมีวัตถุใหญ่ ในการฆ่ามนุษย์นั้น โทษมากเพราะมีคุณธรรมมาก มีคุณธรรมน้อยโทษก็น้อย หากมีคุณธรรมเท่ากันให้ดูที่กิเลสและความพยายาม หากกิเลสและ

^{๑๒๘} พระพรหมมิ่งคลาจารย์(หลวงพ่อบุญญานันทพิขุ), พจนานุกรมธรรม ฉบับปัญญาอันนทะ, หน้า ๑๓๓.

^{๑๒๙} พระพรหมคุณาภรณ์(ป.อ.ปยุตโต), พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลศัพท์, หน้า ๔๓๖.

^{๑๓๐} ฉันทนา อุตสาหลักษณ์, พุทธปัญญา คู่มือการสร้างปัญญา, หน้า ๗๗.

^{๑๓๑} พระธรรมโกศาจารย์(หลวงพ่อบุญทาส อินทปญโญ), พจนานุกรมธรรม ฉบับพุทธทาส, หน้า ๒๘๖.

^{๑๓๒} ปิ่น มุกข์นิต, แนวสอนธรรมะ ตามหลักสูตรนักธรรมตรี, (กรุงเทพมหานคร: อมรการพิมพ์, ๒๕๑๔), หน้า ๓๓๖.

^{๑๓๓} พระเทวินทร์ เทวินโท, แก่นพุทธจริยศาสตร์, (กรุงเทพมหานคร: นงลักษณ์ ครุฑแก้ว, ๒๕๔๙), หน้า ๒๓.

ความพยายามแรงกล้าก็มีโทษมาก หากกิเลสและความพยายามอ่อนก็มีโทษน้อยกว่า^{๑๓๔} โดย ปาณาติบาตมืองค์ ๕ ที่จะทำให้รู้ว่าฆ่าหรือไม่ได้ฆ่าสัตว์ คือ^{๑๓๕} ๑) สัตว์นั้นมีชีวิต ๒) รู้ยู่ว่าสัตว์นั้นมีชีวิต ๓) จิตคิดจะฆ่า ๔) มีความพยายามฆ่า และ ๕) สัตว์ตายลงด้วยความพยายามนั้น

๒. อทินนาทาน หมายถึง การแสวงหารายได้โดยทางสุจริต อันเข้าลักษณะ “โจรกรรม” คือ ลัก (ขโมยเอาลับหลัง) ฉก (ชิงเอาซึ่งหน้า) กรรโชก (ขูเอา) ปล้น (รวมหัวกันยื้อแย่งเอา) ตู (เถียงเอา) ฉ้อ (โกงเอา) หลอก (ทำให้เข้าหลงเชื่อแล้วให้ทรัพย์) ลวง (เบี่ยงปลายลวงตาเช่นให้เครื่องชั่งโกง) ปลอม (ทำของปลอม) ตระบัด (ปฏิเสธ) เบียดบัง (ซุกซ่อนเอาบางส่วน) สับเปลี่ยน (แอบสับเปลี่ยนเอง) ลักลอบ (หนีภาษี) ยักยอก (เบียดบังเอาของที่อยู่ในหน้าที่ของตน) เจตนารมณ์ของศาสนาในเรื่องนี้ ต้องการให้ทุกคนทำมาหาเลี้ยงชีพโดยสุจริตเพราะทรัพย์ที่ได้มาโดยสุจริตนั้นไม่ก่อให้เกิดบาปกรรมแก่ผู้บริโภคน และทำให้หมั่นตั้งสมบุรณ์ขึ้นได้ดีกว่าทรัพย์ที่ได้มาโดยสุจริต^{๑๓๖} หรือการละเว้นจากการลักขโมยซึ่งในรูปแบบของการ “ห้าม” ทำการลักขโมย การล้วงกระบ่า การย่องเบา การปล้น การข่มขู่เอาทรัพย์ผู้อื่น การคดโกง ฉ้อฉล การเอาไรต์เอาเปรียบผู้อื่น การลวงละเมิดสิทธิเสรีภาพของผู้อื่น การก้าวก่ายหน้าที่การงานของผู้อื่นโดยพลการ การละทิ้งหน้าที่ การหลีกเลี่ยงความรับผิดชอบในสิ่งที่ทำไป การฉ้อฉลทางการเงิน หรือทรัพย์สินของสาธารณะชนหรือของผู้อื่น หรือทรัพย์สินของสาธารณะชนหรือของผู้อื่น การส่งเสริมให้คนทำการลักขโมยในรูปแบบต่าง ๆ^{๑๓๗} หรือเป็นการถือเอาของที่เขาไม่ได้ให้ด้วยกายหรือวาจา ชื่อว่า อทินนาทาน อธิบายว่า การลักขโมยของผู้อื่น ได้แก่ กิริยาที่เป็นโจร ของที่เขาไม่ได้ให้ ได้แก่ ของที่เขาหวงแหน เจ้าของทรัพย์ใช้ได้ตามประสงค์ไม่ถูกลงอาญา ไม่ถูกตำหนิ เจตนาคิดลัก (ไถยเจตนา) อันเป็นเหตุให้เกิดความพยายามที่จะเอาของที่เขาหวงแหนนั้นทั้ง ๆ ที่รู้ว่าเจ้าของหวงแหน ชื่อว่า อทินนาทาน ลักของเลวมีโทษน้อยลักของดีมีโทษมาก เพราะเหตุไร เพราะวัตถุประณีตหากของดีเหมือนกันหรือเลวเหมือนกัน หากเจ้าของมีคุณมากก็โทษมาก เจ้าของมีคุณน้อยก็โทษน้อย^{๑๓๘} โดยอทินนาทาน มืองค์ ๕ ที่จะทำให้รู้ว่าลักหรือไม่ได้ลัก คือ^{๑๓๙} ๑) ของผู้อื่นหวงแหน ๒) รู้ยู่ว่าเขาหวงแหน ๓) จิตคิดจะลัก ๔) มีความพยายาม และ ๕) ลักของได้ด้วยความสามารถนั้น

๓. กามเมสุมิจฉาจาร หมายถึง การกระทำผิดในทางเพศ ลุอำนาจแก่ความกำหนัด ที่ถือเป็นเรื่องร้ายแรงก็คือการทำชู้ รองลงมาก็ได้แก่การข่มขืน การฉุดคร่าอนาจาร เจตนารมณ์ของศาสนาให้ข้อนี้ คือ ให้นมนุษย์มีจิตใจสูง เคารพในสิทธิของเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน อันจะเป็นทางรักษาประเวณี (เชื้อสาย) ของคนในสังคมให้เรียบร้อยและป้องกันเหตุอาชญากรรมทางเพศรวมอยู่ด้วย^{๑๔๐} หรือเป็นความประพฤติเมถุนหรือในวัดถุแห่งเมถุน (การกระทำของคนคู่) ความประพฤติอันลามกที่บัณฑิตติเตียนโดยส่วนเดียว เจตนาล่วงเกินฐานะที่ไม่พึงถึงที่เป็นไปทางกายทวาร โดยความประสงค์จะเสพสัทธิธรรม(ผิดประเวณี) ชื่อว่า กามเมสุมิจฉาจาร ซึ่งหญิง ๑๐ จำพวก ที่เป็นฐานะอันไม่พึงถึงของบุรุษ

^{๑๓๔} ปัญญา ใช้บางยาง และคณะ, ธรรมาธิบายหลักธรรมในพระไตรปิฎก, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร: สถาบันบันลือธรรม, ๒๕๕๕), หน้า ๑๖๒.

^{๑๓๕} พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต), พุทธธรรม ฉบับปรับปรุงและขยายความ, หน้า ๗๗๒.

^{๑๓๖} ปิ่น มุกกันต์, แนวสอนธรรมะ ตามหลักสูตรนักธรรมตรี, หน้า ๓๓๖.

^{๑๓๗} พระเทวินทร์ เทวินโท, แก่นพุทธจริยศาสตร์, หน้า ๒๔ - ๒๕.

^{๑๓๘} ปัญญา ใช้บางยาง และคณะ, ธรรมาธิบายหลักธรรมในพระไตรปิฎก, หน้า ๑๖๓.

^{๑๓๙} พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต), พุทธธรรม ฉบับปรับปรุงและขยายความ, หน้า ๗๗๒.

^{๑๔๐} ปิ่น มุกกันต์, แนวสอนธรรมะ ตามหลักสูตรนักธรรมตรี, หน้า ๓๓๖ - ๓๓๗.

ทั้งหลาย ได้แก่ หญิงอันมารดารักษา ๑ หญิงอันบิดารักษา ๑ หญิงอันบิดามารดารักษา ๑ หญิงอันพี่น้องชายรักษา ๑ หญิงอันพี่น้องหญิงรักษา ๑ หญิงอันญาติรักษา ๑ หญิงอันโคตรรักษา ๑ หญิงอันธรรมรักษา ๑ หญิงที่มีการอารักขา ๑ หญิงที่มีอาชญา ๑ และหญิงอีก ๑๐ จำพวก ก็เป็นฐานะอันบุรุษทั้งหลายไม่พึงถึง ได้แก่ หญิงที่ซื้อมาด้วยทรัพย์ ๑ หญิงที่อยู่ (กับบุรุษ) ด้วยการพอใจ ๑ หญิงที่อยู่ด้วยโศกะ ๑ หญิงที่อยู่ด้วยแผ่นผ้า (ใช้ผ้าแลกมา) ๑ หญิงผู้มีถ้ำน้ำ (ตักน้ำ) ๑ หญิงผู้มีเทร็ดนำไป ๑ ภริยาผู้เป็นทาสี ๑ ภริยาผู้ทำงาน ๑ หญิงผู้นำมาด้วยธง ๑ หญิงผู้อยู่ชั่วคราว ๑ (หญิง ๒๐ จำพวกนี้ชายใดไปล่วงเกินทางเพศถือว่าผิดกามาเมสุมิฉาจาร) ส่วนหญิง ๑๒ จำพวก หากไปมีสัมพันธ์ทางเพศกับชายอื่น ถือว่าหญิงนั้นผิดกามาเมสุมิฉาจาร ๑๒ จำพวกนี้ ได้แก่ หญิงที่มีการอารักขา ๑ หญิงที่มีอาชญา ๑ และอีก ๑๐ จำพวกหลัง มีหญิงที่ซื้อมาด้วยทรัพย์ และหญิงที่อยู่ด้วยความพอใจ เป็นต้น เรียกว่า ฐานะอันไม่พึงถึงของหญิง มิฉาจารนี้ จัดว่ามีโทษมากหากฐานะอันไม่พึงถึงประกอบด้วยคุณมีศีลเป็นต้น มีโทษน้อยหากฐานะอันไม่พึงถึงไม่ประกอบด้วยคุณมีศีล เป็นต้น^{๑๔๑} โดยมีองค์ ๔ ที่จะทำให้รู้ว่าผิดมิฉาจารหรือไม่ผิด คือ^{๑๔๒} ๑) อคมนียวัตถุ ได้แก่ สตรีหรือบุรุษที่ไม่ควรละเมิด ๒) จิตคิดจะเสพ ๓) มีความพยายามในการเสพ และ ๔) ยังมรรค คือ อวัยวะสืบพันธุ์ให้ถึงกัน

๒.๓.๒ ด้านการกระทำทางวาจา เรียกว่า วจกรรม ๔

ในอริยมรรคมีองค์ ๘ ในข้อที่ ๓ คือ สัมมาวาจา ซึ่งพระผู้มีพระภาคตรัสว่า

“ภิกษุทั้งหลาย เราจักแสดง จักจำแนกอริยมรรคมีองค์ ๘ แก่เธอทั้งหลาย เธอทั้งหลายจงฟัง จงใส่ใจให้ดี เราจักกล่าว

สัมมาวาจา เป็นอย่างไร คือ เจตนาเป็นเหตุเว้นจากมุสาวาท(พูดเท็จ) เจตนาเป็นเหตุเว้นจากปิสฺฐนาวาจา (พูดส่อเสียด) เจตนาเป็นเหตุเว้นจากผรุสฺวาจา (พูดคำหยาบ) เจตนาเป็นเหตุเว้นจากสัมผัปปลาปะ (พูดเพ้อเจ้อ) นี้เรียกว่า สัมมาวาจา”^{๑๔๓}

๔. มุสาวาท พูดเท็จ คือ เจตนาพูดให้ผู้ฟังเข้าใจผิดไปจากความจริงซึ่งเกิดความไปถึงการทำเท็จให้คนอื่นหลงเชื่อ รวมทั้งสิ้น ๗ วิธีด้วยกัน คือ ปด (โกหกจ้ง ๆ) ทนสาบาน (เช่นครูถามสั่งนักเรียนว่าใครทำผิดให้ยื่นขึ้นตนทำผิดแล้วไม่ยื่นขึ้น) ทำเล่ห์กระเท่ห์ (เช่นทำที่อวดอ้างความศักดิ์สิทธิ์ของตนเกินความจริง) มายา (เช่นเจ็บน้อยทำเป็นเจ็บมาก) ทำเลส (ทำให้คนอื่นตีความคลาดเคลื่อนเอาเอง) เสริมความ (เรื่องมีมูลพูดน้อยให้เห็นเป็นเรื่องใหญ่) อำความ (เรื่องมากปิดบังไว้ให้เห็นเป็นเรื่องเล็กน้อย) เจตนากรรมของทางศาสนา ต้องการให้ทุกคนมีความสัตย์จริง กล่าวเผชิญความจริงเยี่ยงสุภาพชน^{๑๔๔} หรือ มุสา คือ วจิประโยคหรือกายประโยค (การเคลื่อนไหววาจาหรือกาย) ที่ทำลายประโยชน์(ผู้อื่น) ของผู้มุ่งจะกล่าวให้คลาดเคลื่อน เจตนาที่มุ่งกล่าวให้คลาดเคลื่อนโดยใช้กายหรือวาจา ชื่อว่า มุสาวาท อีกนัยหนึ่ง คำว่า มุสา ได้แก่ เรื่องที่ไม่เป็นจริง ไม่แท้ คำว่า วาหะได้แก่กิริยาที่ทำให้เข้าใจเรื่องที่ไม่จริง ไม่แท้นั้นว่า เป็นเรื่องจริง เรื่องแท้ เจตนาที่ให้เกิดความเคลื่อนไหว (กายวาจา) ของผู้ประสงค์จะให้ผู้อื่นเข้าใจเรื่องที่ไม่แท้ว่าเป็นเรื่องแท้ ชื่อว่า มุสาวาทา ๆ ถ้าทำลายประโยชน์น้อย ก็มีโทษน้อย ถ้าทำลายประโยชน์มากก็มีโทษมาก หรือพวกคฤหัสถ์ พูดโกหกโดยนัยว่า “ไม่มี” เป็นต้น เพราะประสงค์จะไม่ให้ของของตนมีก็มีโทษน้อย ที่เป็นพยานกล่าวเพื่อทำลายประโยชน์มีโทษมาก สำหรับพวกบรรพชิต มุสาวาทาที่เป็นไปโดยนัยว่า วันนี้ น้ำมันในบ้านไหลเหมือนแม่น้ำ

^{๑๔๑} ปัญญา ใช้บางยาง และคณะ, ธรรมอธิบายหลักธรรมในพระไตรปิฎก, หน้า ๑๖๓ - ๑๖๔.

^{๑๔๒} พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), พุทธธรรม ฉบับปรับปรุงและขยายความ, หน้า ๗๗๒.

^{๑๔๓} ส.ม. (ไทย) ๑๙/๘/๑๐ - ๑๑.

^{๑๔๔} ปิ่น มุกกันต์, แนวสอนธรรมะ ตามหลักสูตรนักธรรมตรี, หน้า ๓๓๗.

เป็นต้น ด้วยประสงค์จะหัวเราะ เพราะได้น้ำมันหรือเนยใสมาน้อยมีโทษน้อย แต่เมื่อพูดถึงสิ่งที่ไม่เห็น
เลยว่าเป็น ต้น ก็มีโทษมาก^{๑๔๕} โดยมุสวาทา มืองค์ ๔ ที่จะทำให้รู้ว่าพูดเท็จหรือไม่ คือ^{๑๔๖}
๑) เรื่องไม่จริง ๒) จิตคิดจะกล่าวให้คลาดเคลื่อน ๓) มีความพยายามเกิดจากจิตที่คิดจะกล่าวให้
คลาดเคลื่อนนั้น และ ๔) ผู้อื่นเข้าใจความที่พูดนั้น

๕. ปิสฺณาวาจา พูดส่อเสียด คือ เก็บความข้างนี้ไปบอกข้างโน้นเก็บข้างโน้นมาบอกข้างนี้
ด้วยเจตนาจะให้เขาแตกกัน หรือให้เขารักตน เจตนารมณ์ของทางศาสนา คือ ไม่ให้หาความชอบด้วย
การประจบสอพลอ^{๑๔๗} หรือเป็นวาจาที่เป็นเหตุทำตนเป็นที่รักในใจของผู้ที่ตนพูดด้วย และเป็นเหตุ
ส่อเสียดผู้อื่น ชื่อว่า ปิสฺณาวาจา เจตนาของบุคคลผู้มีจิตเศร้าหมอง อันใดเกิดกายประโยคและวจี
ประโยค (ใช้กายหรือวาจาพูดส่อเสียด) เพื่อให้คนอื่นแตกกันก็ดี เพื่อต้องการทำตนให้เป็นที่รัก
(ให้เขาแตกกันแล้วมารักตน) ก็ดี ชื่อว่า ปิสฺณาวาจา ๆ ถ้ากระทำความแตกแยกแก่ผู้มีคุณน้อย ก็มีโทษ
น้อย หากกระทำแก่คนผู้มีคุณมากก็โทษมาก^{๑๔๘} โดยปิสฺณาวาจา มืองค์ ๔ ที่จะทำให้รู้ว่าพูดส่อเสียด
หรือไม่ คือ ๑) ผู้อื่นที่ฟังให้แตกกัน ๒) มุ่งให้เขาแตกกันว่า คนเหล่านี้จักเป็นผู้แตกแยกกันด้วยอุบาย
อย่างนี้ ประสงค์ให้ตนเป็นที่รักว่า เราจักเป็นที่รัก จักเป็นที่ไว้วางใจด้วยอุบายนี้ ๓) มีความพยายามที่
ต้องการมุ่งให้เขาแตกกันนั้น ๔) ผู้นั้นรู้เรื่องนั้น

๖. ผรุสฺวาจา พูดคำหยาบ ทำให้คนฟังเกิดความระคายใจ และส่อว่าผู้พูดเองเป็นคนมี
สกุลต่ำ ได้แก่ คำต่ำ (พูดกดให้ต่ำลง) ประชด (พูดยจนล่อย) กระทบ (พูดเปรียบเปรยให้เจ็บใจเมื่อ
คิด) แดกดัน (พูดกระแทกกระทั้น) สบถ (แข่งชกหักกระดูก) คำหยาบโลน (พูดคำที่สังคมรังเกียจ) คำ
อาฆาต (พูดให้ฟังมีอันหวาดกลัวจะถูกทำร้าย) คำต่ำ (เช่นคำว่า กู มึง อี ไอ้ ฯลฯ) เจตนาของศาสนา
ให้ศาสนิกชนเป็นสุภาพชนรู้จักสำรวมวาจาของตน ไม่ก่อความระคายใจแก่ผู้อื่นด้วยคำพูด^{๑๔๙} หรือ
เป็นวาจาหยาบ ชื่อว่า เป็นปม คือ ตะปุมตะป่ำ ด้วยคำขู่และคำข่ม เป็นต้น เป็นวาจาที่มีโทษ “หยาบ
คือเสีย เป็นวาจาที่หยาบคาย เหมือนต้นไม้ที่เสีย เป็นต้นไม้ที่ขรุขระที่ขุยไหลออก ฉะนั้น วาจา
นั้นย่อมเหมือนกับครูดหูเข้าไปฉะนั้น ท่านจึงเรียกว่า หยาบคาย เผ็ดร้อน ทิ่มแทงผู้ฟัง หรือเป็นวาจา
ชื่อว่า ผรุสา เพราะอรรถว่า กระทำทั้งตนทั้งคนอื่นให้เป็นคนหยาบ หรือเพราะอรรถว่า มีสัมผัสหยาบ
ดุจ (ฟัน) เลื่อย (วิเคราะห์นี้ อ้างตามปิสฺณาวาจา คือ สังคหะฎีกา) วาจาที่เป็นเหตุให้กระทำตนเอง
บ้าง ผู้อื่นบ้างให้หยาบคาย ทั้งหยาบคายเอง ไม่เสนาหุไม่สุขใจ ชื่อว่า ผรุสฺวาจา เจตนาหยาบโดย
ส่วนเดียวซึ่งให้เกิดกายประโยคและวจีประโยค อันเป็นเหตุตัดความรักของผู้อื่น ชื่อว่า ผรุสฺวาจา
นั้นมีโทษน้อย หากคนที่ตนพูดถึงนั้นมีคุณน้อย มีโทษมากหากผู้นั้นมีคุณมาก โดยผรุสฺวาจา มืองค์ ๓ ที่จะ
ทำให้รู้ว่าพูดหยาบหรือไม่คือ ๑) คนอื่นที่ตนต่ำ ๒) ตนมีโกรธ และ ๓) มีการต่ำ^{๑๕๐}

๗. สัมผัสฺปปลาปะ พูดเพ้อเจ้อ คือ พูดเหลวไหล พูดพล่อย ๆ สักแต่ว่ามีปากอยากพูดก็
พูดไป หาสาระมิได้ เจตนารมณ์ของทางศาสนา ต้องการให้ศาสนิกชนมีความรับผิดชอบต่อถ้อยคำ
ของตน^{๑๕๑} หรือเป็น “คนพูดเพ้อเจ้อ” มีปกติพูดไม่เป็นเวลา มีปกติพูดไม่จริง พูดไม่เป็นประโยชน์

^{๑๔๕} ปญญา ใช้บางยาง และคณะ, ธรรมาธิบายหลักธรรมในพระไตรปิฎก, หน้า ๑๖๔.

^{๑๔๖} พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต), พุทธธรรม ฉบับปรับปรุงและขยายความ, หน้า ๗๗๒.

^{๑๔๗} ปิ่น มุกกันต์, แนวสอนธรรมะ ตามหลักสูตรนักธรรมตรี, หน้า ๓๓๗.

^{๑๔๘} ปญญา ใช้บางยาง และคณะ, ธรรมาธิบายหลักธรรมในพระไตรปิฎก, หน้า ๑๖๕.

^{๑๔๙} ปิ่น มุกกันต์, แนวสอนธรรมะ ตามหลักสูตรนักธรรมตรี, หน้า ๓๓๗.

^{๑๕๐} ปญญา ใช้บางยาง และคณะ, ธรรมาธิบายหลักธรรมในพระไตรปิฎก, หน้า ๑๖๕ - ๑๖๖.

^{๑๕๑} ปิ่น มุกกันต์, แนวสอนธรรมะ ตามหลักสูตรนักธรรมตรี, หน้า ๓๓๗ - ๓๓๘.

“คนเว้นพูดเพื่อเจ้า” มีปกติพูดเป็นเวลา คำจริง มีประโยชน์ พูดเป็นธรรม คือ พูดมีสภาวะ พูดเป็นวินัย คือ พูดคำที่ประกอบด้วยสังวร มีหลักฐาน คือ สมควรแก่การเก็บจำ มีที่อ้าง คือ อ้างอิงสูตรประกอบด้วยประโยชน์ แม้จะพูดน้อยแต่ก็เป็นประโยชน์ทั้งสิ้น หรือเป็นวาทะที่เป็นเหตุให้บุคคลพูดเพื่อเจ้า ไร้ประโยชน์ ชื่อว่า สัมผัสปลาปะ คำพูด ชื่อว่า สัมผัส เพราะอรรถว่า แผลไป คือ กระจายทำให้พินาศ ซึ่ง สัมผัส คือ ความสุขและประโยชน์ ได้แก่ คำพูดที่ไม่เป็นอุปการะแก่ตนและแก่คนอื่น ชื่อว่า สัมผัสปลาปะ เพราะอรรถว่า เป็นเหตุกล่าวคำพูดที่ชื่อว่าสัมผัสนั้น เจตนาเศร้าหมองที่ทำความพยายามจะให้ผู้อื่นรู้เรื่องไร้ประโยชน์ อุกุศลเจตนาที่ให้เกตุกายประโยค และวจีประโยค อันเป็นเหตุให้เข้าใจเรื่องที่ไม่มีความหมาย ชื่อว่า สัมผัสปลาปะ สัมผัสปลาปะนั้น มีโทษน้อยเพราะมีอาเสวนะน้อย (พูดไม่มาก พูดไม่บ่อย) มีโทษมาก เพราะมีอาเสวนะมาก โดยสัมผัสปลาปะ มืองค์ ๒ ที่จะทำให้รู้ว่าพูดเพื่อเจ้าหรือไม่ คือ ๑) มุ่งกล่าวถ้อยคำที่ไร้ประโยชน์ และ ๒) กล่าวเรื่องเช่นนั้น^{๑๕๒}

๒.๓.๓ ด้วยการกระทำทางใจ เรียก มโนกรรม ๓

ในอริยมรรคมีองค์ ๘ ในข้อที่ ๑ คือ สัมมาทิฏฐิ และในข้อที่ ๒ สัมมาสังกัปปะ ซึ่งพระผู้มีพระภาคตรัสว่า

“ภิกษุทั้งหลาย เราจักแสดง จักจำแนกอริยมรรคมีองค์ ๘ แก่เธอทั้งหลาย เธอทั้งหลายจงฟัง จงใส่ใจให้ดี เราจักกล่าว

สัมมาทิฏฐิ เป็นอย่างไร คือ ความรู้ในทุกข์ ความในทุกข์สมุทัย (เหตุเกิดทุกข์) ความรู้ในทุกข์นิโรธ (ความดับทุกข์) ความรู้ในทุกข์นิโรธคามินีปฏิปทา (ข้อปฏิบัติที่ให้ถึงความดับทุกข์) นี้เรียกว่า สัมมาทิฏฐิ

สัมมาสังกัปปะ เป็นอย่างไร คือ ความดำริในเนกขัมมะ (การออกจากกาม) ความดำริในอพยาบาล (ความไม่พยาบาล) ความดำริในอวิหิงสา (การไม่เบียดเบียน) นี้เรียกว่าสัมมา ๘. อนภิขมา ตามศัพท์แปลว่า ความเพ่งเล็ง หมายถึง เพ่งเล็งที่จะเอาทรัพย์ของคนอื่นในทางทุจริต คือ ตัดสินใจจะทำแล้ว (แรงกว่าโลภะซึ่งเป็นเพียงความคิดอยากได้ในทางทุจริต แต่ยังไม่ตกลงใจว่าจะทุจริตที่ไหนอย่างไร)^{๑๕๔} หรือเป็น “ยอมเป็นผู้เพ่งเล็ง” ได้แก่ ยอมเป็นผู้แลดูด้วยความเพ่งเล็ง ด้วยอาการเพ่งเพ่งเล็ง กรรมบถยังไม่ตก ต่อเมื่อน้อมมาเป็นของตนว่า “ทำอย่างไรหนอ ของสิ่งนี้จะพึงเป็นของฉัน ฉันพึงวางอำนาจให้เป็นไปในของสิ่งนี้” ดังนี้ กรรมบถจึงแตก ท่านหมายถึง การเพ่งเล็งแบบน้อมมา หรือการเพ่งจ้องสมบัติของคนอื่น คือ คิดถึงด้วยอำนาจความโลภ อธิบายว่า เป็นผู้มีหน้าซ่องเงาะต่อภักษะของผู้อื่น มีการเพ่งต่อภักษะของผู้อื่นเป็นลักษณะอย่างนี้ว่า “โอหนอ สิ่งนี้จะพึงเป็นของเราเสียเถิด” มีโทษน้อยและโทษมากเหมือนข้อทินนาทาน โดยอภิขมา มืองค์ ๒ ที่จะทำให้รู้ว่าความโลภของตนเป็นอภิขมาหรือไม่ คือ ๑) สิ่งของนั้นเป็นของผู้อื่น และ ๒) นึกน้อมสิ่งของนั้นไปเพื่อตน^{๑๕๕}

๙. อพยาบาล คือ การละเว้นจากการคิดอาฆาตพยาบาทกัน หรือการปองร้ายกัน ซึ่งได้กำหนดออกมาในรูปของการห้ามกระทำการคิดอาฆาต พยาบาทกัน หรือการปองร้ายกัน รวมถึงการอาฆาตพยาบาทกันโดยใช้วาจาเป็นเครื่องทำลายกัน การใช้สายตาทำลายกัน การใช้สื่อพิมพ์ต่าง ๆ การใช้สัญลักษณ์ในรูปแบบต่าง ๆ หรือแม้การสนับสนุนส่งเสริมคนอื่นให้เกิดการคิดอาฆาตพยาบาท

^{๑๕๒} ปัญญา ใช้บางยาง และคณะ, ธรรมอธิบายหลักธรรมในพระไตรปิฎก, หน้า ๑๖๖.

^{๑๕๓} ส.ม. (ไทย) ๑๙/๘/๑๐ - ๑๑.

^{๑๕๔} ปิ่น มุฑกันต์, แนวสอนธรรมะ ตามหลักสูตรนักธรรมตรี, หน้า ๓๓๘.

^{๑๕๕} ปัญญา ใช้บางยาง และคณะ, ธรรมอธิบายหลักธรรมในพระไตรปิฎก, หน้า ๑๖๖.

กัน ปองร้ายกัน^{๑๕๖} หรือ “มีจิตพยาบาท” คือ มีจิตเสีย ได้แก่ จิตบูดเน่า ดำริร้าย ด้วยอุกโทสะ ประทุษร้าย เมื่อโกรธกรรมบถยังไม่แตก ต่อเมื่อคิดเป็นต้นว่า “จงถูกฆ่า” กรรมบถจึงแตก หรือเป็นสภาวะ ชื่อว่า พยาบาท เพราะอรรถว่า เป็นเหตุทำประโยชน์และความสุขให้ถึงความพินาศ กิเลสใดยังประโยชน์สุขให้ย่อยยับไปเหตุนี้ กิเลสนั้นชื่อว่า พยาบาทนั้นมีลักษณะประทุษร้ายทางใจ เพื่อความพินาศของผู้อื่นอย่างนี้ว่า “โอหนอ สัตว์นี้ (คนนี้) พังพินาศเสียเถิด” มีโทษมากโทษน้อยเหมือนมรสุวจา โดยพยาบาท มืองค์ ๒ ที่จะทำให้รู้ว่าความโกรธของตนเป็นพยาบาทหรือไม่ คือ ๑) สัตว์อื่น ๒) มีความคิดเพื่อความพินาศแห่งสัตว์อื่นนั้น^{๑๕๗}

๑๐. สัมมาทิฐิ ปัญญาอันเห็นชอบ คือ ความรู้ในทุกข์(ความทุกข์) ความรู้ในสมุทัย(เหตุเกิดแห่งทุกข์) ความรู้ในทุกข์นิโรธ (ความดับทุกข์ ความรู้ในทุกข์นิโรธคามินีปฏิปทา(ข้อปฏิบัติให้ถึงความดับทุกข์)^{๑๕๘} หรือเห็น อริยสัจ ๔ เห็นชอบตามคลองธรรมว่า ทำดีมีผลดี ทำชั่วมีผลชั่ว มารดาบิดามี(คือ มีคุณความดีควรแก่ฐานะหนึ่งที่เราเรียกว่ามารดาบิดา) ฯลฯ เห็นถูกต้องตามที่เป็นจริงว่า ชันธ ๕ ไม่เที่ยง เป็นต้น (ข้อ ๑ ในมรรค)^{๑๕๙} หรือเป็นผู้มีความเห็นชอบเห็นตรง ตามหลักคำสอนของพระพุทธเจ้า^{๑๖๐} หรือเป็นความเข้าใจอันถูกต้อง อันทำให้เกิดการกระทำอันถูกต้อง โดยประการทั้งปวง นับตั้งแต่ถูกต้องอย่างวิสัยโลก ๆ และสูงขึ้นไปจนกระทั่งที่เป็นขั้นเหนือวิสัยโลก สัมมาทิฐิในขั้นต้น นั้นเป็นความเข้าใจที่ถูกต้องในอันที่จะทำให้เจริญด้วยประโยชน์ในโลกนี้ทุกอย่างทุกประการตามที่ชาวโลกปรารถนากัน สัมมาทิฐิขั้นกลาง เป็นความเข้าใจอันถูกต้องในอันที่จะทำให้เจริญด้วยประโยชน์ในโลกที่สูงขึ้นไปกว่าที่ปรารถนากันอยู่และเรียกกันว่าโลกอื่น หรือ ปรโลก หรือ โลกหน้า ซึ่งดีกว่าโลกนี้หรือผิดจากโลกนี้ ส่วนสัมมาทิฐิในขั้นสูงนั้น หมายถึง ความเข้าใจอันถูกต้อง ในอันที่จะทำให้ข้ามขึ้นหรืออยู่เหนือโลกทุก ๆ โลก โดยประการทั้งปวง ซึ่งเรียกว่าการลูถึงนิพพานหรือโลกุตตระ ซึ่งแปลว่า เหนือโลก^{๑๖๑} หรือเป็นการเห็นแจ้งอริยสัจ ๔ โดยกิจ ๔ คือ ๑)เห็นแจ้งในทุกข์สัจจะ โดยปริณายกกิจ (กำหนดรู้) ๒) เห็นแจ้งในสมุทยสัจจะ โดยปหานกิจ(การละ) ๓) เห็นแจ้งในนิโรธสัจจะ โดยสังฆกรรมกิจ (การทำให้แจ้ง) ๔) เห็นแจ้งในมรรคสัจจะ โดยภาวนากิจ (การทำให้เจริญ)^{๑๖๒} โดยปัจจัยที่ทำให้เกิดสัมมาทิฐิ (ปัญญา) คือ ๑) มีวุฒิกภาวะ คือ ร่างกายและจิตใจมีการพัฒนาอย่างสมบูรณ์ มีสติปัญญาดี ๒) มีประสบการณ์ คือ มีการศึกษาเล่าเรียนวิชาการที่เป็นหลัก ๆ ของธรรมชาติให้รู้ให้เข้าใจให้ถูกต้อง ๓) นำวิชาการที่ศึกษาเล่าเรียนรู้อมาฝึกปฏิบัติ มาพิสูจน์ทดลองและมาวิเคราะห์ สังเคราะห์ ๔) นำเอาผลสรุปมาเปรียบเทียบกับสิ่งแวดล้อมกับธรรมชาติที่อยู่รอบตัว กระบวนการ ๔ อย่างนี้ ก็จะทำให้เกิดสัมมาทิฐิ คือ เกิดความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องตามความจริง^{๑๖๓} ดังนั้น สัมมาทิฐิ จึงมีความสำคัญมาก ดังพุทธพจน์ว่า

^{๑๕๖} พระเทวินทร์ เทวินโท, แก่นพุทธจริยศาสตร์, หน้า ๔๘.

^{๑๕๗} ปัญญา ใ้บางยาง และคณะ, ธรรมอธิบายหลักธรรมในพระไตรปิฎก, หน้า ๑๖๘.

^{๑๕๘} ม.อุ. (ไทย) ๑๔/๓๗๕/๔๒๒.

^{๑๕๙} พระพรหมคุณาภรณ์(ป.อ.ปยุตโต), พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลศัพท์, หน้า ๔๓๕.

^{๑๖๐} พระพรหมมิ่งคลาจารย์(หลวงพ่อบุญญานันทภิกขุ), พจนานุกรมธรรม ฉบับปัญญาบัณฑิต, หน้า ๑๓๒.

^{๑๖๑} พระธรรมโกศาจารย์(หลวงปู่พุทธทาส อินทปัญโญ), พจนานุกรมธรรม ฉบับพุทธทาส, หน้า ๒๘๔-๒๘๕.

^{๑๖๒} ฉันทนา อุดสาหลักษณ์, พุทธปัญญา คู่มือการสร้างปัญญา, หน้า ๗๖.

^{๑๖๓} พระเทวินทร์ เทวินโท, แก่นพุทธจริยศาสตร์, หน้า ๕๐ - ๕๑.

“ภิกษุทั้งหลาย เมื่อดวงอาทิตย์กำลังจะอุทัย ย่อมมีแสงอรุณขึ้นมาก่อนเป็นบุพนิมิต ฉันท สัมมาทิฐิก็ฉันทนั้นเหมือน เป็นตัวนำ เป็นบุพนิมิตเพื่อความตรัสรู้อรุณสี่ ๔ ประการ ภิกษุผู้มี สัมมาทิฐิพึงหวังได้ว่าจักรู้ชัดตามเป็นจริงว่า นี้ทุกข์ ฯลฯ นี้ทุกขนิโรธคามินีปฏิปทา”^{๑๖๔}

“สัมมาสมาธิ (ตั้งจิตมั่นชอบ) อันเป็นอริยะ ที่มีอุปนิสะ มีปริหาร เป็นอย่างไร คือ สัมมาทิฐิ (เห็นชอบ) สัมมาสังกัปปะ (ดำริชอบ) สัมมาวาจา (เจรจาชอบ) สัมมากัมมันตะ(กระทำ ชอบ) สัมมาอาชีวะ (เลี้ยงชีพชอบ) สัมมาวายามะ (พยายามชอบ) สัมมาสติ (ระลึกชอบ) สภาวะที่จิต มีอารมณ์เดียว แวดล้อมด้วยองค์ ๘ นี้ เราเรียกว่า สัมมาสมาธิอันเป็นอริยะ ที่มีอุปนิสะ บ้าง เรียกว่า สัมมาสมาธิอันเป็นอริยะ มีปริหาร บ้าง บรรดาองค์ ๘ นั้น สัมมาทิฐิเป็นหัวหน้า”^{๑๖๕}

“เราไม่เห็นธรรมอื่นแม้สักอย่างที่เป็นเหตุให้กุศลธรรมที่ยังไม่เกิดขึ้นก็เกิดขึ้น หรือที่ เกิดขึ้นแล้วก็เป็นไปเพื่อความเจริญไพบูลย์ยิ่งขึ้นเหมือนสัมมาทิฐิ(ความเห็นชอบ)นี้ เมื่อเป็น สัมมาทิฐิ กุศลธรรมที่ยังไม่เกิดขึ้นก็เกิดขึ้น และที่เกิดขึ้นแล้วก็เป็นไปเพื่อความเจริญไพบูลย์ ยิ่งขึ้น”^{๑๖๖}

ดังนั้น กุศลกรรมบถ ๑๐ จึงเป็นจริยธรรมข้อประพฤติปฏิบัติที่ใช้ควบคุมพฤติกรรม ต่าง ๆ ของมนุษย์ที่จะกระทำใน ๓ ทาง คือ

๑. การกระทำทางกาย ๒. การกระทำทางวาจา ๓. การกระทำทางใจ

โดยแต่ละทาง จะบ่งบอกถึงพฤติกรรมที่มีอยู่ ๒ ลักษณะ คือ ลักษณะดี และลักษณะชั่ว โดยความประพฤติจะดีหรือชั่วนั้น จะต้องขึ้นอยู่กับมูลเหตุที่เป็นตัวการให้เกิดความประพฤติดุลเหตุ ให้เกิดความประพฤติซึ่งมีอยู่ ๒ ประการ คือ มูลเหตุดี และมูลเหตุชั่ว^{๑๖๗} โดยมูลเหตุดี เรียกว่า กุศลมูล ซึ่งหมายถึง รากเหง้าของกุศล ต้นเหตุของกุศล ต้นเหตุของความดีมี ๓ อย่าง คือ ๑) อโลภะ ไม่โลภ (จาคะ) ๒. อโทสะ ไม่คิดประทุษร้าย (เมตตา) ๓.อโมหะ ไม่หลง (ปัญญา) สำหรับมูลเหตุชั่ว เรียกว่า อกุศลมูล ซึ่งหมายถึง รากเหง้าของอกุศล ต้นเหตุของอกุศล ต้นเหตุของความชั่ว มี ๓ อย่าง คือ โลภะ โทสะ และโมหะ^{๑๖๘} ซึ่งชีวิตทุกชีวิตต้องการความสุข และจะเกิดขึ้นได้นั้นจะต้องกำจัด มูลเหตุแห่งความทุกข์ให้หมดไป โดยหนทางที่จะขจัดความทุกข์หรือความชั่วให้หมดไปมี ๓ ทาง คือ

๑. มีศีล ซึ่งเป็นความประพฤติดีทางกาย และวาจา การรักษากายและวาจาให้เรียบร้อย ข้อปฏิบัติสำหรับควบคุมกายและวาจาให้ตั้งอยู่ในความดีงาม การรักษาปกติตามระเบียบวินัย ปกติ มารยาทที่ปราศจากโทษ ข้อปฏิบัติในการฝึกหัดกาย วาจาให้ดียิ่งขึ้น ความสุจริตทางกาย วาจาให้ดี ยิ่งขึ้น มักใช้คำเรียกอย่างง่ายสำหรับคำว่า อธิศีลสิกขา^{๑๖๙} เป็นข้อปฏิบัติในการกำจัดความชั่วทางกาย วาจา ซึ่งอยู่ภายใต้อิทธิพลของความโลภ ความโกรธ เป็นต้น

๒. มีสมาธิ ซึ่งมีความมีใจตั้งมั่น ความตั้งมั่นแห่งจิต การทำให้ใจสงบแน่วแน่ ไม่ฟุ้งซ่าน สภาวะที่จิตตั้งเรียบแน่วอยู่ในอารมณ์ คือ สิ่งอันหนึ่งอันเดียว มักใช้เป็นคำเรียกง่าย ๆ สำหรับ

^{๑๖๔} ส.ม.(ไทย) ๑๙/๑๑๐๗/๖๑๗.

^{๑๖๕} ม.อุ.(ไทย) ๑๔/๑๓๖/ ๑๗๔ - ๑๗๕.

^{๑๖๖} อง.ตัก.(ไทย) ๒๐/๒๙๙/๓๘.

^{๑๖๗} พระเทวินทร์ เทวินโท, แก่นพุทธจริยศาสตร์, หน้า ๒๐.

^{๑๖๘} พระพรหมคุณาภรณ์(ป.อ.ปยุตโต), พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์, หน้า ๔๗๒.

^{๑๖๙} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๓๙๑.

อธิจิตตสิกขา^{๑๗๐} และเป็นข้อปฏิบัติในการกำจัดความชั่วทางใจ ซึ่งอยู่ภายใต้อิทธิพลของความโลภ และความโกรธ เป็นต้น

๓. มีปัญญา ซึ่งเป็นความรู้ทั่ว ปรีชาหยั่งรู้เหตุผล ความรู้เข้าใจชัดเจน ความรู้เข้าใจหยั่งแยกได้ในเหตุผล ดีชั่ว คุณโทษ ประโยชน์มิใช่ประโยชน์ เป็นต้น และรู้ที่จะจัดแจง จัดสรร จัดการ ดำเนินการ ทำให้ลุผล ล่วงพ้นปัญหา ความรอบรู้ในกองสังขารมองเห็นตามเป็นจริง^{๑๗๑} และเป็นคุณธรรมที่ใช้กำจัดความหลงผิด หรือที่เรียกว่า โมหะ ซึ่งเป็นคุณธรรมระดับสูงสุด

จากหลักธรรมที่สอดคล้องกับจริยธรรมที่เหมาะสมสำหรับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่เป็นนักศึกษาระดับอุดมศึกษา โดยผู้วิจัยได้สรุปได้ ดังต่อไปนี้

ตารางที่ ๒.๒๓ หลักธรรมที่สอดคล้องกับจริยธรรมที่เหมาะสมสำหรับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่เป็นนักศึกษาระดับอุดมศึกษา

พระไตรปิฎก/นักวิชาการ	หลักธรรม
ที.ปา.(ไทย) ๑๑/๓๔๗/๓๖๒	<p>กุศลกรรมบถ ๑๐ มี ๑๐ ประการ คือ</p> <ol style="list-style-type: none"> ๑. ปาณาติปาตา เวรมณี เจตนางดเว้นจากการฆ่าสัตว์ ๒. อทินนาทานา เวรมณี เจตนางดเว้นจากการลักทรัพย์ ๓. กามเมสุ มิฉฉาจารา เวรมณี เจตนางดเว้นการประพฤติดิฉิดในกาม ๔. มุสาวาทา เวรมณี เจตนางดเว้นจากการพูดเท็จ ๕. ปิสุณาย วาจาเย เวรมณี เจตนางดเว้นจากการพูดส่อเสียด ๖. ผรุสสาย วาจาเย เวรมณี เจตนางดเว้นจากการพูดคำหยาบ ๗. สมพปปลาปา เวรมณี เจตนางดเว้นจากการพูดเพ้อเจ้อ ๘. อนภิชฌา ความไม่เพ่งเล็งอยากได้ของเขา ๙. อพยาบาท ความไม่คิดร้าย ๑๐. สมนามทิฏฐิ ความเห็นชอบ
<p>พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต) (๒๕๕๒, หน้า ๑๕๙ – ๑๖๑)</p>	<p>กรรมสามารถแบ่งได้เป็น ๒ อย่าง คือ</p> <ol style="list-style-type: none"> ๑. อกุศลกรรม คือ กรรมที่เป็นอกุศล การกระทำที่ไม่ดี ที่เกิดจากอกุศลมูล ได้แก่ โลภะ โทสะ หรือโมหะ ๒. กุศลกรรม คือ กรรมที่เป็นกุศล การกระทำที่ดี ที่เกิดจากกุศลมูล ได้แก่ อโลภะ อโทสะ หรืออโมหะ <p>กรรมสามารถแยกตามทวารได้เป็น ๓ ทาง คือ</p> <ol style="list-style-type: none"> ๑. กายกรรม คือ การกระทำทางกาย ๒. วจีกรรม คือ การกระทำทางจา ๓. มโนกรรม คือ การกระทำทางใจ <p>ในบรรดากรรมทั้ง ๓ ทาง มโนกรรมสำคัญที่สุด และมีผลกว้างขวางที่สุด เพราะเป็นจุดเริ่มต้น ของการแสดงออกทางกาย ทางวาจา</p>

^{๑๗๐} อ่างแล้ว, หน้า ๔๐๑.

^{๑๗๑} อ่างแล้ว, หน้า ๒๓๑.

ตารางที่ ๒.๒๓ (ต่อ)

พระไตรปิฎก/นักวิชาการ	หลักธรรม
ปิ่น มุทุกันต์, (๒๕๑๔, ๓๓๖ – ๓๓๘)	<p>การกระทำทางกาย หรือ กายกรรม ๓ ได้แก่</p> <ol style="list-style-type: none"> ปาณาติบาตร หมายถึง การฆ่าสัตว์ อทินนาทาน หมายถึง การแสวงหารายได้โดยทางทุจริต กาเมสุมิฉฉาจร หมายถึง การกระทำผิดในทางเพศ <p>การกระทำทางวาจา หรือ วจีกรรม ๔ ได้แก่</p> <ol style="list-style-type: none"> มุสาวาท หมายถึง พูดเท็จ พูดให้ผู้ฟังเข้าใจผิดไปจากความจริง ปิสฺนวาจา หมายถึง พูดส่อเสียด เจตนาให้เขาแตกกัน ผรุสฺวาทา หมายถึง พูดคำหยาบ ทำให้คนฟังเกิดความระคายใจ สัมผฺพปลาปะ หมายถึง พูดเพ้อเจ้อ พูดหาสาระมิได้ <p>การกระทำทางใจ หรือ มโนกรรม ๓ ได้แก่</p> <ol style="list-style-type: none"> อนภิชฌา หมายถึง เพ่งเล็งจะเอาทรัพย์สินของคนอื่นในทางทุจริต อพยาบาท หมายถึง การละเว้นจากการคิดอาฆาตพยาบาทกัน สัมมาทิฎฐิ หมายถึง มีปัญญาอันเห็นชอบ เข้าใจอันถูกต้องที่

๒.๓.๔ สรุปวิเคราะห์

หลักกุศลกรรมบถ ๑๐ เป็นหลักธรรมที่มีความสำคัญมากต่อการพัฒนามนุษย์ในปัจจุบัน เพราะว่าเป็นหลักธรรมที่ทำให้มนุษย์สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมอย่างมีความสุข และเกิดสันติสุข เกิดร่วมกัน ลดปัญหาของสังคม และของประเทศชาติที่มีแต่ความขัดแย้งอย่างต่อเนื่อง ด้วยเหตุที่ว่า หลักกุศลกรรมบถ ๑๐ ประการ ครอบคลุมการพัฒนามนุษย์ให้ดีทั้ง ๓ ด้าน คือ ด้านกาย ด้านวาจา และด้านใจ ดังที่มีปรากฏในพุทธพจน์ที่ว่า “*ทฺนโต เสฏฺโฐ มนุสฺเสสุ* แปลว่า ผู้ฝึกหัดแล้ว เป็นผู้ประเสริฐที่สุดในหมู่มนุษย์”^{๑๗๒} “*วิชฺชาจรณสมปนฺโน โส เสฏฺโฐ เทวมานุเส* แปลว่า ผู้เพียบพร้อมด้วย วิชชาและจรณะ (คือพัฒนาอบรมตนแล้ว) ประเสริฐสุดทั้งในหมู่เทวดาและมนุษย์”^{๑๗๓} ซึ่งการพัฒนา นักศึกษาระดับอุดมศึกษาตามหลักกุศลกรรมบถ ๑๐ ถือได้ว่าเป็นหลักของการให้การศึกษา การฝึกอบรม และการพัฒนา ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการให้มีการสุจริต ๓ ประการ คือ ไม่ฆ่าสัตว์ตัดชีวิตผู้อื่น หรือเบียดเบียนผู้อื่น ไม่ขโมยทรัพย์สินของผู้อื่น ไม่ประพฤติผิดในลุกผิดเมียผู้อื่น ด้านวชิสุจริต ๔ คือ ไม่พูดโกหก หรือไม่พูดเท็จ ไม่พูดส่อเสียด ไม่พูดคำหยาบคาย และไม่พูดเพ้อเจ้อ และด้าน มโนสุจริต ๓ คือ ไม่คิดอยากได้ทรัพย์สินสมบัติของผู้อื่น ไม่คิดร้าย อาฆาตพยาบาทผู้อื่น และมีปัญญา เห็นชอบ เข้าใจถูกต้องในการกระทำอันถูกต้อง เพราะเป็นหลักช่วยให้มนุษย์ที่ได้รับการพัฒนาแล้ว เป็นผู้เลิศประเสริฐสูงสุด ทำให้เป็นชุมชนที่อยู่ในสังคมอย่างมีความสุข เป็นเหตุให้โลกได้รับความสงบสุข

๒.๔ ข้อมูลนักศึกษาระดับอุดมศึกษา

ข้อมูลนักศึกษาระดับอุดมศึกษานี้ เป็นข้อมูลพื้นฐานนักศึกษาของสถาบันอุดมศึกษาที่ ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตด้านสถานที่ในการวิจัย คือ มหาวิทยาลัยรามคำแหง มหาวิทยาลัย เกษมบัณฑิต และสถาบันรัชต์ภาคย์

^{๑๗๒} ชุ.ธ.(ไทย) ๒๕/๓๒๑/๑๓๓.

^{๑๗๓} ส.น.ิ.(ไทย) ๑๖/๒๔๕/๓๓๘.

๑) มหาวิทยาลัยรามคำแหง

มหาวิทยาลัยรามคำแหง ก่อตั้งเมื่อ พ.ศ.๒๕๑๔ บนบริเวณที่ดินประมาณ ๓๐๐ ไร่เศษ บนถนนรามคำแหง แขวงหัวหมาก เขตบางกะปิ กรุงเทพมหานคร โดยพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยรามคำแหง พ.ศ.๒๕๑๔ และกำหนดให้มหาวิทยาลัยรามคำแหงเป็นสถาบันการศึกษาและวิจัยแบบตลาดวิชา กล่าวคือ ให้เปิดรับสมัครบุคคลเข้าเป็นนักศึกษา โดยไม่จำกัดจำนวน และไม่มีการสอบคัดเลือก ด้วยความเป็นมหาวิทยาลัยแบบตลาดวิชา โดยมีวัตถุประสงค์ในการศึกษาวิชาการและวิชาชีพชั้นสูง ทำการวิจัย ส่งเสริมวิชาการชั้นสูง และทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม ระบบการศึกษาของมหาวิทยาลัยรามคำแหงจึงเปิดโอกาสให้นักศึกษาสามารถเลือกวิธีเรียนที่เหมาะสมกับความต้องการและความจำเป็นของแต่ละบุคคล จึงจัดให้มีการบรรยายในชั้นเรียน สำหรับผู้ที่เข้าฟังบรรยายในชั้นเรียน และจัดให้มีสื่อการสอนทางไกลเพื่อศึกษาด้วยตนเอง เช่น ตำราเรียน การบรรยายผ่านวิทยุและโทรทัศน์ ตลอดจนอินเทอร์เน็ต เพื่อให้นักศึกษาที่มีภาระการงาน หรืออยู่ในท้องถิ่นห่างไกลไม่สามารถเดินทางมาเรียนอย่างสม่ำเสมอได้ อย่างไรก็ตาม ในบางสาขาวิชาที่ต้องมีการฝึกปฏิบัติหรือจำเป็นต้องศึกษาจากผู้สอนอย่างใกล้ชิด มหาวิทยาลัยหรือภาควิชาอาจกำหนดให้นักศึกษาต้องเข้าชั้นเรียน โดยเฉพาะคณะวิทยาศาสตร์และวิศวกรรมศาสตร์ รวมถึงคณะอื่น ๆ ในบางรายวิชา

ปัจจุบันมหาวิทยาลัยรามคำแหงมีกระบวนวิชาที่เปิดสอน ในระดับปริญญาตรีประมาณ ๒,๗๘๐ กระบวนวิชา ระดับปริญญาโท ๗๗๑ กระบวนวิชา ระดับปริญญาเอก ๑๕๖ กระบวนวิชา จัดการเรียนการสอนในหลักสูตรระดับปริญญาตรี ๗๒ สาขาวิชา ระดับประกาศนียบัตรบัณฑิต ๒ สาขาวิชา ระดับปริญญาโท ๗๓ สาขาวิชา และสาขาวิชาระดับปริญญาเอก ๒๐ สาขาวิชา โดยมีคณะวิชาที่รับผิดชอบ ๑๓ คณะ ๑ บัณฑิตวิทยาลัย และสถาบันที่จัดการเรียนการสอน ๒ สถาบัน ได้แก่ สถาบันวิทยาศาสตร์สุขภาพและสถาบันการศึกษานานาชาติ

ตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา มหาวิทยาลัยรามคำแหงได้พัฒนาอย่างต่อเนื่อง ทั้งในด้านพัฒนาการวิชาการ พัฒนาสังคม โดยให้สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ในขณะเดียวกันก็พัฒนาไปตามกระแสโลกาภิวัตน์ทางด้านเทคโนโลยี จนปัจจุบันมหาวิทยาลัยรามคำแหงได้เปิดการเรียนการสอนโดยใช้เทคโนโลยีทันสมัย อันได้แก่ การสอนทางไกล การเรียนการสอนแบบ e-learning การสอบด้วยระบบ e-Testing การใช้คอมพิวเตอร์ในงานด้านบริหารและบริการ จนมหาวิทยาลัยได้ก้าวสู่การเป็น e-University ในระดับมาตรฐานสากล มหาวิทยาลัยรามคำแหงมีหน่วยงานในระดับคณะสำนักและสถาบัน ซึ่งมีหน้าที่ดำเนินการจัดการศึกษาและให้บริการด้านบริหารและวิชาการอย่างมีประสิทธิภาพ คณะและสถาบันที่จัดการเรียนการสอน มีดังนี้ คณะนิติศาสตร์ คณะบริหารธุรกิจคณะมนุษยศาสตร์ คณะศึกษาศาสตร์ คณะวิทยาศาสตร์ คณะรัฐศาสตร์ คณะเศรษฐศาสตร์คณะวิศวกรรมศาสตร์ คณะเทคโนโลยีการสื่อสารมวลชน คณะศิลปกรรมศาสตร์ คณะพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ บัณฑิตวิทยาลัย สถาบันการศึกษานานาชาติ และสถาบันวิทยาศาสตร์สุขภาพ และสาขาวิทยบริการเฉลิมพระเกียรติส่วนภูมิภาค เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้ที่อยู่ในภูมิภาคมีโอกาสได้ศึกษาหาความรู้เพิ่มเติม นำความรู้ที่ได้รับไปใช้ในการดำรงชีพ และพัฒนาคุณภาพชีวิต โดยมหาวิทยาลัยได้ดำเนินการเปิดสาขาวิทยบริการเฉลิมพระเกียรติในต่างจังหวัด ได้แก่ นครศรีธรรมราช อุทัยธานี ปราจีนบุรี อ่างทองเจริญ แพร่ สุโขทัย ตรัง ลพบุรีนครพนม นครราชสีมา ขอนแก่น ศรีสะเกษ อุดรธานี หนองบัวลำภู ชัยภูมิ เพชรบูรณ์ กาญจนบุรี สุรินทร์ บุรีรัมย์ สงขลา เชียง และพังงา เป็นต้น นอกจากนี้ มหาวิทยาลัยรามคำแหง ได้กำหนดปรัชญา ปณิธาน วิสัยทัศน์ และพันธกิจ ดังนี้

ปรัชญา : ส่งเสริมความเสมอภาคทางการศึกษา ผลิตบัณฑิตที่มีความรู้คู่คุณธรรม

ปณิธาน : พัฒนามหาวิทยาลัยรามคำแหงให้เป็นแหล่ง วิทยาการแบบตลาดวิชา มุ่งผลิตบัณฑิตที่มีความรู้คู่คุณธรรม และจิตสำนึกในความรับผิดชอบต่อสังคม

วิสัยทัศน์ : มหาวิทยาลัยรามคำแหงเป็นองค์กรการเรียนรู้ (Learning Organization) ที่มีสมรรถนะสูง (High Organization) มุ่งผลิตบัณฑิตในอุดมคติไทยที่มีความรู้คู่คุณธรรม เพื่อสร้างสรรค์สังคมไทยพัฒนาอย่างยั่งยืนตามหลัก ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

พันธกิจ :

(๑) ด้านการจัดการศึกษา

ผลิตบัณฑิตให้มีคุณภาพ พัฒนาหลักสูตรให้ได้มาตรฐาน มีความยืดหยุ่น หลากหลาย ในการปฏิบัติ ประสานความร่วมมือทางวิชาการระหว่างสถาบันการศึกษาหน่วยงานภาครัฐและเอกชน ทั้งในและต่างประเทศ เพื่อนำความรู้สู่ปวงชน และมีความเป็นสากล จัดระบบการศึกษาเพื่อปวงชนในหลายรูปแบบร่วมมือแลกเปลี่ยนทางวิชาการระหว่าง สถาบันการศึกษา หน่วยงานภาครัฐและเอกชนทั้งในและต่างประเทศ นำวิชาการสู่ความเป็นเลิศ

(๒) ด้านการวิจัย

พัฒนาการบริหารและส่งเสริมการวิจัย เผยแพร่ผลงานวิจัยอย่างต่อเนื่องเป็นระบบ กำหนดทิศทางการวิจัยเพื่อความเป็นเลิศเฉพาะทาง ให้สามารถตอบสนองความต้องการต่อการนำไปใช้ประโยชน์ด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม

(๓) ด้านการบริการวิชาการแก่สังคม

ขยายขอบเขตและรูปแบบของการบริการทางวิชาการ ไปสู่ประชาชนและท้องถิ่น เพื่อให้ได้รับประโยชน์จากการให้บริการ ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิต รักษาสภาพแวดล้อม ตลอดจนสามารถชี้แนะและเป็นที่พึ่งของสังคมได้

(๔) ด้านการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม

ดำเนินกิจกรรมและพัฒนาองค์กรด้านศิลปวัฒนธรรม ปลูกฝังให้คนไทยตระหนักถึงคุณค่าของวัฒนธรรมไทยและภูมิปัญญาท้องถิ่น ส่งเสริมให้มีการผสมผสานกิจกรรมทางศิลปวัฒนธรรมเข้ากับภารกิจด้านอื่น ๆ มุ่งอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมและเพิ่มบทบาทของสถาบันในขอบเขตที่กว้างขวางยิ่งขึ้นอย่างเป็นรูปธรรม

(๕) ด้านการบริหารจัดการ

พัฒนา ปรับปรุงระบบการบริหารจัดการของมหาวิทยาลัยให้มีประสิทธิภาพ ทันสมัย คล่องตัว และโปร่งใส ตลอดจนการพัฒนาศักยภาพบุคลากรให้สามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและ ประสิทธิภาพ เพื่อยกระดับประสิทธิภาพของมหาวิทยาลัยสู่มาตรฐานทางวิชาการ

ปัจจุบัน มหาวิทยาลัยรามคำแหง มีนักศึกษาเป็นจำนวนทั้งสิ้น ๓๓๐,๒๐๕ คน โดยแบ่งเป็น ระดับปริญญาตรี จำนวน ๒๗๒,๗๕๒ คน ระดับประกาศนียบัตร จำนวน ๓๘๓ คน ระดับปริญญาโท จำนวน ๕๕,๔๐๙ คน และระดับปริญญาเอก จำนวน ๑,๖๖๑ คน (ข้อมูล ณ วันที่ ๙ ตุลาคม ๒๕๕๖)^{๑๗๔}

^{๑๗๔} ข้อมูลสถิติศึกษา, (๒๕๕๖), [ออนไลน์], แหล่งที่มา: www.info.mua.go.th [๑๐ ตุลาคม ๒๕๕๖].

๒) มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต

มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต สถาปนาขึ้นโดยคณะผู้บริหารการศึกษาที่มีเจตนาอันแน่วแน่ในการร่วมพัฒนาประเทศ ด้วยการแบ่งเบาภาระของรัฐด้านการจัดการศึกษา เพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์โดยจัดตั้งโรงเรียนเกษมพิทยาศาสตร์ พ.ศ. ๒๕๐๔ ชั้น ป.๑ - ม.๖ และ โรงเรียนเกษมโปลีเทคนิค ระดับ ปวช. แผนกพาณิชยการ และช่างอุตสาหกรรมหลายสาขา และระดับ ปวส. ปวท. ในขณะบริหารธุรกิจมีนักเรียนและนักศึกษารวมประมาณ ๗,๕๐๐ คน และด้วยอุดมการณ์และปณิธานอันสูงนี้ จึงได้จัดตั้ง "วิทยาลัยเกษมบัณฑิต" ปีพ.ศ. ๒๕๓๐ ต่อมาในปี พ.ศ. ๒๕๓๕ ทบวงมหาวิทยาลัยได้อนุญาตให้ วิทยาลัยเกษมบัณฑิตเปลี่ยนประเภทเป็น "มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต" โดยได้ดำเนินการบริหารงานและจัดการเรียนการสอนเป็น ๒ วิทยาเขต คือ วิทยาเขตพัฒนาการและวิทยาเขตร่มเกล้า ซึ่งเป็นวิทยาเขตที่จัดตั้งขึ้นใหม่เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๔๖ และดำเนินการเรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน ปัจจุบันเปิดสอนระดับปริญญาตรี ๙ คณะ ๑ วิทยาลัย ๑ สถาบัน และปริญญาโท ๕ สาขาวิชา นอกจากนี้ มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิตได้กำหนด ปรัชญา/ปณิธาน/วิสัยทัศน์/พันธกิจ ดังนี้

ปรัชญา : จุดแสงสว่างแห่งปัญญาระดับอุดมศึกษา เพื่ออนาคตที่สดใสของนักศึกษา และด้วยความปรารถนาอันมุ่งมั่นมหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิตได้ปฏิบัติหน้าที่ของสถาบันอุดมศึกษาอย่างครบถ้วนสมบูรณ์ ได้แก่ การประสานศิลปะวิทยาการ การวิจัยค้นคว้า การให้บริการทางวิชาการแก่สังคม และการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมของชาติ เพื่อให้บัณฑิตของมหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิตเป็นบัณฑิตที่มีคุณภาพเพียบพร้อมด้วย

คุณค่า ประกอบด้วย ศิลปะวิทยา สามารถคิด วิเคราะห์ และตัดสินใจ

คุณธรรม ประกอบด้วย จริยธรรม มโนธรรม เคารพต่อจรรยาบรรณแห่งวิชาชีพ

คุณประโยชน์ ประกอบด้วย ความเสียสละ พร้อมอุทิศตน เพื่อสร้าง พัฒนาสังคม

ปณิธาน : เป็นสถาบันอุดมศึกษาเอกชนที่มีปณิธานในการจัดการศึกษาชั้นสูง เพื่อพัฒนาคุณภาพทรัพยากรบุคคลของประเทศ และเพื่อให้ประชาชนทั่วไปได้มีโอกาสพัฒนาตนเองด้วยการบริการด้านวิชาการในด้านต่าง ๆ ที่มหาวิทยาลัยจัดขึ้น อันจะนำไปสู่ความก้าวหน้าและมั่นคงแก่ตนเอง ครอบครัวและสังคมในที่สุด

ด้วยปณิธานอันแน่วแน่ข้างต้น มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิตจึงได้ประมวลทรัพยากรทั้งปวงเพื่อดำเนินภารกิจหลักของการอุดมศึกษาให้ครบถ้วน พร้อมด้วยกระบวนการประกันคุณภาพทั้งในด้านวิชาการและการให้บริการแก่นักศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ อันส่งผลต่อประสิทธิผลในการดำเนินงานกิจการ และเป็นที่ยอมรับของสังคมโดยทั่วไป

มหาวิทยาลัยมีความเชื่อมั่นว่า บัณฑิตที่สำเร็จการศึกษาจากมหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิตแห่งนี้มีความเพียบพร้อมด้วย คุณค่า คุณธรรม คุณประโยชน์ ซึ่งเป็นปณิธานของมหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิตในการจัดการศึกษาเพื่อให้บัณฑิตทั้งปวงเป็นมรดกที่มีคุณค่าของสังคมสืบไป

พันธกิจ : มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต เป็นสถาบันอุดมศึกษาเอกชนที่มีพันธกิจ ๔ ด้าน ประกอบด้วย การผลิตบัณฑิต การวิจัย การบริการวิชาการแก่สังคม และการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม

ปัจจุบัน มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต มีนักศึกษาเป็นจำนวนทั้งสิ้น ๑๑,๑๙๑ คน โดยแบ่งเป็น ระดับปริญญาตรี จำนวน ๑๐,๗๕๗ คน ระดับปริญญาโท จำนวน ๓๖๔ คน และระดับปริญญาเอก จำนวน ๕๙ คน (ข้อมูล ณ วันที่ ๙ ตุลาคม ๒๕๕๖)^{๑๗๕}

๓) สถาบันรัชต์ภาคย์

สถาบันรัชต์ภาคย์เริ่มก่อตั้งเมื่อวันที่ ๒๙ เมษายน ๒๕๓๘ มีสถานที่ตั้งอยู่เลขที่ ๖๘ ซอยนครศรีธรรมราชค่าแห่ง ๒๑ แขวงพลับพลา เขตวังทองหลาง กรุงเทพมหานคร รหัสไปรษณีย์ ๑๐๓๑๐ บนเนื้อที่ ๘ ไร่ ภายในมีสภาพแวดล้อมและบรรยากาศที่เอื้ออำนวยต่อการเรียนการสอนและการใช้ชีวิตการเป็นนักศึกษาในสถาบัน มีต้นไม้ยืนต้นและไม่ประดับเพิ่มความสดชื่นและสวยงาม การวางผังรูปแบบของสถาบัน จะคำนึงถึงการใช้สภาพแวดล้อมทางธรรมชาติให้เกิดประโยชน์สูงสุด สถาบันรัชต์ภาคย์จึงเป็นสถาบันอุดมศึกษาที่ตั้งอยู่ในสภาพแวดล้อมที่ดีปราศจากมลภาวะต่าง ๆ สถาบันรัชต์ภาคย์ มีนโยบายในการจัดการศึกษาโดยมีภารกิจหลักด้านการผลิตบัณฑิต การวิจัย การให้บริการทางวิชาการแก่สังคม และการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม โดยดำเนินการเปิดสอนทั้งหมด ๒๐ หลักสูตร โดยแบ่งเป็นหลักสูตรในระดับปริญญาโท จำนวน ๔ หลักสูตร และหลักสูตรในระดับปริญญาตรี จำนวน ๑๖ หลักสูตร และมีจำนวนอาจารย์และบุคลากรทั้งสิ้น ๒๑๑ คน โดยแบ่งเป็น อาจารย์ จำนวน ๑๘๑ คน บุคลากร จำนวน ๓๐ คน (ข้อมูลฝ่ายทรัพยากรบุคคล สถาบันรัชต์ภาคย์ ณ วันที่ ๓๐ กันยายน ๒๕๕๖) และมีจำนวนนักศึกษาทั้งสิ้น ๒,๕๑๘ คน^{๑๗๖} โดยแบ่งเป็น นักศึกษาระดับปริญญาโท จำนวน ๑๖๗ คน นักศึกษาระดับปริญญาตรี จำนวน ๒,๓๕๑ คน โดยปรัชญา วิสัยทัศน์ พันธกิจ ของสถาบันรัชต์ภาคย์ ดังนี้

ปรัชญา : ความรู้มีรากฐานมาจากจิตสำนึก

เอกลักษณ์ : จิตสำนึกที่ดี เป็นพื้นฐานของการพัฒนาองค์ความรู้

อัตลักษณ์ : การพัฒนาจิตสำนึกด้านคุณธรรม จริยธรรมให้แก่นักศึกษา

วิสัยทัศน์ : สถาบันรัชต์ภาคย์เป็นสถาบันอุดมศึกษาที่มุ่งผลิตบัณฑิตให้มีความรู้ความสามารถทางวิชาการและวิชาชีพรวมทั้งการจัดการศึกษาระบบทางไกล พัฒนาจิตสำนึกที่ดีงามด้านคุณธรรม จริยธรรม และการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม เพื่อให้สามารถดำรงชีวิตร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข

พันธกิจ : สถาบันรัชต์ภาคย์ยึดมั่นในภารกิจหลักของสถาบันอุดมศึกษาด้วยการผลิตบัณฑิตที่มีคุณภาพ รวมถึงการจัดการศึกษาระบบทางไกล ส่งเสริมและสนับสนุนให้บุคลากรและนักศึกษาค้นคว้า วิจัย เพื่อสร้างนวัตกรรมและองค์ความรู้ ให้บริการทางวิชาการแก่สังคม และทำนุบำรุงศิลปะและวัฒนธรรม โดยใช้กลยุทธ์การพัฒนาบุคลากรทุกฝ่ายให้มีจิตสำนึกในหน้าที่และความรับผิดชอบต่อสังคม

๒.๕ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

๒.๕.๑ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์มี ดังต่อไปนี้

^{๑๗๕} ข้อมูลสถิติศึกษา, (๒๕๕๖), [ออนไลน์], แหล่งที่มา: www.info.mua.go.th [๑๐ ตุลาคม ๒๕๕๖].

^{๑๗๖} ข้อมูลสถิติศึกษา, (๒๕๕๖), [ออนไลน์], แหล่งที่มา: www.info.mua.go.th [๑๐ ตุลาคม ๒๕๕๖].

กรภัทร์ จารุกำเนตคนก ได้วิจัยเรื่อง “การบริหารทรัพยากรมนุษย์ในองค์กร สาธารณประโยชน์ด้านสังคมสงเคราะห์เกี่ยวกับเด็กและสตรี” ผลการศึกษา พบว่า^{๑๗๗} ด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ใช้รูปแบบระบบพี่เลี้ยง หรือรุ่นพี่สอนงานรุ่นน้องโดยคัดเลือกผู้สอนงานที่เป็นต้นแบบที่ดีมาเป็นผู้สอนงาน วิธีการสอนงานใช้กระบวนการสอนงานจากง่ายไปยาก รุ่นพี่ดูแลทั้งเรื่องงาน การปรับตัวในองค์กรให้ความสำคัญทางด้านจิตใจ ส่งเสริมสนับสนุนให้เจ้าหน้าที่ได้รับการอบรมสัมมนา สำหรับเจ้าหน้าที่วิชาชีพเพิ่มความรู้ให้ทันสมัย และเจ้าหน้าที่สนับสนุนให้เป็นการอบรมเกี่ยวกับการใช้เครื่องมือในการทำงาน รวมถึงเป็นตัวอย่างของการเสียสละและให้ความสำคัญในเรื่องความประหยัด คำนึงถึงศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ การดำเนินชีวิตประจำวัน วิธีการทำงาน มีจิตอาสา ให้เห็นใจเพื่อนมนุษย์ กล้าคิด กล้าแสดงออก ชิมซบค่านิยม เป้าหมาย แนวคิด แนวปฏิบัติที่ดีเข้ามาในตนเอง มีความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งขององค์กร ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมแก้ไข มีความสามัคคี และทำให้ตนเองเป็นคนที่มีความสมบูรณ์ทั้งร่างกาย และจิตใจ

เกรียงไกรยศ พันธุ์ไทย ได้วิจัยเรื่อง “อิทธิพลของพฤติกรรมผู้นำ วัฒนธรรมการทำงานในองค์กร และกิจกรรมการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่มีต่อผลการปฏิบัติงานของพนักงานรัฐวิสาหกิจ” ผลการศึกษา พบว่า^{๑๗๘} ผู้นำที่มีพฤติกรรมที่มีบทบาทและลักษณะการกระทำที่เป็นตัวอย่างที่ดี แบบอย่างที่ดี พนักงานก็จะเกิดการรับรู้ มีความต้องการที่จะลอกเลียนแบบพฤติกรรมที่เป็นแบบอย่างที่ดี และผู้นำควรมีคุณสมบัติที่สามารถสร้างแรงจูงใจให้กับพนักงาน เพื่อให้เกิดการกระตุ้นทางอารมณ์ให้เกิดการปฏิบัติตาม รวมถึง กิจกรรมการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์จำเป็นต้องมีกิจกรรมการฝึกอบรมพัฒนาพนักงานเพื่อให้พนักงานได้เรียนรู้พัฒนาที่ตรงกับปัญหาที่เกิดขึ้นในการปฏิบัติงาน นอกจากนี้ วัฒนธรรมการทำงานในองค์กรที่เน้นการมีส่วนร่วม และเน้นในพันธกิจ ก็มีอิทธิพลต่อการฝึกอบรมและกิจกรรมการพัฒนาของพนักงานเช่นกัน ดังนั้น กิจกรรมการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์จึงมีอิทธิพลต่อการปรับเปลี่ยนกระบวนการทำงาน การปรับเปลี่ยนพฤติกรรม ทักษะของพนักงาน เป็นผลทำให้พนักงานมีความรู้ ความสามารถ ทักษะที่เพิ่มขึ้น

อรนุช แสงสุริยจันทร์ ได้วิจัยเรื่อง “ภาวะผู้นำในการจัดการ บำบัด แก้ไข และฟื้นฟูเด็กและเยาวชนที่กระทำผิด” ผลการศึกษา พบว่า^{๑๗๙} ภาวะผู้นำและการบริหารศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชน สามารถปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของเด็กและเยาวชนได้ โดยจัดกิจกรรมเพื่อมุ่งเน้นการปลูกฝังนิสัยให้เด็กและเยาวชนมีระเบียบวินัย จนที่เป็นที่ยอมรับของผู้ปกครอง จัดกิจกรรมเพื่อมุ่งเน้นในการฝึกให้เด็กและเยาวชนใช้ความคิด มีความเป็นผู้นำ และฝึกให้เป็นผู้ใหญ่มากขึ้น และมอบหมายหน้าที่ให้เด็กและเยาวชนรับผิดชอบ ๒ ประการ คือ หน้าที่รับผิดชอบในกิจวัตรประจำวัน และการจัดกิจกรรม โดยเด็กและเยาวชนทุกคนต้องเข้าร่วมกิจกรรม ตลอดจนปลูกฝังให้เด็กและเยาวชนมีจิตสำนึกที่รู้ตัวชั่ว โดยจัดกิจกรรมสอดแทรกคุณธรรมจริยธรรมเพื่อขัดเกลาจิตใจของเด็กและเยาวชน

^{๑๗๗} กรภัทร์ จารุกำเนตคนก, “การบริหารทรัพยากรมนุษย์ในองค์กรสาธารณประโยชน์ด้านสังคมสงเคราะห์เกี่ยวกับเด็กและสตรี”, **รัฐประศาสนศาสตร์ดุษฎีบัณฑิต** (คณะรัฐประศาสนศาสตร์: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, ๒๕๕๔).

^{๑๗๘} เกรียงไกรยศ พันธุ์ไทย, “อิทธิพลของพฤติกรรมผู้นำ วัฒนธรรมการทำงานในองค์กร และกิจกรรมการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่มีต่อผลการปฏิบัติงานของพนักงานรัฐวิสาหกิจ”, **รัฐประศาสนศาสตร์ดุษฎีบัณฑิต** (คณะรัฐประศาสนศาสตร์: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, ๒๕๕๒).

^{๑๗๙} ออรนุช แสงสุริยจันทร์, “ภาวะผู้นำในการจัดการ บำบัด แก้ไข และฟื้นฟูเด็กและเยาวชนที่กระทำผิด”, **ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต** (รัฐประศาสนศาสตร์), (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๕๔).

ให้เป็นคนดีของสังคม โดยคาดหวังว่าจะลดปัญหาการกระทำผิดซ้ำ และจัดกิจกรรมโดยพาเด็กและเยาวชนไปช่วยงานสาธารณะ ซึ่งจะเป็นการฝึกให้เด็กและเยาวชนมีจิตใจที่เสียสละเพื่อผู้อื่น และจัดให้เด็กและเยาวชนเข้าเรียนสายสามัญ (กศน.) สายวิชาชีพ และเข้าร่วมกิจกรรมนอกหลักสูตร ทั้งภายในและภายนอกศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชน

เสงี่ยม สายวรรณะ ได้วิจัยเรื่อง “รูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมกรรมการบริโภคของเยาวชนตามหลักคิด ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง” ผลการศึกษา พบว่า^{๑๘๐} รูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมกรรมการบริโภคของเยาวชน ตามหลักคิดของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง หรือ “โฟโมรสสิ” (4MORSSI) ที่ประกอบด้วยสี่และกระบวนการพัฒนาที่สำคัญ คือ ๑) แบบ (Model) เพราะการใช้ตัวแบบจะสามารถดึงดูดความสนใจได้ดีกว่าสื่อประเภทอื่น ๆ ซึ่งอาจเป็นตัวแบบที่เป็นบุคคล สถานการณ์ กรณีศึกษา ภาพยนตร์ ละคร หรือสื่อสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ ๒) แรงจูงใจ (Motivation) จะเป็นแรงกระตุ้นเพื่อโน้มน้าวให้เกิดจิตสำนึก เกิดความรู้สึที่ดีเพื่อสร้างความศรัทธา ในสิ่งที่จะเรียน ๓) คุณธรรม (Morality) จะเป็นพื้นฐานที่ดีของการนำไปสู่การประพฤติปฏิบัติตนให้มีความเหมาะสม ๔) การปรับพฤติกรรม (Modification) โดยการปรับพฤติกรรมจะเกิดผลดีและเห็นเป็นรูปธรรมได้นั้น ต้องเกิดมาจากความพึงพอใจและความต้องการของผู้ที่จะปรับพฤติกรรม เป็นไปด้วยความสมัครใจ ๕) การเสริมแรง (Reinforcement) เพื่อให้เกิดกำลังใจและเป็นรางวัลในการประพฤติปฏิบัติตนในสิ่งที่ดีงาม ควรมีการเสริมแรงเพื่อให้เด็กเกิดความภาคภูมิใจ มีกำลังใจที่จะประพฤติปฏิบัติตนให้มีพฤติกรรมที่ดีงาม ๖) การขัดเกลาทางสังคม (Socialization) เป็นการเรียนรู้ทางสังคมและการอบรมสั่งสอนทั้งโดยทางตรงและทางอ้อม เพื่อให้ปฏิบัติตนได้อย่างเหมาะสม สามารถดำรงตนอยู่ในสังคมอย่างมีความสุข ๗) ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง (Sufficiency Economy) ให้มีความรู้ความเข้าใจในหลักคิดของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงอย่างถูกต้อง ชัดเจน สามารถนำไปปฏิบัติได้อย่างเป็นรูปธรรม และ ๘) การจัดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงบูรณาการ (Integration) จะช่วยให้เด็กได้รับรู้และเรียนรู้ที่เกิดจากการเชื่อมโยงความรู้จากหลาย ๆ ด้าน เกิดการปฏิบัติจริง ซึ่งเป็นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงบูรณาการแบบองค์รวม

จรัสศรี จินดารัตนวงศ์ ได้วิจัยเรื่อง “การพัฒนาแบบการฝึกอบรมทางการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดการเรียนรู้เพื่อสร้างสรรค์ด้วยปัญญาและการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะในการปฏิบัติงานของข้าราชการสายงานกำลังพลกองทัพอากาศ” ผลการศึกษา พบว่า^{๑๘๑} รูปแบบการฝึกอบรมทางการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดการเรียนรู้เพื่อสร้างสรรค์ด้วยปัญญาและการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะในการปฏิบัติงานของข้าราชการสายงานกำลังพลกองทัพอากาศ คือรูปแบบการฝึกอบรม “N-GraDE with ITALIC Model อันประกอบด้วย ๑) วิจัยฉัยความต้องการเรียนรู้ (Need Analysis) ๒) กำหนดเป้าหมายการเรียนรู้ (Goal Setting) ๓) แหล่งทรัพยากรในการเรียนรู้ (Resources) ๔) กิจกรรมที่หลากหลาย

^{๑๘๐} เสงี่ยม สายวรรณะ, “รูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมกรรมการบริโภคของเยาวชน ตามหลักคิดของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง”, **ปรัชญาคุษภักดิ์บัณฑิต** สาขาวิชาสังคมศาสตร์, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง, ๒๕๕๒).

^{๑๘๑} จรัสศรี จินดารัตนวงศ์, “การพัฒนาแบบการฝึกอบรมทางการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดการเรียนรู้เพื่อสร้างสรรค์ด้วยปัญญาและการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะในการปฏิบัติงานของข้าราชการสายงานกำลังพลกองทัพอากาศ”, **ครุศาสตร์คุษภักดิ์บัณฑิต** สาขาวิชาการศึกษา นอกระบบโรงเรียน, (คณะครุศาสตร์: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๓).

(Activities) ๕) ตัดสินใจเลือกวิธีเรียนรู้ (Decision Method) และ ๖) ประเมินผลการเรียนรู้ (Evaluation) โดยมีวิธีดำเนินการตามขั้นตอนของกิจกรรม ๖ ประการ คือ ๑) กิจกรรมละลายพฤติกรรม (Icebreaking) ๒) กระตุ้นความสนใจเรียนรู้ (Target Interest) ๓) กิจกรรมการปฏิบัติ (Activities) ๔) การเรียนรู้ (Learning) ๕) การบูรณาการความรู้ (Integrate Sharing Knowledge) เพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนการเรียนรู้ผสมผสานการเรียนรู้ด้วยตนเองจนสามารถดำเนินการสร้างสรรค์งานได้ และเป็นส่วนหนึ่งในแต่ละกิจกรรม และ ๖) การสร้างสรรค์งาน (Creative Construction)

นรินทร์ สาโรวาท ได้วิจัยเรื่อง “การพัฒนารูปแบบการฝึกอบรมโดยใช้แนวคิดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาการปฏิบัติงานของแกนนำในการป้องกันและแก้ปัญหาเชื้อเอชไอวีและโรคภูมิคุ้มกันบกพร่องในชุมชนมุสลิม” ผลการศึกษา พบว่า^{๑๘๒} รูปแบบการฝึกอบรมโดยใช้แนวคิดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาการปฏิบัติงานของแกนนำในการป้องกันและแก้ปัญหาเชื้อเอชไอวีและโรคภูมิคุ้มกันบกพร่องในชุมชนมุสลิม ประกอบไปด้วย ๙ ขั้นตอน คือ ๑) การกำหนดเป้าหมาย โดยดำเนินการค้นหาปัญหาที่จำเป็นต้องได้รับการพัฒนา แก้ไข ระบุกลุ่มเป้าหมายและที่สำคัญ คือ กำหนดงานที่ต้องการให้เกิดขึ้นหรือผลลัพธ์ที่เป็นรูปธรรมจากการอบรม ๒) การกำหนดปัญหา ซึ่งเป็นการพิจารณาหาทบทวนประเด็นที่ต้องพัฒนาที่ได้จากขั้นตอนแรก เพื่อกำหนดความสำคัญ ความจำเป็น และวัตถุประสงค์การอบรม ๓) การกำหนดปัจจัยทางจิตใจที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงาน เป็นการกำหนดปัจจัยที่จะส่งผลให้เกิดพฤติกรรมที่พึงประสงค์หลังจากผ่านการอบรมไปแล้ว ซึ่งจะก่อให้เกิดปัจจัยที่ส่งเสริมให้กลุ่มเป้าหมายมีทัศนคติที่ดีต่อสาระที่ได้จากการอบรม ปัจจัยที่ทำให้กลุ่มเป้าหมายรับรู้และมีความรู้สึกว่ามีคุณค่าที่สังคมยอมรับ สามารถนำมาปรับประยุกต์ใช้ได้และมีความต่อเนื่องในการปฏิบัติ ๔) การกำหนดปัจจัยทางกายภาพที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงาน เป็นการกำหนดปัจจัยที่ส่งเสริมให้ผู้ผ่านการอบรมพัฒนาการปฏิบัติงานทางกายภาพ เช่น องค์ความรู้ วิธีการ และทรัพยากรที่จำเป็นเพื่อการพัฒนา ๕) การวางแผน เป็นการกำหนดรายละเอียดของการดำเนินการทั้งหมด ทั้งในเรื่องของเวลา ผู้รับผิดชอบ การประสานงานติดต่อกับผู้เกี่ยวข้อง ๖) การสร้างหลักสูตรและออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม ๗) การดำเนินการเป็นการดำเนินการบริหารจัดการฝึกอบรมตามแผนการอบรมที่กำหนดไว้ ๘) การติดตามและสนับสนุน เป็นการติดตามให้คำแนะนำและความช่วยเหลือตามที่มีการวางแผนไว้ ๙) การประเมินผลและป้อนกลับ

พินิจ อุไรรักษ์ ได้วิจัยเรื่อง “ผลการใช้รูปแบบการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนโดยใช้กระบวนการวิจัยที่มีต่อการคิดอย่างมีวิจารณญาณ การใฝ่รู้และเจตคติต่อกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน” ผลการศึกษา พบว่า^{๑๘๓} การจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนโดยใช้กระบวนการวิจัย มีผลต่อการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมสูงกว่าก่อนเข้าร่วมกิจกรรม และสูงกว่ากลุ่มนักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนปกติ เป็นการจัดกิจกรรมคิดปัญหา พิจารณาและเลือกกำหนดประเด็นปัญหา หรือเนื้อเรื่องตามความต้องการและความสนใจของกลุ่ม และเชื่อมโยงกับข้อเท็จจริงต่าง ๆ

^{๑๘๒} นรินทร์ สาโรวาท, “การพัฒนารูปแบบการฝึกอบรมโดยใช้แนวคิดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาการปฏิบัติงานของแกนนำในการป้องกันและแก้ปัญหาเชื้อเอชไอวีและโรคภูมิคุ้มกันบกพร่องในชุมชนมุสลิม”, **ครุศาสตร์ดุษฎีบัณฑิต** สาขาวิชาการศึกษานอกระบบโรงเรียน, (คณะครุศาสตร์: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๒).

^{๑๘๓} พินิจ อุไรรักษ์, “ผลการใช้รูปแบบการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนโดยใช้กระบวนการวิจัยที่มีต่อการคิดอย่างมีวิจารณญาณ การใฝ่รู้และเจตคติต่อกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน”, **ปรัชญาดุษฎีบัณฑิตทางสังคมศาสตร์** (วิจัยการศึกษา), (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๕๓).

เพื่อนำไปสู่การกำหนดปัญหาและวัตถุประสงค์ และให้มีการศึกษาค้นคว้าข้อมูลด้วยตนเอง และนำเสนอรายละเอียดเพื่อร่วมกันอภิปรายให้ข้อเสนอแนะและแก้ไขเพิ่มเติม รวมถึง การจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนโดยใช้กระบวนการวิจัย ทำให้การใฝ่รู้ของนักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรม มีค่าสูงกว่าก่อนการเข้าร่วมกิจกรรม และสูงกว่านักเรียนที่ไม่ได้เข้าร่วมกิจกรรม โดยผู้เรียนใช้กระบวนการวิจัยเป็นการส่งเสริมให้ผู้เรียนแสวงหาคำตอบหรือความรู้ใหม่ ๆ ตามความสนใจของตนเอง เรียนรู้ร่วมกันเป็นกลุ่ม มีอิสระในการเลือกรับข้อมูล รู้จักการวางแผน ส่งเสริมให้คิดหาข้อสรุปจากข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ ที่ได้รับจากแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย ได้แลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน มีการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่พบร่วมกัน ซึ่งเจตคติต่อกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเป็นความเชื่อหรือความรู้สึกนึกคิดของผู้เรียนที่มีคุณค่า ความสำคัญและประโยชน์ของการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

โกศล อินทวงศ์ ได้วิจัยเรื่อง “การพัฒนารูปแบบการเรียนรู้เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในสถานศึกษา สังกัดสถาบันอาชีวศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ๓” ผลการศึกษา พบว่า^{๑๘๔} ควรร่วมกันกำหนดเงื่อนไขการให้ความรู้การป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด โดยใช้กระบวนการเรียนการสอนแบบมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหา คือ ความสามารถของครอบครัวในการแก้ไขปัญหาในระดับที่สามารถทำให้ครอบครัวดำเนินไปได้และปฏิบัติได้ ให้ความรู้โทษพิษภัยของยาเสพติด ได้แก่ ความมั่นใจ โทษภัย โครงสร้าง วัฒนธรรม อิทธิพล ภาวะผู้นำ การต่อยอดความรู้ที่มีซึ่งเป็นผลมาจากการนำความรู้ที่ได้มาใช้ความคิดสร้างสรรค์และสร้างความเข้าใจซึ่งกันและกัน รวมถึงให้ความรู้แนวคิดเชิงนามธรรมการเรียนรู้เชิงพุทธิปัญญา คือ ความรู้ ความจำ ไตรสิกขา อริยสัจ ๔ ปรัตยัสยา โยนิโสมนสิการ และให้ความรู้โดยการทดลองทำและดูแลเป็นการวางเงื่อนไขที่กระทำ และกระตุ้นให้นักศึกษามีการเรียนรู้ การแบ่งปัน แลกเปลี่ยนความรู้ การเข้าถึงความรู้

พัชรา เอี่ยมกิจการ ได้วิจัยเรื่อง “การพัฒนาแบบจำลองการผสมผสานพลังการณรงค์และการให้การศึกษาเพื่อการควบคุมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์แก่เด็กและเยาวชนในสถานศึกษา” ผลการศึกษา พบว่า^{๑๘๕} แบบจำลองการผสมผสานพลังการณรงค์และการให้การศึกษาเพื่อการควบคุมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์แก่เด็กและเยาวชนในสถานศึกษาเพื่อเปลี่ยนแปลงความรู้ ทักษะคิพพฤติกรรมของเด็กและเยาวชน โดยสามารถสรุปเป็นขั้นตอนในการดำเนินงานได้ ๓ ขั้นตอน ดังนี้ ขั้นตอนที่ ๑ ขั้นเตรียมความพร้อมก่อนดำเนินงาน ประกอบด้วย จัดตั้งคณะทำงานสถานศึกษา และเตรียมความพร้อมก่อนดำเนินงาน โดยรวบรวมบุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการวางแผนการดำเนินงาน และศึกษาข้อมูลพื้นฐานของสถานศึกษาเพื่อวิเคราะห์จุดเด่น จุดด้อยที่จะนำไปสู่การวางแผนการดำเนินงานที่มีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับสภาพความเป็นจริง ขั้นตอนที่ ๒ ขั้นปฏิบัติตามแผนการดำเนินงาน โดยมีการกำหนดกลุ่มเป้าหมายในการดำเนินงานให้มีความชัดเจนถูกต้องและเหมาะสม และคัดเลือกรายวิชาในการจัดการเรียนการสอนและกิจกรรมในการรณรงค์ รวมถึงกำหนดเนื้อหาหรือประเด็น และกำหนดวิธีดำเนินงานผสมผสานพลังการณรงค์และการให้การศึกษา ซึ่งจะต้องมีการกำหนดวัตถุประสงค์ เป้าหมาย กระบวนการ สื่อ ช่องทางการสื่อสาร

^{๑๘๔} โกศล อินทวงศ์, “การพัฒนารูปแบบการเรียนรู้เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในสถานศึกษา สังกัดสถาบันอาชีวศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ๓”, **ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต** (การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์), (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๕๐).

^{๑๘๕} พัชรา เอี่ยมกิจการ, “การพัฒนาแบบจำลองการผสมผสานพลังการณรงค์-การให้การศึกษาเพื่อการควบคุมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์แก่เด็กและเยาวชนในสถานศึกษา”, **นิเทศศาสตรดุษฎีบัณฑิต** สาขาวิชานิเทศศาสตร์, (คณะนิเทศศาสตร์: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๓).

บทบาทและการมีส่วนร่วม และมีกระบวนการวิจัยของครูอย่างเป็นระบบ ขั้นตอนที่ ๓ ขึ้นติดตามและประเมินผลการดำเนินงาน ขั้นตอนนี้เป็นการประเมินและตรวจสอบผลของการดำเนินงานเพื่อจะนำไปสู่การพัฒนา ปรับปรุง แก้ไขกระบวนการให้มีความเหมาะสมกับสถานศึกษามากยิ่งขึ้นต่อไป

กานต์วี บุญญานุสิทธิ์ ได้วิจัยเรื่อง “การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนที่ส่งเสริมจิตแห่งความเคารพและจิตแห่งจริยธรรมตามแนวคิดการเรียนการสอนโดยการบริการสังคมสำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี” ผลการศึกษา พบว่า^{๑๘๖} รูปแบบการเรียนการสอนที่ส่งเสริมจิตแห่งความเคารพและจิตแห่งจริยธรรมตามแนวคิดการเรียนการสอนด้วยการบริการสังคม ประกอบด้วยองค์ประกอบที่สำคัญ ๔ ประการ คือ ๑) หลักการ ซึ่ง ผู้เรียนได้แสดงความคิดเห็น คิดไตร่ตรองพิจารณาสิ่งต่าง ๆ เพื่อนำไปสู่การมีจิตสำนึก ตระหนักถึงหน้าที่ความรับผิดชอบต่อสังคม ร่วมมือในการปฏิบัติเพื่อเชื่อมโยงกับประสบการณ์และความสนใจของผู้เรียน เกิดทักษะทางด้านอารมณ์ ด้านการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในความเป็นความเมตตา มีจิตสำนึกต่อส่วนรวม ๒) วัตถุประสงค์ เพื่อให้ผู้เรียนมีทักษะในการรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น มีความคิดสร้างสรรค์ มีความรับผิดชอบร่วมกันในสังคม มีทักษะในการทำงานกลุ่ม เกิดผลการเรียนรู้ทั้งด้านความรู้ จิตใจ และเห็นคุณค่าในความแตกต่างระหว่างบุคคล เคารพความคิดเห็นและความสามารถของผู้อื่น ช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน ๓) ขั้นตอนการเรียนการสอนของรูปแบบการเรียนการสอน ในการสร้างปัญหาชวนคิดอย่างสร้างสรรค์ ในกิจกรรมบทบาทสมมติหรือสถานการณ์จำลอง คิดสร้างสรรค์อย่างไตร่ตรองในกิจกรรมส่งเสริมการคิดไตร่ตรอง กระจ่างด้วยปัญญาในกิจกรรมการกระจ่างค่านิยมจิตอาสาโดยใช้กิจกรรมจิตอาสา และสุนทรียสนทนาในกิจกรรมสุนทรียสนทนา ๔) การวัดและประเมินผลของรูปแบบการเรียนการสอน โดยเป็นการวัดผลประเมินผลที่เกิดขึ้นทั้งระหว่างการเรียนการสอน และภายหลังการเรียนการสอนตามรูปแบบ ซึ่งมีผู้ประเมินอันประกอบด้วยตัวผู้เรียน เพื่อน และครู อาจารย์ผู้สอน

ศรัณย์ สิงห์ทน ได้วิจัยเรื่อง “การเรียนรู้ทางสังคมของวัยรุ่นไทยจากวัฒนธรรมเพลงสมัยใหม่ของประเทศเกาหลีใต้” ผลการศึกษา พบว่า^{๑๘๗} กระบวนการเรียนรู้ทางสังคมของวัยรุ่นไทยมีกระบวนการให้ความสนใจในวัฒนธรรมเพลงสมัยใหม่ของประเทศเกาหลีใต้ มุ่งมั่น ตั้งใจ ทุ่มเทเวลา แรงใจและร่างกายในการมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับวัฒนธรรมเพลงสมัยใหม่ของประเทศเกาหลีใต้ ทำให้กิจกรรมยามว่างของวัยรุ่นกลายเป็นกิจวัตรประจำวันที่สำคัญอย่างหนึ่งของชีวิต และเกิดกระบวนการจดจำ ผูกพันกับศิลปินดาราสีเหมือนเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตพวกเขาเนื่องจากการเรียนรู้จากตัวแบบด้วยภายในใจ และมีความพร้อมที่จะเปลี่ยนแปลงตนเองทางกายภาพ เช่น การตั้งใจมุ่งมั่นในการทำงาน จัดแบ่งเวลา การเปลี่ยนทรงผม การแต่งกาย เป็นต้น นอกจากนี้ปัจจัยที่มีผลต่อการเรียนรู้ทางสังคมของวัยรุ่นไทยจากวัฒนธรรมเพลงสมัยใหม่ของประเทศเกาหลีใต้ เกิดจากประสิทธิภาพของศิลปินนักร้อง เพลง มีสื่อบันเทิงด้านเสียงเพลงที่มีการนำเสนอศิลปินดารานักร้องให้น่าเคารพ หลงใหล มีภาพลักษณ์โดดเด่น ทันสมัยน่าสนใจ และข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ

^{๑๘๖} กานต์วี บุญญานุสิทธิ์, “การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนที่ส่งเสริมจิตแห่งความเคารพและจิตแห่งจริยธรรมตามแนวคิดการเรียนการสอนโดยการบริการสังคมสำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี”, **การศึกษาคุณภิบัณฑิต** สาขาวิชาการวิจัยและพัฒนาหลักสูตร, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ๒๕๕๔).

^{๑๘๗} ศรัณย์ สิงห์ทน, “การเรียนรู้ทางสังคมของวัยรุ่นไทยจากวัฒนธรรมเพลงสมัยใหม่ของประเทศเกาหลีใต้”, **ปรัชญาคุณภิบัณฑิต** สาขาสื่อสารมวลชน, (คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๕๒).

ในสื่ออินเทอร์เน็ตที่เกี่ยวกับวัฒนธรรมเพลงสมัยใหม่ของประเทศเกาหลีใต้ได้เปิดโอกาสให้วัยรุ่นสามารถรับรู้ข่าวสารได้อย่างต่อเนื่อง สนองความต้องการของวัยรุ่น และมีความเป็นทันสมัย

สุทธิรักษ์ ไชยรักษ์ และคณะ ได้วิจัยเรื่อง พฤติกรรมการดื่มสุราของนักศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี ปีการศึกษา ๒๕๕๑ ผลการศึกษา พบว่า^{๑๘๘} แรงจูงใจในการดื่มสุราของนักศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารีเพราะมีความต้องการเข้าสังคมในกลุ่มเพื่อน ๆ ประกอบกับนักศึกษาได้เรียนรู้ ดำเนินชีวิตห่างจากครอบครัว ผู้ปกครอง เป็นผู้แนะนำ ตักเตือนให้คำปรึกษา ดังนั้นนักศึกษาจึงต้องตัดสินใจเรื่องต่าง ๆ ด้วยตัวเองจึงขาดการยั้งคิด สำหรับสถานที่ใช้ดื่มสุราในมหาวิทยาลัยมากที่สุด คือ หอพักนักศึกษา ดังนั้น มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี จึงมีมาตรการ โดยการเสพของมีนเมาของนักศึกษา การอยู่ร่วมในวงเสพของมีนเมาหรือการมีของมีนเมาไว้ในครอบครองในเขตมหาวิทยาลัย จะต้องได้รับโทษ คือ การพักการศึกษา ๑ ภาคการศึกษา

ฐานัน พิมพ์สิน และคณะ ได้วิจัยเรื่อง รูปแบบการแก้ปัญหาเด็กหนีเรียนในโรงเรียนกรณีศึกษาโรงเรียนเขาวงพิทยาคาร อำเภอเขาวง จังหวัดกาฬสินธุ์^{๑๘๙} พบว่า ปัจจัยและเงื่อนไขของการหนีเรียนของนักเรียนโรงเรียนเขาวงพิทยาคารมี ๔ ปัจจัยหลัก คือ ๑) ครอบครัว เนื่องจาก พ่อแม่ ต้องใช้เวลาในการประกอบอาชีพ ไม่มีเวลาในการดูแลบุตรหลาน ทำให้บุตรหลานมีพฤติกรรมที่เลียนแบบในสิ่งที่ไม่ดี ก้าวร้าว และขาดความรับผิดชอบ ๒) นักเรียน เนื่องจากเด็กวัยรุ่น มีพฤติกรรมอยากรู้ อยากเห็น อยากลอง อารมณ์เปลี่ยนแปลงได้โดยง่าย หงุดหงิดง่าย เครียดง่าย โกรธง่าย ซึมเศร้าโดยไม่มีสาเหตุได้ง่าย และมีการเลียนแบบง่าย ซึ่งมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมและการกระทำที่แสดงออกมา ๓) โรงเรียน เนื่องจาก ระบบการเรียนเป็นแบบเดินเรียน ทำให้นักเรียนมีโอกาสหนีเรียนในระหว่างเดินทางไปหาห้องใหม่ ประกอบกับเทคนิคการสอนของครูผู้สอนยังไม่กระตุ้นให้เด็กอยากเรียนรู้ เกิดความเบื่อหน่าย ๔) ชุมชน เนื่องจากกระแสการบริโภคนิยมเข้ามาทำให้โครงสร้างของชุมชนแบบเดิมซึ่งช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกันหมดไป เป็นชุมชนที่อยู่แบบตัวใครตัวมัน ในชุมชนมีสารเสพติด ร้านเกมส์ รีสอร์ท เป็นผลทำให้เด็กมีพฤติกรรมเปลี่ยนแปลงไป ดังนั้น รูปแบบและแนวทางที่เหมาะสมในการแก้ปัญหา คือ ผู้ปกครองควรพัฒนารูปแบบการเลี้ยงดูเด็กให้มีความสอดคล้องกับพัฒนาการของวัยรุ่น ร่วมมือกับสถานศึกษาสร้างเครือข่ายการดูแลที่มีประสิทธิภาพ และท้องถิ่นให้การสนับสนุนงบประมาณในการดำเนินการ รวมถึงควรมีกิจกรรมที่เน้นการฝึกทักษะชีวิต กิจกรรมเพื่อนช่วยเพื่อน ตลอดจนสถานศึกษาควรปรับการเรียนเปลี่ยนการสอนโดยใช้วิธีการสอนที่ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง แบ่งนักเรียนเป็นกลุ่มตามความถนัด เช่น กลุ่มแสดงออก เป็นต้น

เชมพันธ์ ชันธธโนโกคา ได้วิจัยเรื่อง “การพัฒนาารูปแบบการฝึกอบรมแบบศูนย์การเรียนออนไลน์เชิงวัตตตามทฤษฎีการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์เชิงนวัตกรรมสำหรับการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง” ผลการศึกษา พบว่า^{๑๙๐} ผู้เรียนมีความสนใจ กระตือรือร้นในรูปแบบการฝึกอบรม

^{๑๘๘} สุทธิรักษ์ ไชยรักษ์ และคณะ, “พฤติกรรมการดื่มสุราของนักศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี ปีการศึกษา ๒๕๕๑”, รายงานการวิจัย, (นครราชสีมา: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี, ๒๕๕๓), หน้า ๕๘ – ๖๐.

^{๑๘๙} ฐานัน พิมพ์สิน และคณะ, “รูปแบบการแก้ปัญหาเด็กหนีเรียนในโรงเรียน กรณีศึกษาโรงเรียนเขาวงพิทยาคาร อำเภอเขาวง จังหวัดกาฬสินธุ์”, รายงานการวิจัย, (กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย, ๒๕๕๒), หน้า ๕๔ – ๕๕.

^{๑๙๐} เชมพันธ์ ชันธธโนโกคา, “การพัฒนาารูปแบบการฝึกอบรมแบบศูนย์การเรียนออนไลน์เชิงวัตตตามทฤษฎีการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์เชิงนวัตกรรมสำหรับการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง”, รายงานการวิจัย, (คณะวิทยาศาสตร์: มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม, ๒๕๕๖), หน้า ๙๖ – ๑๐๒.

แบบศูนย์การเรียนออนไลน์เชิงวัตถุตามทฤษฎีการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์เชิงนวัตกรรมสำหรับการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงเป็นอย่างดี ซึ่งในส่วนของเนื้อหา ผู้เรียนมีความสนใจในการเรียนรู้ในส่วนของแบบฝึกหัด ผู้เรียนรู้สึกพอใจที่ได้โต้ตอบกับบทเรียนนี้ซึ่งเป็นแรงจูงใจให้ผู้เรียนเกิดความกระตือรือร้นในการเรียน โดยในด้านรูปแบบการเรียนการสอน ผู้เรียนมีความพึงพอใจมากที่สุดในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับสภาพแวดล้อมที่เป็นกันเอง รองลงมาคือรูปแบบการเรียนการสอนผ่านเว็บไซต์ ตอบสนองตามความต้องการของผู้เรียนแต่ละคน ด้านลักษณะของบทเรียน ผู้เรียนมีความพึงพอใจมากที่สุดในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับคำแนะนำในการเรียนและการใช้เว็บไซต์ชัดเจนเข้าใจง่าย รองลงมาคือบทเรียนส่งเสริมสนับสนุนการสร้างความรู้ได้ด้วยตนเอง สำหรับด้านประโยชน์ที่ได้รับจากการเรียนการสอนผ่านเว็บไซต์ ผู้เรียนมีความพึงพอใจมากที่สุดในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการนำความรู้และประสบการณ์จากการเรียนไปประยุกต์ใช้ในวิชาอื่น และประกอบอาชีพในอนาคต

นุชตรียา ผลพานิชย์ ได้วิจัยเรื่อง “แนวทางในการพัฒนารูปแบบการฝึกอบรมของนักศึกษาคณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา” ผลการศึกษา พบว่า^{๑๙๑} ความคิดเห็นของนักศึกษาต่อการฝึกอบรมมีความสำคัญและจำเป็นต่อนักศึกษาขณะเรียน เพราะเป็นการเสริมความรู้นอกหลักสูตรที่ดี ทำให้เพิ่มพูนความรู้ ทักษะ ทักษะที่ดี สามารถพัฒนาศักยภาพ และทำให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างผู้เข้าอบรมกับวิทยากร ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อชีวิตประจำวัน สามารถนำความรู้ไปใช้ได้จริง สำหรับปัจจัยด้านวิทยากรควรเป็นผู้ที่มีความสามารถในการสร้างแรงจูงใจ เป็นผู้มีความรู้ มีชื่อเสียง มีความเป็นกันเอง สนุกสนาน หลักสูตรที่ใช้ในการอบรมควรเป็นเรื่องที่น่าสนใจและทันสมัย และรูปแบบในการฝึกอบรมที่นักศึกษาต้องการมากที่สุด คือรูปแบบการสาธิต เพราะทำให้นักศึกษาได้รับความเข้าใจ เกิดความสนุก ได้ทดลองปฏิบัติจริง ทำให้น่าสนใจ สามารถมองเห็นได้ รองลงมา คือ รูปแบบการแสดงบทบาทสมมติ เพราะจะทำให้เกิดความเข้าใจเรื่องราวได้ง่าย และได้ประสบการณ์จริง ถึงอย่างไรก็ตามแนวทางในการพัฒนารูปแบบการฝึกอบรมของนักศึกษาคควรเป็นรูปแบบที่ผสมผสานความหลากหลายนอกเหนือจากการบรรยาย การแสดงบทบาทสมมติ การสาธิตแล้วควรมีการเล่นเกม การตอบคำถามชิงรางวัล จัดกิจกรรมให้ผู้เข้าอบรมมีส่วนร่วม มีการศึกษาดูงานตามสถานประกอบการจริง และฝึกอบรมจัดสถานที่ภายนอกมหาวิทยาลัยเพื่อไม่ให้เกิดความเบื่อหน่าย รวมถึงจัดในช่วงเวลาที่ไม่ตรงกับเวลาเรียน และมีการประเมินผลเพื่อนำไปพัฒนาต่อไป

รุ่งสวรรค์ วรรณสุทธิ และคณะ ได้วิจัยเรื่อง “การพัฒนาพฤติกรรมในการปฏิบัติงานของนักศึกษาสาขาการแพทย์แผนไทยประยุกต์ : กรณีศึกษา – วิทยาลัยการแพทย์แผนไทย” ผลการศึกษา พบว่า^{๑๙๒} กลุ่มนักศึกษาที่ได้รับการฝึกอบรมในเรื่องที่เกี่ยวกับความเชื่อในอำนาจตน และแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ จะมีความเชื่อในอำนาจตน และแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูงกว่ากลุ่มนักศึกษาที่ไม่ได้รับการฝึกอบรม นอกจากนี้ ยังพบว่าหลักการฝึกอบรมนักศึกษาที่ได้รับการฝึกจะมีจิตลักษณะ

^{๑๙๑} นุชตรียา ผลพานิชย์, “แนวทางในการพัฒนารูปแบบการฝึกอบรมของนักศึกษาคณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา”, รายงานการวิจัย, (คณะวิทยาการจัดการ: มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา, ๒๕๕๓), หน้า ๕๙ – ๖๖.

^{๑๙๒} รุ่งสวรรค์ วรรณสุทธิ และคณะ, “การพัฒนาพฤติกรรมในการปฏิบัติงานของนักศึกษาสาขาการแพทย์แผนไทยประยุกต์ : กรณีศึกษา – วิทยาลัยการแพทย์แผนไทย”, รายงานการวิจัย, (วิทยาลัยการแพทย์แผนไทย: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี, ๒๕๕๑), หน้า ๕๗ – ๖๐.

ด้านที่ตนได้รับการฝึกอบรมสูงขึ้นจากก่อนเข้ารับการฝึกอบรม รวมถึงจะมีพฤติกรรมการปฏิบัติอย่างเหมาะสมมากกว่านักศึกษาที่ได้รับการฝึกอบรมเพียงอย่างเดียวหรือไม่ได้รับการฝึกอบรมเลย

อาทิตยา ชาวพราย ได้วิจัยเรื่อง “การพัฒนารูปแบบการฝึกอบรมวิทยากรแกนนำค่ายวิทยาศาสตร์ สำหรับนักศึกษาสาขาวิชาวิทยาศาสตร์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์” ผลการศึกษา พบว่า^{๑๙๓} แนวทางในการพัฒนา รูปแบบการฝึกอบรมวิทยากรแกนนำค่ายวิทยาศาสตร์ มี ๔ ด้าน คือ ๑) ด้านสภาพแวดล้อมของการอบรม โดยมีการแจ้งข่าวสารการอบรมเป็นเอกสารล่วงหน้าแจ้งทางเว็บไซต์ ทำหนังสือแจ้งกับผู้เข้ารับการอบรม แจ้งข่าวสารใหม่ ๆ เป็นระยะ วางแผนในการเตรียมการจัดกิจกรรม ประชุมวางแผนและเชิญผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย แบ่งงานภารกิจให้คณะทำงาน เช็การเตรียมงาน จัดเตรียมสถานที่ในเรื่องของความเหมาะสมของสถานที่ทั้งด้านจำนวนคนสภาพแวดล้อมภายในของสถานที่ ๒) ด้านปัจจัยนำเข้าของการอบรม โดยผู้เข้าอบรมมีความรู้พื้นฐานในเรื่องของการอบรม จัดส่งเอกสารการอบรมให้ศึกษา ก่อนมีการทำแบบทดสอบก่อนและหลังเข้ารับการอบรม กำหนดหลักสูตรให้มีความชัดเจนเพื่อกำหนดเวลาในการอบรม สำรวจความเห็นและความพึงพอใจของผู้เข้ารับการอบรม ๓) ด้านกระบวนการของการอบรม โดยระยะเวลาที่ใช้ในแต่ละกิจกรรมไม่ควรนานเกินไป ประมาณ ๓๐ - ๖๐ นาที มีการวิเคราะห์จุดประสงค์กิจกรรมการอบรมเพื่อกำหนดเวลา ทดลองทำกิจกรรม ก่อนใช้จริงในการอบรม มีการวัดและประเมินผลในแต่ละกิจกรรม และ ๔) ด้านผลผลิตของการอบรม โดยผู้รับการอบรมมีทัศนคติในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนวิทยาศาสตร์ดีขึ้น สามารถนำรูปแบบการจัดการฝึกอบรมไปขยายผลได้ทั้งในการฝึกประสบการณ์วิชาชีพและในการทำงาน รวมถึงสามารถจัดกิจกรรมที่มีความน่าสนใจให้กับผู้เรียน

ศัจจิมาจ ญ วิเชียร และคันธรส แสนวงศ์ ได้วิจัยเรื่อง “การพัฒนาความรับผิดชอบของนักศึกษา” ผลการศึกษา พบว่า^{๑๙๔} การพัฒนาโปรแกรมกิจกรรมความรับผิดชอบต่อในการบูรณาการกับการเรียนการสอนสามารถพัฒนาคุณธรรมด้านความรับผิดชอบต่อของนักศึกษาได้ ซึ่งประกอบด้วยกิจกรรมหลัก ๕ กิจกรรม ได้แก่ ๑) กิจกรรมกลุ่มการพัฒนาเหตุผลเชิงจริยธรรมด้านความรับผิดชอบต่อเป็นกิจกรรมที่เน้นการวิเคราะห์สถานการณ์ ๒) กิจกรรมบันทึกไดอารี่ เป็นกิจกรรมที่นักศึกษบันทึกกิจกรรมความรับผิดชอบต่อของตนเองในแต่ละวันในสมุดไดอารี่ ๓) กิจกรรมชมภาพยนตร์ เป็นกิจกรรมที่นักศึกษาวเคราะห์พฤติกรรมความรับผิดชอบต่อจากการแสดง หรือบทบาทในภาพยนตร์ ๔) กิจกรรมอ่านเอาเรื่อง เป็นกิจกรรมที่บันทึกความรับผิดชอบต่อที่ได้จากการอ่านในหนังสือ และ ๕) กิจกรรมจับถูก เป็นกิจกรรมที่สัมภาษณ์เพื่อนหรือบุคคลตัวอย่างที่มีพฤติกรรมที่ดี โดยกิจกรรมการบันทึกไดอารี่มีค่าเฉลี่ยของคะแนนรวมความรับผิดชอบต่อสูงกว่ากิจกรรมอื่น ๆ เพราะกิจกรรมบันทึกไดอารี่เป็นกิจกรรมเดียวที่เป็นการบันทึกข้อมูลของตนเองทุก ๆ วัน และเมื่อครบ ๗ วัน จะนับเป็น ๑ งาน ซึ่งต่างจากกิจกรรมอื่น ๆ ที่จะใช้เวลาในการทำกิจกรรมเพียง ๑ วัน และนับเป็น ๑ งาน ทำให้นักศึกษาเกิดกระบวนการคิดเป็นระบบและการทบทวนสิ่งที่ทำอยู่ตลอดเวลา

^{๑๙๓} อาทิตยา ชาวพราย, “การพัฒนา รูปแบบการฝึกอบรมวิทยากรแกนนำค่ายวิทยาศาสตร์ สำหรับนักศึกษาสาขาวิชาวิทยาศาสตร์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์”, รายงานการวิจัย, (คณะครุศาสตร์: มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์, ๒๕๕๔), หน้า ๕๘ - ๖๐.

^{๑๙๔} ศัจจิมาจ ญ วิเชียร และคันธรส แสนวงศ์, “การพัฒนาความรับผิดชอบต่อของนักศึกษา”, รายงานการวิจัย, (ภาควิชาวิทยาศาสตร์ประยุกต์และสังคม วิทยาลัยเทคโนโลยีอุตสาหกรรม: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ, ๒๕๕๒), หน้า ๖๘ - ๗๓.

บุญเรียม ทะไกรราช ได้วิจัยเรื่อง “ความรู้ ความเข้าใจ ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการบริโภคของนักศึกษา มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร” ผลการศึกษา พบว่า^{๑๙๕} ความรู้ความเข้าใจปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของนักศึกษาระดับปริญญาตรี ชั้นปีที่ ๔ มีความรู้ ความเข้าใจในปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมากกว่ากลุ่มตัวอย่างของนักศึกษาที่ศึกษาอยู่ในระดับปริญญาตรีชั้นปีที่ ๑ ถึง ๓ เนื่องจากนักศึกษาระดับปริญญาตรีชั้นปีที่ ๔ ได้ผ่านการเรียนรายวิชาเศรษฐกิจพอเพียงมาแล้ว และในทุกรายวิชาที่มีการเปิดการเรียนการสอนจะมีการสอดแทรกปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์เข้าไปในเนื้อหาการเรียนของรายวิชานั้น ๆ รวมถึงมหาวิทยาลัย ได้มีการจัดโครงการต่าง ๆ เพื่อปลูกฝังความรู้ ความเข้าใจปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงทุกปีการศึกษา จึงเป็นเหตุทำให้นักศึกษาที่เรียนชั้นปีที่สูงกว่ามีความรู้ความเข้าใจและนำไปประยุกต์ใช้ได้มากกว่า ตลอดจนนักศึกษามีความรู้ ความเข้าใจปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในระดับเข้าใจมาก จะมีพฤติกรรมในการบริโภคอยู่ในระดับน้อย โดยนักศึกษานำมาประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับการดำเนินชีวิต ไม่บริโภคมากเกินไปจนเกินความพอดี ใช้จ่ายอย่างเหมาะสม ไม่ฟุ่มเฟือย รู้จักการยับยั้งชั่งใจ สำหรับนักศึกษามีความรู้ ความเข้าใจปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในระดับน้อย มักจะขาดแนวทางในการดำเนินชีวิต บริโภคโดยไม่มีการวางแผน ไม่จัดลำดับความสำคัญ หรือความจำเป็นในการบริโภค พฤติกรรมการบริโภคจะเป็นไปตามความต้องการของตนเอง ทำให้เกิดการบริโภคของมากเกินไปจนเกินความจำเป็น ซึ่งก่อให้เกิดความเดือดร้อนทั้งต่อตนเองและสังคมรอบข้าง

ศวินิต อรรถภูมิกุล ได้วิจัยเรื่อง “โครงการพัฒนารูปแบบการแบ่งปันความรู้ผ่านสื่อสารด้วยเว็บล็อกเพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ในการผลิตสื่อการศึกษาของนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต คณะศึกษาศาสตร์ ในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ” ผลการศึกษา พบว่า^{๑๙๖} องค์ประกอบรูปแบบการแบ่งปันความรู้ผ่านการสื่อสารด้วยเว็บล็อกเพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ในการผลิตสื่อการศึกษา ประกอบไปด้วย ๕ องค์ประกอบ คือ ๑) บุคคลสร้างสรรค์ คือ ผู้ที่มีบทบาทและหน้าที่สำคัญที่ทำให้เกิดปฏิสัมพันธ์ระหว่างกัน แบ่งปันความรู้ แก้ไขปัญหาาร่วมกัน ๒) ความรู้สร้างสรรค์ คือ สิ่งที่สั่งสมมาจากการมองเห็น ได้ยิน จำได้ ระลึกได้ โดยมีการทำความเข้าใจ เสาะแสวงหา ศึกษา ค้นคว้า แสดงความคิดเห็น แลกเปลี่ยนแบ่งปันความรู้ แล้วมาสร้างเป็นองค์ความรู้ใหม่นำไปประยุกต์จนเกิดการเรียนรู้ ทักษะ ประสบการณ์หรือความเชี่ยวชาญ ๓) เทคโนโลยีสร้างสรรค์ คือ การนำเทคโนโลยีการสื่อสารผ่านระบบเครือข่ายด้วยการใช้เว็บล็อกมาประยุกต์ใช้เป็นเครื่องมือในการดำเนินการกิจกรรม การติดตามผลงาน การประเมินการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพ ๔) กระบวนการสร้างสรรค์ คือ กิจกรรมในแต่ละขั้นตอนของตัวบ่งชี้ในการหาความรู้ การแสวงหาความรู้การจัดการความรู้ให้เป็นระบบ มุ่งเน้นให้ผู้เรียนมีความคิดอย่างสร้างสรรค์ และ ๕) ผลงานสร้างสรรค์ คือ สื่อการศึกษาที่ผู้เรียนคิดค้นหรือผลิตขึ้น เพื่อเป็นตัวกลางในการถ่ายทอดความรู้

^{๑๙๕} บุญเรียม ทะไกรราช, “ความรู้ ความเข้าใจ ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการบริโภคของนักศึกษา มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร”, รายงานการวิจัย, (กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร, ๒๕๕๒), หน้า ๖๒ – ๖๓.

^{๑๙๖} ศวินิต อรรถภูมิกุล, “โครงการพัฒนารูปแบบการแบ่งปันความรู้ผ่านสื่อสารด้วยเว็บล็อกเพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ในการผลิตสื่อการศึกษาของนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต คณะศึกษาศาสตร์ ในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ”, รายงานการวิจัย, (คณะศึกษาศาสตร์: มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๕๕), หน้า ๑๗๕ – ๑๘๐.

ความเข้าใจ ทักษะ ประสบการณ์จากผู้สอนไปถึงผู้เรียน ทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์หรือจุดมุ่งหมาย

ลธิพิงศ์ วัฒนานนท์สกุล ได้วิจัยเรื่อง “โมเดลเชิงสาเหตุของเจตนาเชิงพฤติกรรม การสูบบุหรี่และการพัฒนาโปรแกรมเพื่อเพิ่มผลลัพธ์เชิงป้องกันของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น เขตกรุงเทพมหานคร” ผลการศึกษา พบว่า^{๑๙๗} โปรแกรมเชิงป้องกันที่ส่งผลต่อเจตนาเชิงพฤติกรรม การสูบบุหรี่ สามารถแบ่งเป็นกิจกรรมเป็น ๓ ส่วน ได้แก่ การเสริมสร้างความรู้ (Knowledge) การเสริมสร้างทักษะทางสังคม (Social Skills) และการเสริมสร้างทักษะในตนเอง (Intrapersonal Skills) โดยนำมาจัดการเรียนการสอน ซึ่งแบ่งเป็น ๓ ช่วง ๆ ที่ ๑ เป็นการให้ความรู้ที่ครอบคลุมเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับบุหรี่และสารเสพติด (Knowledge Building) ช่วงที่ ๒ เป็นการฝึกทักษะทางสังคม (Social Skills) และเข้าใจสังคม ซึ่งได้แก่ ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล การตระหนักในตนเอง การทำความเข้าใจเรื่องการรับรู้ทางสังคม (Social Perception) การรับรู้และเข้าใจภาพลักษณ์ตัวแบบวัยรุ่นที่สูบบุหรี่ (Prototype) แรงกดดันทางสังคม อิทธิพลกลุ่มเพื่อน และช่วงที่ ๓ เป็นการฝึกทักษะภายในตัวบุคคล (Intrapersonal Skills) ได้แก่ ทักษะการปฏิเสธ การรักษาสีผิวส่วนตัว การคิดวิเคราะห์ การตัดสินใจ การวางแผนเป้าหมายอนาคต และการแก้ปัญหาเฉพาะหน้า เป็นต้น

กุลยา อนุโลก ได้วิจัยเรื่อง “การพัฒนาพฤติกรรมการออมของนักศึกษาด้วยหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง” ผลการศึกษา พบว่า^{๑๙๘} แนวทางในการพัฒนาพฤติกรรมการออมของนักศึกษาด้วยหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง สามารถสรุปได้ ๔ ประการ คือ ๑) ให้ความรู้ แนวคิดในเรื่องการออมเพื่อให้นักศึกษาเข้าใจและเห็นความสำคัญของการออมเงิน และเกิดความคิดที่จะออมเงิน ๒) ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมในวิธีการออมจากเหลือแล้วจึงออมเป็นออมก่อนแล้วที่เหลือจึงนำไปใช้ ๓) ให้มีการวางแผนจัดการรายรับ รายจ่าย และเงินออม เพื่อประมาณการเงินออมของนักศึกษาที่สามารถจะออมได้ให้เหมาะสมกับศักยภาพของตนในฐานะนักศึกษา และ ๔) ฝึกให้นักศึกษาออมเป็นประจำจนเป็นนิสัย และนำเงินออมที่ได้ไปฝากธนาคารหรือสถาบันทางการเงิน

ณัฐชา ฐานีสร และคณะ ได้วิจัยเรื่อง “ศึกษาสภาพการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนของสถานศึกษา” ผลการศึกษา พบว่า^{๑๙๙} กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนที่มีความสอดคล้องกับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียนในการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ด้านมีวินัย มีจิตสำนึกและประพฤติตนตามระเบียบของโรงเรียนและหลักศาสนาที่ตนนับถือ ได้แก่ เข้าค่ายปฏิบัติธรรมตามหลักของศาสนา เข้าค่ายพักแรม ปฐมนิเทศ เป็นต้น ด้านมีความสุภาพอ่อนโยนมีน้ำใจและรู้จักกาลเทศะ ได้แก่ กิจกรรมประกาศเกียรติคุณ ประกวดมารยาท เป็นต้น ด้านมีความสามัคคีในหมู่คณะ รักและห่วงหาสถานศึกษา ได้แก่ พิธีกรรมหน้าเสาธง ยกย่องศิษย์เก่าดีเด่น เป็นต้น ด้านมีทักษะในการทำงานกลุ่ม

^{๑๙๗} ลธิพิงศ์ วัฒนานนท์สกุล, “โมเดลเชิงสาเหตุของเจตนาเชิงพฤติกรรม การสูบบุหรี่และการพัฒนาโปรแกรมเพื่อเพิ่มผลลัพธ์เชิงป้องกันของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นเขตกรุงเทพมหานคร”, **รายงานการวิจัย**, (คณะมนุษยศาสตร์: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ๒๕๕๖), หน้า ๑๓๕ – ๑๔๓.

^{๑๙๘} กุลยา อนุโลก, “การพัฒนาพฤติกรรมการออมของนักศึกษาด้วยหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง”, **รายงานการวิจัย**, (สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์: มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง, ๒๕๕๕), หน้า ๕๑.

^{๑๙๙} ณัฐชา ฐานีสร และคณะ, “ศึกษาสภาพการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนของสถานศึกษา”, **รายงานการวิจัย**, (โครงการวิจัยการพัฒนานวัตกรรมการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะที่พึงประสงค์ : มหาวิทยาลัยทักษิณ, ๒๕๕๑), หน้า ๑๖๗ – ๑๖๘.

ใช้บทบาทหน้าที่ของตนโดยยึดหลักประชาธิปไตย ได้แก่ คณะกรรมการนักเรียน กิจกรรมการเลือกตั้ง เป็นต้น นอกจากนี้ กิจกรรมชุมนุมมโนราห์ ก็มีความสอดคล้องกับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียน ในการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนที่สถานศึกษาต้องการพัฒนา ในการภาคภูมิใจในภูมิปัญญาไทย ศิลปะ และวัฒนธรรม และกิจกรรมปฏิบัติธรรม มีความสอดคล้องกับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียน ในการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนที่สถานศึกษาต้องการพัฒนา ด้านปฏิบัติตนตามหลักศาสนาที่ตนนับถือ รวมถึง กิจกรรมการเยี่ยมบ้านมีความสอดคล้องกับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียน ในการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนที่สถานศึกษาต้องการพัฒนา ด้านการเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัวและชุมชน

กุลชญา วงษ์เพ็ญ ได้วิจัยเรื่อง “ความคิดเห็นของนักเรียนต่อการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนในโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยรามคำแหง” ผลการศึกษา พบว่า^{๒๐๐} ๑) ด้านพัฒนาตนเอง นักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายของโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยรามคำแหง มีความคิดเห็นต่อการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนอยู่ในระดับมาก กล่าวคือ นักเรียนกล้ายอมรับความเป็นจริง สามารถแก้ปัญหาเฉพาะหน้าได้ด้วยตนเอง รู้จักแสวงหาประสบการณ์ใหม่ ๆ กล้าทำทั้งในสิ่งที่ถูกต้อง และสิ่งที่ไม่ถูกต้อง มีความสามารถในการเข้าแข่งขันหรือทำงานที่ท้าทาย มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์สิ่งใหม่ ๆ คิดในสิ่งที่ประโยชน์ต่อตนเองและสังคมได้ ๒) ด้านการพัฒนาการทำงานและการดำเนินชีวิต นักเรียนไม่โกงและคิดหลอกลวงผู้อื่น รู้จักการใช้จ่ายเงิน ใช้จ่ายส่วนรวมที่ก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด เพียรพยายามด้วยความตั้งใจ ยอมรับผลของการกระทำของตนเอง ไม่ทุจริตในการทำงาน รักษาสาธารณสมบัติของส่วนรวม เตรียมความพร้อมในการศึกษาเล่าเรียน ละเอียดรอบคอบ ตรงต่อเวลา แต่งกายถูกต้องตามระเบียบ และ ๓) ด้านพัฒนาการอยู่ร่วมกับคนอื่นในสังคม นักเรียนมีสัมมาคารวะต่อผู้ที่มีอายุมากกว่า รู้จักการกล่าวคำขอบคุณ หรือขอโทษ อ่อนน้อมถ่อมตน ไม่ทะเลาะวิวาท ตระหนักในพระคุณของครู อาจารย์ ซึ่งขมยินดีเมื่อผู้อื่นประสบความสำเร็จ รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น รู้จักการแบ่งปัน ช่วยเหลือผู้อื่น มีสติในการควบคุมอารมณ์ได้ดี และสามารถควบคุมกิริยามารยาทในสถานการณ์ที่ไม่พึงประสงค์ได้เป็นอย่างดี

กิตติภูมิ วิเศษศักดิ์ ได้วิจัยเรื่อง “การพัฒนาทุนมนุษย์ในการปรับเปลี่ยนไปสู่องค์กรสมัยใหม่หรือองค์กรสมรรถนะสูง” ผลการศึกษา พบว่า^{๒๐๑} บุคลากรในองค์กรธุรกิจเอกชนมีปัจจัยที่เอื้อต่อการทำงานเชิงรุก ซึ่งช่วยส่งเสริมให้เป็นบุคลากรที่สมรรถนะสูง อันได้แก่ นวัตกรรมและความคิดสร้างสรรค์ในการทำงาน ความมีอิสระในการทำงาน การมีโครงการพิเศษเพื่อกระตุ้นการเรียนรู้ระดับผู้บริหาร การมีผลงานที่โดดเด่น รวมถึงมีความสามารถในการใช้เทคโนโลยีขั้นสูงของบุคลากร ซึ่งมีกลไกในการเปิดรับความรู้ สำหรับบุคลากรในหน่วยงานราชการ การจัดการความรู้เป็นปัจจัยที่มีความสำคัญต่อความเป็นองค์กรที่สมรรถนะสูง เพราะ การจัดการความรู้ เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลเชิงบวกต่อองค์ประกอบความเป็นองค์กรสมรรถนะสูง

^{๒๐๐} กุลชญา วงษ์เพ็ญ, “ความคิดเห็นของนักเรียนต่อการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนในโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยรามคำแหง”, รายงานการวิจัย, (คณะศึกษาศาสตร์: มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๕๒), หน้า ๙๓ – ๙๓.

^{๒๐๑} กิตติภูมิ วิเศษศักดิ์, “การพัฒนาทุนมนุษย์ในการปรับเปลี่ยนไปสู่องค์กรสมัยใหม่หรือองค์กรสมรรถนะสูง”, รายงานการวิจัย, (สถาบันทรัพยากรมนุษย์: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๕๒), หน้า ๕๒ – ๕๕.

อนุรักษ์ นวพรไพศาล ได้วิจัยเรื่อง “รูปแบบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีความรู้ คู่คุณธรรมจริยธรรมในระดับอุดมศึกษา” ผลการศึกษา พบว่า^{๒๐๒} ด้านจุดมุ่งหมายของหลักสูตร ควรเขียนจุดมุ่งหมายให้ชัดเจน เหมาะสมกับสภาพสังคมปัจจุบัน ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความคิดริเริ่ม สร้างสรรค์ เป็นผู้คิดวิเคราะห์สถานการณ์ได้อย่างมีเหตุผล สามารถแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าได้อย่างเหมาะสม มีความรับผิดชอบต่อหน้าที่และสังคม ซื่อสัตย์สุจริต สามารถวางแผนเพื่อปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ และส่งเสริมให้ผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรม ด้านเนื้อหาของหลักสูตร เนื้อหารายวิชาต้องสอดคล้องกับจุดมุ่งหมาย เน้นให้นักศึกษามีความรู้จริง ทันท่วงทีเหมาะสมกับสภาพการณ์ปัจจุบัน ยืดหยุ่นได้ตามความเหมาะสม มีลักษณะที่กระตุ้นให้นักศึกษามีความกระตือรือร้นใฝ่หาความรู้อยู่เสมอ ด้านกระบวนการเรียนการสอน ควรมีการชี้แจงรายละเอียดจุดมุ่งหมาย เนื้อหา กิจกรรม การเรียนการสอน การประเมินผลในชั่วโมงแรกของการสอนอย่างชัดเจน ผู้สอนมีการเตรียมการสอน มีความรู้ในวิชาที่สอนเป็นอย่างดี จัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่หลากหลาย สอดคล้องกับเนื้อหาวิชา ผู้สอนและผู้เรียนมีบทบาทในกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน จัดบรรยากาศในการเรียนการสอนให้มีความสุขทั้งผู้สอนและผู้เรียน มีการประเมินผลร่วมกันโดยมุ่งเน้นที่กระบวนการเรียนรู้มากกว่าประเมินผลในเนื้อหาวิชา ใช้สื่อการเรียนการสอนอย่างเหมาะสม ส่งเสริมความรู้และทักษะนอกชั้นเรียน เปิดโอกาสให้นักศึกษาได้แสดงความคิดเห็นและซักถาม ด้านการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม ควรสอดแทรกการพัฒนาคุณธรรม ใช้กิจกรรมพัฒนามากกว่าการสอน กิจกรรมในการพัฒนาควรให้นักศึกษาเข้าร่วมกิจกรรม และมีการปฏิบัติกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง

๒.๕.๒ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องด้านพัฒนาการทางจริยธรรม

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องด้านพัฒนาการทางจริยธรรมมี ดังต่อไปนี้

กรรณิการ์ กาญจันตา และคณะ ได้วิจัยเรื่อง กระบวนการส่งเสริมจริยธรรมในการประพฤติตนอย่างเหมาะสมของนักศึกษา มหาวิทยาลัยแม่โจ้ แพร่ เฉลิมพระเกียรติ จังหวัดแพร่ ผลการศึกษา พบว่า^{๒๐๓} ปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมของนักศึกษามากที่สุดคือ การอบรมเลี้ยงดูจากครอบครัว รองลงมาคือ สภาพแวดล้อมการอยู่อาศัย และการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมจากสถานศึกษา การเปลี่ยนแปลงทางสังคม วิถีชีวิตที่เปลี่ยนไป ค่านิยม ความเชื่อที่ไม่ถูกต้อง พฤติกรรมการเล่นแบบ และขาดจิตสำนึกของการเป็นคนดี ตามลำดับ

ลัดดาวัลย์ ศรีนิมิตแก้ว ได้วิจัยเรื่อง แนวทางการจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมให้กับนักศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลกรุงเทพ ผลการศึกษา พบว่า^{๒๐๔} การจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม ในด้านความซื่อสัตย์ จะกระตุ้นให้นักศึกษาได้แสดงพฤติกรรมต่อบุคคลอื่นตามความเป็นจริงที่เกิดขึ้น มีอุปนิสัยที่ดีงาม รู้สึกรับผิดชอบชั่วดี ละอายต่อบาป ไม่ทุจริต คดโกง ไม่เอาเปรียบผู้อื่น ในด้านความเมตตากรุณา จะทำให้นักศึกษาแสดงถึงความช่วยเหลือผู้อื่น

^{๒๐๒} อนุรักษ์ นวพรไพศาล, “รูปแบบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีความรู้คู่คุณธรรมจริยธรรมในระดับอุดมศึกษา”, รายงานการวิจัย, (กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลกรุงเทพ, ๒๕๕๑), หน้า ๖๗ – ๗๔.

^{๒๐๓} กรรณิการ์ กาญจันตา และคณะ, “กระบวนการส่งเสริมจริยธรรมในการประพฤติตนอย่างเหมาะสมของนักศึกษา มหาวิทยาลัยแม่โจ้ – แพร่ เฉลิมพระเกียรติ จังหวัดแพร่”, รายงานการวิจัย, (เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยแม่โจ้, ๒๕๕๓), หน้า ๗๕.

^{๒๐๔} ลัดดาวัลย์ ศรีนิมิตแก้ว, “แนวทางการจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมให้กับนักศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลกรุงเทพ”, รายงานการวิจัย, (กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลกรุงเทพ, ๒๕๕๒), หน้า ๑๒๕ – ๑๒๙.

ทั้งร่างกาย แรงใจ ด้วยความเต็มใจ เมื่อเห็นผู้อื่นมีทุกข์และได้รับความเดือดร้อน พัฒนา และเสริมสร้างจิตสำนึกในการให้บริการแก่สังคม เช่น กิจกรรมเสียสละร่างกาย แรงใจเพื่อผู้อื่น กิจกรรมการแบ่งปัน น้ำใจเพื่อเพื่อนมนุษย์ กิจกรรมฝึกสมาธิ เป็นต้น ด้านความรับผิดชอบ มุ่งส่งเสริมให้นักศึกษาตระหนักถึงบทบาทและความรับผิดชอบต่อตนเองและผู้อื่น มีความเพียรพยายาม ละเอียตรอบคอบ รับผิดชอบต่อการทำงานกลุ่ม เช่น กิจกรรมความรับผิดชอบต่อสังคม กิจกรรมฝึกการทำงานเป็นทีม เป็นต้น ด้านความกตัญญูกตเวที มุ่งให้นักศึกษาระลึกถึงคุณความดีและแสดงออกในสิ่งที่ดีต่อบุพการี ครูอาจารย์ และผู้มีพระคุณ เช่น กิจกรรมเคารพรักใคร่ ใส่ใจบุพการี กิจกรรมครอบครัวอบอุ่น กิจกรรมวันไหว้ครู กิจกรรมพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรม เป็นต้น ด้านความมีระเบียบวินัย เพื่อปลูกฝังจิตสำนึก กระตุ้นให้นักศึกษาแสดงพฤติกรรมที่ดี เพื่อประโยชน์สุขต่อตนเองและบุคคลอื่น เช่น กิจกรรมสร้างวินัย เด็กไทยตรงเวลา กิจกรรมการใช้สถานการณ์สมมติ กิจกรรมเสริมสร้างภาวะผู้นำ และการทำงานเป็นทีม เป็นต้น ด้านความเสียสละ มุ่งให้นักศึกษารู้จักเสียสละความสุขของตนเองเพื่อทำประโยชน์เพื่อผู้อื่นและส่วนรวม เช่น กิจกรรมเสริมสร้างปลูกจิตสำนึกเพื่อส่วนรวม กิจกรรมแบ่งปันความสุข เป็นต้น ด้านความสุภาพอ่อนโยน เพื่อให้นักศึกษาแสดงออกซึ่งกิริยามารยาทที่น่านวล รู้จักกาลเทศะ อ่อนน้อมถ่อมตน พุดสุภาพ มีสัมมาคารวะ เช่น กิจกรรมอนุรักษ์คำสุภาพ กิจกรรมการอบรมมารยาท งามอย่างไทย กิจกรรมส่งเสริมการกล่าวคำทักทาย เป็นต้น ด้านความร่วมมือและรู้จักสามัคคี เพื่อให้นักศึกษาได้แสดงออกถึงความพร้อมเพียง เห็นคุณค่าของความสามัคคี เช่น กิจกรรมนักศึกษาร่วมมือ สามัคคี กิจกรรมสามัคคี คือพลัง เป็นต้น และด้านความอดทน ทำดี ใช้ความคิด แก้ปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ เช่น กิจกรรมทำงานร่วมมือ แข่งขันกีฬา สถาบัน กิจกรรมเยาวชนรักษาสีสิ่งแวดล้อม เป็นต้น

ศิณภรณ์ หู่เต็ม ได้วิจัยเรื่อง พฤติกรรมด้านคุณธรรมจริยธรรมของนักศึกษา ในระดับปริญญาตรี วิทยาลัยราชพฤกษ์ ผลการศึกษา พบว่า^{๒๐๕} พฤติกรรมด้านคุณธรรมจริยธรรมอยู่ในระดับปานกลาง โดยเรียงลำดับรายด้านจากมากไปหาน้อย คือ ความมีระเบียบวินัย ความรับผิดชอบต่อความอดทน ความซื่อสัตย์ ซึ่งวิทยาลัยราชพฤกษ์ได้ส่งเสริมพฤติกรรมคุณธรรมจริยธรรมครบทุกด้าน โดยในการจัดการเรียนการสอนทุกรายวิชามุ่งเน้นให้ผู้เรียนเห็นความสำคัญด้านคุณธรรมจริยธรรมตามพันธกิจของสถาบัน ผู้เรียนส่วนใหญ่ชอบกิจกรรมด้านนันทนาการมากกว่าด้านเชิงวิชาการ ดังนั้นควรมีการสนับสนุนและส่งเสริมกิจกรรมวิชาการโดยสอดแทรกด้านคุณธรรมจริยธรรมเพิ่มมากขึ้น สำหรับในด้านความเสียสละอยู่ในระดับมากเนื่องจากการส่งเสริมให้จัดกิจกรรมทำงานร่วมกันและแบ่งงานกันทำ ทำให้นักศึกษาเกิดความรับผิดชอบต่อหน้าที่และความเสียสละต่อส่วนรวม

พรณรงค์ สิงห์สำราญ ได้วิจัยเรื่อง เจตคติของนักศึกษาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพที่มีต่อคุณธรรมจริยธรรมและความรับผิดชอบต่อสังคม ผลการศึกษา พบว่า^{๒๐๖} ด้านวินัยโดยรวมอยู่ในระดับมาก ได้แก่ การแต่งกาย รองลงมา คือ สวมหมวกนิรภัยขณะขับขี่รถจักรยานยนต์ หรือการคาดเข็มขัดนิรภัย ตามลำดับ ด้านความมีน้ำใจโดยรวมอยู่ในระดับมาก ได้แก่ การช่วยเหลืออาจารย์ถือของ รองลงมา คือ เมื่อขึ้นลิฟต์ควรเดินชิดใน ช่วยเพื่อนทำงาน ตามลำดับ ด้านความซื่อสัตย์ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ได้แก่ ซื่อสัตย์กับเพื่อนของเรา รองลงมา คือ เก็บสิ่งของมีค่าที่ตกหล่นและนำส่งคืนเจ้าของ

^{๒๐๕} ศิณภรณ์ หู่เต็ม, “พฤติกรรมด้านคุณธรรม จริยธรรมของนักศึกษา ในระดับปริญญาตรีวิทยาลัยราชพฤกษ์”, รายงานการวิจัย, (นนทบุรี: วิทยาลัยราชพฤกษ์, ๒๕๕๒), หน้า ๕๒ – ๕๓.

^{๒๐๖} พรณรงค์ สิงห์สำราญ, “เจตคติของนักศึกษาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพที่มีต่อคุณธรรมจริยธรรมและความรับผิดชอบต่อสังคม”, รายงานการวิจัย, (กรุงเทพมหานคร: วิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ, ๒๕๕๐), หน้า ๖๐ – ๖๑.

กล้าเผชิญกับความจริงไม่กลัวต่ออิทธิพลใดตามลำดับ ด้านความขยัน โดยรวมอยู่ในระดับมาก ได้แก่ การทบทวนรายวิชาที่เรียนมาในแต่ละครั้งเป็นสิ่งจำเป็น รองลงมา คือ เตรียมตัวโดยอ่านหนังสือล่วงหน้าก่อนเข้าเรียน และควรตั้งใจเรียนมากกว่าเสียเวลาไปกับเรื่องไร้ประโยชน์ตามลำดับ ด้านความประหยัด โดยรวมอยู่ในระดับมาก ได้แก่ ควรใช้วิธีเดินไป เพื่อประหยัดค่าใช้จ่าย รองลงมา คือ การขึ้น-ลงชั้นเดียว ควรใช้บันไดแทนการใช้ลิฟต์ และทำงานพิเศษช่วยลดภาระพ่อแม่ตามลำดับ ด้านสุขภาพ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ได้แก่ การไหว้ทักทายครูอาจารย์ รองลงมา การขออนุญาตและไหว้ทุกครั้งทั้งที่เข้าและออกนอกห้องเรียน และใช้คำพูดให้เกียรตินักศึกษาหญิงตามลำดับ ด้านความสะอาด โดยรวมอยู่ในระดับมาก ได้แก่ ทำความสะอาดห้องพักหรือห้องพักทุกวัน รองลงมา คือ สวมใส่เสื้อผ้าที่ซักใหม่ทุกวัน เก็บขยะทุกครั้งเมื่อเดินไปพบตามลำดับ ด้านความสามัคคี โดยรวมอยู่ในระดับมาก ได้แก่ การอดทนและระงับอารมณ์บ่งบอกถึงการเป็นผู้มีการศึกษาดี รองลงมาคือ เข้าร่วมกิจกรรมค่ายอาสาพัฒนา และการก่อการทะเลาะวิวาทบางครั้งก็ต้องกระทำ ตามลำดับ และด้านความรับผิดชอบต่อสังคม โดยรวมอยู่ในระดับมาก เช่น ประเพณีและวัฒนธรรมของชาติเป็นสิ่งที่ทุกคนควรรักษาและหวงแหน รองลงมา คือ รักษาทรัพยากรธรรมชาติ การปิดก๊อกน้ำเมื่อพบเห็นการเปิดทิ้งไว้เป็นสิ่งที่ต้องกระทำตามลำดับ

เพียงใจ คงพันธ์ ได้วิจัยเรื่อง การศึกษาจริยธรรมของนักศึกษาชั้นปีที่ ๑ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช ปีการศึกษา ๒๕๕๓ ผลการศึกษา พบว่า^{๒๐๗} ความคิดเห็นของนักศึกษาเกี่ยวกับการปฏิบัติจริยธรรมของนักศึกษาชั้นปีที่ ๑ ด้านกายกรรม คือ การขโมยผลงานเพื่อมาเป็นของตน ทรมานสัตว์เพื่อเห็นแก่ความสนุกสนานชมแห่งรังแกผู้ที่อ่อนแอกว่า ไม่คิดที่จะกระทำ เพราะเป็นการกระทำที่ไม่ดี ไม่ถูกต้อง และด้านวจีกรรม คือ การพูดยุยงให้เพื่อนทะเลาะกัน พูดประจบสอพลอ และพูดชมขู่ผู้อื่น ไม่คิดที่จะกระทำ เพราะเป็นการกระทำที่ไม่ถูกต้อง

รัตนกร วงศ์ศรี และคณะ ได้วิจัยเรื่อง การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียน นักศึกษาโรงเรียนลำปางพณิชยการและเทคโนโลยี จังหวัดลำปาง ผลการศึกษา พบว่า^{๒๐๘} ด้านการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนควบคู่ไปกับกิจกรรมการเรียนการสอน ครูมีความเห็นว่า มีความปรารถนาได้อย่างจริงจังต่อการอบรมสั่งสอนคุณธรรมจริยธรรมนักเรียน ประพฤติปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี มีการพูดให้นักเรียนมีกำลังใจมุ่งมั่นที่จะพัฒนาตนให้เป็นคนดี สำหรับความเห็นของนักเรียน ครูมีความปรารถนาได้อย่างจริงจังต่อการอบรมสั่งสอนคุณธรรมจริยธรรมนักเรียน อบรมสั่งสอนคุณธรรมจริยธรรมควบคู่ไปกับกิจกรรมการเรียนการสอน ยกตัวอย่างเรื่องราวในชีวิตจริงมาใช้อบรมสั่งสอน ด้านการจัดสภาพแวดล้อมเพื่อพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม ครูและนักเรียนมีความเห็นว่า มีอาคารสิ่งปลูกสร้าง บริเวณโรงเรียนจัดวางผังอย่างเป็นระเบียบ จัดบอร์ดให้ความรู้ในวันสำคัญและเทศกาลต่าง ๆ อาคารอาณานิคมบริเวณโรงเรียนมีความสะอาดเรียบร้อย ด้านการจัดกิจกรรมของโรงเรียนที่จัดขึ้นเพื่อพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียน ครูมีความเห็นว่าโรงเรียนได้จัดส่งนักเรียนเข้าร่วมประกวดมารยาทและสวดสรภัญญะ จัดกิจกรรมบรรพชา/อุปสมบทหมู่ในโอกาสพิเศษต่าง ๆ และให้

^{๒๐๗} เพียงใจ คงพันธ์, “การศึกษาจริยธรรมของนักศึกษาชั้นปีที่ ๑ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช ปีการศึกษา ๒๕๕๓”, รายงานการวิจัย, (นครศรีธรรมราช: มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช, ๒๕๕๓), หน้า ๓๔ - ๓๖.

^{๒๐๘} รัตนกร วงศ์ศรี และคณะ, “การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียน นักศึกษาโรงเรียนลำปางพณิชยการและเทคโนโลยี”, รายงานการวิจัย, (ลำปาง: โรงเรียนลำปางพณิชยการและเทคโนโลยี, ๒๕๕๐), หน้า ๔๙ - ๕๑.

ความสำคัญกับกิจกรรมพัฒนาความมีระเบียบวินัยของนักเรียน สำหรับนักเรียนเห็นว่า โรงเรียนได้จัดกิจกรรมบรรพชา/อุปสมบทหมู่ในโอกาสพิเศษต่าง ๆ ให้ความสำคัญกับกิจกรรมพัฒนาความมีระเบียบวินัยของนักเรียน และมีกิจกรรมอย่างหลากหลายเพื่อมุ่งเน้นการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม ด้านการกำหนดระเบียบปฏิบัติและการควบคุมการปฏิบัติ เพื่อพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม ครูและนักเรียนมีความเห็นว่า โรงเรียนได้ประชุมครูและนักเรียนเพื่อชี้แจงความเข้าใจในระเบียบปฏิบัติ โรงเรียน ใช้วิธีการยกย่องชมเชย หรือให้รางวัลเป็นแนวทางในการชักจูงให้นักเรียนปฏิบัติตาม และครูมีความเอาใจใส่กับนักเรียนเพื่อแก้ไขปัญหาความประพฤติของนักเรียน

๒.๕.๓ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องด้านหลักพุทธธรรมที่สอดคล้องกับจริยธรรมที่เหมาะสมสำหรับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่เป็นนักศึกษาระดับอุดมศึกษา

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องด้านหลักพุทธธรรมที่สอดคล้องกับจริยธรรมที่เหมาะสมสำหรับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่เป็นนักศึกษาระดับอุดมศึกษามี ดังต่อไปนี้

พระวิมาน คมภีรปญโญ (ตริกมล) ได้วิจัยเรื่อง การศึกษาวิเคราะห์ศีล ๕ ในฐานะเป็นรากฐานของสันติภาพ ผลการศึกษา พบว่า^{๒๐๙} ศีลแต่ละข้อเป็นรากฐานของสันติภาพในรูปแบบต่าง ๆ กล่าวคือ ศีลข้อ ๑ ครอบคลุมถึงการไม่ใช้ความรุนแรงทางสังคม วัฒนธรรม ไม่กดขี่และบีบบังคับทางเชื้อชาติ ศาสนา วัฒนธรรม การเมือง สังคม การช่วยเหลือเกื้อกูล การป้องกันภัยคุกคาม การให้อภัย การเคารพในสิทธิมนุษยชน การตระหนักถึงคุณค่าของชีวิตและการอยู่ร่วมกันในฐานะพลเมืองโลก ศีลข้อ ๒ ครอบคลุมถึงการไม่ฉกฉวยหรือข่มขู่บังคับหรือผลประโยชน์อื่นด้วยอำนาจ ไม่ทำลายเอกลักษณ์ วัฒนธรรม วิถีชีวิต เป็นต้น ศีลข้อ ๓ ครอบคลุมถึงการป้องกันการใช้ความรุนแรงต่อเด็กและสตรีทุกเชื้อชาติ ส่งเสริมให้มีความเท่าเทียมกันทางเพศ ป้องกันการนำมนุษย์ไปเป็นสินค้าหรือธุรกิจทางเพศ ป้องกันการใช้ความรุนแรงทางเพศ เคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ศีลข้อ ๔ ครอบคลุมถึงการไม่ก้าวล่วงแทรกแซงข้อมูลข่าวสาร ไม่ปล่อยข่าวลวงเพื่อให้เกิดความสับสน การไม่ละเมิดสิทธิในการรับรู้ข่าวสารที่เป็นภัยคุกคามต่อชีวิต การไม่สรรเสริญหรือให้ความชอบธรรมกับการใช้ความรุนแรง และศีลข้อ ๕ ครอบคลุมชีวิต ๓ ด้าน คือ ด้านป้องกันอบายมุข ความเสื่อมทรามทางสังคม ด้านป้องกันอาชญากรรมและการตกเป็นเหยื่อของอาชญากรรมทุกรูปแบบ ด้านการส่งเสริมอุดมการณ์แบบสันติวิธี สามารถอยู่ร่วมกันได้ท่ามกลางความหลากหลายอย่างสันติ

อนุวัต กระสังข์ ได้วิจัยเรื่อง “การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในองค์กรตามแนวพุทธภายใต้กระแสบริโภคนิยม” ผลการศึกษา พบว่า^{๒๑๐}

๑. ด้านการฝึกอบรม ต้องส่งเสริมให้เยาวชนนักเรียนทำกิจกรรม เช่น เข้าค่ายอบรม ปฏิบัติธรรม ต้องปลูกฝังให้ผู้ใหญ่เป็นแบบอย่างให้แก่เด็กโดยให้การอบรม ต้องปรับเปลี่ยนพฤติกรรมด้วยการฝึกฝนตนเองให้เป็นคนเรียบร้อยและมาก่อนเวลาเรียน ส่งเสริมให้รักาศิล ๕ ให้ได้ด้วยการมีสติในการควบคุมพฤติกรรมของตนเอง เพราะการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักพุทธศาสนาเป็นกระบวนการที่สำคัญในการพัฒนาบุคคลแบบบูรณาการโดยเฉพาะศีล เปรียบเสมือนเครื่องมือที่ใช้

^{๒๐๙} พระวิมาน คมภีรปญโญ (ตริกมล), “การศึกษาวิเคราะห์ศีล ๕ ในฐานะเป็นรากฐานของสันติภาพ”, *พุทธศาสตร์ดุษฎีบัณฑิต* สาขาวิชาพระพุทธศาสนา, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๕).

^{๒๑๐} อนุวัต กระสังข์, “การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในองค์กรตามแนวพุทธภายใต้กระแสบริโภคนิยม”, *พุทธศาสตร์ดุษฎีบัณฑิต* สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๖).

ในการฝึกพฤติกรรมของเยาวชนให้มีระเบียบวินัยเพราะว่าวินัยนั้นเป็นตัวจัดเตรียมชีวิตให้อยู่ในสภาพที่เอื้ออำนวยต่อการพัฒนาการศึกษาและพัฒนาคนุชย์ด้วยการจัดระเบียบชีวิตและจัดระเบียบการอยู่ร่วมกันในสังคม

๒. ด้านการศึกษา ต้องส่งเสริมให้เยาวชนนักเรียน ฝึกฝนพัฒนาในด้านจิตใจเพื่อเน้นการแยกแยะด้านจิตใจให้มีความมั่นคงมากขึ้น รับรู้เท่าทันกระแสบริโภคนิยม เพราะการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในองค์กรตามแนวพุทธภายใต้กระแสบริโภคนิยม ก็เป็นอีกระบบหนึ่งของการศึกษาเพื่อให้เยาวชนมีระบบการพัฒนาที่ดี มั่นคง และมีสมรรถภาพการสร้างความสำเร็จให้กับตนเองด้วยการพัฒนาจิตใจและมีความเพียรพยายามสู้งาน มีขันติ ความอดทน มีสัจจะมีความจริงจัง มีอธิษฐานความเด็ดเดี่ยวต่อความมุ่งหมาย มีความหนักแน่นเข้มแข็งมั่นคงของจิตใจที่จะทำงานให้บรรลุเป้าหมาย

๓. ด้านการพัฒนา เยาวชนต้องพยายามหมั่นศึกษาหาความรู้ในการพัฒนาตนเองให้มากขึ้น ต้องพยายามทำในสิ่งที่ตั้งใจไม่จดจำบางสิ่งบางอย่างที่ไม่เป็นประโยชน์มาคิดมาเก็บไว้ ต้องพยายามใช้สื่อต่าง ๆ ให้เป็นประโยชน์และต้องใช้ให้เป็น ด้วยการศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติม ต้องพยายามหาบุคลากรเข้ามาช่วยในการพัฒนาเยาวชนในด้านการฝึกอบรมเกี่ยวกับหลักปัญญาเชิงพุทธ ควบคุมอารมณ์ให้สติคิดก่อนทำด้วยการใช้สติปัญญาแก้ไขปัญหายุ่งยาก เพราะการพัฒนาในขั้นปัญญานั้นเป็นการพัฒนาต่อเนื่องมาจากสมาธิ เนื่องจากสมาธิกับปัญญานั้นมีความสัมพันธ์ระหว่างกันคือ ต้องมีสมาธิจึงจะมีปัญญา สมาธิเตรียมจิตพร้อมให้เกิดปัญญาเดินทางทำงานด้วยความมุ่งมั่นเพียรพยายามพร้อมกันนั้นก็จะสามารถแก้ไขปัญหายุ่งยากและดำเนินชีวิตได้อย่างปกติสุข แล้วก็จะสามารถหลุดออกจากการเป็นทาสของสิ่งทั้งปวงมาเป็นอิสระได้ด้วยปัญญา

อาชาดา สุตเสนัม ได้วิจัยเรื่อง “การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักพุทธธรรมของกรมธุรกิจพลังงาน กระทรวงพลังงาน” ผลการศึกษา พบว่า^{๒๑๑} ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับความรู้ทั่วไป ซึ่งเป็นความรู้เกี่ยวกับการปฏิบัติงานโดยทั่วไป โดยนำหลักธรรมทางพุทธศาสนาเข้ามาปรับประยุกต์ คือหลักสังคหวัตถุ ๔ ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้ ๑) ด้านทาน โดยให้ความรู้ สอนทักษะ ความรู้ความสามารถให้พนักงานเพื่อให้เกิดความเชี่ยวชาญในการทำงาน เกิดประสิทธิภาพต่อการทำงาน จัดกิจกรรมในการบำเพ็ญประโยชน์ต่อสาธารณะทุก ๆ ๓ เดือนเพื่อให้มีจิตสำนึกที่ดี ๒) ด้านปิยวาจา ควรมีการบริหารจัดการบุคลากรตามความรู้ความสามารถของแต่ละหน่วยงาน เพิ่มช่องทางการสื่อสารและรับข่าวสาร ส่งเสริม จัดกิจกรรมการฝึกพูดตามระยะเวลาที่เหมาะสม จัดทำแผนให้ความรู้กับหัวหน้างานโดยกำหนดเป็นหลักสูตรทักษะหัวหน้างานที่มีประสิทธิภาพ ๓) ด้านอรรถจริยา ส่งเสริมให้พนักงานแบ่งปันความรู้ในการทำงาน ทำความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของตนและผู้ใต้บังคับบัญชา บำเพ็ญประโยชน์ต่อสาธารณะอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ ๔) ด้านสมานัตตตา ผู้บริหารควรเป็นแบบอย่างที่ดีให้เห็น กำหนดข้อบังคับเกี่ยวกับการทำงานเรื่องปกป้องสิทธิของพนักงานด้วยความยุติธรรม

นอกจากนี้ในเรื่องการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมในการปฏิบัติงาน เช่น จริยธรรมในการปฏิบัติงาน การพัฒนาคุณภาพชีวิตเพื่อให้มีประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานอย่างมีความสุข มีรายละเอียด ดังนี้ ๑) ด้านทาน ส่งเสริมให้พนักงานมีการช่วยเหลือและเสียสละเวลาให้ส่วนรวม

^{๒๑๑} อาชาดา สุตเสนัม, “การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักพุทธธรรมของกรมธุรกิจพลังงาน กระทรวงพลังงาน”, **พุทธศาสตร์คุณภิวัตน์** สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๖).

อย่างเหมาะสม แบ่งหน้าที่ในการทำงานอย่างชัดเจน เสียสละในการให้ความร่วมมือในกิจกรรมต่าง ๆ ของผู้ปฏิบัติงาน และมีการปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง ๒) ด้านปิยวาจา สร้างระบบ มอบหมายงาน ถ่ายทอดทักษะความรู้ด้วยการสื่อสาร เพิ่มช่องทางการสื่อสารและรับข่าวสารระหว่างหน่วยงานในองค์กรหรือจากภายนอกองค์กรให้มีอุปกรณ์เพียงพอต่อการใช้ปฏิบัติงาน ผู้บังคับบัญชาและผู้ใต้บังคับบัญชาควรมีจิตสำนึกในการติดต่อสื่อสารเพื่อการประสานงาน พนักงานทุกระดับชั้นต้องเป็นแบบอย่างที่ดีในการสื่อสารที่สุภาพ ๓) ด้านอรรถจริยา ส่งเสริมให้พนักงานในหน่วยงานเดียวกันหรือต่างหน่วยงาน มีกิจกรรมในด้านจริยธรรม และให้พนักงานทำความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของตนเองให้เหมาะสม และสอดคล้องกับจารีตประเพณีที่ดำรง รวมถึงส่งเสริมให้ผู้ปฏิบัติงานบำเพ็ญประโยชน์ต่อสาธารณะอย่างสม่ำเสมอ ๔) ด้านสมานัตตตา ส่งเสริมให้พนักงานอยู่ร่วมกันด้วยความรักความสามัคคี โดยจัดกิจกรรมให้พนักงานในระดับต่าง ๆ ทำกิจกรรมร่วมกัน ในกรณีที่พนักงานกระทำความผิดต้องมีการสอบสวนการสอบสวนอย่างไม่มีอคติ ตัดสินด้วยความยุติธรรม ตลอดจนปฏิบัติต่อพนักงานด้วยความเป็นกันเอง เคารพในสิทธิของพนักงานด้วยถูกต้องเสมอภาค

ฉาน ธรรมวิจารณ์ ได้วิจัยเรื่อง “การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เชิงพุทธ” ผลการศึกษาพบว่า^{๒๑๒} การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เชิงพุทธมีเป้าหมาย ๓ ประการ คือ ๑) พัฒนาให้มนุษย์เป็นคนมีประสิทธิภาพในการทำงาน ๒) เป็นคนดีมีความสุข และ ๓) พันทุข้ออย่างสิ้นเชิง โดยเข้าสู่ภาวนานิพพานหรือนิโรธ โดยกระบวนการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เชิงพุทธมี ๔ กระบวนทัศน์ คือ ๑) กระบวนทัศน์การพัฒนาเพื่อผลงาน ๒) กระบวนทัศน์การพัฒนาเพื่อการเรียนรู้ ๓) กระบวนทัศน์การพัฒนาระดับโลกธรรม และกระบวนทัศน์การพัฒนาระดับโลกุตระธรรม ซึ่งการพัฒนาจะประสบความสำเร็จได้ต้องมีการพัฒนาครบทุกองค์ประกอบ คือ ระดับบุคคล ระดับกลุ่ม และระดับองค์การ สำหรับการพัฒนาระดับบุคคล ควรเริ่มต้นด้วยการกำหนดเป้าหมายในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ขององค์การ และวิเคราะห์ถึงความพร้อมของบุคลากร แล้วจึงนำมากำหนดสมรรถนะของบุคลากร ซึ่งบุคลากรที่พัฒนาแล้วสมรรถนะย่อมเปลี่ยนแปลงไปและจะกลับมามีผลต่อเป้าหมาย ยุทธศาสตร์และการดำเนินงานขององค์การได้

วีรชัย อนันต์เอียร ได้วิจัยเรื่อง “กลยุทธ์การพัฒนาจริยธรรมสำหรับเยาวชนไทย” ผลการศึกษาพบว่า^{๒๑๓} ควรสร้างกิจกรรมที่น่าสนใจให้กับเยาวชน เพื่อให้เยาวชนเกิดความสนใจและให้ความร่วมมือในการทำกิจกรรม โดยใช้กิจกรรมนอกหลักสูตร เช่น ให้เยาวชนมีโอกาสเรียนรู้ธรรมะผ่านกิจกรรมอย่างสนุกและมีสาระ โดยสร้างสำนึกที่ดีให้เกิดกับจิตใจด้วยศีล ๕ หิริ โอตตปปะพรหมวิหาร ๔ ฝึกให้เยาวชนได้ทำความดีทุกวันโดยใช้มงคล ๓๘ ประการ กระตุ้นให้เยาวชนดำเนินชีวิตอย่างมีทิศทางและเป้าหมายโดยใช้หลักอิทธิบาท ๔ สร้างวินัยในการดำเนินชีวิตประจำวันด้วยไตรสิกขา เบญจศีล เบญจธรรม และสังคหวัตถุ ๔ สอนให้เยาวชนสำนึกรู้บุญคุณคนโดยเฉพาะอย่างยิ่ง บิดา มารดา ครู อาจารย์ ด้วยหลักของกตัญญูกตเวที หรือการบวชสามเณร หรือเข้าค่ายต่าง ๆ ซึ่งจะช่วยให้เยาวชนมีโอกาสได้ปฏิบัติจริงและเพิ่มความสนใจของกิจกรรมนั้น และจัดกิจกรรม “บวร” โดยจะทำให้การสอนธรรมะให้กับเยาวชนมีความต่อเนื่องกันระหว่างบ้าน วัด และโรงเรียน

^{๒๑๒} ฉาน ธรรมวิจารณ์, “การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เชิงพุทธ”, **ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต** สาขาวิชา รัฐประศาสนศาสตร์, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๕๐).

^{๒๑๓} วีรชัย อนันต์เอียร, “กลยุทธ์การพัฒนาจริยธรรมสำหรับเยาวชนไทย”, **พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต** สาขาวิชา รัฐประศาสนศาสตร์, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๖).

พระมหาอำนาจ ปวตฺตโน ได้วิจัยเรื่อง “การพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรม” ผลการศึกษา พบว่า^{๒๑๔} รูปแบบการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรม ต้องมีการบูรณาการหลักพุทธธรรมเข้าไปในการจัดการศึกษา โดยนำหลักอริยบท ๔ ซึ่งประกอบด้วย ฉันทะ วิริยะ จิตตะ วิมังสา และหลักสารณียกรรม ๖ อันประกอบด้วย เมตตากายกรรม เมตตาวจีกรรม เมตตามโนกรรม สาธารณโภคีสัสสามัญญตา และทิวฐีสามัญญตา เข้าไปบูรณาการกับหลักการจัดการ ซึ่งประกอบด้วย การวางแผน การจัดองค์การ การบริหารงานบุคคล การอำนวยความสะดวก และการควบคุม เป็นต้น โดยผู้บริหารสำนักเรียนควรมีความรู้ความเข้าใจในหลักอริยบท ๔ จัดระเบียบทรัพยากรให้เป็นระบบ มีวิธีการทำงานที่ถูกต้องตามขั้นตอน อารมณ์ขันบุคคลในองค์กรอย่างมีความสุข หุ่เมเทกำลังใจ รับผิดชอบงานที่ทำด้วยความมุ่งมั่นตรงต่อเวลา ทั้งกำลังความรู้ ความสามารถ พัฒนาการวางแผน อาจารย์และบุคลากรให้มีทักษะและประสบการณ์ในการเรียนการสอนที่ทันสมัย มีศิลปะการสร้าง ความเข้าใจ การจูงใจและกำกับดูแลให้บุคคลมีทีมงาน ส่งเสริมประสบการณ์ด้วยการฝึกอบรมสัมมนา มีความขยันหมั่นเพียรในการวางแผน สร้างขวัญกำลังใจ ให้มีการปฏิบัติหน้าที่อย่างถูกต้องตาม ระเบียบ รวมถึงประยุกต์การเรียนการสอนได้อย่างมีหลักการ โดยแสดงความเต็มใจ แสดงกิริยา อากาศสุภาพ เคารพนับถือกันทั้งต่อหน้าและลับหลัง บอกแจ้งในสิ่งที่เป็นประโยชน์ สั่งสอน แนะนำ ตักเตือนด้วยความหวังดี กล่าววาจาสุภาพ มองกันแต่ในแง่ที่ดี ยิ้มแย้มแจ่มใสต่อกัน รู้จักการแบ่งปัน ไม่ทำตนเป็นที่น่ารังเกียจ มีความคิดเห็นที่ตรงกัน เห็นชอบร่วมกัน ส่งเสริมสนับสนุนให้มีความระลึกถึง คิดถึงกัน รักใคร่สามัคคีกลมเกลียว สงเคราะห์เกื้อกูลซึ่งกันและกัน ไม่ทะเลาะวิวาทหรือขัดแย้งกัน เป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน

ชัยยุทธ ชีโนกุล ได้วิจัยเรื่อง “กลยุทธ์การฝึกอบรมและพัฒนาพระภิกษุสามเณรใน จังหวัดชายแดนภาคใต้” ผลการศึกษา พบว่า^{๒๑๕} การฝึกอบรมและพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ จะต้อง ประกอบไปด้วยกระบวนการที่สำคัญ ๔ ประการ คือ ๑) การหาความต้องการหรือความจำเป็นในการฝึกอบรม ๒) การกำหนดวัตถุประสงค์เพื่อออกแบบหลักสูตร ๓) การกำหนดวิธีการฝึกอบรม และ ๔) ประเมินผลการฝึกอบรม เพื่อนำไปพัฒนา ปรับปรุง แก้ไขให้มีความสอดคล้องกับความต้องการ และวัตถุประสงค์อีกครั้งหนึ่ง และควรมีการฝึกอบรมในชั้นเรียน หลักสูตรฝึกอบรมควรจัดในช่วงเช้า ขั้นตอนของการฝึกอบรมแบ่งเป็น ๓ ขั้นตอน คือ ก่อนการฝึกอบรม ขณะทำการฝึกอบรม และ ภายหลังการฝึกอบรม

ไพโรจน์ พรหมมีเนตร ได้วิจัยเรื่อง “รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำทางการศึกษาตามหลักพุทธธรรม” ผลการศึกษา พบว่า^{๒๑๖} รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำทางการศึกษาตามหลัก พุทธธรรมมี ๓ องค์ประกอบ คือ ๑) หลักการพัฒนา ๒) ขั้นตอนและวิธีการพัฒนา และ ๓) เป้าหมาย ในการพัฒนา โดยหลักการพัฒนา ใช้หลักไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ และปัญญา ซึ่งการฝึกศีลเป็นวิธีการ

^{๒๑๔} พระมหาอำนาจ ปวตฺตโน, “การพัฒนารูปแบบการจัดการการศึกษาพระปริยัติธรรม”, **พุทธศาสตร์ดุสิตบัณฑิต** สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๖).

^{๒๑๕} ชัยยุทธ ชีโนกุล, “กลยุทธ์การฝึกอบรมและพัฒนาพระภิกษุสามเณรในจังหวัดชายแดนภาคใต้”, **พุทธศาสตร์ดุสิตบัณฑิต** สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๖).

^{๒๑๖} ไพโรจน์ พรหมมีเนตร, “รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำทางการศึกษาตามหลักพุทธธรรม”, **การศึกษาดุสิตบัณฑิต** สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยนเรศวร, ๒๕๕๖).

เน้นความมีระเบียบวินัย กำกับความประพฤติ และนำหลักโยนิโสมนสิการ มาเป็นวิธีคิด วิธีพิจารณา เพื่อให้เกิดปัญญาในการควบคุมความประพฤติ และการฝึกสมาธิควรเป็นไปตามหลักอิทธิบาท ๔ โดยให้มีความพอใจในสิ่งที่ทำ มีความเพียรพยายาม มีความคิดจิตใจจดจ่อในสิ่งที่ทำ และมีการตรวจสอบ ไตร่ตรองอย่างรอบคอบ สำหรับปัญญา เป็นปัญญาที่ได้รับจากการฝึกอบรม การฝึกฝน การลงมือ ปฏิบัติจริง ตามที่ได้เรียนหรือได้ศึกษามา ซึ่งศีล สมาธิ และปัญญาจะมีความสัมพันธ์กัน เกื้อกูลกัน โดยศีลจะทำให้เกิดปัญญา ปัญญาทำให้เกิดศีล ปัญญาทำให้จิตใจสงบ จิตใจสงบทำให้เกิดปัญญา ศีล จะทำให้เกิดสมาธิ และสมาธิจะทำให้เกิดศีลเช่นกัน สำหรับขั้นตอนและวิธีการพัฒนา ๑) ใช้หลัก ปริยัติ เป็นการศึกษาก่อนลงมือปฏิบัติ โดยเป็นการศึกษาให้รู้ถึงหลักทางสายกลาง หลักการครองชีวิต รู้เท่าทันชีวิต ไม่หลงมกมาย มุ่งผลสำเร็จคือ ความสุข สว่าง สงบ อิสระ โดยหลักธรรมที่ควรศึกษา คือ โยนิโสมนสิการ หิริโอตตปปะ ชันติโสรัจจะ สติสัมปชัญญะ ขรวาสาธรรม ๔ พรหมวิหาร ๔ สติปัญญา ๔ กัลยาณมิตรธรรม ๗ สปัปฺริสธรรม ๗ ทศพิทธาธรรม สังคหัตถุ ๔ อิทธิบาท ๔ ๒) ใช้หลักปฏิบัติ คือ ฝึกปฏิบัติทางศีล เพื่อละเว้นความชั่วทางกาย ทางวาจา ทางใจ ฝึกปฏิบัติ ทางสมาธิ โดยการเจริญสมาธิ ฝึกจิตให้ตั้งมั่น ไม่หวั่นไหวในอารมณ์ต่าง ๆ และการฝึกทางปัญญา เป็นการทำให้เกิดปัญญาที่เกิดจากการศึกษาเล่าเรียน การพิจารณาหาเหตุผล และการฝึกอบรมหรือ ประสบการณ์ตรง ๓) ใช้หลักปฏิเวธ เป็นผลการพัฒนาจากการศึกษา และปฏิบัติ และเป้าหมาย ในการพัฒนา เพื่อให้ผู้นำเป็นผู้ที่มีสติปัญญา มีคุณธรรม จริยธรรม กล้าหาญ จิตใจเข้มแข็ง มีเหตุผล มีความรู้ความสามารถ ประพฤติงามทั้งทางกาย วาจา และจิตใจ สงบเสงี่ยม ยุติธรรม ซื่อสัตย์ มั่นใจ ในตนเอง มีมนุษยสัมพันธ์ กล้าตัดสินใจ สามารถแก้ไขปัญหาได้ เป็นต้น นอกจากนี้ผลการประเมิน รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำทางการศึกษาตามหลักพุทธธรรมพบว่า เป็นประโยชน์ มีความเหมาะสม มีความเป็นไปได้ในการนำไปใช้พัฒนาภาวะผู้นำทางการศึกษาซึ่งอยู่ในระดับมากที่สุด

เฉลียว รอดเขียว และคณะ ได้วิจัยเรื่อง การประยุกต์หลักพุทธธรรมในการพัฒนา คุณภาพชีวิตของชาวบ้านในชุมชนตลาดวัดพระศรีรัตนมหาธาตุ อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก ผลการศึกษา พบว่า^{๒๑๗} มีการนำหลักธรรมเข้ามาปรับประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตของชาวบ้าน เช่น เบญจศีล เบญจธรรม สุจริต ๓ ขรวาสาธรรม อิทธิบาท ๔ สังคหัตถุ ๔ พรหมวิหาร ๔ ขรวาสาธรรม ๔ เป็นต้น ซึ่งเมื่อนำไปประยุกต์ใช้ส่วนใหญ่ชาวบ้านพยายามหลีกเลี่ยงพฤติกรรม การดื่มสุราและของ มึนเมา การเที่ยวเตร่ในเวลากลางคืน การเล่นเกมพนันในรูปแบบต่าง ๆ และการคบเพื่อนที่มีลักษณะ พฤติกรรมไม่ดี ละเว้นการกระทำละเมิดกรรมสิทธิ์ในร่างกายผู้อื่น สัตว์อื่น พุดเท็จ โทก หลอกหลวง ผู้อื่น สร้างเสริมพฤติกรรมในการให้ทานแบ่งปันสิ่งของแก่ผู้ยากไร้ มีความซื่อสัตย์ต่อคู่รักของตนเอง ดูแลครอบครัวให้มีความอบอุ่นทั้งทางกายและใจ สั่งสอนให้สมาชิกในครอบครัวดำรงอยู่ในคุณงาม ความดี ปกป้องไม่ให้ไปในทางที่ต่ำ มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ทั้งคนในครอบครัวและผู้อื่น สนทนากับ คนอื่นด้วยถ้อยคำอ่อนหวานสุภาพ ทำตนเป็นประโยชน์แก่ส่วนรวม ช่วยเหลือกิจการงานของส่วนรวม รู้จักการแบ่งปัน และเสียสละเพื่อส่วนรวม

^{๒๑๗} เฉลียว รอดเขียว และคณะ, “การประยุกต์หลักพุทธธรรมในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชาวบ้าน ในชุมชนตลาดวัดพระศรีรัตนมหาธาตุ อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก”, รายงานการวิจัย, (สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๙), หน้า ๙๙ – ๑๐๑.

ประสงค์ ทองประ และคณะ ได้วิจัยเรื่อง การศึกษาแนวทางแก้ปัญหาการขาดคุณธรรมจริยธรรมของนักศึกษาระดับอุดมศึกษาในเขตจังหวัดสุรินทร์ ผลการศึกษา พบว่า^{๒๑๘} การแก้ปัญหาการขาดความเคารพนับถือผู้ใหญ่ มีแนวทางแก้ปัญหา ดังนี้ ๑) ปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมแก่นักศึกษาตั้งแต่เยาว์วัย ๒) ครอบครัวต้องประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดี ๓) จัดอบรมด้านคุณธรรมจริยธรรม ๔) ปลูกจิตสำนึกที่ดีงาม ๕) ครู-อาจารย์และบุคลากรทางการศึกษาต้องประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดี ๖) สถานศึกษาต้องฝึกหัดให้เยาวชนมีสัมมาคารวะ ๗) สถานศึกษาจัดให้มีการวัดผลประเมินผลด้านมารยาทไทย ๘) สถานศึกษาต้องจัดการเรียนการสอนด้านคุณธรรมจริยธรรมควบคู่กันกับเนื้อหาวิชาหลัก ๙) สถานศึกษาควรเสริมเนื้อหาวิชาด้านคุณธรรมจริยธรรมทางศาสนาให้มากขึ้นกว่าที่เป็นอยู่ ๑๐) สื่อสารมวลชนทั้งภาครัฐและภาคเอกชนเสนอข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับคุณธรรมจริยธรรมที่จำเป็นและสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับเยาวชนให้มากยิ่งขึ้น ๑๑) สถานศึกษามีจุดแข็งในการควบคุมความประพฤติของนักศึกษา ๑๒) อาจารย์ที่ปรึกษาควรเอาใจใส่ดูแลพฤติกรรมของนักศึกษาอย่างจริงจัง ๑๓) สถาบันที่เกี่ยวข้องกับการขัดเกลาทางสังคมควรมีการเสริมแรงหรือจูงใจให้นักศึกษาประพฤติปฏิบัติในสิ่งที่ดีงาม และการแก้ปัญหาการขาดคุณธรรมจริยธรรมในเรื่องการพูดนินทาว่าร้ายผู้อื่น แก้ปัญหาโดยการสอนให้รู้จักการเคารพสิทธิของผู้อื่น สอนให้มีเมตตาธรรมไม่อิจฉาริษยาผู้อื่น ฝึกฝนให้รู้จักการพูดคำที่สุภาพและไพเราะ รวมถึงการแก้ปัญหาการประพฤติทางกามารมณ์ในทำนองชู้สาว แก้ปัญหาโดย ๑) ปลูกฝังจิตสำนึกที่ดีงาม ๒) อบรมว่ากล่าวตักเตือนอย่างสม่ำเสมอ ๓) สอนให้เห็นคุณค่า ความสำคัญของคุณธรรมจริยธรรม ๔) แนะนำให้เข้าใจเกี่ยวกับการใช้ชีวิตคู่ ๕) สอนให้เห็นโทษของความสำส่อน ๖) สอนให้เห็นความสำคัญเกี่ยวกับอนาคตของตนเอง ๗) จัดกิจกรรมเข้าค่ายจริยธรรม ๘) พานักศึกษาเข้าวัดปฏิบัติธรรม ๙) ผู้ปกครองไม่ควรให้นักศึกษาเช่าหอพักอยู่ตามลำพัง ๑๐) สอนให้นักศึกษารู้จักวิธีป้องกันตนเอง ๑๑) สร้างค่านิยมที่ถูกต้อง ๑๒) บิดา มารดา ผู้ปกครองต้องเป็นที่ปรึกษาที่ดีแก่นักศึกษา ๑๓) จัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้หลากหลาย ๑๔) จัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในกลุ่มเพื่อน ๑๕) ออกกฎหมายลงโทษผู้กระทำความผิดศีลธรรม

เสื่อ สัชชานนท์ และคณะ ได้วิจัยเรื่อง การศึกษารูปแบบการพัฒนาจริยธรรมแนวพุทธในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายในเขตจังหวัดสุรินทร์และบุรีรัมย์ ผลการศึกษา พบว่า^{๒๑๙} รูปแบบของการจัดการเรียนรู้ ประกอบด้วย ๑) ด้านเนื้อหา มีการบูรณาการพุทธธรรมในสาระการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขา ๒) ด้านการสอน ใช้วิธีการเสริมแรงทางบวก จัดกระบวนการเรียนรู้ในลักษณะกลุ่ม ใช้หลักธรรมเป็นฐานในการคิดวิเคราะห์และแก้ปัญหาโดยเชื่อมโยงกับชีวิตจริง ๓) บุคลิกภาพของครูต้องมีวิถีชีวิตเป็นแบบอย่างที่ดี ตั้งอยู่ในพรหมวิหารธรรม แต่งกายเหมาะสม ยิ้มแย้ม เป็นกัลยาณมิตรต่อครูและนักเรียน ให้เกียรติกัน ส่วนรูปแบบกิจกรรมที่ส่งเสริมการพัฒนาจริยธรรม ได้แก่ ๑) กิจกรรมการเข้าค่ายพุทธบุตร หรือโครงการอบรมจริยธรรม ๒) กิจกรรมสวดมนต์ไหว้พระในวันสุดสัปดาห์ การฝึกสมาธิประจำสัปดาห์ ๓) กิจกรรมอบรมหน้าเสาธง ๔) กิจกรรมนั่งสมาธิ ๕) กิจกรรมไปวัดในวันสำคัญทางพุทธศาสนา และการเรียนธรรมศึกษา และรูปแบบทางกายภาพที่

^{๒๑๘} ประสงค์ ทองประ และคณะ, “การศึกษาแนวทางแก้ปัญหาการขาดคุณธรรมจริยธรรมของนักศึกษาระดับอุดมศึกษาในเขตจังหวัดสุรินทร์”, *รายงานการวิจัย*, (สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๗), หน้า ๙๙ – ๑๐๕.

^{๒๑๙} เสื่อ สัชชานนท์ และคณะ, “การศึกษารูปแบบการพัฒนาจริยธรรมแนวพุทธในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายในเขตจังหวัดสุรินทร์และบุรีรัมย์”, *รายงานการวิจัย*, (สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๗), หน้า ๖๘ – ๖๙.

ส่งเสริมการเรียนรู้ เป็นการจัดลักษณะทางภูมิทัศน์ สภาพแวดล้อม สร้างบรรยากาศที่ส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาจริยธรรมแนวพุทธ เช่น ประดิษฐานพุทธรูปในที่เหมาะสม มีห้องจริยธรรม บริเวณโรงเรียนสะอาด ปลอดภัย ร่มรื่น ปลอดภัยเสด็จ มีส่วนหย่อม ถอดรองเท้าเป็นระเบียบเรียบร้อย มีห้องสุขาเพียงพอและพร้อมใช้

บรรยวีสต์ ผางคำ และนฤมล ดวงแสง ได้วิจัยเรื่อง การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่สถาบันครอบครัวและชุมชนตามนโยบายการป้องกันปัญหาสารเสพติดของจังหวัดอุบลราชธานี ผลการศึกษา พบว่า^{๒๒๐} การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมของเจ้าหน้าที่ในหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้อง จะมีการใช้หลักอิทธิบาท ๔ โดยเจ้าหน้าที่แสดงออกถึงพฤติกรรมการณ์มีความสุขในการดำเนินชีวิตที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน คือ ฉันทะ วิริยะ จิตตะ และวิมังสา สำหรับของผู้นำชุมชนระดับอำเภอ และระดับตำบลมีการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน โดยการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรม ในด้านความซื่อสัตย์ และความรับผิดชอบมากที่สุด ส่วนผู้นำครอบครัวระดับอำเภอ และระดับตำบลมีการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน โดยการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรม ในด้านอิทธิบาท ๔ ความซื่อสัตย์ ความรับผิดชอบ

วรภาส ประสมสุข และนิพนธ์ กิनावงศ์ ได้วิจัยเรื่อง หลักการบริหารการศึกษาตามแนวพุทธธรรม ผลการศึกษา พบว่า^{๒๒๑} หลักพุทธธรรมที่สอดคล้องกับหลักการบริหารการศึกษา มีจำนวน ๒๑ หลักธรรม แยกตามหลักการครองตน การครองคน และการครองงาน ได้ดังนี้ การครองตน สอดคล้องกับ ๑๙ หลักพุทธธรรม ได้แก่ กัลป์ยามมิตตตา โยนิโสมนสิการ ธรรมคัมภีร์ครองโลก ๒ ธรรมทำให้งาม ๒ ธรรมมีอุปการะมาก ๒ กุศลมูล ๓ สันโดษ ๓ สุจริต ๓ อธิปไตย ๓ ฆราวาสธรรม ๔ พรหมวิหาร ๔ สังคหวัตถุ ๔ อธิฐานธรรม ๔ เภยจธรรม พละ ๕ กัลป์ยามมิตตธรรม ๗ สัปปุริสธรรม ๗ อริยทรัพย์ ๗ และทศพิธราชธรรม การครองคนสอดคล้องกับ ๑๕ หลักพุทธธรรม ได้แก่ กัลป์ยามมิตตตา โยนิโสมนสิการ ธรรมคัมภีร์ครองโลก ๒ ธรรมทำให้งาม ๒ กุศลมูล ๓ สุจริต ๓ อธิปไตย ๓ ฆราวาสธรรม ๔ พรหมวิหาร ๔ สังคหวัตถุ ๔ กัลป์ยามมิตตธรรม ๗ สัปปุริสธรรม ๗ อปริหานิยธรรม ๗ อริยทรัพย์ ๗ และทศพิธราชธรรม การครองงาน สอดคล้องกับ ๑๐ หลักพุทธธรรม ได้แก่ กัลป์ยามมิตตตา โยนิโสมนสิการ ธรรมทำให้งาม ๒ ธรรมมีอุปการะมาก ๒ สุจริต ๓ อิทธิบาท ๔ พละ ๕ ฆราวาสธรรม ๔ สังคหวัตถุ ๔ และสัปปุริสธรรม ๗ นอกจากนี้ ยังพบว่า มีจำนวน ๗ หลักธรรมที่สอดคล้องกับการบริหารศึกษาด้านการครองตน การครองคน และการครองงาน ได้แก่ กัลป์ยามมิตตตา โยนิโสมนสิการ ธรรมทำให้งาม ๒ สุจริต ๓ ฆราวาสธรรม ๔ สังคหวัตถุ ๔ และสัปปุริสธรรม ๗

๒.๕.๔ งานวิจัยในต่างประเทศ

งานวิจัยในต่างประเทศที่สอดคล้องกับจริยธรรมที่เหมาะสมสำหรับการพัฒนานักศึกษาระดับอุดมศึกษามี ดังต่อไปนี้

^{๒๒๐} บรรยวีสต์ ผางคำ และนฤมล ดวงแสง, “การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่สถาบันครอบครัวและชุมชนตามนโยบายการป้องกันปัญหาสารเสพติดของจังหวัดอุบลราชธานี”, รายงานการวิจัย, (อุบลราชธานี: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๐), หน้า ๑๕๑ – ๑๕๘.

^{๒๒๑} วรภาส ประสมสุข และนิพนธ์ กิनावงศ์, หลักการบริหารการศึกษาตามแนวพุทธ, วารสารศึกษาศาสตร์ ๑๘, ๒, พฤศจิกายน ๒๕๔๙ – มีนาคม ๒๕๕๐., หน้า ๖๓-๘๔.

C.M. Corte, M.S. Sommers ได้วิจัย เรื่อง Alcohol and risky behaviors ผลการศึกษา พบว่า^{๒๒๒} วัยรุ่นมีพฤติกรรมการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ หรือเพศสัมพันธ์ตั้งแต่อายุยังน้อย หรือมีการขับรถที่มีความเสี่ยงอันตราย ที่อาจจะก่อให้เกิดอุบัติเหตุได้ง่าย ซึ่งการมีเพศสัมพันธ์มีสาเหตุมาจากด้วยความคึกคะนอง อยากรู้ อยากรอง สนุกสนาน ตื่นเต้น อยากทำในสิ่งที่แตกต่างไปจากบรรทัดฐานของสังคม หรืออยู่ในกลุ่มเพื่อน ๆ ที่มีนิยมในการมีพฤติกรรมที่เสี่ยง ดังนั้น แนวทางป้องกัน คือ ให้มีความรู้ ความเข้าใจ มีทัศนคติและการประพฤติปฏิบัติตนตามมาตรฐานของสังคม และมีการคบเพื่อนในกลุ่มที่เป็นตัวอย่างที่ดีตามมาตรฐานของสังคม

S.M. Bot, R.C.M.E Engels, R.A. Knibbe, W.H.J. Meeus ได้วิจัย เรื่อง Friend's drinking behavior and adolescent alcohol consumption : the moderating role of friendship characteristics ผลการศึกษา พบว่า^{๒๒๓} เพื่อนมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมดื่มสุรา ไม่ว่าจะเป็นการดื่มให้เหมือนเพื่อน หรือ ชักชวนในเพื่อนดื่ม และเพื่อนอาจส่งเสริมสนับสนุนให้ดื่มสุรา หรือหยุดดื่มสุราได้ ตลอดจนผู้ที่ดื่มสุรามักมีเพื่อนดื่มสุราด้วย ประกอบกับวัยรุ่นชายมีพฤติกรรมในการดื่มสุรามากกว่า

V.L. Jones, Charles Morris ได้วิจัย เรื่อง Relations of Temperament to the choice of Values ผลการศึกษา พบว่า^{๒๒๔} ความรู้ ความเข้าใจ และพฤติกรรมการปฏิบัติที่เกี่ยวกับจริยธรรมของเด็กมีระดับต่ำ การจัดการเรียนการสอนในเรื่อง จริยธรรม ศิลธรรมที่โรงเรียนไม่สามารถชักจูงให้เด็กได้แสดงพฤติกรรมการปฏิบัติทางจริยธรรมได้ ซึ่งมีสาเหตุมาจาก ครอบครัวยุคใหม่ ความต้องการและความรู้สึกของเด็กเป็นสิ่งสำคัญมากกว่าการจัดการเรียนการสอนจริยธรรม ศิลธรรมในโรงเรียน ดังนั้น โรงเรียนควรมีการพัฒนาการสอนจริยธรรมและศิลปธรรมให้มีประสิทธิภาพสูงขึ้น รวมถึงใช้วิธีการให้เด็กได้เห็นตัวแบบที่จริยธรรมที่ดีงาม

K.M. Howard ได้วิจัย เรื่อง When meeting Khun teacher, each time we should pay respect : Standardizing respect in a Northern Thai Classroom ผลการศึกษา พบว่า^{๒๒๕} กระบวนการขัดเกลาทางสังคมทางด้านภาษาของเด็กหมู่บ้านทางภาคเหนือของประเทศไทยที่ใช้ภาษาพื้นเมืองเป็นภาษาพูด ให้สามารถพูดภาษากลางของไทยได้อย่างถูกต้องและมีความสุขเหมาะสม โดยโรงเรียนเป็นผู้ขัดเกลาทางสังคมดังกล่าว

จากแนวคิดหลักและผลการศึกษาของนักวิชาการและนักวิจัยต่าง ๆ ในงานวิจัยที่เกี่ยวข้องด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ด้านพัฒนาการทางจริยธรรม และด้านหลักพุทธธรรมที่สอดคล้องกับจริยธรรมที่เหมาะสมสำหรับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่เป็นนักศึกษาระดับอุดมศึกษา ซึ่งผู้วิจัยได้สังเคราะห์และประมวลผล โดยสามารถสรุปได้ ดังต่อไปนี้

^{๒๒๒} C.M. Corte, M.S. Sommers, "Alcohol and risky behaviors", *Annu Rev Nurs Res*, Vol.23 2005: 327.

^{๒๒๓} S.M. Bot, R.C.M.E Engels, R.A. Knibbe, W.H.J. Meeus, "Friend's drinking behavior and adolescent alcohol consumption : the moderating role of friendship characteristics", *Addictive Behaviors*, Vol.30(5) June 2005: 929 – 947.

^{๒๒๔} V.L. Jones, Charles Morris, "Relations of Temperament to the choice of Values", *The Journal of Abnormal and Social Psychology*, Vol.53(3) Nov 1956: 345 - 349.

^{๒๒๕} K.M. Howard, "When meeting Mrs. teacher, each time we should pay respect : Standardizing respect in a Northern Thai Classroom", *Linguistics and Education*, Vol.20(3) 2009: 254 -272.

ตารางที่ ๒.๒๔ แนวคิด และผลการศึกษาวิจัยที่เกี่ยวข้อง

นักวิจัย	แนวคิดหลัก
<p>กรภัทร์ จารุกำเนตกนก, (๒๕๕๔, หน้า ๒๒๑ – ๒๒๒)</p>	<p>การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ควรดำเนินการ ดังนี้</p> <ol style="list-style-type: none"> ๑.การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ใช้รูปแบบระบบพี่เลี้ยง หรือรุ่นพี่ สอนงานรุ่นน้องโดยคัดเลือกผู้สอนงานที่เป็นต้นแบบที่ดีมาเป็นผู้สอนงาน ๒.วิธีการสอนงานใช้กระบวนการสอนงานจากง่ายไปยาก รุ่นพี่ดูแลทั้งเรื่องงาน การปรับตัวในองค์กรให้มีความสำคัญทางด้านจิตใจ ๓.ส่งเสริมสนับสนุนให้เจ้าหน้าที่ที่ได้รับการอบรมสัมมนา สำหรับเจ้าหน้าที่วิชาชีพมีการอบรมเพิ่มความรู้ให้ทันสมัย และเจ้าหน้าที่สนับสนุนให้เป็นการอบรมเกี่ยวกับการใช้เครื่องมือในการทำงาน ๔.เป็นตัวอย่างของการเสียสละและให้ความสำคัญในเรื่องความประหยัด คำนึงถึงศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ การดำเนินชีวิตประจำวัน ๕.วิธีการทำงาน มีจิตอาสา ให้เห็นใจเพื่อนมนุษย์ กล้าคิด กล้าแสดงออก ชิมซบค่านิยม เป้าหมาย แนวคิด แนวปฏิบัติที่ดีเข้ามาในตนเอง มีความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งขององค์กร ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมแก้ไข มีความสามัคคี ปรับตนเองอยู่อย่างสม่ำเสมอ และทำให้ตนเองเป็นคนที่มีความสมบูรณ์ทั้งร่างกาย และจิตใจ
<p>เกรียงไกรยศ พันธุ์ไทย, (๒๕๕๒, หน้า ๑๙๐ – ๒๐๐)</p>	<p>พฤติกรรมผู้นำและกิจกรรมการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์โดยกิจกรรมการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์มีอิทธิพลต่อการปรับเปลี่ยนกระบวนการทำงาน การปรับเปลี่ยนพฤติกรรม ทักษะคิดทำให้พนักงานมีความรู้ ความสามารถ ทักษะที่เพิ่มขึ้น ดังนี้</p> <ol style="list-style-type: none"> ๑.ผู้นำที่มีพฤติกรรมที่มีบทบาทและลักษณะการกระทำที่เป็นตัวอย่างที่ดี แบบอย่างที่ดี พนักงานก็จะเกิดการรับรู้ มีความต้องการที่จะลอกเลียนแบบพฤติกรรมที่เป็นแบบอย่างที่ดี ๒.ผู้นำควรมีคุณสมบัติที่สามารถสร้างแรงจูงใจให้กับพนักงาน เพื่อให้เกิดการกระตุ้นทางอารมณ์ให้เกิดการปฏิบัติตาม ๓.กิจกรรมการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์จำเป็นต้องมีกิจกรรมการฝึกอบรม กิจกรรมการพัฒนาของพนักงานเพื่อให้พนักงานได้รับการเรียนรู้พัฒนาที่ตรงกับปัญหาที่เกิดขึ้นในการปฏิบัติงาน ๔.วัฒนธรรมการทำงานในองค์กรที่เน้นการมีส่วนร่วม และเน้นในพันธกิจ ก็มีอิทธิพลต่อกิจกรรมการฝึกอบรม และกิจกรรมการพัฒนาของพนักงานเช่นกัน

ตารางที่ ๒.๒๔ (ต่อ)

นักวิจัย	แนวคิดหลัก
<p>อรนุช แสงสุริยจันทร์, (๒๕๕๔, หน้า ๑๗๓ – ๑๗๕)</p>	<p>ภาวะผู้นำในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเด็กและเยาวชนมี ดังนี้</p> <ol style="list-style-type: none"> ๑. จัดกิจกรรมเพื่อมุ่งเน้นการปลูกฝังนิสัยให้เด็กและเยาวชนมีระเบียบวินัย จนที่เป็นที่ยอมรับของผู้ปกครอง ๒. จัดกิจกรรมเพื่อมุ่งเน้นในการฝึกให้เด็กและเยาวชนใช้ความคิด มีความเป็นผู้นำ และฝึกให้เป็นผู้ใหญ่มากขึ้น ๓. มอบหมายหน้าที่ให้เด็กรับผิดชอบ ๒ ประการ คือ หน้าที่รับผิดชอบในกิจวัตรประจำวัน และการจัดกิจกรรม ๔. ปลูกฝังให้เด็กมีจิตสำนึกที่รู้ดีรู้ชั่ว โดยจัดกิจกรรมสอดแทรกคุณธรรมจริยธรรมเพื่อขัดเกลาจิตใจของเด็กและเยาวชนให้เป็นคนดีของสังคม ๕. จัดกิจกรรมโดยพาเด็กและเยาวชนไปช่วยงานสาธารณะ และเข้าร่วมกิจกรรมนอกหลักสูตรต่าง ๆ ทั้งภายในและภายนอก
<p>เสงี่ยม สายวรรณะ, (๒๕๕๒, หน้า ๑๔๒ – ๑๔๖)</p>	<p>รูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมการบริโภคเยาวชน คือ โฟโมรสสิ (4MORSSI) ซึ่งมี ดังต่อไปนี้</p> <ol style="list-style-type: none"> ๑. แบบ (Model) ๒. แรงจูงใจ (Motivation) ๓. คุณธรรม (Morality) ๔. การปรับพฤติกรรม (Modification) ๕. การเสริมแรง (Reinforcement) ๖. การขัดเกลาทางสังคม (Socialization) ๗. ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง (Sufficiency Economy) ๘. การจัดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงบูรณาการ (Integration)
<p>จรัสศรี จินดารัตนวงศ์, (๒๕๕๓, หน้า ๒๑๕ – ๒๒๒)</p>	<p>รูปแบบการฝึกอบรมทางการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดการเรียนรู้เพื่อสร้างสรรค์ด้วยปัญญาและการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองมี ดังนี้ N-GraDE with ITALIC Model</p> <ol style="list-style-type: none"> ๑. วิจัยความต้องการการเรียนรู้ (Need Analysis) ๒. กำหนดเป้าหมายการเรียนรู้ (Goal Setting) ๓. แหล่งทรัพยากรในการเรียนรู้ (Resources) ๔. กิจกรรมที่หลากหลาย (Activities) ๕. ตัดสินใจเลือกวิธีเรียนรู้ (Decision Method) ๖. ประเมินผลการเรียนรู้ (Evaluation) <p>วิธีดำเนินการตามขั้นตอนของกิจกรรมมี ๖ ประการ ดังนี้</p> <ol style="list-style-type: none"> ๑. กิจกรรมละลายพฤติกรรม (Icebreaking) ๒. กระตุ้นความสนใจเรียนรู้ (Target Interest) ๓. กิจกรรมการปฏิบัติ (Activities) ๔. การเรียนรู้ (Learning) ๕. การบูรณาการความรู้ (Integrate Sharing Knowledge) ๖. การสร้างสรรค์งาน (Creative Construction)

ตารางที่ ๒.๒๔ (ต่อ)

นักวิจัย	แนวคิดหลัก
<p>นิรันดร์ สาโรวาท, (๒๕๕๒, หน้า ๑๔๙ – ๑๕๘)</p>	<p>รูปแบบการฝึกอบรมโดยใช้แนวคิดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาการปฏิบัติงานของแกนนำในการป้องกันและแก้ปัญหาเชื้อเอชไอวีและโรคมุคุ้มกันบกพร่องในชุมชนมุสลิมมี ๙ ขั้นตอน</p> <ol style="list-style-type: none"> ๑.การกำหนดเป้าหมาย ๒.การกำหนดปัญหา ๓.การกำหนดปัจจัยทางจิตใจที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงาน ๔.การกำหนดปัจจัยทางกายภาพที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงาน ๕.การวางแผน ๖.การสร้างหลักสูตรและออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ ๗.การดำเนินการตามแผนการอบรมที่กำหนดไว้ ๘.การติดตามและสนับสนุน ๙.การประเมินผลและป้อนกลับ
<p>พินิจ อุไรรักษ์, (๒๕๕๓, หน้า ๑๕๓ – ๑๖๒)</p>	<p>รูปแบบการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนโดยใช้กระบวนการวิจัยที่มีต่อการคิดอย่างมีวิจารณญาณมี ดังนี้</p> <ol style="list-style-type: none"> ๑.การจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนโดยใช้กระบวนการวิจัย มีผลต่อการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียน โดยเป็นการจัดกิจกรรมคิดปัญหา พิจารณาและเลือกกำหนดประเด็นปัญหา หรือเนื้อเรื่องตามความต้องการและความสนใจของกลุ่ม และเชื่อมโยงกับข้อเท็จจริงต่าง ๆ เพื่อนำไปสู่การกำหนดปัญหาและวัตถุประสงค์ และให้มีการศึกษาค้นคว้าข้อมูลด้วยตนเอง และนำเสนอรายละเอียดเพื่อร่วมกันอภิปรายให้ข้อเสนอแนะและแก้ไขเพิ่มเติม ๒.การใฝ่รู้ของนักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรม มีค่าสูงกว่าก่อนการเข้าร่วมกิจกรรม และสูงกว่านักเรียนที่ไม่ได้เข้าร่วมกิจกรรม โดยส่งเสริมให้ผู้เรียนแสวงหาคำตอบหรือความรู้ใหม่ ๆ เรียนรู้ร่วมกันเป็นกลุ่ม มีอิสระในการเลือกรับข้อมูล รู้จักการวางแผน ส่งเสริมให้คิดหาข้อสรุปจากข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ ๓.หลังการจัดกิจกรรมนักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรม มีเจตคติต่อการจัดกิจกรรมสูงกว่าก่อนการจัดกิจกรรม ในเรื่องของความเชื่อ ความรู้สึกนึกคิด ความสำคัญและประโยชน์ของการจัดกิจกรรม
<p>โกศล อินทวงศ์, (๒๕๕๐, หน้า ๑๙๒ – ๑๙๓)</p>	<p>รูปแบบการเรียนรู้เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในสถานศึกษามี ดังนี้</p> <ol style="list-style-type: none"> ๑.ร่วมกันกำหนดเงื่อนไขการให้ความรู้การป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด โดยใช้กระบวนการเรียนการสอนแบบมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหา ๒.ให้ความรู้ แนวคิดเชิงนามธรรมการเรียนรู้เชิงพุทธิปัญญา คือ ความรู้ ความจำ ไตรสิกขา อริยสัจ ๔ ปรัตถุสัจจะ โยนิโสมนสิการ

ตารางที่ ๒.๒๔ (ต่อ)

นักวิจัย	แนวคิดหลัก
	๓.ให้ความรู้โดยการทดลองทำและดูแลเป็นการวางเงื่อนไขที่กระทำและกระตุ้นให้นักศึกษามีการเรียนรู้ การแบ่งปัน แลกเปลี่ยนความรู้ การเข้าถึงความรู้
พัชรา เอี่ยมกิจการ, (๒๕๕๓, หน้า ๓๑๕ - ๓๒๑)	แบบจำลองการผสมผสานพลังการณรงค์และการให้การศึกษาเพื่อการควบคุมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์แก่เด็กและเยาวชนมีขั้นตอนในการดำเนินงาน ๓ ขั้นตอน ดังนี้ ขั้นตอนที่ ๑ ขั้นเตรียมความพร้อมก่อนดำเนินงาน ขั้นตอนที่ ๒ ขั้นปฏิบัติตามแผนการดำเนินงาน ขั้นตอนที่ ๓ ขั้นติดตามและประเมินผลการดำเนินงาน
กานต์รวี บุญญานุสิทธิ์, (๒๕๕๔, หน้า ๑๖๕ - ๑๖๗)	รูปแบบการเรียนการสอนที่ส่งเสริมจิตแห่งความเคารพและจิตแห่งจริยธรรมตามแนวคิดการเรียนการสอนด้วยการบริการสังคม มีองค์ประกอบที่สำคัญ ๔ ประการ คือ ๑. หลักการ ๒. วัตถุประสงค์ ๓. ขั้นตอนการเรียนการสอนของรูปแบบการเรียนการสอน ๔. การวัดและประเมินผลของรูปแบบการเรียนการสอน
ศรัณย์ สิงห์ทน, (๒๕๕๒, หน้า ๑๗๒ - ๑๗๗)	การเรียนรู้ทางสังคมของวัยรุ่นไทยจากวัฒนธรรมเพลงสมัยใหม่ของประเทศเกาหลีใต้มี ดังนี้ ๑. มีกระบวนการเรียนรู้ที่ให้ความสนใจในวัฒนธรรมเพลงสมัยใหม่ของประเทศเกาหลีใต้เป็นผลทำให้กิจกรรมยามว่างของวัยรุ่นกลายเป็นกิจวัตรประจำวันที่สำคัญอย่างหนึ่งของชีวิต ๒. เกิดกระบวนการจดจำ ผูกพันกับศิลปินดาราสีเหมือนเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตพวกเขาเนื่องจากการเรียนรู้จากตัวแบบด้วยภายในใจ และมีความพร้อมที่จะเปลี่ยนแปลงตนเองทางกายภาพ ๓. ปัจจัยที่มีผลต่อการเรียนรู้ทางสังคมของวัยรุ่นไทยเกิดจากประสิทธิภาพของศิลปินนักร้อง เพลงมิวสิควิดีโอ ผลิตภัณฑ์ด้านเสียงเพลง และข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ ในสื่ออินเทอร์เน็ต
สุทธิรักษ์ ไชยรักษ์ และคณะ, (๒๕๕๓, หน้า ๕๘ - ๖๐)	แรงจูงใจ สถานที่ที่นักศึกษาดื่มสุรา และมาตรการในการลงโทษ ๑. แรงจูงใจให้นักศึกษาดื่มสุรา คือ ๑.๑ ต้องการเข้าสังคมในกลุ่มเพื่อน ๆ ๑.๒ นักศึกษาเรียนรู้และดำเนินชีวิตห่างจากครอบครัว ๑.๓ นักศึกษาขาดการยั้งคิด ๒. สถานที่ดื่มสุราในมหาวิทยาลัย ๒.๑ หอพักนักศึกษา ๓. มาตรการลงโทษของมหาวิทยาลัย ๓.๑ เสพ อยู่ร่วม หรือมีของมีนเมาในเขตมหาวิทยาลัย ได้รับโทษพักการศึกษา ๑ ภาคการศึกษา

ตารางที่ ๒.๒๔ (ต่อ)

นักวิจัย	แนวคิดหลัก
ฐานัน พิมพ์สิน และคณะ, (๒๕๕๒, หน้า ๕๔ - ๕๕)	<p>ปัจจัยและรูปแบบในการแก้ปัญหาเด็กหนีเรียนในโรงเรียน</p> <p>๑. ปัจจัยและเงื่อนไขของการหนีเรียนของนักเรียน</p> <p>๑.๑ ครอบครัว</p> <p>๑.๒ นักเรียน</p> <p>๑.๓ โรงเรียน</p> <p>๑.๔ ชุมชน</p> <p>๒. รูปแบบและแนวทางที่เหมาะสมในการแก้ปัญหา</p> <p>๒.๑ ผู้ปกครองควรพัฒนารูปแบบการเลี้ยงดูเยาวชนให้มีความสอดคล้องกับพัฒนาการของวัยรุ่น</p> <p>๒.๒ ร่วมมือกับสถานศึกษาสร้างเครือข่ายการดูแลที่มีประสิทธิภาพ</p> <p>๒.๓ ท้องถิ่นควรให้การสนับสนุนงบประมาณในการดำเนินการ</p> <p>๒.๔ มีกิจกรรมที่เน้นการฝึกทักษะชีวิต</p> <p>๒.๕ สถานศึกษาควรปรับการเรียนเปลี่ยนการสอนโดยใช้วิธีการสอนที่ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง</p>
เชมพันธ์ ชันธธันโกคา, (๒๕๕๖, หน้า ๙๖ - ๑๐๒)	<p>ผลที่ได้รับจากการพัฒนารูปแบบการฝึกอบรมแบบศูนย์การเรียนรู้ออนไลน์เชิงวัตตฤตามทฤษฎีการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์เชิงนวัตกรรมสำหรับการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงมี ดังนี้</p> <p>๑. ผู้เรียนมีความสนใจและกระตือรือร้นในรูปแบบการฝึกอบรมแบบศูนย์การเรียนรู้ออนไลน์เป็นอย่างดี</p> <p>๒. ในส่วนของเนื้อหา ผู้เรียนมีความสนใจในการเรียนรู้ในส่วนของแบบฝึกหัด ผู้เรียนรู้สึกพอใจที่ได้โต้ตอบกับบทเรียนนี้ซึ่งเป็นแรงจูงใจให้ผู้เรียนเกิดความกระตือรือร้นในการเรียน</p> <p>๓. ด้านรูปแบบการเรียนการสอน ผู้เรียนพึงพอใจมากที่สุดในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับสภาพแวดล้อมที่เป็นกันเอง รองลงมาคือรูปแบบการเรียนการสอนผ่านเว็บไซต์</p> <p>๔. ด้านลักษณะของบทเรียน ผู้เรียนพึงพอใจมากที่สุดในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับคำแนะนำในการเรียนและการใช้เว็บไซต์ชัดเจนเข้าใจง่าย รองลงมาคือบทเรียนส่งเสริมสนับสนุนการสร้างความรู้ด้วยตนเอง</p> <p>๕. ด้านประโยชน์ที่ได้รับจากการเรียนการสอนผ่านเว็บไซต์ ผู้เรียนมีพึงพอใจมากที่สุดในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการนำความรู้และประสบการณ์จากการเรียนไปประยุกต์ใช้ในวิชาอื่น และประกอบอาชีพ</p>

ตารางที่ ๒.๒๔ (ต่อ)

นักวิจัย	แนวคิดหลัก
<p>นุชตรียา ผลพานิชย์, (๒๕๕๓, หน้า ๕๙ - ๖๖)</p>	<p>แนวทางในการพัฒนารูปแบบการฝึกอบรมของนักศึกษาคณะ วิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา ดังนี้</p> <ol style="list-style-type: none"> ๑.ความคิดเห็นของนักศึกษาต่อการฝึกอบรมมีความสำคัญและ จำเป็นต่อนักศึกษาขณะเรียน เพราะเป็นการเสริมความรู้ นอก หลักสูตรที่ดี ทำให้เพิ่มพูนความรู้ ทักษะ ทศนคติที่ดี สามารถ พัฒนาศักยภาพ และทำให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างผู้เข้า อบรมกับวิทยากร ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อชีวิตประจำวัน สามารถ นำความรู้ไปใช้ได้จริง ๒.ด้านวิทยากรควรเป็นผู้ที่มีความสามารถในการสร้างแรงจูงใจเป็น ผู้มีความรู้และมีชื่อเสียง มีความเป็นกันเอง สนุกสนาน ๓.หลักสูตรที่ใช้ในการอบรมควรเป็นเรื่องที่น่าสนใจและทันสมัย และรูปแบบในการฝึกอบรมที่นักศึกษาต้องการมากที่สุด คือ รูปแบบการสาธิต รองลงมา คือ รูปแบบการแสดงบทบาทสมมุติ ๔.แนวทางในการพัฒนารูปแบบการฝึกอบรมของนักศึกษาควรเป็น รูปแบบที่ผสมผสานความหลากหลายนอกเหนือจากการบรรยาย การแสดงบทบาทสมมุติ การสาธิต
<p>รุ่งสวรรค์ วรรณสุทธิ และคณะ, (๒๕๕๑, หน้า ๕๗ - ๖๐)</p>	<p>ผลของการฝึกอบรมมี ดังนี้</p> <ol style="list-style-type: none"> ๑.นักศึกษาที่ได้รับการฝึกอบรมในเรื่องที่เกี่ยวกับความเชื่อใน อำนาจตน และแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ จะมีความเชื่อในอำนาจตน และ แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูงกว่ากลุ่มนักศึกษาที่ไม่ได้รับการฝึกอบรม ๒.หลักการฝึกอบรมนักศึกษาที่ได้รับการฝึกจะมีจิตลักษณะด้านที่ ตนได้รับการฝึกอบรมสูงขึ้นจากก่อนเข้ารับการฝึกอบรม
<p>อาทิตยา ขาวพราย, (๒๕๕๔, หน้า ๕๘ - ๖๐)</p>	<p>แนวทางในการพัฒนารูปแบบการฝึกอบรมวิทยาการแกนนำค่าย วิทยาศาสตร์มี ๔ ด้าน ดังนี้</p> <ol style="list-style-type: none"> ๑.ด้านสภาพแวดล้อมของการอบรม ๒.ด้านปัจจัยนำเข้าของการอบรม ๓.ด้านกระบวนการของการอบรม ๔.ด้านผลผลิตของการอบรม
<p>ศจีมาจ ญ วิเชียร และ คันธรส แสนวงศ์, (๒๕๕๒, หน้า ๖๙ - ๗๓)</p>	<p>การพัฒนาความรับผิดชอบของนักศึกษามี ๕ กิจกรรม ดังนี้</p> <ol style="list-style-type: none"> ๑.กิจกรรมกลุ่มการพัฒนาเหตุผลเชิงจริยธรรมด้านความรับผิดชอบ ๒.กิจกรรมบันทึกไดอารี่ ๓.กิจกรรมชมภาพยนตร์ ๔.กิจกรรมอ่านเอาเรื่อง ๕.กิจกรรมจับลูก <p>โดยกิจกรรมการบันทึกไดอารี่มีค่าเฉลี่ยของคะแนนรวมความ รับผิดชอบสูงกว่ากิจกรรมอื่น ๆ เพราะกิจกรรมบันทึกไดอารี่เป็น กิจกรรมเดียวที่เป็นการบันทึกข้อมูลของตนเองทุก ๆ วัน และเมื่อ</p>

ตารางที่ ๒.๒๔ (ต่อ)

นักวิจัย	แนวคิดหลัก
	ครบ ๗ วัน จะนับเป็น ๑ งาน ซึ่งต่างจากกิจกรรมอื่น ๆ ที่จะใช้เวลาในการทำกิจกรรมเพียง ๑ วัน และนับเป็น ๑ งาน ทำให้นักศึกษาเกิดกระบวนการคิดเป็นระบบและทบทวนสิ่งที่ทำอยู่ตลอดเวลา
บุญเรียม ทะไกรราช, (๒๕๕๒, หน้า ๖๒ - ๖๓)	<p>ความรู้ ความเข้าใจ ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมกรรมการบริหารคณบดีของนักศึกษา มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนครมี ดังนี้</p> <p>๑. นักศึกษาระดับปริญญาตรีชั้นปีที่ ๔ มีความรู้ ความเข้าใจในปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมากกว่ากลุ่มตัวอย่างของนักศึกษาที่ศึกษาอยู่ในระดับปริญญาตรีชั้นปีที่ ๑ ถึง ๓</p> <p>๒. มหาวิทยาลัย ได้มีการจัดโครงการต่าง ๆ เพื่อปลูกฝังความรู้ ความเข้าใจปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงทุกปีการศึกษา จึงเป็นเหตุทำให้นักศึกษาที่เรียนชั้นปีที่สูงกว่ามีความรู้ความเข้าใจและนำไปประยุกต์ใช้ได้มากกว่า</p> <p>๓. นักศึกษาที่มีความรู้ ความเข้าใจปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในระดับเข้าใจมาก จะมีพฤติกรรมในการบริหารคณบดีในระดับน้อย และสามารถนำมาประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับการดำเนินชีวิต ไม่บริหารคณบดีมากเกินไปจนเกินความพอดี ใช้จ่ายอย่างเหมาะสม ไม่ฟุ่มเฟือย รู้จักการยับยั้งชั่งใจ</p> <p>๔. นักศึกษาที่มีความรู้ ความเข้าใจปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในระดับน้อย มักจะขาดแนวทางในการดำเนินชีวิต บริโภคโดยไม่มีการวางแผน ไม่จัดลำดับความสำคัญ หรือความจำเป็นในการบริโภค ทำให้เกิดการบริโภคของมากเกินไปจนเกินความจำเป็น</p>
ศิวินิต อรรถวุฒิกุล, (๒๕๕๕, หน้า ๑๗๕ - ๑๘๐)	<p>องค์ประกอบรูปแบบการแบ่งปันความรู้ผ่านการสื่อสารด้วยเว็บไซต์ เพื่อความคิดสร้างสรรค์ในการผลิตสื่อการศึกษา ประกอบด้วย ๕ องค์ประกอบ คือ</p> <ol style="list-style-type: none"> ๑. บุคคลสร้างสรรค์ ๒. ความรู้สร้างสรรค์ ๓. เทคโนโลยีสร้างสรรค์ ๔. กระบวนการสร้างสรรค์ ๕. ผลงานสร้างสรรค์
สิทธิพงศ์ วัฒนานนท์สกุล, (๒๕๕๖, หน้า ๑๓๕ - ๑๔๓)	<p>โปรแกรมเชิงป้องกันที่ส่งผลต่อเจตนาเชิงพฤติกรรมการสูบบุหรี่ แบ่งเป็นกิจกรรมเป็น ๓ ส่วน คือ</p> <ol style="list-style-type: none"> ๑. การเสริมสร้างความรู้ (Knowledge) ๒. การเสริมสร้างทักษะทางสังคม (Social Skills) ๓. การเสริมสร้างทักษะในตนเอง (Intrapersonal Skills) <p>นำมาจัดการเรียนการสอนโดย แบ่งเป็น ๓ ช่วง คือ</p>

ตารางที่ ๒.๒๔ (ต่อ)

นักวิจัย	แนวคิดหลัก
	<p>ช่วงที่ ๑ เป็นการให้ความรู้ที่ครอบคลุมเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับบุหรีและสารเสพติด</p> <p>ช่วงที่ ๒ เป็นการฝึกทักษะทางสังคมและเข้าใจสังคม</p> <p>ช่วงที่ ๓ เป็นการฝึกทักษะภายในตัวบุคคล</p>
<p>กุลยา อนุโลก, (๒๕๕๕, หน้า ๕๑)</p>	<p>แนวทางในการพัฒนาพฤติกรรมกรอมนของนักศึกษาด้วยหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง สรุปได้ ๔ ประการ คือ</p> <ol style="list-style-type: none"> ๑. ให้ความรู้ แนวคิดในเรื่องการออมเพื่อให้นักศึกษาเข้าใจและเห็นความสำคัญของการออมเงิน ๒. ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมในวิธีการออมจากเหลือแล้วจึงออมเป็นออมก่อนแล้วที่เหลือจึงนำไปใช้ ๓. ให้มีการวางแผนจัดการรายรับ รายจ่าย และเงินออม ๔. ฝึกให้นักศึกษาออมเป็นประจำจนเป็นนิสัย และนำเงินออมที่ได้ไปฝากธนาคาร
<p>ณัฐชยา ฐานีสร์ และคณะ, (๒๕๕๑, หน้า ๑๖๗ - ๑๖๘)</p>	<p>กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนที่มีความสอดคล้องกับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียนในการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนมี ดังนี้</p> <ol style="list-style-type: none"> ๑. ด้านมีวินัย มีจิตสำนึกและประพฤติตนตามระเบียบของโรงเรียนและหลักศาสนาที่ตนนับถือ ได้แก่ เข้าค่ายปฏิบัติธรรมตามหลักของศาสนา เข้าค่ายพักแรม ปฐมนิเทศ เป็นต้น ๒. ด้านมีความสุขพออ่อนโยนมีน้ำใจและรู้จักกาลเทศะ ได้แก่ กิจกรรมประกาศเกียรติคุณ ประกวดมารยาท เป็นต้น ๓. ด้านมีความสามัคคีในหมู่คณะ รักและหวงแหนสถานศึกษา ได้แก่ พิธีกรรมหน้าเสาธง ยกย่องศิษย์เก่าดีเด่น เป็นต้น ๔. ด้านมีทักษะในการทำงานกลุ่ม ใช้บทบาทหน้าที่ของตนโดยยึดหลักประชาธิปไตย ได้แก่ คณะกรรมการนักเรียน กิจกรรมการเลือกตั้ง เป็นต้น นอกจากนี้ มีกิจกรรมที่มีความสอดคล้องกับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียน ดังนี้ <ol style="list-style-type: none"> ๑. กิจกรรมชุมนุมมนโหราห์ ในความภาคภูมิใจในภูมิปัญญาไทย ศิลปะและวัฒนธรรม ๒. กิจกรรมปฏิบัติธรรม ในการปฏิบัติตามหลักศาสนาที่ตนนับถือ ๓. กิจกรรมการเยี่ยมบ้านในการเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัวและชุมชน

ตารางที่ ๒.๒๔ (ต่อ)

นักวิจัย	แนวคิดหลัก
<p>กุลชญา วงษ์เพ็ญ, (๒๕๕๒, หน้า ๙๑ – ๙๓)</p>	<p>ความคิดเห็นของนักเรียนต่อการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนในโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยรามคำแหงมี ดังนี้</p> <ol style="list-style-type: none"> ๑.ด้านพัฒนาตนเอง นักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายมีความคิดเห็นต่อการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนอยู่ในระดับมาก กล่าวคือ นักเรียนกล้ายอมรับความเป็นจริง แก้ปัญหาเฉพาะหน้าได้ด้วยตนเอง รู้จักการแสวงหาประสบการณ์ใหม่ ๆ มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์สิ่งใหม่ ๆ คิดในสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อตนเองและสังคมได้ ๒.ด้านการพัฒนาการทำงานและการดำเนินชีวิต นักเรียนไม่โกงและคิดลอกกลวงผู้อื่น ใช้ของส่วนรวมที่ก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด เพียรพยายามด้วยความตั้งใจ ยอมรับผลของการกระทำของตนเอง ไม่ทุจริตในการทำงาน ละเอียดยรอบคอบ ตรงต่อเวลา แต่งกายถูกต้องตามระเบียบ ๓.ด้านพัฒนาการอยู่ร่วมกับคนอื่นในสังคม นักเรียนมีสัมมาคารวะต่อผู้ที่มีอายุมากกว่า รู้จักการกล่าวคำขอบคุณ หรือขอโทษ อ่อนน้อมถ่อมตน ไม่ทะเลาะวิวาท ขึ้นชมยินดีเมื่อผู้อื่นประสบความสำเร็จ รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น รู้จักการแบ่งปัน ช่วยเหลือผู้อื่น มีสติในการควบคุมอารมณ์ได้ดี และสามารถควบคุมกิริยามารยาทในสถานการณ์ที่ไม่พึงประสงค์ได้เป็นอย่างดี
<p>กิตติภูมิ วิเศษศักดิ์, (๒๕๕๒, หน้า ๕๒ – ๕๕)</p>	<p>ปัจจัยที่เอื้อต่อการทำงานเชิงรุก และช่วยส่งเสริมให้เป็นบุคลากรที่สมรรถนะสูง ได้แก่</p> <ol style="list-style-type: none"> ๑.นวัตกรรมและความคิดสร้างสรรค์ในการทำงาน ๒.ความมีอิสระในการทำงาน ๓.โครงการพิเศษเพื่อกระตุ้นการเรียนรู้ระดับผู้บริหาร ๔.การมีผลงานที่โดดเด่น ๕.ความสามารถในการใช้เทคโนโลยีขั้นสูงของบุคลากร ๖.กลไกในการเปิดรับความรู้ สำหรับบุคลากรในหน่วยงานราชการ ๗.การจัดการความรู้ที่มีความสำคัญต่อองค์กรที่สมรรถนะสูง
<p>อนุรักษ์ นวพรไพศาล, (๒๕๕๑, หน้า ๖๗ – ๗๔)</p>	<p>รูปแบบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีความรู้คู่คุณธรรมจริยธรรมในระดับอุดมศึกษามี ดังนี้</p> <ol style="list-style-type: none"> ๑.ด้านจุดมุ่งหมายของหลักสูตร ควรเขียนจุดมุ่งหมายให้ชัดเจนเหมาะสมกับสภาพสังคมปัจจุบัน ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ เป็นผู้คิดวิเคราะห์สถานการณ์ได้อย่างมีเหตุผล สามารถแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าได้อย่างเหมาะสม ๒.ด้านเนื้อหาของหลักสูตร เนื้อหารายวิชาต้องสอดคล้องกับจุดมุ่งหมาย เน้นให้นักศึกษามีความรู้จริง ทันทสมัยเหมาะสมกับสภาพการณ์ปัจจุบัน ยืดหยุ่นได้ตามความเหมาะสม มีลักษณะที่กระตุ้นให้นักศึกษามีความกระตือรือร้นใฝ่หาความรู้อยู่เสมอ

ตารางที่ ๒.๒๔ (ต่อ)

นักวิจัย	แนวคิดหลัก
	<p>๓. ด้านกระบวนการเรียนการสอน ควรมีการชี้แจงรายละเอียด จุดมุ่งหมาย เนื้อหา กิจกรรม การเรียนการสอน การประเมินผลใน ชั่วโมงแรกของการสอนอย่างชัดเจน ผู้สอนมีการเตรียมการสอน มีความรู้ในวิชาที่สอนเป็นอย่างดี จัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่ หลากหลายสอดคล้องกับเนื้อหาวิชา ผู้สอนและผู้เรียนมีบทบาทใน กระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน จัดบรรยากาศในการเรียนการสอนให้มีความ สุขทั้งผู้สอนและผู้เรียน มีการประเมินผลร่วมกันโดยมุ่งเน้นที่ กระบวนการเรียนรู้มากกว่าประเมินผลในเนื้อหาวิชา ใช้สื่อการเรียน การสอนอย่างเหมาะสม ส่งเสริมความรู้และทักษะนอกชั้น เรียน เปิดโอกาสให้นักศึกษาได้แสดงความคิดเห็นและซักถาม ด้าน การพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม ควรสอดแทรกการพัฒนาคุณธรรม ใช้กิจกรรมพัฒนามากกว่าการสอน กิจกรรมในการพัฒนาควรให้ นักศึกษาเข้าร่วมกิจกรรม และมีการปฏิบัติกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง</p>
<p>กรณีการ์ กาญจน์ดาและคณะ (๒๕๕๓, หน้า ๗๕)</p>	<p>ปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมของนักศึกษามากที่สุด คือ</p> <ol style="list-style-type: none"> ๑. การอบรมเลี้ยงดูจากครอบครัว ๒. สภาพแวดล้อมการอยู่อาศัย ๓. การปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมจากสถานศึกษา ๔. การเปลี่ยนแปลงทางสังคม และวิถีดำเนินชีวิต ๕. ค่านิยม ความเชื่อที่ไม่ถูกต้อง ๖. พฤติกรรมการเลียนแบบ ๗. ขาดจิตสำนึกของการเป็นคนดี
<p>ลัดดาวัลย์ ศรีนิมิตแก้ว, (๒๕๕๒, หน้า ๑๒๕- ๑๒๙)</p>	<p>กิจกรรมที่ส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมของนักศึกษามี ดังนี้</p> <ol style="list-style-type: none"> ๑. ด้านความซื่อสัตย์ ๒. ด้านความเมตตากรุณา ๓. ด้านความรับผิดชอบ ๔. ด้านความกตัญญูกตเวที ๕. ด้านความมีระเบียบวินัย ๖. ด้านความเสียสละ ๗. ด้านความสุภาพอ่อนโยน ๘. ด้านความร่วมมือและรู้จักสามัคคี ๙. ด้านความอดทน
<p>ศิณารณ หูเต็ม, (๒๕๕๒, หน้า ๕๒ - ๕๓)</p>	<p>พฤติกรรม กิจกรรม ปัญหาและแนวทางแก้ไขด้านคุณธรรม จริยธรรมของนักศึกษามี ดังนี้</p> <ol style="list-style-type: none"> ๑. พฤติกรรมด้านคุณธรรมจริยธรรมของนักศึกษามี ดังนี้ <ol style="list-style-type: none"> ๑.๑ ความเสียสละ ๑.๒ ความมีระเบียบวินัย ๑.๓ ความรับผิดชอบ

ตารางที่ ๒.๒๔ (ต่อ)

นักวิจัย	แนวคิดหลัก
	<p>๑.๔ ความอดทน</p> <p>๑.๕ ความซื่อสัตย์</p> <p>๒. การส่งเสริมกิจกรรมคุณธรรมจริยธรรมให้ครบทุกด้านโดยในการจัดการเรียนการสอนทุกรายวิชามุ่งเน้นให้ผู้เรียนเห็นความสำคัญด้านคุณธรรมจริยธรรม</p> <p>๓. ปัญหาที่เกิดขึ้น คือ นักศึกษาไม่เห็นความสำคัญด้านคุณธรรมจริยธรรม โดยส่วนใหญ่ชอบกิจกรรมด้านนันทนาการมากกว่าด้านเชิงวิชาการ</p> <p>๔. แนวทางแก้ไข คือ ควรมีการสนับสนุนและส่งเสริมกิจกรรมวิชาการโดยสอดแทรกด้านคุณธรรมจริยธรรมเพิ่มมากขึ้น</p>
<p>พรณรงค์ สิงห์สำราญ, (๒๕๕๐, หน้า ๖๐ - ๖๑)</p>	<p>เจตคติของนักศึกษาที่มีต่อคุณธรรม จริยธรรม ความรับผิดชอบต่อสังคมซึ่งโดยรวมอยู่ในระดับมาก ดังนี้</p> <p>๑.ด้านวินัย</p> <p>๒.ด้านความมีน้ำใจ</p> <p>๓.ด้านความซื่อสัตย์</p> <p>๔.ด้านความขยัน</p> <p>๕.ด้านความประหยัด</p> <p>๖.ด้านสุภาพอ่อนน้อม</p> <p>๗.ด้านความสะอาด</p> <p>๘.ด้านความสามัคคี</p> <p>๙.ด้านความรับผิดชอบต่อสังคม</p>
<p>เพียงใจ คงพันธ์, (๒๕๕๓, หน้า ๓๔ - ๓๖)</p>	<p>ความคิดเห็นของนักศึกษาด้านจริยธรรมที่ไม่คิดที่จะกระทำเพราะเป็นสิ่งไม่ดี คือ</p> <p>๑.ด้านกายกรรม คือ ขโมยผลงานเพื่อน, ทรมานสัตว์</p> <p>๒.ด้านวจีกรรม คือ พูดขู่ข่มขู่, ประจบสอพลอ, พูดข่มขู่ผู้อื่น</p>
<p>รัตนกร วงศ์ศรี และคณะ, (๒๕๕๐, หน้า ๔๘ - ๕๑)</p>	<p>การพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมนักเรียนมี ดังนี้</p> <p>๑. พัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนควรควบคู่ไปกับกิจกรรมการเรียนการสอน โดยการอบรมสั่งสอน</p> <p>๒. จัดสภาพแวดล้อม จัดบอร์ดความรู้เพื่อพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม</p> <p>๓. ใช้วิธีการยกย่องชมเชย หรือให้รางวัลเป็นแนวทางในการชักจูงให้นักเรียนปฏิบัติตาม</p> <p>๔. เอาใจใส่นักเรียนเพื่อแก้ไขปัญหาความประพฤติของนักเรียน</p>

ตารางที่ ๒.๒๔ (ต่อ)

นักวิจัย	แนวคิดหลัก
<p>พระวิมาน คมภีรปถัญญ (ตริกมถล), (๒๕๕๕, หน้า ๓๔๑ – ๓๔๔)</p>	<p>รูปแบบของศีล ๕ ในฐานะเป็นรากฐานของสันติภาพมี ดังนี้</p> <p>๑.ศีลข้อ ๑ ครอบคลุมถึงการไม่ใช้ความรุนแรงทางสังคม วัฒนธรรม ไม่กดขี่และบีบบังคับทางเชื้อชาติ ศาสนา วัฒนธรรม การเมือง สังคม การช่วยเหลือเกื้อกูล การป้องกันภัยคุกคาม การให้อภัย การเคารพ ในสิทธิมนุษยชน การตระหนักถึงคุณค่าของชีวิตและการอยู่ร่วมกัน ในฐานะพลเมืองโลก</p> <p>๒.ศีลข้อ ๒ ครอบคลุมถึงการไม่ฉกฉวยหรือข่มขู่บังคับเอาทรัพยากร เศรษฐกิจหรือผลประโยชน์อื่น ๆ ด้วยอำนาจ ไม่ทำลายเอกลักษณ์ วัฒนธรรม วิถีชีวิต เป็นต้น</p> <p>๓.ศีลข้อ ๓ ครอบคลุมถึงการป้องกันการใช้ความรุนแรงต่อเด็กและสตรีทุกเชื้อชาติ ส่งเสริมให้มีความเท่าเทียมกันทางเพศ ป้องกันการ นำมนุษย์ไปเป็นสินค้าหรือธุรกิจทางเพศ ป้องกันการใช้ความรุนแรง ทางเพศ เคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์</p> <p>๔.ศีลข้อ ๔ ครอบคลุมถึงการไม่ก้าวก่ายแทรกแซงข้อมูลข่าวสาร ไม่ ปลอ่ยข่าวลวงเพื่อให้เกิดความสับสน การไม่ละเมิดสิทธิในการรับรู้ ข่าวสารที่เป็นภัยคุกคามต่อชีวิต การไม่สรรเสริญหรือให้ความชอบ ธรรมกับการใช้ความรุนแรง</p> <p>๕.ศีลข้อ ๕ ครอบคลุมชีวิต ๓ ด้าน คือ ด้านป้องกันอบายมุข ความ เสื่อมทรามทางสังคม ด้านป้องกันอาชญากรรมและการตกเป็นเหยื่อ ของอาชญากรรมทุกรูปแบบ ด้านการส่งเสริมอุดมการณ์แบบสันติวิธี สามารถอยู่ร่วมกันได้ท่ามกลางความหลากหลายทางชีวภาพอย่าง สันติ</p>
<p>อนุวัต กระสังข์, (๒๕๕๖, หน้า ๒๐๔ – ๒๑๕)</p>	<p>การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในองค์กรตามแนวพุทธภายใต้กระแส บริโภคนิยมมี ดังนี้</p> <p>๑.ด้านการฝึกอบรม ส่งเสริมให้เยาวชนนักเรียนทำกิจกรรม เช่น เข้า ค่ายอบรมปฏิบัติธรรม ส่งเสริมให้รักษาศีล ๕ ให้ได้ด้วยการมีสติใน การควบคุมพฤติกรรมของตนเอง</p> <p>๒.ด้านการศึกษา ส่งเสริมให้เยาวชนนักเรียน ฝึกฝนพัฒนาในด้าน จิตใจเพื่อเน้นการแยกแยะด้านจิตใจให้มีความมั่นคงมากขึ้น รับรู้เท่า ทันกระแสบริโภคนิยม และมีสมารถกับการสร้างความเจริญให้กับ ตนเองด้วยการพัฒนาจิตใจและมีความเพียรพยายามสู้งาน มีขันติ ความอดทน มีสัจจะมีความจริงจัง</p> <p>๓.ด้านการพัฒนา เยาวชนต้องพยายามหมั่นศึกษาหาความรู้ในการ พัฒนาตนเองให้มาก ๆ ต้องพยายามทำในสิ่งที่ตั้งใจไม่จดจำบางสิ่ง บางอย่างที่ไม่เป็นประโยชน์มาคิดมาเก็บไว้ ต้องพยายามใช้สื่อต่าง ๆ ให้เป็นประโยชน์และต้องใช้ให้เป็น ควบคุมอารมณ์ให้ดีคิดก่อนทำ ด้วยการใช้สติปัญญาแก้ไขปัญหาอยู่เสมอ</p>

ตารางที่ ๒.๒๔ (ต่อ)

นักวิจัย	แนวคิดหลัก
<p>อาชาดา สุตเสนัม, (๒๕๕๖, หน้า ๑๓๓ – ๑๓๕)</p>	<p>การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักพุทธธรรมของกรมธุรกิจพลังงาน กระทรวงพลังงานมี ดังนี้</p> <p>๑. ในเรื่องความรู้ทั่วไป หลักธรรมที่นำเข้ามาปรับประยุกต์ใช้ คือ หลักสังคหวัตถุ ๔ อันได้แก่ ด้านทาน ด้านปิยวาจา ด้านอรรถจริยา และด้านสมานัตตตา</p> <p>๒. จริยธรรมในการปฏิบัติงานเพื่อให้มีประสิทธิภาพมี ดังนี้</p> <p>๒.๑ ด้านทาน ส่งเสริมให้พนักงานมีการช่วยเหลือและเสียสละเวลาให้ส่วนรวมอย่างเหมาะสม แบ่งหน้าที่ในการทำงานอย่างชัดเจน เสียสละในการให้ความร่วมมือในกิจกรรมต่าง ๆ ของผู้ปฏิบัติงาน และมีการปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง</p> <p>๒.๒ ด้านปิยวาจา สร้างระบบ มอบหมายงาน ถ่ายทอดทักษะความรู้ด้วยการสื่อสาร เพิ่มช่องทางการสื่อสารและรับข่าวสารระหว่างหน่วยงานในองค์กรหรือจากภายนอกองค์กรให้มีอุปสรรคเพียงพอต่อการใช้ปฏิบัติงาน ผู้บังคับบัญชาและผู้ใต้บังคับบัญชาควรมีจิตสำนึกในการติดต่อสื่อสารเพื่อการประสานงาน พนักงานทุกระดับชั้นต้องเป็นแบบอย่างที่ดีในการสื่อสารที่สุภาพ</p> <p>๒.๓ ด้านอรรถจริยา ส่งเสริมให้พนักงานในหน่วยงานเดียวกันหรือต่างหน่วยงานมีกิจกรรมในด้านจริยธรรม และให้พนักงานทำความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของตนเองให้เหมาะสมและสอดคล้องกับจารีตประเพณีที่ดั่งงาม รวมถึงส่งเสริมให้ผู้ปฏิบัติงานบำเพ็ญประโยชน์ต่อสาธารณะอย่างสม่ำเสมอ</p> <p>๒.๔ ด้านสมานัตตตา ส่งเสริมให้พนักงานอยู่ร่วมกันด้วยความรัก ความสามัคคี โดยจัดกิจกรรมให้พนักงานในระดับต่าง ๆ ทำกิจกรรมร่วมกัน ในกรณีที่พนักงานกระทำความผิดต้องมีกระบวนการสอบสวนอย่างไม่มีอคติ ตัดสินด้วยความยุติธรรม ตลอดจนปฏิบัติต่อพนักงานด้วยความเป็นกันเอง เคารพในสิทธิของพนักงานด้วยถูกต้องเสมอภาค</p>
<p>ฉาน ตรรกวิจารณ์, (๒๕๕๐, หน้า ๕๓๒ – ๕๓๔)</p>	<p>การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์มีเป้าหมาย ๓ ประการ คือ</p> <p>๑. พัฒนาให้มนุษย์เป็นคนมีประสิทธิภาพในการทำงาน</p> <p>๒. เป็นคนดีมีความสุข</p> <p>๓. พันทุกข้ออย่างสิ้นเชิง โดยเข้าสู่ภาวะนิพพานหรือนิโรธ</p> <p>กระบวนการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เชิงพุทธมี ๔ กระบวนทัศน์</p> <p>๑. กระบวนทัศน์การพัฒนาเพื่อผลงาน</p> <p>๒. กระบวนทัศน์การพัฒนาเพื่อการเรียนรู้</p> <p>๓. กระบวนทัศน์พัฒนาระดับโลกียธรรม</p> <p>๔. กระบวนทัศน์พัฒนาระดับโลกุตระธรรม</p>

ตารางที่ ๒.๒๔ (ต่อ)

นักวิจัย	แนวคิดหลัก
	<p>การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์จะประสบความสำเร็จได้ต้องมีการพัฒนาครบทุกองค์ประกอบ คือ</p> <ol style="list-style-type: none"> ๑.ระดับบุคคล ๒.ระดับกลุ่ม ๓.ระดับองค์การ
<p>วีรชัย อนันต์เจียร, (๒๕๕๖, หน้า ๒๕๑)</p>	<p>กลยุทธ์การพัฒนาจริยธรรมสำหรับเยาวชนไทยมี ดังนี้</p> <ol style="list-style-type: none"> ๑.สร้างกิจกรรมที่น่าสนใจให้กับเยาวชน โดยใช้กิจกรรมนอกหลักสูตร เช่น สร้างสำนึกที่ดีให้เกิดกับจิตใจด้วยศีล ๕ หิริ โอตตปปะ พรหมวิหาร ๔ มงคล ๓๘ ประการ ๒.กระตุ้นให้เยาวชนดำเนินชีวิตอย่างมีทิศทางและเป้าหมายโดยใช้หลักอริยาบท ๔ ไตรสิกขา เบญจศีล เบญจธรรม และสังคหวัตถุ ๔ ๓.สอนให้เยาวชนสำนึกบุญคุณคนโดยเฉพาะอย่างยิ่ง บิดา มารดา ครู อาจารย์ ด้วยหลักของกตัญญูกตเวทิต การบวชสามเณร หรือเข้าค่ายต่าง ๆ ๔.จัดกิจกรรม “บวร” โดยให้มีการสอนธรรมะให้กับเยาวชนมีความต่อเนื่องกันระหว่างบ้าน วัด และโรงเรียน
<p>พระมหาอำนาจ ปวทุฒโน, (๒๕๕๖, หน้า ๒๖๒ – ๒๗๒)</p>	<p>รูปแบบการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมโดยบูรณาการหลักพุทธธรรมเข้าไปในการจัดการศึกษา ดังนี้</p> <ol style="list-style-type: none"> ๑.หลักอริยาบท ๔ หลักสารณียกรรม ๖ เข้าไปบูรณาการกับหลักการจัดการ ๒.ผู้บริหารสำนักเรียนควรมีความรู้ความเข้าใจในหลักอริยาบท ๔ จัดระเบียบทรัพยากรให้เป็นระบบ มีวิธีการทำงานที่ถูกต้องตามขั้นตอน อารงรักษาบุคคลในองค์กรอย่างมีความสุข ทุ่มเทก้าลังใจรับผิดชอบงานที่ทำด้วยความมุ่งมั่นตรงต่อเวลา ทั้งกำลังความรู้ความสามารถ พัฒนาการวางแผน ๓.อาจารย์และบุคลากรมีทักษะและประสบการณ์ในการเรียนการสอนที่ทันสมัย มีศิลปะการสร้างความเข้าใจ การจูงใจและกำกับดูแลให้บุคคลมีทีมงาน ส่งเสริมประสบการณ์ด้วยการฝึกอบรม ๔.ประยุกต์การเรียนการสอนอย่างมีหลักการ แสดงความเต็มใจ แสดงกิริยาอาการสุภาพ เคารพนับถือกันทั้งต่อหน้าและลับหลัง แจ้งในสิ่งที่เป็นประโยชน์ สั้สอน เน้นนำตักเตือนด้วยความหวังดี กล่าววาจาสุภาพ มองกันแต่ในแง่ที่ดี รู้จักการแบ่งปัน ส่งเสริมสนับสนุนให้มีความระลึกถึง คิดถึงกัน รักใคร่สามัคคีกลมเกลียว สงเคราะห์เกื้อกูลซึ่งกันและกัน ไม่ทะเลาะวิวาทหรือขัดแย้งกัน

ตารางที่ ๒.๒๔ (ต่อ)

นักวิจัย	แนวคิดหลัก
ชัยยุทธ ชีโนกุล, (๒๕๕๖, หน้า ๑๕๑ - ๑๕๘)	<p>การฝึกอบรมและพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ประกอบไปด้วยกระบวนการที่สำคัญ ๔ ประการ คือ</p> <ol style="list-style-type: none"> ๑.การหาความต้องการหรือความจำเป็นในการฝึกอบรม ๒.การกำหนดวัตถุประสงค์เพื่อออกแบบหลักสูตร ๓.การกำหนดวิธีการฝึกอบรม ๔.ประเมินผลการฝึกอบรม <p>หลักสูตรฝึกอบรมควรจัดในช่วงเช้า และขั้นตอนของการฝึกอบรมแบ่งเป็น ๓ ขั้นตอน คือ</p> <ol style="list-style-type: none"> ๑.ก่อนการฝึกอบรม ๒.ขณะทำการฝึกอบรม ๓.ภายหลังการฝึกอบรม
ไพโรจน์ พรหมมีเนตร, (๒๕๕๒, หน้า ๒๕๙ - ๒๗๕)	<p>รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำทางการศึกษาตามหลักพุทธธรรมมี ๓ องค์ประกอบ คือ</p> <ol style="list-style-type: none"> ๑.หลักการพัฒนา ใช้หลักไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ และปัญญา และนำหลักโยนิโสมนสิการ มาเป็นวิธีคิด เพื่อให้เกิดปัญญาในการควบคุมความประพฤติ และฝึกสมาธิให้เป็นไปตามหลักอริยบท ๔ สำหรับปัญญาเป็นปัญญาที่ได้รับจากการฝึกอบรม ฝึกฝน ลงมือปฏิบัติจริง ๒.ขั้นตอนและวิธีการพัฒนา <ol style="list-style-type: none"> ๒.๑ใช้หลักปริยัติ เป็นการศึกษาก่อนลงมือปฏิบัติให้รู้ถึงหลักทางสายกลาง หลักการครองชีวิต รู้เท่าทันชีวิต ไม่หลงมกมาย โดยมีหลักธรรมที่ควรศึกษา คือ โยนิโสมนสิการ หิริโอตตปปะ ชันติโสรัจจะ สติสัมปชัญญะ ขรवासธรรม ๔ พรหมวิหาร ๔ สติปัญญา ๔ กัลยาณมิตรธรรม ๗ สปัริสธรรม ๗ ทศพิธาธรรม สังคหวัตถุ ๔ อริยบท ๔ ๒.๒ใช้หลักปฏิบัติ คือ ฝึกปฏิบัติทางศีล เพื่อละเว้นความชั่วทางกาย ทางวาจา ทางใจ ฝึกปฏิบัติทางสมาธิ โดยการเจริญสมาธิ ฝึกจิตให้ตั้งมั่น ไม่หวั่นไหวในอารมณ์ต่าง ๆ และการฝึกทางปัญญา เป็นการทำให้เกิดปัญญาที่เกิดจากการศึกษาเล่าเรียน การพิจารณาหาเหตุผล และการฝึกอบรม ๒.๓ใช้หลักปฏิเวธ เป็นผลการพัฒนาจากการศึกษา และปฏิบัติ ๓.เป้าหมายในการพัฒนา เพื่อให้ผู้นำเป็นผู้ที่มีสติปัญญา มีคุณธรรม จริยธรรม กล้าหาญ จิตใจเข้มแข็ง มีเหตุผล มีความรู้ความสามารถ ประพฤติงามทั้งทางกาย วาจา และจิตใจ สงบเสถียร ยุติธรรม ซื่อสัตย์ มั่นใจในตนเอง มีมนุษยสัมพันธ์ กล้าตัดสินใจ สามารถแก้ไขปัญหาได้ เป็นต้น

ตารางที่ ๒.๒๔ (ต่อ)

นักวิจัย	แนวคิดหลัก
<p>เฉลียว รอดเขี้ยว และคณะ, (๒๕๔๙, หน้า ๙๙ - ๑๐๑)</p>	<p>การประยุกต์หลักพุทธธรรมในการพัฒนาคุณภาพชีวิตมี ดังนี้</p> <ol style="list-style-type: none"> ๑.หลักธรรมที่นำมาปรับประยุกต์ในการดำเนินชีวิตของชาวบ้าน <ol style="list-style-type: none"> ๑.๑ เบญจศีล ๑.๒ เบญจธรรม ๑.๓ สุจริต ๓ ๑.๔ ฆราวาสธรรม ๑.๕ อิทธิบาท ๔ ๑.๖ สังคหวัตถุ ๔ ๑.๗ พรหมวิหาร ๔ ๑.๘ ฆราวาสธรรม ๔ ๒.เมื่อนำไปประยุกต์แล้ว พบว่าส่วนใหญ่ชาวบ้าน <ol style="list-style-type: none"> ๒.๑ หลีกเลียงพฤติกรรม การดื่มสุราและของมีนเมา ๒.๒ เทียวเตรในเวลากลางคืน ๒.๓ เล่นการพนันในรูปแบบต่าง ๆ ๒.๔ ละเว้นการคบเพื่อนที่มีลักษณะพฤติกรรมไม่ดี ๒.๕ ละเว้นการกระทำละเมิดกรรมสิทธิ์ในร่างกายผู้อื่น ๒.๖ ละเว้นการพูดเท็จ โกหก หลอกลวงผู้อื่น ๒.๗ รู้จักการให้ทานแบ่งปันสิ่งของแก่ผู้ยากไร้ ๒.๘ ซื่อสัตย์ต่อคู่รักของตนเอง ดูแลครอบครัวให้อบอุ่น ๒.๙ สั่งสอนให้สมาชิกในครอบครัวดำรงอยู่ในคุณงามความดี ๒.๑๐ มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ทั้งคนในครอบครัวและผู้อื่น ๒.๑๑ สนทนากับคนอื่นด้วยถ้อยคำอ่อนหวานสุภาพ ๒.๑๒ ทำตนเป็นประโยชน์ เสียสละ ช่วยเหลือส่วนรวม
<p>ประสงค์ ทองประ และคณะ, (๒๕๔๗, หน้า ๙๙ - ๑๐๕)</p>	<p>การแก้ปัญหาการขาดความเคารพนับถือผู้ใหญ่ของเยาวชนมี ดังนี้</p> <ol style="list-style-type: none"> ๑.ปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมแก่นักศึกษาตั้งแต่เยาว์วัย ๒.ครอบครัวต้องประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดี ๓.จัดอบรมด้านคุณธรรมจริยธรรม ๔.ปลูกจิตสำนึกที่ดีงาม ๕.ครู-อาจารย์และบุคลากรต้องประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดี ๖.สถานศึกษาต้องฝึกหัดให้เยาวชนมีสัมมาคารวะ ๗.สถานศึกษาจัดให้มีการวัดผลประเมินผลด้านมารยาทไทย ๘.จัดการเรียนการสอนด้านคุณธรรมจริยธรรมควบคู่กันกับเนื้อหาวิชาหลัก ๙.เสริมเนื้อหาวิชาด้านคุณธรรมจริยธรรมทางศาสนา ๑๐.สื่อสารมวลชนทั้งภาครัฐและภาคเอกชนเสนอข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับคุณธรรมจริยธรรมที่จำเป็นและสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับเยาวชนให้มากยิ่งขึ้น

ตารางที่ ๒.๒๔ (ต่อ)

นักวิจัย	แนวคิดหลัก
	<p>๑๑.สถานศึกษามีจุดในการควบคุมความประพฤติของนักศึกษา</p> <p>๑๒.อาจารย์ที่ปรึกษาควรเอาใจใส่ดูแลพฤติกรรมของนักศึกษา</p> <p>๑๓.สถาบันที่เกี่ยวข้องกับการขัดเกลาทางสังคมควรจูงใจให้นักศึกษาประพฤติปฏิบัติในสิ่งที่ดีงาม และการแก้ปัญหาการขาดคุณธรรมจริยธรรมในเรื่องการพูดนินทาว่าร้ายผู้อื่น</p> <p>๑๔.แก้ปัญหาโดยการสอนให้รู้จักการเคารพสิทธิของผู้อื่น</p> <p>๑๕.สอนให้มีเมตตาธรรมไม่อิจฉาริษยาผู้อื่น</p> <p>๑๖.ฝึกฝนให้รู้จักการพูดคำที่สุภาพและไพเราะ</p> <p>๑๗.แก้ปัญหาการประพฤติทางกามารมณ์ในทำนองชู้สาวโดย</p> <p>๑๗.๑ ปลุกฝังจิตสำนึกที่ดีงาม</p> <p>๑๗.๒ อบรมว่ากล่าวตักเตือนอย่างสม่ำเสมอ</p> <p>๑๗.๓ สอนให้เห็นคุณค่าความสำคัญของคุณธรรมจริยธรรม</p> <p>๑๗.๔ อบรมแนะนำให้เข้าใจเกี่ยวกับการใช้ชีวิตคู่</p> <p>๑๗.๕ สอนให้เห็นโทษของความสำส่อน</p> <p>๑๗.๖ สอนให้เห็นความสำคัญเกี่ยวกับอนาคตของตนเอง</p> <p>๑๗.๗ จัดกิจกรรมเข้าค่ายจริยธรรม</p> <p>๑๗.๘ พานักศึกษาเข้าวัดปฏิบัติธรรม</p> <p>๑๗.๙ ผู้ปกครองไม่ควรให้นักศึกษาเช่าหอพักอยู่ตามลำพัง</p> <p>๑๗.๑๐ สอนให้นักศึกษารู้จักวิธีป้องกันตนเอง</p> <p>๑๗.๑๑ สร้างค่านิยมที่ถูกต้อง</p> <p>๑๗.๑๒ บิดา มารดา ผู้ปกครองต้องเป็นที่ปรึกษาที่ดี</p> <p>๑๗.๑๓ จัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้หลากหลาย</p> <p>๑๗.๑๔ จัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในกลุ่มเพื่อน</p> <p>๑๗.๑๕ ออกกฎหมายลงโทษผู้กระทำความผิดศีลธรรม</p>
<p>เสื่อ สัชชานนท์ และคณะ, (๒๕๔๗, หน้า ๖๘ - ๖๙)</p>	<p>รูปแบบการพัฒนาจริยธรรมแนวพุทธในโรงเรียนมี ดังนี้</p> <p>๑.รูปแบบของการจัดการเรียนรู้มี ดังนี้</p> <p>๑.๑ ด้านเนื้อหา มีการบูรณาการพุทธธรรมในสาระการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขา</p> <p>๑.๒ ด้านการสอน ใช้หลักธรรมเป็นฐานในการคิดวิเคราะห์ และแก้ปัญหาโดยเชื่อมโยงกับชีวิตจริง</p> <p>๒.บุคลิกภาพของครูต้องมี ดังนี้</p> <p>๒.๑ มีวิถีชีวิตเป็นแบบอย่างที่ดี</p> <p>๒.๒ ตั้งอยู่ในพรหมวิหารธรรม</p> <p>๒.๓ แต่งกายเหมาะสม</p> <p>๒.๔ ยิ้มแย้ม เป็นกัลยาณมิตรต่อครูและนักเรียนให้เกียรติกัน</p> <p>๓.รูปแบบกิจกรรมที่ส่งเสริมการพัฒนาจริยธรรม</p>

ตารางที่ ๒.๒๔ (ต่อ)

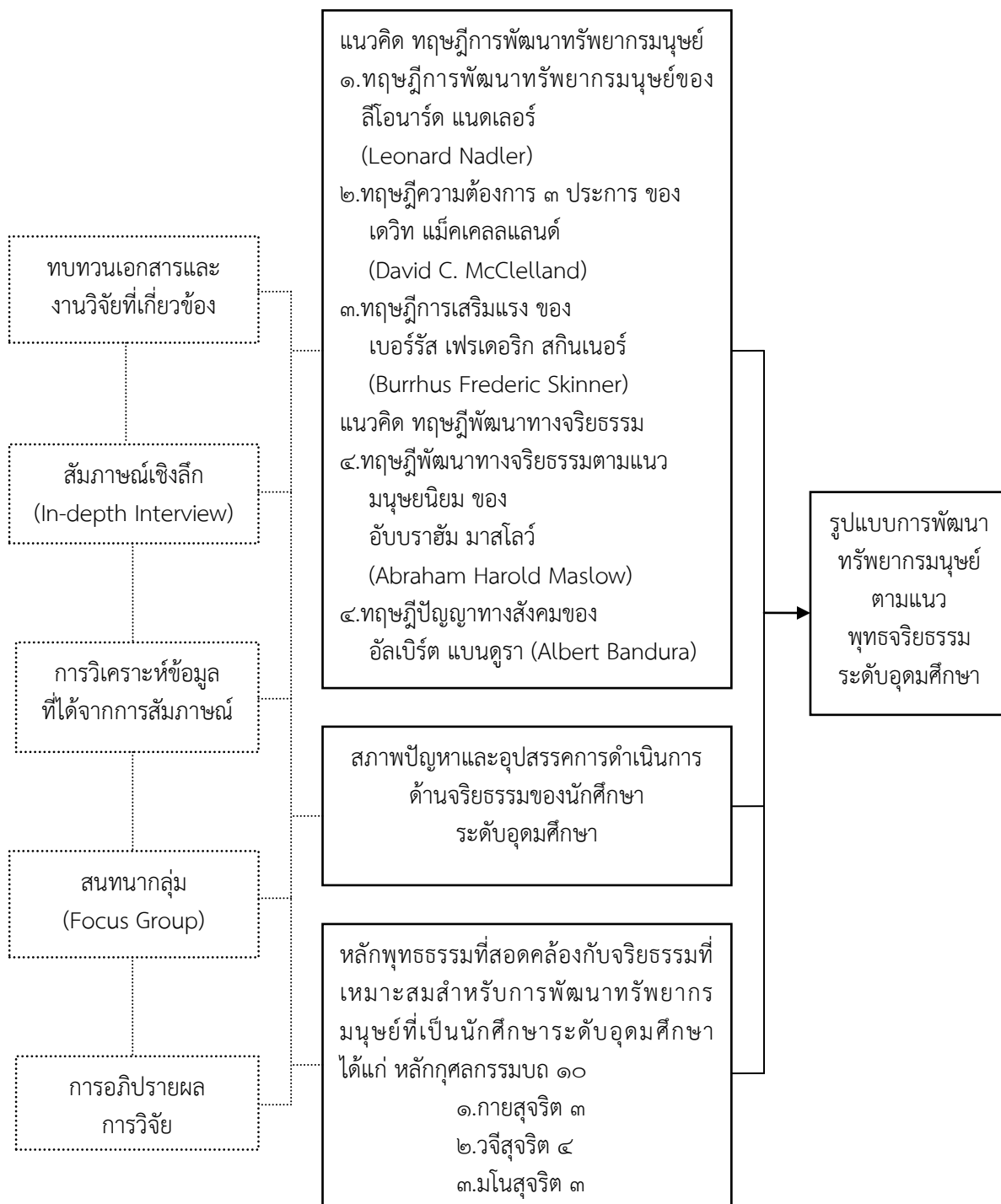
นักวิจัย	แนวคิดหลัก
	<p>๓.๑ กิจกรรมการเข้าค่ายพุทธบุตร หรือโครงการอบรมจริยธรรม</p> <p>๓.๒ กิจกรรมสวดมนต์ไหว้พระในวันสุตสัปดาห์ การฝึกสมาธิประจำสัปดาห์</p> <p>๓.๓ กิจกรรมอบรมหน้าเสาธง</p> <p>๓.๔ กิจกรรมไปวัดในวันสำคัญทางพุทธศาสนา</p> <p>๓.๕ การเรียนธรรมศึกษา</p> <p>๔.รูปแบบทางกายภาพที่ส่งเสริมการเรียนรู้ โดยจัดสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาจริยธรรมแนวพุทธ</p>
<p>บรรยวีสต์ ผางคำ และนฤมล ดวงแสง, (๒๕๕๐, หน้า ๑๕๑ - ๑๕๘)</p>	<p>การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพิ่มเสริมสร้างความเข้มแข็งให้สถาบันครอบครัวและชุมชนมี ดังนี้</p> <p>๑.การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมของเจ้าหน้าที่ในหน่วยงานของรัฐ คือ หลักอิทธิบาท ๔</p> <p>๒.ผู้นำชุมชนระดับอำเภอ และระดับตำบลใช้หลักพุทธธรรม ในด้านความซื่อสัตย์ และความรับผิดชอบ</p> <p>๓.ผู้นำครอบครัวระดับอำเภอ และระดับตำบลใช้หลักพุทธธรรมในด้านอิทธิบาท ๔ ความซื่อสัตย์ ความรับผิดชอบ</p>
<p>วราภส ประสมสุข และนิพนธ์ กิณวงศ์, (๒๕๕๐, หน้า ๖๓ - ๘๔)</p>	<p>หลักพุทธธรรมที่สอดคล้องกับหลักการบริหารการศึกษา ดังนี้</p> <p>๑. หลักการครองตน ได้แก่ กัลยาณมิตตตา, โยนิโสมนสิการ, ธรรมคัมครองโลก ๒, ธรรมทำให้งาม ๒, ธรรมมีอุปการะมาก ๒, กุศลมูล ๓, สันโดษ ๓, สุจริต ๓, อธิปไตย ๓, ฆราวาสธรรม ๔, พรหมวิหาร ๔, สังคหัตถุ ๔, อธิษฐานธรรม ๔, เบญจธรรม, พละ ๕, กัลยาณมิตรธรรม ๗, สัปปุริสธรรม ๗, อริยทรัพย์ ๗ และ ทศพิธราชธรรม</p> <p>๒. หลักการครองคน ได้แก่ กัลยาณมิตตตา, โยนิโสมนสิการ, ธรรมคัมครองโลก ๒, ธรรมทำให้งาม ๒, กุศลมูล ๓, สุจริต ๓, อธิปไตย ๓, ฆราวาสธรรม ๔, พรหมวิหาร ๔, สังคหัตถุ ๔, กัลยาณมิตรธรรม ๗, สัปปุริสธรรม ๗, อปริหานิยธรรม ๗, อริยทรัพย์ ๗ และ ทศพิธราชธรรม</p> <p>๓. หลักการครองงาน ได้แก่ กัลยาณมิตตตา, โยนิโสมนสิการ ธรรมทำให้งาม ๒, ธรรมมีอุปการะมาก ๒, สุจริต ๓, อิทธิบาท ๔, พละ ๕, ฆราวาสธรรม ๔, สังคหัตถุ ๔ และ สัปปุริสธรรม</p>

ตารางที่ ๒.๒๔ (ต่อ)

นักวิจัย	แนวคิดหลัก
C.M. Corte, M.S.Sommers, (2005, p.327)	<p>พฤติกรรมความเสี่ยงและการดื่มสุราของเยาวชนมี ดังนี้</p> <ol style="list-style-type: none"> ๑.วัยรุ่นมีพฤติกรรมดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ หรือเพศสัมพันธ์ ตั้งแต่อายุยังน้อย หรือมีการขับรถที่มีความเสี่ยงอันตราย ๒.มีสาเหตุมาจาก <ol style="list-style-type: none"> ๒.๑ คึกคะนอง ๒.๒ อยากรู้ อยากลอง ๒.๓ สนุกสนาน ตื่นเต้น ๒.๔ อยากทำในสิ่งที่แตกต่างไปจากบรรทัดฐานของสังคม ๒.๕ อยู่ในกลุ่มเพื่อนที่นิยมในการมีพฤติกรรมที่เสี่ยง ๓.แนวทางป้องกัน คือ <ol style="list-style-type: none"> ๓.๑ ให้ความรู้ ความเข้าใจ มีทัศนคติและการประพฤติปฏิบัติตนตามมาตรฐานของสังคม ๓.๒ คบเพื่อนที่เป็นตัวอย่างที่ดีตามมาตรฐานของสังคม
S.M. Bot, R.C.M.E Engels, R.A. Knibbe, W.H.J.Meeus, (2005, pp.927 - 947)	<p>เพื่อนกับพฤติกรรมดื่มสุรามี ดังนี้</p> <ol style="list-style-type: none"> ๑.เพื่อนมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมดื่มสุรา เช่น ดื่มให้เหมือนเพื่อนและส่งเสริมสนับสนุนให้ดื่มสุรา หรือ หยุดดื่มสุราได้ เป็นต้น ๒.ผู้ที่ดื่มสุรามักมีเพื่อนดื่มสุราด้วย ๓.วัยรุ่นชายมีพฤติกรรมในการดื่มสุรามากกว่า
V.L. Jones, Charles Morris, (1956, pp.345 - 349)	<p>ความรู้ ความเข้าใจ และพฤติกรรมปฏิบัติที่เกี่ยวกับจริยธรรมของเด็กมีระดับต่ำ เนื่องจาก</p> <ol style="list-style-type: none"> ๑.การจัดการเรียนการสอนในเรื่อง จริยธรรม ศีลธรรมที่โรงเรียนไม่สามารถชักจูงให้เด็กได้แสดงพฤติกรรมปฏิบัติทางจริยธรรมได้ ๒.มีสาเหตุมาจาก <ol style="list-style-type: none"> ๒.๑ ครอบครัวยุคใหม่ ๒.๒ ความต้องการและความรู้สึกของเด็ก ๓.แนวทางแก้ไข คือ <ol style="list-style-type: none"> ๓.๑ ควรมีการพัฒนาการสอนจริยธรรมและศีลธรรม ๓.๒ ใช้วิธีการให้เด็กได้เห็นตัวแบบที่จริยธรรมที่ดีงาม
K.M. Howard, (2009, pp.254 - 272)	<p>โรงเรียนเป็นกระบวนการขัดเกลาทางสังคมให้กับเด็กได้อย่างดี ทำให้เด็กสามารถพูดภาษาได้ถูกต้องและสุภาพเหมาะสม</p>

๒.๖ กรอบแนวคิดการวิจัย

การวิจัยเรื่อง รูปแบบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวพุทธจริยธรรมระดับอุดมศึกษา ผู้วิจัยได้กำหนดกรอบแนวคิดการวิจัย ดังนี้

แผนภาพที่ ๒.๔ กรอบแนวคิดการวิจัย (Conceptual Framework)

๒.๗ สรุปวิเคราะห์

การวิจัยเรื่อง รูปแบบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวพุทธจริยธรรมระดับอุดมศึกษา ตามหลักทั่วไปการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ เป็นการเปลี่ยนแปลงกระบวนการคิด การประพฤติปฏิบัติ ของมนุษย์ให้มีความเจริญขึ้นทั้งในเรื่องของความรู้ ความสามารถ ทักษะ ความชำนาญ ทักษะคิด อารมณ์ ความรู้สึก การตัดสินใจ โดยครอบคลุมกิจกรรม ๓ กิจกรรม คือ การฝึกอบรม การศึกษา และการพัฒนา เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพ ประสิทธิผลของมนุษย์ทั้งต่อตนเอง องค์กร สังคม และเป็นผู้ที่ พิจารณาไตร่ตรองอย่างรอบคอบว่าสิ่งไหนเป็นสิ่งที่ดี สิ่งไหนเป็นสิ่งที่ไม่ดี สิ่งใดควรทำ หรือสิ่งใด ไม่ควรกระทำ สิ่งใดเป็นสิ่งที่ถูก สิ่งใดเป็นสิ่งที่ผิด เกิดความเจริญก้าวหน้าทั้ง กาย วาจา และจิตใจ

ความสำคัญของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์นั้นถ้ามองในแง่ตัวบุคคลหรือผู้ปฏิบัติงาน ก็จะทำให้บุคคลนั้นมีความรู้ ความสามารถ มีค่านิยม ทักษะ และความพึงพอใจในงานที่ทำเพิ่มขึ้น สูงขึ้น มีแรงจูงใจ ขวัญกำลังใจในการปฏิบัติหน้าที่อย่างมีประสิทธิภาพ แต่ถ้ามองในแง่ของผู้บริหาร หรือผู้นำองค์กร ก็จะทำให้งานที่กำหนดไว้บรรลุตามเป้าหมายทั้งในเชิงปริมาณและคุณภาพ สามารถ ลดความขัดแย้งในองค์กรในเชิงทำลายได้อย่างสร้างสรรค์ และเกิดการทำงานเป็นกลุ่มหรือทีมงานได้ อย่างเหมาะสม อันจะก่อให้เกิดวัฒนธรรมองค์กรในสิ่งที่ดี และถ้ามองในแง่ขององค์กรนั้นก็ทำให้ องค์กรนั้นมีการวางแผนในการดำเนินการในด้านต่าง ๆ อย่างเป็นระบบ ทำให้เกิดการเจริญเติบโต อย่างมีเป้าหมาย ประหยัดค่าใช้จ่าย และบุคลากรขององค์กรเป็นทรัพยากรมนุษย์ที่มีประสิทธิภาพ รวมถึงวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ก็เพื่อเพิ่มปริมาณงานให้มี ประสิทธิภาพสูงขึ้น พัฒนาคุณภาพของงานให้มีความเป็นมาตรฐาน ลดต้นทุนในการบริหารจัดการ ลดการเกิดอุบัติเหตุในการปฏิบัติงาน และสร้างแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน

การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่จะทำให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่วางไว้หรือกำหนดไว้ จะต้องมีการวางแผนการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ซึ่งเป็นกระบวนการที่จะทำมนุษย์มีการพัฒนาตนเองให้มี ประสิทธิภาพในการปฏิบัติหน้าที่ต่าง ๆ โดยมีวิธีการ คือ ๑) การศึกษา (Education) ๒) การฝึกอบรม (Training) และ ๓) การพัฒนา (Development) และเป็นการเพิ่มองค์ความรู้ ความสามารถ เพิ่มทักษะ ความชำนาญ เกิดการพัฒนาพฤติกรรม แนวคิด การกระทำ ทักษะคิด มีขวัญและกำลังใจใน การทำงานเพิ่มสูงขึ้น โดยผ่านการให้การศึกษา การฝึกอบรมเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ และนำไปปฏิบัติ เพื่อให้เกิดผลเป็นรูปธรรม เช่น การปฐมนิเทศ การฝึกงาน การบรรยาย การอภิปราย การสาธิต การจัดแผนการศึกษา การประชุมทางวิชาการ การสอนงาน การระดมสมอง กรณีศึกษาการแสดง บทบาทสมมติ การสัมมนา การศึกษาดูงานนอกสถานที่ การจำลองสถานการณ์ เป็นต้น ดังนั้น กระบวนการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่ดีต้องมีวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายที่ชัดเจน มุ่งเน้นไปที่ตัวของ มนุษย์ให้มีความมีประสิทธิภาพในการปฏิบัติหน้าที่ต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และตรงตามความต้องการ ของหน่วยงานหรือองค์กร

นอกจากนี้ก็ยังมีความคิดเชิงทฤษฎีที่เกี่ยวกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในด้านต่าง ๆ ออกมาเพื่อสนับสนุนเพื่อให้ทรัพยากรมนุษย์ที่เป็นทรัพยากรที่มีคุณค่า มีประสิทธิภาพก่อให้เกิด ประสิทธิภาพทั้งในแง่ของเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพไม่ว่าจะเป็นแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการ พัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของลีโอนาร์ด นาดเลอร์ (Leonard Nadler) ที่กล่าวว่า การพัฒนาทรัพยากร มนุษย์ได้นั้น ประกอบไปด้วย ๓ กิจกรรมหลัก คือ ด้านการฝึกอบรม (Training) ด้านการพัฒนา (Development) และด้านการศึกษา (Education) โดยวิธีการที่จะใช้ในการพัฒนานั้นไม่สามารถแยก ออกจากกันได้เนื่องจากมีลักษณะของการพัฒนาที่ใกล้เคียงกันหรือซ้ำซ้อนกัน ถึงอย่างไรก็ตามเมื่อ

พิจารณาลงไปในรายละเอียดของด้านการฝึกอบรม ด้านการพัฒนา และด้านการศึกษาแล้วจะเห็นว่ามีความแตกต่างกันบางประการ โดยการฝึกอบรม เน้นการเตรียมบุคคลให้มีความสามารถในด้านความรู้ ทักษะ และทัศนคติที่จำเป็นสำหรับการเรียนรู้หรือการปฏิบัติงานที่เพิ่มสูงขึ้น ซึ่งเป็นการฝึกอบรมเฉพาะเรื่องใดเรื่องหนึ่ง โดยมีระยะเวลาในการฝึกอบรมอันสั้น ซึ่งการพัฒนา เน้นการเตรียมบุคคลให้มีความสามารถ ประสบการณ์เพิ่มสูงขึ้น นำสิ่งที่เรียนรู้ไปปรับประยุกต์ในการดำเนินชีวิตหรือพัฒนางานที่ทำอยู่ให้เจริญขึ้น โดยมีระยะเวลายาวนานกว่าการฝึกอบรมและการศึกษา เน้นการเตรียมบุคคลให้มีความรู้พื้นฐาน ความรู้ทั่วไปในการดำเนินชีวิต การอยู่ร่วมกันในสังคม หรือในการปฏิบัติงานทั้งในปัจจุบันและอนาคต และมีแนวทางในการปฏิบัติตามบรรทัดฐานของสังคม แต่ละสังคมได้อย่างถูกต้อง ถูกวิธี โดยระยะเวลาในการศึกษาไม่มีที่สิ้นสุดสามารถศึกษาได้ตลอดชีวิต

ตลอดจน ทฤษฎีการจูงใจ ในแนวคิดของ David C. McClelland ที่เกี่ยวกับความต้องการ ๓ ประการของมนุษย์ และแนวคิดของ Burrhus Frederic Skinner ที่เกี่ยวกับการเสริมแรง ต่างก็มีความเห็นสอดคล้องกันว่ามนุษย์สามารถพัฒนาได้ให้เกิดพฤติกรรม การปฏิบัติ การกระทำที่ดีงามนั้นเกิดขึ้นมาได้จากแรงจูงใจของมนุษย์ ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

David C. McClelland เชื่อว่า พฤติกรรมของมนุษย์ที่แสดงออกมาสืบย้อนมาจากความต้องการ (Needs) ของมนุษย์แต่ละคน และภายใต้สถานการณ์อย่างใดอย่างหนึ่งก็เป็นผลสืบเนื่องมาจากความต้องการของมนุษย์ ซึ่งส่งผลให้เกิดแรงจูงใจที่จะแสดงพฤติกรรมต่าง ๆ ออกมา โดยความต้องการของมนุษย์มีอยู่อย่างหลากหลาย แต่สรุปเป็นหลักใหญ่ ๆ ได้ ๓ ประการ คือ ๑) ความต้องการความสำเร็จ ๒) ความต้องการความรักและความผูกพัน และ ๓) ความต้องการอำนาจบารมี ถึงอย่างไรก็ตามมนุษย์เราจะมีความต้องการทั้ง ๓ ประการนี้ในเวลาเดียวกันได้ แต่ระดับความต้องการจะแตกต่างกันออกไปได้ขึ้นอยู่กับคุณลักษณะของบุคคล สังคม วัฒนธรรม เชื้อชาติของคน

Burrhus Frederic Skinner เชื่อว่า พฤติกรรมของมนุษย์เกิดจากการเรียนรู้รูปแบบ การวางเงื่อนไขการกระทำ โดยการกระทำหรือพฤติกรรมที่มนุษย์ปฏิบัติย่อมทำให้เกิดผลอย่างใดอย่างหนึ่งตามมาเสมอ และพฤติกรรมของมนุษย์จะประพฤติปฏิบัติอย่างไรได้นั้นจะต้องได้รับสิ่งจูงใจให้เกิดการอยากปฏิบัติ อยากกระทำ หากผลการกระทำครั้งแรกได้รับความพอใจ ก็มีแนวโน้มว่าจะกระทำพฤติกรรมอย่างนั้นอีกในครั้งต่อไป แต่ถ้าหากผลการกระทำครั้งแรกไม่ได้รับความพอใจ ก็มีแนวโน้มว่าจะไม่กระทำพฤติกรรมนั้นอีกในอนาคต ดังนั้น พฤติกรรมของมนุษย์ทุกอย่างทำให้เกิดผลกระทบอย่างใดอย่างหนึ่ง และเมื่อมนุษย์ได้รับผลกระทบเป็นที่พึงพอใจ พฤติกรรมนั้นย่อมมีเกิดขึ้นบ่อยครั้ง แต่ถ้าพฤติกรรมใดกระทำแล้วได้รับผลกระทบซึ่งไม่พึงพอใจพฤติกรรมนั้นก็ลดลงหรือหายไป ซึ่งการเสริมแรงทางบวกเป็นการทำให้มนุษย์มีการแสดงพฤติกรรมที่มีความถี่มากขึ้น ส่วนการลงโทษเป็นการเสริมแรงทางลบที่จะทำให้มนุษย์แสดงพฤติกรรมที่ไม่ดีลดลง โดยการเสริมแรงทำได้ ๔ กรณี คือ ๑. การเสริมแรงทางบวก ๒. การเสริมแรงทางลบ ๓. การทำให้สูญสิ้น และ ๔. การลงโทษ

อย่างไรก็ตามโดยธรรมชาติของมนุษย์มักมองและวิเคราะห์ผู้อื่น ทำให้เห็น คิดและวิจารณ์ผู้อื่น แต่ตัวเองกลับมองไม่เห็น เพราะไม่อยากรู้เรื่องตนเอง หรือรู้เรื่องตนเองหมดแล้ว ไม่ค่อยเข้าใจตนเอง มีความลำเอียงเข้าข้างตัวเอง คิดว่าตัวเองดีอยู่แล้ว จึงมีการศึกษาว่ามนุษย์มีการประพฤติปฏิบัติอย่างไรที่เรียกว่าดี ที่เหมาะสม หรือที่เรียกว่า จริยธรรม โดยจริยธรรมเป็นหลักการประพฤติปฏิบัติ หรือแนวทางการกระทำที่แสดงออกในลักษณะที่ดีงาม ถูกต้องเหมาะสม ทั้งทางกาย ทางวาจา และทางใจ อันพึงปฏิบัติต่อตนเอง ต่อผู้อื่น และสังคมส่วนรวม

เพื่อให้เกิดการดำเนินชีวิต และการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุข ซึ่งสามารถได้เป็น ๒ แนวทาง คือ ๑.จริยธรรมที่เป็นคุณลักษณะของบุคคลในการประพฤติปฏิบัติในสิ่งที่ดี ละเว้นสิ่งที่ชั่ว และ ๒.เป็นกฎเกณฑ์ ข้อบังคับ บรรทัดฐานของสังคมที่ควบคุมกำกับความประพฤติของบุคคลที่ให้กระทำ หรือไม่ให้กระทำ โดยจริยธรรมมีองค์ประกอบหลักใหญ่ ๆ อยู่ ๔ ประการ คือ ๑) ต้องมีความรู้ ความเข้าใจในเรื่องนั้น ๆ โดยผ่านการเรียนรู้ด้วยตนเอง และพิจารณาว่าสิ่งใดเป็นสิ่งที่สมควรกระทำ และสิ่งใดเป็นสิ่งที่ไม่ดีไม่ควรกระทำ ควรดเว้น เหมาะสมหรือไม่เหมาะสม ๒) ต้องมีความรู้สึกที่ชอบ หรือไม่ชอบ ๓) ต้องมีเหตุและผลในการเลือกปฏิบัติหรือเลือกกระทำ และ ๔) มีการประพฤติ การปฏิบัติในสิ่งที่ถูก ที่ควร ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทั้งต่อตนเอง ต่อผู้อื่น ต่อสังคมส่วนรวม รวมถึง คุณลักษณะจริยธรรมในสังคมไทยปัจจุบันที่บ่งบอกถึงความเป็นเอกลักษณ์ของสังคมไทยมี ๑๑ ประการ คือ ๑. ความรับผิดชอบ ๒. ความซื่อสัตย์ ๓. ความมีเหตุผล ๔. การกตัญญูกตเวทิตะ ๕. การรักษาระเบียบวินัย ๖. การเสียสละ ๗. ความสามัคคี ๘. ประหยัด ๙. ยุติธรรม ๑๐. อุตสาหะ และ ๑๑. เมตตา กรุณา

รวมถึง การที่จะศึกษาถึงที่มาหรือจุดเริ่มต้นของเหตุผลเชิงจริยธรรมของมนุษย์ว่ามีที่มา ใด ๆ และจะให้มนุษย์มีประพฤติปฏิบัติ หรือการแสดงออกในลักษณะที่ดีงาม ถูกต้อง เหมาะสม ทั้งทางกาย ทางวาจา และทางใจ ที่พึงปฏิบัติต่อตนเอง ต่อผู้อื่น และสังคมส่วนรวม ก็ต้องมีพื้นฐาน มาจากแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวกับพัฒนาการทางจริยธรรม ซึ่งผู้วิจัยขอนำเสนอ ๒ แนวคิด คือ

๑. แนวคิด ทฤษฎีตามแนวมุขยนิยมของ Maslow เห็นว่าพฤติกรรมในการกระทำของ มนุษย์นั้นขึ้นอยู่กับลำดับขั้นความต้องการพื้นฐานของมนุษย์ ซึ่งมีอยู่ ๕ ชั้น คือ ๑) ความต้องการ ทางด้านร่างกาย (Physiological Needs) ๒) ความต้องการความปลอดภัย (Safety Needs) ๓) ความต้องการทางสังคม (Social Needs) ๔) ความต้องการมีเกียรติยศมีศักดิ์ศรีในสังคม (Esteem Needs หรือ Egoistic Needs) และ ๕) ความต้องการความหวังในชีวิต (Self-Actualization หรือ Self-fulfillment Needs) และการที่มนุษย์จะคิดทำสิ่งอื่นได้ต่อเมื่อความต้องการขั้นพื้นฐาน ตามลำดับขั้นได้รับการตอบสนอง ดังนั้น ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นกับเยาวชน เช่น ขาดระเบียบวินัย ขาดความมีคุณธรรม จริยธรรม ขาดความรับผิดชอบต่อตนเองและผู้อื่น เป็นต้น เพราะเยาวชน ไม่ได้รับการตอบสนองความต้องการขั้นพื้นฐานอย่างเพียงพอ

๒. แนวคิด ทฤษฎีปัญหาทางสังคมของ อัลเบิร์ต แบนดูรา (Albert Bandura) เชื่อว่า สภาพสิ่งแวดล้อมมีผลต่อพฤติกรรมของมนุษย์ และประสบการณ์ที่เกิดขึ้นจากพฤติกรรมของมนุษย์ มีส่วนในการตัดสินใจพฤติกรรมครั้งต่อไปของมนุษย์ รวมถึงเชื่อว่าเด็กเกิดมานั้นเขาจะมีพฤติกรรม เบื้องต้นติดมาด้วย และต่อมาเขาก็จะเรียนรู้พฤติกรรมต่าง ๆ เพิ่มขึ้นจากการเรียนรู้โดยการสังเกต (Observational Learning) หรือการเลียนแบบจากตัวแบบ (Modeling) ไม่ว่าจะเป็นการเรียนรู้ที่เกิดจากประสบการณ์ตรงหรือประสบการณ์ทางอ้อมก็ตาม ซึ่งผลจากการเรียนรู้ของมนุษย์ก็จะออกมา ในรูปของความเชื่อ และมีผลต่อเนื่องไปถึงการประพฤติปฏิบัติของบุคคล ดังนั้น จึงอาจกล่าวได้ว่า พฤติกรรมของมนุษย์แต่ละคนแต่ละสังคมจะมีความแตกต่างกัน เพราะเนื่องจากพื้นฐานในการเรียนรู้ แตกต่างกัน อันเนื่องมาจากการถ่ายทอดทางสังคมและเป็นการถ่ายทอดทางสังคมอย่างต่อเนื่องเริ่ม ตั้งแต่วัยเด็ก วัยรุ่น วัยผู้ใหญ่ และวัยชรา เป็นต้น ซึ่งเราเรียกว่า “การเรียนรู้ทางสังคม” (Socialization) โดยผ่านทางครอบครัว กลุ่มเพื่อน โรงเรียนหรือสถาบันการศึกษา สื่อมวลชน กลุ่มสังคม นอกจากนี้ยังมีสิ่งแวดล้อมรอบตัวของแต่ละบุคคลที่มีผลต่อการเรียนรู้ และพฤติกรรม ที่แสดงออกมากอีกด้วย

กล่าวโดยสรุปได้ว่า การนำแนวคิด ทฤษฎีในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามที่กล่าวมาแล้วข้างต้นนำไปปฏิบัติให้เป็นรูปธรรม ก็ยังไม่เพียงพอและไม่สามารถรองรับกับสิ่งที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว เนื่องจากสังคมโลก หรือแม้กระทั่งสังคมไทยในปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงพัฒนาไปอย่างรวดเร็ว เป็นโลกแห่งข่าวสารไร้พรมแดน เกิดความเจริญด้านการคมนาคม และเทคโนโลยี มีการติดต่อเชื่อมโยงกันได้ทั่วโลก เกิดการแพร่กระจาย และการกลืนกลายทางความคิด ค่านิยม วัฒนธรรม มีการแลกเปลี่ยนการเรียนรู้ซึ่งกันและกัน วิทยาการต่าง ๆ มีการพัฒนา ปรับปรุงให้ทันสมัยอย่างต่อเนื่องตามยุคสมัย หรือที่เราเรียนว่าเป็นโลกแห่งยุคโลกาภิวัตน์ (Globalization) ซึ่งนักศึกษาของสถาบันอุดมศึกษา ถือได้ว่าเป็นทรัพยากรมนุษย์และเป็นเยาวชนที่เป็นอนาคตของชาติ ที่มีคุณค่าที่สุดในบรรดาทรัพยากรทั้งหลาย ก็ได้รับผลกระทบในการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจากความเจริญก้าวหน้าของสังคมโลก จึงเป็นเหตุทำให้ นักศึกษาระดับอุดมศึกษามีคุณธรรม จริยธรรม ลดน้อยลง ทศนคติ ความเชื่อ การรับรู้ การเรียนรู้ในด้านต่างๆ เปลี่ยนแปลงไป ความรู้สึก ความเข้าใจ และพฤติกรรมการปฏิบัติเบี่ยงเบนไปในสิ่งที่ไม่ถูกต้อง มีการดำรงชีวิตประจำวันเป็นแบบบริโภคนิยม เน้นความเป็นวัตถุนิยม หลงใหลในกิจกรรมบันเทิง และสิ่งที่เป็นอบายมุขต่าง ๆ ไม่รับรู้ และสนใจในสิ่งต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น

ดังนั้น การนำหลักธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าหรือหลักพุทธธรรม มาบูรณาการ ปรับประยุกต์เพิ่มเติมจากแนวคิด ทฤษฎีการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่กล่าวมาแล้วข้างต้น จะเป็นแนวทางในการแก้ไขจริยธรรมให้เห็นเป็นรูปธรรมอย่างชัดเจน เนื่องจากหลักธรรมทางพุทธศาสนา เป็นหลักให้มนุษย์มีวิถีทางในการดำเนินชีวิต ประพฤติปฏิบัติในสิ่งที่ถูกต้อง มีจริยธรรมที่ดีงาม และนำความสุขมาให้แก่ตนเอง แก่ผู้อื่นในสังคมหรือองค์กร มีความสมบูรณ์พร้อมทั้งทางกายและจิตใจ ซึ่งหลักพุทธธรรมที่สอดคล้องกับจริยธรรมที่เหมาะสมสำหรับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่เป็นนักศึกษาระดับอุดมศึกษา คือ หลักกุศลกรรมบถ ๑๐ เพราะเป็นหลักธรรมที่ทำให้มนุษย์สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมอย่างมีความสุข ลดปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น ครอบคลุมการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ทั้งการฝึกอบรม (Training) การศึกษา (Education) การพัฒนา (Development) โดยมุ่งเน้นให้มนุษย์เป็นผู้ที่ดีพร้อมทั้งร่างกาย และจิตใจ ซึ่งกุศลกรรมบถ ๑๐ เป็นหลักธรรมที่เป็นข้อห้าม ความวิบัติหรือความชั่วครบทั้ง ๓ ช่องทางกล่าวคือ ๑) กายสุจริต ๓ ได้แก่ ไม่ฆ่าสัตว์ตัดชีวิตหรือเบียดเบียนผู้อื่น ไม่ลักทรัพย์ ไม่ประพฤตินิดในกาม ๒) วาจาสุจริต ๔ ได้แก่ ไม่พูดโกหกหรือพูดเท็จ ไม่พูดส่อเสียด ไม่พูดคำหยาบ ไม่พูดเพ้อเจ้อ และ ๓) มโนสุจริต ๓ ได้แก่ ไม่โลภอยากได้ของคนอื่น ไม่คิดอาฆาตพยาบาทปองร้าย มีปัญญาอันเห็นชอบ เข้าใจอันถูกต้องที่ทำให้เกิดการกระทำอันถูกต้อง

บทที่ ๓

สภาพปัญหาและอุปสรรคการดำเนินการด้านจริยธรรม ของนักศึกษาระดับอุดมศึกษา

วิจัยเรื่อง รูปแบบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวพุทธจริยธรรมระดับอุดมศึกษา บทนี้ เป็นไปตามวัตถุประสงค์และปัญหาที่ต้องการทราบข้อที่ ๒ ในระเบียบวิธีวิจัยบทที่ ๑ “เพื่อศึกษา สภาพปัญหาและอุปสรรคการดำเนินการด้านจริยธรรมของนักศึกษาระดับอุดมศึกษา” และ “สภาพ ปัญหาและอุปสรรคการดำเนินการด้านจริยธรรมของนักศึกษาระดับอุดมศึกษาเป็นอย่างไร” ตามลำดับ โดยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลในขั้นที่ ๒ กล่าวคือ วิเคราะห์ข้อมูลจากการวิจัยเอกสาร และวิเคราะห์ข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) แล้วเชื่อมโยงกับแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง พัฒนาการทางจริยธรรม รวมถึงสรุปสังเคราะห์เป็นประเด็นปัญหาใหญ่ ๆ ๓ ด้าน คือ ๑) ด้านปัญหา อันเกิดจากนักศึกษา อันประกอบด้วย ปัญหาที่เกิดจากการกระทำทางกาย ปัญหาที่เกิดจากการกระทำทางวาจา และปัญหาที่เกิดจากทางใจ ๒) ด้านปัญหาอันเกิดจากการจัดการศึกษา และ ๓) ด้าน ปัญหาอันเกิดจากสภาพแวดล้อมรอบตัวนักศึกษา ประกอบด้วย ครอบครัว สังคม เศรษฐกิจ การเมือง และเทคโนโลยีการสื่อสาร ซึ่งมีประเด็นในการศึกษาต่อไปนี้

๓.๑ สภาพปัญหาทั่วไป

๓.๒ วิเคราะห์สภาพปัญหาและอุปสรรคการดำเนินการด้านจริยธรรมของนักศึกษาระดับอุดมศึกษาจากการวิจัยเอกสาร

๓.๓ วิเคราะห์สภาพปัญหาและอุปสรรคการดำเนินการด้านจริยธรรมของนักศึกษาจากการวิจัยคุณภาพ โดยการวิเคราะห์จากการเก็บข้อมูลของผู้ให้ข้อมูลหลัก

๓.๔ สังเคราะห์สภาพปัญหาที่เป็นข้อค้นพบจากการวิจัย

๓.๕ สรุป

๓.๑ สภาพปัญหาทั่วไป

จากการศึกษาวิเคราะห์ถึงแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับพัฒนาการทางจริยธรรมในบทที่ ๒ พบว่า จริยธรรมเป็นหลักการประพฤติปฏิบัติ หรือแนวทางการกระทำที่แสดงออกในลักษณะที่ดั่งงาม ถูกต้อง เหมาะสม ทั้งทางกาย ทางวาจา และทางใจ อันพึงปฏิบัติต่อตนเอง ต่อผู้อื่น และสังคม ส่วนรวม เพื่อให้เกิดการดำเนินชีวิต และการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุข สำหรับคุณลักษณะ จริยธรรมของคนในสังคมไทยปัจจุบันที่บ่งบอกถึงความเป็นเอกลักษณ์ของสังคมไทยมี ๑๑ ประการ คือ ๑. ความรับผิดชอบ ๒. ความซื่อสัตย์ ๓. ความมีเหตุผล ๔. การกตัญญูกตเวทิตะ ๕. การรักษาระเบียบวินัย ๖. การเสียสละ ๗. ความสามัคคี ๘. ประหยัด ๙. ยุติธรรม ๑๐. อุตสาหะ ๑๑. เมตตา กรุณา และการที่จะให้มนุษย์ประพฤติปฏิบัติ หรือแสดงออกในการกระทำต่าง ๆ ในเรื่องที่เกี่ยวข้อง ความดีงาม ถูกต้องก็ต้องมีพื้นฐานมาจากแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับพัฒนาการทางจริยธรรม ซึ่ง ณ ที่นี้ ขอเสนอแนวคิด ทฤษฎีตามแนวมนุษยนิยมของอับราฮัม มาสโลว์ (Abraham H Maslow)^๑ เห็น

^๑ Abraham H Maslow, *Motivation and Personality*, (New York: Harper & Row, 1970), pp.15 - 22.

ว่าพฤติกรรมในการกระทำของมนุษย์นั้นขึ้นอยู่กับระดับขั้นความต้องการพื้นฐานของมนุษย์ มีอยู่ ๕ ชั้น คือ ๑) ความต้องการทางด้านร่างกาย (Physiological Needs) ๒) ความต้องการความปลอดภัย (Safety Needs) ๓) ความต้องการทางสังคม (Social Needs) ๔) ความต้องการมีเกียรติยศศักดิ์ศรีในสังคม (Esteem Needs หรือ Egoistic Needs) และ ๕) ความต้องการความหวังในชีวิต (Self-Actualization หรือ Self-fulfillment Needs) และมนุษย์จะคิดทำสิ่งอื่นได้ต่อเมื่อความต้องการชั้นพื้นฐานตามลำดับขั้นได้รับการตอบสนอง ดังนั้น ปัญหาที่เกิดขึ้นกับมนุษย์ เช่น ขาดระเบียบวินัย ขาดความมีคุณธรรม จริยธรรม ขาดความรับผิดชอบทั้งต่อตนเองและผู้อื่น เป็นต้น เพราะมนุษย์ไม่ได้รับการตอบสนองความต้องการชั้นพื้นฐานอย่างเพียงพอ

อย่างไรก็ตาม ปัจจุบันโลกมีการเปลี่ยนแปลงพัฒนาไปอย่างรวดเร็ว เป็นโลกแห่งข่าวสารไร้พรมแดน อาจกล่าวได้ว่าโลกในยุคปัจจุบันเป็นยุคแห่งโลกาภิวัตน์ (Globalization) แต่กระนั้นก็ตามแม้ว่าการพัฒนาและความก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยีจะมีความเป็นทันสมัยมากมายเพียงใด ก็เกิดความเสื่อมโทรมได้เช่นกันซึ่งก่อให้เกิดปัญหาต่าง ๆ ตามมาอย่างต่อเนื่อง อันเนื่องมาจากความต้องการของมนุษย์มีไม่สิ้นสุดจึงทำให้มนุษย์แก่งแย่งชิงดีชิงเด่นซึ่งกันและกันเพื่อที่จะได้มาซึ่งความต้องการของตนเองหรืออาจกล่าวอีกนัยหนึ่ง คือ เพื่อสนองความสะดักสบายของมนุษย์ แต่จิตใจของมนุษย์ในเรื่องจริยธรรมกลับเสื่อมลงเรื่อย ๆ

ดังนั้น จึงอาจกล่าวได้ว่าความเป็นโลกาภิวัตน์ (Globalization) ทำให้ความต้องการของมนุษย์มีเพิ่มขึ้น โดยเฉพาะความต้องการขั้นพื้นฐานไม่ได้รับการตอบสนองอย่างเพียงพอ ซึ่งเป็นไปตามแนวคิดของอับราฮัม มาสโลว์ (Abraham H Maslow) ที่เห็นว่าพฤติกรรมในการกระทำของมนุษย์นั้นขึ้นอยู่กับระดับขั้นความต้องการพื้นฐานของมนุษย์ ซึ่งมีอยู่ ๕ ชั้น คือ ๑) ความต้องการทางด้านร่างกาย ๒) ความต้องการความปลอดภัย ๓) ความต้องการทางสังคม ๔) ความต้องการมีเกียรติยศศักดิ์ศรีในสังคม ๕) ความต้องการความหวังในชีวิต และการที่มนุษย์จะคิดทำสิ่งอื่นได้ต่อเมื่อความต้องการชั้นพื้นฐานตามลำดับขั้นได้รับการตอบสนอง

กล่าวโดยสรุป สภาพปัญหาทั่วไปของนักศึกษาระดับอุดมศึกษา ซึ่งถือได้ว่าเป็นทรัพยากรมนุษย์และเป็นเยาวชนที่เป็นอนาคตของชาติ ก็ได้รับผลกระทบที่เป็นผลต่อเนื่องมาจากความเป็นโลกาภิวัตน์ เพราะเยาวชนบางส่วนไม่ได้รับการตอบสนองความต้องการขั้นพื้นฐาน ยิ่งขาดมากเท่าใด ปัญหาที่ยิ่งตามมากเท่านั้น และเป็นไปตามแนวคิดของ อับราฮัม มาสโลว์ (Abraham H Maslow) โดยผลที่ตามมาคือ นักศึกษาบางส่วนในปัจจุบันมีจริยธรรมในการประพฤติปฏิบัติ หรือแนวทางการกระทำที่แสดงออกในลักษณะที่ไม่ดีงาม ไม่ถูกต้องเหมาะสม ทั้งทางกาย วาจา ใจ ในการปฏิบัติต่อตนเอง ต่อผู้อื่น และสังคมส่วนรวม ขาดเป้าหมายในการดำเนินชีวิตอย่างถูกต้อง

สำหรับคุณลักษณะจริยธรรมมีลักษณะตรงกันข้ามของความเป็นเอกลักษณ์ของสังคมไทย กล่าวคือ ๑. ขาดความรับผิดชอบ ๒. ขาดความซื่อสัตย์สุจริต ๓. ขาดความมีเหตุมีผล ๔. ขาดความกตัญญูกตเวทิตา ๕. ระเบียบวินัยมีน้อย ๖. การช่วยเหลือเกื้อกูลต่อกัน ความมีน้ำใจเมตตาริ มีน้อย ๗. ขาดความสามัคคีในหมู่คณะ ไม่เคารพสิทธิของผู้อื่น ๘. ขาดการประหยัด มัธยัสถ์ ๙. ขาดความยุติธรรม ๑๐. ความอดุสาหะ ขยันหมั่นเพียรมีน้อย ๑๑. แก่งแย่งชิงดีชิงเด่น เอาเปรียบซึ่งกันและกัน ๑๒. ทศนคติ ความเชื่อ การรับรู้ การเรียนรู้ ความรู้สึก ความเข้าใจ และพฤติกรรมกาปฏิบัติไปในสิ่งที่ไม่ถูกต้อง ๑๓. อารมณ์ ความรู้สึกนึกคิดแปรปรวน ก้าวร้าว รุนแรง ๑๔. การดำรงชีวิตประจำวันเป็นแบบบริโภคนิยม เน้นความเป็นวัตถุนิยม ๑๕. หลงใหลในกิจกรรมบันเทิง และสิ่งที่เป็นอบายมุขต่าง ๆ ๑๖. ค่านิยมและวัฒนธรรมประเพณีที่ดีงามของชาติถูกกลืนเลือน ๑๗. ขาดการมีสัมมาคารวะต่อผู้ที่สูงวัยกว่า ๑๘. ขาดการยึดถือประโยชน์ส่วนร่วม มุ่งเน้นประโยชน์ส่วนตน

๓.๒ วิเคราะห์สภาพปัญหาและอุปสรรคการดำเนินการด้านจริยธรรมของนักศึกษา ระดับอุดมศึกษาจากการวิจัยเอกสาร

จากสภาพปัญหาทั่วไปของนักศึกษาระดับอุดมศึกษาที่กล่าวมาแล้วในตอนต้น ผู้วิจัย จึงวิเคราะห์สภาพปัญหาและอุปสรรคการดำเนินการด้านจริยธรรมของนักศึกษาระดับอุดมศึกษา จากการวิจัยเอกสาร ซึ่งจะเห็นได้ว่าสังคมมนุษย์ทุกสังคมมักจะต้องมีปัญหาอยู่บ้างไม่มากก็น้อย หลากหลายกันไปตามสภาพแวดล้อมของสังคมนั้น ๆ บางครั้งก็เป็นปัญหาที่รุนแรงซึ่งเป็นอันตรายต่อ สังคมส่วนรวม บางครั้งปัญหาที่ไม่รุนแรง เพราะเหตุใดปัญหาเหล่านั้นจึงเกิดขึ้น และถ้าเราได้ พิจารณาอย่างลึกซึ้งแล้วจะพบว่า ปัญหาทุกสิ่งทุกอย่างมันเกิดขึ้นจากตัวของมนุษย์นั่นเอง เพราะ มนุษย์ได้เรียนรู้จากสิ่งต่าง ๆ ทั้งในสิ่งที่ดี และไม่ดี โดยผ่านกระบวนการเรียนรู้ของตนเองทั้งในระบบ นอกกระบวน หรือการเรียนรู้ตามอัธยาศัยโดยที่เราสนใจที่จะศึกษาในเรื่องนั้น ๆ เพราะการเรียนรู้ ก่อให้เกิดพฤติกรรม การกระทำต่าง ๆ ออกมา

อย่างไรก็ตามแม้ว่ามนุษย์จะเรียนรู้มากเพียงใด ปัญหาต่าง ๆ ก็มีอาจหมดไปได้ กลับ ยิ่งทำให้ปัญหาเพิ่มมากขึ้น และเกิดความซับซ้อนในปัญหานั้น ๆ อย่างหลากหลาย เพราะมนุษย์ มีความต้องการอย่างไม่มีสิ้นสุด มีความปรารถนาอย่างแรงกล้าที่จะได้มาซึ่งตอบสนองความต้องการ ของตนเอง รวมถึงมนุษย์เราที่เกิดมาต่างต้องการอ้อมกาย อ้อมเกียรติ และอ้อมใจ แต่การที่จะได้มา ซึ่งสิ่งทั้งสามนี้ ประการแรกสุด คนเราต้องประกอบอาชีพการงาน เพราะเป็นหนทางที่ทำให้เราได้มา ซึ่งเงิน(หรือสื่อกลางอย่างอื่น) อันจะทำให้เราได้ปัจจัยสี่มาดำรงชีวิต และเราจะประกอบอาชีพได้ ก็ต่อเมื่อเรามีความรู้ความสามารถ แต่คนที่มีความรู้ความสามารถอย่างเดียว หากปราศจากจริยธรรม เป็นหลักในการประพฤติตนแล้ว ความสามารถที่มีอยู่ก็ไม่มีประโยชน์อะไร อาจกลายเป็นโทษด้วยซ้ำ^๒

นอกจากนี้ จริยธรรมก็เป็นสิ่งที่สั่งสมตกทอดมาไม่สามารถตัดทอน ไม่เป็นการง่ายนัก ที่จะสร้างจริยธรรมใหม่ จริยธรรมของสังคมหรือแม้แต่ของบุคคลหนึ่ง เป็นกระบวนการที่ต่อเนื่อง เราไม่สามารถสร้างคนให้มีจริยธรรมอย่างใหม่ขึ้นมาได้อย่างลอยๆ เพราะคนเราไม่พ้นจากพื้นฐาน เท่าที่มีอยู่ซึ่งสะสมมา ฉะนั้น พื้นฐานเก่านี้เราจะต้องเข้าใจ ถ้าเราจะสร้าง จริยธรรมใหม่เราต้องแก้ไข ปรับพื้นฐานนั้น โดยประการแรกการฝึกพัฒนาแบบหนึ่งคือ การจำแนก จริยธรรมเป็นข้อ เช่น ความมี ระเบียบวินัย ความรับผิดชอบ ความกตัญญูกตเวทิตะ ความมีสติรอบคอบ ส่วนประการที่สองคือ ให้ถือ ว่าธรรมะทั้งหมดเป็นองค์ประกอบด้านต่างๆ กระบวนการเดียวกัน คือ กระบวนการพัฒนาคน ถ้าอยู่ ในกระบวนการอันเดียวกันแล้ว การฝึกก็ไม่ใช่แบบที่สร้างจริยธรรมทีละข้อ แต่เป็นการที่จะต้องหา องค์ธรรมแกนหรือตัวแกนหลักขึ้นมาอันหนึ่ง เมื่อจับแกนหลักขึ้นมาได้แล้ว ก็กำหนดว่าอะไรที่เป็น คุณสมบัติอื่นจริยธรรมข้ออื่นที่เราต้องการ^๓

สังคมไทยหรือแม้กระทั่งสังคมโลกกำลังประสบปัญหาทางด้านสังคมเพราะคนในชาติ ห่างเหินจากศีลธรรม คนที่มีการศึกษาดีแทนที่จะเป็นคนดี มีคุณธรรมจริยธรรม กลับมีความเห็นแก่ตัว มากขึ้นเป็นส่วนใหญ่ ทั้งนี้ เพราะระบบการศึกษายังไม่สามารถพัฒนาจิตใจของผู้เรียนให้เป็นคนดีได้ หลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนาเป็นสิ่งที่ช่วยส่งเสริมพัฒนาการศึกษาของคนในชาติ

^๒ วิทย์ วิศทเวทย์ และเสฐียรพงษ์ วรรณปก, จริยธรรมกับบุคคล, พิมพ์ครั้งที่ ๔, (กรุงเทพมหานคร: อักษรเจริญทัศน์, ๒๕๓๓), หน้า ค.

^๓ พระธรรมปิฎก(ป.อ.ปยุตโต), การศึกษาพัฒนาการหรือบูรณาการ, พิมพ์ครั้งที่ ๓, (กรุงเทพฯ มหานคร: มูลนิธิพุทธธรรม, ๒๕๔๓), หน้า ๓๗-๓๘.

ทั้งด้านความรู้และการปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมให้ดียิ่งขึ้นไป แต่จริยธรรมหรือคุณธรรมความดีนั้นถูกสิ่งปิดกั้นภายนอกร่างกายของเราปิดบังอำพรางไว้ สิ่งปิดกั้นภายนอกร่างกาย อาทิ เช่น ความใหญ่โต มหรสพ การแสดงที่วิจิตรตระการตาด้วยแสงฉากและลีลา การเดินร่ายรำที่งดงามอ่อนช้อยบดบังจริยธรรม ที่เกิดทางกายไว้^๔ เป็นต้น

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.๒๕๔๒ หมวด ๔ มาตรา ๒๓^๕ กล่าวว่า การจัดการศึกษาทั้งการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ การศึกษาตามอัธยาศัย ต้องเน้นความสำคัญทั้งความรู้ คุณธรรม กระบวนการเรียนรู้ และบูรณาการตามความเหมาะสมของแต่ละระดับการศึกษา นั่นคือ ทั้งความรู้ คุณธรรม และกระบวนการเรียนรู้ต้องให้ความสำคัญควบคู่กันไป การสร้างคุณธรรมก็คือ การสร้างให้คนเป็นคนดีนั่นเอง การสร้างให้ผู้เรียนเป็นคนดีต้องถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาอบรมหรือเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ หลายคนเข้าใจผิดคิดว่าถ้าจะพัฒนาให้ผู้เรียนมีคุณธรรม ก็ต้องให้เรียนวิชาที่ว่าด้วยศีลธรรมจริยธรรมตามหลักของศาสนาต่างๆ ซึ่งก็ไม่ใช้เรื่องที่ดี แต่การสร้างคุณธรรมคงไม่สามารถแยกสร้างได้ต่างหากจากการเรียนรู้ในเรื่องอื่น คุณธรรมความเป็นคนดี เป็นคุณลักษณะทางจิตใจที่แสดงออกมาผ่านการประพฤติปฏิบัติ การตัดสินใจทำหรือไม่ทำอย่างใดอย่างหนึ่ง บนพื้นฐานความเชื่อที่เป็นค่านิยมทางคุณธรรมนั้นๆ คือ พฤติกรรมของคนที่ปรากฏจะสื่อแสดงให้เห็นถึงความคิดความเชื่อเชิงคุณธรรม และจะบ่งบอกได้ว่าเป็นพฤติกรรมของคนดีหรือคนไม่ดี พฤติกรรมเหล่านี้ที่สำคัญ เช่น ความเป็นคนรู้จักหน้าที่ รับผิดชอบ ต่อตนเองและผู้อื่น ความเป็นคนซื่อสัตย์สุจริต รู้จักเสียสละ อดทน ช่วยเหลือผู้อื่น^๖ เป็นต้น

ตลอดจนในอดีต ปัจจุบัน และอนาคตของสังคมไทย ต่างก็ต้องการเยาวชนที่มีความรู้ ควบคู่คุณธรรม จริยธรรม ซึ่งต้องมีพฤติกรรมในการปฏิบัติตนที่สังคมนั้น ๆ พึงประสงค์ แต่จริยธรรมของเยาวชนไทยบางส่วนเสื่อมถอยเนื่องจากเกิดปัญหาที่เกี่ยวกับเรื่องของการกระทำ ความประพฤติที่มีความหมายเป็นดี ชั่ว ถูก ผิด ควร ไม่ควร โดยสามารถแยกได้เป็น ๒ ระดับ^๗ คือ ๑) ระดับปรากฏการณ์ทางสังคม ซึ่งเราอาจเห็นการกระทำ ความประพฤติที่ผิดจริยธรรมตั้งแต่เรื่องพื้น ๆ จนถึงเรื่องที่สลับซับซ้อน เช่น การโจมตีใส่ร้ายป้ายสีด้วยเรื่องอันเป็นเท็จทางสื่อ เป็นต้น ๒) ระดับการตัดสินใจทางจริยธรรม ซึ่งเป็นปัญหาในเรื่องการวินิจฉัยตัดสินว่าอะไรคือดี ชั่ว ถูก ผิด ควร ไม่ควร ซึ่งสะท้อนปัญหาข้อแรก คือ ถ้าบุคคลได้รับการเรียนรู้ที่ถูกต้องจนเกิดปัญญามองเห็นชัดเจนในเรื่องดี ชั่ว ถูก ผิด ควร ไม่ควรแล้ว เขาย่อมกระทำและประพฤติถูกต้องทางจริยธรรม

รวมถึงสังคมขาดมาตรฐานตัดสินทางจริยธรรมซึ่งเป็นที่ยอมรับร่วมกัน ทำให้สังคมขาดอุดมการณ์ร่วมในจริยธรรมทางสังคม ทำให้ไม่มีแนวทางที่ชัดเจน ตลอดจนยังมีค่านิยมยกย่องประสิทธิภาพเหนือคุณธรรมและจริยธรรม^๘ กล่าวคือ ค่านิยมที่ถือว่าประสิทธิภาพต้องมาก่อน “โกงไม่เป็นไร ขอให้เก่ง และมีผลงาน” ซึ่งคนรุ่นใหม่มีค่านิยมเช่นนี้มากขึ้น ซึ่งปัจจุบันนี้

^๔ กระทรวงศึกษาธิการ, กรมวิชาการ, กองวิจัยทางการศึกษา, วิจัยทางการศึกษา, “สภาพการผลิตและพัฒนาหนังสือสำหรับเด็ก”, รายงานการวิจัย, (กรุงเทพมหานคร: กรมวิชาการ, ๒๕๔๑), หน้า ๑.

^๕ ราชกิจจานุเบกษา, พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.๒๕๔๒, เล่ม ๑๑๖ ตอนที่ ๗๔ ก (๑๙ สิงหาคม ๒๕๔๒), หน้า ๗.

^๖ พนม พงษ์ไพบูลย์, ความรู้คู่คุณธรรม, (กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๓), หน้า ๑๐.

^๗ ไพฑูริย์ พัฒนาใหญ่ยิ่ง และคณะ, จริยศาสตร์, (กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต, ๒๕๕๑), หน้า ๒๖.

^๘ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๒๔.

มีการนำเสนอความคิดปัญหาเรื่อง “คนดี” หรือ “ความดี” เป็นเรื่องส่วนบุคคลเท่านั้น ใครอยากเป็นคนดีหรืออยากทำความดีอย่างไรหรือไม่เป็นเรื่องของใครของมัน ส่วนในเรื่องสังคมและการเมืองพูดกันได้เฉพาะ “ระบบที่มีประสิทธิภาพ” เท่านั้น ไม่ต้องพูดถึงคนดีและความดี เพราะถ้าระบบมีประสิทธิภาพทุกอย่างก็จะดีเอง นอกจากนี้ เยาวชนไทยยังมีพฤติกรรมในการปฏิบัติตนในสังคมที่ไม่พึงประสงค์ ๓ ประการ^๙ คือ ๑) อาชญากรรม โดยเยาวชนมีการก่ออาชญากรรมอย่างชัดเจนและมีความสลับซับซ้อนมากขึ้น ๒) ความเห็นแก่ตัว เพราะความรักตัวและความเห็นแก่ตัว ซึ่งเป็นผลมาจากระบบสังคมและเงื่อนไขทางวัตถุภายนอกมีส่วนทำให้เยาวชนมีความเห็นแก่ตัวมากขึ้นหรือน้อยลงได้ และ ๓) การหันเหจากขนบจารีตเดิม เพราะสังคมมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา จึงทำให้เยาวชนต้องมีการเปลี่ยนแปลงขนบธรรมเนียมจารีต หรือวิถีการดำเนินชีวิตแบบดั้งเดิมต้องเปลี่ยนไป จึงเป็นสาเหตุของพฤติกรรมหรือการกระทำที่ไม่พึงประสงค์ต่าง ๆ ของเยาวชนในสังคม

นอกจากนี้ เมื่อได้พิจารณาถึงจุดเริ่มต้นของการกระทำหรือพฤติกรรมต่าง ๆ นั้น เกิดมาจากจิตใจเป็นสำคัญซึ่งมีความเกี่ยวเนื่องและสอดคล้องกับทฤษฎีต้นไม้จริยธรรม^{๑๐} ที่เป็นการอธิบายถึงสาเหตุของพฤติกรรมของคนดีและของคนเก่ง ว่าพฤติกรรมเหล่านี้มีสาเหตุมาจากทางจิตใจอะไรบ้าง โดยทฤษฎีต้นไม้จริยธรรมแบ่งเป็น ๓ ส่วน คือ ส่วนแรก เป็นดอกและผลไม้บนต้น แสดงถึงพฤติกรรมการทำดีละเว้นชั่ว การทำงานอย่างขยันขันแข็งเพื่อส่วนรวม เป็นพฤติกรรมของพลเมืองดีที่เอื้อต่อการพัฒนาประเทศ ซึ่งมีสาเหตุมาจากส่วนที่สอง และส่วนที่สาม โดยส่วนที่สอง เป็นลำต้นของต้นไม้ซึ่งเป็นเรื่องของจิตใจโดยมีลักษณะอยู่ ๕ ด้าน คือ ๑) เหตุผลเชิงจริยธรรม ๒) มุ่งอนาคตและควบคุมตน ๓) ความเชื่ออำนาจในตน ๔) แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ และ ๕) ทศนคติ คุณธรรมและค่านิยม (ที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมนั้น ๆ หรือสถานการณ์นั้น) และส่วนที่สาม เป็นรากของต้นไม้ซึ่งเป็นเรื่องของจิตใจโดยมีลักษณะอยู่ ๓ ด้าน คือ ๑) สติปัญญา ๒) ประสบการณ์ทางสังคม ๓) สุขภาพจิต

ดังนั้น การขาดจริยธรรมจึงเป็นต้นเหตุของความเสื่อมโทรมทางทรัพยากรมนุษย์ของสังคมไทย^{๑๑} โดยมีสาเหตุมาจาก ๒ ทาง คือ ๑) ทางธรรม และ ๒) ทางโลก ซึ่งเมื่อมองในทางธรรมนั้นสามารถมองได้หลายมิติ เช่น มองในมิติของความเป็น อนิจจัง ทุกสิ่งทุกอย่างในโลกนี้เมื่อมีความเจริญก็ย่อมมีความเสื่อมเป็นธรรมดา ไม่มีสิ่งใดที่จะคงอยู่ในสภาพนั้นได้ตลอดไป หรือมองในมิติที่มนุษย์เป็นผู้กระทำความดี ความชั่ว เพราะมนุษย์ยังมีกิเลสตัณหาอุปาทานด้วยกันทั้งสิ้นยังไม่สามารถตัดกิเลส ตัณหา อุปาทานต่าง ๆ ออกไปได้ และเมื่อวิเคราะห์ให้ลึกลงไป ก็จะพบว่ากิเลส ตัณหา อุปาทานล้วนเกิดจากความโลภ ความโกรธ และความหลง หรือที่เราเรียกว่า อุกุศลมูล ถ้ามีน้อย และไม่ฝึกใฝ่ในทางชั่วก็จะทำให้เกิดความเจริญทั้งต่อตนเอง ต่อผู้อื่น สังคมโดยรวมได้เป็นอย่างดี เป็นต้น เมื่อมองในทางโลก จะเห็นได้ว่ามนุษย์แต่ละคนมีความรู้สึกนึกคิดต่างกัน ความสามารถก็ไม่เท่าเทียมกัน ค่านิยมก็ไม่เหมือนกัน เมื่อสังคมโลกมีพลโลกมากขึ้นแต่ทรัพยากรที่มีอยู่ในโลกมีอยู่อย่างจำกัด

^๙ สุลักษณ์ ศิวรักษ์, **จริยธรรมในสังคมไทยในทัศนะของฝ่ายศาสนา**, รายงานการสัมมนาจริยธรรมในสังคมไทยปัจจุบัน, (กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักงานนายกรัฐมนตรี, ๒๕๒๒), หน้า ๑๐๑.

^{๑๐} ดวงเดือน พันธุมนาวิณ, **ทฤษฎีต้นไม้จริยธรรม : การวิจัยและการพัฒนาบุคคล**, พิมพ์ครั้งที่ ๔, (กรุงเทพมหานคร: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, ๒๕๔๔), หน้า ๒ - ๔.

^{๑๑} อมร รักษาสัตย์, **การพัฒนาอุดมการณ์และการฟื้นฟูคุณธรรมของชาติ เพื่อแก้ไขความเสื่อมโทรมในสังคมไทย**, รายงานการสัมมนาจริยธรรมในสังคมไทยปัจจุบัน, (กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักงานนายกรัฐมนตรี, ๒๕๒๒), หน้า ๑๕๕ - ๑๕๖.

มนุษย์จึงเกิดการแก่งแย่งแข่งขันกันเพื่อมาตอบสนองความต้องการของตนเองหรือพวกพ้อง เช่น การแข่งขันกันร่ำรวยมั่งคั่ง แข่งขันกันแสวงหาอำนาจทางการเมือง ทางสังคม แข่งขันกันหาชื่อเสียง ซึ่งมีทั้งในทางสุจริต ถูกกฎหมาย หรือในทางทุจริต ผิดกฎหมาย ผิดศีลธรรม เป็นต้น ซึ่งเป็นผลทำให้พฤติกรรมของประชาชนทั่วไปรวมถึงชาวบ้าน ชาวเมือง ทุกเพศทุกวัย จะมีพฤติกรรมแยกได้ออกเป็น ๒ กลุ่ม คือ ความประพฤติผิดศีลธรรม โดยยึดตามหลักพระพุทธศาสนา คือ ศีล ๕ และอบายมุข กับ ความประพฤติที่ผิดกฎหมายและมีได้เป็นไปตามที่ควรจะเป็นไปตามที่ควรจะเป็นในฐานะพลเมืองดี โดยจะกล่าวรวบรวมตามลำดับ^{๑๒} ดังนี้

๑) การฆ่าสัตว์ตัดชีวิต โดยปกติคนไทยส่วนใหญ่เป็นคนใจบุญ ไม่ฆ่าสัตว์ตัดชีวิต แต่ในปัจจุบันมีการฆ่าทำลายล้างกันทุกวัน ซึ่งปรากฏให้เห็นในสื่อต่าง ๆ รวมทั้งการฆ่าสัตว์ทำทารุณกรรมสัตว์โดยไม่จำเป็น ไม่ได้ทำเป็นอาหารหรืออาชีพ

๒) การลักทรัพย์ ฉ้อโกง ยักยอก หลอกหลวง เพื่อหวังทรัพย์สินของผู้อื่น

๓) ความผิดทางเพศ ซึ่งมีมากมายทั้งในระดับส่วนตัวและส่วนรวม

๔) การเสพสุราเมรัย มีมากทุกระดับทุกอาชีพ โดยเฉพาะในหมู่ผู้ชายไทย ทั้งในเมืองและชนบท

๕) การติดยาเสพติดให้โทษ มีทุกชนิด ตั้งแต่ กัญชา ฝิ่น เฮโรอีน ยาบ้า เป็นต้น

๖) การติดการพนันและอบายมุขอื่น ๆ ทุกชนิด ตั้งแต่ การเล่นพนันบอล หวยเบอร์เลข หวยลอตเตอรี่ ไพ่ ตีไก่ แข่งม้า เป็นต้น

๗) ละเลยไม่ปฏิบัติหน้าที่พลเมืองดี เช่น พยายามหลบหนีราชการทหาร

๘) ละเลยหลักเลี้ยงชีพอาชีพต่าง ๆ อย่างสุดฝีมือ หาประโยชน์ที่เต็มใจเสียชีพอาชีพ ครบถ้วนได้น้อยมาก

๙) ไม่พยายามช่วยตัวเองหรือร่วมกันช่วยตนเอง เพื่อยกฐานะของตนเองและของชุมชน ต้องโทษเทพดาฟ้าดิน หรือรอให้ทางราชการยื่นมือมาช่วย

๑๐) ไม่ขยันขันแข็งตั้งใจประกอบอาชีพ ไม่ว่าจะเป็อาชีพอิสระของตนเองหรือไปรับจ้าง ทำให้ผู้อื่น มักท้อถอย เหนื่อยหน่ายงาน

๑๑) ชอบสะดวกสบาย โก้โก้ ฟุ่มเฟือย ชอบสนุก ชอบพิธีการต่าง ๆ อย่างสิ้นเปลือง

จากแนวคิด และผลการศึกษาวิจัยของนักวิชาการต่าง ๆ ผู้วิจัยได้ประมวลแนวคิดที่เกี่ยวกับสภาพปัญหาและอุปสรรคการดำเนินการด้านจริยธรรมของนักศึกษาระดับอุดมศึกษาจากการวิจัยเอกสารสามารถสรุปได้ ดังต่อไปนี้

ตารางที่ ๓.๑ สภาพปัญหาและอุปสรรคการดำเนินการด้านจริยธรรมของนักศึกษาระดับอุดมศึกษา จากการวิจัยเอกสาร

นักวิชาการ	แนวคิดหลัก
วิทย์ วิศทเวทย์ และ เสฐียรพงษ์ วรรณปก, (๒๕๓๓, หน้า ค)	มนุษย์จะสนองความต้องการของตนเองทั้งทางกาย ใจ และเกียรติยศศักดิ์ศรี มนุษย์ต้องกระทำการ ๒ ประการ คือ ๑. ประกอบอาชีพการงาน ๒. มีความรู้ความสามารถ หากมีแต่ความรู้ความสามารถ ไม่มีจริยธรรมเป็นหลักในการ

^{๑๒} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๔๖ - ๑๔๘.

ตารางที่ ๓.๑ (ต่อ)

นักวิชาการ	แนวคิดหลัก
	ประพจน์ ความสามารถที่มีอยู่ไม่มีประโยชน์อะไร
พระธรรมปิฎก(ป.อ.ปยุตฺโต), (๒๕๔๓, หน้า ๓๗-๓๘)	จริยธรรมเป็นสิ่งที่สั่งสมตกทอดมาเป็นกระบวนการที่มีความต่อเนื่อง ไม่สามารถสร้างคนให้มีจริยธรรมอย่างใหม่ขึ้นมาได้ เพราะมนุษย์มีพื้นฐานเก่าที่สะสมมา ดังนั้น ถ้าจะสร้างจริยธรรมใหม่เราต้องแก้ไขปรับพื้นฐานเดิม ดังนี้ ๑.ฝึกพัฒนา ๒.ใช้ธรรมะเป็นองค์ประกอบในการพัฒนาในด้านต่างๆ
พนม พงษ์ไพบูลย์, (๒๕๔๓, หน้า ๑๐)	การจัดกระบวนการเรียนรู้ต้องให้ความสำคัญกับความรู้คู่คุณธรรม โดยการสร้างคุณธรรมก็คือ การสร้างให้คนเป็นคนดี ด้วยการศึกษอบรม ความเป็นคนดี เป็นคุณลักษณะทางจิตใจที่แสดงออกผ่านการประพฤติปฏิบัติ การตัดสินใจทำหรือไม่ทำอย่างใดอย่างหนึ่ง เช่น รู้จักหน้าที่ รับผิดชอบ ซื่อสัตย์สุจริต เสียสละ อดทน ช่วยเหลือผู้อื่น
ไพฑูริย์ พัฒน์ใหญ่ยิ่ง และคณะ, (๒๕๕๑, หน้า ๒๖ และ๑๒๔)	สาเหตุการเสื่อมถอยจริยธรรมของเยาวชนไทยเกิดจากการประพฤติปฏิบัติ โดยแยกได้เป็น ๒ ระดับ ๑.ระดับปรากฏการณ์ทางสังคม ๒.ระดับการตัดสินใจทางจริยธรรม
สุลักษณ์ ศิวรักษ์, (๒๕๒๒, หน้า ๑๐๑)	คนรุ่นใหม่มีค่านิยมที่ถือว่าประสิทธิภาพต้องมาก่อน “โกงไม่เป็นไร ขอให้เก่ง และมีผลงาน” “คนดี” หรือ “ความดี” เป็นเรื่องส่วนบุคคลเท่านั้น ในเรื่องสังคมและการเมืองพูดกันได้เลย เฉพาะ “ระบบที่มีประสิทธิภาพ” เท่านั้น ไม่ต้องพูดถึงคนดีและความดี เพราะถ้าระบบมีประสิทธิภาพทุกอย่างก็จะดีเอง โดยพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ของเยาวชนมี ๓ ประการ ๑.อาชญากรรม ๒.ความเห็นแก่ตัว ๓.การหันเหจากขนบจารีตเดิม
ดวงเดือน พันธุนาวิน, (๒๕๔๔, หน้า ๒-๔)	พฤติกรรมของคนดีและคนเก่ง มีสาเหตุมาจากทางจิตใจ โดยใช้ทฤษฎีต้นไม้จริยธรรม ซึ่งแบ่งเป็น ๓ ส่วน ๑.ดอกและผลไม้บนต้น (พฤติกรรมการทำดีละเว้นชั่ว) ๒.ลำต้นของต้นไม้ (เป็นเรื่องของจิตใจ) ๒.๑ เหตุผลเชิงจริยธรรม ๒.๒ มุ่งอนาคตและควบคุมตน ๒.๓ ความเชื่ออำนาจในตน ๒.๔ แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ๒.๕ ทศนคติ คุณธรรมและค่านิยม ๓.รากของต้นไม้ (เป็นเรื่องของจิตใจ) ๓.๑ สติปัญญา ๓.๒ ประสบการณ์ทางสังคม ๓.๓ สุขภาพจิต

ตารางที่ ๓.๑ (ต่อ)

นักวิชาการ	แนวคิดหลัก
อมร รักษาสัตย์, (๒๕๒๒, หน้า ๑๔๖-๑๕๖)	<p>สาเหตุของความเสื่อมโทรมทางทรัพยากรมนุษย์ในสังคมไทย</p> <p>๑.ทางโลก (การแข่งขันกันร่ำรวย, อำนาจทางการเมือง)</p> <p>๒.ทางธรรม (อนิจจัง, กิเลส, ตัณหา, อุปาทาน, โลภ, โกรธ หลง)</p> <p>พฤติกรรมของมนุษย์โดยทั่วไปแยกได้เป็น ๒ กลุ่ม คือ</p> <p>๑. ความประพฤติผิดศีลธรรม และ ๒. ความประพฤติที่ผิดกฎหมาย ซึ่งมีดังนี้</p> <ol style="list-style-type: none"> ๑) ฆ่าสัตว์ตัดชีวิต ๒) ลักทรัพย์ ฉ้อโกง ยักยอก หลอกหลวง ๓) ความผิดทางเพศ ๔) เสพสุราเมรัย ๕) ดิตยาเสพติดให้โทษ ๖) ดิตการพนัน ๗) ละเลยไม่ปฏิบัติหน้าที่พลเมืองดี ๘) ละเลยหลีกเลี่ยงภาษีอากร ๙) ไม่พยายามช่วยตัวเองหรือร่วมกันช่วยตนเอง ๑๐) ไม่ขยันขันแข็งตั้งใจประกอบอาชีพ ๑๑) ชอบสะดวกสบาย ใ้แก่ ฟูมเฟื่อย ชอบสนุก

กล่าวโดยสรุป จากสภาพปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินการด้านจริยธรรมของนักศึกษาระดับอุดมศึกษาซึ่งจากการวิเคราะห์ในการวิจัยเอกสาร พบว่าเยาวชนบางส่วนมีการประพฤติปฏิบัติในสิ่งที่ไม่ถูกต้อง ไม่ว่าจะเป็นในเรื่องการกระทำความผิดตามกฎหมายของสังคม เช่น การทำร้ายร่างกายกัน ทะเลาะวิวาท การลักทรัพย์ การเสพยาเสพติดให้โทษ หรือแม้กระทั่งการประพฤติผิดศีลธรรม จริยธรรม เช่น ชอบเที่ยวเตร่ในสถานบันเทิงเรีงรมย์ มั่วสุมในการเล่นการพนัน ใช้อารมณ์ในการตัดสินใจ หรือแก้ปัญหาโดยขาดการคิดพิจารณาอย่างรอบคอบ คบหาสมาคมกับบุคคลที่มีความประพฤติไม่ดี มีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร ไม่ตั้งใจศึกษาเล่าเรียน หลบหนีออกจากบ้าน ใช้จ่ายฟุ้งเฟ้อ ส่อเสียด หยาบคาย เพ้อเจ้อ ไม่เคารพเชื่อฟังบิดามารดา ผู้ปกครอง และมีพฤติกรรมในการประพฤติปฏิบัติชอบความรุนแรง เป็นต้น ซึ่งล้วนแล้วแต่มีสาเหตุมาจากภายในตัวของนักศึกษาเอง และมีสภาพแวดล้อมของสังคมที่ไม่เป็นระเบียบรอบ ๆ ตัวของเยาวชนที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของเยาวชน รวมถึง การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมในการดำเนินชีวิตที่เป็นอยู่ การเลียนแบบเอาอย่างกัน ซึ่งก็เกิดมาจากการเรียนรู้เป็นจึงเป็นเหตุทำให้ ทศนคติความเชื่อ ค่านิยม การคิด และการตัดสินใจของนักศึกษาบางส่วนเกิดการเปลี่ยนแปลงไปในสิ่งที่ไม่ถูกต้อง

๓.๓ วิเคราะห์สภาพปัญหาและอุปสรรคการดำเนินการด้านจริยธรรมของนักศึกษา ระดับอุดมศึกษาจากการวิจัยคุณภาพ โดยเก็บข้อมูลของผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants)

๓.๓.๑ สภาพปัญหาและอุปสรรค

จากการวิเคราะห์สภาพปัญหาและอุปสรรคการดำเนินการด้านจริยธรรมของนักศึกษา ระดับอุดมศึกษาในการวิจัยเอกสารตามที่กล่าวมาแล้วในตอนต้น ผู้วิจัยจึงวิเคราะห์ข้อมูลเพิ่มเติมจากผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) จำนวน ๓๐ รูป/คน และมีประเด็นการสัมภาษณ์ที่เกี่ยวกับจริยธรรมของนักศึกษาระดับอุดมศึกษา คือ การประพฤติปฏิบัติในสิ่งที่ดีงาม ถูกต้องของนักศึกษาระดับอุดมศึกษามีปัญหาหรืออุปสรรคอย่างไรบ้าง และเกิดจากสาเหตุอะไร ซึ่งจากการสัมภาษณ์ พบว่า สภาพปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินการด้านจริยธรรมของนักศึกษาระดับอุดมศึกษานั้น มีรากฐานมาจากตัวนักศึกษาเป็นสำคัญ ซึ่งสรุปได้ ๓ ประการ ดังนี้

๑. ปัญหาที่เกิดจากการประพฤติ การปฏิบัติ และการกระทำต่าง ๆ ของนักศึกษา

ปัญหาที่เกิดจากการประพฤติ การปฏิบัติ หรือการแสดงออกด้วยการกระทำต่าง ๆ ของนักศึกษาเองเป็นสิ่งที่สามารถเห็นได้อย่างชัดเจน โดยการตั้งใจ และความรับผิดชอบในการศึกษาเล่าเรียนของนักศึกษาลดน้อยลง^{๑๓} ขาดการเอาใจใส่ในการเรียน^{๑๔} มีพฤติกรรมปฏิบัติในการเลียนแบบในสิ่งที่ไม่เหมาะสม ไม่ถูกต้อง^{๑๕} ทะเลาะวิวาทกันทั้งในสถาบันเดียวกัน และต่างสถาบัน นักศึกษาหญิงแต่งกายไม่เหมาะสม ซึ่งเป็นมูลเหตุที่ก่อให้เกิดอาชญากรรมทางเพศ มีการขายบริการทางเพศทั้งผู้หญิง และผู้ชาย อยู่ร่วมกันฉันท์สามีภรรยา^{๑๖} การเสพสื่อของนักศึกษา โดยเฉพาะ Social Media เป็นแรงจูงใจให้ถูกชักนำไปในทางเสื่อมเสีย เช่น การ Post รูปโป๊ เปลือย เป็นต้น^{๑๗} หรือกระทำในสิ่งที่ไม่ดีงาม ผิดจริยธรรมและศีลธรรมอันดีงามซึ่งเกิดขึ้นในทุกภาคส่วนของสังคมไทย^{๑๘} ใช้จ่ายฟุ่มเฟือย เชื้อเพื่อนและช่วยปกปิดความลับของเพื่อนที่ปฏิบัติในสิ่งที่ไม่ถูกต้อง บางครั้งชอบทำตามเพื่อนในสิ่งที่ไม่ถูกไม่ควร เช่น ดื่มสุรา สูบบุหรี่ หรือติดสารเสพติด เป็นต้น^{๑๙} ซึ่งจะเห็นได้ว่าปัญหาจริยธรรม หรือการทำความดีนั้นขึ้นอยู่กับตัวบุคคลที่จะเลือกสิ่งไหนถูก และ

^{๑๓} สัมภาษณ์ พระครูปริยัติกิตติธำรง, ผศ.ดร. คณบดีคณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๙ ธันวาคม ๒๕๕๖.

^{๑๔} สัมภาษณ์ พระครูปริมาณารักษ์, รศ.ดร. อาจารย์ประจำภาควิชาเศรษฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๙ ธันวาคม ๒๕๕๖.

^{๑๕} สัมภาษณ์ นายสุนทร วงศ์เสน, คณบดีคณะวิศวกรรมศาสตร์ สถาบันรัชต์ภาคย์, ๒๐ ธันวาคม ๒๕๕๖.

^{๑๖} สัมภาษณ์ ดร.ลักขณา กล้ารบ, ผู้อำนวยการศูนย์การจัดการศึกษานอกสถานที่ตั้ง จังหวัดสกลนคร สถาบันรัชต์ภาคย์, ๒๒ ธันวาคม ๒๕๕๖.

^{๑๗} สัมภาษณ์ พ.อ.หญิง วโรชา สุทธิรักษ์, ผู้ช่วยคณบดีฝ่ายกิจการนักศึกษา มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต, ๙ มกราคม ๒๕๕๗.

^{๑๘} สัมภาษณ์ รศ.ศิริโรจน์ ภาคสุวรรณ, อาจารย์ประจำคณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๑๗ ธันวาคม ๒๕๕๖.

^{๑๙} สัมภาษณ์ ดร.สุรฉัตร รัตนวิเชียร, อาจารย์ประจำบัณฑิตวิทยาลัย สถาบันรัชต์ภาคย์, ๒๒ ธันวาคม ๒๕๕๖.

สิ่งไหนผิด ตลอดจนมีค่านิยมในสังคมที่ผิด ๆ เช่น นักศึกษาหญิงนุ่งกระโปรงสั้น^{๒๐} อาจกล่าวได้ว่า ปัจจุบันนักศึกษาในระดับอุดมศึกษาบางส่วน “คำว่าจริยธรรมในการประพฤติปฏิบัติในสิ่งที่ดีงามของนักศึกษามีปัญหาและอุปสรรคอย่างมาก เพราะขาดจริยธรรมในการประพฤติปฏิบัติ เช่น การรักษาศีล ๕ ยังปฏิบัติไม่ได้ เป็นต้น^{๒๑} รวมถึงนักศึกษาบางส่วนเกิดความเสื่อมทรามทางจิตใจ คือ การขาดคุณธรรม จริยธรรม ศีลธรรมในการดำเนินชีวิต มีค่านิยมฟุ่มเฟือย คลั่งไคล้ ก้าวร้าว รุนแรง ก่ออาชญากรรม ตีดาเยาเสพติด ทะเลาะวิวาท โดยปัญหาเหล่านี้มีความรุนแรงมากขึ้นเรื่อย ๆ จนกลายเป็นเรื่องธรรมดา มีการค้าประเวณีเพื่อแลกกับเงินไปสนองความต้องการของตนเอง ดังนั้นควรมีหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง หรือหน่วยงานที่รับผิดชอบในการรณรงค์ด้านการรักษาวัฒนธรรมอันดีงาม การนิยมของไทย สินค้าไทย ประเพณีไทย การเป็นอยู่แบบไทย ๆ ที่สืบทอดกันมา เพื่อลดความฟุ้งเฟ้อของเยาวชนที่เกี่ยวข้องกับค่านิยมต่างชาติ^{๒๒} นอกจากนี้ความรับผิดชอบของตนเองของนักศึกษา และต่อผู้อื่นยังมีน้อย ขาดความเอาใจใส่ในการศึกษาเล่าเรียน การปฏิบัติตามหลักพื้นฐานทางพุทธศาสนา คือ ศีล ๕ ยังไม่ค่อยมี ความตระหนักหรือพยายามที่จะปฏิบัติในสิ่งที่ถูกต้องมีน้อย^{๒๓} ความมีระเบียบวินัยในเรื่องต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของการดำรงชีวิตประจำวัน การศึกษาเล่าเรียน การเลือกคบเพื่อน การคิดพิจารณารับผิดชอบต่อชีวิตยังมีน้อย ความต่อเนื่องในการปฏิบัติในสิ่งที่ถูกต้อง ขาดความชัดเจน^{๒๔} ความเป็นโลกาภิวัตน์ หรือความเป็นโลกแห่งข้อมูลข่าวสารในสังคมมนุษย์ ทำให้นักศึกษามีการประพฤติ การปฏิบัติแบบเอาอย่างกัน โดยไม่พิจารณาให้ถ่องแท้ว่าสิ่งใดควรกระทำหรือไม่ควรกระทำ^{๒๕} ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศไปในทางที่ผิดศีลธรรม เช่น การดูหนังลามกอนาจาร ดูรูปโป๊ เป็นต้น^{๒๖} ตลอดจนนักศึกษาบางส่วนพยายามที่จะปฏิบัติตนให้มีความทันสมัยจนลืมนึกว่าสิ่งที่ควรประพฤติปฏิบัติคืออะไร ขาดความรับผิดชอบต่อหน้าที่ๆสมควรปฏิบัติ หลงในวัตถุนิยมจนเกินไป^{๒๗} และเกิดจากแรงจูงใจของนักศึกษาเองที่ต้องการจะกระทำถึงแม้ว่าสิ่งที่กระทำจะเป็นสิ่งที่ไม่ถูกต้อง แต่ต้องการได้รับการยอมรับจากเพื่อนในกลุ่ม สิ่งใดก็ตามเป็นสิ่งที่เพื่อนในกลุ่มไม่ยอมรับก็จะไม่ทำ^{๒๘}

^{๒๐} สัมภาษณ์ นายเด่นเดช อุซึ้ง, นิสิตชั้นปีที่ ๓ คณะรัฐประศาสนศาสตร์ สถาบันรัชตภาคย์, ๒๖ พฤศจิกายน ๒๕๕๖.

^{๒๑} สัมภาษณ์ นางสาวปวีณา สิตวงษ์, นิสิตชั้นปีที่ ๓ คณะรัฐประศาสนศาสตร์ สถาบันรัชตภาคย์, ๒๖ พฤศจิกายน ๒๕๕๖.

^{๒๒} สัมภาษณ์ รศ.ดร.สุเชษฐ์ สมิตินันท์, อาจารย์ประจำคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๘ มกราคม ๒๕๕๗.

^{๒๓} สัมภาษณ์ นายกวี รัตนปรีชาเวช, ผู้จัดการทั่วไป บริษัท สยามแวิ๊กส์สเตนดาร์ด จำกัด, ๑๓ มกราคม ๒๕๕๗.

^{๒๔} สัมภาษณ์ ผศ.ดร.นิภากร กำจรเมฆกุล, ผู้ช่วยคณบดีฝ่ายบริหาร มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต, ๙ มกราคม ๒๕๕๗.

^{๒๕} สัมภาษณ์ นายบุญหลอม ตรีเมฆ, ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านคำเม็ก (พัฒนาบำรุง), ๒๑ ธันวาคม ๒๕๕๖.

^{๒๖} สัมภาษณ์ นายสมโภช วิโรจน์เรือง, ข้าราชการบำนาญ (ครู), ๒๑ ธันวาคม ๒๕๕๖.

^{๒๗} สัมภาษณ์ นายสมควร นาสนม, ผู้ช่วยผู้อำนวยการเขตการเดินรถที่ ๓ องค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ, ๑๓ มกราคม ๒๕๕๗.

^{๒๘} สัมภาษณ์ นางมะลิวัลย์ อารีถนอมวงศ์, ข้าราชการครู ระดับ ๗ โรงเรียนบ้านโคกดอนม่วย, ๒๑ ธันวาคม ๒๕๕๖.

๒. ปัญหาที่เกิดจากการใช้วาจาในการสื่อสาร หรือการดำรงชีวิตประจำวันของนักศึกษา ปัญหาที่เกิดจากการใช้วาจาในการสื่อสาร หรือการดำรงชีวิตประจำวันของนักศึกษาก็เป็นปัญหาที่สามารถเห็นได้อย่างชัดเจนเช่นกัน โดยนักศึกษาบางส่วนมีการใช้คำพูดหรือใช้ภาษาที่หยาบคาย รุนแรง โดยเพราะการใช้ภาษาใน Social Media มีการใช้ภาษาพูดที่เป็นภาษาหยาบคาย รุนแรง โดยนักศึกษามองว่าเป็นสิ่งที่ไม่ใช่ของแปลก เป็นเรื่องปกติ ซึ่งเป็นเรื่องอันตรายมากหากนักศึกษาไม่ใช้วิจารณญาณในการกลั่นกรองก่อน^{๒๙} รวมถึงในปัจจุบันนักศึกษาบางส่วนใช้วาจาในการสื่อสารระหว่างเพื่อนด้วยกันเอง หรือกับคนที่ใกล้ชิดสนิทสนมที่หยาบคาย ไม่สุภาพ ใช้คำภาษาไทยที่ไม่ถูกต้อง หรือใช้คำที่ด่าทอ บิดา มารดา ผู้อื่น ดูถูก เหยียดหยามผู้อื่น และใช้คำพูดที่ไม่มีสัมมาคารวะต่อผู้ที่สูงวัยกว่า^{๓๐}

๓. ปัญหาที่เกิดจากการใช้ความคิดในการพิจารณาเรื่องต่าง ๆ ของนักศึกษา

ปัญหาที่เกิดจากการใช้ความคิดในการพิจารณาเรื่องต่าง ๆ ของนักศึกษานี้เป็นเรื่องของการใช้ความคิดของนักศึกษาในการตัดสินใจเพื่อให้รู้ว่าสิ่งใดถูกต้อง สมควรกระทำ หรือละเว้นกระทำ รวมถึงสิ่งใดไม่ถูกต้องสมควรกระทำ หรือละเว้นกระทำ เนื่องจากนักศึกษามีพื้นฐานมาไม่เหมือนกัน มีที่มาจากที่ ๆ หลากหลายทำให้ความคิด หรือการปฏิบัติตนไม่เหมือนกัน ขาดความชัดเจนในการปฏิบัติร่วมกัน^{๓๑} การประพฤติปฏิบัติที่เป็นแบบอย่างที่ดี นักศึกษาไม่ค่อยให้ความสนใจ^{๓๒} ขาดจิตอาสาในการทำเพื่อประโยชน์ของส่วนรวม^{๓๓} ปล่อยึดตามกระแสบริโภคนิยม ขาดการควบคุมกายและจิต มีค่านิยมที่ไม่เหมาะสม โดยไม่คำนึงถึงฐานะทางเศรษฐกิจ^{๓๔} ขาดความยุติธรรม กล่าวหาญาติและอารมณ์ไม่มั่นคง และการเห็นอกเห็นใจผู้อื่น^{๓๕} ไม่เข้าใจหรือไม่สนใจในเรื่องศีลธรรม จริยธรรม และวัฒนธรรมอันดีงาม^{๓๖} แยกไม่ออกเรื่องการทำความดี ซึ่งขึ้นอยู่กับจิตใจของนักศึกษาเอง ชอบคิดว่าการทำความดีมันยากกว่าทำความชั่ว^{๓๗} ตลอดจน เพื่อนก็เป็นปัญหาที่ทำให้นักศึกษาในสิ่งที่ไม่ดีงาม ชักชวนทำในสิ่งที่ผิดจริยธรรม เพราะนักศึกษาจัดได้ว่าเป็นวัยรุ่นกลุ่มหนึ่งที่มี

^{๒๙} สัมภาษณ์ พ.อ.หญิง วโรชา สุทธิรักษ์, ผู้ช่วยคณบดีฝ่ายกิจการนักศึกษา มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต, ๙ มกราคม ๒๕๕๗.

^{๓๐} สัมภาษณ์ นางสาวอัญชลี จุฑา, นิสิตชั้นปีที่ ๔ คณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต, ๙ มกราคม ๒๕๕๗.

^{๓๑} สัมภาษณ์ พระครูปริมาณรักษ์, รศ.ดร. อาจารย์ประจำภาควิชาเศรษฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๙ ธันวาคม ๒๕๕๖.

^{๓๒} สัมภาษณ์ นายสุนทร วงศ์เสน, คณบดีคณะวิศวกรรมศาสตร์ สถาบันรัชต์ภาคย์, ๒๐ ธันวาคม ๒๕๕๖.

^{๓๓} สัมภาษณ์ นางฐิติมา พรหมทอง, คณบดีคณะศิลปศาสตร์ สถาบันรัชต์ภาคย์, ๑๙ ธันวาคม ๒๕๕๖.

^{๓๔} สัมภาษณ์ ดร.สุรฉัตร รัตนวิเชียร, อาจารย์ประจำบัณฑิตวิทยาลัย สถาบันรัชต์ภาคย์, ๒๒ ธันวาคม ๒๕๕๖.

^{๓๕} สัมภาษณ์ นางมะลิวัลย์ อารีถนอมวงศ์, ข้าราชการครู ระดับ ๗ โรงเรียนบ้านโคกดอนม่วย, ๒๑ ธันวาคม ๒๕๕๖.

^{๓๖} สัมภาษณ์ รศ.ศิริโรจน์ ภาคสุวรรณ, อาจารย์ประจำคณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๑๗ ธันวาคม ๒๕๕๖.

^{๓๗} สัมภาษณ์ นางสาวอภิญญา ชินราม, นิสิตชั้นปีที่ ๓ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๘ มกราคม ๒๕๕๗.

ความอยากรู้ อยากรู้อยากเห็น อยากรู้อยากลอง และต้องการความนับถือยกย่องจากเพื่อน ๆ ในกลุ่ม^{๓๘} ดังนั้น การเลือกคบเพื่อน ถ้าคบคนดี ก็จะทำให้ดีตาม แต่ถ้าคบคนที่ตรงกันข้ามก็จะได้ผลที่ตรงกันข้ามกัน^{๓๙}

กล่าวโดยสรุป สภาพปัญหาและอุปสรรคการดำเนินการด้านจริยธรรมของนักศึกษาระดับอุดมศึกษา จากผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) จำนวน ๓๐ รูป/คน นั้น มีรากฐานมาจากตัวนักศึกษาเป็นสำคัญ ซึ่งสรุปได้ ๓ ประการ คือ ๑) ปัญหาที่เกิดจากการประพฤติ การปฏิบัติ และการกระทำต่างของนักศึกษา ๒) ปัญหาที่เกิดจากการใช้วาจาในการสื่อสาร หรือการดำรงชีวิตประจำวันของนักศึกษา และ ๓) ปัญหาที่เกิดจากการใช้ความคิดในการพิจารณาเรื่องต่าง ๆ ของนักศึกษา ซึ่งผู้วิจัยสามารถแจกแจงตารางความถี่ของข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ได้ ดังนี้

ตารางที่ ๓.๒ สภาพปัญหาและอุปสรรคการดำเนินการด้านจริยธรรมของนักศึกษาระดับอุดมศึกษาโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview)

ข้อที่	ประเด็น/ตัวบ่งชี้	ผู้ตอบแบบสัมภาษณ์		
		ความถี่	รูป/คน	ร้อยละ
๑.	ด้านการประพฤติ ปฏิบัติ และการกระทำของนักศึกษา	๑๖	๑,๒,๓,๔,๕,๖,๗,๘,๑๐,๑๔,๑๖,๑๘,๑๙,๒๐,๒๒,๒๓	๕๓.๓๓
๒.	ด้านการใช้วาจาในการสื่อสาร หรือการดำรงชีวิตประจำวัน	๒	๕,๒๖	๖.๖๗
๓.	ด้านการใช้ความคิดในการพิจารณาเรื่องต่าง ๆ ของนักศึกษา	๘	๒,๘,๙,๑๐,๑๙,๒๔,๒๙,๓๐	๒๖.๖๗

จากตารางที่ ๓.๒ พบว่าผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) มีการนำเสนอแนวคิดสภาพปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินการด้านจริยธรรมของนักศึกษาระดับอุดมศึกษา โดยผู้วิจัยสามารถอธิบายได้ด้วยการจัดลำดับความเหมาะสมจากมากไปหาน้อยตามลำดับ ดังนี้

ลำดับที่ ๑ ตัวบ่งชี้ด้านปัญหาการประพฤติ ปฏิบัติ และการกระทำของนักศึกษา

ลำดับที่ ๒ ตัวบ่งชี้ด้านการใช้ความคิดในการพิจารณาเรื่องต่าง ๆ ของนักศึกษา

ลำดับที่ ๓ ตัวบ่งชี้ด้านการใช้วาจาในการสื่อสาร หรือการดำรงชีวิตประจำวัน

จากการศึกษาวิเคราะห์ในการวิจัยเอกสารสภาพปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินการด้านจริยธรรมของนักศึกษาระดับอุดมศึกษาตามที่กล่าวมาแล้วในตอนต้นพบว่าปัญหาที่เกิดขึ้นนั้นเกิดจากภายในตัวของนักศึกษาเป็นหลัก โดยสภาพแวดล้อมรอบตัวนักศึกษาก็มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการปฏิบัติของนักศึกษา ดังนั้น ผู้วิจัยสรุปได้ว่าตัวบ่งชี้ด้านปัญหาการประพฤติ ปฏิบัติ และการกระทำของนักศึกษาบางส่วนเป็นปัจจัยหลักที่ก่อให้เกิดปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินการด้านจริยธรรมของนักศึกษาระดับอุดมศึกษา โดยตัวบ่งชี้ด้านการใช้ความคิดในการพิจารณาเรื่องต่าง ๆ

^{๓๘} สัมภาษณ์ นางสาวภัทรศยา เขียวฉวี, นิสิตชั้นปีที่ ๓ คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๑๑ ธันวาคม ๒๕๕๖

^{๓๙} สัมภาษณ์ นางสาวเสาวลักษณ์ พิมพา, นิสิตชั้นปีที่ ๓ คณะวิศวกรรมศาสตร์ สถาบันรัชตภาคย์, ๒๖ พฤศจิกายน ๒๕๕๖.

ของนักศึกษาว่าสิ่งไหนควรกระทำ หรือไม่ควรกระทำ พิจารณาสິงต่าง ๆ อย่างรอบคอบเป็นปัจจัยรองที่ทำให้เกิดปัญหาต่าง ๆ

๓.๓.๒ สาเหตุของปัญหาและอุปสรรค

จากสภาพปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินการด้านจริยธรรมของนักศึกษาระดับอุดมศึกษาตามที่กล่าวมาแล้วข้างต้น ซึ่งมีอยู่ ๓ ประการ คือ

- ๑) ปัญหาที่เกิดจากการประพฤติ การปฏิบัติ และการกระทำต่างของนักศึกษา
- ๒) ปัญหาที่เกิดจากการใช้วาจาในการสื่อสาร หรือการดำรงชีวิตประจำวันของนักศึกษา
- ๓) ปัญหาที่เกิดจากการใช้ความคิดในการพิจารณาเรื่องต่าง ๆ ของนักศึกษา

พบว่า สาเหตุของปัญหาและอุปสรรคนั้น สามารถสรุปได้ ๓ ประการ ดังนี้

๑. สาเหตุที่เกิดจากนักศึกษา

ปัจจุบันจริยธรรมในการประพฤติปฏิบัติในสิ่งที่ตั้งงามของนักศึกษาระดับอุดมศึกษาบางส่วนก็ยังมีดีเพราะนักศึกษาระดับอุดมศึกษาเริ่มเป็นผู้ที่มีความคิด แต่ก็มีบางส่วนยังมีปัญหาในด้านความคิด โดยมีสาเหตุมาจากสื่อ และการรับวัฒนธรรมจากต่างประเทศเข้ามา มีบทบาทกับวิถีชีวิตประจำวัน จริยธรรมที่ได้ปฏิบัติกันมาในรูปแบบเดียวกันก็ไม่ได้เป็นดั้งเดิม เพราะมีการรับวัฒนธรรมต่าง ๆ เข้ามายึดและปฏิบัติกัน^{๑๐} นักศึกษาได้พบกับปัญหาสังคม ครอบครั้ว ที่ก่อให้เกิดความแตกแยก จึงทำให้นักศึกษาคิดเอง ประพฤติปฏิบัติเองในทางที่ผิด ความเป็นอยู่ การดำรงชีวิตประจำวัน สถานภาพของครอบครั้ว ไม่เพียงพอที่จะเอื้ออำนวยต่อการศึกษเล่าเรียน^{๑๑} ขาดการปลูกฝังในด้านคุณธรรม จริยธรรม อย่างยั่งยืน โดยอาจจะมียู่บ้างแต่ขาดความชัดเจน ไม่บังเกิดผลในทางปฏิบัติเท่าที่ควร ในขณะที่สังคมไทยต้องการเห็นภาพการพัฒนาเยาวชนไทยไปสู่การเป็นบัณฑิตที่มีคุณภาพ มีความสมบูรณ์ทั้งร่างกาย และจิตใจ มีสติปัญญา มีความรู้คู่คุณธรรม จริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข^{๑๒} การรักษาศีล ๕ ของนักศึกษายังทำไม่ค่อยได้^{๑๓} ค่านิยมในสังคม กล่าวคือ คนเราจะทำอะไรที่เหมือน ๆ กับคนอื่น บางครั้งก็อาจจะทำความดี เพราะอาจจะเป็นจุดเด่น^{๑๔} สื่อต่าง ๆ หรือ อินเทอร์เน็ต ทำให้นักศึกษาได้เรียนรู้แต่แบบอย่างที่ไม่ดี และทำให้เกิดการเลียนแบบพฤติกรรม ขาดแนวทางในการศึกษาที่มุ่งเน้นจริยธรรมของนักศึกษาอย่างชัดเจน ไม่ค่อยมีการเผยแพร่ให้ นักศึกษาได้เกิดการเรียนรู้และประพฤติปฏิบัติตามในแบบอย่างที่ดี^{๑๕} และการใช้ภาษาใน Social Media มีการใช้ภาษาพูดที่เป็น

^{๑๐} สัมภาษณ์ นายภาณุมาศ ปี่แก้ว, นิสิตชั้นปีที่ ๓ คณะรัฐประศาสนศาสตร์ สถาบันรัชตภาคย์, ๒๖ พฤศจิกายน ๒๕๕๖.

^{๑๑} สัมภาษณ์ พระครูปริยัติกิตติธำรง, ผศ.ดร. คณบดีคณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๙ ธันวาคม ๒๕๕๖.

^{๑๒} สัมภาษณ์ ดร.ลักขณา กล้ารบ, ผู้อำนวยการศูนย์การจัดการศึกษานอกสถานที่ตั้ง จังหวัดสกลนคร สถาบันรัชตภาคย์, ๒๒ ธันวาคม ๒๕๕๖.

^{๑๓} สัมภาษณ์ นางสาวปวีณา สิตวงษ์, นิสิตชั้นปีที่ ๓ คณะรัฐประศาสนศาสตร์ สถาบันรัชตภาคย์, ๒๖ พฤศจิกายน ๒๕๕๖.

^{๑๔} สัมภาษณ์ นางสาวเสาวลักษณ์ พิมพา, นิสิตชั้นปีที่ ๓ คณะวิศวกรรมศาสตร์ สถาบันรัชตภาคย์, ๒๖ พฤศจิกายน ๒๕๕๖.

^{๑๕} สัมภาษณ์ นายสุนทร วงศ์เสน, คณบดีคณะวิศวกรรมศาสตร์ สถาบันรัชตภาคย์, ๒๐ ธันวาคม ๒๕๕๖.

ภาษาหยาบคาย รุนแรง โดยนักศึกษามองว่าเป็นสิ่งที่ไม่ใช่ของแปลก เป็นเรื่องปกติ ซึ่งเป็นเรื่องอันตรายนานหากนักศึกษาไม่ใช้วิจารณญาณในการกลั่นกรองก่อน^{๕๖}

๒. สาเหตุที่เกิดจากการจัดการเรียนการสอน

สาเหตุที่เกิดจากการจัดการเรียนการสอนนี้ มุ่งเน้นไปที่บุคคลที่ทำการสอนนักศึกษา ได้แก่ ครู อาจารย์ ซึ่ง ครู อาจารย์ ดูแล เอาใจใส่นักศึกษามากทั้งเรื่องการศึกษาเล่าเรียน และสนใจดูแลทุก ๆ เรื่อง เป็นผลทำให้นักศึกษาเกิดความเคยชิน ไม่ต้องทำอะไร^{๕๗} รวมถึงครูอาจารย์ไม่เป็นที่กลายมิตรแก่นักศึกษา การอบรมสั่งสอนและการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมแก่นักศึกษาให้เวลาน้อย^{๕๘} และขาดความพร้อมในการเป็นแบบอย่างที่ดี เช่น ขาดระเบียบวินัย ขาดความรับผิดชอบในการปฏิบัติหน้าที่ และการให้คุณให้โทษต่อนักศึกษา^{๕๙} ตลอดจน การจัดการเรียนการสอนในระดับอุดมศึกษาไม่มีวิชาที่สอนเกี่ยวกับจริยธรรม เพราะวิชาจริยธรรมในระดับอุดมศึกษามีความจำเป็นอย่างมากในสังคมปัจจุบัน^{๕๐} นอกจากนี้การให้การศึกษาด้านคุณธรรม จริยธรรม หรือแนวทางในการพัฒนาจริยธรรมของนักศึกษา ยังไม่ค่อยชัด ไม่จูงใจให้นักศึกษาอยากปฏิบัติ และไม่เหมาะสมกับสภาพปัจจุบัน^{๕๑} และกระบวนการเรียนรู้ทางสังคม (Socialization) โดยผ่านตัวกลางในการเรียนรู้ทำให้นักศึกษาเกิดการเรียนรู้เอาแบบอย่าง หรือรับวัฒนธรรมของสังคมเข้ามาโดยไม่รู้ตัว^{๕๒}

๓. สาเหตุที่เกิดจากสภาพแวดล้อมรอบตัวนักศึกษา

สภาพเศรษฐกิจ และสังคมในปัจจุบัน ส่งผลกระทบต่อชีวิตความเป็นอยู่ และการดำเนินชีวิตของนักศึกษา สถาบันการศึกษามีมากขึ้นทางเลือกของนักศึกษามีมากขึ้น^{๕๓} สังคมรอบ ๆ ตัวนักศึกษาทั้งในสังคมของเพื่อน ครอบครัว แต่ละคนมีความแตกต่างกันไปอาจจะมีทั้งดีและไม่ดี มีสิ่งชักจูง ยั่วยุไปในทางที่ดีและไม่ดี หากนักศึกษาไม่สามารถแยกแยะว่าดีหรือไม่ ก็จะเกิดผลร้ายต่อตัวนักศึกษาเอง^{๕๔} การจัดการศึกษา การพัฒนาหลักสูตร ก็ยังไม่เอื้ออำนวยต่อการพัฒนาจริยธรรมของ

^{๕๖} สัมภาษณ์ พ.อ.หญิง วโรชา สุทธิรักษ์, ผู้ช่วยคณบดีฝ่ายกิจการนักศึกษา มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต, ๙ มกราคม ๒๕๕๗.

^{๕๗} สัมภาษณ์ พระครูปริยัติกิตติธำรง, ผศ.ดร. คณบดีคณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๙ ธันวาคม ๒๕๕๖.

^{๕๘} สัมภาษณ์ ดร.สุรฉัตร รัตนวิเชียร, อาจารย์ประจำบัณฑิตวิทยาลัย สถาบันรัชต์ภาคย์, ๒๒ ธันวาคม ๒๕๕๖.

^{๕๙} สัมภาษณ์ พระครูปริมาณรักษ์, รศ.ดร. อาจารย์ประจำภาควิชาเศรษฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๙ ธันวาคม ๒๕๕๖.

^{๕๐} สัมภาษณ์ นายมงคล คงสุขจิร, กรรมการผู้จัดการ บริษัท แพบบริค แลนด์ จำกัด, ๑๓ มกราคม ๒๕๕๗.

^{๕๑} สัมภาษณ์ นางสาวพรพนา ศรีสถานนท์, อาจารย์ประจำคณะบริหารธุรกิจ สถาบันรัชต์ภาคย์, ๑๙ ธันวาคม ๒๕๕๖.

^{๕๒} สัมภาษณ์ นางสาวเนรมิต ธาณีพูน, อาจารย์ประจำคณะศิลปศาสตร์ สถาบันรัชต์ภาคย์, ๑๙ ธันวาคม ๒๕๕๖.

^{๕๓} สัมภาษณ์ พระครูปริยัติกิตติธำรง, ผศ.ดร. คณบดีคณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๙ ธันวาคม ๒๕๕๖.

^{๕๔} สัมภาษณ์ นายสมควร นาสนม, ผู้ช่วยผู้อำนวยการเขตการเดินรถที่ ๓ องค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ, ๑๓ มกราคม ๒๕๕๗.

นักศึกษา^{๕๕} การเอาใจใส่ของผู้เกี่ยวข้องมีน้อย และขาดความต่อเนื่องในการปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม^{๕๖} ครอบครัวยุคใหม่เคยสั่งสอนบุตร หลานในการทำมาหากิน แต่บางครั้งแม้ว่าจะมีพื้นฐานครอบครัวมาดี แต่มาอยู่ในสังคมแก่งแย่งแข่งขันกัน การคอร์รัปชัน (Corruption) เป็นเรื่องปกติ ปัจจุบันเทคโนโลยีการสื่อสารมีหลายรูปแบบ สื่อที่ไม่มีจริยบรรณจะนำเสนอ^{๕๗} รวมถึงเกิดความเหลื่อมล้ำที่ไม่เท่าเทียมกันของคนในสังคม ซึ่งเกิดจากมนุษย์มีความรู้ ความสามารถ สถานะความเป็นอยู่ของครอบครัว การกระจายรายได้ทางเศรษฐกิจที่แตกต่างกัน^{๕๘} และกระแสโลกาภิวัตน์ นำพาสิ่งไม่ดีงามจากภายนอกเข้ามาสู่สังคมไทย โดยไม่มีสิ่งใดมาขวางกั้นในยุคไร้พรมแดน^{๕๙} ทำให้สังคมปัจจุบันคนไม่ค่อยเห็นถึงคุณค่าของคุณธรรมจริยธรรม มีความเห็นแก่ตัว ไม่รู้ผิดรู้ถูก เกิดการหลั่งไหลของวัฒนธรรมตะวันตก เกิดการแข่งขัน เศรษฐกิจและการเมืองของประเทศตกต่ำ การคล้อยตามของคนไปกับกระแสสังคมอุตสาหกรรม ทุนนิยม จนลืมนคุณค่าคุณธรรม จริยธรรมอันดีงาม^{๖๐} ตลอดจนค่านิยมของคนไทยมีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างเห็นได้ชัด เช่น ยอมรับได้ในเรื่องของการโกง ยอมรับในเรื่องของเงินมาก ยกย่องคนรวยโดยไม่สนใจว่าที่มาของความรวยมาจากที่ใด^{๖๑} จนกลายเป็นวัฒนธรรมที่ทำให้คนรุ่นใหม่เข้าใจว่าเป็นสิ่งที่สามารถทำได้โดยไม่โดนสังคมตำหนิ^{๖๒} หน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้ความสำคัญในเรื่องของคุณธรรมจริยธรรมยังมีน้อย สภาพสังคมมีผลต่อการปฏิบัติสิ่งที่ดีงามของนิสิต^{๖๓} และในปัจจุบันคนไทยขาดจริยธรรมกันมาก ๆ จึงยากที่จะทำให้ นักศึกษาจะปฏิบัติในสิ่งที่ดีงาม เพราะทุกวันนี้สังคมทำให้นักศึกษามีนิสัยบางส่วนแย่ง^{๖๔} คนเปลี่ยนวิธีคิด ผิดพลาดอะไรก็โทษสิ่งอื่น โมหะตัวเอง หากเป็นผู้อื่นพูดกลับโกรธ ไม่ยอมรับซึ่งหมายถึงไม่มีความรับผิดชอบ กลายเป็นทำไม่ดี ทำได้ ไม่ผิด ไม่รู้จักความละอาย ดังนั้น ถ้าจะเปลี่ยนต้องเปลี่ยนที่

^{๕๕} สัมภาษณ์ พระครูปริมาณุรักษ์, รศ.ดร. อาจารย์ประจำภาควิชาเศรษฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๙ ธันวาคม ๒๕๕๖.

^{๕๖} สัมภาษณ์ นางฐิติมา พรหมทอง, คณบดีคณะศิลปศาสตร์ สถาบันรัชต์ภาคย์, ๑๙ ธันวาคม ๒๕๕๖.

^{๕๗} สัมภาษณ์ ผศ.ดร.นิภาร กัจจเรนกุล, ผู้ช่วยคณบดีฝ่ายบริหาร มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต, ๙ มกราคม ๒๕๕๗.

^{๕๘} สัมภาษณ์ รศ.ดร.สุเชษฐ์ สมิตินันท์, อาจารย์ประจำคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๘ มกราคม ๒๕๕๗.

^{๕๙} สัมภาษณ์ รศ.ศิโรตม์ ภาคสุวรรณ, อาจารย์ประจำคณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๑๗ ธันวาคม ๒๕๕๖.

^{๖๐} สัมภาษณ์ นางนพวรรณ วงศ์เปี่ยมจักร์, อาจารย์ประจำคณะรัฐประศาสนศาสตร์ สถาบันรัชต์ภาคย์, ๘ มกราคม ๒๕๕๗.

^{๖๑} สัมภาษณ์ นางสาวพรพนา ศรีสถานนท์, อาจารย์ประจำคณะบริหารธุรกิจ สถาบันรัชต์ภาคย์, ๑๙ ธันวาคม ๒๕๕๖.

^{๖๒} สัมภาษณ์ นางสาวลลนา อีระนุสรณ์กิจ, ผู้อำนวยการศูนย์วิจัยและพัฒนานวัตกรรมผลิตภัณฑ์อาหารและผู้จัดการทั่วไป บริษัท ยูไนเต็ดแตรีฟูดส์ จำกัด, ๑๓ มกราคม ๒๕๕๗.

^{๖๓} สัมภาษณ์ นางสาวเนรมิต ธาณีพูน, อาจารย์ประจำคณะศิลปศาสตร์ สถาบันรัชต์ภาคย์, ๑๙ ธันวาคม ๒๕๕๖.

^{๖๔} สัมภาษณ์ นางสาวจรรุวรรณ เทียมแย้ม, นิสิตชั้นปีที่ ๓ คณะบริหารธุรกิจ สถาบันรัชต์ภาคย์, ๒๗ ธันวาคม ๒๕๕๖.

ความรู้สึกผิดชอบชั่วดีก่อน ถ้าเราทำผิดก็ต้องยอมรับว่าเราผิด จะได้รู้สึกเกรงกลัวต่อบาป^{๖๕} และความไม่พร้อมของฐานะทางบ้าน เช่น นักศึกษามีฐานะทางบ้านไม่พร้อม การขาดการอบรมสั่งสอน ก็สามารถทำให้มีความประพฤติที่ไม่ดีได้^{๖๖} เมื่อมองลงไปที่การจัดการศึกษาในด้านจริยธรรมขาดความต่อเนื่องตั้งแต่ระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษา และระดับอุดมศึกษา ซึ่งควรมีวิชาจริยธรรมในทุกระดับการศึกษา และเพิ่มความเข้มข้นขึ้นในแต่ละระดับชั้น ซึ่งจะช่วยให้เด็กมีการประพฤติปฏิบัติไปในทางที่เหมาะสม ดีงาม มีความเข้าใจในตัวเอง เข้าใจผู้อื่นมากขึ้น^{๖๗} หรือจัดให้มีกิจกรรมหรือการอบรมเกี่ยวกับจริยธรรม หรือเข้าค่าย^{๖๘} เพราะวัยรุ่นห่างไกลวัด ห่างไกลพระพุทธศาสนา คึกคะนอง ขาดการยั้งคิด และมีความเชื่อผิด ๆ ว่า “ใคร ๆ เขาก็ทำกันทั้งนั้น”^{๖๙} เช่น การแต่งกาย การใช้คำพูดคำจา หรือแม้กระทั่งการเลียนแบบเพื่อน เลียนแบบสังคม ค่านิยมสมัยใหม่^{๗๐}

กล่าวโดยสรุป สภาพปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินการด้านจริยธรรมของนักศึกษา ระดับอุดมศึกษานั้นมีอยู่ ๓ ประการ คือ ๑) ปัญหาที่เกิดจากการประพฤติ การปฏิบัติของนักศึกษา ๒) ปัญหาที่เกิดจากการใช้วาจาในการสื่อสาร หรือการดำรงชีวิตประจำวันของนักศึกษา และ ๓) ปัญหาที่เกิดจากการใช้ความคิดในการพิจารณาเรื่องต่าง ๆ ของนักศึกษา โดยเกิดจากสาเหตุ ๓ ประการ คือ ๑) สาเหตุที่เกิดจากนักศึกษา ๒) สาเหตุที่เกิดจากการจัดการเรียนการสอน และ ๓) สาเหตุที่เกิดจากสภาพแวดล้อมรอบตัวนักศึกษา ซึ่งผู้วิจัยได้แจกแจงตารางความถี่ของข้อมูลในการสัมภาษณ์เชิงลึกไว้ ดังนี้

ตารางที่ ๓.๓ สาเหตุของสภาพปัญหาและอุปสรรคการดำเนินการด้านจริยธรรมของนักศึกษาโดย การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview)

ข้อที่	ประเด็น/ตัวบ่งชี้	ผู้ตอบแบบสัมภาษณ์		
		ความถี่	รูป/คน	ร้อยละ
๑.	นักศึกษา	๗	๑,๕,๗,๙,๑๑,๑๓,๑๔	๒๓.๓๓
๒.	การจัดการเรียนการสอน	๖	๑,๒,๑๐,๑๒,๑๓,๑๕	๒๐.๐๐
๓.	สภาพแวดล้อมรอบตัวนักศึกษา	๑๘	๑,๒,๓,๔,๖,๘,๑๑,๑๒,๑๓,๑๔,๑๕, ๑๖,๑๗,๑๘,๑๙,๒๑,๒๒,๒๓,๒๔,๒๕,๒๖,๒๗,๒๘,	๖๐.๐๐

^{๖๕} สัมภาษณ์ นายกวี รัตนปรีชาเวช, ผู้จัดการทั่วไป บริษัท สยามแวิ๊กชีส์แดนคาร์ด จำกัด, ๑๓ มกราคม ๒๕๕๗.

^{๖๖} สัมภาษณ์ นางสาวเสาวลักษณ์ พิมพา, นิสิตชั้นปีที่ ๓ คณะวิศวกรรมศาสตร์ สถาบันรัชตภาคย์, ๒๖ พฤศจิกายน ๒๕๕๖.

^{๖๗} สัมภาษณ์ นายมงคล คงสุขจิริ, กรรมการผู้จัดการ บริษัท แพปบริค แลนด์ จำกัด, ๑๓ มกราคม ๒๕๕๗.

^{๖๘} สัมภาษณ์ นางสาววรุณี วงษ์ภา, นิสิตชั้นปีที่ ๓ คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๑๑ ธันวาคม ๒๕๕๖.

^{๖๙} สัมภาษณ์ นางสาวพุทธชาติ พยัควรรณ, นิสิตชั้นปีที่ ๔ คณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต, ๙ มกราคม ๒๕๕๗.

^{๗๐} สัมภาษณ์ นางสาวอัญชลี จุฑา, นิสิตชั้นปีที่ ๔ คณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต, ๙ มกราคม ๒๕๕๗.

จากตารางที่ ๓.๓ พบว่าผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) มีการนำเสนอแนวคิดสาเหตุที่ก่อให้เกิดสภาพปัญหาและอุปสรรค ผู้วิจัยสามารถอธิบายได้ด้วยการจัดลำดับความเหมาะสมจากมากไปหาน้อยตามลำดับ ดังนี้

ลำดับที่ ๑ เกิดจากสภาพแวดล้อมรอบตัวนักศึกษา

ลำดับที่ ๒ เกิดจากตัวของนักศึกษาเอง

ลำดับที่ ๓ เกิดจากการจัดการเรียนการสอน

จากการศึกษาวิเคราะห์ในการสัมภาษณ์เชิงลึก จากผู้ให้ข้อมูลหลักเพื่อหาสาเหตุที่ก่อให้เกิดสภาพปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินการด้านจริยธรรมของนักศึกษาระดับอุดมศึกษา ตามที่กล่าวมาแล้วในตอนต้นพบว่าสาเหตุที่ทำให้ ทศนคติ ความเชื่อ ค่านิยม การคิด และการตัดสินใจของนักศึกษาเกิดการเปลี่ยนแปลงไปในสิ่งที่ไม่ถูกต้อง เกิดจากสภาพแวดล้อมรอบตัวของนักศึกษามีผลทำให้นักศึกษาเกิดการเรียนรู้ และเลียนแบบเอาอย่างกัน ดังนั้น ผู้วิจัยสรุปได้ว่าตัวบ่งชี้ด้านสภาพแวดล้อมรอบตัวนักศึกษาเป็นปัจจัยหลักที่เป็นสาเหตุของปัญหา แต่กระนั้นก็ตามปัจจัยที่มีสาเหตุมาจากตัวนักศึกษาเองก็เป็นสาเหตุที่มีความสำคัญยิ่ง ด้วยเหตุที่ว่าถึงแม้ว่าสภาพแวดล้อมรอบตัวนักศึกษาจะยั่วยุ หรือเป็นแรงจูงใจให้นักศึกษาประพฤติปฏิบัติไปในทางที่ไม่ดีก็ตาม ก็ขึ้นอยู่กับว่านักศึกษาคิดพิจารณาและตัดสินใจประพฤติปฏิบัติหรือไม่ประพฤติปฏิบัติ

๓.๔ สังเคราะห์สภาพปัญหาที่เป็นข้อค้นพบจากการวิจัย

สภาพปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินการด้านจริยธรรมของนักศึกษาระดับอุดมศึกษาจากการศึกษาสภาพปัญหาทั่วไป การวิจัยเอกสาร และจากการเก็บข้อมูลของผู้ให้ข้อมูลหลัก โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ผู้วิจัยได้สังเคราะห์สภาพปัญหาที่เป็นข้อค้นพบจากการวิจัยตามประเด็นที่ค้นพบ ดังนี้

๑. ปัญหาอันเกิดจากนักศึกษา ซึ่งสามารถแบ่งได้เป็น ๓ ทาง คือ

๑.๑ ปัญหาที่เกิดจากการกระทำทางกาย

ปัญหาที่เกิดจากการกระทำทางกายนี้เป็นปัญหาที่เกิดจากการประพฤติ การปฏิบัติ การแสดงออกด้วยการกระทำต่าง ๆ ของนักศึกษา โดยจะเป็นการตั้งใจปฏิบัติ หรือไม่ตั้งใจปฏิบัติก็ตาม เช่น ความรับผิดชอบ การเอาใจใส่ในการศึกษาเล่าเรียนของนักศึกษาลดน้อยลง มีพฤติกรรมการปฏิบัติในการเลียนแบบในสิ่งที่ไม่เหมาะสม ทะเลาะวิวาท แต่งกายไม่เหมาะสม ขาดบริการทางเพศ อยู่ร่วมกันฉันทสำมึกรรยา เสพสื่อทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศในทางที่ผิด ติดเพื่อน มีค่านิยม ฟุ้งเฟ้อ ใช้จ่ายฟุ่มเฟือย เชื้อเพื่อน ต้มสุรา สูบบุหรี่ ติดสารเสพติด คลั่งดารา ก้าวร้าว รุนแรง ก่ออาชญากรรม ความมีระเบียบวินัยในเรื่องต่าง ๆ มีน้อย คบเพื่อนไม่ดี คิดพิจารณารับผิดชอบต่อชีวิต ยังมีน้อย หลงใหลวัตถุนิยม ชอบความสบายไม่ชอบความลำบาก

๑.๒ ปัญหาที่เกิดจากการกระทำทางวาจา

ปัญหาที่เกิดจากการใช้วาจาหรือการใช้คำพูดในการสื่อสาร การดำรงชีวิตประจำวัน ระหว่างเพื่อนด้วยตนเอง หรือกับคนที่ใกล้ชิดสนิทสนม หรือกับบุคคลที่ไม่รู้จักของนักศึกษาที่เป็นปัญหาที่สามารถเห็นได้อย่างชัดเจนเช่นกัน โดยนักศึกษามีการใช้คำพูดหรือใช้ภาษาที่หยาบคาย เพื่อเจ้อ โทก นินทาว่าร้ายผู้อื่น ตำทอ บิดา มารดา ผู้อื่น ถูกเหยียดหยามผู้อื่น รุนแรง รวมถึงใช้คำพูดที่ไม่มีสัมมาคารวะต่อผู้ที่สูงกว่า โดยเฉพาะการใช้ภาษาใน Social Media มีการใช้ภาษาที่ไม่เหมาะสม ซึ่งนักศึกษามองว่าเป็นสิ่งที่ไม่ใช่ของแปลก เป็นเรื่องปกติ

๑.๓ ปัญหาที่เกิดจากทางใจ

ปัญหาที่เกิดจากทางใจนี้ เป็นเรื่องของจิตใจของนักศึกษาเองโดยเป็นการใช้ความคิดในการพิจารณาเรื่องต่าง ๆ ของนักศึกษา ในการใช้สติในการคิดพิจารณาไตร่ตรองอย่างรอบคอบเพื่อตัดสินใจ เพื่อให้รู้ว่าสิ่งใดถูกต้อง สิ่งใดไม่ถูกต้องสมควรกระทำ หรือไม่สมควรกระทำ แต่เนื่องจากนักศึกษามีที่มาอย่างหลากหลาย ที่มีความแตกต่างกันไปไม่ว่าจะเป็นครอบครัว สังคม วัฒนธรรม ประเพณี สิ่งแวดล้อม การอบรมเลี้ยงดู การเรียนรู้ ดังนั้น ความหลากหลายทางความคิด หรือการประพฤติปฏิบัติตนย่อมไม่เหมือนกัน ซึ่งเป็นบ่อเกิดของปัญหา เช่น ขาดจิตอาสาในการทำเพื่อประโยชน์ของส่วนรวม ปลดปล่อยจิตตามกระแสบริโภคนิยม มีค่านิยมที่ไม่เหมาะสม โดยไม่คำนึงถึงฐานะทางเศรษฐกิจของตนเอง สติและอารมณ์ไม่มั่นคง การเห็นอกเห็นใจผู้อื่นมีน้อย ไม่เข้าใจหรือไม่สนใจในเรื่องศีลธรรม จริยธรรม และวัฒนธรรมอันดีงาม เป็นต้น ประกอบกับความอยากรู้ อยากเห็น อยากลองในสิ่งที่แปลกใหม่ นักศึกษาจึงไม่ได้สนใจว่าสิ่งใดควรกระทำ หรือไม่ควรกระทำ ถูกต้องหรือไม่ถูกต้อง

๒. ปัญหาอันเกิดจากการจัดการศึกษา

ปัญหาอันเกิดจากการจัดการศึกษา นี้เป็นเรื่องของการจัดการเรียนการสอนของบุคคลที่เป็นผู้สอน ซึ่งก็คือ ครู อาจารย์ โดยปัจจุบันครู อาจารย์ ดูแล เอาใจใส่นักศึกษามากทั้งเรื่องการศึกษาเล่าเรียน และสนใจดูแลทุก ๆ เรื่อง เป็นผลทำให้นักศึกษา เกิดความเคยชิน ไม่ต้องทำอะไร แต่กระนั้นก็ตามก็มีครูอาจารย์ บางส่วนที่ไม่เป็นกัลยาณมิตรแก่นักศึกษา การให้การอบรมสั่งสอน หรือการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมแก่นักศึกษาให้เวลาในเรื่องนี้น้อย และการเป็นแบบอย่างที่ดีของครูอาจารย์ ยังประพฤติตนไม่เหมาะสม เช่น ขาดระเบียบวินัย ขาดความรับผิดชอบในการปฏิบัติหน้าที่

๓. ปัญหาอันเกิดจากสภาพแวดล้อมรอบตัวนักศึกษา

ปัญหาอันเกิดจากสภาพแวดล้อมรอบตัวนักศึกษานั้นก็เป็นปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อการศึกษา ปฏิบัติตนของนักศึกษา ไม่ว่าจะเป็นการกระทำทางกาย วาจา จิตใจ ในการคิดการตัดสินใจในเรื่องต่าง ๆ ซึ่งสามารถแยกประเด็นของปัญหาได้ ดังนี้

๓.๑ ครอบครัว

ในปัจจุบันสังคมมีการแข่งขันสูงขึ้น การแก่งแย่งชิงดีชิงเด่นกัน เกิดการคอร์รัปชัน (Corruption) ในวงกว้างไม่ว่าจะเป็นของหน่วยงานภาครัฐ หรือภาคเอกชน ประกอบกับ ค่าครองชีพสูงขึ้น ฐานะของครอบครัวไม่พร้อม ทำให้บิดา มารดา หรือผู้ปกครองต้องทำงานมากขึ้น ดังนั้นความต่อเนื่องในการอบรมสั่งสอนบุตร หลานในการทำความดี หรือการดูแลเอาใจใส่น้อย ทำให้นักศึกษาขาดความอบอุ่น ขาดคนที่แนะนำในสิ่งที่ดีเป็นผลทำให้นักศึกษามีพฤติกรรมในการใช้ชีวิตที่เปลี่ยนไป

๓.๒ สังคม เศรษฐกิจ การเมือง

สภาพสังคม เศรษฐกิจ การเมืองในปัจจุบัน ส่งผลกระทบต่อชีวิตความเป็นอยู่ และการดำเนินชีวิตของนักศึกษา มีสิ่งชักจูง ยั่วยุไปในทางที่ดีและไม่ดี ถึงแม้ว่าจะเกิดความเจริญ หรือความเป็นทันสมัยในด้านต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง โดยมีวัตถุแห่งความเป็นทันสมัยมาเป็นเครื่องช่วยทำให้วิถีชีวิตประจำวันของมนุษย์สะดวกขึ้น แต่ในความเจริญเหล่านั้นก็มีความเสื่อมโทรมตามมา เช่น ชุมชนแออัด การเอาเปรียบซึ่งกันและกัน มลภาวะต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นจากน้ำมือของมนุษย์ รวมถึงสภาพเศรษฐกิจที่มีความผันผวนอยู่อย่างตลอดเวลา เกิดความเหลื่อมล้ำที่ไม่เท่าเทียมกันของคนในสังคม การกระจายรายได้ทางเศรษฐกิจที่แตกต่างกัน หรือแม้กระทั่งการเมืองภายในประเทศขาดเสถียรภาพ ไม่มีความมั่นคง เกิดการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองบ่อย ๆ ทำให้คนในประเทศขาด

ความเชื่อมั่นต่อผู้นำและนโยบายการพัฒนาประเทศ ประชาชนขาดทิศทางการอยู่ร่วมกันอย่างถูกต้อง ดังนั้น จึงทำให้นักศึกษาได้เรียนรู้แต่แบบอย่างที่ไม่ดี เกิดภาวะกดดันภายในจิตใจที่ต้องต่อสู้ดิ้นรนเพื่อให้ตัวเองสามารถดำรงชีวิตประจำวันอยู่ได้ในสังคม เป็นผลทำให้เกิดการเลียนแบบพฤติกรรม โดยนักศึกษาบางส่วนมองว่าเป็นสิ่งที่ไม่ใช่ของแปลก เป็นเรื่องปกติ

๓.๓ เทคโนโลยีการสื่อสาร

ปัจจุบันเราถือได้ว่าโลกเป็นยุคแห่งข่าวสารไร้พรมแดนมีความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีสารสนเทศ หรืออาจเรียกอีกได้ว่าเป็นโลกของโลกาภิวัตน์ (Globalization) ได้พัฒนาหรือนำพาสิ่งไม่ดีงามจากภายนอกเข้ามาสู่สังคมไทย โดยไม่มีสิ่งใดมาขวางกั้น มีการเปลี่ยนแปลงค่านิยมที่ดีงาม เป็นการยอมรับในค่านิยมที่ไม่ถูกต้อง ไม่ดีงาม เปลี่ยนวิถีคิดโดยมุ่งเน้นซึ่งความสะดวกสบาย หากเกิดความผิดพลาดอะไรก็โทษสิ่งอื่น ไม่โทษตัวเอง รวมถึงสื่อต่าง ๆ ขาดจรรยาบรรณจะนำเสนอข่าวสารต่อสาธารณชน มักนำเสนอข่าวสารที่มุ่งเน้นเพื่อการค้า ทำให้นักศึกษาเกิดการเลียนแบบ เอาแบบอย่าง มีความเป็นวัตถุนิยมสูง

๓.๕ สรุป

โลกในยุคปัจจุบันเป็นยุคแห่งโลกาภิวัตน์ (Globalization) เป็นโลกแห่งข่าวสารไร้พรมแดน ซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงพัฒนาไปอย่างรวดเร็ว มีความทันสมัยอย่างต่อเนื่อง แต่ก็ก่อให้เกิดปัญหาต่าง ๆ ตามมาอย่างต่อเนื่อง อันเนื่องมาจากความต้องการของมนุษย์มีไม่สิ้นสุดจึงทำให้มนุษย์แก่งแย่งชิงดีชิงเด่นซึ่งกันและกันเพื่อที่จะได้มาซึ่งความต้องการของตนเอง ดังนั้น ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นกับมนุษย์ เช่น ขาดระเบียบวินัย ขาดความมีคุณธรรม จริยธรรม ขาดความรับผิดชอบทั้งต่อตนเองและผู้อื่น เป็นต้น เพราะมนุษย์ไม่ได้รับการตอบสนองความต้องการขั้นพื้นฐานอย่างเพียงพอ

นักศึกษาระดับอุดมศึกษา ถือได้ว่าเป็นทรัพยากรมนุษย์และเป็นเยาวชนที่เป็นอนาคตของชาติ ก็ได้รับผลกระทบที่เป็นผลต่อเนื่องมาจากความเป็นโลกาภิวัตน์ และความต้องการขั้นพื้นฐานก็ไม่ได้รับการตอบสนองอย่างเพียงพอ โดยนักศึกษาบางส่วนมีจริยธรรมในการประพฤติปฏิบัติ หรือแนวทางการกระทำที่แสดงออกในลักษณะที่ไม่ดีงาม ไม่ถูกต้องเหมาะสม ทั้งทางกาย วาจา ใจ ในการปฏิบัติต่อตนเอง ต่อผู้อื่น และสังคมส่วนรวม ขาดเป้าหมายในการดำเนินชีวิตอย่างถูกต้อง ขาดความรับผิดชอบ ขาดความซื่อสัตย์สุจริต ขาดความมีเหตุมีผล ขาดความกตัญญู กตเวทีก การรักษาระเบียบวินัยมีน้อย การช่วยเหลือเกื้อกูลต่อกัน ความมีน้ำใจไมตรีมีน้อย ขาดความสามัคคีในหมู่คณะ ไม่เคารพสิทธิของผู้อื่น ขาดการประหยัด มัธยัสถ์ ขาดความยุติธรรม ความอดุสาหะ ขยันหมั่นเพียรมีน้อย แก่งแย่งชิงดีชิงเด่น เอาเปรียบซึ่งกันและกัน ทศนคติ ความเชื่อ การรับรู้ การเรียนรู้ ความรู้สึก ความเข้าใจ และพฤติกรรมการปฏิบัติเบี่ยงเบนไปในสิ่งที่ไม่ถูกต้อง อารมณ์ ความรู้สึกนึกคิดแปรปรวน ก้าวร้าว รุนแรง การดำรงชีวิตประจำวันเป็นแบบบริโภคนิยม เน้นความเป็นวัตถุนิยม หลงใหลในกิจกรรมบันเทิง และสิ่งที่เป็นอบายมุขต่าง ๆ ค่านิยมและวัฒนธรรมประเพณีที่ดีงามของชาติถูกกลืนเลือน ขาดการมีสัมมาคารวะต่อผู้ที่สูงวัยกว่า และขาดการยึดถือประโยชน์ส่วนร่วม มุ่งเน้นประโยชน์ส่วนตนเป็นหลัก

อย่างไรก็ตาม เมื่อสังเคราะห์สภาพปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินการด้านจริยธรรมของนักศึกษาระดับอุดมศึกษาจากการศึกษาสภาพปัญหาทั่วไป การวิจัยเอกสาร และจากการเก็บข้อมูลของผู้ให้ข้อมูลหลัก โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) พบว่า ปัญหาที่เกิดขึ้นนั้นเกิดจากภายในตัวของนักศึกษาเป็นหลัก โดยสภาพแวดล้อมรอบตัวนักศึกษาก็มีอิทธิพลต่อพฤติกรรม การปฏิบัติของนักศึกษา ซึ่งปัญหาที่เป็นข้อค้นพบสามารถสรุปได้ ดังนี้

๑. ปัญหาอันเกิดจากนักศึกษา ซึ่งสามารถแบ่งได้เป็น ๓ ทาง คือ
 - ๑.๑ ปัญหาที่เกิดจากการกระทำทางกาย
 - ๑.๒ ปัญหาที่เกิดจากการกระทำทางวาจา
 - ๑.๓ ปัญหาที่เกิดจากทางใจ
๒. ปัญหาอันเกิดจากการจัดการศึกษา
๓. ปัญหาอันเกิดจากสภาพแวดล้อมรอบตัวนักศึกษา ซึ่งสามารถแยกได้ ๓ ประเด็น คือ
 - ๓.๑ ครอบครัว
 - ๓.๒ สังคม เศรษฐกิจ การเมือง
 - ๓.๓ เทคโนโลยีการสื่อสาร

บทที่ ๔

รูปแบบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวพุทธจริยธรรม ระดับอุดมศึกษา

วิจัยเรื่อง “รูปแบบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวพุทธจริยธรรมระดับอุดมศึกษา” ในบทนี้เป็นไปตามวัตถุประสงค์และปัญหาที่ต้องการทราบข้อที่ ๓ อันกล่าวไว้ในระเบียบวิธีวิจัยในบทที่ ๑ ว่า “เพื่อเสนอรูปแบบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวพุทธจริยธรรมระดับอุดมศึกษา” และ “รูปแบบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวพุทธจริยธรรมระดับอุดมศึกษา ควรเป็นอย่างไร” โดยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลในขั้นที่ ๓ กล่าวคือ เก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) จำนวน ๓๐ รูป/คน และเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) จำนวน ๑๐ คน และดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลในขั้นที่ ๔ โดยนำผลการศึกษาในขั้นที่ ๑ ขั้นที่ ๒ ขั้นที่ ๓ มาวิเคราะห์ สังเคราะห์ แล้วสร้างองค์ความรู้ใหม่เพื่อนำเสนอรูปแบบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวพุทธจริยธรรมระดับอุดมศึกษา ซึ่งมีผลการศึกษาวิจัยในประเด็น ต่อไปนี้

๔.๑ สังเคราะห์แนวคิด ทฤษฎีและหลักพุทธธรรมที่สอดคล้องกับจริยธรรมที่เหมาะสมสำหรับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่เป็นนักศึกษาระดับอุดมศึกษา

๔.๑.๑ แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์

๔.๑.๒ แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวกับการพัฒนาการทางจริยธรรม

๔.๑.๓ หลักพุทธธรรมที่สอดคล้องกับจริยธรรมที่เหมาะสมสำหรับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่เป็นนักศึกษาระดับอุดมศึกษา

๔.๑.๔ สรุปการสังเคราะห์

๔.๒ สังเคราะห์สภาพปัญหาและอุปสรรคการดำเนินการด้านจริยธรรมของนักศึกษาระดับอุดมศึกษา

๔.๓ รูปแบบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวพุทธจริยธรรมระดับอุดมศึกษา

๔.๔ สรุปรูปแบบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวพุทธจริยธรรมระดับอุดมศึกษา

๔.๕ องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

๔.๑ สังเคราะห์แนวคิด ทฤษฎีและหลักพุทธธรรมที่สอดคล้องกับจริยธรรมที่เหมาะสมสำหรับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่เป็นนักศึกษาระดับอุดมศึกษา

๔.๑.๑ แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์

จากการศึกษาและวิเคราะห์แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่สอดคล้องกับจริยธรรมที่เหมาะสมสำหรับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่เป็นนักศึกษาระดับอุดมศึกษา ในบทที่ ๒ พบว่าการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ เป็นการเปลี่ยนแปลงกระบวนการคิดและการประพฤติปฏิบัติของมนุษย์ให้มีความเจริญขึ้นทั้งในเรื่องของความรู้ ทักษะ ความสามารถ โดยครอบคลุมกิจกรรม ๓ กิจกรรม คือ การฝึกอบรม การศึกษา และการพัฒนา โดยวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ก็เพื่อเพิ่มปริมาณงาน พัฒนาคุณภาพของงานให้มีประสิทธิภาพสูงขึ้น สร้างแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน ดังนั้น กระบวนการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่ดีต้องมีวัตถุประสงค์หรือ

เป้าหมายที่ชัดเจน มุ่งเน้นไปที่ตัวของมนุษย์ให้มีประสิทธิภาพ มีประสิทธิผล และตรงตามความต้องการของหน่วยงาน

นอกจากนี้ การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในด้านต่าง ๆ ต้องศึกษาบนพื้นฐานของแนวคิด ทฤษฎีการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เช่นกัน ซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดกรอบแนวคิด ทฤษฎีการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เพื่อนำมาสร้างเป็นตัวแบบในงานวิจัยนี้ ๓ ทฤษฎี คือ ๑) ทฤษฎีการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของ ลีโอนาร์ด แนดเลอร์ (Leonard Nadler)^๑ ๒) ทฤษฎีความต้องการ ๓ ประการ (Three Needs Theory) ของ เดวิท ซี แม็คเคลลแลนด์ (David C. McClelland)^๒ และ ๓) ทฤษฎีการเสริมแรง (Reinforcement Theory) ของ เบอร์ริส เฟรเดอริก สกินเนอร์ (Burrhus Frederic Skinner)^๓ ซึ่งมีรายละเอียด ดังต่อไปนี้

แนวคิดการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของ ลีโอนาร์ด แนดเลอร์ (Leonard Nadler) จะต้องประกอบไปด้วย ๓ กิจกรรมหลัก คือ ๑) ด้านการฝึกอบรม (Training) ๒) ด้านการพัฒนา (Development) และ ๓) ด้านการศึกษา (Education) โดยวิธีการที่จะใช้ในการพัฒนานั้นไม่สามารถแยกออกจากกันได้เนื่องจากมีลักษณะของการพัฒนาที่ใกล้เคียงกันหรือซ้ำซ้อนกัน แต่เมื่อพิจารณาลงไปรายละเอียดแล้วจะพบว่ามีความแตกต่างกันบางประการ กล่าวคือ ด้านการฝึกอบรม (Training) เป็นการเน้นการเตรียมบุคคลให้มีความสามารถในด้านความรู้ ทักษะ และทัศนคติที่จำเป็นสำหรับการเรียนรู้หรือการปฏิบัติงานที่เพิ่มสูงขึ้น ซึ่งเป็นการฝึกอบรมเฉพาะเรื่องใดเรื่องหนึ่ง โดยมีระยะเวลาในการฝึกอบรมอันสั้น ด้านการพัฒนา (Development) เป็นการเน้นการเตรียมบุคคลให้มีความสามารถ ประสบการณ์เพิ่มสูงขึ้น นำสิ่งที่เรียนรู้ไปปรับประยุกต์ในการดำเนินชีวิตหรือพัฒนางานที่ทำอยู่ให้เจริญขึ้นหรือดีขึ้นกว่าเดิม โดยมีระยะเวลายาวนานกว่าการฝึกอบรม ด้านการศึกษา (Education) เป็นการเน้นเตรียมบุคคลให้มีความรู้พื้นฐาน ความรู้ทั่วไปในการดำเนินชีวิต การอยู่ร่วมกันในสังคม หรือในการปฏิบัติงานทั้งในปัจจุบันและอนาคต และมีแนวทางในการปฏิบัติตามบรรทัดฐานของสังคมแต่ละสังคมได้อย่างถูกต้อง ถูกวิธี โดยระยะเวลาในการศึกษาไม่มีที่สิ้นสุดสามารถศึกษาได้ตลอดชีวิต

สำหรับแนวคิดการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของ เดวิท ซี แม็คเคลลแลนด์ (David C. McClelland) ในทฤษฎีความต้องการ ๓ ประการ (Three Needs Theory) เชื่อว่า พฤติกรรมของมนุษย์ที่แสดงออกมาสืบเนื่องมาจากความต้องการ (Needs) ของมนุษย์แต่ละคน สรุปได้ ๓ ประการ คือ ๑) ความต้องการความสำเร็จ ๒) ความต้องการความรักและความผูกพัน และ ๓) ความต้องการอำนาจบารมี รวมถึงแนวคิดของ เบอร์ริส เฟรเดอริก สกินเนอร์ (Burrhus Frederic Skinner) ในทฤษฎีการเสริมแรง (Reinforcement Theory) เชื่อว่า พฤติกรรมของมนุษย์จะประพฤติปฏิบัติอย่างไรจะต้องได้รับสิ่งจูงใจให้เกิดการอยากปฏิบัติ ดังนั้น จึงต้องมีการเสริมแรง ซึ่งทำได้ ๔ กรณี คือ ๑) การเสริมแรงทางบวก ๒) การเสริมแรงทางลบ ๓) การทำให้สูญสิ้น และ ๔) การลงโทษ

^๑ Leonard Nadler, *Corporate Human Resource Development*, (New York: American Society for Training and Development, 1980), pp.4-5.

^๒ David C. McClelland, *The Achievement Motive*, (New York: Appleton Century Crofts, 1953), pp.110 – 111.

^๓ Burrhus Frederic Skinner, *Beyond Freedom and Dignity*, (New York: Alfred A Knopf, 1972), p.113.

ดังนั้น เพื่อให้แนวคิด ทฤษฎีของเดวิด ซี แม็คเคลลแลนด์ (David C. McClelland) และแนวคิดของ เบอร์ริส เฟรเดอริก สกินเนอร์ (Burrhus Frederic Skinner) ที่มีความเห็นสอดคล้องกันว่ามนุษย์สามารถพัฒนาได้เพื่อให้เกิดพฤติกรรม การปฏิบัติ การกระทำที่ตึงงามนั้นเกิดขึ้นมาได้จากแรงจูงใจภายในตัวมนุษย์ ผู้วิจัยจึงได้วิเคราะห์ข้อมูลเพิ่มเติมจากผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In – depth Interview) จำนวน ๓๐ รูป/คน และมีประเด็นการสัมภาษณ์ที่เกี่ยวกับแรงจูงใจที่ผลต่อการประพฤติปฏิบัติในสิ่งที่ถูกต้อง ตึงงามของนักศึกษา ระดับอุดมศึกษา คือ มีแรงจูงใจอะไรบ้าง ที่สามารถส่งเสริม สนับสนุน ให้นักศึกษาระดับอุดมศึกษา มีการประพฤติปฏิบัติในสิ่งที่ถูกต้อง ตึงงาม ซึ่งจากการสัมภาษณ์ พบว่า แรงจูงใจที่สามารถส่งเสริม สนับสนุนให้นักศึกษามีการประพฤติ ปฏิบัติในสิ่งที่ถูกต้อง ตึงงาม มีอยู่ ๕ ประเด็น มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

๑) ความเชื่อทางศาสนา

การใช้ความเชื่อทางศาสนาของบุคคลแต่ละบุคคล หลักคำสอนทางศาสนา เช่น ความดี ความชั่ว ความถูก ความผิด ความต้องการในการยอมรับจากสังคม ความต้องการและความก้าวหน้าในชีวิต ก็เป็นแรงจูงใจที่ส่งเสริม สนับสนุนให้นักศึกษามีพฤติกรรมในการปฏิบัติที่ถูกต้อง ตึงงาม^๔

๒) ค่านิยม

ค่านิยมของบุคคลที่มีต่อสังคมในสิ่งที่ตึงงาม สภาพสังคม สิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ ก็มีส่วนสำคัญในการกระตุ้นให้นักศึกษามีพฤติกรรมที่ถูกต้อง แต่ในปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงในการประพฤติปฏิบัติ โดยสื่อมีบทบาทสำคัญที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง เช่น วิทยุ โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์^๕

๓) การให้รางวัล

การให้รางวัล การยกย่อง เชิดชู ให้กำลังใจ สรรเสริญในสิ่งที่ดี^๖ หรือการให้ความสำเร็จ ทรัพย์สินเงินทอง คำชมเชย และความรู้สึกรัก^๗ ก็จะเป็นแรงจูงใจในตัวบุคคลที่กระตุ้นให้เกิดพฤติกรรม^๘ หรืออาจนำหลักธรรมทางพุทธศาสนามาใช้ เช่น การยกตัวอย่างจากบุคคลที่ประกอบคุณงามความดี การประกาศเกียรติคุณ^๙ หรือยกตัวอย่างที่ดีของผู้ประสบความสำเร็จ เช่น ดาราวัยรุ่นที่ประสบความสำเร็จ แต่ทั้งนี้ทั้งนั้น ย่อมขึ้นอยู่กับจิตใจสำนึกของเด็กด้วย^{๑๐} รวมถึงให้สื่อมวลชนแสดง

^๔ สัมภาษณ์ นางฐิติมา พรหมทอง, คณบดีคณะศิลปศาสตร์ สถาบันรัชต์ภาคย์, ๑๙ ธันวาคม ๒๕๕๖.

^๕ สัมภาษณ์ พระครูปริยัติกิตติธำรง, ผศ.ดร. คณบดีคณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๙ ธันวาคม ๒๕๕๖.

^๖ สัมภาษณ์ พระครูปริยัติกิตติธำรง, ผศ.ดร. คณบดีคณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๙ ธันวาคม ๒๕๕๖.

^๗ สัมภาษณ์ นายบุญหลอม ตรีเมฆ, ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านคำเม็ก (พัฒนบารุง), ๒๑ ธันวาคม ๒๕๕๖.

^๘ สัมภาษณ์ นายสมโภช วิโรจน์เรือง, ข้าราชการบำนาญ (ครู), ๒๑ ธันวาคม ๒๕๕๖.

^๙ สัมภาษณ์ รศ.ดร.สุเชษฐ์ สมิตินันท์, อาจารย์ประจำคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๘ มกราคม ๒๕๕๗.

^{๑๐} สัมภาษณ์ นายมงคล คงสุขจิริ, กรรมการผู้จัดการ บริษัท แพปบริค แลนด์ จำกัด, ๑๓ มกราคม ๒๕๕๗.

เชิดชู ประกาศคนทำดีและควรมีการทําอย่างต่อเนื่อง^{๑๑} หรือให้เกียรติบัตรยกย่องการทําความดี ประกาศเกียรติคุณในการทําประโยชน์แก่สังคม^{๑๒} และสร้างวัฒนธรรมองค์กรเพื่อปลูกจิตสำนึกให้กับ นักศึกษาในเรื่องการรักษาระเบียบวินัย รับผิดชอบต่อหน้าที่ ความซื่อสัตย์สุจริต จัดกิจกรรมต่าง ๆ ทั้งในสถาบันและนอกสถาบันให้นักศึกษามีส่วนร่วม เช่น กิจกรรมนันทนาการ กิจกรรมด้านทักษะ ต่าง ๆ เป็นต้น^{๑๓} ตลอดจนสร้างแรงจูงใจของนักศึกษาในการได้รับการยอมรับของเพื่อน ๆ ในกลุ่ม ดังนั้น เพื่อนจึงมีผลต่อแรงจูงใจของนักศึกษา^{๑๔} และยกย่อง ชมเชย ในการให้เป็นผู้นำ^{๑๕}

๔) ครอบครัว

ครอบครัวก็เป็นแรงจูงใจที่มีผลต่อการประพฤติปฏิบัติของนักศึกษาได้ไม่ว่าจะเป็น ครอบครัวขนาดใหญ่ ซึ่งมีสมาชิกในครอบครัวหลายคน หรือครอบครัวขนาดเล็ก ซึ่งมีสมาชิกใน ครอบครัวเพียง พ่อ แม่ ลูก เท่านั้น เพราะครอบครัวมีความใกล้ชิดกับนักศึกษามากที่สุด^{๑๖} หรืออาจ กล่าวได้ว่าแรงจูงใจที่ส่งเสริมสนับสนุนให้นักศึกษาเกิดพฤติกรรมการปฏิบัติที่ถูกต้อง ดีงาม คือ ๑) แรงจูงใจภายใน ซึ่งมาจากการขัดเกลาของครอบครัว และ ๒) แรงจูงใจภายนอก เป็นแรงจูงใจ ซึ่งเกิดจากประสบการณ์ที่ได้เรียนรู้จากสิ่งรอบ ๆ ตัวและเกิดภายหลังจากแรงจูงใจภายใน ซึ่งได้รับการ ล่อมเกลามาจาก ครู อาจารย์ เพื่อน สื่อมวลชนต่าง ๆ เป็นต้น^{๑๗} หรือการได้รับความอบอุ่นจาก ครอบครัว โภชนาการจากการเลี้ยงดู^{๑๘} รวมถึงบิดา มารดา ควรเป็นต้นแบบในการสั่งสอน ตักเตือน และเป็นแรงบันดาลใจให้ลูก ๆ ที่อยากปฏิบัติในสิ่งที่ดีและเป็นกำลังใจ^{๑๙} เช่น บิดา มารดา เป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถปฏิบัติตนดี เป็นที่รักของผู้อื่น มีภาระงานที่มั่นคง^{๒๐} นอกจากนี้ สังคมภายนอก เช่น ครู อาจารย์ ผู้อาวุโส เพื่อน^{๒๑} ก็เป็นแรงจูงใจที่ส่งเสริมสนับสนุนให้นักศึกษาได้มีพฤติกรรม

^{๑๑} สัมภาษณ์ นายภาณุมาศ ปี่แก้ว, นิสิตชั้นปีที่ ๓ คณะรัฐประศาสนศาสตร์ สถาบันรัชต์ภาคย์, ๒๖ พฤศจิกายน ๒๕๕๖.

^{๑๒} สัมภาษณ์ นางสาวภัทรศยา เขียวฉวี, นิสิตชั้นปีที่ ๓ คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๑๑ ธันวาคม ๒๕๕๖.

^{๑๓} สัมภาษณ์ นางสาวจรรุวรรณ เทียมแย้ม, นิสิตชั้นปีที่ ๓ คณะบริหารธุรกิจ สถาบันรัชต์ภาคย์, ๒๗ ธันวาคม ๒๕๕๖.

^{๑๔} สัมภาษณ์ นางสาวอัญชลี จุฑา, นิสิตชั้นปีที่ ๔ คณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต, ๙ มกราคม ๒๕๕๗.

^{๑๕} สัมภาษณ์ นางสาวพุทธชาติ พัยสุวรรณ, นิสิตชั้นปีที่ ๔ คณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัย เกษมบัณฑิต, ๙ มกราคม ๒๕๕๗.

^{๑๖} สัมภาษณ์ พ.อ.หญิง วโรชา สุทธิรักษ์, ผู้ช่วยคณบดีฝ่ายกิจการนักศึกษา มหาวิทยาลัยเกษม บัณฑิต, ๙ มกราคม ๒๕๕๗.

^{๑๗} สัมภาษณ์ ผศ.ดร.นิภากร กำจรเมฆกุล, ผู้ช่วยคณบดีฝ่ายบริหาร มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต, ๙ มกราคม ๒๕๕๕

^{๑๘} สัมภาษณ์ นางมะลิวัลย์ อารีถนอมวงศ์, ข้าราชการครู ระดับ ๗ โรงเรียนบ้านโคกดอนม่วย, ๒๑ ธันวาคม ๒๕๕๖.

^{๑๙} สัมภาษณ์ นายเด่นเดช อุแข็ง, นิสิตชั้นปีที่ ๓ คณะรัฐประศาสนศาสตร์ สถาบันรัชต์ภาคย์, ๒๖ พฤศจิกายน ๒๕๕๖.

^{๒๐} สัมภาษณ์ นายภาณุมาศ ปี่แก้ว, นิสิตชั้นปีที่ ๓ คณะรัฐประศาสนศาสตร์ สถาบันรัชต์ภาคย์, ๒๖ พฤศจิกายน ๒๕๕๖.

^{๒๑} สัมภาษณ์ นางสาวภัทรศยา เขียวฉวี, นิสิตชั้นปีที่ ๓ คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๑๑ ธันวาคม ๒๕๕๖

ที่ถูกต้องดีงามเช่นกัน สำหรับเพื่อนนั้น ส่วนใหญ่นักศึกษาจะเชื่อเพื่อน^{๒๒} เพราะนักศึกษาส่วนมากจะติดเพื่อนและตามเพื่อนมากกว่าครอบครัว^{๒๓} แต่กระนั้นก็ตามผู้ใหญ่ก็ควรดำเนินการ ดังนี้ ๑) รู้จักว่ากล่าว ตักเตือนเมื่อเห็นการประพฤติปฏิบัติของเด็กไม่ถูกต้องเหมาะสม ๒) ควรเป็นตัวอย่างที่ดีทั้งต่อหน้า และลับหลัง และ ๓) ควรให้การอบรม แนะนำ ข้อดี ข้อเสีย ของการกระทำ^{๒๔}

๕) การศึกษา

การศึกษาก็เป็นแรงจูงใจในการประพฤติปฏิบัติในสิ่งที่ดีงามของนักศึกษาเช่นกันโดยสถานศึกษา ควรจัดการศึกษาที่มุ่งเน้นให้นักศึกษามีพฤติกรรมกาปฏิบัติที่ถูกต้อง มีการพัฒนาหลักสูตรการศึกษาโดยมีการระบุให้นักศึกษามีจริยธรรมที่ดีงาม ครู อาจารย์ควรเป็นแบบอย่างที่ดี และมีการฝึกรอบรม พัฒนาให้นักศึกษาเห็นคุณค่าของการประพฤติปฏิบัติในสิ่งที่ถูกต้องดีงาม^{๒๕} เพราะพฤติกรรมของอาจารย์ที่นักศึกษาเคารพนับถือจะเป็นต้นแบบให้นักศึกษาเห็นคุณค่าของการปฏิบัติที่ดี^{๒๖} นอกจากนี้ การศึกษาเล่าเรียนในระดับสูง ๆ จะทำให้เกิดประโยชน์ต่อตนเอง และมีความเจริญก้าวหน้าในด้านต่าง ๆ ได้อย่างมั่นคง^{๒๗} อาจารย์ที่ปรึกษา อาจารย์ผู้สอน ควรทำให้นักศึกษาเกิดความอบอุ่น สามารถให้คำปรึกษาได้ทุก ๆ เรื่อง ตักเตือนให้ประพฤติในสิ่งที่ดี^{๒๘} ตลอดจน วิธีการสอนของครู อาจารย์ ที่มุ่งเน้นการถ่ายทอดความรู้ ความเข้าใจ ในเรื่องคุณธรรม จริยธรรมในเชิงศาสนาพุทธ และยกตัวอย่างประกอบที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้^{๒๙} หรือแม้กระทั่งอ้างอิงจากหลักคำสอนทางศาสนาที่อธิบายเน้นรูปธรรม^{๓๐} หรือการปฏิบัติจริงในชีวิตประจำวันจนเห็นคุณค่า^{๓๑} หรือใช้กรณีศึกษาเป็นจุดเริ่มต้นและมีส่วนร่วมทุกขั้นตอนในการจัดทำกิจกรรมที่สร้างสรรค์อย่างเป็นรูปธรรม^{๓๒} รวมถึงการแสดงออกของสถาบันการศึกษาจะต้องแสดงออกให้ชัดเจน

^{๒๒} สัมภาษณ์ นางสาววราณี วงษ์ภา, นิสิตชั้นปีที่ ๓ คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๑๑ ธันวาคม ๒๕๕๖.

^{๒๓} สัมภาษณ์ นางสาวอัญชลี จุฑา, นิสิตชั้นปีที่ ๔ คณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต, ๙ มกราคม ๒๕๕๗.

^{๒๔} สัมภาษณ์ พระครูปริยัติกิตติธำรง, ผศ.ดร. คณบดีคณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๙ ธันวาคม ๒๕๕๖.

^{๒๕} สัมภาษณ์ พระครูปุริมาณูรักษ์, รศ.ดร. อาจารย์ประจำภาควิชาเศรษฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๙ ธันวาคม ๒๕๕๖.

^{๒๖} สัมภาษณ์ นายสุนทร วงศ์เสน, คณบดีคณะวิศวกรรมศาสตร์ สถาบันรัชต์ภาคย์, ๒๐ ธันวาคม ๒๕๕๖.

^{๒๗} สัมภาษณ์ ดร.ลักขณา กล้ารบ, ผู้อำนวยการศูนย์การจัดการศึกษานอกสถานที่ตั้ง จังหวัดสกลนคร สถาบันรัชต์ภาคย์, ๒๒ ธันวาคม ๒๕๕๖.

^{๒๘} สัมภาษณ์ พ.อ.หญิง วโรชา สุทธิรักษ์, ผู้ช่วยคณบดีฝ่ายกิจการนักศึกษา มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต, ๙ มกราคม ๒๕๕๗.

^{๒๙} สัมภาษณ์ รศ.ศิริโรตม์ ภาคสุวรรณ, อาจารย์ประจำคณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๑๗ ธันวาคม ๒๕๕๖.

^{๓๐} สัมภาษณ์ ดร.สุรฉัตร รัตนวิเชียร, อาจารย์ประจำบัณฑิตวิทยาลัย สถาบันรัชต์ภาคย์, ๒๒ ธันวาคม ๒๕๕๖.

^{๓๑} สัมภาษณ์ นางนพวรรณ วงศ์เปี้ยสัจจ์, อาจารย์ประจำคณะรัฐประศาสนศาสตร์ สถาบันรัชต์ภาคย์, ๘ มกราคม ๒๕๕๗.

^{๓๒} สัมภาษณ์ นางสาวพรพนา ศรีสถานนท์, อาจารย์ประจำคณะบริหารธุรกิจ สถาบันรัชต์ภาคย์, ๑ ธันวาคม ๒๕๕๖.

ว่าสถาบันยึดมั่นในความถูกต้องและดีงาม^{๓๓} และส่งเสริมสนับสนุนให้นักศึกษาได้เกิดพฤติกรรม การปฏิบัติที่ถูกต้องดีงาม ตลอดจน สถาบันการศึกษาควรจะมีการอบรมในด้านต่าง ๆ ที่จะเป็น แนวทางไปสู่ความสำเร็จในอนาคต และต้องเป็นการอบรมที่นำไปใช้ประโยชน์ได้จริง^{๓๔} หรือส่งเสริม สนับสนุนให้นักศึกษามีคุณธรรมพื้นฐานทั้งต่อตนเอง ต่อเพื่อนร่วมงาน ต่อหน้าที่การงาน^{๓๕} อย่างไรก็ตามการรับรู้ การเรียนรู้ของนักศึกษาที่ได้จากโทรทัศน์ อินเทอร์เน็ต ก็มีส่วนต่อแรงจูงใจที่ทำให้ นักศึกษาเกิดพฤติกรรมต่าง ๆ ออกมาเช่นกัน^{๓๖} ดังนั้น ครู อาจารย์ ควรเป็นต้นแบบให้แก่นักศึกษาใน พฤติกรรมต่าง ๆ ที่ได้แสดงออกมาเพื่อให้นักศึกษาเกิดแรงบันดาลใจ และอยากทำในสิ่งที่ดีต่อไป^{๓๗} ซึ่งรวมถึงให้ความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาในด้านพฤติกรรมที่ถูกต้อง และส่งเสริมวัฒนธรรมของไทยที่ดี งาม^{๓๘} เข้าค่ายจิตอาสา บริจาคสิ่งของให้กับเด็กผู้ยากไร้ ช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาส^{๓๙} หรือจัดกิจกรรม อบรมที่เกี่ยวกับธรรมะ^{๔๐} อย่างไรก็ตามการสร้างแรงจูงใจต้องสอนแล้วก็ยกเหตุผลประกอบ เมื่อผิด ก็ต้องให้ออกสาอย่าซ้ำเติม^{๔๑} และหลักสูตรการสอน ควรสอดแทรกคำสอนทางศาสนาให้เป็นคนดี^{๔๒}

กล่าวโดยสรุป แรงจูงใจที่สามารถส่งเสริม สนับสนุนให้นักศึกษาระดับอุดมศึกษา มีพฤติกรรมปฏิบัติที่ดีงาม ถูกต้อง มีอยู่ ๕ ประเด็น คือ ๑) ความเชื่อทางศาสนา ๒) ค่านิยม ๓) การให้รางวัล ๔) ครอบครัว และ ๕) การศึกษา เพราะหลักคำสอนของทุกศาสนาสอนให้ทุกคน เป็นคนดี คิดดี ประพฤติดี ปฏิบัติดี รวมถึงให้มีค่านิยมของตนเองในสิ่งที่ถูกที่ถูกต้อง และการให้กำลังใจ การให้รางวัล การสรรเสริญ ยกย่อง ชมเชย ก็สามารถเป็นแรงจูงใจให้นักศึกษาประพฤติปฏิบัติในสิ่งที่ ดีงามได้ ตลอดจนครอบครัว และการศึกษาเล่าเรียนของนักศึกษาก็มีส่วนสำคัญต่อการประพฤติ ปฏิบัติ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ เดวิท ซี แม็คเคลแลนด์ (David C. McClelland) และแนวคิด ของ เบอร์ริส เฟรเดอริก สกินเนอร์ (Burrhus Frederic Skinner) ที่เห็นว่ามนุษย์สามารถพัฒนาได้ เพื่อให้เกิดพฤติกรรม การปฏิบัติ การกระทำที่ดีงามนั้นเกิดขึ้นมาได้จากแรงจูงใจภายในตัวมนุษย์

^{๓๓} สัมภาษณ์ นางสาวเนรมิต ธาณีพูน, อาจารย์ประจำคณะศิลปศาสตร์ สถาบันรัชต์ภาคย์, ๑๙ ธันวาคม ๒๕๕๖.

^{๓๔} สัมภาษณ์ นายสมควร นาสนม, ผู้ช่วยผู้อำนวยการเขตการเดินรถที่ ๓ องค์การขนส่งมวลชน กรุงเทพมหานคร, ๑๓ มกราคม ๒๕๕๗.

^{๓๕} สัมภาษณ์ นางสาวลลนา อีระนุสรณ์กิจ, ผู้อำนวยการศูนย์วิจัยและพัฒนานวัตกรรมผลิตภัณฑ์ อาหารและผู้จัดการทั่วไป บริษัท ยูไนเต็ดแตริฟูตส์ จำกัด, ๑๓ มกราคม ๒๕๕๗.

^{๓๖} สัมภาษณ์ นายกวี รัตนปริชาเวช, ผู้จัดการทั่วไป บริษัท สยามแวกซ์สแตนดาร์ด จำกัด, ๑๓ มกราคม ๒๕๕๗.

^{๓๗} สัมภาษณ์ นายเด่นเดช อุเชิง, นิสิตชั้นปีที่ ๓ คณะรัฐประศาสนศาสตร์ สถาบันรัชต์ภาคย์, ๒๖ พฤศจิกายน ๒๕๕๖.

^{๓๘} สัมภาษณ์ นางสาวปวีณา สิตวงษ์, นิสิตชั้นปีที่ ๓ คณะรัฐประศาสนศาสตร์ สถาบันรัชต์ภาคย์, ๒๖ พฤศจิกายน ๒๕๕๖.

^{๓๙} สัมภาษณ์ นางสาวจรรุวรรณ เทียมแย้ม, นิสิตชั้นปีที่ ๓ คณะบริหารธุรกิจ สถาบันรัชต์ภาคย์, ๒๗ ธันวาคม ๒๕๕๖.

^{๔๐} สัมภาษณ์ นางสาวอภิญญา ชินราม, นิสิตชั้นปีที่ ๓ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๘ มกราคม ๒๕๕๗.

^{๔๑} สัมภาษณ์ นางสาวพุทธชาติ พยัควรรณ, นิสิตชั้นปีที่ ๔ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัย เกษมบัณฑิต, ๘ มกราคม ๒๕๕๗.

^{๔๒} สัมภาษณ์ นางสาวเสาวลักษณ์ พิมพา, นิสิตชั้นปีที่ ๓ คณะวิศวกรรมศาสตร์ สถาบันรัชต์ภาคย์, ๒๖ พฤศจิกายน ๒๕๕๖.

เพราะความเชื่อทางศาสนา ค่านิยม การให้รางวัล ครอบครัว และการศึกษา จะเป็นแรงจูงใจให้มนุษย์มีความต้องการประสบความสำเร็จ ความต้องการความรักและความผูกพัน ความต้องการอำนาจ บารมีและเป็นการเสริมแรงทางบวก การเสริมแรงทางลบ การทำให้สูญสิ้น และการลงโทษ เช่นกัน ซึ่งผู้วิจัยได้แจกแจงตารางความถี่ของข้อมูลในการสัมภาษณ์เชิงลึกไว้ ดังนี้

ตารางที่ ๔.๑ แรงจูงใจที่ส่งเสริม สนับสนุนในการพัฒนานักศึกษาระดับอุดมศึกษาให้มีพฤติกรรม การปฏิบัติที่ถูกต้อง ดีงาม โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview)

ข้อที่	ประเด็น/ตัวบ่งชี้	ผู้ตอบแบบสัมภาษณ์		
		ความถี่	รูป/คน	ร้อยละ
๑.	ความเชื่อทางศาสนา	๑	๘	๓.๓๓
๒.	ค่านิยม	๑	๑	๓.๓๓
๓.	การให้รางวัล	๑๐	๑,๔,๑๕,๑๘,๒๐,๒๑,๒๕,๒๖,๒๗,๒๙	๓๓.๓๓
๔.	ครอบครัว	๙	๑,๕,๖,๑๙,๒๑,๒๒,๒๖,๒๘,๒๙	๓๐.๐๐
๕.	การศึกษา	๑๘	๒,๓,๕,๗,๙,๑๐,๑๑,๑๒,๑๓,๑๔,๑๖,๑๗,๒๒,๒๓,๒๔,๒๕,๒๗,๓๐	๖๐.๐๐

จากตารางที่ ๔.๑ พบว่าผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) ได้นำเสนอแนวคิดแรงจูงใจที่ส่งเสริม สนับสนุนในการพัฒนานักศึกษาระดับอุดมศึกษาให้มีพฤติกรรม การปฏิบัติที่ถูกต้อง ดีงาม ซึ่งผู้วิจัยสรุปเป็นประเด็นตัวบ่งชี้ด้วยการจัดลำดับความเหมาะสมจากมากไปหาน้อยตามลำดับ ดังนี้

ลำดับที่ ๑ ตัวบ่งชี้แรงจูงใจด้านการศึกษา

ลำดับที่ ๒ ตัวบ่งชี้แรงจูงใจด้านการให้รางวัล

ลำดับที่ ๓ ตัวบ่งชี้แรงจูงใจด้านครอบครัว

๑. แรงจูงใจด้านการศึกษา

แรงจูงใจด้านศึกษานั้น ถือได้ว่าเป็นแรงจูงใจที่สามารถส่งเสริมให้เกิดการพัฒนานักศึกษาระดับอุดมศึกษามีพฤติกรรม การปฏิบัติที่ดีงาม มากที่สุด เพราะการศึกษาเล่าเรียนของนักศึกษาจะทำให้ศึกษามีพฤติกรรม การปฏิบัติที่ถูกต้อง ซึ่งจะเป็นการเน้นเตรียมบุคคลให้มีความรู้พื้นฐาน ความรู้ทั่วไปในการดำเนินชีวิต การอยู่ร่วมกันในสังคม หรือในการปฏิบัติงานทั้งในปัจจุบันและอนาคต และมีแนวทางในการปฏิบัติตามบรรทัดฐานของสังคมแต่ละสังคมได้อย่างถูกต้อง ถูกวิธี โดยระยะเวลาในการศึกษาไม่มีที่สิ้นสุดสามารถศึกษาได้ตลอดชีวิต แต่กระนั้นก็ตามสถานศึกษาก็ควรมีการพัฒนาหลักสูตรการศึกษาเพื่อมุ่งเน้นให้นักศึกษามีจริยธรรมที่ดีงาม รวมถึง ครู อาจารย์ควรเป็นแบบอย่างที่ดี

๒. แรงจูงใจด้านการให้รางวัล

แรงจูงใจด้านการให้รางวัลนั้น ถือได้ว่าเป็นแรงจูงใจที่สามารถส่งเสริม สนับสนุนให้เกิดการพัฒนานักศึกษาระดับอุดมศึกษามีพฤติกรรม การปฏิบัติที่ดีงาม รองลงมาจากรแรงจูงใจด้านการศึกษา เพราะการให้กำลังใจ การให้รางวัล การใช้คำพูดที่เป็นการสรรเสริญ ชมเชย หรือยกย่องสามารถเป็นแรงจูงใจให้นักศึกษาประพฤติปฏิบัติในสิ่งที่ดีงามได้

๓. แรงจูงใจด้านครอบครัว

แรงจูงใจด้านครอบครัวนั้น ก็ถือได้ว่าเป็นแรงจูงใจที่สามารถส่งเสริม สนับสนุนให้เกิดการพัฒนานักศึกษาระดับอุดมศึกษามีพฤติกรรม การปฏิบัติที่ดีงาม ลำดับที่สามรองลงมาจากรแรงจูงใจด้านการให้รางวัล เพราะสภาพครอบครัว การอบรมสั่งสอนของบิดา มารดา ผู้ปกครอง ญาติพี่น้อง

ของนักศึกษาที่มีส่วนสำคัญต่อการประพฤติปฏิบัติในสิ่งที่ตั้งงามของนักศึกษาเช่นกัน แต่กระนั้นก็ตาม บุคคลที่อบรมสั่งสอนนักศึกษาควรเป็นตัวอย่าง หรือเป็นแบบอย่างที่ดีด้วย

๔. แรงจูงใจด้านความเชื่อทางศาสนา และด้านค่านิยม

แรงจูงใจด้านความเชื่อทางศาสนา และด้านค่านิยม เป็นแรงจูงใจที่สามารถส่งเสริม สนับสนุนให้เกิดการพัฒนา นักศึกษาระดับอุดมศึกษามีพฤติกรรม การปฏิบัติที่ ตั้งงาม น้อยที่สุด แต่กระนั้นก็ตามแรงจูงใจด้านค่านิยม นั้น ผู้วิจัยเห็นว่าสภาพแวดล้อมรอบตัวของนักศึกษามีผล อย่างมากต่อแรงจูงใจด้านค่านิยมของนักศึกษา เช่น การเลียนแบบเอาอย่างกันในเรื่องต่าง ๆ เป็นต้น

๔.๑.๒ แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวกับพัฒนาการทางจริยธรรม

จากการศึกษาและวิเคราะห์แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวกับการพัฒนาการทางจริยธรรมที่ สอดคล้องกับจริยธรรมที่เหมาะสมสำหรับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่เป็นนักศึกษาระดับอุดมศึกษา ในบทที่ ๒ พบว่าจริยธรรมเป็นหลักการประพฤติปฏิบัติที่แสดงออกในลักษณะที่ตั้งงาม ถูกต้อง เหมาะสมทั้งทางกาย ทางวาจา และทางใจ อันพึงปฏิบัติต่อตนเอง ต่อผู้อื่น และสังคมส่วนรวม เพื่อให้เกิดการดำเนินชีวิตการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุข

นอกจากนี้ จากการสังเคราะห์สภาพปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินการด้านจริยธรรม ของนักศึกษาระดับอุดมศึกษาในบทที่ ๓ พบว่า พฤติกรรมในการกระทำของมนุษย์นั้นขึ้นอยู่กับขั้น ความต้องการพื้นฐานของมนุษย์ ซึ่งเป็นไปตามแนวคิดของอับราฮัม มาสโลว์ (Abraham H Maslow) โดยมีอยู่ ๕ ขั้น คือ ๑) ความต้องการทางด้านร่างกาย ๒) ความต้องการความปลอดภัย ๓) ความต้องการทางสังคม ๔) ความต้องการมีเกียรติยศมีศักดิ์ศรีในสังคม ๕) ความต้องการ ความหวังในชีวิต และมนุษย์จะคิดทำสิ่งอื่นได้ต่อเมื่อความต้องการขั้นพื้นฐานได้รับการตอบสนอง แต่นักศึกษาระดับอุดมศึกษาบางส่วน ไม่ได้รับการตอบสนองความต้องการขั้นพื้นฐานอย่างเพียงพอ โดยเฉพาะความต้องการทางด้านร่างกาย ยิ่งขาดมากเท่าใด ปัญหาที่ยิ่งตามามากเท่านั้น และเมื่อ สังเคราะห์ลงไป ในรายละเอียด จะเห็นได้ว่าปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินการด้านจริยธรรมของ นักศึกษาระดับอุดมศึกษาเกิดจากภายในตัวของนักศึกษาเป็นสำคัญ โดยสภาพแวดล้อมรอบตัว นักศึกษาก็มีอิทธิพลต่อพฤติกรรม การปฏิบัติของนักศึกษา ซึ่งปัญหาที่พบสรุปได้ ดังนี้

๑. ปัญหาอันเกิดจากนักศึกษา ซึ่งสามารถแบ่งได้เป็น ๓ ทาง คือ

๑.๑ ปัญหาที่เกิดจากการกระทำทางกาย

๑.๒ ปัญหาที่เกิดจากการกระทำทางวาจา

๑.๓ ปัญหาที่เกิดจากทางใจ

๒. ปัญหาอันเกิดจากการจัดการศึกษา

๓. ปัญหาอันเกิดจากสภาพแวดล้อมรอบตัวนักศึกษา ซึ่งสามารถแยกได้ ๓ ประเด็น คือ

๓.๑ ครอบครัว

๓.๒ สังคม เศรษฐกิจ การเมือง

๓.๓ เทคโนโลยีการสื่อสาร

อาจกล่าวได้ว่า ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินการด้านจริยธรรมของนักศึกษา ระดับอุดมศึกษาเกิดจากภายในตัวของนักศึกษาเป็นสำคัญ ซึ่งเป็นผลมาจากการเรียนรู้ เพราะ การเรียนรู้เป็นกระบวนการในการเปลี่ยนแปลงความรู้ ความสามารถ และพฤติกรรมของมนุษย์ โดย เกิดจากภายในตัวของมนุษย์ เรียนรู้ผ่านทางการศึกษา การฝึกฝน การปฏิบัติ ผู้วิจัยจึงได้กำหนด

กรอบแนวคิด ทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรมในงานวิจัยนี้ คือ ทฤษฎีปัญญาทางสังคมของ อัลเบิร์ต แบนดูรา (Albert Bandura)^{๕๓} ที่เชื่อว่าสภาพสิ่งแวดล้อมมีผลต่อพฤติกรรมของมนุษย์ และพฤติกรรมต่าง ๆ เพิ่มขึ้นจากการเรียนรู้โดยการสังเกต (Observational Learning) หรือการเลียนแบบจากตัวแบบ (Modeling) ไม่ว่าจะเป็นการเรียนรู้ที่เกิดจากประสบการณ์ตรงหรือประสบการณ์ทางอ้อมก็ตาม ซึ่งผลจากการเรียนรู้ของมนุษย์ก็จะออกมาในรูปของความเชื่อ และมีผลต่อเนื่องไปถึงการประพฤติปฏิบัติของบุคคล

ดังนั้น เพื่อให้เกิดความสอดคล้องกับปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินการด้านจริยธรรมของนักศึกษาระดับอุดมศึกษาที่เกิดจากภายในตัวของนักศึกษาเป็นสำคัญ ซึ่งเป็นผลมาจากการเรียนรู้ตามแนวคิด ทฤษฎีของ อัลเบิร์ต แบนดูรา (Albert Bandura) ผู้วิจัยจึงดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลเพิ่มเติมจากผู้ให้ข้อมูลหลัก โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก(In-depth Interview) จำนวน ๓๐ รูป/คน และมีประเด็นในการสัมภาษณ์ คือ พื้นฐานการเรียนรู้อะไรบ้าง ที่มีผลต่อพฤติกรรมปฏิบัติที่ถูกต้องดีงามของนักศึกษาระดับอุดมศึกษา ซึ่งจากการสัมภาษณ์ พบว่า พื้นฐานการเรียนรู้ของนักศึกษาระดับอุดมศึกษาที่มีผลต่อพฤติกรรมปฏิบัติในสิ่งที่ถูกต้อง ดีงาม มีอยู่ ๔ ประการ ดังนี้

๑. ครอบครัว

พื้นฐานในการเรียนรู้ลำดับแรกของนักศึกษา คือ การเรียนรู้จากครอบครัว^{๕๔} ซึ่งนักศึกษาระดับอุดมศึกษาในแต่ละคนย่อมมีปัจจัยมาจากพื้นฐานของครอบครัวเป็นหลัก และแต่ละครอบครัวก็มีความแตกต่างกัน เป็นผลทำให้แนวความคิดและการกระทำของนักศึกษาระดับอุดมศึกษาเกิดความแตกต่างกัน^{๕๕} จะเห็นได้ว่าความแตกต่างทางด้านครอบครัว มีผลอย่างมากต่อการประพฤติปฏิบัติในสิ่งที่ถูกต้องดีงาม เพราะระดับความเข้าใจในการกระทำไม่เหมือนกัน^{๕๖} ซึ่งการเลี้ยงดูของครอบครัวมาต่างกันย่อมทำให้เกิดความแตกต่างกันได้^{๕๗} แต่จะมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับตัวและจิตใจของนักศึกษา^{๕๘} เช่น เด็กติดยาเสพติดในชุมชนจะมีมากกว่าเด็กที่อยู่ในหมู่บ้าน เพราะระดับการศึกษาของเด็กในชุมชน สังคมของคนในชุมชน แต่ก็เชื่อว่าในกรณีที่ บิดา มารดา มีการศึกษา สังคมสิ่งแวดล้อมที่ดี ความประพฤติของเด็กก็จะดีตามไปด้วย หมายความว่าเด็กที่อยู่ในหมู่บ้านไม่เคยประพฤติไม่ดี เพียงแต่เปอร์เซ็นต์น้อยกว่าเด็กในชุมชน^{๕๙} นอกจากนี้ นักศึกษามีบิดา มารดาที่แตกต่างกัน มีจิตใจ ค่านิยมต่างกัน ฐานะต่างกัน เข้ามาอยู่ร่วมกัน เกิดปัญหาทางสังคมหลาย ๆ

^{๕๓} Albert Bandura, **Social Learning Theory**, Englewood Cliffs, (N J: Prentice-Hall, 1977), p.22.

^{๕๔} สัมภาษณ์ นางสาวจรรุวรรณ เทียมแย้ม, นิสิตชั้นปีที่ ๓ คณะบริหารธุรกิจ สถาบันรัชต์ภาคย์, ๒๗ ธันวาคม ๒๕๕๖.

^{๕๕} สัมภาษณ์ รศ.ดร.สุเชษฐ์ สมิตินันท์, อาจารย์ประจำคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๘ มกราคม ๒๕๕๗.

^{๕๖} สัมภาษณ์ พระครูปุริมาณูรักษ์, รศ.ดร. อาจารย์ประจำภาควิชาเศรษฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๙ ธันวาคม ๒๕๕๖.

^{๕๗} สัมภาษณ์ ดร.สุรฉัตร รัตนวิเชียร, อาจารย์ประจำบัณฑิตวิทยาลัย สถาบันรัชต์ภาคย์, ๒๒ ธันวาคม ๒๕๕๖.

^{๕๘} สัมภาษณ์ นางสาวเนรมิต ธาณีพูน, อาจารย์ประจำคณะศิลปศาสตร์ สถาบันรัชต์ภาคย์, ๑๙ ธันวาคม ๒๕๕๖.

^{๕๙} สัมภาษณ์ นายมงคล คงสุขจिर, กรรมการผู้จัดการ บริษัท แพปบริค แลนด์ จำกัด, ๑๓ มกราคม ๒๕๕๗.

อย่างตามมา^{๕๐} ดังนั้นบิดา มารดาต้องอบรมสั่งสอนให้ลูก หลานเป็นคนดี ปฏิบัติดี เลือกที่จะปฏิบัติ ในสิ่งที่เหมาะสม^{๕๑} เช่นสอนให้เป็นคนดีมีศีลธรรมปฏิบัติตนไปในทางที่ดี เป็นต้น^{๕๒} หรืออาจกล่าวได้ว่าการปฏิบัติตัวของนักศึกษาในระดับอุดมศึกษาเกิดมาจากการอบรมสั่งสอนจากครอบครัว^{๕๓}

๒. สถาบันการศึกษา

นักศึกษาเป็นวัยที่อยากรู้ อยากเห็น อยากลอง การถูกชักนำ ไม่รู้จักความยับยั้งชั่งใจ จึงเป็นไปได้ง่าย การอบรมจากสถาบันการศึกษาที่แตกต่างกัน ย่อมทำให้การคบเพื่อน หรืออบายมุข อื่น ๆ ย่อมมีความแตกต่างกัน^{๕๔} รวมถึงความคิดหรือการกระทำต่าง ๆ ที่ถูกบ่มเพาะมานาน พอถึง เวลาที่จะมีการแสดงพฤติกรรมออกมา ก็จะแตกต่างกันไปมีทั้งดีและไม่ดี^{๕๕} การศึกษาจะทำให้มนุษย์ เปลี่ยนแปลงทั้งความรู้ ความเข้าใจในการอบรมสั่งสอนย่อมทำให้เกิดความแตกต่างกันได้^{๕๖} รวมถึงมีความรู้สึกรู้จักคิดต่างกันด้วย^{๕๗} การดำเนินชีวิตประจำวันของนักศึกษา ต้องมีการเรียนรู้อยู่ตลอดเวลา ซึ่งสถาบันอุดมศึกษาควรมีกิจกรรมที่หลากหลาย เพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางการเรียนรู้ของนักศึกษา ให้มีพฤติกรรมที่ถูกต้องดีงาม^{๕๘} และมุ่งมั่นที่จะสั่งสอนนักศึกษาให้คิด ปฏิบัติในสิ่งที่ถูกต้องดีงามเป็นที่ตั้ง เพราะสภาพแวดล้อมที่ไม่ดี อาจเป็นตัวชักจูงให้นักศึกษาประพฤติปฏิบัติไปในทางที่ไม่ดีงาม หากนักศึกษาไม่มีสติคิดไตร่ตรอง^{๕๙} อย่างไรก็ตามการสั่งสอนจากพ่อแม่ ก็มีผลต่อพฤติกรรม การปฏิบัติ^{๖๐} นอกจากนี้ หากสังคมในระดับอุดมศึกษาจัดให้มีวัฒนธรรม ค่านิยมที่ดีงามสืบทอดกันมา

^{๕๐} สัมภาษณ์ นางสาวพุทธรชชาติ พัยสุวรรณ, นิสิตชั้นปีที่ ๔ คณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัย เกษมบัณฑิต, ๙ มกราคม ๒๕๕๗.

^{๕๑} สัมภาษณ์ นางสาวเสาวลักษณ์ พิมพา, นิสิตชั้นปีที่ ๓ คณะวิศวกรรมศาสตร์ สถาบันรัชต์ภาคย์, ๒๖ พฤศจิกายน ๒๕๕๖.

^{๕๒} สัมภาษณ์ นางสาวภิญญา ชินราม, นิสิตชั้นปีที่ ๓ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๘ มกราคม ๒๕๕๗.

^{๕๓} สัมภาษณ์ นางสาวปวีณา สิตวงษ์, นิสิตชั้นปีที่ ๓ คณะรัฐประศาสนศาสตร์ สถาบันรัชต์ภาคย์, ๒๖ พฤศจิกายน ๒๕๕๖.

^{๕๔} สัมภาษณ์ พ.อ.หญิง วโรชา สุทธิรักษ์, ผู้ช่วยคณบดีฝ่ายกิจการนักศึกษา มหาวิทยาลัยเกษม บัณฑิต, ๙ มกราคม ๒๕๕๗.

^{๕๕} สัมภาษณ์ นางมะลิวัลย์ อารีณอมวงศ์, ข้าราชการครู ระดับ ๗ โรงเรียนบ้านโคกดอนม่วย, ๒๑ ธันวาคม ๒๕๕๖.

^{๕๖} สัมภาษณ์ ดร.สุรฉัตร รัตนวิเชียร, อาจารย์ประจำบัณฑิตวิทยาลัย สถาบันรัชต์ภาคย์, ๒๒ ธันวาคม ๒๕๕๖.

^{๕๗} สัมภาษณ์ นายบุญหลอม ตรีเมฆ, ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านคำเม็ก (พัฒนะบำรุง), ๒๑ ธันวาคม ๒๕๕๖.

^{๕๘} สัมภาษณ์ นางสาวพรพนา ศรีสถานนท์, อาจารย์ประจำคณะบริหารธุรกิจ สถาบันรัชต์ภาคย์, ๑๙ ธันวาคม ๒๕๕๖.

^{๕๙} สัมภาษณ์ นายสมควร นาสนม, ผู้ช่วยผู้อำนวยการเขตการเดินรถที่ ๓ องค์การขนส่งมวลชน กรุงเทพมหานคร, ๑๓ มกราคม ๒๕๕๗.

^{๖๐} สัมภาษณ์ นายเด่นเดช อุซึ้ง, นิสิตชั้นปีที่ ๓ คณะรัฐประศาสนศาสตร์ สถาบันรัชต์ภาคย์, ๒๖ พฤศจิกายน ๒๕๕๖.

อย่างดี ย่อมทำให้นักศึกษามีการปฏิบัติตัวที่ถูกต้องด้วย^{๖๑} เหมือนการปลูกต้นไม้ในสภาพแวดล้อมที่ต่างกัน ย่อมทำให้การเจริญเติบโตของต้นไม้ย่อมแตกต่างกันด้วย^{๖๒}

๓. กลุ่มเพื่อน

กลุ่มเพื่อน เป็นกลุ่มที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้ลักษณะพฤติกรรมของกันและกัน และการกระทำร่วมกัน โดยอาจจะเป็นเรื่องที่ดีหรือไม่ดีก็ตาม^{๖๓} ทำให้มีเพื่อนหลายประเภท หลากหลาย ในพฤติกรรม ปัจจุบันนักศึกษา มักจะเชื่อเพื่อน เลียนแบบการกระทำของเพื่อน เพื่อที่จะได้รับการยอมรับเข้ากลุ่มของเพื่อน^{๖๔} ดังนั้น หากนักศึกษาไม่ประพฤติปฏิบัติตามเพื่อน ไม่ว่าเรื่องนั้นจะดีหรือไม่ ก็ต้องปฏิบัติตามเพราะไม่เช่นนั้น ก็จะถูกเพื่อนกลั่นแกล้ง หรือไม่ให้เข้าร่วมกลุ่ม^{๖๕}

๔. สภาพแวดล้อมรอบตัวนักศึกษา

พื้นฐานในการเรียนรู้เกี่ยวกับสภาพแวดล้อมรอบตัวนักศึกษา ได้แก่ สภาพเศรษฐกิจ สังคม การเมือง สิ่งแวดล้อม และสื่อมวลชน ของนักศึกษาที่มีความแตกต่างกันย่อมมีผลต่อพฤติกรรมการปฏิบัติในสิ่งที่ถูกต้อง ดังามเช่นกัน ซึ่งสามารถสรุปได้ ดังนี้

๔.๑ สภาพเศรษฐกิจ

สภาพเศรษฐกิจสังคมไทยในปัจจุบันมีการผันผวนอยู่ตลอดเวลา เกิดอาชีพที่หลากหลาย^{๖๖} รวมถึง ค่านิยมในการบริโภคเป็นไปอย่างฟุ่มเฟือย โดยเฉพาะปัจจัย ๔^{๖๗} ทำให้พฤติกรรมของนักศึกษาในความต้องการต่าง ๆ แตกต่างกันไป และการได้มาซึ่งสนองความต้องการของตนเองก็จะมี การประพฤติปฏิบัติในสิ่งที่ไม่ถูกต้อง^{๖๘}

๔.๒ สภาพสังคม

ปัจจุบันเป็นสังคมของการแข่งขันกัน สังคมแห่งความสะดวกสบายโดย มีเทคโนโลยีที่ทันสมัย แต่มีได้ทำให้สภาพสังคมดีขึ้นตาม กลับทำให้เกิดปัญหาหลากหลาย^{๖๙} ส่งผลต่อความคิด ความเชื่อ ทศนคติ และการกระทำของนักศึกษาที่แตกต่างกันด้วย^{๗๐} พฤติกรรมทางจิตใจเปลี่ยนไป

^{๖๑} สัมภาษณ์ นางสาวลลนา ธีระนุสรณ์กิจ, ผู้อำนวยการศูนย์วิจัยและพัฒนานวัตกรรมผลิตภัณฑ์อาหารและผู้จัดการทั่วไป บริษัท ยูไนเต็ดแตรี่ฟูดส์ จำกัด , ๑๓ มกราคม ๒๕๕๗.

^{๖๒} สัมภาษณ์ นายกวี รัตนปริชาเวช, ผู้จัดการทั่วไป บริษัท สยามแวกซ์สแตนดาร์ด จำกัด, ๑๓ มกราคม ๒๕๕๗.

^{๖๓} สัมภาษณ์ นางนพวรรณ วงศ์เบ็ญสัจจ์, อาจารย์ประจำคณะรัฐประศาสนศาสตร์ สถาบันรัชต์ภาคย์ , ๘ มกราคม ๒๕๕๗.

^{๖๔} สัมภาษณ์ นายภาณุมาศ ปี่แก้ว, นิสิตชั้นปีที่ ๓ คณะรัฐประศาสนศาสตร์ สถาบันรัชต์ภาคย์, ๒๖ พฤศจิกายน ๒๕๕๖.

^{๖๕} สัมภาษณ์ นายเด่นเดช อุเชิง, นิสิตชั้นปีที่ ๓ คณะรัฐประศาสนศาสตร์ สถาบันรัชต์ภาคย์, ๒๖ พฤศจิกายน ๒๕๕๖.

^{๖๖} สัมภาษณ์ ดร.ลักขณา กล้ารบ, ผู้อำนวยการศูนย์การจัดการศึกษานอกสถานที่ตั้ง จังหวัดสกลนคร สถาบันรัชต์ภาคย์, ๒๒ ธันวาคม ๒๕๕๖.

^{๖๗} สัมภาษณ์ นางฐิติมา พรหมทอง, คณบดีคณะศิลปศาสตร์ สถาบันรัชต์ภาคย์, ๑๙ ธันวาคม ๒๕๕๖.

^{๖๘} สัมภาษณ์ ผศ.ดร.นิภากร กำจรเมฆกุล, ผู้ช่วยคณบดีฝ่ายบริหาร มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต, ๙ มกราคม ๒๕๕๗.

^{๖๙} สัมภาษณ์ นายสมโภช วิโรจน์เรือง, ข้าราชการบำนาญ (ครู), ๒๑ ธันวาคม ๒๕๕๖.

^{๗๐} สัมภาษณ์ ผศ.ดร.นิภากร กำจรเมฆกุล, ผู้ช่วยคณบดีฝ่ายบริหาร มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต, ๙ มกราคม ๒๕๕๗.

คุณธรรมทางจิตใจลดน้อยลง เกิดความเห็นแก่ตัวมากขึ้น^{๗๑} เลียนแบบเอาอย่างกัน เพราะต้องการได้รับการยอมรับในการเข้ากลุ่ม^{๗๒} และเลียนแบบค่านิยมที่ผิดมาโดยตลอด^{๗๓} ดังนั้น สังคมของนักศึกษามีผลอย่างมากต่อพฤติกรรมของนักศึกษาเพราะถูกซึมซับพฤติกรรมจากสังคมมาตั้งแต่เด็ก และเข้าสังคมกับเพื่อน^{๗๔}

๔.๓ สภาพการเมือง

ปัจจุบันเกิดความขัดแย้งทางความคิดทางการเมือง แบ่งพรรคแบ่งพวกทำให้คนในชาติเกิดการขัดแย้งกันและแบ่งฝักแบ่งฝ่ายกัน^{๗๕} ใช้คำพูดที่ไม่สามารถพิสูจน์ว่าจริง หรือไม่จริง กล่าวร้ายฝ่ายตรงกันข้าม พูดส่อเสียด หยาบคาย ใช้อาวุธเพื่อทำร้ายกัน^{๗๖} ซึ่งทำให้นักศึกษาได้รับรู้และเรียนรู้ทำให้เกิดแนวความคิดที่แตกต่าง โดยขาดการพิจารณาอย่างรอบคอบเป็นผลทำให้การประพฤติปฏิบัติของนักศึกษาออกไปในแนวทางการใช้กำลังรุนแรงในการตัดสินเรื่องต่าง ๆ^{๗๗}

๔.๔ สภาพสิ่งแวดล้อม

สภาพสิ่งแวดล้อมในปัจจุบันก็มีผลต่อการประพฤติปฏิบัติในสิ่งที่ถูกต้องของนักศึกษาเช่นกัน^{๗๘} รวมถึงนักศึกษามีสิ่งแวดล้อมในเรื่องความเป็นอยู่ที่แตกต่างกัน^{๗๙} ก็เป็นผลทำให้มนุษย์มีความคิดที่ไม่เหมือนกัน ปฏิบัติตนไม่เหมือนกัน^{๘๐} อย่างไรก็ตามการมีพื้นฐานความรู้มาก ย่อมดีกว่ามีพื้นฐานรู้น้อย เพราะคนที่มีความรู้มากกว่าก็มีโอกาสได้งานทำที่ดีกว่าคนที่มีรู้น้อย^{๘๑}

^{๗๑} สัมภาษณ์ นางสาวอัญชลี จุฑาธา, นิสิตชั้นปีที่ ๔ คณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต, ๙ มกราคม ๒๕๕๗.

^{๗๒} สัมภาษณ์ พระครูปริมาณารักษ์, รศ.ดร. อาจารย์ประจำภาควิชาเศรษฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๙ ธันวาคม ๒๕๕๖.

^{๗๓} สัมภาษณ์ นางสาวจรรุวรรณ เทียมแย้ม, นิสิตชั้นปีที่ ๓ คณะบริหารธุรกิจ สถาบันรัชต์ภาคย์, ๒๗ ธันวาคม ๒๕๕๖.

^{๗๔} สัมภาษณ์ นายสุนทร วงศ์เสน, คณบดีคณะวิศวกรรมศาสตร์ สถาบันรัชต์ภาคย์, ๒๐ ธันวาคม ๒๕๕๖.

^{๗๕} สัมภาษณ์ ดร.สุรฉัตร รัตนวิเชียร, อาจารย์ประจำบัณฑิตวิทยาลัย สถาบันรัชต์ภาคย์, ๒๒ ธันวาคม ๒๕๕๖.

^{๗๖} สัมภาษณ์ นางจิตติมา พรหมทอง, คณบดีคณะศิลปศาสตร์ สถาบันรัชต์ภาคย์, ๑๙ ธันวาคม ๒๕๕๖.

^{๗๗} สัมภาษณ์ นางมะลิวัลย์ อารีถนอมวงศ์, ข้าราชการครู ระดับ ๗ โรงเรียนบ้านโคกดอนม่วย, ๒๑ ธันวาคม ๒๕๕๖.

^{๗๘} สัมภาษณ์ พระครูปริยัติกิตติธำรง, ผศ.ดร. คณบดีคณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๙ ธันวาคม ๒๕๕๖.

^{๗๙} สัมภาษณ์ นางนพวรรณ วงศ์เบ็ญสัจจ์, อาจารย์ประจำคณะรัฐประศาสนศาสตร์ สถาบันรัชต์ภาคย์, ๘ มกราคม ๒๕๕๗.

^{๘๐} สัมภาษณ์ นายภาณุมาศ ปี่แก้ว, นิสิตชั้นปีที่ ๓ คณะรัฐประศาสนศาสตร์ สถาบันรัชต์ภาคย์, ๒๖ พฤศจิกายน ๒๕๕๖.

^{๘๑} สัมภาษณ์ นางสาวภัทรศยา เขียวฉวี, นิสิตชั้นปีที่ ๓ คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๑๑ ธันวาคม ๒๕๕๖.

ดังนั้น มีความเป็นไปได้ที่นักศึกษาที่อาศัยอยู่ในต่างจังหวัดก็จะมี ความแตกต่างกับนักศึกษาที่อาศัยในเมือง จึงมีการเรียนรู้และการพัฒนาไม่เหมือนกัน^{๕๒}

๔.๕ สื่อมวลชน

ปัจจุบันเป็นโลกแห่งข่าวสารข้อมูล ไม่ว่าจะอยู่ไกลแค่ไหน ก็สามารถรับรู้ข่าวสารได้ตลอดเวลาเหมือนกับว่าอยู่ใกล้ ๆ กัน โดยมีตัวกลางในการให้ข้อมูลข่าวสาร คือ สื่อต่าง ๆ^{๕๓} ซึ่งถือได้ว่าเป็นสิ่งที่ดีสำหรับการแสวงหาความรู้ใหม่ และมีความต่อเนื่องในการเรียนรู้ แต่บางครั้งการนำเสนอของสื่อมวลชน ก็ขาดการพิจารณาไตร่ตรองอย่างรอบคอบว่าควรนำเสนอต่อสังคมหรือไม่^{๕๔} แต่ก็ขึ้นอยู่กับตัวของนักศึกษาว่าจะสนใจแสวงหาความรู้ด้วยตัวเองจากแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ รวมทั้งสื่อต่าง ๆ มากน้อยเพียงใด ใช้ความคิดในการพิจารณาเรื่องต่าง ๆ อย่างไร^{๕๕}

กล่าวโดยสรุป ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินการด้านจริยธรรมของนักศึกษาระดับอุดมศึกษาเกิดจากภายในตัวของนักศึกษาเป็นสำคัญ ไม่ว่าจะเป็นปัญหาที่เกิดจากการกระทำทางกาย วาจา ใจ โดนพื้นฐานการเรียนรู้มีผลต่อพฤติกรรม การปฏิบัติในสิ่งที่ถูกต้อง ดีงามของนักศึกษาระดับอุดมศึกษา ซึ่งมีอยู่ ๔ ประการ คือ ๑) ครอบครัว ๒) สถาบันการศึกษา ๓) กลุ่มเพื่อน ๔) สภาพแวดล้อมรอบตัวนักศึกษา โดยผู้วิจัยได้แจกแจงตารางความถี่ของข้อมูลในการสัมภาษณ์เชิงลึกไว้ ดังนี้

ตารางที่ ๔.๒ พื้นฐานการเรียนรู้ที่มีผลต่อพฤติกรรม การปฏิบัติที่ถูกต้อง ดีงาม ของนักศึกษาระดับอุดมศึกษา โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview)

ข้อที่	ประเด็น/ตัวบ่งชี้	ผู้ตอบแบบสัมภาษณ์		
		ความถี่	รูป/คน	ร้อยละ
๑.	ครอบครัว	๑๐	๒,๔,๑๐,๑๓,๑๕,๒๓,๒๔,๒๕,๒๗,๓๐	๓๓.๓๓
๒.	สถาบันการศึกษา	๙	๕,๑๐,๑๑,๑๔,๑๖,๑๗,๑๘,๑๙,๒๒	๓๐.๐๐
๓.	กลุ่มเพื่อน	๓	๑๑,๒๑,๒๒	๑๐.๐๐
๔.	สภาพแวดล้อมรอบตัวของนักศึกษา			
	๔.๑ เศรษฐกิจ	๓	๖,๗,๘	๑๐.๐๐
	๔.๒ สังคม	๖	๒,๖,๙,๒๐,๒๕,๒๖	๒๐.๐๐
	๔.๓ การเมือง	๓	๘,๑๐,๑๙	๑๐.๐๐
	๔.๔ สิ่งแวดล้อม	๕	๑,๑๑,๒๑,๒๘,๒๙	๑๖.๖๗
	๔.๕ สื่อมวลชน	๓	๓,๑๒,๑๔	๑๐.๐๐

^{๕๒} สัมภาษณ์ นางสาววราณี วงษ์ภา, นิสิตชั้นปีที่ ๓ คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๑๑ ธันวาคม ๒๕๕๖.

^{๕๓} สัมภาษณ์ นางสาวพรพนา ศรีสถานนท์, อาจารย์ประจำคณะบริหารธุรกิจ สถาบันรัชต์ภาคย์, ๑๙ ธันวาคม ๒๕๕๖.

^{๕๔} สัมภาษณ์ นายสมควร นาสนม, ผู้ช่วยผู้อำนวยการเขตการเดินรถที่ ๓ องค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ, ๑๓ มกราคม ๒๕๕๗.

^{๕๕} สัมภาษณ์ รศ.ศิริโรตม์ ภาคสุวรรณ, อาจารย์ประจำคณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๑๗ ธันวาคม ๒๕๕๖.

จากตารางที่ ๔.๒ พบว่าผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) ได้นำเสนอแนวคิดพื้นฐาน การเรียนรู้มีผลต่อพฤติกรรมการปฏิบัติในสิ่งที่ถูกต้อง ดิงามของนักศึกษาระดับอุดมศึกษา ซึ่งผู้วิจัยสรุปเป็นประเด็นตัวบ่งชี้ด้วยการจัดลำดับความเหมาะสมจากมากไปหาน้อยตามลำดับ ดังนี้

ลำดับที่ ๑ ตัวบ่งชี้ด้านครอบครัว

ลำดับที่ ๒ ตัวบ่งชี้ด้านสถาบันการศึกษา

ลำดับที่ ๓ ตัวบ่งชี้ด้านสภาพแวดล้อมรอบตัวของนักศึกษาในเรื่องสภาพสังคม

๑. ครอบครัว

ครอบครัวถือว่าเป็นพื้นฐานในการเรียนรู้ลำดับแรกของนักศึกษาที่มีผลต่อพฤติกรรมในการปฏิบัติในสิ่งที่ถูกต้อง ดิงาม เป็นอย่างมาก เพราะถ้าครอบครัวไหนมีการประพฤติปฏิบัติหรือกระทำแต่สิ่งดี ๆ เด็กก็จะประพฤติปฏิบัติแต่สิ่งดี ๆ เป็นแบบอย่างที่ดีให้กับเด็ก อย่างไรก็ตามสภาพความเป็นอยู่หรือฐานะทางครอบครัวแต่ละครอบครัวก็มีความแตกต่างกัน บิดา มารดา ก็มีลักษณะนิสัย ใจคอ จิตใจ ค่านิยมแตกต่างกัน การเลี้ยงดูบุตร หลานก็มีความแตกต่างกัน ก็ทำให้ระดับความรู้ ความเข้าใจ การประพฤติปฏิบัติของนักศึกษาระดับอุดมศึกษาแตกต่างกัน

๒. สถาบันการศึกษา

ด้านสถาบันการศึกษาที่ให้การศึกษากับนักศึกษาระดับอุดมศึกษาก็ถือได้ว่าเป็นพื้นฐานในการเรียนรู้ที่มีผลต่อพฤติกรรมในการปฏิบัติในสิ่งที่ถูกต้อง ดิงาม เพราะ การศึกษา ทำให้มนุษย์ได้มีความรู้ ความเข้าใจ เกิดการเปลี่ยนแปลงความรู้สึนึกคิดโดยผ่านการอบรมสั่งสอนจากครู อาจารย์ แต่เนื่องจากการดำเนินชีวิตประจำวันของนักศึกษามีการเรียนรู้อยู่ตลอดเวลา มีหลายสิ่งหลายอย่างทำให้นักศึกษาอยากรู้ อยากเห็น อยากลอง ถูกชักนำได้ง่าย ทำให้การคบเพื่อนมีความแตกต่างกัน

๓. สภาพแวดล้อมรอบตัวนักศึกษาในเรื่องของสภาพสังคม

ด้านสภาพสังคมแต่ละสังคมซึ่งรวมถึงวัฒนธรรม ประเพณีของนักศึกษาระดับอุดมศึกษาก็ถือได้ว่าเป็นพื้นฐานในการเรียนรู้ที่มีผลต่อพฤติกรรมในการปฏิบัติในสิ่งที่ถูกต้อง ดิงาม เพราะสภาพสังคมในปัจจุบันเกิดปัญหาอย่างหลากหลาย ซึ่งส่งผลกระทบต่อความคิด ความเชื่อ จิตใจของนักศึกษา มีการเปลี่ยนแปลงไป คุณธรรม จริยธรรมในทางจิตใจลดน้อยลง มีค่านิยมในการเลียนแบบเอาอย่างกัน รวมถึง สภาพเศรษฐกิจ การเมือง สิ่งแวดล้อม ก็มีผลต่อพฤติกรรมการปฏิบัติในสิ่งที่ถูกต้องดิงาม

นอกจากนี้ ผู้วิจัยเห็นว่าในปัจจุบันระบบสื่อสารมวลชน และกลุ่มเพื่อน ก็มีผลต่อพฤติกรรมการปฏิบัติในสิ่งที่ถูกต้อง ดิงามเป็นอย่างมาก เพราะ ความเจริญก้าวหน้าของการสื่อสารมวลชนเป็นไปอย่างรวดเร็ว นักศึกษาสามารถที่จะเรียนรู้ รับรู้เรื่องราวต่าง ๆ ได้โดยง่ายแต่บางครั้งการนำเสนอของสื่อมวลชน ก็ขาดการพิจารณาไตร่ตรองอย่างรอบคอบว่าควรนำเสนอต่อสังคมหรือไม่ ซึ่งมีผลต่อการพฤติกรรมในการตัดสินใจกระทำสิ่งต่าง ๆ ของนักศึกษาเช่นกัน ตลอดจน กลุ่มเพื่อน ถือได้ว่ามีความสำคัญอย่างมากการปฏิบัติตัวของนักศึกษา เนื่องจากในปัจจุบันนี้ นักศึกษา มักจะเชื่อเพื่อน เลียนแบบการกระทำของเพื่อน เพื่อที่จะได้รับการยอมรับเข้ากลุ่มของเพื่อน หากไม่ปฏิบัติตามเพื่อน ไม่ว่าเรื่องนั้นจะดีหรือไม่ ก็จะถูกเพื่อนกลั่นแกล้ง ทำร้าย หรือไม่ให้เข้าร่วมกลุ่ม ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิด ทฤษฎีของ อัลเบิร์ต แบนดูรา (Albert Bandura) ที่เชื่อว่าสภาพสิ่งแวดล้อมมีผลต่อพฤติกรรมของมนุษย์ และประสบการณ์ที่เกิดขึ้นจากพฤติกรรมของมนุษย์ ซึ่งมีผลมาจากการเรียนรู้โดยการสังเกต (Observational Learning) หรือการเลียนแบบจากตัวแบบ (Modeling)

๔.๑.๓ หลักพุทธธรรมที่สอดคล้องกับจริยธรรมที่เหมาะสมสำหรับการพัฒนา ทรัพยากรมนุษย์ที่เป็นนักศึกษาระดับอุดมศึกษา

จากการศึกษาและวิเคราะห์หลักพุทธธรรมที่สอดคล้องกับจริยธรรมที่เหมาะสมสำหรับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่เป็นนักศึกษาระดับอุดมศึกษา ในบทที่ ๒ พบว่า การนำแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ และแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวกับการพัฒนาทางจริยธรรมตามที่กล่าวมาแล้วข้างต้นเพื่อเป็นแนวทางหรือนำไปปฏิบัติเพื่อให้เห็นเป็นรูปธรรมก็ตาม แต่ก็ยังไม่เพียงพอและไม่สามารถรองรับกับสิ่งที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างพลวัตเนื่องจากสังคมโลก หรือแม้กระทั่งสังคมไทยในปัจจุบัน เป็นสังคมที่เราเรียกว่าโลกแห่งยุคโลกาภิวัตน์ (Globalization)

นักศึกษาระดับอุดมศึกษา ก็ถือได้ว่าเป็นทรัพยากรมนุษย์และเป็นเยาวชนที่เป็นอนาคตของชาติ ก็ได้รับผลกระทบในการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจากความเจริญก้าวหน้าของสังคมโลก จึงเป็นเหตุทำให้ นักศึกษาระดับอุดมศึกษาบางส่วนมีคุณธรรม จริยธรรมลดน้อยลง ทศนคติ ความเชื่อ การรับรู้ การเรียนรู้ในด้านต่างๆ เปลี่ยนแปลงไป ซึ่งเมื่อวิเคราะห์ สังเคราะห์ลงในรายละเอียดก็พบว่า ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินการด้านจริยธรรมของนักศึกษาระดับอุดมศึกษาเกิดจากภายในตัวของนักศึกษาเป็นสำคัญ ไม่ว่าจะเป็นปัญหาที่เกิดจากการกระทำทางกาย ทางวาจา ทางใจ ซึ่งเป็นผลมาจากการเรียนรู้โดยการสังเกต (Observational Learning) การเลียนแบบจากตัวแบบ (Modeling)

ดังนั้น การนำหลักธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าหรือหลักพุทธธรรม มาบูรณาการปรับประยุกต์เพิ่มเติมจากการนำแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ และแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องพัฒนาทางจริยธรรมมาพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามที่กล่าวมาแล้วข้างต้น ก็จะเป็นแนวทางในการแก้ไขจริยธรรมให้เห็นเป็นรูปธรรมอย่างชัดเจน และพบว่า หลักพุทธธรรมที่สอดคล้องกับจริยธรรมที่เหมาะสมสำหรับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่เป็นนักศึกษาระดับอุดมศึกษา คือ หลักกุศลกรรมบถ ๑๐

หลักกุศลกรรมบถ ๑๐ เป็นหลักธรรมที่ทำให้มนุษย์สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมอย่างมีความสุข เกิดสันติสุขร่วมกัน ลดปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น โดยมุ่งเน้นให้มนุษย์ได้เรียนรู้และเกิดการปฏิบัติเพื่อเป็นผู้ดีพร้อมทั้งทางกาย ทางวาจา และทางใจ โดยหลักกุศลกรรมบถ ๑๐ เป็นหลักธรรมที่เป็นข้อห้ามความวิบัติหรือความชั่วครบทั้ง ๓ ช่องทางกล่าวคือ ๑) กายสุจริต ๓ ได้แก่ ไม่ฆ่าสัตว์ตัดชีวิตผู้อื่น ไม่ลักทรัพย์ ไม่ประพฤตินอกใจในกาม ๒) วาจสุจริต ๔ ได้แก่ ไม่พูดเท็จ ไม่พูดส่อเสียด ไม่พูดคำหยาบคาย ไม่พูดเพ้อเจ้อ และ ๓) มโนสุจริต ๓ ได้แก่ ไม่โลภอยากได้ของคนอื่น ไม่คิดอาฆาตพยาบาทปองร้าย มีปัญญาอันเห็นชอบ เข้าใจอันถูกต้องที่ทำให้เกิดการกระทำอันถูกต้อง

อย่างไรก็ตาม เพื่อให้การนำหลักกุศลกรรมบถ ๑๐ มาปรับประยุกต์ใช้อย่างเป็นระบบ และมีความชัดเจนในการนำไปปฏิบัติได้เป็นรูปธรรม ผู้วิจัยจึงดำเนินการเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลหลัก โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก(In-depth Interview) จำนวน ๓๐ รูป/คน เพื่อค้นหาวิธีการที่จะทำให้นักศึกษาระดับอุดมศึกษาเป็นผู้ดีพร้อมทั้งทางกาย ทางวาจา และทางใจ โดยประเด็นในการสัมภาษณ์ คือ ท่านคิดว่ามีวิธีการอย่างไร เพื่อให้ศึกษาระดับอุดมศึกษา ประพฤติปฏิบัติ ดังหัวข้อต่อไปนี้ ๑) ละเว้นการฆ่าสัตว์ตัดชีวิตผู้อื่น ๒) ละเว้นการลักทรัพย์ ๓) ละเว้นการประพฤตินอกใจในกาม ๔) ละเว้นการพูดโกหก ๕) ละเว้นการพูดส่อเสียด ๖) ละเว้นการพูดคำหยาบคาย ๗) ละเว้นการพูดเพ้อเจ้อ ๘) ละเว้นการอยากได้ของคนอื่น ๙) ละเว้นการทำร้าย หรืออาฆาตพยาบาทผู้อื่น และ ๑๐) การมีปัญญาอันเห็นชอบในการกระทำที่ถูกต้อง ซึ่งจากการสัมภาษณ์ พบว่า หลักกุศลกรรมบถ ๑๐ สามารถแบ่งได้เป็น ๓ ด้าน คือ ด้านกายสุจริต ด้านวจีสุจริต และ ด้านมโนสุจริต สามารถนำมา

ปรับประยุกต์ใช้ในการพัฒนานักศึกษาระดับอุดมศึกษาให้เป็นผู้มีความสมบูรณ์ทั้งทางกาย ทางวาจา และทางใจ เพราะเป็นหลักธรรมที่เป็นพื้นฐานของชีวิต ที่ครอบคลุมการประพฤติปฏิบัติของมนุษย์ ถ้าประพฤติปฏิบัติในสิ่งที่ดีก็จะเกิดสิ่งที่ดี แต่ถ้าประพฤติปฏิบัติในสิ่งที่ไม่ดีการกระทำก็ไม่ดีเช่นกัน^{๘๖} โดยมีวิธีการ ดังต่อไปนี้

ด้านกายสุจริต

๑. การละเว้นจากการฆ่าสัตว์ตัดชีวิตผู้อื่น

การละเว้นจากการฆ่าสัตว์ตัดชีวิตผู้อื่น มีวิธีการสรุปได้ ๓ ประเด็น คือ ๑) การให้การศึกษา ๒) นำหลักธรรมทางพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้ และ ๓) จัดกิจกรรม ดังต่อไปนี้

การให้การศึกษา

ส่งเสริม สนับสนุนให้จัดการศึกษาที่ชี้ให้เห็นว่าการฆ่ามนุษย์นั้นผิดกฎหมายต้องเข้าคุก หรือถ้าทางพุทธศาสนาหากผู้ใดกระทำการฆ่าสัตว์ตัดชีวิตผู้อื่นก็จะตกนรก^{๘๗} หรือให้นักศึกษาได้ระดมสมอง วิเคราะห์ สังเคราะห์ เพื่อให้ทราบและรู้ว่าการฆ่าสัตว์ตัดชีวิตเป็นสิ่งไม่ดี สมควรที่จะหลีกเลี่ยง การทำร้ายสัตว์^{๘๘} สอนให้มีความเมตตา กรุณาต่อเพื่อนมนุษย์ และสรรพสัตว์ทั้งหลาย^{๘๙} หรืออาจใช้ การศึกษาจากกรณีศึกษา กรณีปัญหาในการละเว้นจากการฆ่าสัตว์^{๙๐} และควรให้นักศึกษารู้และเข้าใจ ว่าผลของการฆ่าหรือกฎแห่งกรรมนั้น^{๙๑} ตลอดจน พัฒนาหลักสูตรในการเรียนการสอนแต่ละรายวิชา โดยมีหลักธรรมควบคู่ไปกับการเรียนการสอนในสาขาวิชานั้น ๆ^{๙๒} มุ่งเน้นถึงเรื่องของการฆ่าสัตว์ ซึ่งเป็นเรื่องของการผิดศีลในข้อที่หนึ่งจากศีลห้าข้อ ซึ่งการกระทำแบบนี้เป็นสิ่งซึ่งไม่ควรกระทำ^{๙๓} และนำผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมาสอดแทรกหรือประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอน^{๙๔}

นำหลักธรรมทางพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้

จัดการเรียนการสอนโดยเป็นการบูรณาการการสอนในเนื้อหาวิชาที่สอนกับหลักธรรมทางพุทธศาสนา เช่น ให้นักศึกษารักษาศีล ๕ อย่างเคร่งครัด^{๙๕} มุ่งเน้นไปที่จิตใจของนักศึกษาโดยให้

^{๘๖} สัมภาษณ์ พระครูปริมาณุรักษ์, รศ.ดร. อาจารย์ประจำภาควิชาเศรษฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๙ ธันวาคม ๒๕๕๖.

^{๘๗} สัมภาษณ์ นางมะลิวัลย์ อารีถนอมวงศ์, ข้าราชการครู ระดับ ๗ โรงเรียนบ้านโคกดอนม่วย, ๒๑ ธันวาคม ๒๕๕๖.

^{๘๘} สัมภาษณ์ นายเด่นเดช อุซึ้ง, นิสิตชั้นปีที่ ๓ คณะรัฐประศาสนศาสตร์ สถาบันรัชต์ภาคย์, ๒๖ พฤศจิกายน ๒๕๕๖.

^{๘๙} สัมภาษณ์ นางจิตติมา พรหมทอง, คณบดีคณะศิลปศาสตร์ สถาบันรัชต์ภาคย์, ๑๙ ธันวาคม ๒๕๕๖.

^{๙๐} สัมภาษณ์ ผศ.ดร.นิภากร กำจรเมฆกุล, ผู้ช่วยคณบดีฝ่ายบริหาร มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต, ๙ มกราคม ๒๕๕๗.

^{๙๑} สัมภาษณ์ นายสมโภช วิโรจน์เรือง, ข้าราชการบำนาญ (ครู), ๒๑ ธันวาคม ๒๕๕๖.

^{๙๒} สัมภาษณ์ ดร.สุรฉัตร รัตนวิเชียร, อาจารย์ประจำบัณฑิตวิทยาลัย สถาบันรัชต์ภาคย์, ๒๒ ธันวาคม ๒๕๕๖.

^{๙๓} สัมภาษณ์ รศ.ดร.สุเชษฐ์ สมิตินันท์, อาจารย์ประจำคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๘ มกราคม ๒๕๕๗.

^{๙๔} สัมภาษณ์ พระครูปริยัติกิตติธำรง, ผศ.ดร. คณบดีคณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๙ ธันวาคม ๒๕๕๖.

^{๙๕} สัมภาษณ์ นายมงคล คงสุขจिर, กรรมการผู้จัดการ บริษัท แพปบริค แลนด์ จำกัด, ๑๓ มกราคม ๒๕๕๗

นักศึกษาที่มีศีล มีสมาธิ และมีปัญญา^{๙๖} จัดกิจกรรมให้นักศึกษาได้เกิดการปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม เช่น เข้าวัดฟังเทศน์ฟังธรรม สวดมนต์ นั่งสมาธิ^{๙๗} ปลอ่ยสัตว์ที่อ่อนแอไม่มีทางสู้ เป็นต้น^{๙๘} สอดแทรกหลักธรรมทางพุทธศาสนาในเรื่องของการละเว้นการฆ่าสัตว์^{๙๙}

จัดกิจกรรม

จัดกิจกรรมโดยพานักศึกษาไปทัศนศึกษาโรงฆ่าสัตว์^{๑๐๐} ปลุกฝังให้นักศึกษาเห็นคุณค่าของชีวิต^{๑๐๑} และชี้ให้เห็นผลของการฆ่าสัตว์ส่งผลเสียอย่างไรต่อนักศึกษา สังคม ครอบครัว^{๑๐๒} หรือจัดกิจกรรมออกค่ายอาสาพัฒนา เพื่อให้นักศึกษาเป็นผู้ที่เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เมตตากรุณาต่อตนเองและผู้อื่น^{๑๐๓} หรือเชิญบุคคลที่ได้รับการยอมรับจากนักศึกษามาให้ความรู้โดยเป็นผู้นำกิจกรรมด้านต่าง ๆ เช่น การจัดกิจกรรมส่งเสริมการละเว้นการฆ่าสัตว์ เป็นต้น^{๑๐๔}

๒. การละเว้นจากการลักทรัพย์

การละเว้นจากการลักทรัพย์ มีวิธีการ โดยสรุปได้ ๓ ประเด็น คือ ๑) การฝึกอบรม ๒) นำหลักธรรมทางพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้ และ ๓) จัดกิจกรรม ซึ่งมีรายละเอียด ดังต่อไปนี้

การฝึกอบรม

ฝึกอบรม นักศึกษาให้เป็นผู้ไม่ลักเล็กขโมยน้อย^{๑๐๕} ละเว้นจากการเอารัดเอาเปรียบผู้อื่น เคารพในสิทธิทรัพย์สินของผู้อื่น^{๑๐๖} นำหลักเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการดำเนินชีวิต เพื่อลดความโลภ ความอยากได้ของ ๆ ผู้อื่นมาเป็นของตนเอง^{๑๐๗} นำกรณีศึกษา ภาพยนตร์ วิดีทัศน์มาให้

^{๙๖} สัมภาษณ์ พระครูบูรیمانรักษ์, รศ.ดร. อาจารย์ประจำภาควิชาเศรษฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๙ ธันวาคม ๒๕๕๖.

^{๙๗} สัมภาษณ์ นางสาวจรรุวรรณ เทียมแย้ม, นิสิตชั้นปีที่ ๓ คณะบริหารธุรกิจ สถาบันรัชต์ภาคย์, ๒๗ ธันวาคม ๒๕๕๖.

^{๙๘} สัมภาษณ์ นางสาวอภิญญา ชินราม, นิสิตชั้นปีที่ ๓ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๘ มกราคม ๒๕๕๗.

^{๙๙} สัมภาษณ์ นางสาวปวีณา สิตวงษ์, นิสิตชั้นปีที่ ๓ คณะรัฐประศาสนศาสตร์ สถาบันรัชต์ภาคย์, ๒๖ พฤศจิกายน ๒๕๕๖.

^{๑๐๐} สัมภาษณ์ นางสาวเสาวลักษณ์ พิมพา, นิสิตชั้นปีที่ ๓ คณะวิศวกรรมศาสตร์ สถาบันรัชต์ภาคย์, ๒๖ พฤศจิกายน ๒๕๕๖.

^{๑๐๑} สัมภาษณ์ นายสุนทร วงศ์เสน, คณบดีคณะวิศวกรรมศาสตร์ สถาบันรัชต์ภาคย์, ๒๐ ธันวาคม ๒๕๕๖.

^{๑๐๒} สัมภาษณ์ นายสมควร นาสนม, ผู้ช่วยผู้อำนวยการเขตการเดินรถที่ ๓ องค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ, ๑๓ มกราคม ๒๕๕๗.

^{๑๐๓} สัมภาษณ์ นางสาวพรพนา ศรีสถานนท์, อาจารย์ประจำคณะบริหารธุรกิจ สถาบันรัชต์ภาคย์, ๑๙ ธันวาคม ๒๕๕๖.

^{๑๐๔} สัมภาษณ์ นางสาวลลนา อีระนุสรณ์กิจ, ผู้อำนวยการศูนย์วิจัยและพัฒนานวัตกรรมผลิตภัณฑ์อาหารและผู้จัดการทั่วไป บริษัท ยูไนเต็ดแตริฟูตส์ จำกัด, ๑๓ มกราคม ๒๕๕๗.

^{๑๐๕} สัมภาษณ์ นางสาววารุณี วงษ์ภา, นิสิตชั้นปีที่ ๓ คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๑๑ ธันวาคม ๒๕๕๖.

^{๑๐๖} สัมภาษณ์ ดร.สุรฉัตร รัตนวิเชียร, อาจารย์ประจำบัณฑิตวิทยาลัย สถาบันรัชต์ภาคย์, ๒๒ ธันวาคม ๒๕๕๖.

^{๑๐๗} สัมภาษณ์ นางสาวพรพนา ศรีสถานนท์, อาจารย์ประจำคณะบริหารธุรกิจ สถาบันรัชต์ภาคย์, ๑๙ ธันวาคม ๒๕๕๖.

นักศึกษาได้เกิดความรู้ว่าการขโมยเป็นสิ่งที่ไม่ดี^{๑๐๘} หรือให้นักศึกษาละเว้นจากการลักทรัพย์ที่เจ้าของทรัพย์ไม่อนุญาต แม้ว่าจะจะเป็นสามีและภรรยาที่ตามก็ห้ามลักทรัพย์ซึ่งกันและกัน^{๑๐๙} เช่นเมื่อนักศึกษาเห็นเพื่อนด้วยกันมีเงินมากกว่าอาจเกิดความอยากได้อาจมี^{๑๑๐} ดังนั้น เราควรพอใจในสิ่งที่เรามี^{๑๑๑} นอกจากนี้ ควรส่งเสริมให้นักศึกษามีความซื่อสัตย์ สุจริตไม่คดโกง^{๑๑๒} และชี้ให้เห็นถึงผลกระทบข้อเสียที่เกิดจากความโลภให้มีมุมมองต่าง ๆ^{๑๑๓} และจัดการเรียนการสอนในรูปแบบที่มีวิธีการอย่างหลากหลาย เช่น ให้ตำรวจมาฝึกอบรมให้ความรู้ในบทลงโทษจากการลักทรัพย์^{๑๑๔}

นำหลักธรรมทางพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้

นักศึกษาควรทำจิตใจให้สงบ ต้องไม่อยากได้ของผู้อื่นมาเป็นของเราและนำหลักธรรมทางพุทธศาสนาเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตเพื่อขัดเกลาตัวเองเพื่อให้จิตใจพบกับความสงบ รู้ว่าอะไรผิด อะไรถูก อะไรควรทำหรือไม่ควรทำ และต้องมีศีลอยู่ประจำใจ^{๑๑๕} ส่งเสริม สนับสนุนให้นักศึกษาได้เกิดการฝึกปฏิบัติสมาธิอย่างสม่ำเสมอ ทำแต่ความดี ไม่ตกเป็นทาสของอารมณ์^{๑๑๖}

จัดกิจกรรม

จัดกิจกรรมทัศนศึกษาและกิจกรรมออกค่ายอาสาพัฒนาโรงเรียนในท้องถิ่นทุรกันดาร^{๑๑๗} หรือจัดกิจกรรมรณรงค์สัปดาห์การละเว้นการลักขโมย^{๑๑๘} รวมถึง ส่งเสริมให้นักศึกษา

^{๑๐๘} สัมภาษณ์ นายเด่นเดช อุแข็ง, นิสิตชั้นปีที่ ๓ คณะรัฐประศาสนศาสตร์ สถาบันรัชต์ภาคย์, ๒๖ พฤศจิกายน ๒๕๕๖.

^{๑๐๙} สัมภาษณ์ รศ.ศิริโรตม์ ภาคสุวรรณ, อาจารย์ประจำคณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๑๗ ธันวาคม ๒๕๕๖.

^{๑๑๐} สัมภาษณ์ นางสาวพุทธชาติ พัยสุวรรณ, นิสิตชั้นปีที่ ๔ คณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต, ๙ มกราคม ๒๕๕๗.

^{๑๑๑} สัมภาษณ์ นายมงคล คงสุขจิริ, กรรมการผู้จัดการ บริษัท แพบบริค แลนด์ จำกัด, ๑๓ มกราคม ๒๕๕๗

^{๑๑๒} สัมภาษณ์ พ.อ.หญิง วโรชา สุทธิรักษ์, ผู้ช่วยคณบดีฝ่ายกิจการนักศึกษา มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต, ๙ มกราคม ๒๕๕๗.

^{๑๑๓} สัมภาษณ์ นายสมควร นาสนม, ผู้ช่วยผู้อำนวยการเขตการเดินรถที่ ๓ องค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ, ๑๓ มกราคม ๒๕๕๗.

^{๑๑๔} สัมภาษณ์ นางสาวเสาวลักษณ์ พิมพา, นิสิตชั้นปีที่ ๓ คณะวิศวกรรมศาสตร์ สถาบันรัชต์ภาคย์, ๒๖ พฤศจิกายน ๒๕๕๖.

^{๑๑๕} สัมภาษณ์ นางนพวรรณ วงศ์เปี้ยสัจจ, อาจารย์ประจำคณะรัฐประศาสนศาสตร์ สถาบันรัชต์ภาคย์, ๘ มกราคม ๒๕๕๗.

^{๑๑๖} สัมภาษณ์ นางจิตติมา พรหมทอง, คณบดีคณะศิลปศาสตร์ สถาบันรัชต์ภาคย์, ๑๙ ธันวาคม ๒๕๕๖.

^{๑๑๗} สัมภาษณ์ นางสาวจรรุวรรณ เทียมแยม, นิสิตชั้นปีที่ ๓ คณะบริหารธุรกิจ สถาบันรัชต์ภาคย์, ๒๗ ธันวาคม ๒๕๕๖.

^{๑๑๘} สัมภาษณ์ นางสาวลลนา ธีระนุสรณ์กิจ, ผู้อำนวยการศูนย์วิจัยและพัฒนานวัตกรรมผลิตภัณฑ์อาหารและผู้จัดการทั่วไป บริษัท ยูไนเต็ดแตรี่ฟูดส์ จำกัด , ๑๓ มกราคม ๒๕๕๗.

มีค่านิยมไทย ไม่หลงใหลในค่านิยมต่างประเทศ^{๑๑๙} หรือยกเหตุการณ์ข่าวในปัจจุบันซึ่งมีการลักขโมยกันมากขึ้น แล้วร่วมกันอภิปรายถึงสาเหตุ หาข้อสรุปเพื่อหาแนวทางแก้ไข^{๑๒๐}

การละเว้นจากการประพฤติผิดในกาม

การละเว้นจากการประพฤติผิดในกาม มีวิธีการสรุปได้ ๓ ประเด็น คือ ๑) การพัฒนา ๒) การฝึกอบรม และ ๓) จัดกิจกรรม ซึ่งมีรายละเอียด ดังต่อไปนี้

การพัฒนา

ส่งเสริมให้นักศึกษารู้จักการพัฒนาตนเองโดยกำกับ ควบคุมความประพฤติของตนเอง เพื่อละเว้นการประพฤติในการผิด^{๑๒๑} ไม่ควรอยู่กันอย่างฉันทสามิภรรยา ก่อนแต่งงาน^{๑๒๒} รวมถึงจัดประสบการณ์การเรียนรู้เพื่อพัฒนานักศึกษารักษาขนบธรรมเนียมประเพณีไทย^{๑๒๓}

การฝึกอบรม

อบรมให้นักศึกษาละเว้นการประพฤติผิดในกาม ไม่ควรประพฤติปฏิบัติ เพราะนอกจากจะทำให้ตนเองเดือดร้อน ยังผิดกฎหมายบ้านเมืองด้วย^{๑๒๔} ยกกรณีศึกษาเหตุการณ์ปัจจุบัน แล้ววิเคราะห์ สังเคราะห์ และสรุปผลที่เกิดขึ้นร่วมกัน^{๑๒๕} เพื่อทราบถึงผลกระทบที่จะเกิดขึ้นต่อสถาบัน ครอบครัว และนำไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิต^{๑๒๖} ชี้แนะ ให้นักศึกษาได้เกิดความตระหนักในโทษที่ได้รับจากการละเมิดสิทธิผู้อื่น^{๑๒๗} หรือยกตัวอย่างให้นักศึกษาได้เห็น เช่น ติดโรคทางเพศสัมพันธ์ ปัญหาทางสังคมในการผิดลูกผิดเมีย^{๑๒๘} และส่งเสริม สนับสนุนให้ครอบครัวมีความสุขโดยให้บิดา

^{๑๑๙} สัมภาษณ์ รศ.ดร.สุเชษฐุ์ สมิตินันท์, อาจารย์ประจำคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๘ มกราคม ๒๕๕๗.

^{๑๒๐} สัมภาษณ์ นายสุนทร วงศ์เสน, คณบดีคณะวิศวกรรมศาสตร์ สถาบันรัชต์ภาคย์, ๒๐ ธันวาคม ๒๕๕๖.

^{๑๒๑} สัมภาษณ์ นายบุญหลอม ตรีเมฆ, ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านคำเม็ก (พัฒนาบำรุง), ๒๑ ธันวาคม ๒๕๕๖.

^{๑๒๒} สัมภาษณ์ นางสาวภัทรศยา เขียวฉวี, นิสิตชั้นปีที่ ๓ คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๑๑ ธันวาคม ๒๕๕๖.

^{๑๒๓} สัมภาษณ์ นายมงคล คงสุขจิร, กรรมการผู้จัดการ บริษัท แพบบริค แลนด์ จำกัด, ๑๓ มกราคม ๒๕๕๗

^{๑๒๔} สัมภาษณ์ พระครูปริยัติกิตติธำรง, ผศ.ดร. คณบดีคณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๙ ธันวาคม ๒๕๕๖.

^{๑๒๕} สัมภาษณ์ นายเด่นเดช อุซึ้ง, นิสิตชั้นปีที่ ๓ คณะรัฐประศาสนศาสตร์ สถาบันรัชต์ภาคย์, ๒๖ พฤศจิกายน ๒๕๕๖.

^{๑๒๖} สัมภาษณ์ นางสาวเนรมิต ธาณีพูน, อาจารย์ประจำคณะศิลปศาสตร์ สถาบันรัชต์ภาคย์, ๑๙ ธันวาคม ๒๕๕๖.

^{๑๒๗} สัมภาษณ์ นางสาวปิวิณา สิตวงษ์, นิสิตชั้นปีที่ ๓ คณะรัฐประศาสนศาสตร์ สถาบันรัชต์ภาคย์, ๒๖ พฤศจิกายน ๒๕๕๖.

^{๑๒๘} สัมภาษณ์ นายสุนทร วงศ์เสน, คณบดีคณะวิศวกรรมศาสตร์ สถาบันรัชต์ภาคย์, ๒๐ ธันวาคม ๒๕๕๖.

มารดา ต่างมีใจเดียวรักเดียว ไม่มีภรรยาหลายภรรยา หรือมีสามีหลายสามี^{๑๒๙} หรือเชิญหน่วยงาน
สาธารณสุขมาให้ความรู้ ความเข้าใจให้รู้ถึงพิษภัยต่างๆที่เกิดจากการมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร^{๑๓๐}

จัดกิจกรรม

นักศึกษาวัยนี้เป็นวัยที่กำลังศึกษาค้นคว้า และห่างจากพ่อแม่^{๑๓๑} การละเว้นการประพฤติดี
ในกามยังไม่สามารถกระทำได้ เพราะถ้าจิตใจคนเรายังมี ความอยากได้อยู่^{๑๓๒} ดังนั้น ควรจัดกิจกรรม
ส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม และให้นำหลักคำสอนของพุทธศาสนา หลักปฏิบัติมาขัดเกลาตัวเอง
เพื่อให้จิตใจพบกับความสงบ เพื่อให้ตนเองได้มีปัญญารู้ว่าอะไรผิด อะไรถูก อะไรควรทำหรือไม่ควร
ทำ และมีศีลอยู่ประจำใจเพื่อคอยขัดเกลาจิตใจของตนเอง^{๑๓๓} จัดกิจกรรมในการสร้างแรงจูงใจ เช่น
กิจกรรมคนดีศรีมหาชัย งดเว้นการประพฤติดีในการมีเพศสัมพันธ์^{๑๓๔} ให้มีมุมมองอย่างหลากหลาย
เช่น หากนักศึกษาเป็นผู้ถูกกระทำเสียเองจะเกิดผลและปัญหาอย่างไร^{๑๓๕} รวมถึง จัดกิจกรรมเข้าค่าย
คุณธรรมนำชีวิต^{๑๓๖} หรือจัดกิจกรรมที่มุ่งเน้นไม่ให้นักศึกษาหมกมุ่นในสิ่งที่ไม่ถูกต้องในเรื่องเกี่ยวกับ
เพศ เช่น จัดกิจกรรมแข่งขันกีฬา กิจกรรมออกกำลังกาย เป็นต้น^{๑๓๗} ตลอดจน นักศึกษาควรลด
ละ เลิกในกิเลสที่ลุ่มหลงในรูป รส สัมผัส หลงมัวเมาในกาม^{๑๓๘} จัดกิจกรรมทัศนศึกษาดูงานแล้วนำ
ผลจากการไปศึกษามาปรับประยุกต์ในการเรียนการสอน^{๑๓๙} เว้นจากการประพฤติดีทางกามต่อลูกหรือ
ภรรยาของผู้อื่น ไม่ว่าจะบุคคลเหล่านั้นจะยินยอมโดยสมัครใจก็ตาม^{๑๔๐} นอกจากนี้จัดกิจกรรมให้

^{๑๒๙} สัมภาษณ์ พ.อ.หญิง วโรชา สุทธิรักษ์, ผู้ช่วยคณบดีฝ่ายกิจการนักศึกษา มหาวิทยาลัย
เกษมบัณฑิต, ๙ มกราคม ๒๕๕๗.

^{๑๓๐} สัมภาษณ์ นางสาวเสาวลักษณ์ พิมพ์, นิสิตชั้นปีที่ ๓ คณะวิศวกรรมศาสตร์ สถาบันรัชต์ภาคย์,
๒๖ พฤศจิกายน ๒๕๕๖.

^{๑๓๑} สัมภาษณ์ นางสาวพุทธชาติ พัยสุวรรณ, นิสิตชั้นปีที่ ๔ คณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัย
เกษมบัณฑิต, ๙ มกราคม ๒๕๕๗.

^{๑๓๒} สัมภาษณ์ นางสาวอัญชลี จุฑา, นิสิตชั้นปีที่ ๔ คณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต, ๙
มกราคม ๒๕๕๗.

^{๑๓๓} สัมภาษณ์ นางนพวรรณ วงศ์เบ็ญสัจ, อาจารย์ประจำคณะรัฐประศาสนศาสตร์ สถาบัน
รัชต์ภาคย์, ๘ มกราคม ๒๕๕๗.

^{๑๓๔} สัมภาษณ์ นางสาวอภิญญา ชินราม, นิสิตชั้นปีที่ ๓ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๘
มกราคม ๒๕๕๗.

^{๑๓๕} สัมภาษณ์ นายสมควร นาสนม, ผู้ช่วยผู้อำนวยการเขตการเดินรถที่ ๓ องค์การขนส่งมวลชน
กรุงเทพ, ๑๓ มกราคม ๒๕๕๗.

^{๑๓๖} สัมภาษณ์ นางมะลิวัลย์ อารีถนอมวงศ์, ข้าราชการครู ระดับ ๗ โรงเรียนบ้านโคกดอนม่วย, ๒๑
ธันวาคม ๒๕๕๖.

^{๑๓๗} สัมภาษณ์ นายสมโภช วิโรจน์เรือง, ข้าราชการบำนาญ (ครู), ๒๑ ธันวาคม ๒๕๕๖.

^{๑๓๘} สัมภาษณ์ นางสาวพรพนา ศรีสถานนท์, อาจารย์ประจำคณะบริหารธุรกิจ สถาบันรัชต์ภาคย์,
๑๙ ธันวาคม ๒๕๕๖.

^{๑๓๙} สัมภาษณ์ ดร.สุรฉัตร รัตนวิเชียร, อาจารย์ประจำบัณฑิตวิทยาลัย สถาบันรัชต์ภาคย์, ๒๒
ธันวาคม ๒๕๕๖.

^{๑๔๐} สัมภาษณ์ รศ.ศิริโรจน์ ภาคสุวรรณ, อาจารย์ประจำคณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๑๗
ธันวาคม ๒๕๕๖.

นักศึกษาได้มีความรู้เกี่ยวกับการล่องละเมิดในศีลข้อที่สามในศีลห้าข้อว่าเป็นการสร้างเหตุที่ไม่ดีให้กับตนเองไม่ควรกระทำ^{๑๔๑} และจะมีผลกระทบในภายหลัง จะทำให้ครอบครัวเดือดร้อนและเสียหาย^{๑๔๒}

ด้านวจีสจรีต

๑. การละเว้นจากการพูดเท็จ พูดโกหก

การละเว้นจากการพูดเท็จ มีวิธีการสรุปได้ ๓ ประเด็น คือ ๑) การให้การศึกษา ๒) นำหลักธรรมทางพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้ และ ๓) จัดกิจกรรม ดังต่อไปนี้

การให้การศึกษา

ปัจจุบันนี้ เราได้รับทราบข้อมูลทั้งเป็นเรื่องจริง และเรื่องไม่จริงจากผู้คนในสังคมจนกลายเป็นเรื่องปกติไปแล้วในชีวิตประจำวัน^{๑๔๓} หลายครั้งเรื่องต่าง ๆ ก็เป็นเรื่องที่ไม่จริงที่เกิดจากการพูดต่อ ๆ กันมา และจะให้มนุษย์ทุกคนละเว้นการพูดเท็จ คงเป็นไปได้^{๑๔๔} ซึ่งนักศึกษาในระดับอุดมศึกษาคงละการพูดเท็จไม่ได้อย่างแน่นอน^{๑๔๕} ดังนั้น ควรจัดการเรียนการสอนให้นักศึกษาได้มีความรู้ความเข้าใจในนิยามของการพูดเท็จ การทำให้ผู้อื่นหลงเชื่อเป็นอย่างไร^{๑๔๖} และบูรณาการสถานการณ์จำลอง การสาธิต หรือการเปรียบเทียบเพื่อให้นักศึกษาได้มีการปฏิบัติร่วมกัน^{๑๔๗} ให้คิดก่อนพูด พูดแต่ความจริง ไม่พูดโกหก ไม่พูดให้ร้ายผู้อื่น^{๑๔๘} ไม่เอาเรื่องที่ไม่จริงมาพูด ซึ่งจะทำให้ผู้อื่นหลงเชื่อ^{๑๔๙} พูดในเรื่องดี อย่าพูดในเรื่องที่ไม่ดี ไม่พูดให้ร้ายผู้อื่น^{๑๕๐} อย่าอิจฉาริษยาผู้อื่น ปราศจากความเห็นแก่ตัว^{๑๕๑} ส่งเสริม สนับสนุนในสิ่งที่ดีงาม สิ่งที่ถูกต้อง พูดแต่ในสิ่งที่มีประโยชน์ มีสาระ^{๑๕๒}

^{๑๔๑} สัมภาษณ์ ดร.ลักขณา กล้ารบ, ผู้อำนวยการศูนย์การจัดการศึกษานอกสถานที่ตั้ง จังหวัดสกลนคร สถาบันรัชต์ภาคย์, ๒๒ ธันวาคม ๒๕๕๖.

^{๑๔๒} สัมภาษณ์ นายภาณุมาศ ปู่แก้ว, นิสิตชั้นปีที่ ๓ คณะรัฐประศาสนศาสตร์ สถาบันรัชต์ภาคย์, ๒๖ พฤศจิกายน ๒๕๕๖.

^{๑๔๓} สัมภาษณ์ นายมงคล คงสุขจิร, กรรมการผู้จัดการ บริษัท แพบบริค แลนด์ จำกัด, ๑๓ มกราคม ๒๕๕๗.

^{๑๔๔} สัมภาษณ์ นางสาวอัญชลี จุฑา, นิสิตชั้นปีที่ ๔ คณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต, ๙ มกราคม ๒๕๕๗.

^{๑๔๕} สัมภาษณ์ นางสาวพุทธชาด พัยสุวรรณ, นิสิตชั้นปีที่ ๔ คณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต, ๙ มกราคม ๒๕๕๗.

^{๑๔๖} สัมภาษณ์ ดร.ลักขณา กล้ารบ, ผู้อำนวยการศูนย์การจัดการศึกษานอกสถานที่ตั้ง จังหวัดสกลนคร สถาบันรัชต์ภาคย์, ๒๒ ธันวาคม ๒๕๕๖.

^{๑๔๗} สัมภาษณ์ นางสาวเสาวลักษณ์ พิมพา, นิสิตชั้นปีที่ ๓ คณะวิศวกรรมศาสตร์ สถาบันรัชต์ภาคย์, ๒๖ พฤศจิกายน ๒๕๕๖.

^{๑๔๘} สัมภาษณ์ นางสาววราณี วงษ์ภา, นิสิตชั้นปีที่ ๓ คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๑๑ ธันวาคม ๒๕๕๖.

^{๑๔๙} สัมภาษณ์ นางสาวภัทรศยา เขียวฉวี, นิสิตชั้นปีที่ ๓ คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๑๑ ธันวาคม ๒๕๕๖.

^{๑๕๐} สัมภาษณ์ นางสาวอภิญญา ชินราม, นิสิตชั้นปีที่ ๓ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๘ มกราคม ๒๕๕๗.

^{๑๕๑} สัมภาษณ์ นางนพวรรณ วงศ์เปี้ยสัจจ, อาจารย์ประจำคณะรัฐประศาสนศาสตร์ สถาบันรัชต์ภาคย์, ๘ มกราคม ๒๕๕๗.

^{๑๕๒} สัมภาษณ์ พระครูปริยัติกิตติธำรง, ผศ.ดร. คณบดีคณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๙ ธันวาคม ๒๕๕๖.

ยกตัวอย่าง การพูดเท็จ^{๑๕๓} การโกหกเพื่อหวังเงินจากการส่งของทางอินเทอร์เน็ต^{๑๕๔} ในที่สุดก็ถูกจับได้
นี่คือ โทษของการพูดเท็จ^{๑๕๕}

นำหลักธรรมทางพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้

การพูดเป็นข้อที่สำคัญข้อหนึ่งของศีลธรรม การที่คนเราชอบพูดเท็จ ย่อมเกิดความเสื่อม
ให้กับตนเองได้^{๑๕๖} บิดา มารดาควรอบรมบุตรหลานมิให้พูดเท็จ โดยนำเอาหลักธรรมทางพุทธศาสนา
มาช่วยการสอน^{๑๕๗} เช่น ฝึกสมาธิเพื่อให้รู้จักความอดทน อดกลั้น มีสติก่อนคิด ก่อนพูด ก่อนกระทำ
รู้วิธีการควบคุมตนเอง ทั้งทางกาย วาจา และใจ มีสติในการใช้ชีวิตประจำวัน^{๑๕๘} ชี้แนะ แนะนำให้
ทราบว่าการอยู่ร่วมกันในสังคมจำเป็นต้องมีความจริงใจ ไว้วางใจซึ่งกันและกัน ถ้าเราพูดเท็จจนเป็น
กิจวัตรประจำวันก็จะไม่มีใครเชื่อถือ แต่พอพูดความจริงขึ้นมากก็ไม่มีใครเชื่อเลย^{๑๕๙}

จัดกิจกรรม

จัดกิจกรรมให้นักศึกษาได้เห็นคุณค่าของการใช้คำพูดที่ถูกต้องเหมาะสม โดยเริ่มจาก
สิ่งที่อยู่ใกล้ตัว คือ การเรียนรู้จากครอบครัว การให้เห็นจากสิ่งที่บิดา มารดาปฏิบัติ และต่อยอดไปถึง
กลุ่มเพื่อน ครู อาจารย์ ในสถาบันการศึกษา^{๑๖๐} จัดสัมมนาเกี่ยวกับการพูดเท็จ สอดแทรกการปลูกฝัง
ให้นักศึกษา ไม่พูดเท็จ ให้รับรู้ถึงโทษของการพูดเท็จ และผลกระทบที่เกิดจากการพูดเท็จ^{๑๖๑}

๒. การละเว้นจากการพูดส่อเสียด

การละเว้นจากการพูดส่อเสียด มีวิธีการ โดยสรุปได้ ๓ ประเด็น คือ ๑) การให้การศึกษา
๒) การพัฒนา และ ๓) จัดกิจกรรม ซึ่งมีรายละเอียด ดังต่อไปนี้

การให้การศึกษา

ปัจจุบันนี้ความขัดแย้งในบ้านเมืองล้วนเกิดจากการใช้คำพูดที่ส่อเสียดกันอยู่ตลอดเวลา
ทำให้นักศึกษาได้เรียนรู้ รับรู้ รับทราบถึงการพูดส่อเสียด^{๑๖๒} และการที่จะให้มนุษย์ละจากคำส่อเสียด

^{๑๕๓} สัมภาษณ์ ผศ.ดร.นิภากร กำจรเมฆกุล, ผู้ช่วยคณบดีฝ่ายบริหาร มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต, ๙
มกราคม ๒๕๕๗.

^{๑๕๔} สัมภาษณ์ นางสาวจรรุวรรณ เทียมแย้ม, นิสิตชั้นปีที่ ๓ คณะบริหารธุรกิจ สถาบันรัชต์ภาคย์,
๒๗ ธันวาคม ๒๕๕๖.

^{๑๕๕} สัมภาษณ์ นางมะลิวัลย์ อารีถนอมวงศ์, ข้าราชการครู ระดับ ๗ โรงเรียนบ้านโคกดอนม่วย, ๒๑
ธันวาคม ๒๕๕๖.

^{๑๕๖} สัมภาษณ์ รศ.ดร.สุเชษฐ์ สมิตินันท์, อาจารย์ประจำคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัย
รามคำแหง, ๘ มกราคม ๒๕๕๗.

^{๑๕๗} สัมภาษณ์ นายเด่นเดช อุเชิง, นิสิตชั้นปีที่ ๓ คณะรัฐประศาสนศาสตร์ สถาบันรัชต์ภาคย์, ๒๖
พฤศจิกายน ๒๕๕๖.

^{๑๕๘} สัมภาษณ์ นางฐิติมา พรหมทอง, คณบดีคณะศิลปศาสตร์ สถาบันรัชต์ภาคย์, ๑๙ ธันวาคม
๒๕๕๖.

^{๑๕๙} สัมภาษณ์ นายสมโภช วิโรจน์เรือง, ข้าราชการบำนาญ (ครู), ๒๑ ธันวาคม ๒๕๕๖.

^{๑๖๐} สัมภาษณ์ ดร.สุรฉัตร รัตนวิเชียร, อาจารย์ประจำบัณฑิตวิทยาลัย สถาบันรัชต์ภาคย์, ๒๒
ธันวาคม ๒๕๕๖.

^{๑๖๑} สัมภาษณ์ นางสาวลลนา อีระนุสรณ์กิจ, ผู้อำนวยการศูนย์วิจัยและพัฒนานวัตกรรมผลิตภัณฑ์
อาหารและผู้จัดการทั่วไป บริษัท ยูไนเต็ดแคร์ฟู้ดส์ จำกัด, ๑๓ มกราคม ๒๕๕๗.

^{๑๖๒} สัมภาษณ์ นายมงคล คงสุขจิร, กรรมการผู้จัดการ บริษัท แพบบริค แลนด์ จำกัด, ๑๓ มกราคม
๒๕๕๗.

คงเป็นเป็นไปได้^{๑๖๓} ซึ่งการพูดคำส่อเสียดนี้ทำให้เกิดความเจ็บใจแก่ผู้ฟังโดยผู้กระทำอาจเกิดอารมณ์โกรธเคียดแค้น และอาจเป็นฉนวนของการทะเลาะวิวาทได้^{๑๖๔} ดังนั้น จัดการเรียนการสอนในรูปแบบของสถานการณ์จำลอง เพื่อไม่ให้นักศึกษาพูดให้ผู้อื่นเสียหายและหลีกเลี่ยงการทะเลาะวิวาท^{๑๖๕} ไม่พูดใส่ร้ายป้ายสีผู้อื่น ไม่ใช่คำพูดที่แรง ๆ กับคนอื่น^{๑๖๖} และเมื่อนักศึกษาละเว้นจากการพูดส่อเสียดก็จะเป็นคนที่มีวาจาชอบ และบ่งบอกถึงกิริยามารยาท^{๑๖๗} รวมถึง ชี้แนะ แนะนำให้นักศึกษาได้ใช้คำพูดที่ถูกต้อง^{๑๖๘} หรือนำผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมาประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอน และนำไปปฏิบัติให้เป็นเป็นรูปธรรม^{๑๖๙}

การพัฒนา

การพูดส่อเสียดนั้น แสดงถึงความไม่จริงใจของผู้พูด ขาดความน่าเชื่อถือ^{๑๗๐} ซึ่งปัจจุบันการพูดส่อเสียดถือว่าเป็นเรื่องสนุก^{๑๗๑} ดังนั้น ควรส่งเสริม สนับสนุนให้นักศึกษาได้เกิดการพัฒนาตนเองโดยนำสุภาษิตไทยมาปรับประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน^{๑๗๒} หรือนำภาพยนตร์ มาให้นักศึกษาวิเคราะห์ สังเคราะห์ อภิปราย แล้วหาข้อสรุปร่วมกัน ว่าอะไรคือคำพูดส่อเสียด เกิดผลกระทบอย่างไรบ้าง^{๑๗๓} และนักศึกษาปฏิบัติตนโดยเว้นจากการพูดส่อเสียดอย่างสม่ำเสมอ ฝึกสมาธิให้รู้จักความอดทน อดกลั้นมีสติก่อนคิด ก่อนพูด ก่อนกระทำ^{๑๗๔} ตลอดจน ยกตัวอย่างของการพูดจาส่อเสียด พฤติกรรมที่เรียกว่าการพูดจาส่อเสียดเป็นอย่างไร^{๑๗๕}

^{๑๖๓} สัมภาษณ์ นางสาวอัญชลี จุฑา, นิสิตชั้นปีที่ ๔ คณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต, ๙ มกราคม ๒๕๕๗.

^{๑๖๔} สัมภาษณ์ รศ.ดร.สุเชษฐ สมิตินันท์, อาจารย์ประจำคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๘ มกราคม ๒๕๕๗.

^{๑๖๕} สัมภาษณ์ นางสาวภัทรศยา เขียวฉวี, นิสิตชั้นปีที่ ๓ คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๑๑ ธันวาคม ๒๕๕๖.

^{๑๖๖} สัมภาษณ์ นางสาววราณี วงษ์ภา, นิสิตชั้นปีที่ ๓ คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๑๑ ธันวาคม ๒๕๕๖.

^{๑๖๗} สัมภาษณ์ นางสาวพรพนา ศรีสถานนท์, อาจารย์ประจำคณะบริหารธุรกิจ สถาบันรัชต์ภาคย์, ๑๙ ธันวาคม ๒๕๕๖.

^{๑๖๘} สัมภาษณ์ นายสุนทร วงศ์เสน, คณบดีคณะวิศวกรรมศาสตร์ สถาบันรัชต์ภาคย์, ๒๐ ธันวาคม ๒๕๕๖.

^{๑๖๙} สัมภาษณ์ ผศ.ดร.นิภากร กำจรเมฆกุล, ผู้ช่วยคณบดีฝ่ายบริหาร มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต, ๙ มกราคม ๒๕๕๗.

^{๑๗๐} สัมภาษณ์ พ.อ.หญิง วโรชา สุทธิรักษ์, ผู้ช่วยคณบดีฝ่ายกิจการนักศึกษา มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต, ๙ มกราคม ๒๕๕๗.

^{๑๗๑} สัมภาษณ์ นางสาวพุทธชาติ พัยสุวรรณ, นิสิตชั้นปีที่ ๔ คณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต, ๙ มกราคม ๒๕๕๗.

^{๑๗๒} สัมภาษณ์ นายสมโภช วิโรจน์เรือง, ข้าราชการบำนาญ (ครู), ๒๑ ธันวาคม ๒๕๕๖.

^{๑๗๓} สัมภาษณ์ นางมะลิวัลย์ อารีถนอมวงศ์, ข้าราชการครู ระดับ ๗ โรงเรียนบ้านโคกดอนม่วย, ๒๑ ธันวาคม ๒๕๕๖.

^{๑๗๔} สัมภาษณ์ นางฐิติมา พรหมทอง, คณบดีคณะศิลปศาสตร์ สถาบันรัชต์ภาคย์, ๑๙ ธันวาคม ๒๕๕๖.

^{๑๗๕} สัมภาษณ์ นางสาวลลนา ธีระนุสรณ์กิจ, ผู้อำนวยการศูนย์วิจัยและพัฒนานวัตกรรมผลิตภัณฑ์อาหารและผู้จัดการทั่วไป บริษัท ยูไนเต็ดแตรี่ฟูดส์ จำกัด , ๑๓ มกราคม ๒๕๕๗.

จัดกิจกรรม

นำผลจากการจัดกิจกรรมต่าง ๆ มาวิเคราะห์ถึงคำพูดที่ไม่เหมาะสม อย่าพูดแย้งผู้อื่นที่ไม่ทราบเรื่องราวที่แท้จริง ลดความอยากรู้อยากเห็น ไม่นินทาว่าร้ายผู้อื่น^{๑๗๖} ให้นักศึกษาได้ตระหนักว่าถ้านักศึกษาเป็นผู้ถูกพูดต่อเสียดจะรู้สึกอย่างไร^{๑๗๗} รวมถึง งดเว้นการพูดต่อเสียด เช่น คำที่ไม่สุภาพ คำประชด คำเปรียบเทียบ คำแข่งชกหักกระดุก^{๑๗๘} และนำหลักธรรมทางพุทธศาสนาเข้าไปสอดแทรกในการใช้คำพูดอย่างมีสติ พูดแต่ในสิ่งที่เป็นความจริง ไม่กล่าวว่าร้ายผู้อื่น^{๑๗๙}

๓. การละเว้นจากการพูดคำหยาบ

การละเว้นจากการพูดคำหยาบ มีวิธีการ โดยสรุปได้ ๓ ประเด็น คือ ๑) การฝึกอบรม ๒) นำหลักธรรมทางพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้ และ ๓) จัดกิจกรรม ซึ่งมีรายละเอียด ดังต่อไปนี้

การฝึกอบรม

ปัจจุบันการละคำหยาบคาย ไม่สามารถที่จะเป็นไปได้^{๑๘๐} และคนที่ชอบพูดคำหยาบเป็นคนที่สังคมมองดูว่าขาดความรู้ และผู้พูดจะเป็นฝ่ายเสียมากกว่า เพราะขาดการยั้งคิด^{๑๘๑} คำหยาบนั้นหมายถึง คำที่สื่อถึงความไม่สุภาพ ฟังแล้วไม่ไพเราะ^{๑๘๒} ดังนั้น ควรฝึกอบรมให้นักศึกษาทราบว่า การพูดคำหยาบเป็นสิ่งที่ไม่ดี ควรละเว้น^{๑๘๓} ควรชี้แนะ แนะนำให้ “คิดก่อนพูด”^{๑๘๔} ซึ่งจะช่วยให้เสียชื่อเสียง ถูกดูหมิ่น^{๑๘๕} เปรียบเทียบคำพูดที่ถูกต้อง กับหยาบคาย^{๑๘๖}

^{๑๗๖} สัมภาษณ์ นางสาวอภิญญา ชินราม, นิสิตชั้นปีที่ ๓ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๘ มกราคม ๒๕๕๗.

^{๑๗๗} สัมภาษณ์ นางสาวเนรมิต ธานีพูน, อาจารย์ประจำคณะศิลปศาสตร์ สถาบันรัชต์ภาคย์, ๑๙ ธันวาคม ๒๕๕๖.

^{๑๗๘} สัมภาษณ์ ดร.ลักขณา กล้ารบ, ผู้อำนวยการศูนย์การจัดการศึกษานอกสถานที่ตั้ง จังหวัดสกลนคร สถาบันรัชต์ภาคย์, ๒๒ ธันวาคม ๒๕๕๖.

^{๑๗๙} สัมภาษณ์ นางสาวปวีณา สิตวงษ์, นิสิตชั้นปีที่ ๓ คณะรัฐประศาสนศาสตร์ สถาบันรัชต์ภาคย์, ๒๖ พฤศจิกายน ๒๕๕๖.

^{๑๘๐} สัมภาษณ์ นางสาวอัญชลี จุฑา, นิสิตชั้นปีที่ ๔ คณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต, ๙ มกราคม ๒๕๕๗.

^{๑๘๑} สัมภาษณ์ รศ.ดร.สุเชษฐ์ สมิตินันทน์, อาจารย์ประจำคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๘ มกราคม ๒๕๕๗.

^{๑๘๒} สัมภาษณ์ นางนพวรรณ วงศ์เบ็ญสัจจ์, อาจารย์ประจำคณะรัฐประศาสนศาสตร์ สถาบันรัชต์ภาคย์, ๘ มกราคม ๒๕๕๗.

^{๑๘๓} สัมภาษณ์ พระครูปริยัติกิตติธำรง, ผศ.ดร. คณบดีคณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๙ ธันวาคม ๒๕๕๖.

^{๑๘๔} สัมภาษณ์ ผศ.ดร.นิภากร กำจรเมฆกุล, ผู้ช่วยคณบดีฝ่ายบริหาร มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต, ๙ มกราคม ๒๕๕๗.

^{๑๘๕} สัมภาษณ์ รศ.ศิริโรตม์ ภาคสุวรรณ, อาจารย์ประจำคณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๑๗ ธันวาคม ๒๕๕๖.

^{๑๘๖} สัมภาษณ์ นางสาวลลนา ธีระนุสรณ์กิจ, ผู้อำนวยการศูนย์วิจัยและพัฒนานวัตกรรมผลิตภัณฑ์อาหารและผู้จัดการทั่วไป บริษัท ยูไนเต็ดแตรี่ฟูดส์ จำกัด , ๑๓ มกราคม ๒๕๕๗.

นำหลักธรรมทางพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้

นิมนต์พระภิกษุสงฆ์มาชี้แนะ แนะนำให้ละคำหยาบ นั่งสมาธิให้จิตใจสงบ^{๑๘๗} หรือจัดกิจกรรมไขปริศนาธรรมจากการพูด^{๑๘๘} ยกตัวอย่างจากกรณีศึกษาจากเหตุการณ์ในปัจจุบัน^{๑๘๙} ให้นักศึกษาร่วมกันอภิปราย เปรียบเทียบ สรุปผล แล้วนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน^{๑๙๐} เพื่อให้นักศึกษาสามารถดำรงชีวิตอย่างมีสติ รู้จักทำในสิ่งที่ถูกต้อง^{๑๙๑} และให้รู้วิธีการควบคุมตนเอง ทั้งทางกาย วาจา และใจ มีสติในการใช้ชีวิตอยู่ทุกขณะจิต^{๑๙๒}

จัดกิจกรรม

การพูดคำหยาบกับวัยรุ่นเป็นของคู่กัน จะให้เว้นจากการพูดหยาบเป็นไปไม่ได้^{๑๙๓} ดังนั้นควรจัดกิจกรรมให้นักศึกษาไม่พูดคำหยาบ โดยเริ่มจากการปลูกฝังจากครอบครัวพูดจาสุภาพ สถาบันการศึกษาควรจัดกิจกรรม เช่น กิจกรรมเติมความรู้สู่วาจาดี เพื่อให้นักศึกษาพูดจาสุภาพกันในสถาบัน^{๑๙๔} รวมถึง ให้นักศึกษาเห็นว่าการพูดคำหยาบเป็นสิ่งไม่ควรทำ เสียภาพพจน์ของผู้พูดด้วย^{๑๙๕}

๔. การละเว้นจากการพูดเพื่อเจ้า

การละเว้นจากการพูดเพื่อเจ้า มีวิธีการ โดยสรุปได้ ๓ ประเด็น คือ ๑) การพัฒนา ๒) นำหลักธรรมทางพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้ และ ๓) จัดกิจกรรม ซึ่งมีรายละเอียด ดังต่อไปนี้

การพัฒนา

การพูดเพื่อเจ้า คือ เป็นการพูดที่ให้ผู้ฟัง ๆ อย่างไม่ต้องคิด ซึ่งนักศึกษาจะต้องคิดและพิจารณาให้ถี่ถ้วนตาม เพราะจะเป็นการส่งเสริมให้ผู้พูดไม่หยุดพูด^{๑๙๖} ดังนั้น นักศึกษาควรมีสติ รู้จักคิด รู้จัก ไม่พูดเพื่อเจ้า รู้ว่าอะไรควร อะไรไม่ควร พูดจาเหมาะสม^{๑๙๗} ไม่พูดในสิ่งที่ทำไม่ได้ ลงมือ

^{๑๘๗} สัมภาษณ์ นายภาณุมาศ ปู่แก้ว, นิสิตชั้นปีที่ ๓ คณะรัฐประศาสนศาสตร์ สถาบันรัชต์ภาคย์, ๒๖ พฤศจิกายน ๒๕๕๖.

^{๑๘๘} สัมภาษณ์ นายสุนทร วงศ์เสน, คณบดีคณะวิศวกรรมศาสตร์ สถาบันรัชต์ภาคย์, ๒๐ ธันวาคม ๒๕๕๖.

^{๑๘๙} สัมภาษณ์ นางสาวภัทรศยา เขียวฉวี, นิสิตชั้นปีที่ ๓ คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๑๑ ธันวาคม ๒๕๕๖.

^{๑๙๐} สัมภาษณ์ นางสาววรุณี วงษ์ภา, นิสิตชั้นปีที่ ๓ คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๑๑ ธันวาคม ๒๕๕๖.

^{๑๙๑} สัมภาษณ์ นางสาวพรพนา ศรีสถานนท์, อาจารย์ประจำคณะบริหารธุรกิจ สถาบันรัชต์ภาคย์, ๑๙ ธันวาคม ๒๕๕๖.

^{๑๙๒} สัมภาษณ์ นางฐิติมา พรหมทอง, คณบดีคณะศิลปศาสตร์ สถาบันรัชต์ภาคย์, ๑๙ ธันวาคม ๒๕๕๖.

^{๑๙๓} สัมภาษณ์ นางสาวพุทธชาติ พัยสุวรรณ, นิสิตชั้นปีที่ ๔ คณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต, ๙ มกราคม ๒๕๕๗.

^{๑๙๔} สัมภาษณ์ นางสาวปวีณา สิตวงษ์, นิสิตชั้นปีที่ ๓ คณะรัฐประศาสนศาสตร์ สถาบันรัชต์ภาคย์, ๒๖ พฤศจิกายน ๒๕๕๖.

^{๑๙๕} สัมภาษณ์ นางสาวเนรมิต ธาณีพูน, อาจารย์ประจำคณะศิลปศาสตร์ สถาบันรัชต์ภาคย์, ๑๙ ธันวาคม ๒๕๕๖.

^{๑๙๖} สัมภาษณ์ รศ.ดร.สุเชษฐ์ สมิตินันท์, อาจารย์ประจำคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๘ มกราคม ๒๕๕๗.

^{๑๙๗} สัมภาษณ์ นางสาวพรพนา ศรีสถานนท์, อาจารย์ประจำคณะบริหารธุรกิจ สถาบันรัชต์ภาคย์, ๑๙ ธันวาคม ๒๕๕๖.

ทำปฏิบัติให้สำเร็จก่อนแล้วพูด^{๑๙๘} ชี้แนะ แนะนำให้นักศึกษาพูดแต่เรื่องจริง เพราะการพูดเพื่อเจ้าเป็นการพูดในสิ่งที่ไม่ได้เกิดขึ้นจริง ถือว่าเป็นการพูดจาโกหกถือว่าผิดหลักคำสอนทางพุทธศาสนา^{๑๙๙}

นำหลักธรรมทางพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้

นำหลักธรรมทางพุทธศาสนามาปรับประยุกต์และบูรณาการในการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง^{๒๐๐} เช่น จัดกิจกรรมสวดมนต์ไหว้พระ ปฏิบัติโดยการฝึกสมาธิ เป็นต้น^{๒๐๑} หรือ จัดกิจกรรมการประกวดจริยธรรมนักศึกษาดีเด่นที่พูดแต่ความจริง ไม่เพ้อเจ้อ และจัดการเรียนการสอนโดยเปรียบเทียบการพูดกับนิทาน^{๒๐๒}

จัดกิจกรรม

จัดกิจกรรมให้นักศึกษารู้จักการกำกับเพื่อควบคุมตนเอง ละเว้นการพูดเพ้อเจ้อ^{๒๐๓} รวมถึง จัดกิจกรรมทัศนศึกษาดูงาน ดูวิดีโอทัศน์ โดยยกตัวอย่างจากการพูดที่ไม่ดี^{๒๐๔} และส่งเสริมให้ตระหนัก และสนใจในเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในสังคมปัจจุบัน^{๒๐๕} สามารถนำมาวิเคราะห์ สังเคราะห์ สรุปผล เพื่อนำมาปรับประยุกต์ใช้ในการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง^{๒๐๖} ตลอดจนให้นักศึกษาเป็นคนรู้จักคิดไตร่ตรองมองโลกแห่งความเป็นจริง มีความคิดสร้างสรรค์^{๒๐๗}

ด้านมโนสุจริต

๑. การละเว้นการอยากได้ของผู้อื่น

การละเว้นจากการอยากได้ของผู้อื่น มีวิธีการ โดยสรุปได้ ๓ ประเด็น คือ ๑) การให้การศึกษา ๒) นำหลักธรรมทางพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้ และ ๓) จัดกิจกรรม ดังต่อไปนี้

^{๑๙๘} สัมภาษณ์ นางสาวภัทรศยา เขียวฉวี, นิสิตชั้นปีที่ ๓ คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๑๑ ธันวาคม ๒๕๕๖.

^{๑๙๙} สัมภาษณ์ นางสาวเนรมิต ธาณีพูน, อาจารย์ประจำคณะศิลปศาสตร์ สถาบันรัชต์ภาคย์, ๑๙ ธันวาคม ๒๕๕๖.

^{๒๐๐} สัมภาษณ์ นางสาวลลนา อีระนุสรณ์กิจ, ผู้อำนวยการศูนย์วิจัยและพัฒนานวัตกรรมผลิตภัณฑ์อาหารและผู้จัดการทั่วไป บริษัท ยูไนเต็ดแตริฟูดส์ จำกัด, ๑๓ มกราคม ๒๕๕๗.

^{๒๐๑} สัมภาษณ์ นางสาวอัญชลี จุฑา, นิสิตชั้นปีที่ ๔ คณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต, ๙ มกราคม ๒๕๕๗.

^{๒๐๒} สัมภาษณ์ นายสมโภช วิโรจน์เรือง, ข้าราชการบำนาญ (ครู), ๒๑ ธันวาคม ๒๕๕๖.

^{๒๐๓} สัมภาษณ์ รศ.ศิริโรตม์ ภาคสุวรรณ, อาจารย์ประจำคณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๑๗ ธันวาคม ๒๕๕๖.

^{๒๐๔} สัมภาษณ์ นางมะลิวัลย์ อารีถนอมวงศ์, ข้าราชการครู ระดับ ๗ โรงเรียนบ้านโคกดอนม่วย, ๒๑ ธันวาคม ๒๕๕๖.

^{๒๐๕} สัมภาษณ์ พระครูปริยัติกิตติธำรง, ผศ.ดร. คณบดีคณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๙ ธันวาคม ๒๕๕๖.

^{๒๐๖} สัมภาษณ์ นายสุนทร วงศ์เสน, คณบดีคณะวิศวกรรมศาสตร์ สถาบันรัชต์ภาคย์, ๒๐ ธันวาคม ๒๕๕๖.

^{๒๐๗} สัมภาษณ์ พ.อ.หญิง วโรชา สุทธิรักษ์, ผู้ช่วยคณบดีฝ่ายกิจการนักศึกษา มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต, ๙ มกราคม ๒๕๕๗.

การให้การศึกษา

ความโลภคอยจ้องอยากได้ของเขา มันมีอยู่ในจิตใจคนเรายังอยากได้ อยากมี^{๒๐๘} ควรจัดการเรียนการสอนให้นักศึกษาได้มีความคิดอย่างมีวิจารณ์ญาณ มีเหตุ มีผล มีความรู้ ความเข้าใจในเรื่องของความโลภเป็นอย่างไร^{๒๐๙} จัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการ โดยมีการแสดงบทบาทสมมติ ยกตัวอย่างจากเหตุการณ์จริง^{๒๑๐} นำกรณีปัญหา มาให้นักศึกษาได้ระดมสมอง วิเคราะห์ สังเคราะห์ และอภิปรายเพื่อหาข้อสรุปร่วมกัน^{๒๑๑} และยกตัวอย่างให้นักศึกษาเห็นว่าความโลภจะทำให้ชีวิตไม่มีความสุขทำให้ตนเองมีทุกข์ เพราะไม่สามารถหามาได้เหมือนคนอื่น ชีวิตไม่มีความสุข^{๒๑๒}

นำหลักธรรมทางพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้

ส่งเสริม สนับสนุนให้นักศึกษาได้ประพฤติปฏิบัติในเรื่องที่เกี่ยวกับการพัฒนาทางกาย ทางวาจา และทางใจ โดยให้นักศึกษามีศีล สมาธิ ปัญญา^{๒๑๓} ให้เป็นคนที่ไม่โลภ ไม่อยากได้ของผู้อื่น คิดให้มากๆ ก่อนที่จะตัดสินใจกระทำหรือปฏิบัติ^{๒๑๔} และไม่ไปทำให้ผู้อื่นเดือดร้อนในเรื่องของเรา ไม่เอาเปรียบซึ่งกันและกัน^{๒๑๕} สอดแทรกหลักธรรมทางพุทธศาสนาเข้าไปในหลักสูตรการศึกษา และนำไปจัดการเรียนการสอนให้กับนักศึกษาทั้งในเชิงทฤษฎีและปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง^{๒๑๖} จัดกิจกรรมนั่งสมาธิ เข้าค่ายทำบุญ จิตอาสา จัดโครงการสอนเรื่องบาปกรรม^{๒๑๗} ยึดหลักแห่งความพอดี หรือทางสายกลาง^{๒๑๘} ดำรงชีวิตประจำวันอย่างประหยัด มีธำมรงค์ รอบคอบ รู้จักประมาณตน^{๒๑๙} ตลอดจน

^{๒๐๘} สัมภาษณ์ นางสาวอัญชลี จุฑา, นิสิตชั้นปีที่ ๔ คณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต, ๙ มกราคม ๒๕๕๗.

^{๒๐๙} สัมภาษณ์ นายสมโภช วิโรจน์เรือง, ข้าราชการบำนาญ (ครู), ๒๑ ธันวาคม ๒๕๕๖.

^{๒๑๐} สัมภาษณ์ นางมะลิวัลย์ อารีถนอมวงศ์, ข้าราชการครู ระดับ ๗ โรงเรียนบ้านโคกดอนม่วย, ๒๑ ธันวาคม ๒๕๕๖.

^{๒๑๑} สัมภาษณ์ นางฐิติมา พรหมทอง, คณบดีคณะศิลปศาสตร์ สถาบันรัชต์ภาคย์, ๑๙ ธันวาคม ๒๕๕๖.

^{๒๑๒} สัมภาษณ์ ผศ.ดร.นิภากร กำจรเมฆกุล, ผู้ช่วยคณบดีฝ่ายบริหาร มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต, ๙ มกราคม ๒๕๕๗.

^{๒๑๓} สัมภาษณ์ พระครูปริมาณุรักษ์, รศ.ดร. อาจารย์ประจำภาควิชาเศรษฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๙ ธันวาคม ๒๕๕๖.

^{๒๑๔} สัมภาษณ์ นางสาวอภิญญา ชินราม, นิสิตชั้นปีที่ ๓ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๘ มกราคม ๒๕๕๗.

^{๒๑๕} สัมภาษณ์ นางสาวภัทรศยา เขียวฉวี, นิสิตชั้นปีที่ ๓ คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๑๑ ธันวาคม ๒๕๕๖.

^{๒๑๖} สัมภาษณ์ นางสาวปวีณา สิตวงษ์, นิสิตชั้นปีที่ ๓ คณะรัฐประศาสนศาสตร์ สถาบันรัชต์ภาคย์, ๒๖ พฤศจิกายน ๒๕๕๖.

^{๒๑๗} สัมภาษณ์ นางสาวจรรุวรรณ เทียมแย้ม, นิสิตชั้นปีที่ ๓ คณะบริหารธุรกิจ สถาบันรัชต์ภาคย์, ๒๗ ธันวาคม ๒๕๕๖.

^{๒๑๘} สัมภาษณ์ นางสาวเสาวลักษณ์ พิมพา, นิสิตชั้นปีที่ ๓ คณะวิศวกรรมศาสตร์ สถาบันรัชต์ภาคย์, ๒๖ พฤศจิกายน ๒๕๕๖.

^{๒๑๙} สัมภาษณ์ นางสาวพรพนา ศรีสถานนท์, อาจารย์ประจำคณะบริหารธุรกิจ สถาบันรัชต์ภาคย์, ๑๙ ธันวาคม ๒๕๕๖.

ให้นักศึกษา ลด ละ เลิก ในความโลภ โกรธ หลง ส่งเสริมให้นักศึกษาเห็นชอบในสิ่งที่ควรทำ และสิ่งที่ถูกต้อง ประพฤติปฏิบัติในสิ่งที่ถูกที่ควร^{๒๒๐}

จัดกิจกรรม

นำผลของการจัดกิจกรรมต่าง ๆ หรือผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมาสอดแทรกในการจัดการเรียนการสอน^{๒๒๑} ยกตัวอย่างเหตุการณ์ปัจจุบัน เช่น การลักขโมย ผิดลูกผิดเมียผู้อื่น ทุจริตคอร์รัปชันในวงการนักการเมือง ซึ่งส่งผลอย่างร้ายแรงต่อประเทศชาติ ทำให้ให้บริษัทไม่มีรายได้^{๒๒๒} ให้นักศึกษารู้จักความพอดี และพอใจในสิ่งที่ตนมีอยู่^{๒๒๓}

การละเว้นการทำร้าย หรืออาฆาตพยาบาทผู้อื่น

การละเว้นการทำร้าย หรืออาฆาตพยาบาทผู้อื่น มีวิธีการสรุปได้ ๓ ประเด็น คือ ๑)การฝึกอบรม ๒) นำหลักธรรมทางพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้ และ ๓) จัดกิจกรรม ดังต่อไปนี้

การฝึกอบรม

ในปัจจุบัน การคิดเบียดเบียนซึ่งกันและกันมีอยู่มาก ซึ่งมีตัวอย่างให้เห็นและเกิดปัญหาต่าง ๆ มากมาย^{๒๒๔} ซึ่งการไม่คิดร้ายเบียดเบียนผู้อื่น คือ คุณธรรมข้อหนึ่งของนักศึกษา^{๒๒๕} ดังนั้น ฝึกอบรมให้นักศึกษาคิดแต่ในสิ่งที่ดี ไม่ทำร้ายหรือเบียดเบียนผู้อื่น อดทน^{๒๒๖} แนะนำให้ดำรงชีวิตอยู่อย่างพอเพียง ไม่คิดร้าย ให้ร้ายผู้อื่น^{๒๒๗} เพื่อให้นักศึกษามีความสมบูรณ์ทั้งกาย วาจา ใจ^{๒๒๘}

นำหลักธรรมทางพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้

ส่งเสริมให้นักศึกษาได้ทำจิตใจให้สงบมีสมาธิ คิดไตร่ตรองให้รอบคอบก่อนจะตัดสินใจทำอะไร ไม่คิดร้ายเบียดเบียนผู้อื่น^{๒๒๙} โดยนิมนต์พระภิกษุสงฆ์มาให้ความรู้^{๒๓๐} เพื่อให้นักศึกษาเข้าใจ

^{๒๒๐} สัมภาษณ์ พระครูปริยัติกิตติธำรง, ผศ.ดร. คณบดีคณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๙ ธันวาคม ๒๕๕๖.

^{๒๒๑} สัมภาษณ์ นายบุญหลอม ตรีเมฆ, ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านคำเม็ก (พัฒนบารุง), ๒๑ ธันวาคม ๒๕๕๖.

^{๒๒๒} สัมภาษณ์ นายสุนทร วงศ์เสน, คณบดีคณะวิศวกรรมศาสตร์ สถาบันรัชต์ภาคย์, ๒๐ ธันวาคม ๒๕๕๖.

^{๒๒๓} สัมภาษณ์ นายเด่นเดช อุซึ่ง, นิสิตชั้นปีที่ ๓ คณะรัฐประศาสนศาสตร์ สถาบันรัชต์ภาคย์, ๒๖ พฤศจิกายน ๒๕๕๖.

^{๒๒๔} สัมภาษณ์ นายสมควร นาสนม, ผู้ช่วยผู้อำนวยการเขตการเดินรถที่ ๓ องค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ, ๑๓ มกราคม ๒๕๕๗.

^{๒๒๕} สัมภาษณ์ รศ.ดร.สุเชษฐ์ สมิตินันท์, อาจารย์ประจำคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๘ มกราคม ๒๕๕๗.

^{๒๒๖} สัมภาษณ์ นางมะลิวัลย์ อารีณอมวงศ์, ข้าราชการครู ระดับ ๗ โรงเรียนบ้านโคกดอนม่วย, ๒๑ ธันวาคม ๒๕๕๖.

^{๒๒๗} สัมภาษณ์ นางสาวอภิญญา ชินราม, นิสิตชั้นปีที่ ๓ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๘ มกราคม ๒๕๕๗.

^{๒๒๘} สัมภาษณ์ พระครูปริมาณุรักษ์, รศ.ดร. อาจารย์ประจำภาควิชาเศรษฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๙ ธันวาคม ๒๕๕๖.

^{๒๒๙} สัมภาษณ์ นายสุนทร วงศ์เสน, คณบดีคณะวิศวกรรมศาสตร์ สถาบันรัชต์ภาคย์, ๒๐ ธันวาคม ๒๕๕๖.

^{๒๓๐} สัมภาษณ์ นายภาณุมาศ ปี่แก้ว, นิสิตชั้นปีที่ ๓ คณะรัฐประศาสนศาสตร์ สถาบันรัชต์ภาคย์, ๒๖ พฤศจิกายน ๒๕๕๖.

ถึงการไม่เบียดเบียนผู้อื่นนั่นคือ “อวิหิงสา” ซึ่งต้องมีความกรุณา สงสาร ต่อสิ่งมีชีวิตโดยปรารถนาให้พ้นทุกข์ หากทางช่วยเหลือซึ่งคู่กับความไม่โกรธ ไม่ตรีต่อกัน ปรารถนาให้ผู้อื่นมีความสุข^{๒๓๑}

จัดกิจกรรม

จัดกิจกรรมการศึกษาภูมิปัญญาไทย การประกอบอาชีพอิสระเพื่อการพึ่งตนเอง^{๒๓๒} เพราะจะทำให้กิเลสทั้งปวง ทั้งความโลภ ความโกรธ และความหลง ลดน้อยลง^{๒๓๓} จัดกิจกรรมให้นักศึกษารู้จักการแก้ปัญหา ยืดและปฏิบัติแต่ในสิ่งที่ถูกต้อง เพื่อลดความขัดแย้งต่อกัน^{๒๓๔} ส่งเสริมสนับสนุนให้มีความรับผิดชอบต่อตนเอง ต่อผู้อื่น และต่อสังคม มีระเบียบวินัย^{๒๓๕} รวมถึงจัดกิจกรรมการแสดงบทบาทสมมติโดยระดมสมอง แล้วหาข้อสรุป เพื่อให้นักศึกษาเห็นว่า การคิดร้าย คิดเบียดเบียนผู้อื่น จะทำให้ตนเองเดือดร้อน ครอบครัวเดือดร้อน^{๒๓๖} ตลอดจน สอดแทรกถึงผลเสียหรือผลกระทบที่เกิดขึ้นเวลาเบียดเบียนผู้อื่น ปฏิบัติตนเป็นตัวอย่างแก่ผู้อื่น^{๒๓๗}

๒. การมีปัญญาอันเห็นชอบในการกระทำที่ถูกต้อง

การมีปัญญาอันเห็นชอบในการกระทำที่ถูกต้อง มีวิธีการสรุปได้ ๓ ประเด็น คือ ๑) การพัฒนา ๒) นำหลักธรรมทางพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้ และ ๓) จัดกิจกรรม ดังต่อไปนี้

การพัฒนา

การเห็นชอบตามคลองธรรม หรือการมีปัญญาอันเห็นชอบในการกระทำที่ถูกต้อง หมายถึง การที่จะกระทำใด ๆ ก่อนทำจะต้องมองดูให้ดีเสียก่อนว่าสมควรหรือไม่สมควร ถูกหรือผิด ดีหรือไม่ดี และสมควรกระทำหรือไม่^{๒๓๘} ดังนั้น ควรส่งเสริม สนับสนุน ให้นักศึกษาได้เกิดการพัฒนาตนเอง โดยให้มีทักษะในการคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ มีเหตุ มีผล และปฏิบัติในสิ่งที่ถูกต้อง^{๒๓๙}

นำหลักธรรมทางพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้

นำหลักธรรมทางพุทธศาสนามาฝึกจิตใจของนักศึกษาให้คิดแต่สิ่งที่ดี ๆ มีจิตที่สงบได้ คือ นำเอาคุณธรรมบททางแห่งกรรมดี คือ กายกรรม ๓ วจีกรรม ๔ และมโนกรรม ๓^{๒๔๐} เช่น กิจกรรม

^{๒๓๑} สัมภาษณ์ ดร.ลักขณา กล้ารบ, ผู้อำนวยการศูนย์การจัดการศึกษานอกสถานที่ตั้ง จังหวัดสกลนคร สถาบันรัชต์ภาคย์, ๒๒ ธันวาคม ๒๕๕๖.

^{๒๓๒} สัมภาษณ์ นางสาวอัญชลี จุฑา, นิสิตชั้นปีที่ ๔ คณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต, ๙ มกราคม ๒๕๕๗.

^{๒๓๓} สัมภาษณ์ พระครูปริยัติกิตติธำรง, ผศ.ดร. คณบดีคณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๙ ธันวาคม ๒๕๕๖.

^{๒๓๔} สัมภาษณ์ นางสาวเนรมิต ธานีพูน, อาจารย์ประจำคณะศิลปศาสตร์ สถาบันรัชต์ภาคย์, ๑๙ ธันวาคม ๒๕๕๖.

^{๒๓๕} สัมภาษณ์ นายสมโภช วิโรจน์เรือง, ข้าราชการบำนาญ (ครู), ๒๑ ธันวาคม ๒๕๕๖.

^{๒๓๖} สัมภาษณ์ ผศ.ดร.นิภากร กำจรเมฆกุล, ผู้ช่วยคณบดีฝ่ายบริหาร มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต, ๙ มกราคม ๒๕๕๗.

^{๒๓๗} สัมภาษณ์ นางสาวเสาวลักษณ์ พิมพา, นิสิตชั้นปีที่ ๓ คณะวิศวกรรมศาสตร์ สถาบันรัชต์ภาคย์, ๒๖ พฤศจิกายน ๒๕๕๖.

^{๒๓๘} สัมภาษณ์ รศ.ดร.สุเชษฐ์ สมิตินันท์, อาจารย์ประจำคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๘ มกราคม ๒๕๕๗.

^{๒๓๙} สัมภาษณ์ พระครูปริมาณุรักษ์, รศ.ดร. อาจารย์ประจำภาควิชาเศรษฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๙ ธันวาคม ๒๕๕๖.

^{๒๔๐} สัมภาษณ์ นางนพวรรณ วงศ์เบ็ญสัจจ์, อาจารย์ประจำคณะรัฐประศาสนศาสตร์ สถาบันรัชต์ภาคย์, ๘ มกราคม ๒๕๕๗.

บรรพชนนักศึกษา เป็นต้น^{๒๔๑} กิจกรรมเข้าค่ายเกี่ยวกับการทำบุญ ทำบุญไหว้พระ^{๒๔๒} หรือเป็นแบบอย่างแก่ผู้พบเห็น^{๒๔๓} เน้นให้มีสติปัญญาไปในทางที่ดีมีแนวคิดที่สร้างสรรค์^{๒๔๔} รู้จักความพอเพียง มีระเบียบวินัย ซื่อสัตย์สุจริต^{๒๔๕} และนำหลักธรรมทางพุทธศาสนามาประพฤติปฏิบัติเป็นรูปธรรม^{๒๔๖}

จัดกิจกรรม

ฝึกทักษะให้นักศึกษารู้จักการสังเกต การฟัง การตั้งคำถาม รวบรวมข้อมูล สรุปผล^{๒๔๗} หรือจัดให้มีวิทยากรมาแนะนำการใช้ชีวิตโดยเน้นสิ่งที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน^{๒๔๘}

กล่าวโดยสรุป

ความเป็นโลกาภิวัตน์ของโลกในยุคปัจจุบัน ทำให้นักศึกษาระดับอุดมศึกษาเกิดการเรียนรู้โดยการสังเกต (Observational Learning) หรือการเลียนแบบจากตัวแบบ (Modeling) โดยมีผลสะท้อนทำให้นักศึกษาระดับอุดมศึกษามีคุณธรรม จริยธรรมลดน้อยลง ทศนคติ ความเชื่อ การรับรู้ การเรียนรู้เปลี่ยนแปลงไป ดำรงชีวิตประจำวันเป็นแบบบริโภคนิยม เน้นความเป็นวัตถุนิยม ซึ่งเป็นปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินการด้านจริยธรรมของนักศึกษาระดับอุดมศึกษาอันเกิดจากภายในตัวของนักศึกษาเป็นสำคัญ ไม่ว่าจะเป็นปัญหาที่เกิดจากการกระทำทางกาย ทางวาจา ทางใจ หรือสภาพแวดล้อมรอบตัวนักศึกษา ดังนั้น การนำหลักคุณธรรมบลด ๑๐ มาปรับประยุกต์ใช้ในการแก้ปัญหาดังกล่าวมาแล้วจะทำให้นักศึกษาสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมอย่างมีความสุขเป็นผู้ดีพร้อมทั้งทางกาย วาจา และใจ

สำหรับวิธีการในการนำหลักคุณธรรมบลด ๑๐ มาปรับประยุกต์ใช้ในการพัฒนานักศึกษาระดับอุดมศึกษา โดยผู้วิจัยได้แจกแจงตารางความถี่ของข้อมูลในการสัมภาษณ์เชิงลึกไว้ ดังนี้

ด้านกายสุจริต

๑. การละเว้นการฆ่าสัตว์ตัดชีวิตผู้อื่น มีวิธีการ โดยสรุปได้ ๓ ประเด็น คือ
 - ๑.๑ การให้การศึกษา
 - ๑.๒ นำหลักธรรมทางพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้
 - ๑.๓ จัดกิจกรรม

^{๒๔๑} สัมภาษณ์ นายสุนทร วงศ์เสน, คณบดีคณะวิศวกรรมศาสตร์ สถาบันรัชต์ภาคย์, ๒๐ ธันวาคม ๒๕๕๖.

^{๒๔๒} สัมภาษณ์ นางสาวจากรวรรณ เทียมแยม, นิสิตชั้นปีที่ ๓ คณะบริหารธุรกิจ สถาบันรัชต์ภาคย์, ๒๗ ธันวาคม ๒๕๕๖.

^{๒๔๓} สัมภาษณ์ นางสาวพรพนา ศรีสถานนท์, อาจารย์ประจำคณะบริหารธุรกิจ สถาบันรัชต์ภาคย์, ๑๙ ธันวาคม ๒๕๕๖.

^{๒๔๔} สัมภาษณ์ นางสาวอภิญญา ชินราม, นิสิตชั้นปีที่ ๓ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๘ มกราคม ๒๕๕๗.

^{๒๔๕} สัมภาษณ์ ดร.สุรฉัตร รัตน์วิเชียร, อาจารย์ประจำบัณฑิตวิทยาลัย สถาบันรัชต์ภาคย์, ๒๒ ธันวาคม ๒๕๕๖.

^{๒๔๖} สัมภาษณ์ นายบุญหลอม ตรีเมฆ, ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านคำเม็ก (พัฒนะบำรุง), ๒๑ ธันวาคม ๒๕๕๖.

^{๒๔๗} สัมภาษณ์ นายสมควร นาสนม, ผู้ช่วยผู้อำนวยการเขตการเดินรถที่ ๓ องค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ, ๑๓ มกราคม ๒๕๕๗.

^{๒๔๘} สัมภาษณ์ นางสาวลลนา ธีระนุสรณ์กิจ, ผู้อำนวยการศูนย์วิจัยและพัฒนานวัตกรรมผลิตภัณฑ์อาหารและผู้จัดการทั่วไป บริษัท ยูไนเต็ดแตรี่ฟูดส์ จำกัด, ๑๓ มกราคม ๒๕๕๗.

๒. การละเว้นการลักทรัพย์ มีวิธีการ โดยสรุปได้ ๓ ประเด็น คือ
- ๒.๑ การฝึกอบรม
 - ๒.๒ นำหลักธรรมทางพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้
 - ๒.๓ จัดกิจกรรม
๓. การละเว้นการประพฤติดินในกาม มีวิธีการ โดยสรุปได้ ๓ ประเด็น คือ
- ๓.๑ การพัฒนา
 - ๓.๒ การฝึกอบรม
 - ๓.๓ จัดกิจกรรม

ด้านวจีสุจริต

๔. การละเว้นการพูดโกหก พูดเท็จ มีวิธีการ โดยสรุปได้ ๓ ประเด็น คือ
- ๔.๑ การให้การศึกษ
 - ๔.๒ นำหลักธรรมทางพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้
 - ๔.๓ จัดกิจกรรม
๕. การละเว้นการพูดส่อเสียด มีวิธีการ โดยสรุปได้ ๓ ประเด็น คือ
- ๕.๑ การให้การศึกษ
 - ๕.๒ การพัฒนา
 - ๕.๓ จัดกิจกรรม
๖. การละเว้นการพูดคำหยาบคาย มีวิธีการ โดยสรุปได้ ๓ ประเด็น คือ
- ๖.๑ การฝึกอบรม
 - ๖.๒ นำหลักธรรมทางพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้
 - ๖.๓ จัดกิจกรรม
๗. การละเว้นการพูดเพ้อเจ้อ มีวิธีการ โดยสรุปได้ ๓ ประเด็น คือ
- ๗.๑ การพัฒนา
 - ๗.๒ นำหลักธรรมทางพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้
 - ๗.๓ จัดกิจกรรม

ด้านมโนสุจริต

๘. การละเว้นการอยากได้ของผู้อื่น มีวิธีการ โดยสรุปได้ ๓ ประเด็น คือ
- ๘.๑ การให้การศึกษ
 - ๘.๒ นำหลักธรรมทางพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้
 - ๘.๓ จัดกิจกรรม
๙. การละเว้นการทำร้าย อาฆาตพยาบาทผู้อื่น มีวิธีการ โดยสรุปได้ ๓ ประเด็น คือ
- ๙.๑ การฝึกอบรม
 - ๙.๒ นำหลักธรรมทางพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้
 - ๙.๓ จัดกิจกรรม
๑๐. มีปัญญาอันเห็นชอบในการกระทำที่ถูกต้อง มีวิธีการ โดยสรุปได้ ๓ ประเด็น คือ
- ๑๐.๑ การพัฒนา
 - ๑๐.๒ นำหลักธรรมทางพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้
 - ๑๐.๓ จัดกิจกรรม

ตารางที่ ๔.๓ หลักพุทธธรรมที่สอดคล้องกับจริยธรรมที่เหมาะสมสำหรับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์
ที่เป็นนักศึกษาระดับอุดมศึกษา (กุลศลกรรรมบถ ๑๐) โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก
(In-depth Interview)

ข้อ ที่	ประเด็น/ตัวบ่งชี้	ผู้ตอบแบบสัมภาษณ์		
		ความถี่	รูป/คน	ร้อยละ
กายสุจริต				
๑	ไม่ฆ่าสัตว์ตัดชีวิตผู้อื่น			
	๑.๑ การให้การศึกษา	๙	๑,๒,๔,๖,๘,๑๐,๑๙,๒๐,๒๒	๓๐.๐๐
	๑.๒ นำหลักธรรมทางพุทธ ศาสนาามาประยุกต์ใช้	๕	๒,๑๕,๒๓,๒๕,๓๐	๑๖.๖๖
	๑.๓ จัดกิจกรรม	๕	๙,๑๒,๑๔,๑๗,๒๔	๑๖.๖๖
๒	ไม่ลักทรัพย์สินของผู้อื่น			
	๒.๑ การฝึกอบรม	๑๐	๓,๕,๑๐,๑๒,๑๔,๑๕,๒๒,๒๔,๒๗,๒๘	๓๓.๓๓
	๒.๒ นำหลักธรรมทางพุทธ ศาสนาามาประยุกต์ใช้	๒	๘,๑๑	๖.๖๖
	๒.๓ จัดกิจกรรม	๕	๔,๙,๑๗,๒๕	๑๖.๖๖
๓	ไม่ประพฤตินิโคตในกาม			
	๓.๑ การพัฒนา	๓	๑๕,๑๘,๒๙	๑๐.๐๐
	๓.๒ การฝึกอบรม	๗	๑,๕,๙,๑๓,๒๒,๒๓,๒๔	๒๓.๓๓
	๓.๓ จัดกิจกรรม	๑๒	๓,๗,๑๐,๑๑,๑๒,๑๔, ๑๙,๒๐,๒๑,๒๖,๒๗,๓๐	๔๐.๐๐
วจีสุจริต				
๔	ไม่พูดเท็จหรือพูดโกหก			
	๔.๑ การให้การศึกษา	๑๓	๑,๖,๗,๑๑,๑๕,๑๙, ๒๔,๒๕,๒๖,๒๗,๒๘,๒๙,๓๐	๔๓.๓๓
	๔.๒ นำหลักธรรมทางพุทธ ศาสนาามาประยุกต์ใช้	๔	๔,๘,๒๐,๒๒	๑๓.๓๓
	๔.๓ จัดกิจกรรม	๒	๑๐,๑๗	๖.๖๖
๕	ไม่พูดส่อเสียด			
	๕.๑ การให้การศึกษา	๘	๔,๖,๙,๑๒,๑๕,๒๖,๒๘,๒๙	๒๖.๖๖
	๕.๒ การพัฒนา	๖	๕,๘,๑๗,๑๙,๒๐,๒๗	๒๐.๐๐
	๕.๓ จัดกิจกรรม	๔	๗,๑๓,๒๓,๓๐	๑๓.๓๓

ตารางที่ ๔.๓ (ต่อ)

ข้อ ที่	ประเด็น/ตัวบ่งชี้	ผู้ตอบแบบสัมภาษณ์		
		ความถี่	รูป/คน	ร้อยละ
๖	ไม่พูดคำหยาบคาย			
	๖.๑ การฝึกอบรม	๗	๑,๓,๔,๖,๑๑,๑๗,๒๖	๒๓.๓๓
	๖.๒ นำหลักธรรมทางพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้	๖	๘,๙,๑๒,๒๑,๒๘,๒๙	๒๐.๐๐
	๖.๓ จัดกิจกรรม	๓	๑๓,๒๓,๒๗	๑๐.๐๐
๗	ไม่พูดเพื่อเจ้าไร้สาระ			
	๗.๑ การพัฒนา	๔	๔,๑๒,๑๓,๒๙	๑๓.๓๓
	๗.๒ นำหลักธรรมทางพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้	๓	๑๗,๒๐,๒๖	๑๐.๐๐
	๗.๓ จัดกิจกรรม	๕	๑,๓,๕,๙,๑๙	๑๖.๖๖
มโนสุจริต				
๘	ไม่โลภอยากได้ของผู้อื่น			
	๘.๑ การให้การศึกษา	๕	๖,๘,๑๙,๒๐,๒๖	๑๖.๖๖
	๘.๒ นำหลักธรรมทางพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้	๘	๑,๒,๑๒,๒๓,๒๔,๒๕,๒๙,๓๐	๒๖.๖๖
	๘.๓ จัดกิจกรรม	๓	๙,๑๘,๒๒	๑๐.๐๐
๙	ไม่ทำร้ายอาฆาตพยาบาทผู้อื่น			
	๙.๑ การฝึกอบรม	๕	๒,๔,๑๔,๑๙,๓๐	๑๖.๖๖
	๙.๒ นำหลักธรรมทางพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้	๓	๗,๙,๒๑	๑๐.๐๐
	๙.๓ จัดกิจกรรม	๖	๑,๖,๑๓,๒๐,๒๔,๒๖	๒๐.๐๐
๑๐	มีปัญหาเห็นชอบกระทำถูกต้อง			
	๑๐.๑ การพัฒนา	๒	๒,๔	๖.๖๖
	๑๐.๒ นำหลักธรรมทางพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้	๗	๙,๑๐,๑๑,๑๒,๑๘,๒๕,๓๐	๒๓.๓๓
	๑๐.๓ จัดกิจกรรม	๒	๑๔,๑๗	๖.๖๖

จากตารางที่ ๔.๓ พบว่าผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) ได้เสนอถึงหลักพุทธธรรมที่สอดคล้องกับจริยธรรมที่เหมาะสมสำหรับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่เป็นนักศึกษาระดับอุดมศึกษา คือ หลักกุศลกรรมบถ ๑๐ ซึ่งผู้วิจัยสรุปเป็นประเด็นตัวบ่งชี้ด้วยการจัดลำดับความเหมาะสมจากมากไปหาน้อยตามลำดับ ดังนี้

- ลำดับที่ ๑ ตัวบ่งชี้ด้านวิสุจริต ในการละเว้นจากการพูดเท็จโดยการให้การศึกษา
- ลำดับที่ ๒ ตัวบ่งชี้ด้านกายสุจริต ในการละเว้นการประพฤติผิดในกาม โดยจัดกิจกรรม
- ลำดับที่ ๓ ตัวบ่งชี้ด้านกายสุจริต ในการละเว้นจากการลักทรัพย์ โดยฝึกอบรม

ดังนั้น จึงอาจกล่าวได้ว่าหลักพุทธธรรมที่สอดคล้องกับจริยธรรมที่เหมาะสมสำหรับการพัฒนานักศึกษาระดับอุดมศึกษา คือ หลักกุศลกรรมบถ ๑๐ โดยจัดลำดับความเหมาะสมจากมากไปหาน้อย ๓ ลำดับแรก มีดังนี้

ด้านวจีสุจริต

๑. การละเว้นจากการพูดเท็จ พูดโกหก โดยการให้การศึกษา

ควรจัดการเรียนการสอนให้นักศึกษาได้มีความรู้ความเข้าใจของการพูดเท็จ การทำให้ผู้อื่นหลงเชื่อเป็นอย่างไร เกิดผลกระทบอย่างไร และบูรณาการการเรียนการสอนกับสถานการณ์จำลอง การสาธิต การเปรียบเทียบ ให้คิดก่อนพูด พูดแต่ความจริง ไม่พูดให้ร้ายผู้อื่น ชี้แนะ แนะนำให้นักศึกษาพูดในเรื่องดี อย่าพูดในเรื่องที่ไม่ดี

ด้านกายสุจริต

๒. การละเว้นจากการประพฤตินอกงาม โดยการจัดกิจกรรม

จัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม และนำหลักคำสอนของพุทธศาสนา หลักปฏิบัติ มาขัดเกลาตัวเองเพื่อให้จิตใจพบกับความสงบ รู้ว่าอะไรผิด อะไรถูก จัดกิจกรรมการสร้างแรงจูงใจ เช่น กิจกรรมคณิตศรึมทาลัย งดเว้นการประพฤตินอกงามมีเพศสัมพันธ์ รวมถึง มุ่งเน้นไม่ให้นักศึกษาหมกมุ่นในสิ่งที่ไม่ถูกต้องในเรื่องเกี่ยวกับเพศ ตลอดจน จัดกิจกรรมทัศนศึกษาดูงาน หรือกิจกรรมออกค่ายอาสาพัฒนา แล้วนำผลจากการไปศึกษามาปรับประยุกต์ในการเรียนการสอน นอกจากนี้ให้นักศึกษาได้มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการล่วงละเมิดในสื่อข้อที่สามในสื่อทั้งห้าข้อว่าการประพฤตินอกงามเป็นการสร้างเหตุที่ไม่ดีให้กับตนเอง และเกิดผลไม่ดีในภายหน้า ซึ่งไม่ควรกระทำ

ด้านกายสุจริต

๓. การละเว้นจากการลักทรัพย์ โดยการฝึกอบรม

ฝึกอบรมให้นักศึกษาเป็นผู้ไม่ลักเล็กขโมยน้อย นำหลักเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการดำเนินชีวิต รวมถึง นำกรณีศึกษา ภาพยนตร์ วีดิทัศน์มาให้นักศึกษาได้เกิดความรู้ ความเข้าใจว่าสิ่งไหนที่ไม่ใช่ของ ๆ เราไม่ควรนำมาเป็นของเรา นอกจากนี้ ส่งเสริมให้นักศึกษามีความซื่อสัตย์สุจริตไม่คดโกง ไม่ทุจริตในการเรียนการสอน และจัดการเรียนการสอนในรูปแบบที่มีวิธีการอย่างหลากหลาย

๔.๑.๔ สรุปการสังเคราะห์

จากการสังเคราะห์แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ การพัฒนาการทางจริยธรรม และหลักพุทธธรรมที่สอดคล้องกับจริยธรรมที่เหมาะสมสำหรับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่เป็นนักศึกษาระดับอุดมศึกษา ซึ่งสรุปได้ดังต่อไปนี้

แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์

การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ เป็นการเปลี่ยนแปลงกระบวนการคิด การประพฤติปฏิบัติของมนุษย์ให้มีความเจริญขึ้นทั้งในเรื่องของความรู้ ความสามารถ ทักษะ ความชำนาญ ทัศนคติ อารมณ์ ความรู้สึก การตัดสินใจ โดยครอบคลุมกิจกรรม ๓ กิจกรรม คือ การฝึกอบรม การศึกษา และการพัฒนา เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพ ประสิทธิผลของมนุษย์ทั้งต่อตนเอง องค์กร สังคม โดยความสำคัญของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์สามารถมองได้ในหลายมิติ กล่าวคือ ทั้งในแง่ของตัวบุคคล ผู้บริหาร ผู้นำองค์กร องค์กร ซึ่งขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ เพื่อให้ปริมาณงานมีประสิทธิภาพเป็นมาตรฐานสูงขึ้น และสร้างแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน

อนึ่ง การที่จะให้วัตถุประสงค์หรือเป้าหมายในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์บรรลุตามที่กำหนดไว้ จะต้องมีการวางแผนในการวางแผนเพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ โดยกระบวนการที่จะทำ

มนุษย์มีการพัฒนาตนเองให้มีประสิทธิภาพในการปฏิบัติหน้าที่ต่าง ๆ มีวิธีอยู่ ๓ ประการ คือ ๑) การศึกษา (Education) ๒) การฝึกอบรม (Training) และ ๓) การพัฒนา (Development) โดยด้านการฝึกอบรม (Training) เป็นการเน้นการเตรียมบุคคลให้มีความสามารถในด้านความรู้ ทักษะ และทัศนคติที่จำเป็นสำหรับการเรียนรู้หรือการปฏิบัติงานที่เพิ่มสูงขึ้น ซึ่งเป็นการฝึกอบรมเฉพาะเรื่องใดเรื่องหนึ่ง โดยมีระยะเวลาในการฝึกอบรมอันสั้น ด้านการพัฒนา (Development) เป็นการเน้นการเตรียมบุคคลให้มีความสามารถ ประสบการณ์เพิ่มสูงขึ้น นำสิ่งที่เรียนรู้ไปปรับประยุกต์ในการดำเนินชีวิตหรือพัฒนางานที่ทำอยู่ให้เจริญขึ้นหรือดีขึ้นกว่าเดิม โดยมีระยะเวลายาวนานกว่า การฝึกอบรม ด้านการศึกษา (Education) เป็นการเน้นเตรียมบุคคลให้มีความรู้พื้นฐาน ความรู้ทั่วไปในการดำเนินชีวิต การอยู่ร่วมกันในสังคม หรือในการปฏิบัติงานทั้งในปัจจุบันและอนาคต และมีแนวทางในการปฏิบัติตามบรรทัดฐานของสังคมแต่ละสังคมได้อย่างถูกต้อง ถูกวิธี โดยระยะเวลาในการศึกษาไม่มีที่สิ้นสุดสามารถศึกษาได้ตลอดชีวิต นอกจากนี้แรงจูงใจที่สามารถส่งเสริม สนับสนุนให้นักศึกษาระดับอุดมศึกษามีพฤติกรรมการปฏิบัติที่ดีงาม ถูกต้อง มีอยู่ ๕ ประเด็น คือ ๑) ความเชื่อทางศาสนา ๒) ค่านิยม ๓) การให้รางวัล ๔) ครอบครัวยุ และ ๕) การศึกษา

สำหรับผู้วิจัยเห็นว่าการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์โดยใช้กระบวนการหรือขั้นตอนในการพัฒนา คือ การให้การศึกษา การให้ฝึกอบรมสั่งสอน และการให้การพัฒนา นั้นเป็นสิ่งที่ถูกต้อง และเป็นรูปธรรมอย่างชัดเจน ถึงอย่างไรก็ตามต้องพิจารณาถึงแรงจูงใจเป็นสิ่งสำคัญเพราะในความเป็นจริงมนุษย์จะกระทำการหรือประพฤติปฏิบัติอะไรก็ตามแล้วแต่ไม่ว่าสิ่งนั้นจะเป็นสิ่งที่ถูกต้องหรือไม่ถูกต้องก็ตามก็ต้องมีแรงจูงใจให้กระทำเสมอ ซึ่งแรงจูงใจที่สามารถส่งเสริม สนับสนุนให้เกิดการพัฒนานักศึกษาระดับอุดมศึกษาให้มีพฤติกรรมปฏิบัติที่ดีงาม ถูกต้อง ตามที่ได้ศึกษาวิจัยมีอยู่ ๕ ประการ คือ ๑) การให้การศึกษา ๒) การให้รางวัล ๓) ครอบครัวยุ ๔) ความเชื่อทางศาสนา และ ๕) ค่านิยม แต่กระนั้นก็ตามก็มีหลายครั้งที่มนุษย์ประพฤติปฏิบัติไปโดยไม่ได้มีแรงจูงใจเพราะขาดสติ ในการคิดพิจารณาไตร่ตรองอย่างรอบคอบ ทำตามอารมณ์หรือความต้องการของตนเองในขณะนั้น เช่น เมื่อรู้สึกเหนื่อย ก็ต้องนั่งหรือนอนพัก หรือกำลังโมโห ก็ต้องหาที่ระบาย เป็นต้น รวมถึงสภาพแวดล้อมรอบตัวของนักศึกษา ไม่ว่าจะเป็นสภาพสังคม สภาพเศรษฐกิจ สื่อต่าง ๆ ก็มีผลอย่างมากต่อแรงจูงใจของนักศึกษาเช่นกัน เช่น การเลียนแบบเอาอย่างกันในเรื่องต่าง ๆ เป็นต้น

แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวกับพัฒนาการทางจริยธรรม

เนื่องจากการศึกษาวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเรื่อง รูปแบบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ด้วยการประยุกต์จริยธรรมเชิงพุทธเพื่อพัฒนานักศึกษาระดับอุดมศึกษา ซึ่งการศึกษาวิเคราะห์โดยนำแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวกับพัฒนาการทางจริยธรรมมาประกอบในการศึกษาวิจัยด้วย โดยจริยธรรมเป็นหลักการประพฤติปฏิบัติที่แสดงออกในลักษณะที่ดีงาม ถูกต้อง เหมาะสมทั้งทางกาย ทางวาจา และทางใจ อันพึงปฏิบัติต่อตนเอง ต่อผู้อื่น และสังคมส่วนรวม

อย่างไรก็ตามการดำเนินการด้านจริยธรรมของนักศึกษาระดับอุดมศึกษาก็เกิดปัญหาและอุปสรรค โดยปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นกับนักศึกษาระดับอุดมศึกษา เช่น ขาดระเบียบวินัย ขาดความมีคุณธรรม จริยธรรม ขาดความรับผิดชอบทั้งต่อตนเองและผู้อื่น เป็นปัญหาที่เกิดจากตัวนักศึกษาเป็นสำคัญ อันได้แก่ ๑) ปัญหาที่เกิดจากการกระทำทางกาย ๒) ปัญหาที่เกิดจากการกระทำทางวาจา และ ๓) ปัญหาที่เกิดจากทางใจ อันเนื่องมาจากนักศึกษาระดับอุดมศึกษาบางส่วนไม่ได้รับการตอบสนองความต้องการขั้นพื้นฐานอย่างเพียงพอ โดยเฉพาะความต้องการทางด้านร่างกาย

ยิ่งขาดมากเท่าใด ปัญหาที่ยิ่งตามมามากเท่านั้น เป็นผลทำให้พฤติกรรมการประพฤติปฏิบัติของ นักศึกษาระดับอุดมศึกษาบางส่วนเบี่ยงเบนไปในทางที่ไม่ถูกต้อง ไม่ดีงาม

สำหรับผู้วิจัยเห็นว่าพฤติกรรมการประพฤติปฏิบัติของนักศึกษาระดับอุดมศึกษาแต่ละ คนแต่ละสังคมย่อมมีความแตกต่างกัน อันเนื่องมาจากพื้นฐานในการเรียนรู้ที่แตกต่างกันเริ่มตั้งแต่วัย เด็ก วัยรุ่น วัยผู้ใหญ่ และวัยชรา เป็นต้น โดยผ่านการเรียนรู้จากครอบครัว กลุ่มเพื่อน โรงเรียนหรือ สถาบันการศึกษา กลุ่มสังคม หรือแม้กระทั่งสื่อสารมวลชน ซึ่งในปัจจุบันระบบสื่อสารมวลชนมี ความเจริญเป็นอย่างมาก ทันสมัย สามารถรับรู้ข่าวสารได้อย่างทันท่วงที ได้ทั่วทุกมุมของโลก นักศึกษาสามารถที่จะเรียนรู้ รับรู้เรื่องราวต่าง ๆ ได้โดยง่ายเพราะเป็นโลกแห่งข่าวสารข้อมูล แต่บางครั้งการนำเสนอของสื่อมวลชน ก็ขาดการพิจารณาไตร่ตรองอย่างรอบคอบว่าควรนำเสนอต่อ สังคมหรือไม่ ซึ่งก็มีผลต่อพฤติกรรมปฏิบัติที่ถูกต้อง ดีงามของนักศึกษาด้วยเช่นกัน และกลุ่มเพื่อน ก็ถือได้ว่ามีความสำคัญอย่างมากต่อการปฏิบัติตัวของนักศึกษา เนื่องจากในปัจจุบันนี้นักศึกษา มักจะ เชื่อเพื่อน เลียนแบบการกระทำของเพื่อน เพื่อที่จะได้รับการยอมรับเข้ากลุ่มของเพื่อน หากไม่ปฏิบัติ ตามเพื่อน ไม่ว่าเรื่องนั้นจะดีหรือไม่ ก็จะถูกเพื่อนกลั่นแกล้ง ทำร้าย หรือไม่ให้เข้าร่วมกลุ่ม

หลักพุทธธรรมที่สอดคล้องกับจริยธรรมที่เหมาะสมสำหรับการพัฒนาทรัพยากร มนุษย์ที่เป็นนักศึกษาระดับอุดมศึกษา

การนำแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ และแนวคิด ทฤษฎีที่ เกี่ยวข้องกับการพัฒนาทางจริยธรรมตามที่กล่าวมาแล้วข้างต้นเพื่อนำไปเป็นแนวทางหรือนำไปพัฒนา ปรับปรุง แก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นอันเกิดการกระทำของนักศึกษาระดับอุดมศึกษาทั้งทางกาย ทางวาจา และทางใจ ตามที่กล่าวมาแล้วข้างต้นก็ยังไม่เพียงพอและไม่สามารถรองรับกับสิ่งที่เปลี่ยนแปลงไปซึ่ง เป็นสังคมแห่งความเป็นโลกาภิวัตน์ทำให้นักศึกษาระดับอุดมศึกษาเกิดการเรียนรู้โดยการสังเกต (Observational Learning) หรือการเลียนแบบจากตัวแบบ (Modeling) และมีผลสะท้อนกลับทำให้นักศึกษาระดับอุดมศึกษาบางส่วนมีคุณธรรม จริยธรรมลดน้อยลง มุ่งเน้นความสะดวกสบายเป็นหลัก พฤติกรรมปฏิบัติไปในสิ่งที่ไม่ถูกต้อง ดำรงชีวิตประจำวันเป็นแบบบริโภคนิยม เน้นความเป็นวัตถุนิยม หลงใหลในกิจกรรมบันเทิง และสิ่งที่เป็นอบายมุขต่าง ๆ

ดังนั้น การนำหลักธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าหรือหลักพุทธธรรม มาบูรณาการ ปรับประยุกต์เพิ่มเติม ก็จะเป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาดังกล่าวได้อย่างเป็นรูปธรรมชัดเจน เนื่องจากหลักธรรมทางพุทธศาสนาเป็นหลักให้มนุษย์มีวิถีทางในการดำเนินชีวิต มีความสมบูรณ์พร้อม ทั้งทางกายและจิตใจ โดยหลักพุทธธรรมที่สอดคล้องกับจริยธรรมที่เหมาะสมสำหรับการพัฒนา นักศึกษาระดับอุดมศึกษา คือ หลักกุศลกรรมบถ ๑๐ ซึ่งเป็นหลักธรรมที่เป็นพื้นฐานของชีวิต ที่ครอบคลุมการประพฤติปฏิบัติของมนุษย์ทั้งทางกาย ทางวาจา และทางใจ ครบทั้ง ๓ ช่องทาง คือ

๑. ด้านกายสุจริต ๓ ประกอบด้วย
 - ๑.๑ ไม่ฆ่าสัตว์ตัดชีวิตผู้อื่น
 - ๑.๒ ไม่ลักทรัพย์
 - ๑.๓ ไม่ประพฤติผิดในกาม
๒. ด้านวจีสุจริต ๔ ประกอบด้วย
 - ๒.๑ ไม่พูดเท็จ หรือพูดโกหก
 - ๒.๒ ไม่พูดส่อเสียด
 - ๒.๓ ไม่พูดคำหยาบคาย
 - ๒.๔ ไม่พูดเพ้อเจ้อ

๓. ด้านมนโณสุจริต ๓ ประกอบด้วย
 - ๓.๑ ไม่โลภอยากได้ของคนอื่น
 - ๓.๒ ไม่คิดอาฆาตพยาบาทปองร้าย
 - ๓.๓ มีปัญญาอันเห็นชอบ เข้าใจอันถูกต้องที่ทำให้เกิดการกระทำอันถูกต้อง

สำหรับวิธีการในการนำหลักคุณธรรมบถ ๑๐ มาปรับประยุกต์ใช้ในการพัฒนานักศึกษาระดับอุดมศึกษาให้เป็นผู้ดีพร้อมทั้งทางกาย ทางวาจา และทางใจ ทั้งในด้านกายสุจริต ด้านวจีสุจริต และด้านมนโณสุจริต มีวิธีการในการพัฒนานักศึกษาระดับอุดมศึกษา คือ

๑. การให้การศึกษ
๒. การฝึกอบรม
๓. การพัฒนา
๔. การนำหลักธรรมทางพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้
๕. จัดกิจกรรม

๔.๒ สังเคราะห์สภาพปัญหาและอุปสรรคการดำเนินการด้านจริยธรรมของนักศึกษาระดับอุดมศึกษา

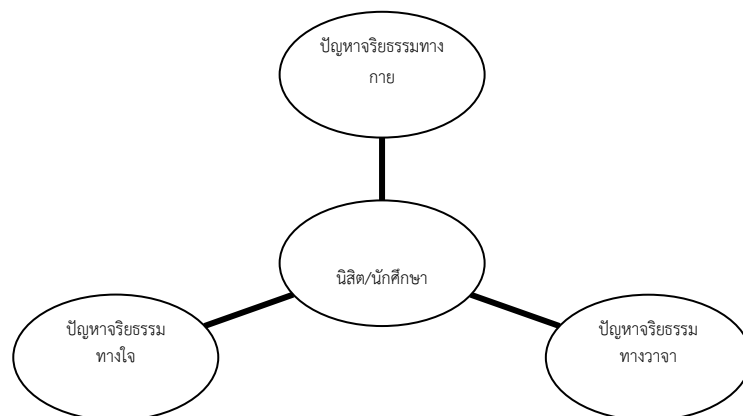
จากการศึกษา วิเคราะห์สภาพปัญหาและอุปสรรคการดำเนินการด้านจริยธรรมของนักศึกษาระดับอุดมศึกษา ในบทที่ ๓ โดยการศึกษาวิเคราะห์จากสภาพปัญหาทั่วไป จากการวิจัยเอกสาร และจากการสัมภาษณ์เชิงลึก จากผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) จำนวน ๓๐ รูป/คน พบว่า โลกในยุคปัจจุบันเป็นยุคแห่งโลกาภิวัตน์ (Globalization) มีการเปลี่ยนแปลงเพื่อความเป็นทันสมัยในด้านต่าง ๆ อยู่ตลอดเวลา แต่ก็นำมาซึ่งปัญหาต่าง ๆ ตามมาอย่างต่อเนื่อง อันเนื่องมาจากความต้องการของมนุษย์มีไม่สิ้นสุดทำให้มนุษย์แก่งแย่งชิงดีชิงเด่นกันเพื่อที่จะได้มาซึ่งความต้องการของตนเอง เพราะมนุษย์ไม่ได้รับการตอบสนองความต้องการขั้นพื้นฐานอย่างเพียงพอ

อนึ่ง นักศึกษาระดับอุดมศึกษา ก็ได้รับผลกระทบที่เป็นผลมาจากความเป็นโลกาภิวัตน์ และความต้องการขั้นพื้นฐานก็ไม่ได้รับการตอบสนองอย่างเพียงพอ เป็นผลทำให้นักศึกษาระดับอุดมศึกษาบางส่วนมีจริยธรรมในการประพฤติปฏิบัติ หรือแนวทางการกระทำที่แสดงออกในลักษณะที่ไม่ดีงาม ไม่ถูกต้องเหมาะสม ทั้งทางกาย ทางวาจา ทางใจ ในการปฏิบัติต่อตนเอง ต่อผู้อื่น และสังคมส่วนรวม ซึ่งสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นเกิดจากตัวของนักศึกษาเป็นสำคัญ โดยเป็นผลมาจากการเรียนรู้ซึ่งพื้นฐานการเรียนรู้ของนักศึกษาระดับอุดมศึกษาในแต่ละคนย่อมมีความแตกต่างกันไป อันได้แก่ ๑) ครอบครัว ๒) สถาบันการศึกษา ๓) กลุ่มเพื่อน และ ๔) สภาพแวดล้อมรอบตัวนักศึกษา อย่างไรก็ตาม เมื่อสังเคราะห์สภาพปัญหาและอุปสรรค พบว่า สภาพปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินการด้านจริยธรรมของนักศึกษานั้นมีอยู่ ๓ ประการ คือ ๑) ปัญหาอันเกิดจากนักศึกษา ๒) ปัญหาอันเกิดจากการจัดการศึกษา และ ๓) ปัญหาอันเกิดจากสภาพแวดล้อมรอบตัวนักศึกษา โดยสรุปได้ ดังต่อไปนี้

๑. ปัญหาอันเกิดจากนักศึกษา อันประกอบด้วย
 - ๑.๑ ปัญหาที่เกิดจากการกระทำทางกาย
 - ๑.๒ ปัญหาที่เกิดจากการกระทำทางวาจา
 - ๑.๓ ปัญหาที่เกิดจากทางใจ
๒. ปัญหาอันเกิดจากการจัดการศึกษา
๓. ปัญหาอันเกิดจากสภาพแวดล้อมรอบตัวนักศึกษา อันประกอบด้วย

๓.๑ ครอบครั้ว ๓.๒ สังคม เศรษฐกิจ การเมือง ๓.๓ เทคโนโลยีการสื่อสาร
บทสังเคราะห์

จากการศึกษา และวิเคราะห์ตามที่กล่าวมาแล้วข้างต้น ผู้วิจัยมีความเห็นว่าปัญหาที่เกิดจากการจัดการศึกษาในเรื่องของการเรียนการสอน การอบรมให้นักศึกษาเป็นผู้มีจริยธรรมที่ดีงาม หรือปัญหาที่เกิดจากสภาพแวดล้อมรอบตัวนักศึกษา อันได้แก่ ครอบครั้ว สังคม เศรษฐกิจ การเมือง เทคโนโลยีการสื่อสาร มิใช่เป็นปัญหาที่มีความสำคัญที่สุด แต่ปัญหาที่มีความสำคัญที่สุดเกิดจากตัวของนักศึกษาเองไม่ว่าจะเป็นในเรื่องของการประพฤติปฏิบัติตน หรือกระทำในสิ่งต่าง ๆ การใช้วาจาที่ไม่สมควร ไม่เหมาะสมถูกกาลเทศะ หรือการใช้ความคิดในการพิจารณาว่าสิ่งใดควรกระทำ หรือไม่ควรกระทำ เพราะไม่จำเป็นเสมอไปที่นักศึกษาที่มีการศึกษาที่ดี หรือมีสภาพแวดล้อมรอบตัวที่ดี นักศึกษาจะต้องดีเสมอไป ซึ่งอาจจะไม่ดีก็เป็นไปได้ หรือนักศึกษาที่มีสภาพแวดล้อมรอบตัวที่ไม่ดี จะต้องเป็นคนไม่ดีเสมอไป ซึ่งอาจจะดีก็เป็นไปได้ ไม่ว่าจะมีการศึกษาแบบไหน หรือมีสภาพแวดล้อมรอบตัวแบบไหน ก็ได้ถ้าหากนักศึกษาใฝ่ดี คิดดี ประพฤติดี ปฏิบัติดี ดังนั้น ผู้วิจัยขอสรุปสังเคราะห์เป็นประเด็นปัญหาและอุปสรรคการดำเนินการด้านจริยธรรมของนักศึกษาระดับอุดมศึกษาโดยมุ่งเน้นไปที่ตัวของนักศึกษา ซึ่งสามารถแบ่งเป็นปัญหาใหญ่ ๆ ได้ ๓ ด้าน ดังแผนภาพต่อไปนี้

แผนภาพที่ ๔.๑ ปัญหาและอุปสรรคการดำเนินการด้านจริยธรรมของนักศึกษาระดับอุดมศึกษาโดยมุ่งเน้นไปที่ตัวของนักศึกษา

จากแผนภาพข้างต้นอธิบายและสรุปเป็นตารางได้ ดังต่อไปนี้

๑. ปัญหาด้านจริยธรรมทางกาย

เป็นปัญหาที่เกี่ยวกับการประพฤติ การปฏิบัติ การแสดงออกด้วยการกระทำที่สามารถพบเห็นได้ ขาดการคิดไตร่ตรองอย่างรอบคอบก่อนการปฏิบัติ เช่น ฆ่าสัตว์ตัดชีวิต หรือเบียดเบียนผู้อื่น การใช้จ่ายเงินอย่างฟุ่มเฟือย สรุ่ยสร้อย การเที่ยวเตร่ หรือสถานบันเทิงเรีงรมย์ที่เป็นแหล่งอบายมุข เสพสิ่งเสพติด ประพฤติปฏิบัติในทางกามารมณ์ที่ผิดลูกผิดเมียผู้อื่น ไม่เคารพกฎระเบียบบรรทัดฐาน วินัยของสังคม ขาดความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เมตตาต่อผู้อื่น ขาดความขยันหมั่นเพียรในการศึกษาเล่าเรียน หุจริตในการสอบ เกียจคร้านในการทำงาน ขาดความเคารพต่อผู้ที่สูงวัยกว่า ขาดความรับผิดชอบในสิ่งที่ตัวเองต้องกระทำ ขาดความอดทนต่อความยากลำบาก เล่นการพนัน

ดื่มสุรา หรือเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์ แต่งกายไม่เรียบร้อย หรือไม่เหมาะสมกับกาลเทศะ ลักขโมย ทะเลาะวิวาท และใช้ความรุนแรง เป็นต้น

๒. ปัญหาด้านจริยธรรมทางวาจา

เป็นปัญหาที่เกี่ยวกับการใช้คำพูดในการสื่อสาร หรือใช้วาจาในการดำเนินชีวิต โดยขาดการคิดไตร่ตรองอย่างรอบคอบก่อนที่จะพูดหรือใช้วาจา เช่น การพูดนินทาว่าร้ายผู้อื่น พูดโกหก พูดหยาบคาย พูดเพื่อเจ้า เป็นต้น

๓. ปัญหาด้านจริยธรรมทางใจ

เป็นปัญหาที่เกี่ยวกับการใช้ความคิดให้รู้ว่าสิ่งใดถูกต้อง ควรกระทำ หรือสิ่งใดไม่ถูกต้อง ไม่ควรกระทำ เช่น ขาดเหตุและผล มักใช้อารมณ์ในการตัดสินใจปัญหาต่าง ๆ ขาดความละเอียดต่อสิ่งที่ไม่ดีหรือความชั่วไม่เกรงกลัวต่อบาป ประมาทในการดำเนินชีวิต มีจิตใจไม่หนักแน่น จิตใจรวนเร หูเบา อาฆาตพยาบาทปองร้าย เป็นต้น

ตารางที่ ๔.๔ สภาพปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินการด้านจริยธรรมของนักศึกษาระดับอุดมศึกษา

ปัญหาและอุปสรรค	ข้อสรุป
ปัญหาจริยธรรมทางกาย	<p>เป็นปัญหาที่เกี่ยวกับการประพฤติ การปฏิบัติ การการกระทำ</p> <ol style="list-style-type: none"> ๑. ฆ่าสัตว์ตัดชีวิต เบียดเบียนผู้อื่น ๒. ใช้จ่ายเงินอย่างฟุ่มเฟือย สรุ่ยสร้อย ๓. เทียวเตร่ หรือสถานบันเทิงที่เป็นแหล่งอบายมุข ๔. เสพสิ่งเสพติด ๕. ประพฤติปฏิบัติในทางกามารมณ์ที่ผิดลูกผิดเมียผู้อื่น ๖. ไม่เคารพกฎระเบียบ บรรทัดฐาน วินัยของสังคม ๗. ขาดความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เมตตาต่อผู้อื่น ๘. ขาดความขยันหมั่นเพียรในการศึกษาเล่าเรียน ๙. เกียจคร้านในการทำงาน ๑๐. ขาดความเคารพต่อผู้ที่สูงวัยกว่า ๑๑. ขาดความรับผิดชอบในสิ่งที่ตัวเองกระทำ ๑๒. ขาดความอดทนต่อความยากลำบาก ๑๓. เล่นการพนัน ดื่มสุรา หรือเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์ ๑๔. แต่งกายไม่เรียบร้อย หรือไม่เหมาะสมกับกาลเทศะ ๑๕. ลักขโมย ทะเลาะวิวาท ๑๖. นิยมการใช้ความรุนแรงในการตัดสินปัญหา
๒. ปัญหาด้านจริยธรรมทางวาจา	<p>เป็นปัญหาที่เกี่ยวกับการใช้คำพูดในการสื่อสาร หรือการใช้วาจาในการดำเนินชีวิต โดยขาดการคิดไตร่ตรองอย่างรอบคอบก่อนที่จะพูดหรือใช้วาจา คือ</p> <ol style="list-style-type: none"> ๑. พูดนินทาว่าร้ายผู้อื่น ๒. พูดโกหก ๓. พูดหยาบคาย ๔. พูดเพื่อเจ้า

ตารางที่ ๔.๔ (ต่อ)

ปัญหาและอุปสรรค	ข้อสรุป
๓. ปัญหาจริยธรรมทางใจ	<p>เป็นปัญหาที่เกี่ยวกับการใช้ความคิดให้รู้ว่าสิ่งใดถูกต้อง ควรกระทำ หรือสิ่งใดไม่ถูกต้องไม่ควรกระทำ คือ</p> <ol style="list-style-type: none"> ๑. มีความโลภ อยากมี อยากได้ อยากเป็น ๒. ขาดเหตุและผล มักใช้อารมณ์ในการตัดสินปัญหาต่าง ๆ ๓. ขาดความละเอียดต่อสิ่งที่ไม่ดีหรือความชั่วไม่เกรงกลัวต่อบาป ๔. ประมาทในการดำเนินชีวิต ๕. มีจิตใจไม่หนักแน่น จิตใจรวนเร หูเบา ๖. อาฆาตพยาบาทปองร้าย

๔.๓ รูปแบบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวพุทธจริยธรรมระดับอุดมศึกษา

จากการวิเคราะห์ สังเคราะห์แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ พบว่า การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในด้านต่าง ๆ ต้องศึกษาบนพื้นฐานของแนวคิด ทฤษฎีการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ โดยแนวคิด ทฤษฎีการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่นำมาเกี่ยวข้องในงานวิจัยนี้มี ๓ ทฤษฎี คือ ๑) ทฤษฎีการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของ ลีโอนาร์ด แนดเลอร์ (Leonard Nadler)^{๒๔๙} ๒) ทฤษฎีความต้องการ ๓ ประการ (Three Needs Theory) ของ เดวิท ซี แม็คเคลลแลนด์ (David C. McClelland)^{๒๕๐} และ ๓) ทฤษฎีการเสริมแรง (Reinforcement Theory) ของ เบอร์ริส เฟรเดอริก สกินเนอร์ (Burrhus Frederic Skinner)^{๒๕๑} โดยแนวคิดของ ลีโอนาร์ด แนดเลอร์ (Leonard Nadler) จะต้องประกอบไปด้วย ๓ กิจกรรมหลัก คือ ๑) ด้านการฝึกอบรม (Training) ๒) ด้านการพัฒนา (Development) และ ๓) ด้านการศึกษา (Education) สำหรับแนวคิดของ เดวิท ซี แม็คเคลลแลนด์ (David C. McClelland) และแนวคิดของ เบอร์ริส เฟรเดอริก สกินเนอร์ (Burrhus Frederic Skinner) ที่มีความเห็นสอดคล้องกันว่ามนุษย์สามารถพัฒนาได้เพื่อให้เกิดพฤติกรรม การกระทำที่ดียิ่งขึ้นนั้นเกิดขึ้นมาได้จากแรงจูงใจภายในตัวมนุษย์ซึ่งอาจจะเป็นความต้องการประสบความสำเร็จ ความต้องการความรักและความผูกพัน ความต้องการอำนาจบารมี หรือต้องมีสิ่งที่ทำให้เกิดแรงจูงใจในการกระทำโดยต้องมีการเสริมแรงให้เกิดการประพฤติกรรม เช่น การเสริมแรงทางบวก การเสริมแรงทางลบ การทำให้สูญสิ้น การลงโทษ เป็นต้น

สำหรับแรงจูงใจที่สามารถส่งเสริมให้นักศึกษาระดับอุดมศึกษามีพฤติกรรมปฏิบัติที่ดียิ่งมีอยู่ ๕ ประการ คือ ๑) ความเชื่อทางศาสนา ๒) ค่านิยม ๓) การให้รางวัล ๔) ครอบครั้ว และ ๕) การศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ เดวิท ซี แม็คเคลลแลนด์ (David C. McClelland) และแนวคิดของ เบอร์ริส เฟรเดอริก สกินเนอร์ (Burrhus Frederic Skinner) ที่เห็นว่ามนุษย์สามารถพัฒนาได้เพื่อให้เกิดพฤติกรรม การกระทำที่ดียิ่งขึ้นนั้นเกิดขึ้นมาได้จากแรงจูงใจภายในตัวมนุษย์ เพราะความเชื่อทางศาสนา ค่านิยม การให้รางวัล ครอบครั้ว และการศึกษา จะเป็นแรงจูงใจให้มนุษย์มีความต้องการประสบความสำเร็จ ความต้องการความรักและความผูกพัน ความต้องการอำนาจบารมี และเป็นการเสริมแรงทางบวก ทางลบ การทำให้สูญสิ้น และการลงโทษ เช่นกัน

^{๒๔๙} Leonard Nadler, *Corporate Human Resource Development*, pp.4-5.

^{๒๕๐} David C. McClelland, *The Achievement Motive*, pp.110 – 111.

^{๒๕๑} Burrhus Frederic Skinner, *Beyond Freedom and Dignity*, p.113.

นอกจากนี้ จากการวิเคราะห์ สังเคราะห์แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวกับพัฒนาการทางจริยธรรม พบว่า การจะให้มนุษย์มีการประพฤติปฏิบัติ หรือการแสดงออกในลักษณะที่พึงาม ถูกต้อง เหมาะสม ทั้งทางกาย ทางวาจา และทางใจก็ต้องมีพื้นฐานมาจากแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวกับพัฒนาการทางจริยธรรม โดยแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวกับพัฒนาการทางจริยธรรมที่นำมาเกี่ยวข้องกับงานวิจัยนี้มี ๒ ทฤษฎี คือ แนวคิด ทฤษฎีตามแนวมนุษยนิยมของ อับบราฮัม มาสโลว์ (Abraham H Maslow)^{๒๕๒} และแนวคิด ทฤษฎีตามแนวปัญญานิยมของ อัลเบิร์ต แบนดูรา (Albert Bandura)^{๒๕๓} โดยแนวคิดของ Abraham H Maslow เห็นว่าพฤติกรรมในการกระทำของมนุษย์นั้นขึ้นอยู่กับระดับความต้องการพื้นฐานของมนุษย์ รวมถึงแนวคิดของ Albert Bandura เห็นว่าสภาพสิ่งแวดล้อมมีผลต่อพฤติกรรมของมนุษย์ ซึ่งมนุษย์จะมีการเรียนรู้โดยการสังเกต (Observational Learning) หรือ การเลียนแบบจากตัวแบบ (Modeling) ซึ่งผลจากการเรียนรู้ของมนุษย์จะออกมาในรูปของความเชื่อ และมีผลต่อเนื่องไปถึงการประพฤติปฏิบัติของบุคคล

อย่างไรก็ตามการดำเนินการด้านจริยธรรมของนักศึกษาระดับอุดมศึกษาก็เกิดปัญหาและอุปสรรค โดยปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นกับนักศึกษาระดับอุดมศึกษาบางส่วนเป็นปัญหาที่เกิดจากตัวนักศึกษาเป็นสำคัญ ซึ่งมีอยู่ ๓ ประการ คือ

๑. ปัญหาด้านจริยธรรมทางกาย
๒. ปัญหาด้านจริยธรรมทางวาจา
๓. ปัญหาด้านจริยธรรมทางใจ

ดังนั้น การนำหลักพุทธธรรมที่สอดคล้องกับจริยธรรมที่เหมาะสมสำหรับการพัฒนา นักศึกษาระดับอุดมศึกษา มาบูรณาการปรับประยุกต์ก็จะเป็นแนวทางในการแก้ไขสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นจากตัวนักศึกษาระดับอุดมศึกษา อันได้แก่ ปัญหาด้านจริยธรรมทางกาย ปัญหาด้านจริยธรรมทางวาจา และปัญหาด้านจริยธรรมทางใจ ได้อย่างเป็นรูปธรรมชัดเจน โดยหลักพุทธธรรมที่สอดคล้องกับจริยธรรมที่เหมาะสมสำหรับการพัฒนานักศึกษาระดับอุดมศึกษา คือ หลักกุศลกรรมบถ ๑๐ ซึ่งเป็นหลักธรรมที่เป็นพื้นฐานของชีวิต ที่ครอบคลุมการประพฤติปฏิบัติของมนุษย์ทั้งทางกาย วาจา ใจ โดยเป็นข้อห้ามความวิบัติหรือความชั่วครบทั้ง ๓ ช่องทาง กล่าวคือ

๑. ด้านกายสุจริต ๓ ประกอบด้วย
 - ๑.๑ ไม่ฆ่าสัตว์ตัดชีวิตผู้อื่น ๑.๒ ไม่ลักทรัพย์ ๑.๓ ไม่ประพฤติผิดในกาม
๒. ด้านวจีสุจริต ๔ ประกอบด้วย
 - ๒.๑ ไม่พูดเท็จ หรือพูดโกหก ๒.๒ ไม่พูดส่อเสียด
 - ๒.๓ ไม่พูดคำหยาบคาย ๒.๔ ไม่พูดเพ้อเจ้อ
๓. ด้านมโนสุจริต ๓ ประกอบด้วย
 - ๓.๑ ไม่โลภอยากได้ของคนอื่น ๓.๒ ไม่คิดอาฆาตพยาบาทปองร้าย
 - ๓.๓ มีปัญญาอันเห็นชอบ เข้าใจอันถูกต้องที่ทำให้เกิดการกระทำอันถูกต้อง

สำหรับวิธีการในการนำหลักกุศลกรรมบถ ๑๐ มาปรับประยุกต์ใช้ในการพัฒนานักศึกษาระดับอุดมศึกษาให้เป็นผู้ดีพร้อมทั้งทางกาย ทางวาจา และทางใจ ทั้งในด้านกายสุจริต วจีสุจริต และมโนสุจริต มีวิธีการในการพัฒนานักศึกษาระดับอุดมศึกษา คือ ๑. การให้การศึกษา ๒. การฝึกอบรม ๓. การพัฒนา ๔. การนำหลักธรรมทางพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้ และ ๕. จัดกิจกรรม

^{๒๕๒} Abraham Harold Maslow, *Motivation and Personality*, pp.15 - 22.

^{๒๕๓} Albert Bandura, *Social Learning Theory*, p.22.

อย่างไรก็ตามการศึกษาวิจัยในหัวข้อนี้ คือ ค้นหารูปแบบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวพุทธจริยธรรมระดับอุดมศึกษา โดยการนำหลักคุณธรรมบถ ๑๐ มาสร้างเป็นรูปแบบเพื่อพัฒนานักศึกษาระดับอุดมศึกษาทั้ง ๓ ด้าน อันได้แก่ ด้านกายสุจริต ด้านวจีสุจริต และด้านมโนสุจริต เพื่อให้ นักศึกษาระดับอุดมศึกษาเป็นผู้เป็นคนดี เป็นคนเก่งและมีความพร้อมทั้งร่างกาย วาจา และจิตใจ ซึ่งจากการเก็บข้อมูลผู้ให้ข้อมูลหลัก โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) จำนวน ๓๐ รูป/คน โดยมีประเด็นการสัมภาษณ์ คือ การพัฒนานักศึกษาระดับอุดมศึกษาในด้านดังต่อไปนี้ ควรเป็นอย่างไร ๑) ด้านการให้การศึกษา อันได้แก่ ละการฆ่าสัตว์ เว้นขาดจากการฆ่าสัตว์ ละการลักทรัพย์ เว้นขาดจากการลักทรัพย์ ละการประพฤตผิดในกาม เว้นขาดจากการประพฤตผิดในกาม ละการพูดเท็จ เว้นขาดจากการพูดเท็จ ละคำส่อเสียด เว้นขาดจากคำส่อเสียด ละคำหยาบ เว้นขาดจากคำหยาบ ละคำเพื่อเจ้า เว้นขาดจากคำเพื่อเจ้า ไม่โลภคอยจ้องอยากได้ของเขา ไม่คิดร้าย เบียดเบียนเขา มีปัญหาอันเห็นชอบในการกระทำที่ถูกต้อง ๒) ด้านการฝึกอบรม ได้แก่ ละการฆ่าสัตว์ เว้นขาดจากการฆ่าสัตว์ ละการลักทรัพย์ เว้นขาดจากการลักทรัพย์ ละการประพฤตผิดในกาม เว้นขาดจากการประพฤตผิดในกาม ละการพูดเท็จ เว้นขาดจากการพูดเท็จ ละคำส่อเสียด เว้นขาดจากคำส่อเสียด ละคำหยาบ เว้นขาดจากคำหยาบ ละคำเพื่อเจ้า เว้นขาดจากคำเพื่อเจ้า ไม่โลภคอยจ้องอยากได้ของเขา ไม่คิดร้าย เบียดเบียนเขา มีปัญหาอันเห็นชอบในการกระทำที่ถูกต้อง และ ๓) ด้านการให้การพัฒนา อันได้แก่ ละการฆ่าสัตว์ เว้นขาดจากการฆ่าสัตว์ ละการลักทรัพย์ เว้นขาดจากการลักทรัพย์ ละการประพฤตผิดในกาม เว้นขาดจากการประพฤตผิดในกาม ละการพูดเท็จ เว้นขาดจากการพูดเท็จ ละคำส่อเสียด เว้นขาดจากคำส่อเสียด ละคำหยาบ เว้นขาดจากคำหยาบ ละคำเพื่อเจ้า เว้นขาดจากคำเพื่อเจ้า ไม่โลภคอยจ้องอยากได้ของเขา ไม่คิดร้าย เบียดเบียนเขา มีปัญหาอันเห็นชอบในการกระทำที่ถูกต้อง

จากการสัมภาษณ์ พบว่า รูปแบบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวพุทธจริยธรรมระดับอุดมศึกษา สามารถแบ่งได้เป็น ๓ รูปแบบ คือ ๑) รูปแบบด้านการให้ศึกษา (Education) ๒) รูปแบบด้านการฝึกอบรม (Training) และ ๓) รูปแบบด้านการพัฒนา (Development) ดังนี้

ด้านกายสุจริต

หลักคุณธรรมบถ ๑๐ ด้านกายสุจริต สามารถแบ่งได้เป็น ๓ รูปแบบ คือ

๑. รูปแบบการให้การศึกษา (Education)

๑.๑ การเว้นจากการฆ่าสัตว์ตัดชีวิตผู้อื่น

กำหนดนโยบาย วางแผนในการจัดการศึกษาระดับสถาบันอุดมศึกษา และพัฒนาหลักสูตรในการจัดการเรียนการสอน โดยแต่ละรายวิชามีหลักธรรมควบคู่ไปกับการเรียนการสอนในสาขาวิชานั้น ๆ ประยุกต์การสอนตามแนวไตรลักษณ์หรือไตรสิกขา (ศีล สมาธิ ปัญญา)^{๒๕๔} มุ่งเน้นเรื่องของการฆ่าสัตว์ว่าเป็นเรื่องของการผิดศีลในข้อที่หนึ่งจากศีลห้าข้อ^{๒๕๕} ส่งเสริม สนับสนุนไม่ให้มีฆ่าสัตว์ตัดชีวิต ทรมานสัตว์^{๒๕๖} ไม่เบียดเบียนชีวิตผู้อื่น ผลจากการไม่เบียดเบียนผู้อื่นจะทำให้เป็นผู้ที่

^{๒๕๔} สัมภาษณ์ ดร.สุรฉัตร รัตนวิเชียร, อาจารย์ประจำบัณฑิตวิทยาลัย สถาบันรัชต์ภาคย์, ๒๒ ธันวาคม ๒๕๕๖.

^{๒๕๕} สัมภาษณ์ รศ.ดร.สุเชษฐ สมิตินันท์, อาจารย์ประจำคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๘ มกราคม ๒๕๕๗.

^{๒๕๖} สัมภาษณ์ นางนพวรรณ วงศ์เปี้ยสัจจ, อาจารย์ประจำคณะรัฐประศาสนศาสตร์ สถาบันรัชต์ภาคย์, ๘ มกราคม ๒๕๕๗.

สดใส อ่อนโยน เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เมตตากรุณาต่อตนเองและผู้อื่น^{๒๕๗} เป็นผู้ที่ให้อภัยทานกับสรรพสัตว์ พ้นจากความหวาดกลัว ไม่พิพาทบาทหมางกับใคร^{๒๕๘} สอดแทรกหลักธรรมในเรื่องของการละเว้น การฆ่าสัตว์ เว้นจากการฆ่าสัตว์ โดยให้เห็นความจริงและเกิดความกลัว^{๒๕๙} ไม่ไปเบียดเบียนสัตว์ให้ สัตว์ได้รับความเดือดร้อนและต้องมีความเมตตากรุณาต่อสัตว์^{๒๖๐} ไม่ทำร้ายสัตว์เลี้ยงและสัตว์จรจัด ต้องช่วยเหลือซึ่งกันและกัน^{๒๖๑} แต่กระนั้นก็ตามการห้ามการฆ่าสัตว์เล็ก ๆ คงไม่สามารถกระทำได้ เช่น ตกปลา ตกกุ้ง ตกหมึก ยุงกัดก็ตบยุงแล้ว^{๒๖๒} ดังนั้น การละเว้นจากการฆ่าสัตว์ไม่สามารถเว้นได้ แต่จะเป็นการเลี้ยงได้^{๒๖๓} ตลอดจน จัดการเรียนการสอนโดยให้นักศึกษามองเห็นโทษแห่งการทำลาย ล้างซึ่งกันและกัน เบียดเบียน^{๒๖๔} ชี้แนะ แนะนำให้นักศึกษาเห็นว่าการฆ่าสัตว์ตัดชีวิตผู้อื่นจะเป็นบาป ในทางพุทธศาสนา^{๒๖๕} เชิญบุคคลที่ได้รับการยอมรับจากนักศึกษามาให้ความรู้โดย เช่น การจัดเสวนา จัดกิจกรรมส่งเสริมการละการฆ่าสัตว์^{๒๖๖}

๑.๒ การเว้นจากการลักทรัพย์

ในหลักสูตรการจัดการศึกษาควรมีเรื่องที่เกี่ยวข้องกับประเด็นของการลักทรัพย์ซึ่งเป็น ข้อหนึ่งของศีลที่ห้ามมิให้เบียดเบียนกันในเรื่องของการลักขโมย แทรกเนื้อหาในเรื่องที่เกี่ยวข้อง คุณธรรมจริยธรรมว่าการกระทำโดยการอยากได้ในสิ่งซึ่งไม่ควรได้นี้เป็นสิ่งที่ไม่ดี ยกตัวอย่างเหตุการณ์ ในปัจจุบันนี้ที่สามารถเห็นได้ง่าย^{๒๖๗} ซึ่งผลสุดท้ายก็ต้องถูกจับกุมโดยเจ้าหน้าที่บ้านเมืองและต้องชดใช้ ความผิดที่ตนเองก่อขึ้นมาและเสียอนาคต เป็นต้น^{๒๖๘} ทำให้บิดา มารดาเสียใจ เสียชื่อเสียง

^{๒๕๗} สัมภาษณ์ นางสาวพรพนา ศรีสถานนท์, อาจารย์ประจำคณะบริหารธุรกิจ สถาบันรัชต์ภาคย์, ๑๙ ธันวาคม ๒๕๕๖.

^{๒๕๘} สัมภาษณ์ นายบุญหลอม ตรีเมฆ, ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านคำเม็ก (พัฒนบารุง), ๒๑ ธันวาคม ๒๕๕๖.

^{๒๕๙} สัมภาษณ์ นางสาวปวีณา สิตวงษ์, นิสิตชั้นปีที่ ๓ คณะรัฐประศาสนศาสตร์ สถาบันรัชต์ภาคย์, ๒๖ พฤศจิกายน ๒๕๕๖.

^{๒๖๐} สัมภาษณ์ นางสาวภัทรศยา เขียวฉวี, นิสิตชั้นปีที่ ๓ คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๑๑ ธันวาคม ๒๕๕๖.

^{๒๖๑} สัมภาษณ์ นางสาววรุณี วงษ์ภา, นิสิตชั้นปีที่ ๓ คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๑๑ ธันวาคม ๒๕๕๖.

^{๒๖๒} สัมภาษณ์ นางสาวพุทธชาติ พัยวรรณ, นิสิตชั้นปีที่ ๔ คณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัย เกษมบัณฑิต, ๙ มกราคม ๒๕๕๗.

^{๒๖๓} สัมภาษณ์ นางสาวอัญชลี จุฑา, นิสิตชั้นปีที่ ๔ คณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต, ๙ มกราคม ๒๕๕๗.

^{๒๖๔} สัมภาษณ์ พระครูปริยัติกิตติธำรง, ผศ.ดร. คณบดีคณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๙ ธันวาคม ๒๕๕๖.

^{๒๖๕} สัมภาษณ์ ดร.ลักขณา กล้ารบ, ผู้อำนวยการศูนย์การจัดการศึกษานอกสถานที่ตั้ง จังหวัด สกลนคร สถาบันรัชต์ภาคย์, ๒๒ ธันวาคม ๒๕๕๖.

^{๒๖๖} สัมภาษณ์ นางสาวลลนา ธีระนุสรณ์กิจ, ผู้อำนวยการศูนย์วิจัยและพัฒนานวัตกรรมผลิตภัณฑ์ อาหารและผู้จัดการทั่วไป บริษัท ยูไนเต็ดแตรีฟูดส์ จำกัด, ๑๓ มกราคม ๒๕๕๗.

^{๒๖๗} สัมภาษณ์ รศ.ดร.สุเชษฐ สมิตินนท์, อาจารย์ประจำคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัย รามคำแหง, ๘ มกราคม ๒๕๕๗.

^{๒๖๘} สัมภาษณ์ นายสุนทร วงศ์เสน, คณบดีคณะวิศวกรรมศาสตร์ สถาบันรัชต์ภาคย์, ๒๐ ธันวาคม ๒๕๕๖.

วงศ์ตระกูล^{๒๖๙} จัดการเรียนการสอนโดยให้นักศึกษาได้มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการลักทรัพย์ได้ สมบูรณ์เป็นอย่างไร^{๒๗๐} สอดแทรกหลักธรรมคำสอนทางพุทธศาสนาโดยให้เห็นภาพจากบาปกรรมที่ ทำแล้วเกิดความกลัวและจะได้ไม่ทำ^{๒๗๑} หรือให้นิสิตได้ศึกษาธรรมะ หรือบวชเรียน^{๒๗๒} ตลอดจน จัดการเรียนการสอนในรูปแบบที่หลากหลาย^{๒๗๓} แต่การละเว้นจากการลักทรัพย์คงยังไม่สามารถ ปฏิบัติได้บางกรณี เพราะนักศึกษาบางส่วนยังโง่ทึบตา มารดาอยู่ในเรื่องการขอสตางค์ใช้เพื่อใช้ในการ ศึกษาเล่าเรียน เป็นต้น^{๒๗๔}

๑.๓ การเว้นจากการประพฤตินอกงาม

สถานศึกษาควรจัดการให้การศึกษาโดยบูรณาการจริยธรรมแบบพุทธจริยศาสตร์กับการ ศึกษาเข้าไปในหลักสูตรของสถานศึกษา และให้ศีลควบคุมการประพฤตินอกงาม^{๒๗๕} เว้นจาก การประพฤติทางกามต่อลูกและเมียของผู้อื่น แม้ว่าบุคคลเหล่านั้นจะยินยอมโดยสมัครใจก็ตาม^{๒๗๖} ให้นักศึกษาได้รู้ ได้เข้าใจเกี่ยวกับการล่วงละเมิดศีลข้อการประพฤตินอกงาม^{๒๗๗} และจะมีผลกระทบใน ภายหลังอย่างไร^{๒๗๘} พุดถึงโทษเพื่อให้เกิดความกลัว สอดแทรกให้เกิดตามจริงจากการประพฤตินอก ใน กาม^{๒๗๙} ยกตัวอย่างที่สามารถเห็นได้ชัดเจน เช่น การติดโรคทางเพศสัมพันธ์ การทำแท้งของ เด็กผู้หญิงที่ยังไม่พร้อมจะมีลูก^{๒๘๐} หรือยกกรณีข่าวจากสื่อมวลชน ว่าการประพฤตินอกงามทำให้ ครอบครัวเกิดปัญหา^{๒๘๑} ส่งเสริมให้ครอบครัวมีความสุขโดยให้บิดา มารดา ต่างมีใจเดียวรักเดียว ไม่มี

^{๒๖๙} สัมภาษณ์ ผศ.ดร.นิภากร กำจรเมฆกุล, ผู้ช่วยคณบดีฝ่ายบริหาร มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต, ๙ มกราคม ๒๕๕๗.

^{๒๗๐} สัมภาษณ์ ดร.ลักขณา กล้ารบ, ผู้อำนวยการศูนย์การจัดการศึกษานอกสถานที่ตั้ง จังหวัด สกลนคร สถาบันรัชต์ภาคย์, ๒๒ ธันวาคม ๒๕๕๖.

^{๒๗๑} สัมภาษณ์ นางสาวปวีณา สิตวงษ์, นิสิตชั้นปีที่ ๓ คณะรัฐประศาสนศาสตร์ สถาบันรัชต์ภาคย์, ๒๖ พฤศจิกายน ๒๕๕๖.

^{๒๗๒} สัมภาษณ์ นายทวี รัตนปริชาเวช, ผู้จัดการทั่วไป บริษัท สยามแวิ๊กชีส์แดนดาร์ด จำกัด, ๑๓ มกราคม ๒๕๕๗.

^{๒๗๓} สัมภาษณ์ นางสาวเสาวลักษณ์ พิมพา, นิสิตชั้นปีที่ ๓ คณะวิศวกรรมศาสตร์ สถาบันรัชต์ภาคย์, ๒๖ พฤศจิกายน ๒๕๕๖.

^{๒๗๔} สัมภาษณ์ นางสาวอัญชลี จุฑา, นิสิตชั้นปีที่ ๔ คณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต, ๙ มกราคม ๒๕๕๗.

^{๒๗๕} สัมภาษณ์ ดร.สุรฉัตร รัตนวิเชียร, อาจารย์ประจำบัณฑิตวิทยาลัย สถาบันรัชต์ภาคย์, ๒๒ ธันวาคม ๒๕๕๖.

^{๒๗๖} สัมภาษณ์ รศ.ศิโรตม์ ภาคสุวรรณ, อาจารย์ประจำคณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๑๗ ธันวาคม ๒๕๕๖.

^{๒๗๗} สัมภาษณ์ ดร.ลักขณา กล้ารบ, ผู้อำนวยการศูนย์การจัดการศึกษานอกสถานที่ตั้ง จังหวัด สกลนคร สถาบันรัชต์ภาคย์, ๒๒ ธันวาคม ๒๕๕๖.

^{๒๗๘} สัมภาษณ์ นายภาณุมาศ ปี่แก้ว, นิสิตชั้นปีที่ ๓ คณะรัฐประศาสนศาสตร์ สถาบันรัชต์ภาคย์, ๒๖ พฤศจิกายน ๒๕๕๖.

^{๒๗๙} สัมภาษณ์ นางสาวปวีณา สิตวงษ์, นิสิตชั้นปีที่ ๓ คณะรัฐประศาสนศาสตร์ สถาบันรัชต์ภาคย์, ๒๖ พฤศจิกายน ๒๕๕๖.

^{๒๘๐} สัมภาษณ์ นายสุนทร วงศ์เสน, คณบดีคณะวิศวกรรมศาสตร์ สถาบันรัชต์ภาคย์, ๒๐ ธันวาคม ๒๕๕๖.

^{๒๘๑} สัมภาษณ์ ผศ.ดร.นิภากร กำจรเมฆกุล, ผู้ช่วยคณบดีฝ่ายบริหาร มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต, ๙ มกราคม ๒๕๕๗.

ภรรยาหลายภรรยา หรือมีสามีหลายสามี^{๒๘๒} ดังนั้น การจัดการศึกษาในระดับอุดมศึกษาควรจะสอนเน้นเรื่องนี้ให้มาก เพราะเป็นคุณธรรมที่สำคัญของหนึ่งของบัณฑิต เมื่อได้จบการศึกษาไปแล้ว^{๒๘๓} หรือควรให้นักศึกษาได้ศึกษารัศมีหรือบวชเรียน^{๒๘๔} หรือเชิญหน่วยงานสาธารณสุขมาให้ความรู้ความเข้าใจให้รู้ถึงพิษภัยต่างๆที่เกิดจากการมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร^{๒๘๕}

๒. รูปแบบด้านการฝึกอบรม (Training)

๒.๑ การเว้นจากการฆ่าสัตว์ตัดชีวิตผู้อื่น

ควรปลูกฝังให้นักศึกษาเห็นคุณค่าของชีวิต และยกตัวอย่างเหตุการณ์จริงที่มีการเบียดเบียนชีวิตกันของมนุษย์ซึ่งจะส่งผลเสียต่าง ๆ อย่างชัดเจน^{๒๘๖} ให้ละเว้นจากการฆ่าสัตว์ทั้งสิ้น การทำร้ายฆ่าฟันซึ่งกันและกัน ชี้ให้เห็นผลของการกระทำว่าจะเป็นกรรม เป็นบาปหรือเกิดผลอย่างไร^{๒๘๗} ให้นักศึกษาได้ศึกษารัศมี^{๒๘๘} หรืออบรมให้นักศึกษาได้ทราบและรู้ว่าการฆ่าสัตว์ตัดชีวิตเป็นสิ่งไม่ดี สมควรที่จะหลีกเลี่ยงการทำร้ายสัตว์โดยให้ปฏิบัติกิจกรรมอื่นแทน เช่น การเลี้ยงสัตว์^{๒๘๙} สอนให้มีความเมตตา กรุณาต่อเพื่อนมนุษย์ และสรรพสัตว์ทั้งหลาย^{๒๙๐} สอนให้ลดความรุนแรงในด้านอารมณ์ลง^{๒๙๑} หรืออาจใช้การศึกษาจากกรณีศึกษาในการละเว้นจากการฆ่าสัตว์ทำให้ได้บุญ เพราะได้ช่วยรักษาชีวิตของผู้อื่น^{๒๙๒} เพราะทุกชีวิตไม่ว่าสัตว์เล็กหรือสัตว์ใหญ่ล้วนต่างรักชีวิตหวงแหนชีวิตของตนเองทั้งสิ้น^{๒๙๓} ดังนั้น จึงควรให้นักศึกษาเห็นความสำคัญของชีวิตของสัตว์อื่นและ

^{๒๘๒} สัมภาษณ์ พ.อ.หญิง วโรชา สุทธิรักษ์, ผู้ช่วยคณบดีฝ่ายกิจการนักศึกษา มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต, ๙ มกราคม ๒๕๕๗.

^{๒๘๓} สัมภาษณ์ รศ.ดร.สุเชษฐ์ สมิตินันท์, อาจารย์ประจำคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๘ มกราคม ๒๕๕๗.

^{๒๘๔} สัมภาษณ์ นายกี รัตน์ปรีชาเวช, ผู้จัดการทั่วไป บริษัท สยามแวิ๊กชีสแดนดาร์ด จำกัด, ๑๓ มกราคม ๒๕๕๗.

^{๒๘๕} สัมภาษณ์ นางสาวเสาวลักษณ์ พิมพา, นิสิตชั้นปีที่ ๓ คณะวิศวกรรมศาสตร์ สถาบันรัชต์ภาคย์, ๒๖ พฤศจิกายน ๒๕๕๖.

^{๒๘๖} สัมภาษณ์ นายสุนทร วงศ์เสน, คณบดีคณะวิศวกรรมศาสตร์ สถาบันรัชต์ภาคย์, ๒๐ ธันวาคม ๒๕๕๖.

^{๒๘๗} สัมภาษณ์ นายสมควร นาสนม, ผู้ช่วยผู้อำนวยการเขตการเดินรถที่ ๓ องค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ, ๑๓ มกราคม ๒๕๕๗.

^{๒๘๘} สัมภาษณ์ นายกี รัตน์ปรีชาเวช, ผู้จัดการทั่วไป บริษัท สยามแวิ๊กชีสแดนดาร์ด จำกัด, ๑๓ มกราคม ๒๕๕๗.

^{๒๘๙} สัมภาษณ์ นายเด่นเดช อุเชิง, นิสิตชั้นปีที่ ๓ คณะรัฐประศาสนศาสตร์ สถาบันรัชต์ภาคย์, ๒๖ พฤศจิกายน ๒๕๕๖.

^{๒๙๐} สัมภาษณ์ นางฐิติมา พรหมทอง, คณบดีคณะศิลปศาสตร์ สถาบันรัชต์ภาคย์, ๑๙ ธันวาคม ๒๕๕๖.

^{๒๙๑} สัมภาษณ์ พ.อ.หญิง วโรชา สุทธิรักษ์, ผู้ช่วยคณบดีฝ่ายกิจการนักศึกษา มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต, ๙ มกราคม ๒๕๕๗.

^{๒๙๒} สัมภาษณ์ ผศ.ดร.นิภากร กำจรเมฆกุล, ผู้ช่วยคณบดีฝ่ายบริหาร มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต, ๙ มกราคม ๒๕๕๗.

^{๒๙๓} สัมภาษณ์ รศ.ศิริโรจน์ ภาคสุวรรณ, อาจารย์ประจำคณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๑๗ ธันวาคม ๒๕๕๖.

บุคคลอื่น และถ้าเป็นชีวิตของนักศึกษาเองถูกทำลายนักศึกษาจะรู้สึกอย่างไร^{๒๙๔} ให้นักศึกษารู้และเข้าใจว่าการฆ่าสัตว์ เป็นกรรม เมื่อสร้างเหตุปัจจัยไว้อย่างไร ผลของการฆ่าหรือกฎแห่งกรรมนั้นก็สะท้อนผลกลับ^{๒๙๕}

๒.๒ การเว้นจากการลักทรัพย์

อบรมสั่งสอนให้นักศึกษาทราบว่ากรรมเป็นสิ่งที่ไม่มีดี โดยมีการสร้างกิจกรรมให้มีแก่เยาวชน ให้เกิดความรู้อย่างไร^{๒๙๖} แม้ว่าจะเป็นสามีและภรรยาที่ตามก็ห้ามลักทรัพย์ซึ่งกันและกัน^{๒๙๗} เช่น เมื่อนักศึกษาเห็นเพื่อนด้วยกันมีเงินมากกว่าอาจเกิดความอยากได้อะไรหรือสิ่งซึ่งอาจจะเป็นเพราะจากการเล่นพนันบอลทำให้คิดที่จะลักทรัพย์ได้^{๒๙๘} เราควรพอใจในสิ่งที่มี ไม่คิดอยากได้ของใครมาเป็นของๆ เรา^{๒๙๙} ให้มีความซื่อสัตย์ สุจริตไม่คดโกง เห็นแก่ประโยชน์ของประเทศชาติ^{๓๐๐} ตลอดจนชี้ให้เห็นถึงผลกระทบข้อเสียที่เกิดจากความโลภให้มีมุมมองต่าง ๆ^{๓๐๑} ถ้าหากนักศึกษาถูกลักทรัพย์ของตนเองจะรู้สึกเสียตายอย่างไร^{๓๐๒} เมื่อนักศึกษาทราบถึงผลเสียของการลักทรัพย์และควรละเว้นจากการลักทรัพย์^{๓๐๓} จะทำให้เป็นสุข เป็นผู้มีความสุขจิตผ่องใส ไม่ติดคุก ไม่ตกนรก^{๓๐๔}

๒.๓ การเว้นจากการประพฤตินอกใจ

นักศึกษาวัยนี้เป็นวัยที่กำลังศึกษาคณะ^{๓๐๕} การละเว้นการประพฤตินอกใจยังไม่สามารถกระทำได้ เพราะถ้าจิตใจคนเรายังมีความอยากได้อยู่^{๓๐๖} ควรฝึกอบรมให้นักศึกษาละเว้น

^{๒๙๔} สัมภาษณ์ นางสาวเนรมิต ธาณีพูน, อาจารย์ประจำคณะศิลปศาสตร์ สถาบันรัชต์ภาคย์, ๑๙ ธันวาคม ๒๕๕๖.

^{๒๙๕} สัมภาษณ์ นายสมโภช วิโรจน์เรือง, ข้าราชการบำนาญ (ครู), ๒๑ ธันวาคม ๒๕๕๖.

^{๒๙๖} สัมภาษณ์ นายเด่นเดช อุซึ้ง, นิสิตชั้นปีที่ ๓ คณะรัฐประศาสนศาสตร์ สถาบันรัชต์ภาคย์, ๒๖ พฤศจิกายน ๒๕๕๖.

^{๒๙๗} สัมภาษณ์ รศ.ศิริโรตม์ ภาคสุวรรณ, อาจารย์ประจำคณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๑๗ ธันวาคม ๒๕๕๖.

^{๒๙๘} สัมภาษณ์ นางสาวพุทธชาติ พัยสุวรรณ, นิสิตชั้นปีที่ ๔ คณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต, ๙ มกราคม ๒๕๕๗.

^{๒๙๙} สัมภาษณ์ นายมงคล คงสุขจิร, กรรมการผู้จัดการ บริษัท แพนบริค แลนด์ จำกัด, ๑๓ มกราคม ๒๕๕๗

^{๓๐๐} สัมภาษณ์ พ.อ.หญิง วโรชา สุทธิรักษ์, ผู้ช่วยคณบดีฝ่ายกิจการนักศึกษา มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต, ๙ มกราคม ๒๕๕๗.

^{๓๐๑} สัมภาษณ์ นายสมควร นาสนม, ผู้ช่วยผู้อำนวยการเขตการเดินรถที่ ๓ องค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ, ๑๓ มกราคม ๒๕๕๗.

^{๓๐๒} สัมภาษณ์ นางสาวเนรมิต ธาณีพูน, อาจารย์ประจำคณะศิลปศาสตร์ สถาบันรัชต์ภาคย์, ๑๙ ธันวาคม ๒๕๕๖.

^{๓๐๓} สัมภาษณ์ พระครูปริยัติกิตติธำรง, ผศ.ดร. คณบดีคณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๙ ธันวาคม ๒๕๕๖.

^{๓๐๔} สัมภาษณ์ นางมะลิวัลย์ อารีถนอมวงศ์, ข้าราชการครู ระดับ ๗ โรงเรียนบ้านโคกดอนม่วย, ๒๑ ธันวาคม ๒๕๕๖.

^{๓๐๕} สัมภาษณ์ นางสาวพุทธชาติ พัยสุวรรณ, นิสิตชั้นปีที่ ๔ คณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต, ๙ มกราคม ๒๕๕๗.

^{๓๐๖} สัมภาษณ์ นางสาวอัญชลี จุฑา, นิสิตชั้นปีที่ ๔ คณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต, ๙ มกราคม ๒๕๕๗.

การประพุดิพิศในกาม เพราะนอกจากจะทำให้ตนเองเดือดร้อน ยังผิดกฎหมายบ้านเมืองด้วย^{๓๐๓๒} ให้
 ทำแต่ความดี รู้จักพอ ไม่ตกเป็นทาสของอารมณ์^{๓๐๓๓} ให้เกิดความรู้ ความเข้าใจว่าการผิดถูกผิดเมียผู้อื่น
 เป็นสิ่งที่ไม่ดี เสียอนาคตของตนเอง^{๓๐๓๔} ส่งผลกระทบต่อสถาบันครอบครัว และผิดหลักคำสอนของ
 ศาสนา^{๓๐๓๕} สามารถไปบังเกิดในอบายภูมิได้เป็นเหตุให้ได้รับความทุกข์^{๓๐๓๖} โดยนักศึกษาจะต้องมีศีล
 สมาธิ ปัญญา ทำให้รู้ถึงและลดความอยาก^{๓๐๓๗} ดังนั้น จึงควรลด ละ เลิกในกิเลสที่ลุ่มหลงในรูป รส
 สัมผัส หลงมัวเมาในกาม^{๓๐๓๘}

๓. รูปแบบด้านการพัฒนา (Development)

๓.๑ การเว้นจากการฆ่าสัตว์ตัดชีวิตผู้อื่น

สร้างความตระหนักให้เขารู้สึกละเอียดและเกรงกลัวต่อการฆ่าสัตว์ รังแกเพื่อนมนุษย์
 มีสติอยู่ทุกเมื่อควบคุมร่างกายของเราให้ตั้งอยู่ในกายสุจริตได้^{๓๐๓๙} รักษาศีล ๕ อย่างเคร่งครัด เพราะ
 ศีล ๕ ครอบคลุมทุกอย่างแล้ว^{๓๐๔๐} มุ่งเน้นให้นักศึกษาจะต้องมีศีล สมาธิ และปัญญา ทำให้รู้และ
 ลดความอยาก ศีล เป็นเรื่องของกาย วาจา และใจ สมาธิเป็นเรื่องของใจ และปัญญาก็เป็นเรื่องของ
 ใจ^{๓๐๔๑} ให้มีคำพูดเชิญชวนการที่จะทำให้นักศึกษาละเว้นการฆ่าสัตว์^{๓๐๔๒} จัดกิจกรรมให้นักศึกษาได้เกิด
 การพัฒนาทั้งด้านกระบวนการคิดและการประพุดิปฏิบัติที่ทำให้เกิดความเจริญกับตัวเอง เช่น

^{๓๐๓๙} สัมภาษณ์ พระครูปริยัติกิตติธำรง, ผศ.ดร. คณบดีคณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๙ ธันวาคม ๒๕๕๖.

^{๓๐๔๐} สัมภาษณ์ นางฐิติมา พรหมทอง, คณบดีคณะศิลปศาสตร์ สถาบันรัชต์ภาคย์, ๑๙ ธันวาคม ๒๕๕๖.

^{๓๐๔๑} สัมภาษณ์ นายเด่นเดช อุเชิง, นิสิตชั้นปีที่ ๓ คณะรัฐประศาสนศาสตร์ สถาบันรัชต์ภาคย์, ๒๖ พฤศจิกายน ๒๕๕๖.

^{๓๐๔๒} สัมภาษณ์ นางสาวเนรมิต ธาณีพูน, อาจารย์ประจำคณะศิลปศาสตร์ สถาบันรัชต์ภาคย์, ๑๙ ธันวาคม ๒๕๕๖.

^{๓๐๔๓} สัมภาษณ์ นายสมโภช วิโรจน์เรือง, ข้าราชการบำนาญ (ครู), ๒๑ ธันวาคม ๒๕๕๖.

^{๓๐๔๔} สัมภาษณ์ พระครูปริมาณุรักษ์, รศ.ดร. อาจารย์ประจำภาควิชาเศรษฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๙ ธันวาคม ๒๕๕๖.

^{๓๐๔๕} สัมภาษณ์ นางสาวพรพนา ศรีสถานนท์, อาจารย์ประจำคณะบริหารธุรกิจ สถาบันรัชต์ภาคย์, ๑๙ ธันวาคม ๒๕๕๖.

^{๓๐๔๖} สัมภาษณ์ นางมะลิวัลย์ อารีถนอมวงศ์, ข้าราชการครู ระดับ ๗ โรงเรียนบ้านโคกดอนม่วย, ๒๑ ธันวาคม ๒๕๕๖.

^{๓๐๔๗} สัมภาษณ์ นายมงคล คงสุขจิร, กรรมการผู้จัดการ บริษัท แพบบริค แลนด์ จำกัด, ๑๓ มกราคม ๒๕๕๗

^{๓๐๔๘} สัมภาษณ์ พระครูปริมาณุรักษ์, รศ.ดร. อาจารย์ประจำภาควิชาเศรษฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๙ ธันวาคม ๒๕๕๖.

^{๓๐๔๙} สัมภาษณ์ นายภาณุมาศ ปี่แก้ว, นิสิตชั้นปีที่ ๓ คณะรัฐประศาสนศาสตร์ สถาบันรัชต์ภาคย์, ๒๖ พฤศจิกายน ๒๕๕๖.

ปฏิบัติธรรม เข้าร่วมกิจกรรมประเพณีต่างๆ^{๓๑๘} ปลอ่ยสัตว์ที่อ่อนแอไม่มีทางสู้^{๓๑๙} หรือทัศนศึกษา
โรงฆ่าสัตว์ คู่วีดีโอต่างๆ เช่น การคลอดลูกเพื่อเป็นสื่อในการสร้างจิตสำนึกให้เกิดความละอายใจ^{๓๒๐}

๓.๒ การเว้นจากการลักทรัพย์

มุ่งเน้นให้นักศึกษาละกิเลสทั้งหมด ละความอยากเน้นไปที่จิตใจ^{๓๒๑} ฝึกปฏิบัติสมาธิ
สม่ำเสมอ ฝึกความอดทน แม่เมตตา ให้เข้าใจถึงหลักธรรมอย่างสม่ำเสมอด้วยการทำแต่ความดี รู้จัก
พอ พอใจในสิ่งที่ตนมีอยู่ ไม่ตกเป็นทาสของอารมณ์^{๓๒๒} ไม่ลักเล็กขโมยน้อยไม่ควรหยิบของก่อนได้รับ
อนุญาต ไม่ควรเป็นคนมือไม้เร็ว^{๓๒๓} เว้นจากการเอาไรต์เอาเปรียบ เคารพในสิทธิทรัพย์สินของกันและ
กัน^{๓๒๔} ควบคุมความประพฤติ^{๓๒๕} หรือให้นักศึกษาใช้หลักเศรษฐกิจพอเพียงมาดำเนินชีวิต ลดความคิด
ที่จะแสวงหาผลประโยชน์ในทางที่มิชอบ^{๓๒๖} ไม่ทำให้ผู้อื่นเดือดร้อน^{๓๒๗} จงพอใจในสิ่งที่เรามีอยู่แล้ว
เราจะมีความสุข^{๓๒๘} หรือจัดกิจกรรมออกค่ายอาสาช่วยเด็กชาวเขาชาวดอย ร่วมบริจาคในการทำบุญ
ต่าง ๆ^{๓๒๙} ตัดป้ายประกาศบอกวิธีที่ทำให้ได้มาซึ่งทรัพย์โดยถูกวิธีและไม่ผิดกฎหมาย^{๓๓๐} สื่อสารให้
นักศึกษาได้ทราบถึงผลเสียของการลักขโมย และบทลงโทษของผู้กระทำผิดต่อตนเอง^{๓๓๑} โดยสรุปคือ

^{๓๑๘} สัมภาษณ์ นางสาวจรรุวรรณ เทียมแย้ม, นิสิตชั้นปีที่ ๓ คณะบริหารธุรกิจ สถาบันรัชตภาคย์,
๒๗ ธันวาคม ๒๕๕๖.

^{๓๑๙} สัมภาษณ์ นางสาวอภิญญา ชินราม, นิสิตชั้นปีที่ ๓ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๘
มกราคม ๒๕๕๗.

^{๓๒๐} สัมภาษณ์ นางสาวเสาวลักษณ์ พิมพา, นิสิตชั้นปีที่ ๓ คณะวิศวกรรมศาสตร์ สถาบันรัชตภาคย์,
๒๖ พฤศจิกายน ๒๕๕๖.

^{๓๒๑} สัมภาษณ์ พระครูปริมาณุรักษ์, รศ.ดร. อาจารย์ประจำภาควิชาเศรษฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๙ ธันวาคม ๒๕๕๖.

^{๓๒๒} สัมภาษณ์ นางฐิติมา พรหมทอง, คณบดีคณะศิลปศาสตร์ สถาบันรัชตภาคย์, ๑๙ ธันวาคม
๒๕๕๖.

^{๓๒๓} สัมภาษณ์ นางสาววารุณี วงษ์ภา, นิสิตชั้นปีที่ ๓ คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๑๑
ธันวาคม ๒๕๕๖.

^{๓๒๔} สัมภาษณ์ ดร.สุรฉัตร รัตนิเชียร, อาจารย์ประจำบัณฑิตวิทยาลัย สถาบันรัชตภาคย์, ๒๒
ธันวาคม ๒๕๕๖.

^{๓๒๕} สัมภาษณ์ นายบุญหลอม ตรีเมฆ, ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านคำเม็ก (พัฒนะบำรุง), ๒๑ ธันวาคม
๒๕๕๖.

^{๓๒๖} สัมภาษณ์ นางสาวพรพนา ศรีสถานนท์, อาจารย์ประจำคณะบริหารธุรกิจ สถาบันรัชตภาคย์,
๑๙ ธันวาคม ๒๕๕๖.

^{๓๒๗} สัมภาษณ์ นางสาวอภิญญา ชินราม, นิสิตชั้นปีที่ ๓ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๘
มกราคม ๒๕๕๗.

^{๓๒๘} สัมภาษณ์ นางสาวภัทรศยา เขียวฉวี, นิสิตชั้นปีที่ ๓ คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง,
๑๑ ธันวาคม ๒๕๕๖.

^{๓๒๙} สัมภาษณ์ นางสาวจรรุวรรณ เทียมแย้ม, นิสิตชั้นปีที่ ๓ คณะบริหารธุรกิจ สถาบันรัชตภาคย์,
๒๗ ธันวาคม ๒๕๕๖.

^{๓๓๐} สัมภาษณ์ นายภาณุมาศ ปี่แก้ว, นิสิตชั้นปีที่ ๓ คณะรัฐประศาสนศาสตร์ สถาบันรัชตภาคย์, ๒๖
พฤศจิกายน ๒๕๕๖.

^{๓๓๑} สัมภาษณ์ นางสาวลลนา อีระนุสรณ์กิจ, ผู้อำนวยการศูนย์วิจัยและพัฒนานวัตกรรมผลิตภัณฑ์
อาหารและผู้จัดการทั่วไป บริษัท ยูไนเต็ดแตรี่ฟูดส์ จำกัด , ๑๓ มกราคม ๒๕๕๗.

นำหลักคำสอนของศาสนา หลักปฏิบัติมาขัดเกลาตัวเองเพื่อให้จิตใจพบกับความสงบ รู้ว่าอะไรผิด อะไรถูก อะไรควรทำหรือไม่ควรทำ และมีศีลอยู่ประจำใจของตนเอง^{๓๓๒}

๓.๓ การเว้นจากการประพฤติดีในกาม

ควรทำจิตใจให้สะอาด เกิดความสงบ อ่านหนังสือธรรม สวดมนต์ หากเกิดกามตัณหา ขึ้นก็รีบสวดมนต์เพื่อสยบความต้องการทางกาม^{๓๓๓} ควรควบคุมความประพฤติของตนเอง ละเว้น การประพฤดีในการผิดล่วงละเมิดในของรักของหวงแหนของผู้อื่น ไม่ข่มเหงจิตใจ^{๓๓๔} ยกตัวอย่างของ คนที่เป็นข่าวในสื่อต่าง ล้วนแล้วแต่เกิดจากกิเลส เช่น การชกกันที่เกิดจากความหึงหวง^{๓๓๕} ไม่ทำให้ ผู้อื่นเสียตัว งดเว้นการประพฤติดีในการมีเพศสัมพันธ์ แต่งกายสุภาพตามกาลเทศะ^{๓๓๖} ไม่ดื่มสุรา และของมีเมาจนทำให้เราขาดสติ ไม่ควรอยู่กันอย่างฉันทสำมึกรรยา ก่อนแต่งงาน^{๓๓๗} ไม่ควรไป แหยงแพนคนอื่น ไม่ควรผิดลูกผิดสามีกรรยาคนอื่น ไม่ควรมีอะไรกันกับสามีกรรยาคนอื่น^{๓๓๘} หากเป็น ผู้ถูกกระทำเสียเองจะเกิดปัญหาอย่างไร เช่น ปัญหาครอบครัว การหย่าร้าง^{๓๓๙} นอกจากนี้ จัดกิจกรรม อย่างหลากหลาย เพื่อให้นักศึกษาเกิดความตระหนักเรื่องการประพฤติดีในกาม^{๓๔๐} ส่งเสริมกิจกรรม ทางด้านสื่อ ให้เห็นโทษหรือผลกระทบจากการประพฤติดีในกาม เช่น ละครหรือภาพยนตร์^{๓๔๑} ปฏิบัติธรรม เข้าวัดฟังเทศน์ฟังธรรม เป็นต้น^{๓๔๒}

กล่าวโดยสรุป รูปแบบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวพุทธจริยธรรม ระดับอุดมศึกษาด้านกายสุจริต อันประกอบด้วย การละเว้นจากการฆ่าสัตว์ตัดชีวิตผู้อื่น การละเว้น จากการลักทรัพย์ และการละเว้นจากการประพฤติดีในกาม สามารถสรุปได้ ๓ รูปแบบ คือ

^{๓๓๒} สัมภาษณ์ นางนพวรรณ วงศ์เปี้ยสัจจ์, อาจารย์ประจำคณะรัฐประศาสนศาสตร์ สถาบันรัชต์ ภาควัย, ๘ มกราคม ๒๕๕๗.

^{๓๓๓} สัมภาษณ์ นางนพวรรณ วงศ์เปี้ยสัจจ์, อาจารย์ประจำคณะรัฐประศาสนศาสตร์ สถาบันรัชต์ ภาควัย, ๘ มกราคม ๒๕๕๗.

^{๓๓๔} สัมภาษณ์ นายบุญหลอม ตรีเมฆ, ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านคำเม็ก (พัฒนาบารุง), ๒๑ ธันวาคม ๒๕๕๖.

^{๓๓๕} สัมภาษณ์ นายมงคล คงสุขจิร, กรรมการผู้จัดการ บริษัท แพบบริค แลนด์ จำกัด, ๑๓ มกราคม ๒๕๕๗.

^{๓๓๖} สัมภาษณ์ นางสาวอภิญญา ชินราม, นิสิตชั้นปีที่ ๓ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๘ มกราคม ๒๕๕๗.

^{๓๓๗} สัมภาษณ์ นางสาวภัทรศยา เขียวฉวี, นิสิตชั้นปีที่ ๓ คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๑๑ ธันวาคม ๒๕๕๖.

^{๓๓๘} สัมภาษณ์ นางสาววารุณี วงษ์ภา, นิสิตชั้นปีที่ ๓ คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๑๑ ธันวาคม ๒๕๕๖.

^{๓๓๙} สัมภาษณ์ นายสมควร นาสนม, ผู้ช่วยผู้อำนวยการเขตการเดินรถที่ ๓ องค์การขนส่งมวลชน กรุงเทพมหานคร, ๑๓ มกราคม ๒๕๕๗.

^{๓๔๐} สัมภาษณ์ นางมะลิวัลย์ อารีถนอมวงศ์, ข้าราชการครู ระดับ ๗ โรงเรียนบ้านโคกดอนม่วย, ๒๑ ธันวาคม ๒๕๕๖.

^{๓๔๑} สัมภาษณ์ นางสาวลลนา อีระนุสรณ์กิจ, ผู้อำนวยการศูนย์วิจัยและพัฒนาผลิตภัณฑ์อาหารและผู้จัดการทั่วไป บริษัท ยูไนเต็ดแตรีฟูดส์ จำกัด, ๑๓ มกราคม ๒๕๕๗.

^{๓๔๒} สัมภาษณ์ นางสาวจรรุวรรณ เทียมแยม, นิสิตชั้นปีที่ ๓ คณะบริหารธุรกิจ สถาบันรัชต์ภาคัย, ๒๗ ธันวาคม ๒๕๕๖.

๑) รูปแบบด้านการให้การศึกษา ๒) รูปแบบด้านการฝึกอบรม และ ๓) รูปแบบด้านการพัฒนา ซึ่งผู้วิจัยได้แจกแจงตารางความถี่ของข้อมูลในการสัมภาษณ์เชิงลึกไว้ ดังนี้

ตารางที่ ๔.๕ รูปแบบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวพุทธจริยธรรมระดับอุดมศึกษาในด้าน กายสุจริต โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview)

ข้อที่	ประเด็น / ตัวบ่งชี้	ผู้ตอบแบบสัมภาษณ์		
		ความถี่	รูป/คน	ร้อยละ
๑	ด้านการให้การศึกษา	๒๐	๑,๓,๔,๕,๖,๗,๘,๑๐,๑๑,๑๒,๑๖,๑๗,๑๘,๒๑,๒๓,๒๔,๒๖,๒๗,๒๘,๒๙	๖๖.๖๗
๒	ด้านการฝึกอบรม	๑๗	๑,๒,๓,๕,๖,๘,๙,๑๒,๑๓,๑๔,๑๕,๑๖,๑๙,๒๐,๒๒,๒๖,๒๗	๕๖.๖๗
๓	ด้านการพัฒนา	๑๖	๒,๘,๑๐,๑๑,๑๒,๑๔,๑๕,๑๗,๑๘,๑๙,๒๑,๒๔,๒๕,๒๘,๒๙,๓๐	๕๓.๓๓

จากตารางที่ ๔.๕ พบว่าผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) ได้นำเสนอแนวคิดรูปแบบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวพุทธจริยธรรมระดับอุดมศึกษาในด้านกายสุจริต ซึ่งผู้วิจัยสรุปเป็นประเด็นตัวบ่งชี้ด้วยการจัดลำดับความเหมาะสมจากมากไปหาน้อยตามลำดับ ดังนี้

ลำดับที่ ๑ ตัวบ่งชี้ด้านการให้การศึกษา

ลำดับที่ ๒ ตัวบ่งชี้ด้านการฝึกอบรม

ลำดับที่ ๓ ตัวบ่งชี้ด้านการพัฒนา

ดังนั้น จึงอาจกล่าวได้ว่ารูปแบบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวพุทธจริยธรรมระดับอุดมศึกษาในด้านกายสุจริต โดยจัดลำดับความเหมาะสมจากมากไปหาน้อย ดังนี้

๑. ด้านการให้การศึกษา (Education)

กำหนดหรือวางนโยบาย วางแผนในการจัดการศึกษาในระดับสถาบันอุดมศึกษา และพัฒนาหลักสูตรในการจัดการเรียนการสอน ในแต่ละสาขาวิชาชีพ และในทุกรายวิชา โดยมุ่งเน้นให้นักศึกษามีความรู้ ความเข้าใจ และสามารถนำไปปฏิบัติได้ จัดให้มีรูปแบบวิธีการสอนอย่างหลากหลาย บูรณาการและประยุกต์วิธีการสอนระหว่างเนื้อหาที่เรียน สิ่งแวดล้อมรอบตัวกับหลักธรรมตามแนวไตรสิกขา หรือที่เรียกว่า ศีล สมาธิ ปัญญา กับการศึกษา รวมถึงให้นักศึกษาได้มองเห็นโทษแห่งการทำลายล้างซึ่งกันและกัน เบียดเบียน ยกตัวอย่างเหตุการณ์ในปัจจุบัน ชาวจากสื่อมวลชนต่าง ๆ ว่าการประพุดติผิดในกามทำให้ครอบครัวเกิดปัญหากับตนเอง บิดา มารดาและสังคม หรือเชิญตำรวจมาสอนให้ความรู้เรื่องข้อลงโทษต่างๆ ในมาตรการทางกฎหมายให้ได้รับโทษตามที่กระทำ ตลอดจนให้ความสำคัญของศาสนาโดยให้ความรู้กับนักศึกษาอย่างถูกต้อง เน้นในเรื่องของการปฏิบัติอย่างถูกต้องตามหลักพุทธศาสนา

๒. ด้านการฝึกอบรม (Training)

ฝึกอบรมให้นักศึกษาเห็นคุณค่าของชีวิต ละเว้นจากการฆ่าสัตว์ทั้งสิ้น การทำร้ายฆ่าฟันซึ่งกันและกัน ละเว้นไม่คิดอยากได้ของใครมาเป็นของ ๆ เรา ละเว้นการประพุดติผิดในกาม ให้ทราบและรู้ว่าการฆ่าสัตว์ตัดชีวิต การลักขโมยของผู้อื่น หรือการประพุดติผิดในกามเป็นสิ่งไม่ดี สมควรที่จะหลีกเลี่ยง ไม่ควรประพุดติปฏิบัติ ให้ทำแต่ความดี รู้จักพอ พอใจในสิ่งที่ตนมีอยู่ ไม่ตกเป็นทาสของความรุนแรงในด้านอารมณ์ และสอนให้มีความเมตตา กรุณาต่อเพื่อนมนุษย์ และสรรพสัตว์ทั้งหลาย รวมถึง ยกตัวอย่างเหตุการณ์จริงที่มีการเบียดเบียนชีวิตกันของมนุษย์ซึ่งจะส่งผลเสียต่าง ๆ อย่าง

ชัดเจน หรือเป็นกรณีศึกษาในการละเว้นจากการฆ่าสัตว์ ละเว้นจากการลักทรัพย์ การประพฤติดินในกาม และให้นักศึกษาได้ตระหนักว่าถ้าหากนักศึกษา หรือบุคคลใกล้ชิดของนักศึกษาเป็นผู้ถูกกระทำเองจะรู้สึกอย่างไร และจะแก้ไขอย่างไร

๓. ด้านการพัฒนา (Development)

ส่งเสริม สนับสนุนให้เกิดการประพฤติปฏิบัติ โดยการละเว้นการเบียดเบียนผู้อื่น การฆ่าสัตว์ตัดชีวิต การลักขโมยสิ่งของ ๆ ผู้อื่นที่เจ้าของไม่อนุญาต และการประพฤติดินในการมีเพศสัมพันธ์ ไม่เที่ยวกลางคืน ไม่แต่งกายที่ไม่สุภาพและควรถูกกาลเทศะ ไม่ดื่มสุราและของมึนเมาจนทำให้เราขาดสติ ไม่ควรอยู่กันอย่างฉันทสำมีภรรยา ก่อนแต่งงาน ไม่ควรไปแย่งแฟนคนอื่น ไม่ควรผิดลูกผิดสามีภรรยาคนอื่น ไม่ควรมีอะไรกันกับสามีภรรยาคนอื่น ละความอยากเน้นไปที่จิตใจ ใช้หลักเศรษฐกิจพอเพียงมาดำเนินชีวิต เพื่อลดความโลภ ลดความคิดที่จะหาผลประโยชน์ในทางที่มีชอบ ไม่ทำให้ผู้อื่นเดือดร้อน จงพอใจในสิ่งที่มีอยู่แล้วเราจะมีความสุข

ด้านจริยธรรม

หลักคุณธรรม ๑๐ ด้านจริยธรรม สามารถแบ่งได้เป็น ๓ รูปแบบ คือ

๑. รูปแบบด้านการให้การศึกษา (Education)

๑.๑ การเว้นจากการพูดเท็จ พูดโกหก

สอนให้นักศึกษาคิดดี ทำดี พูดดี มองโลกในแง่ดี การเข้าใจมนุษย์ซึ่งกันและกันอย่างชาญฉลาด มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน เป็นต้น^{๓๔๓} มีความรู้ความเข้าใจในนิยามของการพูดเท็จ คือ โกหก ทำผิดแล้วไม่ยอมรับผิด อดอ้างสรรพคุณเกินความจริงเพื่อให้ผู้อื่นหลงเชื่อ การสร้างทำโดยใช้เล่ห์กลเพื่อให้ผู้อื่นเชื่อ ทำให้ผู้อื่นตีความคลาดเคลื่อน กล่าวเรื่องที่มีมูลน้อยให้เป็นเรื่องใหญ่ ปกปิดเรื่องมากให้เป็นเรื่องเล็กน้อย^{๓๔๔} สถานศึกษาควรจัดสัมมนาเกี่ยวกับการพูดเท็จ พูดปด โดยเน้นบรรยายไปในทางที่สนุกสนาน สอดแทรกปลูกฝังให้นักศึกษา ไม่พูดเท็จ ไม่พูดปด ด้วยวิธีโอ หรือละครสั้น ให้นักศึกษารับรู้ถึงโทษของการพูดเท็จ^{๓๔๕} ถ้าเราพูดเท็จจนกิจวัตรประจำวันก็จะมีใครเชื่อถือ แต่พอพูดความจริงขึ้นมาก็ไม่มีใครเชื่อเลย เหมือนกับนิทานอีสปเรื่อง “เด็กเลี้ยงแกะ”^{๓๔๖} ให้นักศึกษาทราบถึงผลเสียของการพูดเท็จ นอกจากจะทำให้เสียใจแล้ว สุดท้ายก็จะกลับมาทำลายตัวเราเอง^{๓๔๗} ดังนั้น เพื่อรักษาชีวิตของตนให้อยู่รอดปลอดภัยและไม่สร้างความเสียหาย ความเดือดร้อน

^{๓๔๓} สัมภาษณ์ รศ.ดร.สุเชษฐ์ สมิตินันท์, อาจารย์ประจำคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๘ มกราคม ๒๕๕๗.

^{๓๔๔} สัมภาษณ์ ดร.ลักขณา กล้ารบ, ผู้อำนวยการศูนย์การจัดการศึกษานอกสถานที่ตั้ง จังหวัดสกลนคร สถาบันรัชต์ภาคย์, ๒๒ ธันวาคม ๒๕๕๖.

^{๓๔๕} สัมภาษณ์ นางสาวลลนา ธีระนุสรณ์กิจ, ผู้อำนวยการศูนย์วิจัยและพัฒนานวัตกรรมผลิตภัณฑ์อาหารและผู้จัดการทั่วไป บริษัท ยูไนเต็ดแตริฟูตส์ จำกัด, ๑๓ มกราคม ๒๕๕๗.

^{๓๔๖} สัมภาษณ์ นายสมโภช วิโรจน์เรือง, ข้าราชการบำนาญ (ครู), ๒๑ ธันวาคม ๒๕๕๖.

^{๓๔๗} สัมภาษณ์ นายสุนทร วงศ์เสน, คณบดีคณะวิศวกรรมศาสตร์ สถาบันรัชต์ภาคย์, ๒๐ ธันวาคม ๒๕๕๖.

ให้แก่ผู้ใด^{๓๔๘} การไม่พูดโกหก หลอกลวง จะทำให้มีเสียงไพเราะ พูดจาดีคนเชื่อถือมีเหตุมีผล โดยเริ่มต้นจากครอบครัว ซึ่งบิดา มารดา ควรเป็นตัวอย่างที่ดี^{๓๔๙}

๑.๒ การเว้นจากการพูดส่อเสียด

สถานศึกษาควรปลูกฝังนักศึกษาด้วยการประชาสัมพันธ์ของมหาวิทยาลัย เช่น วิทยุ โทรทัศน์ แต่จะเน้นเป็นการเล่าเรื่องราว ยกตัวอย่างการพูดส่อเสียด พฤติกรรมที่เรียกว่าการพูดส่อเสียด อาจจะสอดแทรกผลกรรมจากการพูดส่อเสียดด้วย โดยจะเน้นความสนุกสนาน^{๓๕๐} ควรให้นักศึกษาได้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการพูดคำหยาบซึ่งมีลักษณะอย่างไร^{๓๕๑} การแสดงคำพูดในลักษณะส่อเสียด ประชดประชันผู้อื่นทำให้ตัวเองไม่น่ารัก ซึ่งแสดงให้เห็นถึงลักษณะที่ไม่ดี เพราะการเตรียมตัวเป็นผู้ใหญ่ที่ต้องมีความรู้ อดทน สุขุม ไม่ควรมีนิสัยชอบพูดส่อเสียดผู้อื่น^{๓๕๒} ตลอดจนการพูดส่อเสียดเป็นการพูดให้ร้ายลับหลัง โดยมุ่งให้คนอื่นเกิดความแตกแยกเมื่อคนอื่นแตกแยกกันแล้วจัดเป็นทางที่นำไปสู่หุคติ ทางที่ไม่ดี^{๓๕๓} นำหลักคำสอนของพุทธศาสนาเข้าไปในการเรียนการสอน เช่น ผลที่เกิดจากการพูดส่อเสียดตายไปก็จะมีปากเท่ารูเข็มจะทำให้เกิดความกลัว^{๓๕๔}

๑.๓ การเว้นจากการพูดคำหยาบ

คำหยาบนั้น หมายถึง คำที่สื่อถึงความไม่สุภาพ สื่อความหมายในแง่ที่ไม่ดี รวมถึงคำที่สื่อเรื่องเพศ การด่าทอ การใช้คำหยาบเป็นสิ่งที่น่ารังเกียจมาก^{๓๕๕} บุคคลใดกล่าวคำหยาบคาย ทำให้ผู้อื่นระคายใจ ข้องใจ เตือดร้อนใจทำให้ใกล้ชิดต่อความโกรธทำลายความสามัคคี^{๓๕๖} เนื่องจากนักศึกษาเป็นบุคคลที่ได้ชื่อว่ามีโอกาสทางการศึกษา^{๓๕๗} ดังนั้น นักศึกษาควรละเว้นการพูดคำหยาบ เพราะบ่งบอกถึงนิสัยของบุคคลว่ามีพื้นฐานเป็นเช่นไร^{๓๕๘} เนื่องจากในปัจจุบันนักศึกษาพูดหยาบคายกันมากควรแนะนำให้นักศึกษา “คิดก่อนพูด” เพราะเมื่อพูดออกไปแล้วไม่สามารถเปลี่ยนแปลงอะไร

^{๓๔๘} สัมภาษณ์ รศ.ศิริโรตม์ ภาคสุวรรณ, อาจารย์ประจำคณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๑๗ ธันวาคม ๒๕๕๖.

^{๓๔๙} สัมภาษณ์ นายบุญหลอม ตรีเมฆ, ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านคำเม็ก (พัฒนะบำรุง), ๒๑ ธันวาคม ๒๕๕๖.

^{๓๕๐} สัมภาษณ์ นางสาวลลนา อีระนุสรณ์กิจ, ผู้อำนวยการศูนย์วิจัยและพัฒนานวัตกรรมผลิตภัณฑ์อาหารและผู้จัดการทั่วไป บริษัท ยูไนเต็ดแตรี่ฟูดส์ จำกัด , ๑๓ มกราคม ๒๕๕๗.

^{๓๕๑} สัมภาษณ์ ดร.ลักขณา กล้ารบ, ผู้อำนวยการศูนย์การจัดการศึกษานอกสถานที่ตั้ง จังหวัดสกลนคร สถาบันรัชต์ภาคย์, ๒๒ ธันวาคม ๒๕๕๖.

^{๓๕๒} สัมภาษณ์ ผศ.ดร.นิภากร กำจรเมฆกุล, ผู้ช่วยคณบดีฝ่ายบริหาร มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต, ๙ มกราคม ๒๕๕๗.

^{๓๕๓} สัมภาษณ์ นางนพวรรณ วงศ์เปี้ยสัจจ, อาจารย์ประจำคณะรัฐประศาสนศาสตร์ สถาบันรัชต์ภาคย์, ๘ มกราคม ๒๕๕๗.

^{๓๕๔} สัมภาษณ์ นางสาวปิวิณา สิตวงษ์, นิสิตชั้นปีที่ ๓ คณะรัฐประศาสนศาสตร์ สถาบันรัชต์ภาคย์, ๒๖ พฤศจิกายน ๒๕๕๖.

^{๓๕๕} สัมภาษณ์ นางนพวรรณ วงศ์เปี้ยสัจจ, อาจารย์ประจำคณะรัฐประศาสนศาสตร์ สถาบันรัชต์ภาคย์, ๘ มกราคม ๒๕๕๗.

^{๓๕๖} สัมภาษณ์ นายสมโภช วิโรจน์เรือง, ข้าราชการบำนาญ (ครู), ๒๑ ธันวาคม ๒๕๕๖.

^{๓๕๗} สัมภาษณ์ พ.อ.หญิง วโรชา สุทธิรักษ์, ผู้ช่วยคณบดีฝ่ายกิจการนักศึกษา มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต, ๙ มกราคม ๒๕๕๗.

^{๓๕๘} สัมภาษณ์ พระครูปริยัติกิตติธำรง, ผศ.ดร. คณบดีคณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๙ ธันวาคม ๒๕๕๖.

ได้^{๓๕๙} ซึ่งตรงกับสุภาษิตที่ว่า “สำเนียงบอกภาษา กิริยาสะท้อนตระกูล”^{๓๖๐} ตลอดจน สถานศึกษาควรจัดให้มีการเดินรณรงค์ลดการพูดคำหยาบ จัดกิจกรรมเดินตามทางเพื่อให้นักศึกษาเข้าร่วม^{๓๖๑} และนิมนต์พระมาสอนในการลดคำหยาบ นุ่งสมาธิให้จิตใจสงบ^{๓๖๒}

๑.๔ การเว้นจากการพูดเพื่อเจ้อ

การพูดเพื่อเจ้อ คือ การที่ผู้พูดจะพูดย้ำ ๆ ไปเรื่อย ๆ แต่มีบางประโยค บางคำที่ผู้รับฟังอาจจะเก็บมาคิด ซึ่งการพูดเพื่อเจ้อนี้เป็นการพูดแบบให้โทษใครก็ได้ โดยเป็นเครื่องมือสร้างสรรค์การทำลายประเภทหนึ่ง^{๓๖๓} การพูดเพื่อเจ้อยิ่งจะทำให้ผู้พูด ดุดลกในสายตาคนฟัง พอเจอบ่อย ๆ คนพูดก็จะลดการเพื่อเจ้อไปได้เอง^{๓๖๔} ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าผู้พูดไม่มีวุฒิภาวะ ไร้สติ ไม่ระมัดระวังการใช้คำพูด^{๓๖๕} นอกจากนี้ควรให้นักศึกษาได้รู้และเข้าใจเกี่ยวกับการพูดเพื่อเจ้อมีลักษณะอย่างไร^{๓๖๖} รวมถึงสถานศึกษาควรจัดให้มีกิจกรรมเสวนาธรรม โดยการเชิญพิธีกรมาบรรยาย^{๓๖๗} หรือจัดกิจกรรมเกี่ยวกับพุทธศาสนามีการร่วมกิจกรรมและให้นักศึกษามีเป้าหมายในชีวิต^{๓๖๘}

๒. รูปแบบด้านการฝึกอบรม (Training)

๒.๑ การเว้นจากการพูดเท็จ พูดโกหก

ทุกวันนี้ เราชินกับการได้ข้อมูลเท็จจากคนในสังคมจนกลายเป็นเรื่องชินไปแล้ว^{๓๖๙} ซึ่งเราต้องให้นักศึกษาละความอยากเน้นไปที่จิตใจ โดยให้มีศีล สมาธิ ปัญญา^{๓๗๐} แต่การละเว้นพูดเท็จ

^{๓๕๙} สัมภาษณ์ ผศ.ดร.นิภากร กำจรเมฆกุล, ผู้ช่วยคณบดีฝ่ายบริหาร มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต, ๙ มกราคม ๒๕๕๗.

^{๓๖๐} สัมภาษณ์ รศ.ศิโรตม์ ภาคสุวรรณ, อาจารย์ประจำคณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๑๗ ธันวาคม ๒๕๕๖.

^{๓๖๑} สัมภาษณ์ นางสาวลลนา อีระนุสรณ์กิจ, ผู้อำนวยการศูนย์วิจัยและพัฒนานวัตกรรมผลิตภัณฑ์อาหารและผู้จัดการทั่วไป บริษัท ยูไนเต็ดแตรี่ฟูดส์ จำกัด, ๑๓ มกราคม ๒๕๕๗.

^{๓๖๒} สัมภาษณ์ นายภาณุมาศ ปี่แก้ว, นิสิตชั้นปีที่ ๓ คณะรัฐประศาสนศาสตร์ สถาบันรัชตภาคย์, ๒๖ พฤศจิกายน ๒๕๕๖.

^{๓๖๓} สัมภาษณ์ รศ.ดร.สุเชษฐ์ สมิตินันท์, อาจารย์ประจำคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๘ มกราคม ๒๕๕๗.

^{๓๖๔} สัมภาษณ์ นายมงคล คงสุขจิร, กรรมการผู้จัดการ บริษัท แพบบริค แลนด์ จำกัด, ๑๓ มกราคม ๒๕๕๗.

^{๓๖๕} สัมภาษณ์ รศ.ศิโรตม์ ภาคสุวรรณ, อาจารย์ประจำคณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๑๗ ธันวาคม ๒๕๕๖.

^{๓๖๖} สัมภาษณ์ ดร.ลักขณา กล้ารบ, ผู้อำนวยการศูนย์การจัดการศึกษานอกสถานที่ตั้ง จังหวัดสกลนคร สถาบันรัชตภาคย์, ๒๒ ธันวาคม ๒๕๕๖.

^{๓๖๗} สัมภาษณ์ นางสาวลลนา อีระนุสรณ์กิจ, ผู้อำนวยการศูนย์วิจัยและพัฒนานวัตกรรมผลิตภัณฑ์อาหารและผู้จัดการทั่วไป บริษัท ยูไนเต็ดแตรี่ฟูดส์ จำกัด, ๑๓ มกราคม ๒๕๕๗.

^{๓๖๘} สัมภาษณ์ นางสาวเสาวลักษณ์ พิมพา, นิสิตชั้นปีที่ ๓ คณะวิศวกรรมศาสตร์ สถาบันรัชตภาคย์, ๒๖ พฤศจิกายน ๒๕๕๖.

^{๓๖๙} สัมภาษณ์ นายมงคล คงสุขจิร, กรรมการผู้จัดการ บริษัท แพบบริค แลนด์ จำกัด, ๑๓ มกราคม ๒๕๕๗.

^{๓๗๐} สัมภาษณ์ พระครูปริมาณุรักษ์, รศ.ดร. อาจารย์ประจำภาควิชาเศรษฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๙ ธันวาคม ๒๕๕๖.

คงเป็นไปได้ ในบางครั้งเราอาจไม่ได้ตั้งใจที่จะพูด^{๓๗๑} เช่น โทหกบิดา มารดา ผู้ปกครอง^{๓๗๒} ดังนั้น ควรอบรมให้พูดแต่ความจริง^{๓๗๓} ยกตัวอย่างให้นักศึกษาเห็นว่า การพูดเท็จ ก่อให้เกิดผลเสียหายในการอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมอย่างไรบ้าง และหากประพฤติปฏิบัติจนเป็นประจำจะก่อให้เกิดนิสัยที่ไม่ดีติดตัวไป^{๓๗๔} เช่น การโกหกเพื่อหวังเงินทอง^{๓๗๕} ซึ่งผิดหลักคำสอนของศาสนา^{๓๗๖} การพูดเท็จเป็นสิ่งไม่ดี พูดผิด พูดถูกไม่อยู่กับที่ในที่สุดก็ถูกจับได้ เพื่อนก็เลิกคบ^{๓๗๗} นอกจากนี้ ควรปลูกฝังในเรื่องของการพูดโกหกตั้งแต่เยาว์วัย บิดา มารดาควรมีการสอนมิให้พูดเท็จ^{๓๗๘} อบรมให้เกิดการปฏิบัติตามหลักพุทธศาสนา เพื่อทำลายกิเลสให้หมดไปในตัว ใช้วิธีการฝึกอบรม ฝึกสมาธิ อบรมสั่งสอน ฝึกสมาธิให้รู้จักความอดทน อดกลั้น มีสติก่อนคิดก่อนพูด ก่อนกระทำ^{๓๗๙} ถ้าบุคคลใดละจากการพูดเท็จได้ จะให้บุคคลนั้นเป็นผู้ที่มีคนนับถือยกย่อง นำคบหาสมาคม^{๓๘๐} ตลอดจนนำสำนวนคำสอนของคำโบราณมายกตัวอย่างให้เห็นภาพอย่างคำว่า “เด็กเลี้ยงแกะ” ซึ่งอธิบายผลของการพูดเท็จได้เป็นอย่างดี^{๓๘๑}

๒.๒ การเว้นจากการพูดส่อเสียด

ทุกวันนี้ความขัดแย้งในบ้านเมืองล้วนเกิดจากการพูดส่อเสียด นักศึกษาได้รับรู้ ได้รับทราบ ได้เห็น จนมองเป็นเรื่องปกติในชีวิตประจำวัน^{๓๘๒} ซึ่งการละคำส่อเสียด คงเป็นไปได้ เพราะถ้าในใจของคนเรายังมีความอิจฉาริษยาผู้อื่นอยู่^{๓๘๓} คำส่อเสียดนี้เป็นการให้โทษซึ่งกันและกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งเป็นการใช้คำพูดเหน็บแนมให้เกิดความเจ็บใจแก่ผู้ฟัง ซึ่งถือได้ว่าเป็นการทำร้ายกัน

^{๓๗๑} สัมภาษณ์ นางสาวอัญชลี จุฑา, นิสิตชั้นปีที่ ๔ คณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต, ๙ มกราคม ๒๕๕๗.

^{๓๗๒} สัมภาษณ์ นางสาวพุทธชาติ พยักรรณ, นิสิตชั้นปีที่ ๔ คณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต, ๙ มกราคม ๒๕๕๗.

^{๓๗๓} สัมภาษณ์ พ.อ.หญิง วโรชา สุทธิรักษ์, ผู้ช่วยคณบดีฝ่ายกิจการนักศึกษา มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต, ๙ มกราคม ๒๕๕๗.

^{๓๗๔} สัมภาษณ์ ผศ.ดร.นิภากร กำจรเมฆกุล, ผู้ช่วยคณบดีฝ่ายบริหาร มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต, ๙ มกราคม ๒๕๕๗.

^{๓๗๕} สัมภาษณ์ นางสาวจรรุวรรณ เทียมแยม, นิสิตชั้นปีที่ ๓ คณะบริหารธุรกิจ สถาบันรัชต์ภาคย์, ๒๗ ธันวาคม ๒๕๕๖.

^{๓๗๖} สัมภาษณ์ นางสาวเนรมิต ธาณีพูน, อาจารย์ประจำคณะศิลปศาสตร์ สถาบันรัชต์ภาคย์, ๑๙ ธันวาคม ๒๕๕๖.

^{๓๗๗} สัมภาษณ์ นางมะลิวัลย์ อารีถนอมวงศ์, ข้าราชการครู ระดับ ๗ โรงเรียนบ้านโคกดอนม่วย, ๒๑ ธันวาคม ๒๕๕๖.

^{๓๗๘} สัมภาษณ์ นายเด่นเดช อุเชิง, นิสิตชั้นปีที่ ๓ คณะรัฐประศาสนศาสตร์ สถาบันรัชต์ภาคย์, ๒๖ พฤศจิกายน ๒๕๕๖.

^{๓๗๙} สัมภาษณ์ นางฐิติมา พรหมทอง, คณบดีคณะศิลปศาสตร์ สถาบันรัชต์ภาคย์, ๑๙ ธันวาคม ๒๕๕๖.

^{๓๘๐} สัมภาษณ์ นางพรพนา ศรีสถานนท์, อาจารย์ประจำคณะบริหารธุรกิจ สถาบันรัชต์ภาคย์, ๑๙ ธันวาคม ๒๕๕๖.

^{๓๘๑} สัมภาษณ์ นายสมควร นาสนม, ผู้ช่วยผู้อำนวยการเขตการเดินรถที่ ๓ องค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ, ๑๓ มกราคม ๒๕๕๗.

^{๓๘๒} สัมภาษณ์ นายมงคล คงสุขจิร, กรรมการผู้จัดการ บริษัท แพบบริค แลนด์ จำกัด, ๑๓ มกราคม ๒๕๕๗.

^{๓๘๓} สัมภาษณ์ นางสาวอัญชลี จุฑา, นิสิตชั้นปีที่ ๔ คณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต, ๙ มกราคม ๒๕๕๗.

ในรูปแบบหนึ่ง^{๓๘๔} การพูดต่อเสียดนั้น แสดงถึงความไม่จริงใจของผู้พูด ขาดความน่าเชื่อถือ ไม่มีใครอยากคบหาสมาคมด้วย^{๓๘๕} ซึ่งควรส่งเสริมสนับสนุนฝึกอบรมให้นักศึกษาได้เห็นถึงผลเสียของการใช้คำต่อเสียด ไม่มีใครอยากคบค้าสมาคม และเป็นผลทำให้เราทำการสิ่งใดไม่มีความเจริญรุ่งเรือง^{๓๘๖} เช่น การทำร้ายกันทางวาจา ซึ่งส่งผลเสียที่มากมาย^{๓๘๗} และถ้านักศึกษาเป็นผู้ถูกพูดต่อเสียดบ้างจะรู้สึกอย่างไร^{๓๘๘} และควรอบรมฝึกสมาธิให้รู้จักความอดทน มีสติก่อนคิด ก่อนพูด ก่อนกระทำ^{๓๘๙}

๒.๓ การเว้นจากการพูดคำหยาบ

ปัจจุบัน นักศึกษาได้เรียนรู้ทั้งในสิ่งที่ดี และไม่ได้อยู่ตลอดเวลา^{๓๙๐} การพูดคำหยาบกับวัยรุ่นเป็นของคู่กัน จะให้เว้นจากการพูดหยาบเป็นไปไม่ได้อย่างแน่นอน^{๓๙๑} บุคคลที่ชอบพูดคำหยาบผู้พูดจะเป็นฝ่ายเสียมากกว่า เพราะขาดการยั้งคิด อาจจะมีอคติในตัวมิได้เป็นมงคลสำหรับชีวิต^{๓๙๒} การละคำหยาบ เว้นขาดจากการคำหยาบ เป็นเรื่องใกล้ตัวนักศึกษามาก เพราะส่วนใหญ่มักจะพูดคำหยาบกันในกลุ่ม เราเองก็ไม่ชอบให้ใครพูดคำหยาบใส่เรา^{๓๙๓} ดังนั้น ควรปลูกฝังให้นักศึกษาเห็นว่าการพูดคำหยาบเป็นสิ่งที่ไม่ควรทำ และเสียภาพพจน์ของผู้พูดด้วย^{๓๙๔} เช่น คำที่ไม่สุภาพที่พูดกดให้ต่ำลง คำประชด คำพูดเปรียบเทียบให้เจ็บใจ คำพูดกระทบกระทั่งกัน คำพูดแซงแซงหักกระดูก^{๓๙๕} รวมถึงควรอบรมให้รู้วิธีการควบคุมตนเอง ทั้งทางกาย วาจา และใจ มีสติในการใช้ชีวิต^{๓๙๖} มีกิจกรรม

^{๓๘๔} สัมภาษณ์ รศ.ดร.สุเชษฐ์ สมิตินันทน์, อาจารย์ประจำคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๘ มกราคม ๒๕๕๗.

^{๓๘๕} สัมภาษณ์ พ.อ.หญิง วโรชา สุทธิรักษ์, ผู้ช่วยคณบดีฝ่ายกิจการนักศึกษา มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต, ๙ มกราคม ๒๕๕๗.

^{๓๘๖} สัมภาษณ์ นายสุนทร วงศ์เสน, คณบดีคณะวิศวกรรมศาสตร์ สถาบันรัชต์ภาคย์, ๒๐ ธันวาคม ๒๕๕๖.

^{๓๘๗} สัมภาษณ์ นายสมควร นาสนม, ผู้ช่วยผู้อำนวยการเขตการเดินรถที่ ๓ องค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ, ๑๓ มกราคม ๒๕๕๗.

^{๓๘๘} สัมภาษณ์ นางสาวเนรมิต ธาณีพูน, อาจารย์ประจำคณะศิลปศาสตร์ สถาบันรัชต์ภาคย์, ๑๙ ธันวาคม ๒๕๕๖.

^{๓๘๙} สัมภาษณ์ นางฐิติมา พรหมทอง, คณบดีคณะศิลปศาสตร์ สถาบันรัชต์ภาคย์, ๑๙ ธันวาคม ๒๕๕๖.

^{๓๙๐} สัมภาษณ์ นางสาวอัญชลี จุฑา, นิสิตชั้นปีที่ ๔ คณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต, ๙ มกราคม ๒๕๕๗.

^{๓๙๑} สัมภาษณ์ นางสาวพุทธรชชาติ พัยสุวรรณ, นิสิตชั้นปีที่ ๔ คณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต, ๙ มกราคม ๒๕๕๗.

^{๓๙๒} สัมภาษณ์ รศ.ดร.สุเชษฐ์ สมิตินันทน์, อาจารย์ประจำคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๘ มกราคม ๒๕๕๗.

^{๓๙๓} สัมภาษณ์ นายมงคล คงสุขจิร, กรรมการผู้จัดการ บริษัท แพปบริค แลนด์ จำกัด, ๑๓ มกราคม ๒๕๕๗.

^{๓๙๔} สัมภาษณ์ นางสาวเนรมิต ธาณีพูน, อาจารย์ประจำคณะศิลปศาสตร์ สถาบันรัชต์ภาคย์, ๑๙ ธันวาคม ๒๕๕๖.

^{๓๙๕} สัมภาษณ์ ดร.ลักขณา กล้ารบ, ผู้อำนวยการศูนย์การจัดการศึกษานอกสถานที่ตั้ง จังหวัดสกลนคร สถาบันรัชต์ภาคย์, ๒๒ ธันวาคม ๒๕๕๖.

^{๓๙๖} สัมภาษณ์ นางฐิติมา พรหมทอง, คณบดีคณะศิลปศาสตร์ สถาบันรัชต์ภาคย์, ๑๙ ธันวาคม ๒๕๕๖.

การปลูกฝังตั้งแต่เกิด โดยเฉพาะบิดา มารดา ต้องเป็นตัวอย่างที่ดี ให้คำแนะนำแก่นักศึกษา^{๓๙๗} และสร้างความสุขในครอบครัวโดยเริ่มจากการปลูกฝังจากครอบครัว สถาบันการศึกษาควรปลูกฝังการจัดกิจกรรม เช่น การประกวดพูดคำสุภาพ กระทู้ร้อยรันในการพูดจาสุภาพกันในสถาบันการศึกษา^{๓๙๘}

๒.๔ การเว้นจากการพูดเพื่อเจ้า

การละคำพูดเพื่อเจ้า ไม่สามารถที่จะเป็นไปได้เนื่องจากในใจของคนเรายังมีความอยากอยู่ ก็มักจะพูดเพื่อเจ้า^{๓๙๙} โดยอาจจะปลูกฝังในด้านของการฟังให้มากขึ้น เพื่อรับข้อมูลจากบุคคลอื่นมาวิเคราะห์ตรึกตรองก่อนจะพูดออกไป^{๔๐๐} ซึ่งการที่บุคคลใดพูดเหลวไหล พูดไม่ดูกาลเทศะ พูดไม่จริง พูดไม่มีอิทธิธรรม พูดไม่มีหลักฐาน การพูดเหล่านี้ล้วนแต่เป็นคำเพื่อเจ้า^{๔๐๑} การพูดจาในสิ่งที่ไม่ได้เกิดขึ้นจริง ถือว่าเป็นการพูดจาโกหกถือว่าผิดหลักคำสอนของศาสนา^{๔๐๒} ดังนั้นควรละการพูดเพื่อเจ้าเพราะคำพูดที่นำมาใช้อาจทำให้ผู้ฟังไม่ยอมฟังก็ได้^{๔๐๓} ให้นักศึกษา พูดจาแต่ความจริง ห้ามพูดแบบไร้สาระ^{๔๐๔} แนะนำส่งเสริมให้นักศึกษาได้พูดแต่ในสิ่งที่มีประโยชน์ มีสาระ มีความถูกต้องและมีเหตุผลในการรองรับ^{๔๐๕} และข้อเสียของการพูดเพื่อเจ้าจะเป็นบุคคลที่ไร้สติ ไม่คิด ไม่มีความคิด ความอ่าน ไม่มีวิสัยทัศน์และเป็นบุคคลที่ทำอะไรจะไม่เจริญ^{๔๐๖} ตลอดจน ควรให้นักศึกษาให้เป็นคนรู้จักคิดไตร่ตรองอย่างพูดเพื่อเจ้า^{๔๐๗} สร้างกิจกรรมให้นักศึกษาอยู่ในโลกของความเป็นจริง^{๔๐๘} หรือยกตัวอย่างจากละคร ซึ่งละครสามารถสะท้อนให้เห็นความเป็นไปของสังคมกับคนในปัจจุบัน^{๔๐๙}

^{๓๙๗} สัมภาษณ์ นายเด่นเดช อุเชิง, นิสิตชั้นปีที่ ๓ คณะรัฐประศาสนศาสตร์ สถาบันรัชต์ภาคย์, ๒๖ พฤศจิกายน ๒๕๕๖.

^{๓๙๘} สัมภาษณ์ นางสาวปวีณา สิตวงษ์, นิสิตชั้นปีที่ ๓ คณะรัฐประศาสนศาสตร์ สถาบันรัชต์ภาคย์, ๒๖ พฤศจิกายน ๒๕๕๖.

^{๓๙๙} สัมภาษณ์ นางสาวอัญชลี จุฑา, นิสิตชั้นปีที่ ๔ คณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต, ๙ มกราคม ๒๕๕๗.

^{๔๐๐} สัมภาษณ์ นายสมควร นาสนม, ผู้ช่วยผู้อำนวยการเขตการเดินรถที่ ๓ องค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ, ๑๓ มกราคม ๒๕๕๗.

^{๔๐๑} สัมภาษณ์ นายสมโภช วิโรจน์เรือง, ข้าราชการบำนาญ (ครู), ๒๑ ธันวาคม ๒๕๕๖.

^{๔๐๒} สัมภาษณ์ นางสาวเนรมิต ธานีพูน, อาจารย์ประจำคณะศิลปศาสตร์ สถาบันรัชต์ภาคย์, ๑๙ ธันวาคม ๒๕๕๖.

^{๔๐๓} สัมภาษณ์ นางนพวรรณ วงศ์เปี้ยสัจจ์, อาจารย์ประจำคณะรัฐประศาสนศาสตร์ สถาบันรัชต์ภาคย์, ๘ มกราคม ๒๕๕๗.

^{๔๐๔} สัมภาษณ์ นางมะลิวัลย์ อารีถนอมวงศ์, ข้าราชการครู ระดับ ๗ โรงเรียนบ้านโคกดอนม่วย, ๒๑ ธันวาคม ๒๕๕๖.

^{๔๐๕} สัมภาษณ์ พระครูปริยัติกิตติธำรง, ผศ.ดร. คณบดีคณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๙ ธันวาคม ๒๕๕๖.

^{๔๐๖} สัมภาษณ์ นายสุนทร วงศ์เสน, คณบดีคณะวิศวกรรมศาสตร์ สถาบันรัชต์ภาคย์, ๒๐ ธันวาคม ๒๕๕๖.

^{๔๐๗} สัมภาษณ์ พ.อ.หญิง วโรชา สุทธิรักษ์, ผู้ช่วยคณบดีฝ่ายกิจการนักศึกษา มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต, ๙ มกราคม ๒๕๕๗.

^{๔๐๘} สัมภาษณ์ นายเด่นเดช อุเชิง, นิสิตชั้นปีที่ ๓ คณะรัฐประศาสนศาสตร์ สถาบันรัชต์ภาคย์, ๒๖ พฤศจิกายน ๒๕๕๖.

^{๔๐๙} สัมภาษณ์ นางสาวปวีณา สิตวงษ์, นิสิตชั้นปีที่ ๓ คณะรัฐประศาสนศาสตร์ สถาบันรัชต์ภาคย์, ๒๖ พฤศจิกายน ๒๕๕๖.

๓. รูปแบบด้านการพัฒนา (Development)

๓.๑ การเว้นจากการพูดเท็จ พูดโกหก

จัดกิจกรรมให้นักศึกษาได้เข้ามามีส่วนร่วมรับฟังและมีการปฏิบัติร่วมกัน^{๔๑๐} คิดก่อนพูด พูดความจริง ไม่พูดโกหก ไม่พูดใส่ร้ายคนอื่น ไม่พูดใส่ร้ายป้ายสีคนอื่น^{๔๑๑} ปลุกฝังให้คนในครอบครัวสั่งสอนไม่ให้พูดเท็จ^{๔๑๒} ไม่ควรเอาเรื่องที่ไม่จริงมาบอกผู้อื่น จะทำให้ผู้อื่นหลงเชื่อ^{๔๑๓} ควรจะฟังให้มากกว่าพูด คิดก่อนพูดออกไป พูดในเรื่องดี อย่าพูดในเรื่องที่ไม่ดี และไม่พูดให้ร้ายผู้อื่น^{๔๑๔} ทำจิตใจให้สงบ อย่าคิดอิจฉาริษยาผู้อื่น ปราศจากความเห็นแก่ตัว^{๔๑๕} แนะนำในสิ่งที่ดีงาม สิ่งที่ต้องพูดแต่ในสิ่งที่มีประโยชน์ มีสาระ^{๔๑๖} หรือควรให้นักศึกษาได้บวชเรียน^{๔๑๗} เพราะการรักษาศีลโดยการไม่กล่าวมุสาด้วยเศษของบุญที่รักษาศีลข้อนี้จะทำให้เป็นผู้มีเสียงไพเราะ^{๔๑๘}

๓.๒ การเว้นจากการพูดส่อเสียด

ในความคิดของนักศึกษาในปัจจุบันเห็นว่าการพูดส่อเสียดต้องมีบ้างส่อเสียดนินทา เพราะถือว่าเป็นเรื่องสนุก^{๔๑๙} คำส่อเสียดนั้นเหมือนอาวุธที่ฆ่ามีคุณภาพ แค่ว่าพูดเดียวกันทำให้เพื่อนสนิทต้องขาดกันเพียงเพราะคำพูดคำจาใส่ร้ายซึ่งกันและกัน^{๔๒๐} เพราะการพูดจาหรือการกระทำที่เสียดสีผู้อื่นเป็นสิ่งไม่ดี^{๔๒๑} หมัดความน่าเชื่อถือต่อผู้อื่น ต่อสังคมส่วนรวม^{๔๒๒} ถือเป็นการกระทำ

^{๔๑๐} สัมภาษณ์ นางสาวเสาวลักษณ์ พิมพา, นิสิตชั้นปีที่ ๓ คณะวิศวกรรมศาสตร์ สถาบันรัชตภาคย์, ๒๖ พฤศจิกายน ๒๕๕๖.

^{๔๑๑} สัมภาษณ์ นางสาววรุณี วงษ์ภา, นิสิตชั้นปีที่ ๓ คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๑๑ ธันวาคม ๒๕๕๖.

^{๔๑๒} สัมภาษณ์ นายภาณุมาศ ปี่แก้ว, นิสิตชั้นปีที่ ๓ คณะรัฐประศาสนศาสตร์ สถาบันรัชตภาคย์, ๒๖ พฤศจิกายน ๒๕๕๖.

^{๔๑๓} สัมภาษณ์ นางสาวภัทรศยา เขียวฉวี, นิสิตชั้นปีที่ ๓ คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๑๑ ธันวาคม ๒๕๕๖.

^{๔๑๔} สัมภาษณ์ นางสาวอภิญญา ชินราม, นิสิตชั้นปีที่ ๓ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๘ มกราคม ๒๕๕๗.

^{๔๑๕} สัมภาษณ์ นางนพวรรณ วงศ์เบ็ญสัจจ, อาจารย์ประจำคณะรัฐประศาสนศาสตร์ สถาบันรัชตภาคย์, ๘ มกราคม ๒๕๕๗.

^{๔๑๖} สัมภาษณ์ พระครูปริยัติกิตติธำรง, ผศ.ดร. คณบดีคณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๙ ธันวาคม ๒๕๕๖.

^{๔๑๗} สัมภาษณ์ นายกวี รัตนปริษาเวช, ผู้จัดการทั่วไป บริษัท สยามแวิ๊กชีส์แดนดาร์ด จำกัด, ๑๓ มกราคม ๒๕๕๗.

^{๔๑๘} สัมภาษณ์ ดร.สุรฉัตร รัตนวิเชียร, อาจารย์ประจำบัณฑิตวิทยาลัย สถาบันรัชตภาคย์, ๒๒ ธันวาคม ๒๕๕๖.

^{๔๑๙} สัมภาษณ์ นางสาวพุทธชาติ พัยสุวรรณ, นิสิตชั้นปีที่ ๔ คณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต, ๙ มกราคม ๒๕๕๗.

^{๔๒๐} สัมภาษณ์ นายสมโภช วิโรจน์เรือง, ข้าราชการบำนาญ (ครู), ๒๑ ธันวาคม ๒๕๕๖.

^{๔๒๑} สัมภาษณ์ นายเด่นเดช อุเชิง, นิสิตชั้นปีที่ ๓ คณะรัฐประศาสนศาสตร์ สถาบันรัชตภาคย์, ๒๖ พฤศจิกายน ๒๕๕๖.

^{๔๒๒} สัมภาษณ์ พระครูปริยัติกิตติธำรง, ผศ.ดร. คณบดีคณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๙ ธันวาคม ๒๕๕๖.

ไม่บังคับ ควรละเว้นเสีย^{๔๒๓} ควรอธิบายหรือชักชวนให้นักศึกษาที่ชอบพูดส่อเสียดมาพูดดีบ้าง ชักชวนให้คนอื่น พูดดีด้วย จะทำให้เกิดความสุขทั้งผู้พูดและผู้ฟัง^{๔๒๔} หรือนำวิดีโอ หรือภาพยนตร์ที่ ผู้พูดส่อเสียดแล้วมีโทษอย่างไรมาให้ดู^{๔๒๕} ไม่พูดให้ร้ายผู้อื่นเป็นเหตุผู้อื่นให้เดือดร้อน อย่าพูดให้ผู้อื่น เดือดร้อนจากการพูดส่อเสียด อันจะนำไปสู่การทะเลาะวิวาทกัน รวมถึงอย่าพูดแย้งผู้อื่นโดยที่เราไม่ ทราบเรื่องราวที่แท้จริง^{๔๒๖} ไม่ควรพูดให้ผู้อื่นเสียหายถึงแม้ว่าเราจะชอบหน้า หรือจะไม่ชอบหน้า ก็ตาม^{๔๒๗} ไม่พูดใส่ร้ายป้ายสีคนอื่น ไม่ใช่คำพูดแรงๆ ไม่ควรพูดกดดันคนอื่นหรือไม่พูดกดดันผู้อื่น^{๔๒๘} หรือพัฒนาที่ตัวนักศึกษาโดยการฝึกให้มีการให้เกียรติซึ่งกันและกันและให้นักศึกษาปฏิบัติธรรม^{๔๒๙} เมื่อนักศึกษาละเว้นจากการพูดจาส่อเสียดก็จะเป็นคนที่มีวาจาชอบ มีแต่คนต้องการพูดคุยด้วย^{๔๓๐}

๓.๓ การเว้นจากการพูดคำหยาบ

การพูดคำหยาบเป็นการพูดทำร้ายตนเอง เนื่องจากถูกมองว่าเป็นบุคคลที่ไม่มี การศึกษา^{๔๓๑} การเว้นจากการคำหยาบอาจเป็นสิ่งที่ทำได้ยากในสังคมปัจจุบัน แต่ทางที่ดีที่สุดก็ควรที่ จะละเว้นจากคำหยาบ^{๔๓๒} ซึ่งควรจัดกิจกรรมที่ละเว้นจากการคำหยาบ หรือรณรงค์ให้นักศึกษาได้ ทราบถึงโทษของการพูดคำหยาบ^{๔๓๓} ไม่ตำผู้อื่นทั้งที่มีสาเหตุ หรือไม่มีสาเหตุ เพราะการพูดคำหยาบ เป็นการบ่งบอกถึงการมีการศึกษา หรือได้รับการอบรมมามากน้อยเพียงใด ซึ่งบางครั้งก็เกี่ยวพันไปถึง การได้รับการอบรมสั่งสอนจากบิดา มารดา หรือผู้ปกครอง และควรรับฟังให้มากกว่าการพูด^{๔๓๔}

^{๔๒๓} สัมภาษณ์ รศ.ศิริโรตม์ ภาคสุวรรณ, อาจารย์ประจำคณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๑๗ ธันวาคม ๒๕๕๖.

^{๔๒๔} สัมภาษณ์ นางมะลิวัลย์ อารีถนอมวงศ์, ข้าราชการครู ระดับ ๗ โรงเรียนบ้านโคกดอนม่วย, ๒๑ ธันวาคม ๒๕๕๖.

^{๔๒๕} สัมภาษณ์ นายภาณุมาศ ปี่แก้ว, นิสิตชั้นปีที่ ๓ คณะรัฐประศาสนศาสตร์ สถาบันรัชต์ภาคย์, ๒๖ พฤศจิกายน ๒๕๕๖.

^{๔๒๖} สัมภาษณ์ นางสาวอภิญญา ชินราม, นิสิตชั้นปีที่ ๓ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๘ มกราคม ๒๕๕๗.

^{๔๒๗} สัมภาษณ์ นางสาวภัทรศยา เขียวฉวี, นิสิตชั้นปีที่ ๓ คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๑๑ ธันวาคม ๒๕๕๖.

^{๔๒๘} สัมภาษณ์ นางสาววรุณี วงษ์ภา, นิสิตชั้นปีที่ ๓ คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๑๑ ธันวาคม ๒๕๕๖.

^{๔๒๙} สัมภาษณ์ นางสาวเสาวลักษณ์ พิมพา, นิสิตชั้นปีที่ ๓ คณะวิศวกรรมศาสตร์ สถาบันรัชต์ภาคย์, ๒๖ พฤศจิกายน ๒๕๕๖.

^{๔๓๐} สัมภาษณ์ นางสาวพรพนา ศรีสถานนท์, อาจารย์ประจำคณะบริหารธุรกิจ สถาบันรัชต์ภาคย์, ๑๙ ธันวาคม ๒๕๕๖.

^{๔๓๑} สัมภาษณ์ นายสุนทร วงศ์เสน, คณบดีคณะวิศวกรรมศาสตร์ สถาบันรัชต์ภาคย์, ๒๐ ธันวาคม ๒๕๕๖.

^{๔๓๒} สัมภาษณ์ นายสมควร นาสนม, ผู้ช่วยผู้อำนวยการเขตการเดินรถที่ ๓ องค์การขนส่งมวลชน กรุงเทพมหานคร, ๑๓ มกราคม ๒๕๕๗.

^{๔๓๓} สัมภาษณ์ นางมะลิวัลย์ อารีถนอมวงศ์, ข้าราชการครู ระดับ ๗ โรงเรียนบ้านโคกดอนม่วย, ๒๑ ธันวาคม ๒๕๕๖.

^{๔๓๔} สัมภาษณ์ นางสาวอภิญญา ชินราม, นิสิตชั้นปีที่ ๓ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๘ มกราคม ๒๕๕๗.

ไม่พูดคำหยาบต่อหน้าสาธารณชน เราควรพูดจากกันอย่างสุภาพ^{๔๓๕} ไม่อุทานคำหยาบออกมาเวลาตกใจ ไม่ว่าจะอยู่ในสถานการณ์ไหน และควรใช้คำพูดให้เหมาะสมกับสถานการณ์ในขณะนั้น รู้จักเด็ก รู้จักผู้ใหญ่ รวมถึงวางตัวให้เหมาะสมในการพูด^{๔๓๖} รู้จักคิด รู้จักทำในสิ่งที่ถูกต้อง ดีงาม ก่อนที่จะพูดอะไรออกไป ให้คำนึงผลดี หรือผลเสียที่จะเกิดขึ้นด้วย^{๔๓๗} ตลอดจนต้องรู้จักควบคุมตนเองให้อยู่ในระเบียบวินัย ไม่กระทำการหรือประพฤติปฏิบัติในสิ่งที่ไม่ถูกต้อง ไม่ดีงาม โดยเฉพาะการพูดในสิ่งที่ไม่ดี หรือการพูดคำหยาบ^{๔๓๘}

๓.๔ การเว้นจากการพูดเพื่อเจ้า

ไม่ควรพูดเพื่อเจ้า ไม่มีสาระ รู้จักเวลา รู้ว่าอะไรควร อะไรไม่ควร พูดจาเหมาะสมกับสถานการณ์ อย่างพูดอะไรที่ไม่เป็นสาระ ซึ่งควรใช้ตัวอย่าง การอภิปราย กรณีศึกษามาให้นักศึกษาเห็นจากของจริง ใช้แรงจูงใจภายในมาเป็นตัวกระตุ้นพฤติกรรม^{๔๓๙} ไม่พูดในสิ่งที่ยังมาไม่ถึงหรือทำไม่ได้ ไม่พูดจาโอ้อวดจนเกินตัว^{๔๔๐} ควรฟังให้มากกว่าพูด พูดให้น้อย อย่าพูดในสิ่งที่เป็นไปได้^{๔๔๑} หรือควรใช้วิธีการพูดสอนตัวต่อตัวโดยแนะนำให้นักศึกษา “คิดก่อนพูด” หรือ “คิดก่อนกระทำ” คำนึงถึงผลดี หรือผลที่ไม่ดีที่เกิดจากการพูดเจ้าด้วย เพราะเมื่อพูดออกไปแล้วไม่สามารถเปลี่ยนแปลงอะไรได้^{๔๔๒} ไม่โอ้อวด พูดแต่เรื่องเป็นจริง พูดให้หน้าเชื่อถือ^{๔๔๓}

กล่าวโดยสรุป รูปแบบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวพุทธจริยธรรมระดับอุดมศึกษาด้านวจีสจจริต ประกอบด้วย ละเว้นจากการพูดเท็จ ละเว้นจากการพูดคำส่อเสียด ละเว้นจากการพูดคำหยาบ และละเว้นจากการพูดเพื่อเจ้า ไร้สาระ สามารถสรุปได้ ๓ รูปแบบ คือ ๑) รูปแบบด้านการให้การศึกษา ๒) รูปแบบด้านการฝึกอบรม และ ๓) รูปแบบด้านการพัฒนา ซึ่งผู้วิจัยได้แจกแจงตารางความถี่ของข้อมูลในการสัมภาษณ์เชิงลึกไว้ ดังนี้

^{๔๓๕} สัมภาษณ์ นางสาวภัทรศยา เขียวฉวี, นิสิตชั้นปีที่ ๓ คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๑๑ ธันวาคม ๒๕๕๖.

^{๔๓๖} สัมภาษณ์ นางสาววราภรณ์ วงษ์ภา, นิสิตชั้นปีที่ ๓ คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๑๑ ธันวาคม ๒๕๕๖.

^{๔๓๗} สัมภาษณ์ นางสาวพรพนา ศรีสถานนท์, อาจารย์ประจำคณะบริหารธุรกิจ สถาบันรัชต์ภาคย์, ๑๙ ธันวาคม ๒๕๕๖.

^{๔๓๘} สัมภาษณ์ ดร.สุรฉัตร รัตนวิเชียร, อาจารย์ประจำบัณฑิตวิทยาลัย สถาบันรัชต์ภาคย์, ๒๒ ธันวาคม ๒๕๕๖.

^{๔๓๙} สัมภาษณ์ นางสาวพรพนา ศรีสถานนท์, อาจารย์ประจำคณะบริหารธุรกิจ สถาบันรัชต์ภาคย์, ๑๙ ธันวาคม ๒๕๕๖.

^{๔๔๐} สัมภาษณ์ นางสาวภัทรศยา เขียวฉวี, นิสิตชั้นปีที่ ๓ คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๑๑ ธันวาคม ๒๕๕๖.

^{๔๔๑} สัมภาษณ์ นางสาวอภิญญา ชินราม, นิสิตชั้นปีที่ ๓ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๘ มกราคม ๒๕๕๗.

^{๔๔๒} สัมภาษณ์ ผศ.ดร.นิภากร กำจรเมณฑกุล, ผู้ช่วยคณบดีฝ่ายบริหาร มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต, ๙ มกราคม ๒๕๕๗.

^{๔๔๓} สัมภาษณ์ นางสาววราภรณ์ วงษ์ภา, นิสิตชั้นปีที่ ๓ คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๑๑ ธันวาคม ๒๕๕๖.

ตารางที่ ๔.๖ รูปแบบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวพุทธจริยธรรมระดับอุดมศึกษาในด้าน
 วจีสุจริต โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview)

ข้อที่	ประเด็น/ตัวบ่งชี้	ผู้ตอบแบบสัมภาษณ์		
		ความถี่	รูป/คน	ร้อยละ
๑	ด้านการให้การศึกษา	๑๕	๑,๓,๔,๕,๖,๗,๘,๑๑,๑๕,๑๗,๑๘, ๒๐,๒๑,๒๓,๒๔	๕๐.๐๐
๒	ด้านการฝึกอบรม	๒๐	๑,๒,๔,๕,๖,๗,๘,๙,๑๑,๑๒,๑๓,๑๔,๑๕, ๑๙,๒๐,๒๒,๒๓,๒๕,๒๖,๒๗	๖๖.๖๗
๓	ด้านการพัฒนา	๑๘	๑,๓,๖,๘,๑๐,๑๑,๑๒,๑๔,๑๖,๑๙,๒๐, ๒๑,๒๒,๒๔,๒๗,๒๘,๒๙,๓๐	๖๐.๐๐

จากตารางที่ ๔.๖ พบว่าผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) ได้นำเสนอแนวคิดรูปแบบ
 การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวพุทธจริยธรรมระดับอุดมศึกษาในด้านวจีสุจริต ซึ่งผู้วิจัยสรุปเป็น
 ประเด็นตัวบ่งชี้ด้วยการจัดลำดับความเหมาะสมจากมากไปหาน้อยตามลำดับ ดังนี้

ลำดับที่ ๑ ตัวบ่งชี้ด้านการฝึกอบรม

ลำดับที่ ๒ ตัวบ่งชี้ด้านการพัฒนา

ลำดับที่ ๓ ตัวบ่งชี้ทางการศึกษา

ดังนั้น จึงอาจกล่าวได้ว่ารูปแบบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวพุทธจริยธรรม
 ระดับอุดมศึกษาในด้านวจีสุจริต โดยจัดลำดับความเหมาะสมจากมากไปหาน้อย ดังนี้

๑. ด้านการฝึกอบรม (Training)

ปลูกฝังในเรื่องของการพูดตั้งแต่เยาว์วัย บิดา มารดา ผู้ปกครอง ครูอบรมสั่งสอนมิให้
 บุตร หลาน ไม่ให้พูดโกหก พูดส่อเสียด พูดหยาบคาย และพูดเพ้อเจ้อ และฝึกอบรมให้นักศึกษาพูด
 แต่ความจริง และนำเอาธรรมมาช่วยการสอนของเยาวชนโดยการอบรมให้ปฏิบัติตามหลักพุทธศาสนา
 เพื่อทำลายกิเลสให้หมดไปในตัว ใช้วิธีการฝึกอบรม ฝึกสมาธิ ให้มีความอดทน อดกลั้นมีสติก่อนคิด
 ก่อนพูด ก่อนกระทำ ควบคุมตนเอง ทั้งทางกาย วาจา และใจ มีสติในการใช้ชีวิตอยู่ทุกขณะจิต

๒. ด้านการพัฒนา (Development)

จัดกิจกรรมให้นักศึกษาได้เข้ามามีส่วนร่วมรับฟังและมีการปฏิบัติร่วมกัน เช่น กิจกรรม
 ละการพูดเท็จ การพูดโกหก พูดส่อเสียด พูดหยาบคาย และพูดเพ้อเจ้อ โดยให้คิดก่อนพูด พูดแต่
 ความจริง ฟังให้มากกว่าพูด พูดในเรื่องที่ดี อย่าพูดในเรื่องที่ไม่ดี ไม่พูดใส่ร้ายป้ายสีผู้อื่น ไม่พูดโกหก
 ทำจิตใจให้สงบ อย่าคิดอิจฉาริษยาผู้อื่น ปราศจากความเห็นแก่ตัว ลดความอยากรู้อยากเห็น
 จัดกิจกรรมธรรมะมาช่วยในการขัดเกลาจิตใจของเยาวชนเพื่อให้มีการเตือนสติจิตใจ เพราะการพูดจา
 ที่ไม่ดีต่อผู้อื่นเป็นสิ่งไม่ดี เพราะจะทำให้หมดความน่าเชื่อถือต่อผู้อื่น

๓. ด้านการให้การศึกษา (Education)

สถานศึกษา ครู อาจารย์ ควรจัดการเรียนการสอนโดยมุ่งเน้นให้นักศึกษา คิดดี ทำดี
 พูดดี มองโลกในแง่ดี มีความเข้าใจมนุษย์ซึ่งกันและกัน มีมนุษย์สัมพันธ์ที่ดีต่อกัน ได้เห็นถึงสภาพจริง
 ปฏิบัติจริง โดยละเว้นการพูดเท็จ พูดโกหก พูดส่อเสียด พูดคำหยาบ และพูดเพ้อเจ้อ สอดแทรก
 หลักธรรมคำสอนของศาสนาเข้าไปในเนื้อหาการเรียนการสอนซึ่งควรนำหลักไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ
 ปัญญา มาเป็นหลักในการควบคุมการปฏิบัติ

ด้านมนัสจรีต

หลักกฤษฎการมบล ๑๐ ด้านมนัสจรีต สามารถแบ่งได้เป็น ๓ รูปแบบ คือ

๑. รูปแบบด้านการให้การศึกษา (Education)

๑.๑ การไม่โลกคยจ้องอยากได้ของผู้อื่น

สถาบันการศึกษาควรจัดการศึกษาในหลักสูตรที่มุ่งเน้นให้นักศึกษาลดความโลภอยากได้ของเขาซึ่งไม่ใช่สมบัติของตนซึ่งสามารถนำชีวิตไปสู่ความวิบัติได้^{๔๔๔} ลด ละ เลิก ในความโลภ โกรธ หลง แนะนำหรือบอกในสิ่งที่ถูกต้องดีงาม บอกถึงผลที่เกิดขึ้นจากความโลภ โกรธ และหลง^{๔๔๕} และสิ่งที่สำคัญที่สุด คือ ใจของเรา โดยการที่จะทำให้ไม่โลภต้องมีศีล มีคุณธรรมจริยธรรม ไม่เอาเปรียบสังคม พระพุทธเจ้าได้ตรัสไว้ว่าความโลภเป็นต้นเค้าแห่งอกุศลธรรมทั้งหลาย ที่สามารถปลุกเร้าให้มนุษย์ทำความชั่วได้ทุกอย่าง^{๔๔๖} นอกจากนี้ ควรให้นักศึกษาได้เรียนรู้ว่าคุณธรรม จริยธรรมเป็นผลที่จะต้องสร้างด้วยเหตุ การปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมต้องมี ๓ สถานะ คือ ครูที่บ้าน ครูที่สถานศึกษา และครูที่เป็นคำสอนในศาสนา^{๔๔๗} ยกตัวอย่างเหตุการณ์ปัจจุบันที่ความโลภก่อให้เกิดผลเสียหายในด้านต่าง ๆ เช่น การลักขโมย การผิดลูกผิดเมียผู้อื่น^{๔๔๘} ใครอยากได้อะไรก็ควรที่จะทำด้วยตนเองแล้วจะเกิดความภูมิใจว่าเราได้ทำแล้วก็จะได้ไม่เกิดความโลภในจิตใจข้อควรปฏิบัติก็คือ ๑) สอนให้นักศึกษาเข้าใจในหลักพุทธศาสนา ๒) สอนให้เข้าใจสังคมแห่งการอยู่ร่วมกัน ๓) สอนให้รู้จักแบ่งปัน ๔) สอนให้เกิดความรักมีไมตรีต่อกัน และ ๕) สอนให้รู้ว่าของ ๆ ใคร ๆ ก็รักอย่าได้คิดอยากได้มาเป็นของเรา^{๔๔๙} สถาบันการศึกษาควรมีการถ่ายทอดความรู้ทางออนไลน์ หรือทางเว็บไซต์ของสถาบัน เพื่อเป็นการเจาะเส้นทางการเผยแพร่ให้มากขึ้น เนื่องจากวัยรุ่นหันมาอยู่กับโลกออนไลน์มากขึ้น^{๔๕๐} สอดแทรกธรรมะในหลักสูตรการศึกษา สอดแทรกคุณธรรมให้สอดคล้องกับสังคมปัจจุบัน ให้บุคคลในสังคมไม่เกิดความโลภ^{๔๕๑}

^{๔๔๔} สัมภาษณ์ รศ.ศิริโรตม์ ภาคสุวรรณ, อาจารย์ประจำคณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๑๗ ธันวาคม ๒๕๕๖.

^{๔๔๕} สัมภาษณ์ พระครูปริยัติกิตติธำรง, ผศ.ดร. คณบดีคณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๙ ธันวาคม ๒๕๕๖.

^{๔๔๖} สัมภาษณ์ นางนพวรรณ วงศ์เปี้ยสัจจ, อาจารย์ประจำคณะรัฐประศาสนศาสตร์ สถาบันรัชต์ภาคย์, ๘ มกราคม ๒๕๕๗.

^{๔๔๗} สัมภาษณ์ นายบุญหลอม ตรีเมฆ, ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านคำเม็ก (พัฒนาบำรุง), ๒๑ ธันวาคม ๒๕๕๖.

^{๔๔๘} สัมภาษณ์ นายสุนทร วงศ์เสน, คณบดีคณะวิศวกรรมศาสตร์ สถาบันรัชต์ภาคย์, ๒๐ ธันวาคม ๒๕๕๖.

^{๔๔๙} สัมภาษณ์ รศ.ดร.สุเชษฐ์ สมิตินันท์, อาจารย์ประจำคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๘ มกราคม ๒๕๕๗.

^{๔๕๐} สัมภาษณ์ นางสาวลลนา ธีระนุสรณ์กิจ, ผู้อำนวยการศูนย์วิจัยและพัฒนานวัตกรรมผลิตภัณฑ์อาหารและผู้จัดการทั่วไป บริษัท ยูไนเต็ดแคร์ฟู้ดส์ จำกัด, ๑๓ มกราคม ๒๕๕๗.

^{๔๕๑} สัมภาษณ์ นางสาวปวีณา สิตวงษ์, นิสิตชั้นปีที่ ๓ คณะรัฐประศาสนศาสตร์ สถาบันรัชต์ภาคย์, ๒๖ พฤศจิกายน ๒๕๕๖.

๑.๒ การไม่คิดร้ายเบียดเบียนผู้อื่น

จัดการเรียนการสอนให้นักศึกษาได้รู้ได้เข้าใจถึงการไม่เบียดเบียนผู้อื่น ไม่โกรธ ไม่มีจิตคิดประทุษร้าย ไม่อาฆาตพยายาบาท มีความรัก มีความไมตรีต่อกัน ประารถนาให้ผู้อื่นมีความสุข^{๕๕๒} อย่าเบียดเบียนกันซึ่งจะทำให้สังคมมนุษย์มีแต่สันติสุข^{๕๕๓} การคิดร้าย คิดเบียดเบียนผู้อื่น จะทำให้ตนเองเดือดร้อน ครอบครัวเดือดร้อน ใช้วิธีการยกย่อง/ชมเชย คนดีให้นักศึกษาได้ทราบ^{๕๕๔} รวมถึงอาจมีการทำการ์ตูนแอนิเมชั่น ที่เกี่ยวกับการเบียดเบียนผู้อื่น แล้วจะส่งผลกระทบต่ออย่างไรและผลกระทบที่เกิดจากการทำร้ายผู้อื่นต้องเจอกับอะไรบ้าง^{๕๕๕} สอดแทรกในการจัดการเรียนการสอนโดยกล่าวถึงผลเสียหรือผลกระทบที่เกิดขึ้นเวลาเบียดเบียนคนอื่นโดยยกตัวอย่างเป็นรูปธรรมเอาใจเขามาใส่ใจเรา ปฏิบัติตนเป็นตัวอย่างแก่ผู้อื่น^{๕๕๖}

๑.๓ การเห็นชอบตามคลองธรรม

จัดการศึกษาให้นักศึกษาได้มีความรู้ ความเข้าใจถึงหลักธรรมคำสั่งสอนขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าที่ให้มีเหตุผลในการพิจารณาสิ่งต่าง ๆ ให้เต็มใจที่จะปฏิบัติเอง^{๕๕๗} ตระหนักถึงสิ่งที่ชอบที่ควรประพฤติปฏิบัติในสิ่งที่ถูกต้องและดีงาม อาจไม่ใช่สิ่งที่ดีที่สุด แต่ควรเป็นสิ่งที่ถูกต้อง ไม่เดือดร้อนทั้งคนอื่น และตัวเรา^{๕๕๘} สอนให้เห็นว่าคนที่ทำดียอมได้ดี ผู้ที่ไม่ทำดียอมได้รับสิ่งที่ไม่ดี ยกตัวอย่างประกอบด้วย^{๕๕๙} เช่น การใช้ชีวิตอยู่ในสังคมอย่างถูกต้อง การอยู่ด้วยกันก่อนแต่งงานก็ถือว่าผิดหลักธรรมนงคลองธรรมคำสั่งสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า^{๕๖๐} ตลอดจน จัดให้มีวิทยากรที่มีความรู้ความสามารถมาแนะนำการใช้ชีวิตโดยเน้นสิ่งที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ เช่น การทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว หรืออาจจะใช้สื่อต่าง ๆ ในการรณรงค์ เช่น การใช้สื่อโฆษณาที่ชี้ให้เห็นถึงประโยชน์และโทษของความคิด การใช้สื่อออนไลน์ ในการเปลี่ยนพฤติกรรมให้มาสนใจในหลักธรรมคำสั่งสอนของพุทธศาสนามากขึ้น^{๕๖๑} หรือใช้วิธีการยกย่อง ชมเชย นักศึกษาที่มี

^{๕๕๒} สัมภาษณ์ ดร.ลักขณา กล้ารบ, ผู้อำนวยการศูนย์การจัดการศึกษานอกสถานที่ตั้ง จังหวัดสกลนคร สถาบันรัชต์ภาคย์, ๒๒ ธันวาคม ๒๕๕๖.

^{๕๕๓} สัมภาษณ์ รศ.ศิริโรตม์ ภาคสุวรรณ, อาจารย์ประจำคณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๑๗ ธันวาคม ๒๕๕๖.

^{๕๕๔} สัมภาษณ์ ผศ.ดร.นิภากร กำจรเมฆกุล, ผู้ช่วยคณบดีฝ่ายบริหาร มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต, ๙ มกราคม ๒๕๕๗.

^{๕๕๕} สัมภาษณ์ นางสาวลลนา ธีระนุสรณ์กิจ, ผู้อำนวยการศูนย์วิจัยและพัฒนานวัตกรรมผลิตภัณฑ์อาหารและผู้จัดการทั่วไป บริษัท ยูไนเต็ดแตรีฟูดส์ จำกัด , ๑๓ มกราคม ๒๕๕๗.

^{๕๕๖} สัมภาษณ์ นางสาวเสาวลักษณ์ พิมพา, นิสิตชั้นปีที่ ๓ คณะวิศวกรรมศาสตร์ สถาบันรัชต์ภาคย์, ๒๖ พฤศจิกายน ๒๕๕๖.

^{๕๕๗} สัมภาษณ์ ดร.ลักขณา กล้ารบ, ผู้อำนวยการศูนย์การจัดการศึกษานอกสถานที่ตั้ง จังหวัดสกลนคร สถาบันรัชต์ภาคย์, ๒๒ ธันวาคม ๒๕๕๖.

^{๕๕๘} สัมภาษณ์ นายสมควร นาสนม, ผู้ช่วยผู้อำนวยการเขตการเดินทางที่ ๓ องค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ, ๑๓ มกราคม ๒๕๕๗.

^{๕๕๙} สัมภาษณ์ นางสาวเนรมิต ธาณีพูน, อาจารย์ประจำคณะศิลปศาสตร์ สถาบันรัชต์ภาคย์, ๑๙ ธันวาคม ๒๕๕๖.

^{๕๖๐} สัมภาษณ์ นางสาวปิวิณา สิตวงษ์, นิสิตชั้นปีที่ ๓ คณะรัฐประศาสนศาสตร์ สถาบันรัชต์ภาคย์, ๒๖ พฤศจิกายน ๒๕๕๖.

^{๕๖๑} สัมภาษณ์ นางสาวลลนา ธีระนุสรณ์กิจ, ผู้อำนวยการศูนย์วิจัยและพัฒนานวัตกรรมผลิตภัณฑ์อาหารและผู้จัดการทั่วไป บริษัท ยูไนเต็ดแตรีฟูดส์ จำกัด , ๑๓ มกราคม ๒๕๕๗.

พฤติกรรมปฏิบัติในสิ่งที่ดีงามสิ่งที่ถูกต้อง^{๔๖๒} และชี้ให้เห็นว่าความเห็นชอบในสิ่งที่ตนเห็นว่าถูกต้องตามทำนองคลองธรรมนั้นเป็นอย่างไร^{๔๖๓}

๒. รูปแบบด้านการฝึกอบรม (Training)

๒.๑ การไม่โลกคอยจ้องอยากได้ของผู้อื่น

การไม่มีมโนสุจริตจะทำให้เกิดกิเลส ๓ ประการ คือ ราคะ โทสะ และโมหะ การมีราคะ นั้น มีโทษน้อย แต่คลายช้า โทสะ มีโทษมาก แต่คลายเร็ว โมหะ มีโทษมาก แต่คลายช้า^{๔๖๔} ความโลกคอยจ้องอยากได้ของเขา มันมีอยู่แล้วเพราะในจิตใจคนเรายังอยากได้อยู่ อยากมีอยู่^{๔๖๕} ซึ่งควรให้ความรู้ ความเข้าใจ ปลุกฝังเรื่องคุณธรรมจริยธรรมมิให้เบียดเบียนผู้อื่น ให้มีความรับผิดชอบต่อตนเอง ต่อผู้อื่น และต่อสังคม มีระเบียบวินัย ซื่อสัตย์สุจริต ขยัน ประหยัดอดทน^{๔๖๖} การที่มีจิตใจจ้องอยากได้ของผู้อื่นบังเกิดความทุกข์ ทำให้คนอื่นไม่มีความสุขแล้ว ตัวเองก็เกิดความทุกข์^{๔๖๗} อบรมให้รู้จักหลักของความพอเพียง มีการปฏิบัติโดยการฝึกสมาธิให้จิตใจสงบ ละกิเลสทั้งปวง^{๔๖๘} และปลุกฝังให้นักศึกษาเห็นว่า เมื่อเห็นเพื่อนได้ดีต้องมีใจยินดีด้วย การคิดดีต่อคนอื่น ดีใจที่เขาได้ดีอวยพรให้เขาสมหวังในสิ่งที่ตนเองปรารถนา^{๔๖๙} ส่งเสริมให้นักศึกษารู้จักความพอดีที่มีอยู่ สิ่งไหนที่ไม่ใช่ของเรา มันก็คือไม่ใช่ของเรา อย่าได้เอาของคนอื่นมาเป็นของตน โดยเฉพาะการเป็นตัวอย่างแก่ผู้อื่น^{๔๗๐} การละโมภ อยากรได้ของผู้อื่นนั้นเป็นสิ่งที่ไม่ควรทำ^{๔๗๑} นอกจากนี้ควรยกตัวอย่างให้นักศึกษาเห็นว่าความโลกจะทำให้ชีวิตไม่มีความสุข^{๔๗๒} เช่น ขโมยของคนอื่นก็มีแต่

^{๔๖๒} สัมภาษณ์ ผศ.ดร.นิภากร กำจรเมฆกุล, ผู้ช่วยคณบดีฝ่ายบริหาร มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต, ๙ มกราคม ๒๕๕๗.

^{๔๖๓} สัมภาษณ์ รศ.ศิโรตม์ ภาคสุวรรณ, อาจารย์ประจำคณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๑๗ ธันวาคม ๒๕๕๖.

^{๔๖๔} สัมภาษณ์ ดร.ลักขณา กล้ารบ, ผู้อำนวยการศูนย์การจัดการศึกษานอกสถานที่ตั้ง จังหวัดสกลนคร สถาบันรัชต์ภาคย์, ๒๒ ธันวาคม ๒๕๕๖.

^{๔๖๕} สัมภาษณ์ นางสาวอัญชลี จุฑา, นิสิตชั้นปีที่ ๔ คณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต, ๙ มกราคม ๒๕๕๗.

^{๔๖๖} สัมภาษณ์ นายสมโภช วิโรจน์เรือง, ข้าราชการบำนาญ (ครู), ๒๑ ธันวาคม ๒๕๕๖.

^{๔๖๗} สัมภาษณ์ นางมะลิวัลย์ อารีถนอมวงศ์, ข้าราชการครู ระดับ ๗ โรงเรียนบ้านโคกดอนม่วย, ๒๑ ธันวาคม ๒๕๕๖.

^{๔๖๘} สัมภาษณ์ นางฐิติมา พรหมทอง, คณบดีคณะศิลปศาสตร์ สถาบันรัชต์ภาคย์, ๑๙ ธันวาคม ๒๕๕๖.

^{๔๖๙} สัมภาษณ์ พ.อ.หญิง วโรชา สุทธิรักษ์, ผู้ช่วยคณบดีฝ่ายกิจการนักศึกษา มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต, ๙ มกราคม ๒๕๕๗.

^{๔๗๐} สัมภาษณ์ นายเด่นเดช อุเชิง, นิสิตชั้นปีที่ ๓ คณะรัฐประศาสนศาสตร์ สถาบันรัชต์ภาคย์, ๒๖ พฤศจิกายน ๒๕๕๖.

^{๔๗๑} สัมภาษณ์ นางสาวเนรมิต ธานีพูน, อาจารย์ประจำคณะศิลปศาสตร์ สถาบันรัชต์ภาคย์, ๑๙ ธันวาคม ๒๕๕๖.

^{๔๗๒} สัมภาษณ์ ผศ.ดร.นิภากร กำจรเมฆกุล, ผู้ช่วยคณบดีฝ่ายบริหาร มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต, ๙ มกราคม ๒๕๕๗.

ความทุกข์ทางใจ กลัวเจ้าของจะจับได้ ซึ่งเกิดมาจากความโลภ^{๔๗๓} ดังนั้น ความโลภเป็นเหตุแห่งทุกข์ทางที่ดีที่สุด คือ หยุตการอยากได้ของเขา มันคือการดับทุกข์^{๔๗๔}

๒.๒ การไม่คิดร้ายเบียดเบียนผู้อื่น

ในสังคมปัจจุบัน การคิดร้ายต่อกันหรือเบียดเบียนซึ่งกันและกันมีอยู่มาก ควรอธิบายถึงผลเสียและทุกข์ที่เกิดขึ้น^{๔๗๕} อบรม ส่งเสริม สนับสนุนให้นักศึกษาได้ประพฤติปฏิบัติในเรื่องของศีลสมาธิ และปัญญา เพื่อให้นักศึกษาเป็นผู้มีความสมบูรณ์ทั้งกาย วาจา ใจ^{๔๗๖} ไม่เอาฆาตพยาบาทผู้อื่น ไม่คิดร้ายผู้อื่นซึ่งมันเป็นสิ่งที่ไม่ดี^{๔๗๗} เพราะจะทำให้เกิดกิเลสทั้งปวง ทั้งความโลภ ความโกรธ และความหลง ซึ่งการคิดร้ายเบียดเบียนผู้อื่น ถือได้ว่าเป็นกิเลส^{๔๗๘} หรืออบรมสั่งสอนเพื่อให้เกิดความเข้าใจวิถีการใช้ชีวิตตามหลักธรรม^{๔๗๙} จะเป็นผลทำให้สังคมสงบมีความสุข^{๔๘๐} แต่ถ้าเราคิดร้ายต่อผู้อื่น เราก็จะได้รับสิ่งร้ายกลับคืนมา เราคิดดีต่อผู้อื่นเราก็ได้สิ่งดีกลับมา^{๔๘๑} ผู้ใหญ่ควรเป็นแบบอย่างที่ดี^{๔๘๒} และนักศึกษาควรปฏิบัติในสิ่งที่ดี ไม่ว่าสิ่งใดก็ตามต้องเกิดจากจิตใจที่ดี^{๔๘๓} รับผิดชอบต่อตนเอง ต่อผู้อื่น ต่อสังคม และตัดสินใจอย่างมีเหตุผล^{๔๘๔}

๒.๓ การเห็นชอบตามคลองธรรม

การเห็นชอบตามคลองธรรม หมายถึง การที่จะกระทำใด ๆ ก่อนทำจะต้องมองดูให้ดีเสียก่อนว่าสมควรหรือไม่สมควร ถูกหรือผิด ดีหรือไม่ดี และสมควรกระทำหรือไม่^{๔๘๕} ควรฝึกอบรมให้

^{๔๗๓} สัมภาษณ์ นายมงคล คงสุขจิร, กรรมการผู้จัดการ บริษัท แพบบริค แลนด์ จำกัด, ๑๓ มกราคม ๒๕๕๗.

^{๔๗๔} สัมภาษณ์ นายสมควร นาสนม, ผู้ช่วยผู้อำนวยการเขตการเดินรถที่ ๓ องค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ, ๑๓ มกราคม ๒๕๕๗.

^{๔๗๕} สัมภาษณ์ นายสมควร นาสนม, ผู้ช่วยผู้อำนวยการเขตการเดินรถที่ ๓ องค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ, ๑๓ มกราคม ๒๕๕๗.

^{๔๗๖} สัมภาษณ์ พระครูปริมาณุรักษ์, รศ.ดร. อาจารย์ประจำภาควิชาเศรษฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๙ ธันวาคม ๒๕๕๖.

^{๔๗๗} สัมภาษณ์ นางสาวอัญชลี จุฑา, นิสิตชั้นปีที่ ๔ คณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต, ๙ มกราคม ๒๕๕๗.

^{๔๗๘} สัมภาษณ์ พระครูปริยัติกิตติธำรง, ผศ.ดร. คณบดีคณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๙ ธันวาคม ๒๕๕๖.

^{๔๗๙} สัมภาษณ์ นางฐิติมา พรหมทอง, คณบดีคณะศิลปศาสตร์ สถาบันรัชต์ภาคย์, ๑๙ ธันวาคม ๒๕๕๖.

^{๔๘๐} สัมภาษณ์ นางสาวพรพนา ศรีสถานนท์, อาจารย์ประจำคณะบริหารธุรกิจ สถาบันรัชต์ภาคย์, ๑๙ ธันวาคม ๒๕๕๖.

^{๔๘๑} สัมภาษณ์ นางสาวเนรมิต ธาณีพูน, อาจารย์ประจำคณะศิลปศาสตร์ สถาบันรัชต์ภาคย์, ๑๙ ธันวาคม ๒๕๕๖.

^{๔๘๒} สัมภาษณ์ นายบุญหลอม ตรีเมฆ, ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านคำเม็ก (พัฒนบารุง), ๒๑ ธันวาคม ๒๕๕๖.

^{๔๘๓} สัมภาษณ์ นายเด่นเดช อุซึ้ง, นิสิตชั้นปีที่ ๓ คณะรัฐประศาสนศาสตร์ สถาบันรัชต์ภาคย์, ๒๖ พฤศจิกายน ๒๕๕๖.

^{๔๘๔} สัมภาษณ์ นายสมโภช วิโรจน์เรือง, ข้าราชการบำนาญ (ครู), ๒๑ ธันวาคม ๒๕๕๖.

^{๔๘๕} สัมภาษณ์ รศ.ดร.สุเชษฐ์ สมิตินันท์, อาจารย์ประจำคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๘ มกราคม ๒๕๕๗.

ไม่คิดที่จะเบียดเบียนใคร ใช้วิธีอบรมให้เกิดความเข้าใจ^{๔๘๖} ปลุกฝังในเรื่องต่อไปนี้ ๑) ความมีระเบียบวินัย ๒) ความซื่อสัตย์สุจริตและยุติธรรม ๓) ความขยันและยึดมั่นในสัมมาอาชีพ ๔) การสำนึกในหน้าที่และความรับผิดชอบต่อสังคมและประเทศชาติ ๕) ความคิดริเริ่มวิจารณ์และตัดสินใจอย่างมีเหตุผล ๖) ความกระตือรือร้นในการปกครองระบอบประชาธิปไตยและเทิดทูนชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ ๗) การพัฒนาตนให้สมบูรณ์ทั้งกายและจิตใจ ๘) มีน้ำใจ และรู้จักศิลปวัฒนธรรม และทรัพยากรธรรมชาติ ๙) ความเสียสละ เมตตาอาารี กตัญญูกตเวที กล้าหาญและสามัคคี^{๔๘๗} นำหลักธรรมทางศาสนาที่เกี่ยวข้องมาให้ประพฤติปฏิบัติเป็นรูปธรรม^{๔๘๘} ซื่อสัตย์สุจริต ขยัน ประหยัดอดทน สำนึกในหน้าที่ของตนเอง^{๔๘๙}

๓. รูปแบบด้านการพัฒนา (Development)

๓.๑ การไม่โลกคอยจ้องอยากได้ของผู้อื่น

ส่งเสริมให้นักศึกษาได้ประพฤติปฏิบัติโดยมุ่งเน้นการพัฒนา กาย วาจา ใจ^{๔๙๐} กำจัดความโลภให้ทาน ให้แนวคิดในเรื่องการปลุกฝังคุณธรรม จริยธรรม^{๔๙๑} ให้นักศึกษาเป็นคนที่ดีก่อนที่จะตัดสินใจกระทำหรือปฏิบัติ^{๔๙๒} และพอใจในสิ่งที่มี ไม่คิดละโมภโลภมากอยากได้ของคนอื่น ไม่ไปทำให้ผู้อื่นเดือดร้อนในเรื่องของเรา ไม่เอาเปรียบซึ่งกันและกัน^{๔๙๓} ไม่เห็นแก่ตัว ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน มีจิตสำนึกในการเห็นใจผู้อื่น^{๔๙๔} อิจฉาได้แต่ไม่ริษยา ทำทุกวันนี้ทุกวินาทีนี้ให้มีคุณค่า^{๔๙๕} นอกจากนี้ จัดกิจกรรมนั่งสมาธิ ทำความดี ทำบุญปล่อยนก ปล่อยปลา ทำบุญไหว้พระ^{๔๙๖} ซึ่งจะทำให้ นักศึกษายึดหลักแห่งความพอดี หรือทางสายกลาง^{๔๙๗} แต่กระนั้นก็ตามชีวิตในช่วงวัยรุ่นของนักศึกษา

^{๔๘๖} สัมภาษณ์ นางฐิติมา พรหมทอง, คณบดีคณะศิลปศาสตร์ สถาบันรัชต์ภาคย์, ๑๙ ธันวาคม ๒๕๕๖.

^{๔๘๗} สัมภาษณ์ ดร.สุรฉัตร รัตนวิเชียร, อาจารย์ประจำบัณฑิตวิทยาลัย สถาบันรัชต์ภาคย์, ๒๒ ธันวาคม ๒๕๕๖.

^{๔๘๘} สัมภาษณ์ นายบุญหลอม ตรีเมฆ, ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านคำเม็ก (พัฒนบารุง), ๒๑ ธันวาคม ๒๕๕๖.

^{๔๘๙} สัมภาษณ์ นายสมโภช วิโรจน์เรือง, ข้าราชการบำนาญ (ครู), ๒๑ ธันวาคม ๒๕๕๖.

^{๔๙๐} สัมภาษณ์ พระครูปุริมาณูรักษ์, รศ.ดร. อาจารย์ประจำภาควิชาเศรษฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๙ ธันวาคม ๒๕๕๖.

^{๔๙๑} สัมภาษณ์ ดร.สุรฉัตร รัตนวิเชียร, อาจารย์ประจำบัณฑิตวิทยาลัย สถาบันรัชต์ภาคย์, ๒๒ ธันวาคม ๒๕๕๖.

^{๔๙๒} สัมภาษณ์ นางสาวอภิญญา ชินราม, นิสิตชั้นปีที่ ๓ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๘ มกราคม ๒๕๕๗.

^{๔๙๓} สัมภาษณ์ นางสาวภัทรศยา เขียวฉวี, นิสิตชั้นปีที่ ๓ คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๑๑ ธันวาคม ๒๕๕๖.

^{๔๙๔} สัมภาษณ์ นางสาววารุณี วงษ์ภา, นิสิตชั้นปีที่ ๓ คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๑๑ ธันวาคม ๒๕๕๖.

^{๔๙๕} สัมภาษณ์ นางสาวพุทธชาติ พัยสุวรรณ, นิสิตชั้นปีที่ ๔ คณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต, ๙ มกราคม ๒๕๕๗.

^{๔๙๖} สัมภาษณ์ นางสาวจรรุวรรณ เทียมแยม, นิสิตชั้นปีที่ ๓ คณะบริหารธุรกิจ สถาบันรัชต์ภาคย์, ๒๗ ธันวาคม ๒๕๕๖.

^{๔๙๗} สัมภาษณ์ นางสาวเสาวลักษณ์ พิมพา, นิสิตชั้นปีที่ ๓ คณะวิศวกรรมศาสตร์ สถาบันรัชต์ภาคย์, ๒๖ พฤศจิกายน ๒๕๕๖.

ได้ผ่านอะไรมามากพอสมควร อย่าฟังเพื่อเป็นทาสของวัตถุ^{๕๙๘} ไม่อยากได้ของคนอื่นมาเป็นของตนเอง ดำรงชีวิตอย่างประหยัด มัธยัสถ์ ดำรงชีวิตอย่างพอเพียง รู้จักประมาณตน^{๕๙๙}

๓.๒ การไม่คิดร้ายเบียดเบียนผู้อื่น

การไม่คิดร้ายเบียดเบียนผู้อื่น คือ คุณธรรมของนักศึกษาผู้ซึ่งจะมาเป็นบัณฑิต^{๕๐๐} ไม่เบียดเบียนผู้อื่น อดทน อดกลั้น^{๕๐๑} ไม่คิดร้ายผู้อื่น ช่วยเหลือเห็นใจผู้อื่น^{๕๐๒} ไม่ไปทำให้ผู้อื่นเดือดร้อนในเรื่องของเรา^{๕๐๓} ทำแต่เรื่องที่ถูกต้อง เรื่องดี ๆ ทำในเรื่องที่สมควรทำ^{๕๐๔} ทำทุกวันนี้ทุกวินาทีนี้ให้มีคุณค่า^{๕๐๕} การคิดร้ายเบียดเบียนผู้อื่น จะทำให้เกิดทุกข์^{๕๐๖} เช่น การขับรถแข่งกันเกิดการอาฆาตกันและใช้ปืนยิงกัน เป็นต้น^{๕๐๗} หรือนิมนต์พระมาให้ความรู้^{๕๐๘} ในการไม่คิดร้ายเบียดเบียนผู้อื่น คือ ข้อปฏิบัติขั้นพื้นฐานในทางพระพุทธศาสนา เพื่อควบคุมความประพฤติทางกายและวาจาให้ตั้งอยู่ในความดีงาม มีความปกติสุข ทำให้เกิดความสงบสุข^{๕๐๙} และส่งเสริมให้นักศึกษาได้ทำจิตใจให้สงบมีสมาธิ คิดไตร่ตรองให้รอบคอบก่อนจะตัดสินใจทำอะไร^{๕๑๐} ดังนั้น การเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่และการไม่คิดร้ายเบียดเบียนผู้อื่นจะทำให้เกิดความสงบสุขในสังคม อยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข^{๕๑๑}

^{๕๙๘} สัมภาษณ์ นายกวี รัตนปริชาเวช, ผู้จัดการทั่วไป บริษัท สยามแวิ๊กชีส์แดนดาร์ต จำกัด, ๑๓ มกราคม ๒๕๕๗.

^{๕๙๙} สัมภาษณ์ นางสาวพรพนา ศรีสถานนท์, อาจารย์ประจำคณะบริหารธุรกิจ สถาบันรัชต์ภาคย์, ๑๙ ธันวาคม ๒๕๕๖.

^{๕๐๐} สัมภาษณ์ รศ.ดร.สุเชษฐ สมิตินันท์, อาจารย์ประจำคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๘ มกราคม ๒๕๕๗.

^{๕๐๑} สัมภาษณ์ นางมะลิวัลย์ อารีถนอมวงศ์, ข้าราชการครู ระดับ ๗ โรงเรียนบ้านโคกดอนม่วย, ๒๑ ธันวาคม ๒๕๕๖.

^{๕๐๒} สัมภาษณ์ นางสาวอภิญญา ชินราม, นิสิตชั้นปีที่ ๓ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๘ มกราคม ๒๕๕๗.

^{๕๐๓} สัมภาษณ์ นางสาวภัทรศยา เขียวฉวี, นิสิตชั้นปีที่ ๓ คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๑๑ ธันวาคม ๒๕๕๖.

^{๕๐๔} สัมภาษณ์ นางสาววารุณี วงษ์ภา, นิสิตชั้นปีที่ ๓ คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๑๑ ธันวาคม ๒๕๕๖.

^{๕๐๕} สัมภาษณ์ นางสาวพุทธชาต พัยควรรณ, นิสิตชั้นปีที่ ๔ คณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต, ๙ มกราคม ๒๕๕๗.

^{๕๐๖} สัมภาษณ์ นายมงคล คงสุขจิร, กรรมการผู้จัดการ บริษัท แพนบริค แลนด์ จำกัด, ๑๓ มกราคม ๒๕๕๗.

^{๕๐๗} สัมภาษณ์ นางสาวปวีณา สิตวงษ์, นิสิตชั้นปีที่ ๓ คณะรัฐประศาสนศาสตร์ สถาบันรัชต์ภาคย์, ๒๖ พฤศจิกายน ๒๕๕๖.

^{๕๐๘} สัมภาษณ์ นายภาณุมาศ ปี่แก้ว, นิสิตชั้นปีที่ ๓ คณะรัฐประศาสนศาสตร์ สถาบันรัชต์ภาคย์, ๒๖ พฤศจิกายน ๒๕๕๖.

^{๕๐๙} สัมภาษณ์ นางนพวรรณ วงศ์เบ็ญสัจจ์, อาจารย์ประจำคณะรัฐประศาสนศาสตร์ สถาบันรัชต์ภาคย์, ๘ มกราคม ๒๕๕๗.

^{๕๑๐} สัมภาษณ์ นายสุนทร วงศ์เสน, คณบดีคณะวิศวกรรมศาสตร์ สถาบันรัชต์ภาคย์, ๒๐ ธันวาคม ๒๕๕๖.

^{๕๑๑} สัมภาษณ์ พ.อ.หญิง วโรชา สุทธิรักษ์, ผู้ช่วยคณบดีฝ่ายกิจการนักศึกษา มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต, ๙ มกราคม ๒๕๕๗.

๓.๓ การเห็นชอบตามคลองธรรม

ส่งเสริม สนับสนุนให้นักศึกษาได้ปฏิบัติในเรื่องของศีล สมาธิ และปัญญา^{๕๑๒} เนื่องจากชีวิตของนักศึกษาได้เห็นความวุ่นวายของสังคมสมัยใหม่แก่นักศึกษามีศีล ๕ ก็พอ^{๕๑๓} บางครั้งก็เกิดขึ้นในตนเอง เพราะไม่มีผู้ใดที่จะคิดเป็นกลาง^{๕๑๔} ซึ่งการที่จะทำให้จิตสงบได้ง่ายก็คือ การทำสมาธิ ควรให้มีความเห็นชอบตามคลองธรรม^{๕๑๕} ส่งเสริมให้นักศึกษาใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์โดยการศึกษาธรรมะ^{๕๑๖} จัดกิจกรรมกิจกรรมเข้าค่ายเกี่ยวกับการทำบุญ^{๕๑๗} การปฏิบัติ เช่นนี้จะทำให้นักศึกษาเข้าวัดมากขึ้นเพียงแค่นี้สื่อกลางในการสนับสนุนว่ามีข้อดีอะไรบ้าง^{๕๑๘} ไม่ทำอะไรตามใจตนเอง จะทำให้สังคมอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข^{๕๑๙} เป็นแบบอย่างแก่ผู้พบเห็น ดำเนินชีวิตอย่างถูกต้องตามกฎเกณฑ์ระเบียบ มีความเสมอต้นเสมอปลาย^{๕๒๐} เน้นให้ทุกคนรู้จักหน้าที่ ของตัวเองไม่ทำเกินหน้าที่และก้าวก่ายหน้าที่ของคนอื่น^{๕๒๑} ปฏิบัติในสิ่งที่ดี ไม่ว่าสิ่งใดก็ตามต้องเกิด จากจิตใจที่มีในสิ่งที่ดี โดยเฉพาะการเป็นตัวอย่างแก่ผู้อื่น^{๕๒๒} เลือกกระทำในสิ่งที่ถูกต้องถ้าเห็นว่า สิ่งไหนที่กระทำแล้วผิดเราควรหยุดและไม่ทำตาม^{๕๒๓} ทำในเรื่องที่พัฒนาให้ดีขึ้น หรือเจริญขึ้น และ

^{๕๑๒} สัมภาษณ์ พระครูปริมาณุรักษ์, รศ.ดร. อาจารย์ประจำภาควิชาเศรษฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๙ ธันวาคม ๒๕๕๖.

^{๕๑๓} สัมภาษณ์ นายกวี รัตนปริชาเวช, ผู้จัดการทั่วไป บริษัท สยามแวิ๊กส์แชนดาร์ด จำกัด, ๑๓ มกราคม ๒๕๕๗.

^{๕๑๔} สัมภาษณ์ นางสาวอัญชลี จุฑา, นิสิตชั้นปีที่ ๔ คณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต, ๙ มกราคม ๒๕๕๗.

^{๕๑๕} สัมภาษณ์ นางนพวรรณ วงศ์เบ็ญสัจจ์, อาจารย์ประจำคณะรัฐประศาสนศาสตร์ สถาบันรัชต์ภาคย์, ๘ มกราคม ๒๕๕๗.

^{๕๑๖} สัมภาษณ์ นายสุนทร วงศ์เสน, คณบดีคณะวิศวกรรมศาสตร์ สถาบันรัชต์ภาคย์, ๒๐ ธันวาคม ๒๕๕๖.

^{๕๑๗} สัมภาษณ์ นางสาวจรรุวรรณ เทียมแย้ม, นิสิตชั้นปีที่ ๓ คณะบริหารธุรกิจ สถาบันรัชต์ภาคย์, ๒๗ ธันวาคม ๒๕๕๖.

^{๕๑๘} สัมภาษณ์ นางสาวเสาวลักษณ์ พิมพา, นิสิตชั้นปีที่ ๓ คณะวิศวกรรมศาสตร์ สถาบันรัชต์ภาคย์, ๒๖ พฤศจิกายน ๒๕๕๖.

^{๕๑๙} สัมภาษณ์ พ.อ.หญิง วโรชา สุทธิรักษ์, ผู้ช่วยคณบดีฝ่ายกิจการนักศึกษา มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต, ๙ มกราคม ๒๕๕๗.

^{๕๒๐} สัมภาษณ์ นางสาวพรพนา ศรีสถานนท์, อาจารย์ประจำคณะบริหารธุรกิจ สถาบันรัชต์ภาคย์, ๑๙ ธันวาคม ๒๕๕๖.

^{๕๒๑} สัมภาษณ์ นายมงคล คงสุขจิร, กรรมการผู้จัดการ บริษัท แพบบริค แลนด์ จำกัด, ๑๓ มกราคม ๒๕๕๗.

^{๕๒๒} สัมภาษณ์ นายเด่นเดช อุแข็ง, นิสิตชั้นปีที่ ๓ คณะรัฐประศาสนศาสตร์ สถาบันรัชต์ภาคย์, ๒๖ พฤศจิกายน ๒๕๕๖.

^{๕๒๓} สัมภาษณ์ นางสาวภัทรศยา เขียวฉวี, นิสิตชั้นปีที่ ๓ คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๑๑ ธันวาคม ๒๕๕๖.

สังคมจะดีขึ้นก็ควรทำในเรื่องที่สมควรกระทำ หรือสมควรปฏิบัติในสิ่งที่ถูกต้อง^{๕๒๔} มีสติ มีปัญญา มีคุณธรรม จริยธรรมที่งดงาม รวมถึงควรมีศีลธรรมให้ธรรมเข้าไปอยู่ในจิตใจของมนุษย์^{๕๒๕}

กล่าวโดยสรุป รูปแบบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวพุทธจริยธรรม ระดับอุดมศึกษาด้านมโนสุจริต อันประกอบด้วย การไม่โลกคอยจ้องอยากได้ของผู้อื่น การไม่คิดร้าย เบียดเบียนผู้อื่น และการเห็นชอบตามคลองธรรม สามารถสรุปได้ ๓ รูปแบบ คือ ๑) รูปแบบด้านการ ให้การศึกษา ๒) รูปแบบด้านการฝึกอบรม และ ๓) รูปแบบด้านการพัฒนา ซึ่งผู้วิจัยได้แจกแจงตาราง ความถี่ของข้อมูลในการสัมภาษณ์เชิงลึกไว้ ดังนี้

ตารางที่ ๔.๗ รูปแบบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวพุทธจริยธรรมระดับอุดมศึกษาในด้าน มโนสุจริต โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview)

ข้อที่	ประเด็น/ตัวบ่งชี้	ผู้ตอบแบบสัมภาษณ์		
		ความถี่	รูป/คน	ร้อยละ
๑	ด้านการให้การศึกษา	๑๓	๑,๓,๔,๖,๗,๙,๑๑,๑๓,๑๔,๑๗,๑๘, ๒๓,๒๔	๔๓.๓๓
๒	ด้านการฝึกอบรม	๑๗	๑,๒,๔,๕,๖,๗,๘,๑๐,๑๒,๑๓,๑๔,๑๕, ๑๘,๑๙,๒๐,๒๒,๒๖	๕๖.๖๗
๓	ด้านการพัฒนา	๒๐	๒,๔,๕,๙,๑๐,๑๑,๑๒,๑๕,๑๖,๑๙,๒๑, ๒๒,๒๓,๒๔,๒๕,๒๖,๒๗,๒๘,๒๙,๓๐	๖๖.๖๗

จากตารางที่ ๔.๗ พบว่าผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) ได้นำเสนอแนวคิดรูปแบบ การพัฒนานักศึกษาระดับอุดมศึกษาด้วยการประยุกต์จริยธรรมเชิงพุทธในด้านมโนสุจริต ซึ่งผู้วิจัย สรุปเป็นประเด็นตัวบ่งชี้ด้วยการจัดลำดับความเหมาะสมจากมากไปหาน้อยตามลำดับ ดังนี้

ลำดับที่ ๑ ตัวบ่งชี้ด้านการพัฒนา

ลำดับที่ ๒ ตัวบ่งชี้ด้านการฝึกอบรม

ลำดับที่ ๓ ตัวบ่งชี้ทางการศึกษา

ดังนั้น จึงอาจกล่าวได้ว่ารูปแบบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวพุทธจริยธรรม ระดับอุดมศึกษาในด้านมโนสุจริต โดยจัดลำดับความเหมาะสมจากมากไปหาน้อย ดังนี้

๑. ด้านการพัฒนา (Development)

ส่งเสริมสนับสนุนในการพัฒนานักศึกษาให้มีการประพฤติปฏิบัติโดยมุ่งเน้นการพัฒนา กาย วาจา ใจ คือ การมีศีล สมาธิ ปัญญา กำจัดความโลภ ให้ทาน ไม่คิดอยากได้สิ่งของผู้อื่น ไม่อาฆาตพยาบาท หรือคิดร้ายต่อผู้อื่น โดยทำใจให้สงบนิ่ง คิดก่อนที่จะตัดสินใจกระทำหรือปฏิบัติ และพอใจในสิ่งที่เรามี ไม่คิดละโมภโลภมากอยากได้ของคนอื่น ไม่ไปทำให้ผู้อื่นเดือดร้อนในเรื่องของเรา ไม่เอาเปรียบซึ่งกันและกัน ไม่เห็นแก่ตัว ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน นอกจากนี้ จัดกิจกรรมการทำความดี กิจกรรมเข้าค่ายอาสาพัฒนา ช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาส หรือจัดกิจกรรมการนั่งสมาธิ และ ชี้นำแนะนำให้นักศึกษาอย่าฟุ้งเฟ้อเป็นทาสของวัตถุ ดำรงชีวิตอย่างประหยัด พอเพียง รู้จักประมาณตน

^{๕๒๔} สัมภาษณ์ นางสาวารุณี วงษ์ภา, นิสิตชั้นปีที่ ๓ คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๑๑ ธันวาคม ๒๕๕๖.

^{๕๒๕} สัมภาษณ์ นางสาวอภิญญา ชินราม, นิสิตชั้นปีที่ ๓ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๘ มกราคม ๒๕๕๗.

มัธยัสถ์ รอบคอบ รวมถึง ไม่คิดร้ายเบียดเบียนผู้อื่น ให้นักศึกษาเกิดความตระหนักและมีความพยายามที่จะไม่เบียดเบียนผู้อื่น รู้จักมีความอดทน อดกลั้นต่อทุกสิ่งทุกอย่างที่เข้ามากระทบ อดทนต่อตนเอง

๒. ด้านการฝึกอบรม (Training)

ควรฝึกอบรมให้นักศึกษาได้ตระหนัก ได้รู้และเข้าใจเกี่ยวกับการมีมโนสุจริต ซึ่งการไม่มีมโนสุจริตจะทำให้เกิดกิเลส ๓ ประการ คือ ราคะ โทสะ และโมหะ ซึ่งกิเลสเป็นสิ่งที่ทำให้เกิดความเศร้าหมองในตัวบุคคล คือ ความโลภ ความโกรธ และความหลง ซึ่งควรให้ความรู้ ความเข้าใจ ปลุกฝังเรื่องคุณธรรมจริยธรรมมิให้เบียดเบียนผู้อื่น ให้มีความรับผิดชอบต่อตนเอง ต่อผู้อื่น และต่อสังคม ไม่ปิดความรับผิดชอบ มีระเบียบวินัย ซื่อสัตย์สุจริต ขยัน ประหยัด อดทน สำนึกในหน้าที่ของตนเอง ตัดสินใจอย่างมีเหตุผล มีน้ำใจ รู้จักรักษาศิลปวัฒนธรรม ทรัพยากรธรรมชาติ มีความเสียสละ เมตตา กรุณา เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ กตัญญูกตเวที กล้าหาญและสามัคคี เป็นแบบอย่างที่ดี กระตือรือร้นในการปกครองระบอบประชาธิปไตยและเทิดทูนชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ จะกระทำการใด ๆ ก่อนทำจะต้องพิจารณาให้รอบคอบเสียก่อนว่าสมควรหรือไม่สมควร ถูกหรือผิด ดีหรือไม่ดี

๓. ด้านการให้การศึกษา (Education)

สถาบันการศึกษาควรจัดการศึกษาโดยสอดแทรกธรรมะในหลักสูตรการศึกษา และสอดแทรกคุณธรรมให้สอดคล้องกับสังคมปัจจุบัน มุ่งเน้นให้นักศึกษาลดความโลภ อยากระบายของเขา ความอาฆาตพยาบาท คิดร้ายเบียดเบียนผู้อื่น และกระทำในสิ่งที่ถูกต้อง ดีงาม ซึ่งสามารถนำชีวิตไปสู่ความวิบัติได้ ลด ละ เลิก ในความโลภ ความโกรธ ความหลง หรือ ชี้นะ เน้นในสิ่งที่ถูกต้องดีงาม บอกถึงผลที่เกิดขึ้นจากความโลภ ความโกรธ และความหลง อธิบายถึงผลที่เกิดขึ้นจากความโลภ ความโกรธ และความหลง เป็นอย่างไร ส่งเสริม สนับสนุนให้นักศึกษาเห็นชอบในสิ่งที่ควรทำ และในสิ่งที่ถูกต้อง ประพฤติปฏิบัติในสิ่งที่ถูกที่ควร ให้ผู้ฟังเต็มใจที่จะปฏิบัติเอง ให้ตระหนักถึงสิ่งที่ชอบที่ควรประพฤติปฏิบัติในสิ่งที่ถูกต้องและดีงาม อาจไม่ใช่สิ่งที่ดีที่สุด แต่ควรเป็นสิ่งที่ถูกต้อง ไม่เดือดร้อนทั้งคนอื่น และตัวเรา อาจเริ่มง่าย ๆ จากตัวเราประพฤติตนตามหน้าที่ของเรา สิ่งที่เราควรทำและต้องทำ รู้ว่าหน้าที่เรานั้นคือสิ่งใด สอนให้เห็นว่าคนที่ทำดียอมได้สิ่งดี ผู้ที่ไม่ดียอมได้รับสิ่งที่ไม่ดี

นอกจากนี้ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บข้อมูลเพิ่มจากผู้ให้ข้อมูลหลัก โดยการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) จำนวน ๑๐ คน เพื่อทราบถึงวิธีการดำเนินการของรูปแบบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวพุทธจริยธรรมระดับอุดมศึกษาทั้ง ๓ ด้าน คือ ๑) ด้านกายสุจริต ประกอบด้วย ละเว้นจากการฆ่าสัตว์ตัดชีวิตผู้อื่น ละเว้นจากการลักทรัพย์ ละเว้นจากการประพฤติผิดในกาม ๒) ด้านวจีสุจริต อันประกอบด้วย ละเว้นจากการพูดเท็จ พูดโกหก ละเว้นจากการพูดส่อเสียด ละเว้นจากการพูดหยาบคาย และละเว้นจากการพูดเพ้อเจ้อ ๓) ด้านมโนสุจริต ประกอบด้วย ไม่โลภ คอยจ้องอยากได้ของผู้อื่น การไม่คิดร้ายเบียดเบียนผู้อื่น และการเห็นชอบตามคลองธรรม โดยพบว่าวิธีการดำเนินการของรูปแบบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวพุทธจริยธรรมระดับอุดมศึกษาในด้านกายสุจริต วจีสุจริต และมโนสุจริต มีดังต่อไปนี้

ด้านกายสุจริต

๑. รูปแบบด้านการให้การศึกษา (Education)

สถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษาควรกำหนดเป็นนโยบายลงในแผนยุทธศาสตร์ หรือแผนกลยุทธ์ของสถาบันการศึกษาในด้านการจัดการศึกษา แล้วถ่ายทอดลงสู่แผนปฏิบัติการประจำปี

ทั้งระดับสถาบันการศึกษา ระดับคณะวิชา ระดับสาขาวิชา และให้บุคลากรหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการนำไปปฏิบัติให้เป็นรูปธรรม^{๕๒๖} และมีการพัฒนา ปรับปรุงหลักสูตรการจัดการศึกษาของแต่ละสาขาวิชาชีพ โดยให้มีการบรรจุรายวิชาที่เกี่ยวกับความรู้คู่คุณธรรม จริยธรรม อยู่ในหมวดวิชาเฉพาะด้าน กลุ่มวิชาเอกบังคับ หรือกลุ่มวิชาแกน^{๕๒๗} รวมถึงจัดการเรียนการสอนทั้งในห้องเรียนและนอกห้องเรียนโดยมีการบูรณาการบรรยายในเนื้อหาทางทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการสังเกตของนักศึกษาจากสภาพเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน^{๕๒๘} และนำผลงานวิจัยทั้งของหน่วยงานต่าง ๆ ที่มีความเกี่ยวข้องกับเยาวชนกับสังคมปัจจุบันมาสอดแทรกในการจัดการเรียนการสอน^{๕๒๙} รวมถึงให้นักศึกษาได้เรียนรู้จากกรณีตัวอย่างโดยให้สมมติเรื่องขึ้นจากเหตุการณ์จริงแล้วหาสาเหตุ ผลที่เกิดขึ้น และแนวทางแก้ไข ทำให้นักศึกษามีมุมมองในมิติเรื่องนั้น ๆ ที่กว้างขึ้น^{๕๓๐} ตลอดจนใช้หลักธรรมทางพุทธศาสนาที่มุ่งเน้นให้คนเป็นคนดี เข้ามาสอดแทรกในการจัดการเรียนการสอน^{๕๓๑}

๒. รูปแบบด้านการฝึกอบรม (Training)

การฝึกอบรมนักศึกษาโดยมีจุดประสงค์เพื่อให้นักศึกษามีความรู้เพิ่มขึ้น (Knowledge) มีทักษะเพิ่มสูงขึ้น (Skill) มีความสามารถ (Ability) และมีเจตคติหรือทัศนคติ (Attitude)^{๕๓๒} จัดกิจกรรมในการพานักศึกษาไปทัศนศึกษาดูงาน เช่น โรงฆ่าสัตว์ ฟังการพิจารณาคดีของศาล เป็นต้น เพื่อให้นักศึกษาได้รับประสบการณ์ตรงในเรื่องที่มีความเกี่ยวข้องในการเรียน^{๕๓๓} รวมถึงฝึกอบรมทัศนคติที่ดีให้กับนักศึกษาโดยมุ่งเน้นไปที่การประพฤติปฏิบัติ มีแรงจูงใจในการปฏิบัติ เกิดการคล้อยตามในการปฏิบัติในสิ่งที่ดี เช่น การทำความประโยชน์ให้กับศาสนา เป็นต้น^{๕๓๔} นำทฤษฎีเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลปัจจุบันมาให้ซึมซับในจิตใจ เพื่อลดความอยากมีอยากได้^{๕๓๕} ตลอดจน จัดกิจกรรมการสาธิตให้นักศึกษาได้เกิดความเข้าใจได้โดยได้เห็น

^{๕๒๖} สนทนากลุ่มเฉพาะ รศ.ดร.สุรพล ราชภัณฑารักษ์, รองศาสตราจารย์ระดับ ๙, มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๑๕ มกราคม ๒๕๕๗.

^{๕๒๗} สนทนากลุ่มเฉพาะ รศ.ชลิตา ศรมณี, รองศาสตราจารย์ระดับ ๙, มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๑๕ มกราคม ๒๕๕๗

^{๕๒๘} สนทนากลุ่มเฉพาะ รศ.สุรพันธ์ ทับสุวรรณ, รองศาสตราจารย์ระดับ ๙, มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๑๕ มกราคม ๒๕๕๗

^{๕๒๙} สนทนากลุ่มเฉพาะ นางสาวชัชวราภรณ์ พัดเกิด, หัวหน้าสาขาวิชาการตลาด คณะบริหารธุรกิจ, สถาบันรัชต์ภาคย์, ๑๖ มกราคม ๒๕๕๗.

^{๕๓๐} สนทนากลุ่มเฉพาะ รศ.รุจิรา เตชขางกูร, รองศาสตราจารย์ระดับ ๙, มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๑๕ มกราคม ๒๕๕๗

^{๕๓๑} สนทนากลุ่มเฉพาะ นางสาวจิตราเลขา ทาสี, หัวหน้าสาขาวิชาการบัญชี คณะบริหารธุรกิจ, สถาบันรัชต์ภาคย์, ๑๖ มกราคม ๒๕๕๗.

^{๕๓๒} สนทนากลุ่มเฉพาะ รศ.ชลิตา ศรมณี, รองศาสตราจารย์ระดับ ๙, มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๑๕ มกราคม ๒๕๕๗

^{๕๓๓} สนทนากลุ่มเฉพาะ รศ.สุรพันธ์ ทับสุวรรณ, รองศาสตราจารย์ระดับ ๙, มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๑๕ มกราคม ๒๕๕๗

^{๕๓๔} สนทนากลุ่มเฉพาะ นางสาวจิตราเลขา ทาสี, หัวหน้าสาขาวิชาการบัญชี คณะบริหารธุรกิจ, สถาบันรัชต์ภาคย์, ๑๖ มกราคม ๒๕๕๗.

^{๕๓๕} สนทนากลุ่มเฉพาะ รศ.รุจิรา เตชขางกูร, รองศาสตราจารย์ระดับ ๙, มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๑๕ มกราคม ๒๕๕๗

จากการปฏิบัติจริง เช่น ดูขั้นตอนการฆ่าสัตว์ตั้งแต่สัตว์เล็ก ๆ ไปถึงสัตว์ใหญ่^{๕๓๖} สำหรับการมีกรรมมาก ในกามารมณ์ อาจส่งผลต่อสุขภาพได้ง่ายเพราะมีโรคที่เกิดขึ้นกับการมีเพศสัมพันธ์มากมาย^{๕๓๗} หรือ ยกตัวอย่างชี้ให้เห็นว่าการประพาศิตในกาม การผิดลูกผิดเมียผู้อื่นทำให้เกิดความเดือดร้อน ทั้งตัวเราที่ทำ และครอบครัวของคนที่เราทำ อาจทำให้ครอบครัวเขาแตกแยก^{๕๓๘} และส่งเสริมค่านิยมของสังคมไทยในเรื่องการมีผัวเดียว เมียเดียว ไม่ผิดลูกเมียผู้อื่น และชี้ให้เห็นถึงผลกระทบอันเกิดจากการประพาศิตในกาม^{๕๓๙}

๓. รูปแบบด้านการพัฒนา (Development)

การพัฒนานักศึกษา นั้นเป็นการทำให้นักศึกษาได้เกิดการปรับปรุง เปลี่ยนแปลงทำให้ดีขึ้นหรือเจริญขึ้น ซึ่งในที่นี้การพัฒนานักศึกษาเป็นการเปลี่ยนแปลงความรู้สึก อารมณ์ ความคิด การตัดสินใจ และพฤติกรรมของตัวนักศึกษาเองให้มีความเจริญ หรือดีขึ้นกว่าเดิมและสามารถเห็นเป็นรูปธรรมได้^{๕๔๐} ควรจัดกิจกรรมในการพัฒนานักศึกษาในเรื่องของแรงจูงใจที่ทำให้นักศึกษามีความสนใจที่อยากจะศึกษาและอยากปฏิบัติไม่ว่าจะเป็นในชั้นเรียนหรือนอกชั้นเรียน^{๕๔๑} ส่งเสริมให้นักศึกษาได้เป็นเยาวชนแห่งการเรียนรู้ รู้จักคิด รู้ถึงการตัดสินใจที่ถูกต้อง และประพฤติดุปฏิบัติในสิ่งที่ชอบ สิ่งที่ควร โดยเยาวชนจะต้องมีลักษณะ ใฝ่รู้ ใฝ่เรียน ใฝ่ใจในการแสวงหาความรู้ หมั่นศึกษาค้นคว้าด้วยความวิริยะ อุตสาหะ รู้ว่าสิ่งใดถูก สิ่งใดผิด สิ่งใดควรกระทำ หรือไม่ควรกระทำ^{๕๔๒} และนักศึกษารู้จักการควบคุมตนเองไม่ให้ประพฤติดุปฏิบัติในสิ่งที่ไม่ควรกระทำ หรือเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม การปฏิบัติของตนเองจากพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมไปสู่พฤติกรรมที่เหมาะสม^{๕๔๓} รวมถึงประยุกต์เหตุการณ์ในชีวิตประจำวันมาเป็นกรณีศึกษา เพื่อค้นหาปัญหาที่ต้องการแก้ไข วิเคราะห์ถึงสาเหตุของปัญหา เก็บรวบรวมข้อมูล ตั้งสมมติฐาน แล้วนำข้อมูลมาวิเคราะห์และสรุปผล^{๕๔๔} และให้นักศึกษาบริหารจัดการตนเอง โดยบันทึกติดตามตนเอง ว่ามีพฤติกรรมปฏิบัติเกี่ยวกับการฆ่าสัตว์ ตัดชีวิตผู้อื่น เบียดเบียนผู้อื่น ขโมยทรัพย์สินผู้อื่น หรือประพฤติดุในการผิดลูกผิดเมียผู้อื่นหรือไม่ หากมี

^{๕๓๖} สนทนากลุ่มเฉพาะ นายธีรพงษ์ คงตุก, อาจารย์ประจำคณะบริหารธุรกิจ, สถาบันรัชต์ภาคย์, ๑๖ มกราคม ๒๕๕๗.

^{๕๓๗} สนทนากลุ่มเฉพาะ นายปณิธิ นันทจันทร์, อาจารย์ประจำคณะวิศวกรรมศาสตร์, สถาบันรัชต์ภาคย์, ๑๖ มกราคม ๒๕๕๗.

^{๕๓๘} สนทนากลุ่มเฉพาะ นางสาวชिरาภรณ์ พัดเกิด, หัวหน้าสาขาวิชาการตลาด คณะบริหารธุรกิจ, สถาบันรัชต์ภาคย์, ๑๖ มกราคม ๒๕๕๗.

^{๕๓๙} สนทนากลุ่มเฉพาะ ผศ.दनัย ทองใหญ่, ผู้ช่วยศาสตราจารย์ระดับ ๘, มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๑๕ มกราคม ๒๕๕๗.

^{๕๔๐} สนทนากลุ่มเฉพาะ รศ.ชลิตา ศรมณี, รองศาสตราจารย์ระดับ ๙, มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๑๕ มกราคม ๒๕๕๗

^{๕๔๑} สนทนากลุ่มเฉพาะ รศ.สุรพันธ์ ทับสุวรรณ, รองศาสตราจารย์ระดับ ๙, มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๑๕ มกราคม ๒๕๕๗

^{๕๔๒} สนทนากลุ่มเฉพาะ รศ.รุจิรา เตชางกูร, รองศาสตราจารย์ระดับ ๙, มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๑๕ มกราคม ๒๕๕๗

^{๕๔๓} สนทนากลุ่มเฉพาะ นางสาวอัญชลี เกตุจันทร์, คณบดีคณะเทคโนโลยีสารสนเทศ, สถาบันรัชต์ภาคย์, ๑๖ มกราคม ๒๕๕๗

^{๕๔๔} สนทนากลุ่มเฉพาะ นางสาวชिरาภรณ์ พัดเกิด, หัวหน้าสาขาวิชาการตลาด คณะบริหารธุรกิจ, สถาบันรัชต์ภาคย์, ๑๖ มกราคม ๒๕๕๗.

การกระทำหรือไม่กระทำในสิ่งที่ถูกต้อง หรือไม่ถูกต้อง มีอะไรเป็นแรงจูงใจ เกิดจากสาเหตุอะไร^{๕๔๕} มีปัจจัยอะไรบ้างที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจประพฤติปฏิบัติ หาข้อสรุปและแนวทางแก้ไขที่สามารถแก้ไขได้ในเชิงรูปธรรม^{๕๔๖} แต่กระนั้นก็ตามควรอยู่ในความดูแลหรือการให้คำปรึกษา ชี้แนะ แนะนำ นักศึกษาตลอดเวลา มิใช่ให้นักศึกษาดำเนินการโดยลำพัง หรือปรึกษาเพื่อน ๆ^{๕๔๗} ตลอดจนจัดกิจกรรมทัศนศึกษาดูงานที่เกี่ยวข้องกับบทลงโทษของ การฆ่าชีวิตผู้อื่น การลักทรัพย์ เป็นอย่างไร หรือสถานพยาบาลผู้ติดเชื้ทางเพศสัมพันธ์เพื่อให้เห็นว่าเป็นอย่างไร และมุ่งเน้นให้นักศึกษารู้จักการกำกับตนเองไม่ให้ล่วงละเมิดผู้อื่นทางกาย รณรงค์การรักษาขนบธรรมเนียมประเพณีไทยให้มาก ๆ มีกิจกรรมต่อต้านผู้กระทำความผิดอย่างต่อเนื่อง เคารพในสิทธิส่วนตัว รู้จักบาปบุญคุณโทษ ไม่ทำให้ผู้อื่นต้องเดือดร้อนเพราะตน มีความโอ้อ้อมอารี รู้จักรักและสงสารผู้อื่นเหมือนกับที่รักตนเอง^{๕๔๘}

กล่าวโดยสรุป รูปแบบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวพุทธจริยธรรมระดับอุดมศึกษาด้านกายสุจริต อันประกอบด้วย การละเว้นจากการฆ่าสัตว์ตัดชีวิตผู้อื่น การละเว้นจากการลักทรัพย์ และการละเว้นจากการประพฤติผิดในกาม สามารถสรุปได้ ๓ รูปแบบ คือ ๑) รูปแบบด้านการให้การศึกษา ๒) รูปแบบด้านการฝึกอบรม และ ๓) รูปแบบด้านการพัฒนา ซึ่งผู้วิจัยได้แจกแจงตารางความถี่ของข้อมูลในการสนทนากลุ่มเฉพาะไว้ ดังนี้

ตารางที่ ๔.๘ รูปแบบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวพุทธจริยธรรมระดับอุดมศึกษาในด้านกายสุจริต โดยการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion)

ข้อที่	ประเด็น/ตัวบ่งชี้	ปริมาณ		
		ความถี่	รูป/คน	ร้อยละ
๑	ด้านการให้การศึกษา	๖	๑,๒,๓,๔,๗,๘	๖๐.๐๐
๒	ด้านการฝึกอบรม	๘	๒,๓,๔,๕,๗,๘,๙,๑๐	๘๐.๐๐
๓	ด้านการพัฒนา	๙	๑,๒,๓,๔,๕,๖,๗,๘,๙	๙๐.๐๐

จากตารางที่ ๔.๘ พบว่าผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) ได้นำเสนอแนวคิดรูปแบบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวพุทธจริยธรรมระดับอุดมศึกษาในด้านกายสุจริต ซึ่งผู้วิจัยสรุปเป็นประเด็นตัวบ่งชี้ด้วยการจัดลำดับความเหมาะสมจากมากไปหาน้อยตามลำดับ ดังนี้

ลำดับที่ ๑ ตัวบ่งชี้ด้านการพัฒนา

ลำดับที่ ๒ ตัวบ่งชี้ด้านการฝึกอบรม

ลำดับที่ ๓ ตัวบ่งชี้ทางการศึกษา

ดังนั้น จึงอาจกล่าวได้ว่ารูปแบบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวพุทธจริยธรรมระดับอุดมศึกษาในด้านกายสุจริต โดยจัดลำดับความเหมาะสมจากมากไปหาน้อย ดังนี้

^{๕๔๕} สนทนากลุ่มเฉพาะ ผศ.ตนิย ทองใหญ่, ผู้ช่วยศาสตราจารย์ระดับ ๘, มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๑๕ มกราคม ๒๕๕๗.

^{๕๔๖} สนทนากลุ่มเฉพาะ รศ.ดร.สุรพล ราชภัณฑารักษ์, รองศาสตราจารย์ระดับ ๙, มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๑๕ มกราคม ๒๕๕๗.

^{๕๔๗} สนทนากลุ่มเฉพาะ นายธีรพงษ์ คงตุก, อาจารย์ประจำคณะบริหารธุรกิจ, สถาบันรัชต์ภาคย์, ๑๖ มกราคม ๒๕๕๗.

^{๕๔๘} สนทนากลุ่มเฉพาะ นางสาวจิตรา เลขา ทาสี, หัวหน้าสาขาวิชาการบัญชี คณะบริหารธุรกิจ, สถาบันรัชต์ภาคย์, ๑๖ มกราคม ๒๕๕๗.

๑. รูปแบบด้านการพัฒนา (Development)

๑.๑ พัฒนาให้นักศึกษา เปลี่ยนแปลงความรู้สึก อารมณ์ ความคิด การตัดสินใจ และพฤติกรรมให้มีความเจริญหรือดีขึ้น

๑.๒ จัดกิจกรรมที่สร้างแรงจูงใจ หรือสิ่งเร้าที่ให้นักศึกษาอยากที่จะศึกษาเรียนรู้ และอยากปฏิบัติเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในด้านความรู้สึกและอารมณ์ของนักศึกษาอย่างต่อเนื่อง

๑.๓ ส่งเสริมให้นักศึกษารู้จักคิด รู้ตัดสินใจ ประพฤติปฏิบัติในสิ่งที่ชอบ สิ่งที่ดี เพื่อนำความรู้ไปใช้ให้เกิดประโยชน์ในการพัฒนาตนเอง พัฒนางาน และพัฒนาสังคมต่อไป

๑.๔ ให้นักศึกษารู้จักการควบคุมตนเองไม่ประพฤติปฏิบัติในสิ่งที่ไม่ดี และเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมปฏิบัติของตนเองจากพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมไปสู่พฤติกรรมที่เหมาะสม และเปรียบเทียบผลที่เกิดขึ้นระหว่างผลของการทำดี กับ ผลของการทำไม่ดี

๑.๕ ประยุกต์เรื่องราวหรือเหตุการณ์ในชีวิตประจำวันมาเป็นกรณีศึกษา เพื่อให้ นักศึกษาค้นหาปัญหาที่ต้องการแก้ไข วิเคราะห์ถึงสาเหตุของปัญหา เก็บรวบรวมข้อมูล ตั้งสมมติฐาน แล้วนำข้อมูลมาวิเคราะห์และสรุปผล

๑.๖ ให้นักศึกษาบริหารจัดการตนเอง โดยมีการบันทึกติดตามตนเอง ว่ามีพฤติกรรม การปฏิบัติเกี่ยวกับในสิ่งที่ถูกต้อง หรือไม่ถูกต้อง มีอะไรเป็นแรงจูงใจ เกิดจากสาเหตุอะไร มีปัจจัย อะไรบ้างที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจประพฤติปฏิบัติ หาข้อสรุปและแนวทางแก้ไข และอยู่ในการดูแล ให้คำปรึกษา ชี้แนะ แนะนำ จากบิดา มารดา ผู้ปกครอง ครู อาจารย์

๑.๗ จัดกิจกรรมทัศนศึกษาที่เกี่ยวข้องกับบทลงโทษของการฆ่าชีวิต หรือเบียดเบียน ผู้อื่น การลักทรัพย์ เป็นอย่างไร หรือสถานพยาบาลผู้ติดเชื้อทางเพศสัมพันธ์เพื่อให้เห็นว่าเป็นอย่างไร

๑.๘ จัดกิจกรรมที่มุ่งเน้นให้นักศึกษารู้จักการกำกับตนเองไม่ให้ล่วงละเมิดผู้อื่น ทางกาย วรรณะการรักษาขนบธรรมเนียมประเพณีไทย เคารพในสิทธิส่วนบุคคล ไม่ทำให้ผู้อื่นต้องเดือดร้อนเพราะตน รู้จักบาปบุญคุณโทษ โอบอ้อมอารี รู้จักรักผู้อื่น สงสารผู้อื่นเหมือนกับที่รักตนเอง

๒. รูปแบบด้านการฝึกอบรม (Training)

๒.๑ จัดการเรียนรู้เพื่อให้นักศึกษามีความรู้ (Knowledge) มีทักษะ (Skill) มีความสามารถ (Ability) มีทัศนคติ (Attitude) เพิ่มขึ้น และปรับเปลี่ยนแนวคิด พฤติกรรมให้ดีขึ้น

๒.๒ จัดกิจกรรมทัศนศึกษาดูงาน เพื่อให้ นักศึกษาได้รับประสบการณ์ตรง ทราบถึง สภาพความเป็นจริง เกิดความเข้าใจ เกิดทักษะ เกิดทัศนคติในแนวคิดต่าง ๆ เพื่อให้เกิดการประพฤติ ปฏิบัติในสิ่งที่ถูกต้อง

๒.๓ ใช้หลักธรรมทางพุทธศาสนาเป็นหลักในการดำเนินชีวิต เพื่อให้เป็นบุคคลที่มีความสมบูรณ์ทั้งกาย วาจา จิตใจ

๒.๔ ฝึกอบรมนักศึกษาให้มีทัศนคติที่ดีโดยมุ่งเน้นไปที่การประพฤติปฏิบัติ มีแรงจูงใจ ที่จะปฏิบัติ และเกิดการคล้อยตามในการปฏิบัติในสิ่งที่ดี เช่น การนั่งสมาธิ เป็นต้น

๒.๕ นำทฤษฎีเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลปัจจุบัน มาฝึกอบรมนักศึกษาให้ซึมซับในจิตใจ และเกิดการปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม

๒.๖ จัดกิจกรรมในเรื่องของการสาธิตให้นักศึกษาได้เรียนรู้ ได้เกิดความเข้าใจซึ่งได้เห็นจากการปฏิบัติจริง

๒.๗ ยกตัวอย่างสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคมปัจจุบัน ทั้งเรื่องของการฆ่าสัตว์ตัดชีวิต ผู้อื่น เบียดเบียนผู้อื่น การลักขโมย หรือการประพฤติผิดในเรื่องของการผิดลูกผิดเมียผู้อื่น ซึ่งจะมีผล

ทำให้เกิดความเดือดร้อน ทั้งต่อตัวเรา ครอบครัว สังคม และส่งเสริมค่านิยมของสังคมไทยที่เน้นในเรื่องการมีผิวเดียว เมียเดียว ไม่ผิดลูกเมียผู้อื่น

๓. รูปแบบด้านการให้การศึกษา (Education)

๓.๑ กำหนดนโยบายในแผนยุทธศาสตร์ แผนกลยุทธ์ แผนปฏิบัติการประจำปีของสถาบันการศึกษา ทั้งระดับสถาบันการศึกษา คณะวิชา สาขาวิชา โดยให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการปฏิบัติเพื่อให้นักศึกษาให้มีจิตสำนึกและการประพฤติปฏิบัติแต่ในสิ่งที่ดีงาม

๓.๒ พัฒนา ปรับปรุงหลักสูตรการจัดการศึกษาทุกสาขาวิชา โดยให้มีวิชาที่เกี่ยวกับความรู้คู่คุณธรรม จริยธรรม ซึ่งอยู่ในหมวดวิชาเฉพาะด้าน กลุ่มวิชาเอกบังคับ และนับหน่วยกิต

๓.๓ จัดการเรียนการสอนโดยบูรณาการการสอน ดังนี้

๓.๓.๑ บรรยายเนื้อหาเกี่ยวกับการสังเกตของนักศึกษาจากสภาพเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น

๓.๓.๒ ให้นักศึกษาใช้กระบวนการคิดวิเคราะห์เพื่อตีความเรื่องต่าง ๆ แล้วสรุปข้อมูลโดยการอภิปรายเป็นแบบระดมสมอง และประเมินผลการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์

๓.๔ นำผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมาสอดแทรกในการจัดการเรียนการสอนเพื่อให้นักศึกษาได้ศึกษาเรียนรู้เพิ่มเติม

๓.๕ ใช้กรณีตัวอย่างโดยสมมติเรื่องขึ้นจากเหตุการณ์จริงแล้วหาสาเหตุ ผลที่เกิดขึ้น และแนวทางแก้ไข

๓.๖ ใช้หลักธรรมทางพุทธศาสนาเข้ามาสอดแทรกในการจัดการเรียนการสอน

ด้านวจีสุจริต

๑. รูปแบบด้านการให้การศึกษา (Education)

จัดการเรียนการสอนโดยมุ่งเน้นให้นักศึกษาไม่พูดเท็จ พูดส่อเสียด พูดจาหยาบค้าย พูดเพื่อเจ้า โดยใช้การสอนแบบสถานการณ์จำลอง เพื่อให้นักศึกษาได้เรียนรู้ถึงสภาพในความเป็นจริง และเกิดกระบวนการคิดอย่างมีเหตุ มีผลอย่างรอบคอบ^{๕๔๙} สอดแทรกหลักธรรมทางพุทธศาสนา เข้ามาบูรณาการในการจัดการเรียนการสอน เพราะการไม่พูดเท็จเป็นการสร้างความน่าเชื่อถือให้กับตนเองในการดำรงชีวิตประจำวันอย่างถูกต้อง^{๕๕๐} รวมถึง เพิ่มเติมในเรื่องของการสาธิตเพื่อให้นักศึกษาได้มีการศึกษาหาความรู้จากการปฏิบัติจริงด้วยตนเอง ซึ่งจะทำให้เกิดความรู้ความเข้าใจในเรื่องที่เรียนหรือการปฏิบัตินั้น ๆ อย่างชัดเจน โดยเฉพาะการพูดคำส่อเสียด คำหยาบค้าย^{๕๕๑} หรืออาจมีกิจกรรมการเรียนรู้ให้นักศึกษาเปรียบเทียบระหว่างการพูดที่ดี และการพูดที่ไม่ดี และให้นักศึกษาวิเคราะห์ สังเคราะห์ และสรุปอภิปรายร่วมกันเพื่อการประพฤติปฏิบัติที่ถูกต้องควรเป็นอย่างไร^{๕๕๒} หรือใช้สุภาษิตโบราณที่กล่าวไว้ว่า “สำเนียงส่อภาษา กิริยาส่อสกุล” มาเปรียบเทียบในการจัดการเรียนการสอน ซึ่งเป็นการบอกให้รู้ถึงที่มาของเรา ไม่มีใครชอบคำดี คำต่ำ มีแต่ชอบ

^{๕๔๙} สนทนากลุ่มเฉพาะ ผศ.दनัย ทองใหญ่, ผู้ช่วยศาสตราจารย์ระดับ ๘, มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๑๕ มกราคม ๒๕๕๗.

^{๕๕๐} สนทนากลุ่มเฉพาะ นายปณิธิ นันทจันทร์, อาจารย์ประจำคณะวิศวกรรมศาสตร์, สถาบันรัชต์ภาคย์, ๑๖ มกราคม ๒๕๕๗.

^{๕๕๑} สนทนากลุ่มเฉพาะ นางสาวอัญชลี เกตุจันทร์, คณบดีคณะเทคโนโลยีสารสนเทศ, สถาบันรัชต์ภาคย์, ๑๖ มกราคม ๒๕๕๗

^{๕๕๒} สนทนากลุ่มเฉพาะ รศ.สุรพันธ์ ทับสุวรรณ, รองศาสตราจารย์ระดับ ๙, มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๑๕ มกราคม ๒๕๕๗

คำชื่นชม^{๕๕๓} หรือแม้กระทั่งการพูดเพื่อเจอกับบุคคลอื่น บุคคลนั้น ๆ ย่อมไม่ชอบ ถ้าเป็นนักศึกษาเอง มีบุคคลอื่นมาพูดส่อเสียด หรือคำหยาบคาย พูดเพื่อเจอกับเรา ก็ไม่ชอบเช่นกัน ดังนั้น เราควรพูดจาไพเราะ น่าฟัง ยิ่งทำให้ตัวของนักศึกษามีคุณค่า บุคคลอื่นก็อยากคุยด้วย^{๕๕๔}

๒. รูปแบบด้านการฝึกอบรม (Training)

ในบรรดาข้อทั้ง ๕ ข้อ ข้อ ๔ เป็นสิ่งที่ปฏิบัติยากที่สุด ดังนั้น ควรอธิบายหรือบรรยายให้กับนักศึกษาทราบว่า การพูดมาก ย่อมผิดมาก การพูดน้อย ย่อมผิดน้อย การไม่พูด ย่อมไม่ผิด มีสติในทุกคำพูดที่พูดออกไป ถึงว่าแม้จะเป็นคนดี แต่ถ้าพูดจาไม่ดี เสน่ห์ก็จะหมดไป^{๕๕๕} หรือเปรียบเทียบระหว่างการพูดความจริงกับการพูดเท็จ ความจริงก็คือ ความจริง หากมีปัญหาที่จะแก้ไขทันเวลา การพูดเท็จ เมื่อเวลาผ่านไปเมื่อมีปัญหาอาจจะแก้ไขไม่ทันเวลาก็ได้ อาจเกิดความเสียหายได้^{๕๕๖} รวมถึง ควรมีการจัดกิจกรรมการฝึกในเรื่องของการเปลี่ยนแปลงทัศนคติโดยให้นักศึกษาอภิปรายและสรุปเกี่ยวกับคำที่ไม่สมควรพูด^{๕๕๗} ให้นักศึกษาใช้ปัญญาในการคิดพิจารณาอย่างรอบคอบว่าสิ่งไหนควรพูดหรือไม่ควรพูด โดยนำกรณีศึกษาจากเหตุการณ์ในปัจจุบันมาปรับประยุกต์ใช้ในกระบวนการคิด การตัดสินใจ และการกระทำ^{๕๕๘} ซึ่งนักศึกษาไม่สมควรนำคำหยาบหรือคำเพื่อเจอบมาใช้ในชีวิตประจำวัน^{๕๕๙} ดังนั้น ละเว้นการพูดคำหยาบ ละเว้นการพูดเพื่อเจอบก็เป็นสิ่งที่ดี ผู้ที่พัฒนาแล้วมีปัญหาแล้วควรไตร่ตรองความเหมาะสมในการพูด เพราะจะเป็นหนทางนำไปสู่ความเจริญความมีวัฒนธรรมที่ดี สมกับได้ชื่อว่าเป็นปัญญาชนที่มีการพัฒนาแล้ว^{๕๖๐}

๓. รูปแบบด้านการพัฒนา (Development)

เรื่องการพัฒนาให้นักศึกษาในด้านนี้เป็นความต่อเนื่องจากการให้การศึกษาและการอบรม เพราะเป็นการพัฒนาที่ตัวของนักศึกษาเองและสามารถเห็นเป็นรูปธรรมได้ เพราะเป็นการเปลี่ยนแปลงในเรื่องของความรู้สึก อารมณ์ ความคิด การตัดสินใจ และพฤติกรรมของตัวนักศึกษาเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนไปในทางที่ดี และมีความเจริญก้าวหน้าเกิดขึ้น^{๕๖๑} ซึ่งบิดา มารดา ผู้ปกครอง ครู อาจารย์ ควรชี้แนะ แนะนำให้นักศึกษาทราบว่า “ก่อนพูด เราเป็นนาย หลังพูดเราเป็น

^{๕๕๓} สนทนากลุ่มเฉพาะ รศ.รุจิรา เตชางกูร, รองศาสตราจารย์ระดับ ๙, มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๑๕ มกราคม ๒๕๕๗

^{๕๕๔} สนทนากลุ่มเฉพาะ นายธีรพงษ์ คงตุก, อาจารย์ประจำคณะบริหารธุรกิจ, สถาบันรัชต์ภาคย์, ๑๖ มกราคม ๒๕๕๗.

^{๕๕๕} สนทนากลุ่มเฉพาะ รศ.รุจิรา เตชางกูร, รองศาสตราจารย์ระดับ ๙, มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๑๕ มกราคม ๒๕๕๗

^{๕๕๖} สนทนากลุ่มเฉพาะ นางสาวจิตรเลขา ทาสี, หัวหน้าสาขาวิชาการบัญชี คณะบริหารธุรกิจ, สถาบันรัชต์ภาคย์, ๑๖ มกราคม ๒๕๕๗.

^{๕๕๗} สนทนากลุ่มเฉพาะ ผศ.दनัย ทองใหญ่, ผู้ช่วยศาสตราจารย์ระดับ ๘, มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๑๕ มกราคม ๒๕๕๗.

^{๕๕๘} สนทนากลุ่มเฉพาะ รศ.ดร.สุรพล ราชภัณฑารักษ์, รองศาสตราจารย์ระดับ ๙, มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๑๕ มกราคม ๒๕๕๗.

^{๕๕๙} สนทนากลุ่มเฉพาะ รศ.สุรพันธ์ ทับสุวรรณ, รองศาสตราจารย์ระดับ ๙, มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๑๕ มกราคม ๒๕๕๗

^{๕๖๐} สนทนากลุ่มเฉพาะ นายปณิธิ นันทจันทร์, อาจารย์ประจำคณะวิศวกรรมศาสตร์, สถาบันรัชต์ภาคย์, ๑๖ มกราคม ๒๕๕๗.

^{๕๖๑} สนทนากลุ่มเฉพาะ รศ.ชลิตา ศรมณี, รองศาสตราจารย์ระดับ ๙, มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๑๕ มกราคม ๒๕๕๗

ข่าว” คือ การบอกให้รู้ว่า หากจะพูดอะไรให้คิดก่อนพูด^{๕๖๒} หรือมีการเปรียบเทียบจากนิทาน เช่น เรื่องเด็กเลี้ยงแกะ โดยชี้ให้เห็นว่าถ้านักศึกษาพูดเท็จ ต่อไปจะไม่มีใครเชื่อถือในสิ่งที่เราพูดแม้เรื่องที่เราพูดจะถูกต้องเป็นความจริงก็ตาม^{๕๖๓} ดังนั้น การพูดส่อเสียดมักทำให้เกิดความแตกแยกเป็นสิ่งที่ไม่ควรกระทำเป็นอย่างยิ่งเพราะจะทำให้เกิดความเสียหายให้กับบุคคลที่อยู่รอบข้าง^{๕๖๔} สำหรับการพูดคำหยาบก็เป็นปัญหาอย่างยิ่งในสังคมไทยในปัจจุบันในเวทีของการพูดในที่ชุมชน ซึ่งควรมุ่งเน้นให้นักศึกษารู้จักควบคุมตนเอง โดยไม่ให้ความโกรธหรือกิเลสทั้งหลายมาครอบงำจิตใจทำให้เราพูดไปในสิ่งที่ไม่ดี และกำกับตนเองมิให้แสดงพฤติกรรมในสิ่งที่ไม่ถูกต้อง^{๕๖๕} ใช้สติในการคิด ในการพูด ว่าสิ่งที่พูดนั้น สมควรพูดหรือไม่^{๕๖๖} ตลอดจนควรให้นักศึกษาตระหนักโดยให้ความสนใจ เอาใจใส่ เรียนรู้ รับรู้ในเหตุการณ์หรือปรากฏการณ์ หรือพฤติกรรมของบุคคลต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในสังคมทั้งที่สามารถเห็นเป็นรูปธรรมหรือนามธรรม ซึ่งนักศึกษาจะต้องสังเกตและศึกษาให้รอบคอบ เพื่อที่จะวิเคราะห์หาสาเหตุ ผลดี ผลเสียที่เกิดขึ้นทั้งในระยะยาว และระยะสั้น ในเรื่องของการพูดในสิ่งที่ไม่ดี แล้วนำข้อมูลหรือหลักฐานมาสนับสนุนเพื่อที่จะนำมาสรุปในพัฒนาตนเอง ไม่ให้พูดเท็จ หรือละเว้นการพูดโกหก การไม่พูดส่อเสียด การไม่พูดหยาบคาย หรือไม่พูดจาเหลวไหลไร้สาระ เพื่อเจ้า^{๕๖๗}

กล่าวโดยสรุป รูปแบบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวพุทธจริยธรรมระดับอุดมศึกษาในด้านวจีสัจริต ประกอบด้วย ละเว้นจากการพูดเท็จ ละเว้นจากการพูดคำส่อเสียด ละเว้นจากการพูดคำหยาบ และละเว้นจากการพูดเพื่อเจ้า ไร้สาระ สามารถสรุปได้ ๓ รูปแบบ คือ ๑) รูปแบบด้านการให้การศึกษา ๒) รูปแบบด้านการฝึกอบรม และ ๓) รูปแบบด้านการพัฒนา ซึ่งผู้วิจัยได้แจกแจงตารางความถี่ของข้อมูลในการสนทนากลุ่มเฉพาะไว้ ดังนี้

ตารางที่ ๔.๙ รูปแบบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวพุทธจริยธรรมระดับอุดมศึกษาในด้านวจีสัจริต โดยการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion)

ข้อที่	ประเด็น/ตัวบ่งชี้	ปริมาณ		
		ความถี่	รูป/คน	ร้อยละ
๑	ด้านการให้การศึกษา	๖	๓,๔,๕,๖,๙,๑๐	๖๐.๐๐
๒	ด้านการฝึกอบรม	๖	๑,๓,๔,๕,๘,๑๐	๖๐.๐๐
๓	ด้านการพัฒนา	๗	๒,๓,๕,๖,๘,๙,๑๐	๗๐.๐๐

^{๕๖๒} สนทนากลุ่มเฉพาะ นายธีรพงษ์ คงตุก, อาจารย์ประจำคณะบริหารธุรกิจ, สถาบันรัชต์ภาคย์, ๑๖ มกราคม ๒๕๕๗.

^{๕๖๓} สนทนากลุ่มเฉพาะ นางสาวอัญชลี เกตุจันทร์, คณบดีคณะเทคโนโลยีสารสนเทศ, สถาบันรัชต์ภาคย์, ๑๖ มกราคม ๒๕๕๗

^{๕๖๔} สนทนากลุ่มเฉพาะ นายปณิธิ นันทจันทร์, อาจารย์ประจำคณะวิศวกรรมศาสตร์, สถาบันรัชต์ภาคย์, ๑๖ มกราคม ๒๕๕๗.

^{๕๖๕} สนทนากลุ่มเฉพาะ ผศ.ดนัย ทองใหญ่, ผู้ช่วยศาสตราจารย์ระดับ ๘, มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๑๕ มกราคม ๒๕๕๗.

^{๕๖๖} สนทนากลุ่มเฉพาะ รศ.สุรพันธ์ ทับสุวรรณ์, รองศาสตราจารย์ระดับ ๙, มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๑๕ มกราคม ๒๕๕๗

^{๕๖๗} สนทนากลุ่มเฉพาะ นางสาวชिरาภรณ์ พัดเกิด, หัวหน้าสาขาวิชาการตลาด คณะบริหารธุรกิจ, สถาบันรัชต์ภาคย์, ๑๖ มกราคม ๒๕๕๗.

จากตารางที่ ๔.๙ พบว่าผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) ได้นำเสนอแนวคิดรูปแบบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวพุทธจริยธรรมระดับอุดมศึกษาในด้านวจีสัจริต ซึ่งผู้วิจัยสรุปเป็นประเด็นตัวบ่งชี้ด้วยการจัดลำดับความเหมาะสมจากมากไปหาน้อยตามลำดับ ดังนี้

ลำดับที่ ๑ ตัวบ่งชี้ด้านการพัฒนา

ลำดับที่ ๒ ตัวบ่งชี้ด้านการศึกษา

ลำดับที่ ๓ ตัวบ่งชี้ด้านการฝึกอบรม

ดังนั้น จึงอาจกล่าวได้ว่ารูปแบบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวพุทธจริยธรรมระดับอุดมศึกษาในด้านวจีสัจริต โดยจัดลำดับความเหมาะสมจากมากไปหาน้อย ดังนี้

๑. รูปแบบด้านการพัฒนา (Development)

๑.๑ การพัฒนานักศึกษาเป็นการเปลี่ยนแปลงในเรื่องของความรู้สึก อารมณ์ ความคิด การตัดสินใจ และพฤติกรรมของตัวนักศึกษาเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนไปในทางที่ดี

๑.๒ บิดา มารดา ผู้ปกครอง ครู อาจารย์ ควรชี้แนะให้นักศึกษารู้จักการพัฒนาตนเองโดยให้คิดก่อนพูด หรือใช้การเปรียบเทียบการพูดกับนิทาน เช่น เรื่องเด็กเลี้ยงแกะ โดยชี้ให้เห็นว่าถ้านักศึกษาพูดเท็จ ต่อไปจะไม่มีใครเชื่อถือในสิ่งที่เราพูดแม้เรื่องที่เราพูดจะถูกต้อง เป็นความจริงก็ตาม หรือยกตัวอย่างการพูดส่อเสียด พูดคำหยาบคาย พูดเพื่อเจ้ากับนักศึกษาแล้ว นักศึกษารู้สึกอย่างไร มีโทษอย่างไร สังคมจะเกิดอะไรขึ้น มีผลอย่างไร

๑.๓ จัดกิจกรรมที่มุ่งเน้นให้นักศึกษารู้จักการควบคุมตนเอง โดยไม่ให้ความโกรธหรือกิเลสทั้งหลายมาครอบงำจิตใจทำให้เราพูดไปในสิ่งที่ไม่ดี และกำกับตนเองมิให้แสดงพฤติกรรมในสิ่งที่ไม่ถูกต้อง เช่น การพูดโกหก การพูดส่อเสียด การพูดหยาบคาย การนินทาว่าร้ายผู้อื่น เป็นต้น และให้ใช้สติในการคิด ในการพูด ว่าสิ่งที่พูดนั้น สมควรพูดหรือไม่

๑.๔ ส่งเสริม สนับสนุนให้นักศึกษาเกิดความตระหนักโดยให้ความสนใจ เอาใจใส่ เรียนรู้ รับรู้ในเหตุการณ์หรือปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในสังคมปัจจุบัน รู้จักการใช้การสังเกต ศึกษาให้รอบคอบ วิเคราะห์หาสาเหตุ ผลดี ผลเสียที่เกิดขึ้น หาข้อมูลหรือหลักฐานมาสนับสนุนเพื่อนำมาสรุปในพัฒนาตนเองในเรื่องการพูดอย่างต่อเนื่อง และนำไปใช้กับการดำเนินชีวิตให้ถูกต้อง

๑.๕ จัดกิจกรรมโดยการให้นักศึกษาไปทัศนศึกษา หรือดูวีดิทัศน์ ของบุคคลที่มีปัญหาทางจิตใจ แล้วมีอาการพูดจาคนเดียว พูดตลอดเวลา พูดไปเรื่อย ๆ พูดไม่รู้เรื่อง เพื่อให้นักศึกษาได้เกิดความคิดอย่างเป็นระบบ และสามารถนำไปปฏิบัติได้อย่างถูกต้อง

๒. รูปแบบด้านการให้การศึกษา (Education)

๒.๑ จัดการเรียนการสอนโดยมุ่งเน้นให้นักศึกษาไม่พูดเท็จ พูดโกหก พูดส่อเสียด พูดจาหยาบคาย พูดเพื่อเจ้า ไร้สาระ โดยใช้การสอนแบบสถานการณ์จำลอง เพื่อให้นักศึกษาได้เรียนรู้ถึงสภาพในความเป็นจริง และเกิดกระบวนการคิดในการพิจารณาเรื่องต่าง ๆ อย่างมีเหตุ มีผล ไตร่ตรองอย่างรอบคอบว่าสิ่งไหนควรกระทำ สิ่งไหนไม่ควรกระทำ และมีการประเมินผลการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง

๒.๒ นำหลักธรรมทางพุทธศาสนาเข้ามามีบทบาทในการจัดการเรียนการสอนโดยมุ่งเน้นให้นักศึกษาประพฤติปฏิบัติในสิ่งที่ดีงาม ดำรงชีวิตประจำวันอย่างถูกต้อง

๒.๓ จัดการเรียนการสอนในรูปแบบของการสาธิตเพื่อให้นักศึกษาได้มีการศึกษาหาความรู้จากการปฏิบัติจริงด้วยตนเอง เกิดความเข้าใจในเรื่องที่เรียนหรือการปฏิบัติอย่างชัดเจน โดยเฉพาะการพูดคำส่อเสียด คำหยาบคาย หรือคำด่า ซึ่งบุคคลที่พูดจะทำให้ดูเป็นคนที่ไม่ได้รับการศึกษาไม่น่าเชื่อถือ

๒.๔ จัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้นักศึกษาเปรียบเทียบระหว่างการไม่พูดโกหก ไม่พูด ส่อเสียด ไม่พูดหยาบคาย และไม่พูดเพื่อเจ้า กับการพูดโกหก พูดส่อเสียด พูดหยาบคาย และพูด เพื่อเจ้า ก่อให้เกิดผลดี ผลเสียอย่างไร โดยให้นักศึกษาวิเคราะห์ สังเคราะห์ และสรุปอภิปรายร่วมกัน เพื่อการประพฤติปฏิบัติที่ถูกต้องควรเป็นอย่างไร หรืออาจนำภาพยนตร์ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องการพูดมา ให้นักศึกษาได้ดูเพื่อเกิดกระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณ หรือใช้สุภาษิตของไทยมาเปรียบเทียบ ในการจัดการเรียนการสอนเพิ่มเติม

๒.๕ ชี้แนะ แนะนำให้นักศึกษาทราบว่าการพูดส่อเสียด หรือพูดจาด้วยคำหยาบคาย หรือแม้กระทั่งการพูดเพื่อเจ้ากับบุคคลอื่น บุคคลนั้น ๆ ย่อมไม่ชอบ ถ้าเป็นนักศึกษาเองมีบุคคลอื่น มาพูดส่อเสียด หรือคำหยาบคาย พูดเพื่อเจ้ากับเรา ก็ไม่ชอบเช่นกัน ดังนั้น เราควรพูดจาไพเราะ น่าฟัง มีคุณค่า บุคคลอื่นก็อยากคุยด้วย

๓. รูปแบบด้านการฝึกอบรม (Training)

๓.๑ อธิบายหรือบรรยายให้กับนักศึกษาทราบว่า การพูดมาก ย่อมผิดมาก การพูด น้อย ย่อมผิดน้อย การไม่พูด ย่อมไม่ผิด ซึ่งนักศึกษาควรมีสติในทุกคำพูดที่พูดออกไป หรือ เปรียบเทียบการพูดกับสุภาษิตไทย

๓.๒ นำหลักธรรมทางพุทธศาสนาเข้ามาปรับประยุกต์ใช้การปฏิบัติจริง โดยให้ นักศึกษาเปรียบเทียบระหว่างการพูดความจริงกับการพูดเท็จ ความจริงก็คือ ความจริง หากมีปัญหา ก็ จะแก้ไขทันเวลา การพูดเท็จ เมื่อเวลาผ่านไปเมื่อมีปัญหาอาจแก้ไขไม่ทันเวลาเกิดความเสียหายได้ พลาดโอกาสได้ เสียเวลา หากพูดเท็จบ่อยครั้ง อาจติดเป็นนิสัย จะไม่มีใครเชื่อถือ

๓.๓ จัดกิจกรรมการฝึกในเรื่องของการเปลี่ยนแปลงทัศนคติของนักศึกษาโดยใช้ วิธีการอภิปรายและสรุปผลเกี่ยวกับคำที่ไม่สมควรพูด เช่น การพูดคำส่อเสียด คำหยาบคาย หรือ พูดเพื่อเจ้า และชี้แนะ แนะนำให้นักศึกษาได้ทราบถึงผลกระทบในทางลบที่เกิดจากการพูดในสิ่งที่ไม่ดี

๓.๔ จัดกิจกรรมเพื่อให้นักศึกษาได้ใช้ปัญญาในการคิดอย่างรอบคอบว่าสิ่งไหนควร พูดหรือไม่ควรพูด โดยใช้กรณีศึกษาจากเหตุการณ์ในปัจจุบันมาปรับประยุกต์ใช้ในกระบวนการคิด การตัดสินใจ และการกระทำในชีวิตประจำวัน และให้ใช้สติในการคิด ในการปฏิบัติ

๓.๕ ชี้แนะ แนะนำ ให้นักศึกษาทราบว่าการละเว้นจากการพูดเท็จ ละเว้นการพูด ส่อเสียด ละเว้นการพูดคำหยาบ และละเว้นจากการพูดเพื่อเจ้า เป็นสิ่งที่ดีและควรยึดถือปฏิบัติ เพราะจะเป็นหนทางนำไปสู่ความเจริญความมีวัฒนธรรมที่ดี

ด้านมโนสุจริต

๑. รูปแบบด้านการให้การศึกษา (Education)

นักศึกษาต้องมีการคิดอย่างมีวิจารณญาณ โดยมีประเด็นในการคิดอย่างชัดเจน คิดรอบคอบในการพิจารณาสิ่งต่าง ๆ อย่างมีเหตุและมีผล กว้างขวาง ไตร่ตรองทั้งทางด้านที่เป็นคุณ เป็นโทษที่จะเกิดขึ้น และประเมินทางเลือก สรุปความเห็นตามประเด็นที่คิดว่าสมควรกระทำ หรือไม่ สมควรกระทำ^{๕๖๘} โดยนำกรณีปัญหาที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน แล้วนำมาวิเคราะห์ข้อเท็จจริงก่อนเกิด ปัญหาขึ้นมา รู้ว่าใครทำอะไร เมื่อใด ที่ไหน เพราะเหตุใดจึงเกิดปัญหา และมีมุมมองของปัญหาที่ ขัดแย้งกันอย่างไร เกิดจากสาเหตุอะไร แล้วมาระดมสมองเพื่อหาวิธีแก้ปัญหารวมถึงหาทางเลือก

^{๕๖๘} สนทนากลุ่มเฉพาะ นายธีรพงษ์ คงตุก, อาจารย์ประจำคณะบริหารธุรกิจ, สถาบันรัชต์ภาคย์, ๑๖ มกราคม ๒๕๕๗.

วิธีการแก้ปัญหาอย่างหลากหลายวิธี เพื่อให้ได้มาซึ่งวิธีการแก้ปัญหาที่ดีที่สุด และเหมาะสมที่สุด^{๕๖๙} ใช้ปัญญาในการคิดพิจารณาด้วยความเห็นชอบซึ่งเป็นเรื่องของการเห็นชอบตามคลองธรรม โดยให้นักศึกษาได้มีการแสดงบทบาทสมมติที่มีความใกล้เคียงกับสภาพความเป็นจริงที่เกิดขึ้นในปัจจุบันและมีการเปรียบเทียบ เช่น คนที่ดื่มสุรา เล่นการพนัน กับคนที่ไม่ดื่มสุรา กับไม่เล่นการพนัน มีข้อดี หรือข้อเสียอย่างไร ก่อให้เกิดปัญหาอย่างไร^{๕๗๐} แต่กระนั้นก็ตามก็ควรพิจารณาถึงปัจจัยอื่น ๆ ที่มีผลต่อพฤติกรรมและการประพฤติปฏิบัติในสิ่งที่ไม่ดีของนักศึกษา เช่น การเรียนรู้ในสิ่งที่ผิด การเลียนแบบเอาอย่างกัน^{๕๗๑} นำหลักธรรมทางศาสนาพุทธเข้ามาปรับประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์กับนักศึกษาอย่างเป็นรูปธรรม เช่น การประพฤติปฏิบัติตามหลักธรรมขั้นพื้นฐาน คือ ศีล ๕^{๕๗๒} ยกตัวอย่างการคิดร้ายเบียดเบียนบุคคลอื่น จากเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจริง โดยชี้ให้นักศึกษาเห็นว่าเกิดผลกระทบอย่างไรบ้าง ผู้กระทำความผิดจะได้รับโทษเช่นไร เพื่อให้นักศึกษาไม่ควรนำมาประพฤติหรือปฏิบัติ ซึ่งจะทำให้ นักศึกษาสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข^{๕๗๓}

๒. รูปแบบด้านการฝึกอบรม (Training)

ทุกศาสนามีคติตรงกันว่า “อย่ามักได้ทรัพย์ของเขา” ของที่ได้มาด้วยความเพียรของเราเองจะเกิดความภูมิใจในตัวเอง และชี้ให้เห็นว่า “ความคิด” สำคัญที่สุด และชี้ให้เห็นว่า ผู้มีบุญจะมีปัญญาถึงคิดได้ ต้องฝึกจิตให้คิดในแง่ดี (Positive thinking)^{๕๗๔} การทำความดีทางใจด้วยการคิดจัดเป็นบุญที่ก่อให้เกิดความสุขในใจตนเอง การไม่ย่อภาคของผู้อื่นมาเป็นของตนแสดงว่าเป็นคนที่มีความพอใจในตนเอง อยู่แบบสมณะไม่เบียดเบียนใครก็ให้เกิดความสุขทางใจ มีปัญญาในการพิจารณาความถูกผิดก็สามารถเป็นผู้ที่เจริญทางปัญญาได้เพราะปัญญาย่อมส่งผลให้ถึงความบริสุทธิ์แห่งชีวิต คนบริสุทธิ์ได้เพราะปัญญา หมายถึง ชีวิตของคนจะหมดจดผ่องใสไม่มีเรื่องให้ทุกข์กาย ทุกข์ใจ เพราะพิจารณาถึงแล้วซึ่งความถูกต้องตามคลองธรรม^{๕๗๕} ดังนั้น ควรจัดกิจกรรมในเรื่องที่เกี่ยวกับการแสดงบทบาทสมมติ แล้วมาระดมสมองเพื่อหาข้อสรุปว่าผู้ที่มีคุณธรรมประจำใจควรเป็นอย่างไร การประพฤติดี ปฏิบัติชอบควรเป็นอย่างไร^{๕๗๖} นอกจากนี้ ให้นักศึกษาพอใจกับสิ่งที่มี ไม่โลก ก็จะทำให้ไม่เกิดความอยากได้ อยากเอาของ ๆ คนอื่น มาเป็นของตน และการคิดร้ายเบียดเบียนผู้อื่นก็

^{๕๖๙} สนทนากลุ่มเฉพาะ รศ.สุรพันธ์ ทัฬหสุวรรณ์, รองศาสตราจารย์ระดับ ๙, มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๑๕ มกราคม ๒๕๕๗

^{๕๗๐} สนทนากลุ่มเฉพาะ รศ.ชลิตา ศรมณี, รองศาสตราจารย์ระดับ ๙, มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๑๕ มกราคม ๒๕๕๗

^{๕๗๑} สนทนากลุ่มเฉพาะ รศ.รุจิรา เตชางกูร, รองศาสตราจารย์ระดับ ๙, มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๑๕ มกราคม ๒๕๕๗

^{๕๗๒} สนทนากลุ่มเฉพาะ นางสาวชिरาภรณ์ พัดเกิด, หัวหน้าสาขาวิชาการตลาด คณะบริหารธุรกิจ, สถาบันรัชต์ภาคย์, ๑๖ มกราคม ๒๕๕๗.

^{๕๗๓} สนทนากลุ่มเฉพาะ นางสาวอัญชลี เกตุจันทร์, คณบดีคณะเทคโนโลยีสารสนเทศ, สถาบันรัชต์ภาคย์, ๑๖ มกราคม ๒๕๕๗

^{๕๗๔} สนทนากลุ่มเฉพาะ รศ.รุจิรา เตชางกูร, รองศาสตราจารย์ระดับ ๙, มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๑๕ มกราคม ๒๕๕๗

^{๕๗๕} สนทนากลุ่มเฉพาะ นายปณิธิ นันทจันทร์, อาจารย์ประจำคณะวิศวกรรมศาสตร์, สถาบันรัชต์ภาคย์, ๑๖ มกราคม ๒๕๕๗.

^{๕๗๖} สนทนากลุ่มเฉพาะ ผศ.दनัย ทองใหญ่, ผู้ช่วยศาสตราจารย์ระดับ ๘, มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๑๕ มกราคม ๒๕๕๗.

เช่นกัน หากตัวเรามา นั่งคิดตลอดเวลาว่าจะเอาเปรียบเขาอย่างไร ทำร้ายอย่างไร จนกลายเป็นความเครียด ทำให้ตนหม่นหมอง จากจิตใจออกมาสู่หน้าตา ผิวพรรณ ส่งผลให้ไม่มีใครต้องการสมาคมด้วย^{๕๗๗} ตลอดจน ควรจัดกิจกรรมเพื่อฝึกให้นักศึกษารู้จักการแก้ปัญหาใดปัญหาหนึ่งจากเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน และเสนอแนวทางแก้ไขปัญหานั้นอย่างถูกต้อง ถูกวิธี และชี้ให้เห็นถึงผลกระทบของความโลภที่คอยจ้องอยากได้ของผู้อื่นเป็นอย่างไร^{๕๗๘} และแนะนำให้นักศึกษาทราบว่า การทำในสิ่งที่ถูกต้องตามคลองธรรมควรปฏิบัติอย่างไร เพื่อใช้ในการดำรงชีวิตในสังคมได้อย่างมีความสุข^{๕๗๙}

๓. รูปแบบด้านการพัฒนา (Development)

นักศึกษาก็มีหน้าที่ต้องปฏิบัติ คือ ต้องศึกษาเล่าเรียน เรียนรู้ในสิ่งที่ดี เพื่อนำไปพัฒนาตนเอง ครอบครัว สังคม ประเทศชาติ ดำเนินชีวิตประจำวันอย่างฉลาด คิดรอบคอบ มีสติ^{๕๘๐} ดังนั้น ควรพัฒนานักศึกษาในเรื่องของทักษะในด้านการคิดและการใช้เหตุผลอย่างถูกต้องโดยอาจตั้งคำถามเพื่อให้นักศึกษาได้เกิดกระบวนการคิดอย่างมีเหตุผลและมีประสิทธิภาพมากขึ้น เช่น ใคร ทำอะไร ที่ไหน เมื่อไร อย่างไร รู้จักการใช้เหตุผลมาตัดสินใจในเรื่องต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และสามารถแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นได้อย่างสร้างสรรค์ รวมถึงชี้ให้นักศึกษาเห็นว่าสิ่งของต่าง ๆ ถ้าเราอยากได้ เราควรหามาให้ได้ด้วยตนเอง อาจจะรู้จักการเก็บออมเพื่อนำเงินมาซื้อของเองแล้วของสิ่งนั้นจะมีคุณค่า^{๕๘๑} ตลอดจนส่งเสริมให้นักศึกษามีปัญญาในการพิจารณาสิ่งต่าง ๆ อย่างรอบคอบ โดยมีทักษะในการสังเกต ประโยชน์ที่ได้รับ หรือผลกระทบที่เกิดขึ้นในทางลบ ไม่คิดร้ายต่อผู้อื่น อาฆาตพยาบาทผู้อื่น มีความเมตตา กรุณา ปราณี ต่อผู้อื่น^{๕๘๒} ใช้หลักธรรมทางพุทธศาสนามาฝึกจิตของนักศึกษาเพื่อหยุดความคิดทางลบของตนเอง มีมุมมองใหม่ คิดแต่สิ่งที่ดี^{๕๘๓} นอกจากนี้ ควรให้นักศึกษาเห็นว่าอุปสรรคหรือปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นสามารถเกิดขึ้นได้และเป็นเรื่องธรรมดา^{๕๘๔} และเมื่อนักศึกษาสามารถที่จะเปลี่ยนแปลงความรู้สึก นึกคิด อารมณ์ และพฤติกรรมการปฏิบัติของตนเองให้เป็นไปใน

^{๕๗๗} สนทนากลุ่มเฉพาะ นายธีรพงษ์ คงตุก, อาจารย์ประจำคณะบริหารธุรกิจ, สถาบันรัชต์ภาคย์, ๑๖ มกราคม ๒๕๕๗.

^{๕๗๘} สนทนากลุ่มเฉพาะ รศ.สุรพันธ์ ทับสุวรรณ, รองศาสตราจารย์ระดับ ๙, มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๑๕ มกราคม ๒๕๕๗

^{๕๗๙} สนทนากลุ่มเฉพาะ นางสาวอัญชลี เกตุจันทร์, คณบดีคณะเทคโนโลยีสารสนเทศ, สถาบันรัชต์ภาคย์, ๑๖ มกราคม ๒๕๕๗

^{๕๘๐} สนทนากลุ่มเฉพาะ นางสาวจิตรา เลขา ทาสี, หัวหน้าสาขาวิชาการบัญชี คณะบริหารธุรกิจ, สถาบันรัชต์ภาคย์, ๑๖ มกราคม ๒๕๕๗.

^{๕๘๑} สนทนากลุ่มเฉพาะ ผศ.दनัย ทองใหญ่, ผู้ช่วยศาสตราจารย์ระดับ ๘, มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๑๕ มกราคม ๒๕๕๗.

^{๕๘๒} สนทนากลุ่มเฉพาะ รศ.สุรพันธ์ ทับสุวรรณ, รองศาสตราจารย์ระดับ ๙, มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๑๕ มกราคม ๒๕๕๗

^{๕๘๓} สนทนากลุ่มเฉพาะ นางสาวชิวราภรณ์ พัดเกิด, หัวหน้าสาขาวิชาการตลาด คณะบริหารธุรกิจ, สถาบันรัชต์ภาคย์, ๑๖ มกราคม ๒๕๕๗.

^{๕๘๔} สนทนากลุ่มเฉพาะ รศ.รุจิรา เตชางกูร, รองศาสตราจารย์ระดับ ๙, มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๑๕ มกราคม ๒๕๕๗

สิ่งที่ดี ที่ถูกต้อง ก็จะทำให้ นักศึกษามีความเห็นชอบตามคลองธรรม โดยจะทราบว่าเป็นสิ่งใดถูก สิ่งใดผิด สิ่งใดควรกระทำ สิ่งใดไม่ควรกระทำโดยใช้ปัญญาพิจารณาอย่างรอบคอบ^{๕๘๕}

กล่าวโดยสรุป รูปแบบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวพุทธจริยธรรม ระดับอุดมศึกษาในด้านมโนสุจริต ประกอบด้วย โมโลกคอยจ้องอยากได้ของผู้อื่น ไม่คิดร้าย เบียดเบียนผู้อื่น และเห็นชอบตามคลองธรรม สามารถสรุปได้ ๓ รูปแบบ คือ ๑) รูปแบบด้านการให้ การศึกษา ๒) รูปแบบด้านการฝึกอบรม และ ๓) รูปแบบด้านการพัฒนา ซึ่งผู้วิจัยได้แจกแจงตาราง ความถี่ของข้อมูลในการสนทนากลุ่มเฉพาะไว้ ดังนี้

ตารางที่ ๔.๑๐ รูปแบบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวพุทธจริยธรรมระดับอุดมศึกษาในด้าน มโนสุจริต โดยการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion)

ข้อที่	ประเด็นคำถาม/ตัวบ่งชี้	ปริมาณ		
		ความถี่	รูป/คน	ร้อยละ
๑	ด้านการให้การศึกษา	๖	๒,๓,๔,๖,๘,๙	๖๐.๐๐
๒	ด้านการฝึกอบรม	๖	๓,๔,๕,๖,๘,๑๐	๖๐.๐๐
๓	ด้านการพัฒนา	๖	๑,๓,๔,๕,๗,๘	๖๐.๐๐

จากตารางที่ ๔.๑๐ พบว่าผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) ได้นำเสนอแนวคิด รูปแบบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวพุทธจริยธรรมระดับอุดมศึกษาในด้านมโนสุจริต ซึ่งผู้วิจัย สรุปเป็นประเด็นตัวบ่งชี้ด้วยการจัดลำดับความเหมาะสม ดังนี้

ลำดับที่ ๑ ตัวบ่งชี้ด้านการศึกษา

ลำดับที่ ๒ ตัวบ่งชี้ด้านการฝึกอบรม

ลำดับที่ ๓ ตัวบ่งชี้ด้านการพัฒนา

ดังนั้น จึงอาจกล่าวได้ว่ารูปแบบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวพุทธจริยธรรม ระดับอุดมศึกษาในด้านมโนสุจริต โดยจัดลำดับความเหมาะสม ดังนี้

๑. รูปแบบด้านการให้การศึกษา (Education)

๑.๑ จัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยให้นักศึกษามีการคิดอย่างมีวิจารณญาณ โดยมี ประเด็นในการคิดอย่างชัดเจน คิดรอบคอบในการพิจารณาสิ่งต่าง ๆ อย่างมีเหตุและมีผล กว้างขวาง ไตร่ตรองทั้งทางด้านที่เป็นคุณ เป็นโทษที่จะเกิดขึ้น และประเมินทางเลือก สรุปความเห็นตามประเด็น ที่คิดว่าสมควรกระทำ หรือไม่สมควรกระทำ

๑.๒ นำหลักธรรมทางพุทธศาสนาเข้ามาปรับประยุกต์ใช้โดยสอดแทรกในการจัด การเรียนการสอนให้เกิดประโยชน์กับนักศึกษาอย่างเป็นรูปธรรม เช่น การประพฤติตามหลักศีล ๕ การนั่งสมาธิ การปล่อยวางอย่ายึดมั่นถือมั่นในสิ่งต่าง ๆ เป็นต้น และยกตัวอย่างจากเหตุการณ์จริงที่ เกิดขึ้นในปัจจุบันมาประกอบการเรียนการสอน โดยชี้ให้นักศึกษาเห็นว่าเกิดผลกระทบอย่างไรบ้าง และนักศึกษาไม่ควรนำมาปฏิบัติ ซึ่งจะทำให้ศึกษาดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

๑.๓ จัดการศึกษาการเรียนรู้แก่นักศึกษา โดยนำกรณีปัญหาที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน แล้ว นำมาวิเคราะห์ข้อเท็จจริงก่อนเกิดปัญหาขึ้นมา รู้ว่าใครทำอะไร เมื่อใด ที่ไหน เพราะเหตุใดจึงเกิด ปัญหา และมีมุมมองของปัญหาที่ขัดแย้งกันอย่างไร เกิดจากสาเหตุอะไร แล้วให้นักศึกษามาระดม

^{๕๘๕} สนทนากลุ่มเฉพาะ รศ.ดร.สุรพล ราชภัณฑารักษ์, รองศาสตราจารย์ระดับ ๙, มหาวิทยาลัย รามคำแหง, ๑๕ มกราคม ๒๕๕๗.

สมองเพื่อหาวิธีแก้ปัญหา และหาทางเลือกวิธีการแก้ปัญหาอย่างหลากหลายวิธี เพื่อให้ได้มาซึ่งวิธีการแก้ปัญหาที่ดีที่สุด และเหมาะสมที่สุด

๑.๔ จัดการเรียนการสอนโดยให้นักศึกษาได้มีการแสดงบทบาทสมมติที่มีความใกล้เคียงกับสภาพความเป็นจริงที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน และมีการเปรียบเทียบระหว่างสิ่งที่ดีกับสิ่งที่ไม่ดีนั้น มีข้อดี หรือข้อเสียอย่างไร ก่อให้เกิดปัญหาอย่างไร แล้วให้นักศึกษาได้แสดงออกถึงความรู้สึกนึกคิดของตนเอง โดยสรุปเป็นข้อมูลในการอภิปรายร่วมกัน และประเมินผลในสิ่งที่ควรปฏิบัติในการดำรงชีวิตประจำวันอย่างถูกต้อง

๒. รูปแบบด้านการฝึกอบรม (Training)

๒.๑ ฝึกอบรมให้นักศึกษาได้ทราบว่าทุกศาสนามีหลักคำสอนให้มนุษย์อย่าไปอยากได้ทรัพย์สินของผู้อื่น ควรจะหามาด้วยความเพียรของเราเอง และชี้ให้เห็นว่า “ความคิด” สำคัญที่สุด ซึ่งมนุษย์ควรต้องฝึกจิตของตนเองให้คิดแต่ในสิ่งที่ดี ๆ (Positive thinking)

๒.๒ ส่งเสริม สนับสนุนให้นักศึกษาดำรงชีวิตอยู่อย่างพอเพียง ไม่เบียดเบียนใคร และนำหลักธรรมทางพุทธศาสนามาประพฤติปฏิบัติ ซึ่งจะส่งผลให้มีความเจริญทางใจ จิตใจดีไม่มีความพยายาบาท จิตใจสงบ ไม่เดือดไม่ร้อน เกิดความสุขทางใจ และยึดถือปฏิบัติว่าสิ่งไหนถูกต้อง สิ่งไหนไม่ถูกต้อง เป็นผู้มีความเห็นชอบ มีปัญญาในการพิจารณาความถูกผิด

๒.๓ ส่งเสริมแนวคิดของนักศึกษาให้เป็นผู้ที่มีคุณธรรมประจำใจ ประพฤติดี ปฏิบัติชอบ โดยจัดกิจกรรมในเรื่องที่เกี่ยวกับการแสดงบทบาทสมมติ แล้วมาระดมสมองเพื่อหาข้อสรุปว่าผู้ที่มีคุณธรรมประจำใจควรเป็นอย่างไร การประพฤติดี ปฏิบัติชอบควรเป็นอย่างไร

๒.๔ จัดกิจกรรมการฝึกอบรมเพื่อให้นักศึกษารู้จักการแก้ปัญหาจากเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน และเสนอแนวทางแก้ไขปัญหาย่างถูกต้อง ถูกวิธี และชี้ให้เห็นถึงผลกระทบของความโลภที่คอยจ้องอยากได้ของผู้อื่น การคิดร้ายอาฆาตพยายาบาทผู้อื่นเป็นอย่างไร และแนะนำให้นักศึกษาทราบว่าการทำในสิ่งที่ถูกต้องตามคลองธรรมควรปฏิบัติอย่างไร เพื่อใช้ในการดำรงชีวิตในสังคมได้อย่างมีความสุข

๓. รูปแบบด้านการพัฒนา (Development)

๓.๑ พัฒนานักศึกษาให้เกิดทักษะในด้านการคิดและการใช้เหตุผลอย่างถูกต้องโดยการตั้งคำถามเพื่อให้นักศึกษาได้เกิดกระบวนการคิดอย่างมีเหตุผลและมีประสิทธิภาพมีความต่อเนื่องในการคิด เช่น ใคร ทำอะไร ที่ไหน เมื่อไร อย่างไร เป็นการเน้นถึงความจำ ความเข้าใจ แล้วตั้งคำถามต่อว่า ทำไม เพื่อเป็นข้อมูลให้นักศึกษาสามารถวิเคราะห์ สังเคราะห์ และประเมินค่าความถูกต้องของข้อมูลได้ รู้จักการใช้เหตุผลมาตัดสินใจในเรื่องต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และสามารถแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้นได้อย่างสร้างสรรค์

๓.๒ นำหลักธรรมทางพุทธศาสนาฝึกจิตของนักศึกษาเพื่อเปลี่ยนแปลงความคิด กล่าวคือ หยุดความคิดทางลบของตนเอง มีมุมมองใหม่ และคิดแต่สิ่งที่ดี ๆ (Positive thinking) โดยมีการฝึกฝนด้วยความตั้งใจและจริงจัง และมองคนอื่นว่าดี เพราะทุกคนในโลกนี้ไม่มีใครสมบูรณ์ ทุกสิ่ง ย่อมมีข้อดีหรือมีข้อบกพร่องด้วยกันทั้งนั้น ซึ่งควรเลือกมองแต่ในสิ่งที่ดี ๆ

๓.๓ ชี้แนะ แนะนำให้นักศึกษาทราบและได้รู้ ได้เข้าใจว่าสิ่งของต่าง ๆ ถ้าเราอยากได้ เราควรหามาให้ได้ด้วยตนเอง อย่าไปอยากได้ของคนอื่นมาโดยที่เจ้าของไม่อนุญาต โดยยกตัวอย่างเปรียบเทียบกับเหตุการณ์ในปัจจุบัน เช่น การทุจริตข้าราชการ เจ้าหน้าที่ในหน่วยงานต่าง ๆ เป็นต้น

๓.๔ ส่งเสริมให้นักศึกษาได้เกิดปัญญาในการพิจารณาสิ่งต่าง ๆ อย่างรอบคอบ โดยให้มีทักษะในการสังเกต ในเรื่องของความเหมือน ความแตกต่าง สาเหตุของความแตกต่าง ประโยชน์

ที่ได้รับ หรือผลกระทบที่เกิดขึ้นในทางลบ เช่น มีการฝึกสมาธิให้เกิดสติ มีปัญญาในการคิดเรื่องต่าง ๆ ได้อย่างรอบคอบ เป็นต้น หรือมีทักษะในการฟัง การถาม การรวบรวมข้อมูล การค้นหาคำตอบจากแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ วิเคราะห์ สังเคราะห์ผลการค้นคว้า และสรุปผลการค้นคว้า แล้วนำมาปฏิบัติได้จริงเห็นเป็นรูปธรรม ในเรื่องการไม่คิดร้ายต่อผู้อื่น อาฆาตพยาบาทผู้อื่น ให้มีความเมตตา กรุณา ปราณี ซึ่งจะช่วยให้พฤติกรรม การปฏิบัติของนักศึกษาเป็นไปในสิ่งที่ดี ที่ถูกต้อง มีความเห็นชอบตามคลองธรรม โดยจะทราบว่าสิ่งใดถูก สิ่งใดผิด สิ่งใดควรกระทำ สิ่งใดไม่ควรกระทำ

๓.๕ ชี้แนะ แนะนำให้นักศึกษารับว่าอุปสรรคหรือปัญหาต่าง ๆ สามารถเกิดขึ้นได้เสมอซึ่งเป็นเรื่องธรรมดา เมื่อเกิดขึ้นแล้วก็สามารถแก้ไขได้ และนักศึกษาควรที่จะใช้ประโยชน์จากปัญหานั้นมาพัฒนาตนเองได้อย่างไรบ้าง เพื่อที่จะเป็นแผนที่นำทางให้เราดำเนินชีวิตให้ถูกต้อง

๔.๔ สรุปรูปแบบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวพุทธจริยธรรมระดับอุดมศึกษา

จากการศึกษาวิเคราะห์ สังเคราะห์ แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวกับพัฒนาการทางจริยธรรม และหลักพุทธธรรมที่สอดคล้องกับจริยธรรมที่เหมาะสมสำหรับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่เป็นนักศึกษาระดับอุดมศึกษา รวมถึงสังเคราะห์สภาพปัญหาและอุปสรรคการดำเนินการด้านจริยธรรมของนักศึกษาระดับอุดมศึกษา ตลอดจนค้นหารูปแบบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวพุทธจริยธรรมระดับอุดมศึกษา พบว่าหลักพุทธธรรมที่มีความสอดคล้องกับจริยธรรมในการพัฒนานักศึกษาระดับอุดมศึกษา คือ หลักกุศลกรรมบถ ๑๐ เพราะเป็นหลักธรรมที่เป็นพื้นฐานของชีวิต ถ้าประพฤติปฏิบัติในสิ่งที่ดีก็จะเกิดสิ่งที่ดี แต่ถ้าประพฤติปฏิบัติในสิ่งที่ไม่ดีการกระทำก็ไม่ดีเช่นกัน และเป็นหลักธรรมที่ทำให้มนุษย์สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมอย่างมีความสุข โดยมุ่งเน้นให้มนุษย์เป็นผู้ที่ดีพร้อมทั้งร่างกาย วาจา และจิตใจ โดยเป็นหลักธรรมที่เป็นข้อห้ามความชั่วครบทั้ง ๓ ช่องทางกล่าวคือ ๑) กายสุจริต ๓ ได้แก่ ไม่ฆ่าสัตว์ตัดชีวิตผู้อื่น ไม่ลักทรัพย์ ไม่ประพฤตินอกใจในกาม ๒) วาจาสุจริต ๔ ได้แก่ ไม่พูดเท็จ ไม่พูดส่อเสียด ไม่พูดคำหยาบ ไม่พูดเพื่อเจ้อ และ ๓) มโนสุจริต ๓ ได้แก่ ไม่โลภอยากได้ของคนอื่น ไม่คิดอาฆาตพยาบาทปองร้ายผู้อื่น มีปัญญาอันเห็นชอบ เข้าใจอันถูกต้องที่ทำให้เกิดการกระทำอันถูกต้อง ดังนั้น จึงนำหลักกุศลกรรมบถ ๑๐ มาสร้างเป็นรูปแบบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวพุทธจริยธรรมระดับอุดมศึกษา และจากการวิเคราะห์ สังเคราะห์ตามที่กล่าวมาแล้ว พบว่า รูปแบบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวพุทธจริยธรรมระดับอุดมศึกษาโดยนำหลักกุศลกรรมบถ ๑๐ มาปรับประยุกต์ใช้ สามารถ แบ่งได้เป็น ๓ รูปแบบ คือ ๑) รูปแบบด้านการให้การศึกษา ๒) รูปแบบด้านการฝึกอบรม และ ๓) รูปแบบด้านการพัฒนาดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

๔.๔.๑ รูปแบบด้านการให้การศึกษา (Education)

หลักการ

จัดการศึกษา จัดการเรียนการสอนเพื่อให้นักศึกษาระดับอุดมศึกษามีความรู้ ความเข้าใจ พื้นฐานในแนวทางประพฤติปฏิบัติในสิ่งที่ถูกต้องดีงาม ในเรื่องของการไม่ฆ่าสัตว์ตัดชีวิตผู้อื่น ไม่เบียดเบียนผู้อื่น ไม่ลักทรัพย์หรือขโมยทรัพย์สินผู้อื่น ไม่ประพฤตินอกใจในลูกหรือภรรยาของผู้อื่น ไม่พูดเท็จ ไม่พูดส่อเสียด ไม่พูดหยาบคาย ไม่พูดเพื่อเจ้อ ไม่คิดอยากได้ของผู้อื่น ไม่คิดทำร้ายหรืออาฆาตผู้อื่น และมีปัญญาอันเห็นชอบ เข้าใจถูกต้องที่ทำให้เกิดการกระทำอันถูกต้อง

หลักคิด

กระบวนการในการจัดการศึกษา จัดการเรียนการสอนเพื่อให้นักศึกษาระดับอุดมศึกษามีความรู้ ความเข้าใจพื้นฐานในการประพฤติปฏิบัติตนให้มีความถูกต้อง และมีความดีงาม ในเรื่อง

ที่เกี่ยวกับการฆ่าสัตว์ตัดชีวิตผู้อื่น ไม่เบียดเบียนผู้อื่น ไม่ลักทรัพย์หรือขโมยทรัพย์สินผู้อื่น ไม่ประพฤติผิดในลูกหรือภรรยาของผู้อื่น ไม่พูดเท็จ ไม่พูดส่อเสียด ไม่พูดหยาบคาย ไม่พูดเพื่อเจ้า ไม่คิดอยากได้ของผู้อื่น ไม่คิดทำร้ายหรืออาฆาตผู้อื่น และมีปัญญาอันเห็นชอบ เข้าใจถูกต้องที่ทำให้เกิดการกระทำอันถูกต้อง

หลักปฏิบัติ

จัดการศึกษาการเรียนรู้ให้แก่นักศึกษา โดยนำกรณีปัญหาที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน มาวิเคราะห์และหาทางเลือกวิธีการแก้ปัญหาอย่างหลากหลายวิธี เพื่อให้ได้มาซึ่งวิธีการแก้ปัญหาที่ดีที่สุด และเหมาะสมที่สุด รวมถึงจัดการเรียนการสอนโดยบูรณาการการสอน โดยบรรยายเนื้อหาเกี่ยวกับการสังเกตจากสภาพเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น คิดวิเคราะห์ คิดอย่างมีวิจารณญาณ คิดอย่างมีเหตุและมีผล เพื่อตีความเรื่องต่าง ๆ แล้วสรุปข้อมูลโดยการอภิปรายเป็นแบบระดมสมอง และประเมินผลการเรียนรู้ หรือนำผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมาสอดแทรกในการจัดการเรียนการสอนเพื่อให้นักศึกษาได้ศึกษาเรียนรู้เพิ่มเติม ใช้กรณีตัวอย่างโดยสมมติเรื่องขึ้นจากเหตุการณ์จริงแล้วหาสาเหตุ ผลที่เกิดขึ้น และแนวทางแก้ไข ใช้การสอนแบบสถานการณ์จำลอง การแสดงบทบาทสมมติ อภิปรายผล และประเมินผล เพื่อให้นักศึกษาได้เรียนรู้ถึงสภาพในความเป็นจริง และเกิดกระบวนการคิดในการพิจารณาเรื่องต่าง ๆ อย่างมีเหตุ มีผล หรือใช้รูปแบบของการสาธิตเพื่อให้นักศึกษาได้มีการศึกษาหาความรู้จากการปฏิบัติจริงด้วยตนเอง หรือจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้นักศึกษาเปรียบเทียบกับทำให้เกิดผลดี ผลเสียอย่างไร หรือนำภาพยนตร์มาใช้ในการประกอบการเรียนการสอนเพิ่มเติม ตลอดจนนำหลักธรรมทางพุทธศาสนาเข้ามาบูรณาการสอดแทรกในการจัดการเรียนการสอนโดยมุ่งเน้นให้นักศึกษามีการประพฤติปฏิบัติในสิ่งที่ดีงาม ทำความดี เพื่อการดำรงชีวิตประจำวันอย่างถูกต้อง เกิดประโยชน์กับนักศึกษาอย่างเป็นรูปธรรม และยกตัวอย่างจากเหตุการณ์จริงที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน มาประกอบการเรียนการสอน โดยชี้ให้นักศึกษาเห็นว่าเกิดผลกระทบอย่างไรบ้าง และนักศึกษาไม่ควรนำมาปฏิบัติ อันจะเป็นผลทำให้นักศึกษาสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

๑. กายสุจริต

๑.๑ ดำเนินการพัฒนา ปรับปรุง แก้ไขนโยบายในแผนยุทธศาสตร์ แผนกลยุทธ์ แผนปฏิบัติการประจำปีของสถาบันการศึกษา ทั้งระดับสถาบันการศึกษา คณะวิชา สาขาวิชา โดยให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการปฏิบัติเพื่อให้มีจิตสำนึกและการประพฤติปฏิบัติแต่ในสิ่งที่ดีงาม

๑.๒ ดำเนินการพัฒนา ปรับปรุง แก้ไขหลักสูตรการจัดการศึกษาทุกสาขาวิชา โดยให้มีวิชาที่เกี่ยวกับความรู้คู่คุณธรรม จริยธรรม ซึ่งอยู่ในหมวดวิชาเฉพาะด้าน กลุ่มวิชาเอกบังคับ

๑.๓ จัดการเรียนการสอนโดยบูรณาการการสอน ดังนี้

๑.๓.๑ บรรยายในเนื้อหาการเรียนการสอนแล้วยกกรณีปัญหาจากสภาพ เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจริงในเรื่องที่เกี่ยวกับการฆ่าสัตว์ตัดชีวิตผู้อื่น ขโมยทรัพย์สินผู้อื่น และการประพฤติผิดในลูกหรือภรรยาผู้อื่นมาอภิปราย ระดมสมองเพื่อวิเคราะห์ สังเคราะห์ สรุปข้อมูลเพื่อหาสาเหตุผลที่เกิดขึ้น แนวทางแก้ไขที่สามารถเห็นเป็นรูปธรรม และประเมินผลการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์

๑.๓.๒ นำหลักธรรมทางพุทธศาสนาเข้ามาปรับประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอนเพิ่มเติมจากเนื้อหาการเรียนการสอน เพื่อให้นักศึกษาเห็นแนวทางการปฏิบัติที่ถูกต้องดีงาม

๑.๓.๓ นำผลการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนนอกชั้นเรียน อาทิเช่น กิจกรรมทัศนศึกษา กิจกรรมออกค่ายอาสาพัฒนา กิจกรรมการฝึกอบรมในด้านต่าง ๆ เป็นต้น ที่ผู้เรียน

เข้าร่วมกิจกรรม และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมาสอดแทรกในการจัดการเรียนการสอนเพื่อให้นักศึกษาได้ศึกษาเรียนรู้เพิ่มเติมและเกิดกระบวนการคิดอย่างหลากหลาย

๒. วจีสุจริต

๒.๑ จัดการเรียนการสอนโดยมุ่งเน้นให้นักศึกษาไม่พูดเท็จ พูดส่อเสียด พูดหยาบคาย พูดเพื่อเจ้า ไร้อารยะ โดยใช้การสอนแบบสถานการณ์จำลอง เพื่อให้นักศึกษาได้ประยุกต์ในการเรียนรู้จากสภาพในความเป็นจริง และเกิดกระบวนการคิดในการพิจารณาเรื่องต่าง ๆ อย่างมีเหตุ มีผล ไตร่ตรองอย่างรอบคอบว่าสิ่งไหนควรกระทำ สิ่งไหนไม่ควรกระทำ และมีการประเมินผลการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง หรือใช้การสอนรูปของการสาธิต โดยแสดงให้เห็น การปฏิบัติ หรือการกระทำ เพื่อให้ นักศึกษาได้มีการศึกษาหาความรู้จากการปฏิบัติจริงด้วยตนเอง เกิดความรู้ความเข้าใจในเรื่องที่เรียน หรือการปฏิบัตินั้น ๆ อย่างชัดเจน โดยเฉพาะการพูดคำส่อเสียด คำหยาบคาย ซึ่งบุคคลที่พูดจะทำให้ ดูเป็นคนที่ไร้การศึกษา หรือจัดการเรียนการสอนในรูปแบบของการเรียนรู้แบบเปรียบเทียบระหว่างการไม่พูดโกหก ไม่พูดส่อเสียด ไม่พูดหยาบคาย และไม่พูดเพื่อเจ้า กับการพูดโกหก พูดส่อเสียด พูดหยาบคาย และพูดเพื่อเจ้า ก่อให้เกิดผลดี ผลเสียอย่างไร โดยให้นักศึกษาวิเคราะห์ สังเคราะห์ และสรุปอภิปรายร่วมกันเพื่อการประพฤติปฏิบัติที่ถูกต้องควรเป็นอย่างไร หรือนำภาพยนตร์ ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องการพูดมาให้นักศึกษาได้ดูเพื่อเกิดกระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณ หรือใช้ สุภาษิตของไทยมาเปรียบเทียบในการจัดการเรียนการสอนเพิ่มเติม

๒.๒ นำหลักธรรมทางพุทธศาสนาเข้ามาบูรณาการสอดแทรกในการจัดการเรียน การสอนโดยมุ่งเน้นให้นักศึกษามีการประพฤติปฏิบัติในเรื่องของการใช้วาจาที่สุภาพ เหมาะสม เพื่อการดำรงชีวิตประจำวันอย่างถูกต้อง และแนะนำให้นักศึกษาทราบว่าการพูดเท็จ การพูดส่อเสียด หรือพูดจาด้วยคำหยาบคาย หรือแม้กระทั่งการพูดเพื่อเจ้ากับบุคคลอื่น บุคคลนั้น ย่อมไม่ชอบ ถ้าเป็น นักศึกษาเองมีบุคคลอื่นมาพูดส่อเสียด หรือคำหยาบคาย พูดเพื่อเจ้ากับเรา ก็ไม่ชอบเช่นกัน ดังนั้น เราควรพูดจาไพเราะน่าฟัง มีคุณค่า บุคคลอื่นก็อยากคุยด้วย

๒.๓ นำผลการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนนอกชั้นเรียนที่เกี่ยวกับการทำงานร่วมกันเป็น ทีมที่ผู้เรียนเข้าร่วมกิจกรรม และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมาสอดแทรกในการจัดการเรียนการสอนเพื่อให้นักศึกษาได้ศึกษาเรียนรู้เพิ่มเติมและเกิดกระบวนการคิดอย่างหลากหลาย

๓. มโนสุจริต

๓.๑ จัดการเรียนการสอนโดยให้นักศึกษามีการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการไม่โลภอยากได้ของผู้อื่น การไม่คิดร้าย อาฆาตพยาบาทผู้อื่น มีปัญญาอันเห็นชอบ ในการกระทำที่ถูกต้อง โดยมีประเด็นในการคิดอย่างชัดเจน คิดรอบคอบสิ่งต่าง ๆ อย่างมีเหตุมีผล กว้างขวาง ไตร่ตรองทั้งทางด้านที่เป็นคุณ เป็นโทษที่จะเกิดขึ้น และประเมินทางเลือก สรุปความเห็น ตามประเด็นที่คิดว่าสมควรกระทำ หรือไม่สมควรกระทำ หรือจัดการเรียนการสอนโดยนำกรณีปัญหา ที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน แล้วนำมาวิเคราะห์ข้อเท็จจริงก่อนเกิดปัญหาขึ้นมา รู้ว่าใครทำอะไร เมื่อใด ที่ไหน เพราะเหตุใดจึงเกิดปัญหา และมีมุมมองของปัญหาที่ขัดแย้งกันอย่างไร เกิดจากสาเหตุอะไร แล้วให้นักศึกษามาระดมสมองเพื่อหาวิธีแก้ปัญหา และหาทางเลือกวิธีการแก้ปัญหาย่างหลากหลายวิธี เพื่อให้ได้มาซึ่งวิธีการแก้ปัญหที่ดี และเหมาะสมที่สุด หรือจัดการเรียนการสอนโดยการแสดงบทบาท สมมติที่มีความใกล้เคียงกับสภาพความเป็นจริงที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน และมีการเปรียบเทียบระหว่าง สิ่งที่ดีกับสิ่งที่ไม่ดีนั้นมีข้อดี หรือข้อเสียอย่างไร ก่อให้เกิดปัญหาอย่างไร แล้วให้นักศึกษาได้แสดงออก ถึงความรู้สึกนึกคิดของตนเอง โดยนำสิ่งที่แสดงออกมาทั้งในเรื่องของความรู้ ความคิด ความรู้สึก พฤติกรรมที่ออกมาสรุปเป็นข้อมูลในการอภิปรายร่วมกัน และประเมินผลในสิ่งที่ควรประพฤติปฏิบัติ

ในการดำรงชีวิตประจำวันอย่างถูกต้อง รวมถึงพิจารณาถึงปัจจัยอื่น ๆ ที่มีผลต่อพฤติกรรม การประพฤติปฏิบัติด้วย

๓.๒ นำหลักธรรมทางพุทธศาสนาเข้ามาปรับประยุกต์ใช้โดยสอดแทรกในการจัดการเรียนการสอนให้เกิดประโยชน์กับนักศึกษาอย่างเป็นรูปธรรม เช่น การประพฤติตามหลักศีล ๕ การนั่งสมาธิ การปล่อยวางอย่ายึดมั่นถือมั่นในสิ่งต่าง ๆ เป็นต้น และยกตัวอย่างจากเหตุการณ์จริงที่เกิดขึ้นในปัจจุบันมาประกอบการเรียนการสอน

๓.๓ นำผลการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนนอกชั้นเรียน เช่น กิจกรรมทัศนศึกษา กิจกรรมออกค่ายอาสาพัฒนา กิจกรรมการฝึกอบรมในด้านต่าง ๆ เป็นต้น ที่ผู้เรียนเข้าร่วมกิจกรรม และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมาสอดแทรกในการจัดการเรียนการสอนเพื่อให้นักศึกษาได้ศึกษาเรียนรู้เพิ่มเติมและเกิดกระบวนการคิดอย่างหลากหลาย

๔.๔.๒ รูปแบบด้านการฝึกอบรม (Training)

หลักการ

จัดการเรียนรู้ให้นักศึกษาระดับอุดมศึกษาอย่างเป็นระบบ โดยให้นักศึกษามีความรู้ (Knowledge) มีทักษะ (Skill) มีความสามารถ (Ability) มีทัศนคติ (Attitude) เพิ่มขึ้น ปรับเปลี่ยนแนวคิด และพฤติกรรมให้ดีขึ้น โดยมีเป้าหมายระยะสั้นในเรื่องที่เกี่ยวกับการไม่ฆ่าสัตว์ตัดชีวิตผู้อื่น ไม่เบียดเบียนผู้อื่น ไม่ลักทรัพย์หรือขโมยทรัพย์สินผู้อื่น ไม่ประพฤติผิดในลุกหรือภรรยาของผู้อื่น ไม่พูดเท็จ ไม่พูดส่อเสียด ไม่พูดหยาบคาย ไม่พูดเพื่อเจ้า ไม่คิดอยากได้ของผู้อื่น ไม่คิดทำร้ายหรืออาฆาตผู้อื่น และมีปัญญาอันเห็นชอบ เข้าใจถูกต้องที่ทำให้เกิดการกระทำอันถูกต้อง

หลักคิด

กระบวนการในการจัดการเรียนรู้ให้นักศึกษาระดับอุดมศึกษามีความรู้อย่างเป็นระบบ เพื่อให้นักศึกษามีความรู้ (Knowledge) มีทักษะ (Skill) มีความสามารถ (Ability) มีทัศนคติ (Attitude) เพิ่มขึ้น ปรับเปลี่ยนแนวคิด และพฤติกรรมให้ดีขึ้นในเรื่องที่เกี่ยวกับการไม่ฆ่าสัตว์ตัดชีวิตผู้อื่น ไม่เบียดเบียนผู้อื่น ไม่ลักทรัพย์หรือขโมยทรัพย์สินผู้อื่น ไม่ประพฤติผิดในลุกหรือภรรยาของผู้อื่น ไม่พูดเท็จ ไม่พูดส่อเสียด ไม่พูดหยาบคาย ไม่พูดเพื่อเจ้า ไม่คิดอยากได้ของผู้อื่น ไม่คิดทำร้ายหรืออาฆาตผู้อื่น และมีปัญญาอันเห็นชอบ เข้าใจถูกต้องที่ทำให้เกิดการกระทำอันถูกต้อง

หลักปฏิบัติ

๑. กายสุจริต

๑.๑ จัดการเรียนรู้ให้นักศึกษาโดยฝึกอบรมมุ่งเน้นให้นักศึกษาประพฤติปฏิบัติ โดยมีแรงจูงใจที่จะปฏิบัติ และเกิดการคล้อยตามในการปฏิบัติในสิ่งที่ดี โดยยกเป็นกรณีศึกษา ชมภาพยนตร์หรือวีดิทัศน์สภาพปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคมปัจจุบัน ทั้งเรื่องของการฆ่าสัตว์ตัดชีวิตผู้อื่น เบียดเบียนผู้อื่น การลักขโมย หรือการประพฤติผิดในเรื่องของการผิดลูกผิดเมียผู้อื่น ซึ่งจะมีผลทำให้เกิดความเดือดร้อน ทั้งต่อตัวเรา ครอบครัว สังคม แล้วนำมาระดมสมอง อภิปรายเพื่อหาแนวทางในการพัฒนาตนเอง รวมถึง ส่งเสริมค่านิยมสังคมไทยที่เน้นในเรื่องการมีสามีเดียว ภรรยาเดียว ไม่ผิดลูกผิดภรรยาผู้อื่น หรือนำทฤษฎีเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลปัจจุบัน มาฝึกอบรมนักศึกษาให้ซึมซับในจิตใจ และเกิดการปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม

๑.๒ จัดกิจกรรมทัศนศึกษาดูงาน เพื่อให้นักศึกษาได้รับประสบการณ์ตรง ทราบถึงสภาพความเป็นจริง เกิดความเข้าใจ เกิดทักษะ และเกิดทัศนคติในแนวคิดต่าง ๆ เพื่อให้เกิดการประพฤติปฏิบัติในสิ่งที่ถูกต้อง หรือจัดกิจกรรมรณรงค์ต่อต้านปัญหาที่เกิดจากการมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร

๑.๓ นำหลักธรรมทางพุทธศาสนาเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตประจำวัน เพื่อให้เป็นบุคคลที่มีความสมบูรณ์ทั้งกาย วาจา จิตใจ เช่น กิจกรรมพุทธธรรมนำชีวิตที่สดใส เป็นต้น

๒. วชิรจริต

๒.๑ จัดการฝึกอบรมโดยอธิบายหรือบรรยายให้กับนักศึกษาทราบว่า การพูดมาก ย่อมผิดมาก การพูดน้อย ย่อมผิดน้อย การไม่พูด ย่อมไม่ผิด ซึ่งนักศึกษาควรมีสติในทุกคำพูดที่พูดออกไป ใช้การเปรียบเทียบการพูดกับสุภาสิตไทย หรือจัดกิจกรรมการฝึกในเรื่องของการเปลี่ยนแปลงทัศนคติของนักศึกษาโดยใช้วิธีการอภิปรายและสรุปผลเกี่ยวกับคำที่ไม่สมควรพูด เช่น การพูดคำส่อเสียด คำหยาบคาย หรือการพูดเพื่อเจ้อ และให้นักศึกษาได้ทราบถึงผลกระทบในทางลบที่เกิดจากการพูดในสิ่งที่ไม่ดี หรือจัดกิจกรรมเพื่อให้นักศึกษาได้ใช้ปัญญาในการคิดพิจารณาอย่างรอบคอบว่าสิ่งไหนควรพูดหรือไม่ควรพูด โดยใช้กรณีศึกษาจากเหตุการณ์ในปัจจุบันมาปรับประยุกต์ใช้ในกระบวนการคิด การตัดสินใจ และการกระทำในชีวิตประจำวัน และให้ใช้สติในการคิดในการปฏิบัติ

๒.๒ นำหลักธรรมทางพุทธศาสนาเข้ามาปรับประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติจริง โดยให้นักศึกษาเปรียบเทียบระหว่างการพูดความจริงกับการพูดเท็จ ความจริงก็คือ ความจริง หากมีปัญหาก็จะแก้ไขทันเวลา การพูดเท็จ เมื่อเวลาผ่านไปเมื่อมีปัญหาอาจแก้ไขไม่ทันเวลา เกิดความเสียหายได้ เช่น กิจกรรมแว่วเสียงธรรมจากการพูด กิจกรรมนิมนต์พระมาแสดงธรรม เป็นต้น

๒.๓ ชี้แนะ แนะนำ ให้นักศึกษาทราบว่าการละเว้นจากการพูดเท็จ ละเว้นการพูดส่อเสียด ละเว้นการพูดคำหยาบ และละเว้นจากการพูดเพื่อเจ้อ เป็นสิ่งที่ดีและควรยึดถือปฏิบัติ เพราะจะเป็นหนทางนำไปสู่ความเจริญความมีวัฒนธรรมที่ดี เช่น กิจกรรมเติมความรู้สู่วาจาดี กิจกรรมไขปริศนาธรรมจากการพูด เป็นต้น

๓. มโนสุจริต

๓.๑ ฝึกอบรมสั่งสอนให้นักศึกษาได้ทราบว่าทุกศาสนามีหลักคำสอนให้มนุษย์อย่าไปอยากได้ทรัพย์สินของผู้อื่น ควรจะหามาด้วยความเพียรของเราเอง และชี้ให้เห็นว่า “ความคิด” สำคัญที่สุด ซึ่งมนุษย์ควรต้องฝึกจิตของตนเองให้คิดแต่ในสิ่งที่ดี ๆ (Positive thinking) เพื่อการดำรงชีวิตในสังคมได้อย่างมีความสุข

๓.๒ ส่งเสริม สนับสนุนให้นักศึกษาดำรงชีวิตอยู่อย่างพอเพียง ไม่เบียดเบียนใคร โดยพานักศึกษาเข้าร่วมกิจกรรมศึกษาท้องถิ่นและภูมิปัญญาไทย หรือจัดกิจกรรมการประกอบอาชีพอิสระเพื่อพึ่งตนเองอย่างยั่งยืน และนำหลักธรรมทางพุทธศาสนามาประพฤติปฏิบัติ ซึ่งจะส่งผลให้มีความเจริญทางใจ จิตใจดีไม่มีความพยายบาท จิตใจสงบ ไม่เดือดไม่ร้อน เกิดความสุขทางใจ

๓.๓ ส่งเสริมแนวคิดของนักศึกษาให้เป็นผู้ที่มีคุณธรรมประจำใจ ประพฤติดี ปฏิบัติชอบ โดยจัดกิจกรรมในเรื่องที่เกี่ยวกับการแสดงบทบาทสมมติ แล้วมาระดมสมองเพื่อหาข้อสรุปว่าผู้ที่มีคุณธรรมประจำใจควรเป็นอย่างไร การประพฤติดี ปฏิบัติชอบควรเป็นอย่างไร

๔.๔.๓ รูปแบบด้านการพัฒนา (Development)

หลักการ

จัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้นักศึกษาระดับอุดมศึกษาโดยให้นักศึกษาเกิดการเปลี่ยนแปลงความรู้สึก อารมณ์ ความคิด การตัดสินใจ และพฤติกรรมให้มีความเจริญหรือดีขึ้น โดยมีเป้าหมายระยะยาวในเรื่องที่เกี่ยวกับการไม่ฆ่าสัตว์ตัดชีวิตผู้อื่น ไม่เบียดเบียนผู้อื่น ไม่ลักทรัพย์ หรือขโมยทรัพย์สินผู้อื่น ไม่ประพฤติผิดในลุกหรือภรรยาของผู้อื่น ไม่พูดเท็จ ไม่พูดส่อเสียด ไม่พูด

หยาบคาย ไม่พูดเพื่อเจ้อ ไม่คิดอยากได้ของผู้อื่น ไม่คิดทำร้ายหรืออาฆาตผู้อื่น และมีปัญญาอันเห็นชอบ เข้าใจถูกต้องที่ทำให้เกิดการกระทำอันถูกต้อง

หลักคิด

กระบวนการในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้นักศึกษาระดับอุดมศึกษา เพื่อให้ นักศึกษาเกิดการเปลี่ยนแปลงความรู้สึก อารมณ์ ความคิด การตัดสินใจ ประพฤติปฏิบัติตนให้มีความเจริญหรือดีขึ้น ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการไม่ฆ่าสัตว์ตัดชีวิตผู้อื่น ไม่เบียดเบียนผู้อื่น ไม่ลักทรัพย์หรือขโมยทรัพย์ผู้อื่น ไม่ประพฤตินิดในลูกหรือภรรยาของผู้อื่น ไม่พูดเท็จ ไม่พูดส่อเสียด ไม่พูดหยาบคาย ไม่พูดเพื่อเจ้อ ไม่คิดอยากได้ของผู้อื่น ไม่คิดทำร้ายหรืออาฆาตผู้อื่น และมีปัญญาอันเห็นชอบ เข้าใจถูกต้องที่ทำให้เกิดการกระทำอันถูกต้อง

หลักปฏิบัติ

๑. กายสุจริต

๑.๑ จัดประสบการณ์การเรียนรู้เพื่อให้นักศึกษาเกิดการพัฒนาในด้านความรู้สึก อารมณ์ ความคิด การตัดสินใจ และพฤติกรรมให้มีความเจริญ โดยจัดกิจกรรมที่สร้างแรงจูงใจที่ทำให้ นักศึกษาอยากที่จะศึกษาเรียนรู้ หรือจัดกิจกรรมที่มุ่งเน้นให้นักศึกษารู้จักการกำกับตนเอง ควบคุมตนเอง ไม่ประพฤตินิสัยในสิ่งที่ไม่ดี ไม่ล่วงละเมิดผู้อื่นทางกาย รักษาขนบธรรมเนียมประเพณีไทย เคารพในสิทธิส่วนบุคคล เช่น กิจกรรมส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม กิจกรรมดนตรีมหาลัย เป็นต้น

๑.๒ ประยุกต์เรื่องราวหรือเหตุการณ์ในชีวิตประจำวันมาเป็นกรณีศึกษา เพื่อให้นักศึกษาค้นหาปัญหาที่ต้องการแก้ไข วิเคราะห์ถึงสาเหตุของปัญหา เก็บรวบรวมข้อมูล ตั้งสมมติฐาน แล้วนำข้อมูลมาวิเคราะห์และสรุปผล หรือจัดกิจกรรมทัศนศึกษาดูงานที่เกี่ยวข้องกับบทลงโทษของการฆ่าชีวิตผู้อื่น การลักทรัพย์ เป็นอย่างไร เพื่อให้นักศึกษารู้จักคิด รู้ตัดสินใจ ประพฤติปฏิบัติในสิ่งที่ชอบ สิ่งที่ดี เช่น กิจกรรมออกค่ายอาสาพัฒนา กิจกรรมเข้าค่ายคุณธรรมนำชีวิต เป็นต้น

๑.๓ จัดกิจกรรมให้นักศึกษารู้จักการบริหารจัดการตนเอง โดยมีการบันทึกติดตามตนเอง ว่ามีพฤติกรรมปฏิบัติเกี่ยวกับในสิ่งที่ถูกต้อง หรือไม่ถูกต้อง มีอะไรเป็นแรงจูงใจ เกิดจากสาเหตุอะไร มีปัจจัยอะไรบ้างที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจประพฤตินิสัย หาข้อสรุปและแนวทางแก้ไข และอยู่ในการดูแล ให้คำปรึกษา ชี้แนะ แนะนำ จากบิดา มารดา ผู้ปกครอง ครู อาจารย์

๒. วชิสุจริต

๒.๑ จัดกิจกรรมที่มุ่งเน้นให้นักศึกษารู้จักการควบคุมตนเอง โดยไม่ให้ความโกรธหรือกิเลสทั้งหลายมาครอบงำจิตใจทำให้เราพูดไปในสิ่งที่ไม่ดี และกำกับตนเองมิให้แสดงพฤติกรรมในสิ่งที่ไม่ถูกต้อง และให้ใช้สติในการคิด ในการพูด ว่าสิ่งที่พูดนั้นสมควรพูดหรือไม่ หรือจัดกิจกรรมโดยการให้นักศึกษาไปทัศนศึกษา หรือดูวีดิทัศน์ ของบุคคลที่มีปัญหาทางจิตใจ รวมถึงบิดา มารดา ผู้ปกครอง ครู อาจารย์ ควรชี้แนะ แนะนำให้นักศึกษารู้จักการพัฒนาตนเองโดยให้คิดก่อนพูด

๒.๒ ส่งเสริม สนับสนุนให้นักศึกษาเกิดความตระหนักโดยให้ความสนใจเรียนรู้ รับรู้ ในเหตุการณ์หรือปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในสังคมปัจจุบัน รู้จักการใช้การสังเกต ศึกษาให้รอบคอบ วิเคราะห์หาสาเหตุ ผลดี ผลเสียที่เกิดขึ้นทั้งในระยะยาว และระยะสั้น หาข้อมูลหรือหลักฐาน มาสนับสนุนเพื่อนำมาสรุปในพัฒนาตนเองในเรื่องการพูด และนำไปใช้กับการดำเนินชีวิตให้ถูกต้อง

๒.๓ นำหลักธรรมทางพุทธศาสนามาบูรณาการในการพัฒนาการประพฤตินิสัย ตัวของนักศึกษาไปในสิ่งที่ถูกต้อง เช่น จัดกิจกรรมสถาบันศีล ๕ กิจกรรมสวดมนต์และฝึกสมาธิ กิจกรรมวาจาห้าฟัง กิจกรรมประกวดจริยธรรมนักศึกษาดีเด่น เป็นต้น

๓. มโนสุจริต

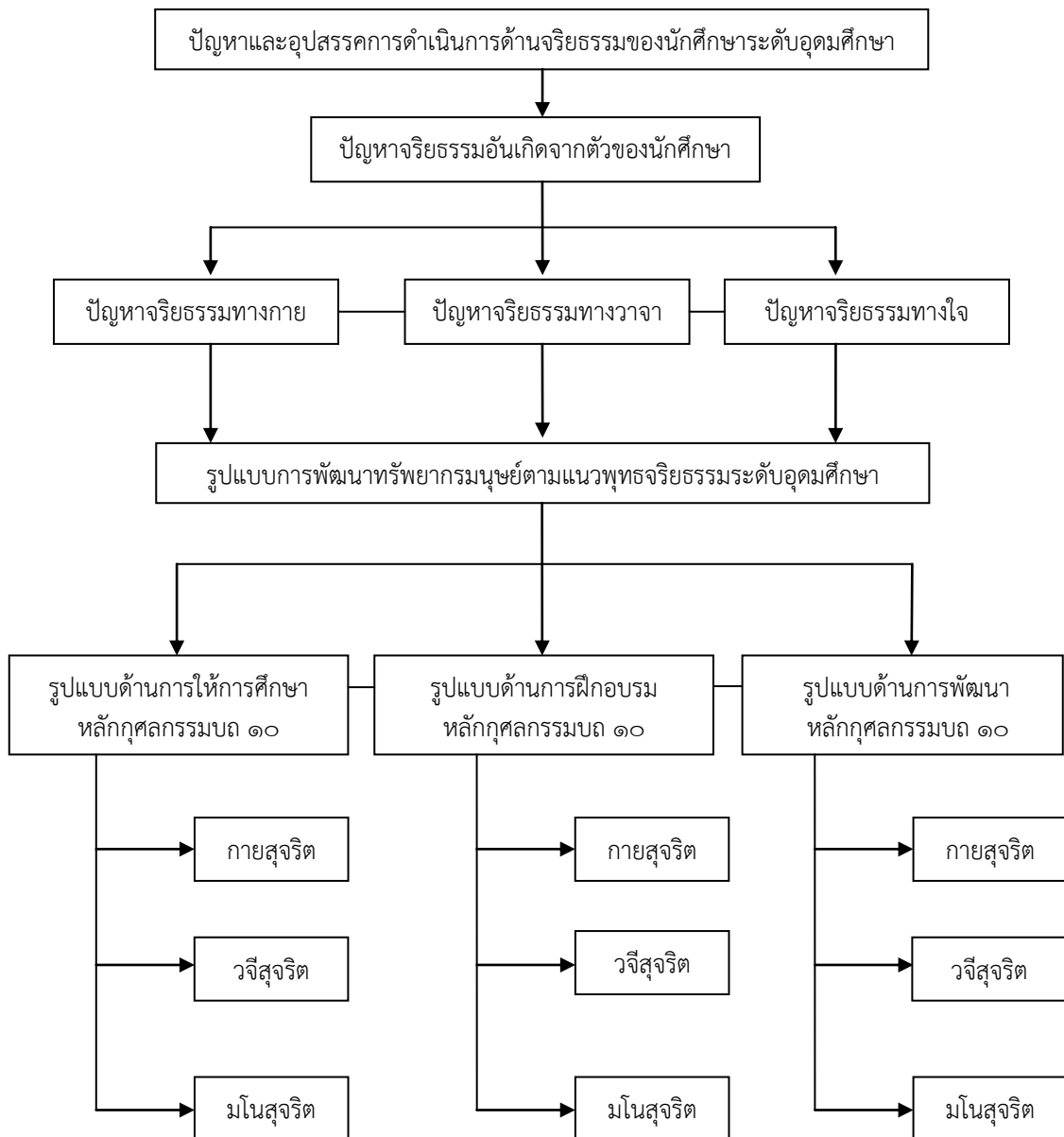
๓.๑ พัฒนานักศึกษาให้เกิดทักษะในด้านการคิดและการใช้เหตุผลอย่างถูกต้องโดยตั้งคำถามเพื่อให้นักศึกษาได้เกิดกระบวนการคิดอย่างมีเหตุผลและมีประสิทธิภาพมาก สามารถวิเคราะห์ สังเคราะห์ และประเมินค่าความถูกต้องของข้อมูลได้ รู้จักการใช้เหตุผลมาตัดสินใจในเรื่องต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และสามารถแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นได้อย่างสร้างสรรค์

๓.๒ นำหลักธรรมทางพุทธศาสนามาฝึกจิตของนักศึกษาเพื่อเปลี่ยนแปลงความคิด กล่าวคือ หยุดความคิดทางลบของตนเอง มีมุมมองใหม่ และคิดแต่สิ่งที่ดี ๆ (Positive thinking) โดยมีการฝึกฝนด้วยความตั้งใจและจริงจัง และมองคนอื่นว่าดี เช่น กิจกรรมบรรพชา นักศึกษา กิจกรรมสวดมนต์และฝึกสมาธิ กิจกรรมการละเว้นอกุศลกรรมบถ ๑๐ เป็นต้น

๓.๓ ส่งเสริมให้นักศึกษาได้เกิดปัญญาในการพิจารณาสิ่งต่าง ๆ อย่างรอบคอบ โดยให้มีทักษะในการสังเกต ทักษะในการฟัง การถาม การรวบรวมข้อมูล การค้นหาคำตอบจากแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ วิเคราะห์ สังเคราะห์ผลการค้นคว้า และสรุปผลการค้นคว้า แล้วนำมาปฏิบัติได้จริงเห็นเป็นรูปธรรม ซึ่งจะช่วยให้พฤติกรรมการปฏิบัติของนักศึกษาเป็นไปในสิ่งที่ดี ที่ถูกต้อง โดยทราบว่สิ่งใดถูก สิ่งใดผิด สิ่งใดควรกระทำ สิ่งใดไม่ควรกระทำ

๔.๕ องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง “รูปแบบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวพุทธจริยธรรมระดับอุดมศึกษา” ผู้วิจัยค้นพบองค์ความรู้ใหม่ที่เกิดจากการได้วิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูลตามกรอบแนวคิดและทฤษฎี ดังแสดงในแผนภาพ ต่อไปนี้

แผนภาพที่ ๔.๒ องค์ความรู้ที่ได้จากงานวิจัย ; Sukmaitree J Model ๒๕๕๗.

จากแผนภาพที่ ๔.๒ องค์ความรู้ที่ได้จากงานวิจัย พบว่า ปัญหาและอุปสรรค การดำเนินการด้านจริยธรรมของนักศึกษาระดับอุดมศึกษาเกิดจากตัวนักศึกษาเป็นสำคัญ ซึ่งสามารถ แยกได้เป็น ๓ ประการ คือ ๑) ปัญหาจริยธรรมทางกาย ๒) ปัญหาจริยธรรมทางวาจา และ ๓) ปัญหา จริยธรรมทางใจ โดยปัญหาดังกล่าวสามารถนำมาสร้างเป็นรูปแบบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ตามแนวพุทธจริยธรรมระดับอุดมศึกษาได้ ๓ ด้าน คือ

๑. รูปแบบด้านให้การศึกษา ตามหลักกุศลกรรมบถ ๑๐ อันประกอบด้วย

๑.๑ กายสุจริต

๑.๒ วจีสุจริต

๑.๓ มโนสุจริต

๒. รูปแบบด้านการฝึกอบรม ตามหลักกุศลกรรมบถ ๑๐ อันประกอบด้วย

๒.๑ กายสุจริต

๒.๒ วจีสุจริต

๒.๓ มโนสุจริต

๓. รูปแบบด้านการพัฒนา ตามหลักกุศลกรรมบถ ๑๐ อันประกอบด้วย

๓.๑ กายสุจริต

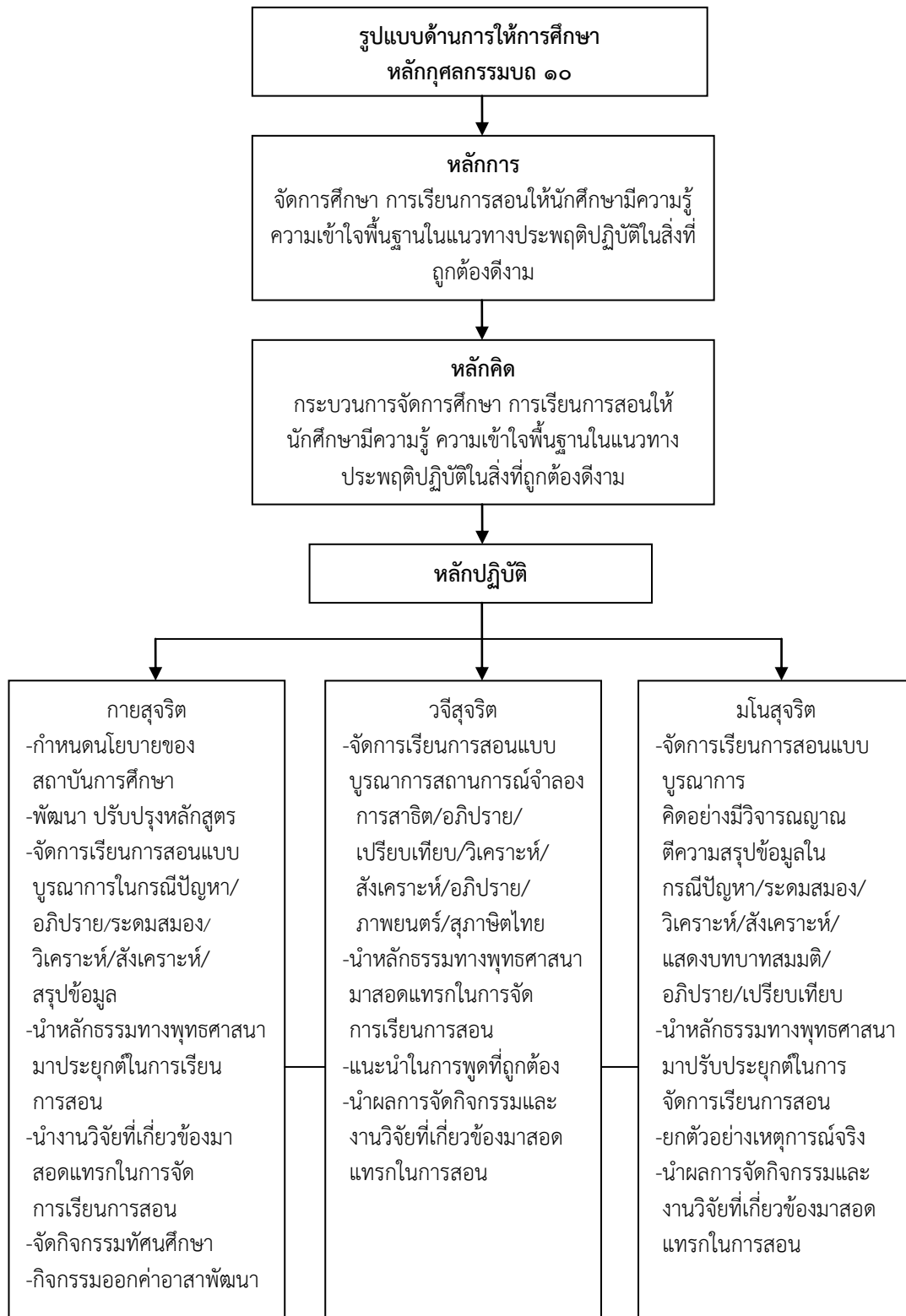
๓.๒ วจีสุจริต

๓.๓ มโนสุจริต

กายสุจริต หมายถึง การละเว้นจากการฆ่าสัตว์ตัดชีวิต การละเว้นจากการลักทรัพย์ของ ผู้อื่น และการละเว้นจากการประพฤตินอกใจ

วจีสุจริต หมายถึง การละเว้นจากการพูดโกหก หรือพูดเท็จ การละเว้นจากการพูด ส่อเสียด การละเว้นจากการพูดคำหยาบคาย และการละเว้นจากการพูดเพ้อเจ้อ

มโนสุจริต หมายถึง การละเว้นจากการอยากได้ของผู้อื่น การละเว้นจากการทำร้ายหรือ อาฆาตพยาบาทผู้อื่น และการมีปัญญาอันเห็นชอบในการกระทำที่ถูกต้อง

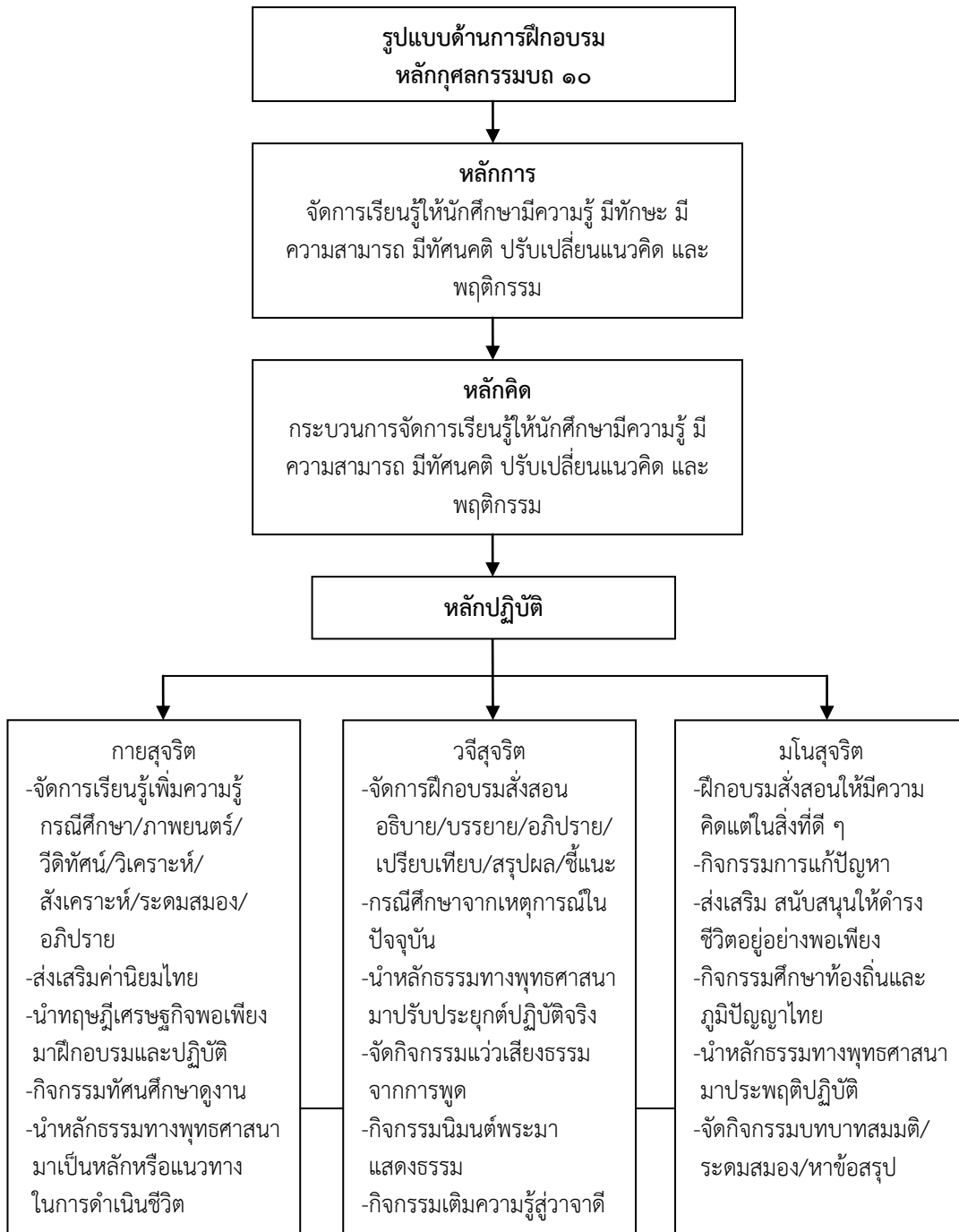
แผนภาพที่ ๔.๓ รูปแบบด้านการให้การศึกษา ตามหลักคุณธรรมบถ ๑๐

จากแผนภาพที่ ๔.๓ รูปแบบด้านการให้การศึกษิตามหลักคุณธรรมบถ ๑๐ พบว่าหลักการของการให้การศึกษิต เป็นการจัดการศึกษิต การเรียนการสอนให้นักศึกษิตมีความรู้ ความเข้าใจพื้นฐานในแนวทางประพฤติปฏิบัติในสิ่งที่ถูกต้องดีงาม โดยมีหลักคิด เป็นกระบวนการจัดการศึกษิต การเรียนการสอนให้นักศึกษิตมีความรู้ ความเข้าใจพื้นฐานในแนวทางประพฤติปฏิบัติในสิ่งที่ถูกต้องดีงาม และมีหลักปฏิบัติแบ่งเป็น ๓ ด้าน ดังต่อไปนี้

๑. ด้านกายสุจริต โดยสถาบันการศึกษิตกำหนดนโยบาย พัฒนา ปรับปรุงหลักสูตรการจัดการศึกษิตเพื่อมุ่งเน้นให้การศึกษิตกับนักศึกษิตระดับอุดมศึกษิตมีจริยธรรมที่ดีงาม รวมถึงจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการ โดยยกกรณีปัญหาเข้ามาในการจัดการเรียนการสอน และให้นักศึกษิตระดับอุดมศึกษิตมีการอภิปรายร่วมกัน ระดมสมอง วิเคราะห์ สังเคราะห์ และสรุปข้อมูลที่ได้จากการศึกษิต นอกจากนี้นำหลักธรรมทางพุทธศาสนามาประยุกต์ในการจัดการเรียนการสอน หรือนำงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมาสอดแทรกในการจัดการเรียนการสอนเพิ่มเติม ตลอดจน จัดกิจกรรมทัศนศึกษิต จัดกิจกรรมออกค่าอาสาพัฒนา เพื่อให้นักศึกษิตระดับอุดมศึกษิตได้เกิดกระบวนการคิดอย่างหลากหลายในเชิงประจักษ์ หรือจากสภาพเหตุการณ์จริง

๒. ด้านวจีสุจริต โดยจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการ โดยยกสถานการณ์จำลอง การสาธิต การอภิปราย การเปรียบเทียบ เพื่อให้นักศึกษิตได้มีการวิเคราะห์ สังเคราะห์ การอภิปรายร่วมกัน หรือนำภาพยนตร์ สุภาชิตไทย เข้ามาใช้ในการจัดการเรียนการสอน นอกจากนี้ นำหลักธรรมทางพุทธศาสนามาสอดแทรกในการจัดการเรียนการสอน รวมถึง ชี้นำ เน้นนำในการพูดที่ถูกต้อง ตลอดจน นำผลการจัดกิจกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมาสอดแทรกในการจัดการเรียนการสอน

๓. ด้านมโนสุจริต โดยจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการ โดยมุ่งเน้นให้นักศึกษิตระดับอุดมศึกษิตมีกระบวนการคิดอย่างมีวิจารณ์ญาณ สามารถตีความสรุปข้อมูลได้จากการศึกษิต รวมถึง ยกกรณีปัญหา ยกตัวอย่างจากเหตุการณ์จริง การแสดงบทบาทสมมติ เพื่อให้นักศึกษิตระดับอุดมศึกษิตได้มีการระดมสมอง รู้จักการวิเคราะห์ สังเคราะห์ เปรียบเทียบ และอภิปรายร่วมกัน รวมถึง นำหลักธรรมทางพุทธศาสนามาปรับประยุกต์ในการจัดการเรียนการสอน และนำผลการจัดกิจกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมาสอดแทรกในการจัดการเรียนการสอนเพิ่มเติม

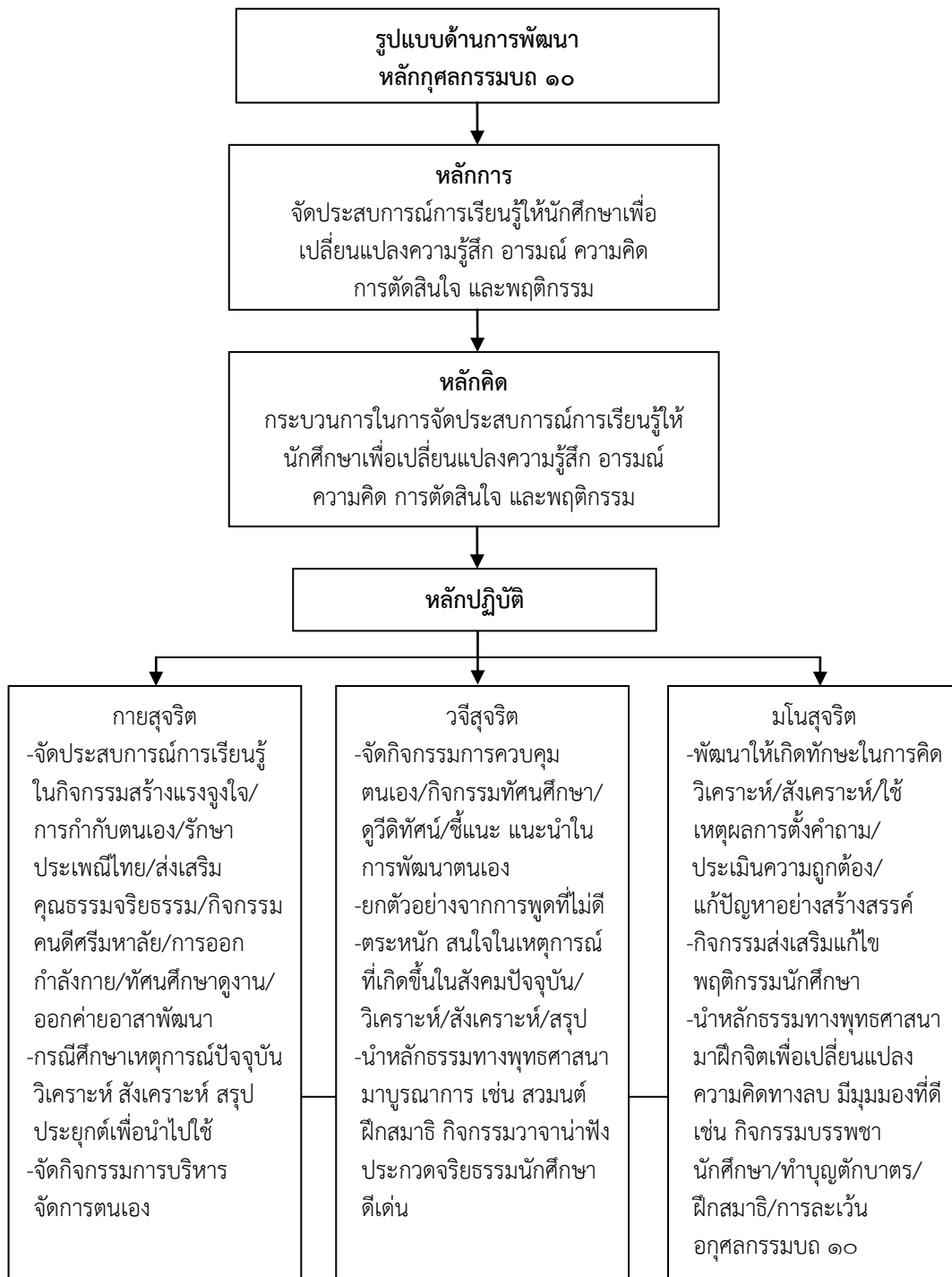
แผนภาพที่ ๔.๔ รูปแบบด้านการฝึกอบรม ตามหลักคุณศตรรมบถ ๑๐

จากแผนภาพที่ ๔.๔ รูปแบบด้านการฝึกอบรมตามหลักคุณธรรมบถ ๑๐ พบว่า หลักการของการฝึกอบรม เป็นจัดการเรียนรู้ให้นักศึกษามีความรู้ มีทักษะ มีความสามารถ มีทัศนคติ ปรับเปลี่ยนแนวคิด และพฤติกรรม โดยมีหลักคิด เป็นกระบวนการจัดการเรียนรู้ให้นักศึกษามีความรู้ มีความสามารถ มีทัศนคติ ปรับเปลี่ยนแนวคิด และพฤติกรรม และมีหลักปฏิบัติแบ่งเป็น ๓ ด้าน ดังต่อไปนี้

๑. ด้านกายสุจริต โดยจัดการเรียนรู้เพิ่มความรู้ให้กับนักศึกษาระดับอุดมศึกษา โดย ยกกรณีศึกษา นำภาพยนตร์ วีดีทัศน์ มาให้นักศึกษาระดับอุดมศึกษาได้ศึกษาแล้วนำมาวิเคราะห์ สังเคราะห์ ระดมสมอง และอภิปรายร่วมกัน รวมถึง นำทฤษฎีเศรษฐกิจพอเพียง การส่งเสริมค่านิยม ไทย มาฝึกอบรมให้กับนักศึกษาระดับอุดมศึกษา และเกิดการปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม ตลอดจน นำหลักธรรมทางพุทธศาสนาให้นักศึกษาระดับอุดมศึกษาได้ใช้เป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต ที่ถูกต้อง หรือจัดกิจกรรมละเว้นจากการฆ่าสัตว์ ละเว้นลักทรัพย์ ละเว้นการประพฤติดินในกาม หรือ จัดกิจกรรมทัศนศึกษาดูงาน เพื่อให้นักศึกษาระดับอุดมศึกษาได้เกิดกระบวนการคิดอย่างหลากหลาย ในเชิงประจักษ์ หรือจากสภาพเหตุการณ์จริง

๒. ด้านวจีสุจริต โดยจัดการฝึกอบรมสั่งสอนนักศึกษาระดับอุดมศึกษา ทั้งการอธิบาย บรรยาย ชี้แนะ แนะนำในกรณีศึกษาจากเหตุการณ์ในปัจจุบัน เพื่อให้นักศึกษาระดับอุดมศึกษา อภิปรายร่วมกัน มีการเปรียบเทียบ และสรุปผลจากสิ่งที่ได้รับ รวมถึง นำหลักธรรมทางพุทธศาสนา เข้ามาปรับประยุกต์ในการปฏิบัติจริงของนักศึกษาระดับอุดมศึกษา ตลอดจน จัดกิจกรรม อย่างหลากหลาย เช่น กิจกรรมแว่วเสียงธรรมจากการพูด กิจกรรมนิมนต์พระมาแสดงธรรม กิจกรรม เติมความรู้สู่วาจาดี กิจกรรมไขปริศนาธรรมจากการพูด เป็นต้น เพื่อให้นักศึกษาระดับอุดมศึกษา ได้เกิดกระบวนการคิดอย่างหลากหลายในเชิงประจักษ์ หรือจากสภาพเหตุการณ์จริง

๓. ด้านมโนสุจริต โดยฝึกอบรมสั่งสอน ชี้แนะ แนะนำให้นักศึกษาระดับอุดมศึกษาคิดแต่ ในสิ่งที่ดี ๆ และส่งเสริม สนับสนุนให้ดำรงชีวิตอยู่อย่างพอเพียง รวมถึง นำหลักธรรมทางพุทธศาสนา มาให้นักศึกษาได้ยึดถือ และประพฤติปฏิบัติแต่ในสิ่งที่ถูกต้อง ตลอดจน จัดกิจกรรมบทบาทสมมติ กิจกรรมการแก้ปัญหา กิจกรรมศึกษาท้องถิ่นและภูมิปัญญาไทย กิจกรรมการประกอบอาชีพอิสระ เพื่อพึ่งตนเองอย่างยั่งยืน เพื่อให้นักศึกษาระดับอุดมศึกษาได้ระดมสมอง แล้วหาข้อสรุปร่วมกัน จากการจัดกิจกรรม

แผนภาพที่ ๔.๕ รูปแบบด้านการพัฒนา ตามหลักคุณธรรมบถ ๑๐

จากแผนภาพที่ ๔.๕ รูปแบบด้านการพัฒนาตามหลักคุณธรรมบถ ๑๐ พบว่า หลักการของการพัฒนา เป็นการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้นักศึกษาเพื่อเปลี่ยนแปลงความรู้สึก อารมณ์ ความคิด การตัดสินใจ และพฤติกรรม โดยมีหลักคิด เป็นกระบวนการในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้นักศึกษาเพื่อเปลี่ยนแปลงความรู้สึก อารมณ์ ความคิด การตัดสินใจ และพฤติกรรม และมีหลักปฏิบัติแบ่งเป็น ๓ ด้าน ดังต่อไปนี้

๑. ด้านกายสุจริต โดยจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้กับนักศึกษาระดับอุดมศึกษา เช่น จัดกิจกรรมที่สร้างแรงจูงใจ กิจกรรมการกำกับตนเองควบคุมตนเอง กิจกรรมการบริหารจัดการตนเอง กิจกรรมรณรงค์รักษาขนบธรรมเนียมประเพณีไทย กิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม กิจกรรมคนดี ศรีมหาลัยกิจกรรมการแข่งขันกีฬา กิจกรรมการออกกำลังกาย กิจกรรมทัศนศึกษาดูงาน กิจกรรมออกค่ายอาสา กิจกรรมเข้าค่ายคุณธรรมนำชีวิต รวมถึง นำกรณีศึกษาจากเหตุการณ์ปัจจุบัน มาให้นักศึกษาระดับอุดมศึกษาได้วิเคราะห์ สังเคราะห์ สรุปผลร่วมกัน แล้วนำมาประยุกต์ใช้ให้ถูกต้องในการดำรงชีวิตประจำวัน

๒. ด้านวจีสุจริต โดยจัดกิจกรรมกำกับควบคุมตนเอง และนำหลักธรรมทางพุทธศาสนา มาบูรณาการในการพัฒนาตนเอง เช่น กิจกรรมสวดมนต์ ฝึกสมาธิ กิจกรรมวาจาंनाฟังกิจกรรมประกวดจริยธรรมนักศึกษาดีเด่น รวมถึง ชี้แนะ แนะนำให้นักศึกษาระดับอุดมศึกษาเกิดการพัฒนาตนเอง โดยจัดกิจกรรมทัศนศึกษา ดูวิถีทัศน์ หรือการเปรียบเทียบการพูดกับนิทาน ตลอดจนยกตัวอย่างให้นักศึกษาระดับอุดมศึกษาได้เห็นผลที่เกิดขึ้นจากการพูดที่ไม่ดี และให้ตระหนัก สนใจในเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในสังคมปัจจุบัน เพื่อนำมาวิเคราะห์ สังเคราะห์ สรุปผลที่ได้รับ แล้วนำมาปรับประยุกต์ใช้ในการพัฒนาตนเองอย่างเป็นรูปธรรม

๓. ด้านมโนสุจริต โดยชี้แนะ แนะนำให้นักศึกษาระดับอุดมศึกษาเกิดการพัฒนาทักษะในการคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ ใช้เหตุผลการตั้งคำถาม ประเมินค่าความถูกต้อง สามารถแก้ปัญหาได้อย่างสร้างสรรค์ รวมถึง นำหลักธรรมทางพุทธศาสนามาฝึกจิตให้นักศึกษาระดับอุดมศึกษาเกิดการเปลี่ยนแปลงในความคิดทางลบ เป็นมีความคิดในมุมมองที่ดี เช่น กิจกรรมบรรพชานักศึกษา กิจกรรมทำบุญตักบาตรพระสงฆ์ สมาทานศีล กิจกรรมสวดมนต์ ฝึกสมาธิ กิจกรรมการละเว้นอกุศลกรรมบถ ๑๐ เป็นต้น ตลอดจน จัดกิจกรรมส่งเสริมแก้ไขพฤติกรรมนักศึกษา หรือจัดกิจกรรมการฝึกทักษะการสังเกต การฟัง การถาม การรวบรวมข้อมูล สรุปผลอย่างเป็นรูปธรรม

บทที่ ๕

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง “รูปแบบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวพุทธจริยธรรมระดับอุดมศึกษา” โดยมีวัตถุประสงค์ของการวิจัย คือ ๑) เพื่อศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และหลักพุทธธรรมที่สอดคล้องกับจริยธรรมที่เหมาะสมสำหรับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่เป็นนักศึกษา ระดับอุดมศึกษา ๒) เพื่อศึกษาสภาพปัญหาและอุปสรรคการดำเนินการด้านจริยธรรมของนักศึกษา ระดับอุดมศึกษา ๓) เพื่อเสนอรูปแบบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวพุทธจริยธรรมระดับอุดมศึกษา ซึ่งในบทนี้เป็นการสรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ ซึ่งประเด็นในการนำเสนอ ดังต่อไปนี้

๕.๑ สรุปผลการวิจัย

๕.๑.๑ อภิปรายผล

๕.๑.๒ ข้อเสนอแนะ

๕.๑.๒.๑ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

๕.๑.๒.๒ ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

๕.๑.๒.๓ ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

๕.๑ สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “รูปแบบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวพุทธจริยธรรมระดับอุดมศึกษา” ผู้วิจัยสรุปผลได้ ดังต่อไปนี้

๕.๑.๑ ผลการสังเคราะห์เชิงคุณภาพจากแนวคิด ทฤษฎีที่สอดคล้องกับจริยธรรมที่เหมาะสมสำหรับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่เป็นนักศึกษาระดับอุดมศึกษา

ผลการสังเคราะห์เชิงคุณภาพจากแนวคิด ทฤษฎีที่สอดคล้องกับจริยธรรมที่เหมาะสมสำหรับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่เป็นนักศึกษาระดับอุดมศึกษา อันได้แก่ แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ พัฒนาการทางจริยธรรม และหลักพุทธธรรมที่สอดคล้องกับจริยธรรมที่เหมาะสมสำหรับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่เป็นนักศึกษาระดับอุดมศึกษา สรุปได้ดังนี้

๑. แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์

ผลการสังเคราะห์แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ผู้วิจัยพบว่าการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ เป็นการเปลี่ยนแปลงกระบวนการคิด การประพฤติปฏิบัติของมนุษย์ให้มีความเจริญขึ้นทั้งในเรื่องของความรู้ ความสามารถ ทักษะ ความชำนาญ ทัศนคติ อารมณ์ ความรู้สึก การตัดสินใจ โดยครอบคลุมกิจกรรม ๓ กิจกรรม คือ การฝึกอบรม การศึกษา และการพัฒนา ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิด ทฤษฎีการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของ ลีโอนาร์ด แนต์เลอร์ (Leonard Nadler)^๑ ที่กล่าวไว้ว่าการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์จะต้องประกอบไปด้วย ๓ กิจกรรมหลัก คือ ๑) ด้านการฝึกอบรม (Training) ๒) ด้านการพัฒนา (Development) และ ๓) ด้านการศึกษา (Education) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพ ประสิทธิผลของมนุษย์ทั้งต่อตนเอง องค์กร

^๑ Leonard Nadler, *Corporate Human Resource Development*, (New York: American Society for Training and Development, 1980), pp.4-5.

และสังคม ซึ่งการศึกษาจะเป็นการจัดการศึกษา จัดการเรียนการสอนเพื่อให้นักศึกษาระดับอุดมศึกษา มีความรู้ ความเข้าใจพื้นฐานในแนวทางการประพฤติปฏิบัติในสิ่งที่ถูกต้องดีงาม และการฝึกอบรมจะเป็นการจัดการเรียนรู้ให้นักศึกษาระดับอุดมศึกษา มีความรู้ มีทักษะ มีความสามารถ มีทัศนคติ ปรับเปลี่ยนแนวคิดและพฤติกรรมให้ดีขึ้น สำหรับการพัฒนามาจะเป็นการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้นักศึกษาระดับอุดมศึกษาเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงความรู้สึก อารมณ์ ความคิด การตัดสินใจ และพฤติกรรมให้มีความเจริญหรือดีขึ้น

รวมถึง แรงจูงใจด้านความเชื่อทางศาสนา ค่านิยม การให้รางวัล ครอบครั้ว และการศึกษาก็มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงกระบวนการคิด การประพฤติปฏิบัติที่ดีงาม ถูกต้องของนักศึกษาระดับอุดมศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีการจูงใจ ในแนวคิดของ เดวิท ซี แม็คเคลลแลนด์ (David C. McClelland)^๒ ที่เชื่อว่า พฤติกรรมของมนุษย์ที่แสดงออกมาจะสะท้อนมาจากความต้องการ (Needs) ของมนุษย์แต่ละคน ซึ่งส่งผลให้เกิดแรงจูงใจที่จะแสดงพฤติกรรมต่าง ๆ ออกมา โดยความต้องการของมนุษย์มีอยู่อย่างหลากหลาย แต่สรุปเป็นหลักใหญ่ ๆ ได้ ๓ ประการ คือ ๑) ความต้องการความสำเร็จ ๒) ความต้องการความรักและความผูกพัน และ ๓) ความต้องการอำนาจบารมี และสอดคล้องกับแนวคิดของ เบอร์ริส เฟรเดอริก สกินเนอร์ (Burrhus Frederic Skinner)^๓ ที่เห็นว่า พฤติกรรมของมนุษย์จะประพฤติปฏิบัติอย่างไรได้นั้นจะต้องได้รับสิ่งจูงใจให้เกิดการอยากปฏิบัติอยากกระทำ โดยการเสริมแรงทำได้ ๔ กรณี คือ ๑. การเสริมแรงทางบวก ๒. การเสริมแรงทางลบ ๓. การทำให้สูญสิ้น ๔. การลงโทษ แต่กระนั้นก็ตามการประพฤติปฏิบัติของนักศึกษาระดับอุดมศึกษาเป็นไปโดยไม่ได้มีแรงจูงใจในการกระทำเพราะขาดสติในการคิดพิจารณาไตร่ตรองอย่างรอบคอบ ทำตามอารมณ์หรือความต้องการของตนเองในขณะนั้น และสภาพแวดล้อมรอบตัวของนักศึกษาไม่ว่าจะเป็นสภาพสังคม สภาพเศรษฐกิจ สื่อต่าง ๆ ก็มีผลอย่างมากต่อแรงจูงใจของนักศึกษาเช่นกัน

นอกจากนี้ สอดคล้องกับผลวิจัยเรื่อง รูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมการบริโภคของเยาวชน ตามหลักคิด ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงที่ พบว่า^๔ รูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมการบริโภคของเยาวชน ตามหลักคิดของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง หรือ “โฟโมรสสิ” (4MORSSI) คือ ๑) แบบ (Model) เพราะการใช้ตัวแบบจะสามารถดึงดูดความสนใจได้ดีกว่าสื่อประเภทอื่น ๆ ๒) แรงจูงใจ (Motivation) จะเป็นแรงกระตุ้นเพื่อโน้มน้าวให้เกิดจิตสำนึก เกิดความรู้สึกที่ดีเพื่อสร้างความศรัทธา ในสิ่งที่จะเรียน ๓) คุณธรรม (Morality) ๔) การปรับพฤติกรรม (Modification) ซึ่งต้องเกิดมาจากความพึงพอใจและความต้องการของผู้ที่จะปรับพฤติกรรมด้วยความสมัครใจ ๕) การเสริมแรง (Reinforcement) เพื่อให้เกิดกำลังใจและเป็นรางวัลในการประพฤติปฏิบัติตนในสิ่งที่ดีงาม ๖) การขัดเกลาทางสังคม (Socialization) เป็นการเรียนรู้ทางสังคมและการอบรมสั่งสอนทั้งโดยทางตรงและทางอ้อม เพื่อให้ปฏิบัติตนได้อย่างเหมาะสม ๗) ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง (Sufficiency Economy) และ ๘) การจัดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงบูรณาการ (Integration) จะช่วยให้

^๒ David C. McClelland, *The Achievement Motive*, (New York: Appleton Century Crofts, 1953), pp.110 – 111.

^๓ Burrhus Frederic Skinner, *Beyond Freedom and Dignity*, (New York: Alfred A Knopf, 1972), p.113.

^๔ เสียม สายวรรณะ, “รูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมการบริโภคของเยาวชน ตามหลักคิดของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง”, *ปรัชญาคุณภิวัตน์* สาขาวิชาสังคมศาสตร์, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง, ๒๕๕๒).

เด็กได้รับรู้และเรียนรู้ที่เกิดจากการเชื่อมโยงความรู้จากหลาย ๆ ด้าน และเกิดการปฏิบัติจริง และสอดคล้องกับผลวิจัยเรื่องรูปแบบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีความรู้คู่คุณธรรมจริยธรรมในระดับอุดมศึกษาที่พบว่า^๕ ด้านจุดมุ่งหมายของหลักสูตร ควรเขียนจุดมุ่งหมายให้ชัดเจน เหมาะสมกับสภาพสังคมปัจจุบัน ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ คิดวิเคราะห์อย่างมีเหตุผล สามารถแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าได้รับผิดชอบต่อหน้าที่และสังคม ซื่อสัตย์สุจริต สามารถวางแผนเพื่อปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ และส่งเสริมให้ผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรม ด้านเนื้อหาของหลักสูตร เนื้อหารายวิชาต้องสอดคล้องกับจุดมุ่งหมาย เน้นให้นักศึกษามีความรู้จริง ทันสมัยเหมาะสมกับสภาพการณ์ปัจจุบัน ยืดหยุ่นได้ มีลักษณะที่กระตุ้นให้นักศึกษามีความกระตือรือร้นใฝ่หาความรู้อยู่เสมอ ด้านกระบวนการเรียนการสอน ควรมีการชี้แจงรายละเอียดจุดมุ่งหมาย เนื้อหา กิจกรรมการเรียนการสอน การประเมินผลในชั่วโมงแรกของการสอนอย่างชัดเจน จัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่หลากหลายสอดคล้องกับเนื้อหาวิชา ผู้สอนและผู้เรียนมีบทบาทในกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน จัดบรรยากาศในการเรียนการสอนให้มีความสุขทั้งผู้สอนและผู้เรียน มีการประเมินผลร่วมกัน โดยมุ่งเน้นที่กระบวนการเรียนรู้มากกว่าประเมินผลในเนื้อหาวิชา ใช้สื่อการเรียนการสอนอย่างเหมาะสม ส่งเสริมความรู้และทักษะนอกชั้นเรียน เปิดโอกาสให้นักศึกษาได้แสดงความคิดเห็นและซักถาม ด้านการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม ควรสอดแทรกการพัฒนาคุณธรรม ใช้กิจกรรมพัฒนา มากกว่าการสอน กิจกรรมในการพัฒนาควรให้นักศึกษาเข้าร่วมกิจกรรม และมีการปฏิบัติกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง โดยความเชื่อมโยงกับผลวิจัยเรื่อง การพัฒนาความรับผิดชอบของนักศึกษาที่พบว่า^๖ การพัฒนาความรับผิดชอบของนักศึกษามี ๕ กิจกรรม ได้แก่ ๑) กิจกรรมกลุ่มการพัฒนาเหตุผลเชิงจริยธรรมด้านความรับผิดชอบ ๒) กิจกรรมบันทึกไดอารี่ ๓) กิจกรรมชมภาพยนตร์ ๔) กิจกรรมอ่านเอาเรื่อง ๕) กิจกรรมจับถูก โดยกิจกรรมการบันทึกไดอารี่มีค่าเฉลี่ยของคะแนนรวมความรับผิดชอบสูงกว่ากิจกรรมอื่น ๆ เพราะกิจกรรมบันทึกไดอารี่เป็นกิจกรรมเดียวที่เป็นการบันทึกข้อมูลของตนเองทุก ๆ วัน และเมื่อครบ ๗ วัน จะนับเป็น ๑ งาน ซึ่งต่างจากกิจกรรมอื่น ๆ ที่จะใช้เวลาในการทำกิจกรรมเพียง ๑ วัน และนับเป็น ๑ งาน ทำให้นักศึกษาเกิดกระบวนการคิดเป็นระบบและการทบทวนสิ่งที่ทำอยู่ตลอดเวลา

ตลอดจน มีความเกี่ยวเนื่องกับผลวิจัยเรื่อง การพัฒนาทุนมนุษย์ในการปรับเปลี่ยนไปสู่องค์กรสมัยใหม่หรือองค์กรสมรรถนะสูงที่พบว่า^๗ บุคลากรในองค์กรธุรกิจเอกชนมีปัจจัยที่เอื้อต่อการทำงานเชิงรุก ซึ่งช่วยส่งเสริมให้เป็นบุคลากรที่สมรรถนะสูง อันได้แก่ นวัตกรรมและความคิดสร้างสรรค์ในการทำงาน ความมีอิสระในการทำงาน การมีโครงการพิเศษเพื่อกระตุ้นการเรียนรู้ระดับผู้บริหาร การมีผลงานที่โดดเด่น มีความสามารถในการใช้เทคโนโลยีขั้นสูงของบุคลากร มีการจัดการความรู้ ซึ่งมีความสอดคล้องกับผลวิจัยเรื่อง โครงการพัฒนารูปแบบการแบ่งปันความรู้ผ่านสื่อสาร

^๕ อนุรักษ์ นวพรไพศาล, “รูปแบบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีความรู้คู่คุณธรรมจริยธรรมในระดับอุดมศึกษา”, รายงานการวิจัย, (กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลกรุงเทพ, ๒๕๕๑), หน้า ๖๗ - ๗๔.

^๖ ศจีมาจ ฦ วิเชียร และคันธรส แสนวงศ์, “การพัฒนาความรับผิดชอบของนักศึกษา”, รายงานการวิจัย, (ภาควิชาวิทยาศาสตร์ประยุกต์และสังคม วิทยาลัยเทคโนโลยีอุตสาหกรรม: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ, ๒๕๕๒), หน้า ๖๙ - ๗๓.

^๗ กิตติภูมิ วิเศษศักดิ์, “การพัฒนาทุนมนุษย์ในการปรับเปลี่ยนไปสู่องค์กรสมัยใหม่หรือองค์กรสมรรถนะสูง”, รายงานการวิจัย, (สถาบันทรัพยากรมนุษย์: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๕๒), หน้า ๕๒ - ๕๕.

ด้วยเว็บล็อกเพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ในการผลิตสื่อการศึกษาของนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต คณะศึกษาศาสตร์ ในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐที่ พบว่า^{๘๘} องค์ประกอบรูปแบบการแบ่งปันความรู้ผ่านการสื่อสารด้วยเว็บล็อกเพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ในการผลิตสื่อการศึกษา ประกอบไปด้วย ๕ องค์ประกอบ คือ ๑) บุคคลสร้างสรรค์ ๒) ความรู้สร้างสรรค์ ๓) เทคโนโลยีสร้างสรรค์ ๔) กระบวนการสร้างสรรค์ ๕) ผลงานสร้างสรรค์ และเชื่อมโยงกับผลวิจัยเรื่อง โมเดลเชิงสาเหตุของเจตนาเชิงพฤติกรรมการสูบบุหรี่และการพัฒนาโปรแกรมเพื่อเพิ่มผลลัพธ์เชิงป้องกันของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นเขตกรุงเทพมหานครที่ พบว่า^{๘๙} โปรแกรมเชิงป้องกันที่ส่งผลกระทบต่อเจตนาเชิงพฤติกรรมการสูบบุหรี่ สามารถแบ่งเป็นกิจกรรมเป็น ๓ ส่วน ได้แก่ ๑) การเสริมสร้างความรู้ (Knowledge) ๒) การเสริมสร้างทักษะทางสังคม (Social Skills) ๓) การเสริมสร้างทักษะในตนเอง (Intrapersonal Skills) โดยนำมาจัดการเรียนการสอน ซึ่งแบ่งเป็น ๓ ช่วง ๆ ที่ ๑ ให้ความรู้ที่ครอบคลุมเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับบุหรี่และสารเสพติด (Knowledge Building) ช่วงที่ ๒ ฝึกทักษะทางสังคม (Social Skills) และเข้าใจสังคม ช่วงที่ ๓ ฝึกทักษะภายในตัวบุคคล (Intrapersonal Skills) ได้แก่ ทักษะการปฏิเสธ การรักษาสีทิสส่วนตัว การคิดวิเคราะห์ การตัดสินใจ การวางแผนเป้าหมาย มุ่งอนาคต และการแก้ปัญหาเฉพาะหน้า เป็นต้น

อนึ่ง ยังมีความเกี่ยวเนื่องกับผลวิจัยเรื่อง ความรู้ ความเข้าใจ ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการบริโภคของนักศึกษา มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนครที่ พบว่า^{๙๐} ๑) นักศึกษาระดับปริญญาตรีชั้นปีที่ ๔ มีความรู้ ความเข้าใจในปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมากกว่ากลุ่มตัวอย่างของนักศึกษาที่ศึกษาอยู่ในระดับปริญญาตรีชั้นปีที่ต่ำกว่า ๒) มหาวิทยาลัยได้มีการจัดโครงการต่าง ๆ เพื่อปลูกฝังความรู้ ความเข้าใจปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงทุกปีการศึกษา จึงเป็นเหตุให้นักศึกษาที่เรียนชั้นปีที่สูงกว่ามีความรู้ความเข้าใจและนำไปประยุกต์ใช้ได้มากกว่า ๓) นักศึกษาที่มีความรู้ ความเข้าใจปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในระดับเข้าใจมาก จะมีพฤติกรรมในการบริโภคอยู่ในระดับน้อย โดยนักศึกษาสามารถนำมาประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับการดำเนินชีวิต ไม่บริโภคมากเกินไปจนเกินความพอดี ใช้จ่ายอย่างเหมาะสม ไม่ฟุ่มเฟือย รู้จักการยับยั้งชั่งใจ ๔) นักศึกษาที่มีความรู้ ความเข้าใจปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในระดับน้อย มักจะขาดแนวทางในการดำเนินชีวิต บริโภคโดยไม่มีการวางแผน ไม่จัดลำดับความสำคัญ หรือความจำเป็นในการบริโภค พฤติกรรม การบริโภคจะเป็นไปตามความต้องการของตนเอง ทำให้เกิดการบริโภคของมากเกินไปจนเกินความจำเป็น ซึ่งสอดคล้องกับผลวิจัยเรื่อง พฤติกรรมการดื่มสุราของนักศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี

^{๘๘} ศิวินิต อรรถวุฒิกุล, “โครงการพัฒนารูปแบบการแบ่งปันความรู้ผ่านสื่อการศึกษาของนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต คณะศึกษาศาสตร์ ในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ”, **รายงานการวิจัย**, (คณะศึกษาศาสตร์: มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๕๕), หน้า ๑๗๕ – ๑๘๐.

^{๘๙} สิทธิพงศ์ วัฒนานนท์สกุล, “โมเดลเชิงสาเหตุของเจตนาเชิงพฤติกรรมการสูบบุหรี่และการพัฒนาโปรแกรมเพื่อเพิ่มผลลัพธ์เชิงป้องกันของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นเขตกรุงเทพมหานคร”, **รายงานการวิจัย**, (คณะมนุษยศาสตร์: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ๒๕๕๖), หน้า ๑๓๕ – ๑๔๓.

^{๙๐} บุญเรียม ทะไกรราช, “ความรู้ ความเข้าใจ ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการบริโภคของนักศึกษา มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร”, **รายงานการวิจัย**, (กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร, ๒๕๕๒), หน้า ๖๒ – ๖๓.

ปีการศึกษา ๒๕๕๑^{๑๑} ที่พบว่า แรงจูงใจในการดื่มสุราของนักศึกษาเพราะมีความต้องการเข้าสังคมในกลุ่มเพื่อน ๆ รวมถึงนักศึกษาได้เรียนรู้และดำเนินชีวิตห่างจากครอบครัว ผู้ปกครอง ซึ่งเป็นผู้แนะนำ ตักเตือน ให้คำปรึกษา จึงตัดสินใจเรื่องต่าง ๆ ด้วยตัวเองขาดการยั้งคิดพิจารณาอย่างรอบคอบว่าสิ่งไหนควรกระทำ หรือไม่ควรกระทำ

กล่าวโดยสรุป การที่จะให้ทรัพยากรมนุษย์มีประสิทธิภาพ มีประสิทธิผลทั้งต่อตนเอง องค์กร สังคม ตามเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ที่วางไว้ ต้องมีการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์โดยประกอบไปด้วยกิจกรรม ๓ ด้าน คือ ๑) ด้านการฝึกอบรม (Training) ๒) ด้านการพัฒนา (Development) และ ๓) ด้านการศึกษา (Education) นอกจากนี้ แรงจูงใจด้านความเชื่อทางศาสนา ค่านิยม การให้รางวัล ครอบครัว และการศึกษาก็มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงกระบวนการคิด การประพฤติปฏิบัติที่ดีงาม ถูกต้องของนักศึกษาระดับอุดมศึกษา เพื่อมาสนองความต้องการของตนเองที่มีอยู่อย่างหลากหลาย เช่น ความต้องการความสำเร็จ ความต้องการความรักและความผูกพัน ความต้องการอำนาจบารมี เป็นต้น รวมถึง การเสริมแรงทางบวกจะเป็นการทำให้มนุษย์มีการแสดงพฤติกรรมอยากปฏิบัติ อยากกระทำอยู่บ่อย ๆ ส่วนการเสริมแรงทางลบ การทำให้สูญเสีย และการลงโทษ เป็นการเสริมแรงที่จะทำให้มนุษย์แสดงพฤติกรรมที่ไม่ดีลดลง จนกระทั่งหมดไปในที่สุด แต่กระนั้นก็ตามการประพฤติปฏิบัติของนักศึกษาระดับอุดมศึกษาบางครั้งก็เป็นไปโดยไม่ได้มีแรงจูงใจในการกระทำ อันเนื่องมาจากขาดสติในการคิดพิจารณาไตร่ตรองอย่างรอบคอบ ทำตามอารมณ์หรือความต้องการของตนเองในขณะนั้น และสภาพแวดล้อมรอบตัวของนักศึกษา ไม่ว่าจะเป็นสภาพสังคม สภาพเศรษฐกิจ สื่อต่าง ๆ ก็มีผลอย่างมากต่อแรงจูงใจของนักศึกษาเช่นกัน

ดังนั้น แรงจูงใจเป็นสิ่งที่มีความสำคัญมากต่อการประพฤติปฏิบัติ การตัดสินใจของมนุษย์ เพราะเป็นสิ่งที่กระตุ้นภายในจิตใจของมนุษย์ให้คิดและปฏิบัติ ถ้าแรงจูงใจนั้นเป็นสิ่งที่ดี ที่งาม ก็จะทำมนุษย์คิดและปฏิบัติในสิ่งที่ดีที่งาม แต่ถ้าแรงจูงใจนั้นเป็นสิ่งที่ไม่ดี ไม่งามก็จะทำให้มนุษย์คิดและปฏิบัติในสิ่งที่ไม่ดีไม่งามเช่นกัน และการที่จะทำให้นักศึกษามีการประพฤติปฏิบัติแต่ในสิ่งที่ดีงามได้นั้น นักศึกษาก็ต้องมีแรงจูงใจจากภายในตัวของนักศึกษาเองที่อยากจะประพฤติปฏิบัติโดยมีต้นแบบในสิ่งที่ดีเป็นตัวอย่าง ให้ความรู้ความเข้าใจกับนักศึกษาในสิ่งที่ถูกต้อง สิ่งที่ไม่ควรกระทำ และสิ่งที่ไม่ควรกระทำ

๒. แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวกับพัฒนาการทางจริยธรรม

ผลการสังเคราะห์ แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวกับพัฒนาการทางจริยธรรม ผู้วิจัยพบว่า ธรรมชาติของมนุษย์นั้นมักมองและวิเคราะห์ผู้อื่น ทำให้เห็น คิดและวิจารณ์ผู้อื่น แต่ตัวเองกลับมองไม่เห็น เพราะไม่อยากรู้เรื่องตนเอง หรือรู้เรื่องตนเองหมดแล้ว ไม่ค่อยเข้าใจตนเอง มีความลำเอียงเข้าข้างตัวเอง คิดว่าตัวเองคืออยู่แล้ว โดยจริยธรรมเป็นหลักการประพฤติปฏิบัติที่แสดงออกในลักษณะที่ดีงาม ถูกต้อง เหมาะสมทั้งทางกาย ทางวาจา และทางใจ อันพึงปฏิบัติต่อตนเอง ต่อผู้อื่น และสังคมส่วนรวม เพื่อให้เกิดการดำเนินชีวิตการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุข ซึ่งจะบ่งบอกถึงการมีความรับผิดชอบซื่อสัตย์สุจริต มีเหตุผล กตัญญูกตเวที รู้จักการรักษาระเบียบวินัย มีความเสียสละเพื่อส่วนรวม มีความสามัคคีในหมู่คณะ รู้จักประหยัดอดออม มีความยุติธรรม มีความเพียรพยายาม อุตสาหะ และมีความเมตตา กรุณาต่อสรรพสิ่งทั้งปวง แต่กระนั้นก็ตามการดำเนินการด้านจริยธรรมของนักศึกษาระดับอุดมศึกษาก็เกิดปัญหาและอุปสรรค โดยปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดจากตัวนักศึกษา

^{๑๑} สุทธิรักษ์ ไชยรักษ์ และคณะ, “พฤติกรรมกรรมการดื่มสุราของนักศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี ปีการศึกษา ๒๕๕๑”, รายงานการวิจัย, (นครราชสีมา: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี, ๒๕๕๓), หน้า ๕๘-๖๐.

เป็นสำคัญ อันได้แก่ ๑) ปัญหาที่เกิดจากการกระทำทางกาย ๒) ปัญหาที่เกิดจากการกระทำทางวาจา และ ๓) ปัญหาที่เกิดจากทางใจ อันเนื่องมาจากนักศึกษาระดับอุดมศึกษาไม่ได้รับการตอบสนองความต้องการขั้นพื้นฐานอย่างเพียงพอ เป็นผลทำให้พฤติกรรมการประพฤติปฏิบัติของนักศึกษาระดับอุดมศึกษามีการเบี่ยงเบนไปในทางที่ไม่ถูกต้อง ไม่ดีงาม ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของอับราฮัม มาสโลว์ (Abraham H Maslow)^{๑๒} ที่เห็นว่ามนุษย์จะคิดทำสิ่งอื่นได้ต่อเมื่อความต้องการขั้นพื้นฐานตามลำดับขั้นได้รับการตอบสนอง โดยความต้องการนั้นมีอยู่ ๕ ชั้น คือ ๑) ความต้องการทางด้านร่างกาย ๒) ความต้องการความปลอดภัย ๓) ความต้องการทางสังคม ๔) ความต้องการมีเกียรติยศ มีศักดิ์ศรีในสังคม ๕) ความต้องการความหวังในชีวิต และการที่มนุษย์จะคิดทำสิ่งอื่นได้ต่อเมื่อความต้องการขั้นพื้นฐานตามลำดับขั้นได้รับการตอบสนอง

นอกจากนี้ ในปัจจุบันจะเห็นได้ว่าจริยธรรมในการประพฤติปฏิบัติในสิ่งที่ถูกต้อง ดีงาม ของนักศึกษาระดับอุดมศึกษานั้นมีความเสื่อมถอย ซึ่งเป็นผลมาจากการเรียนรู้ที่แตกต่างกัน อันมาจากครอบครัว สถาบันการศึกษา กลุ่มเพื่อน และสภาพแวดล้อมรอบตัวนักศึกษา เช่น สังคม เศรษฐกิจ การเมือง สิ่งแวดล้อม สื่อสารมวลชน เทคโนโลยีการสื่อสาร เป็นต้น เนื่องจากการเรียนรู้เป็นกระบวนการในการเปลี่ยนแปลงความรู้ ความสามารถ และพฤติกรรมของมนุษย์ ที่เกิดจากภายในตัวของมนุษย์ เป็นผลทำให้นักศึกษาเกิดการเรียนรู้จากการสังเกต หรือเลียนแบบจากตัวแบบ โดยออกมาในรูปของความเชื่อ และมีผลต่อเนื่องไปถึงการตัดสินใจเพื่อปฏิบัติในสิ่งที่ถูกต้อง ดีงามของนักศึกษาระดับอุดมศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิด ทฤษฎีของ อัลเบิร์ต แบนดูรา (Albert Bandura)^{๑๓} ในเรื่องเกี่ยวกับการเรียนรู้เชื่อว่าสภาพสิ่งแวดล้อมมีผลต่อพฤติกรรมของมนุษย์ และประสบการณ์ที่เกิดขึ้นจากพฤติกรรมของมนุษย์ ซึ่งมีผลมาจากการเรียนรู้โดยการสังเกต (Observational Learning) หรือการเลียนแบบจากตัวแบบ (Modeling) ไม่ว่าจะเป็นการเรียนรู้ที่เกิดจากประสบการณ์ตรงหรือประสบการณ์ทางอ้อมก็ตาม

รวมถึง ยังสอดคล้องกับผลวิจัยเรื่อง กระบวนการส่งเสริมจริยธรรมในการประพฤตินอย่างเหมาะสมของนักศึกษา มหาวิทยาลัยแม่โจ้-แพร่ เฉลิมพระเกียรติ จังหวัดแพร่^{๑๔} ที่พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมของนักศึกษามากที่สุดคือ การอบรมเลี้ยงดูจากครอบครัว รองลงมาคือ สภาพแวดล้อมการอยู่อาศัย และการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมจากสถานศึกษา การเปลี่ยนแปลงทางสังคม วิถีชีวิตที่เปลี่ยนไป ค่านิยม ความเชื่อที่ไม่ถูกต้อง พฤติกรรมการเล่นแบบ นักศึกษา ขาดจิตสำนึกของการเป็นคนดี และสอดคล้องกับผลวิจัยเรื่อง แนวทางการจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมให้กับนักศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลกรุงเทพ^{๑๕} ที่พบว่า นักศึกษามีพื้นฐานในความแตกต่างในด้านต่าง ๆ มาไม่เหมือนกัน ความคิดและการปฏิบัติในสิ่งที่ดีงามก็แตกต่าง

^{๑๒} Abraham H Maslow, *Motivation and Personality*, (New York: Harper & Row, 1970), pp.15 - 22.

^{๑๓} Albert Bandura, *Social Learning Theory*, Englewood Cliffs, (N J: Prentice-Hall, 1977), p.22.

^{๑๔} กรรณิการ์ กาญจน์ดา และคณะ, “กระบวนการส่งเสริมจริยธรรมในการประพฤตินอย่างเหมาะสมของนักศึกษา มหาวิทยาลัยแม่โจ้ - แพร่ เฉลิมพระเกียรติ จังหวัดแพร่”, *รายงานการวิจัย*, (เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยแม่โจ้, ๒๕๕๓), หน้า ๗๕.

^{๑๕} ลัดดาวัลย์ ศรีนิมิตรแก้ว, “แนวทางการจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม ให้กับนักศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลกรุงเทพ”, *รายงานการวิจัย*, (กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลกรุงเทพ, ๒๕๕๒), หน้า ๑๒๕ - ๑๒๙.

กันเช่นกัน ดังนั้น สถานศึกษาควรจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม เช่น กิจกรรมด้านความซื่อสัตย์ เมตตากรุณา รับผิดชอบ กตัญญูทเวที มีระเบียบวินัย เสียสละ สุภาพอ่อนโยน ร่วมมือ และรู้จักสามัคคี อดทน เป็นต้น จะเป็นผลทำให้นักศึกษาเป็นผู้ที่มีการประพฤติปฏิบัติแต่ในสิ่งที่ดีงาม

ตลอดจน ยังมีความเชื่อมโยงกับผลวิจัยเรื่อง เจตคติของนักศึกษาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ ที่มีต่อคุณธรรมจริยธรรมและความรับผิดชอบต่อสังคมที่ พบว่า^{๑๖} นักศึกษาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ มีระเบียบวินัย มีน้ำใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ซื่อสัตย์สุจริต ขยันหมั่นเพียร ประหยัดอดออม สุภาพอ่อนน้อม รักษาความสะอาด มีความสามัคคีในหมู่คณะ และมีความรับผิดชอบต่อสังคม โดยรวมอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับผลวิจัยเรื่อง การศึกษาจริยธรรมของนักศึกษาชั้นปีที่ ๑ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช ปีการศึกษา ๒๕๕๓^{๑๗} ที่พบว่า ความคิดเห็นของนักศึกษาเกี่ยวกับการปฏิบัติจริยธรรมของนักศึกษาชั้นปีที่ ๑ ในการกระทำที่ไม่ถูกต้องทางด้านกายกรรม และด้านวจีกรรม ไม่คิดที่จะกระทำ เพราะเป็นการกระทำที่ไม่ถูกต้อง

นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับผลวิจัยเรื่อง Friend's drinking behavior and adolescent alcohol consumption : the moderating role of friendship characteristics^{๑๘} พบว่า เพื่อนมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมดื่มสุรา ไม่ว่าจะเป็นการดื่มให้เหมือนเพื่อน หรือ ชักชวนในเพื่อนดื่ม และเพื่อนอาจส่งเสริมสนับสนุนให้ดื่มสุรา หรือ หยุดดื่มสุราได้ ผู้ที่ดื่มสุรามักมีเพื่อนดื่มสุราด้วย ซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับผลวิจัยเรื่อง When meeting Khun teacher, each time we should pay respect : Standardizing respect in a Northern Thai Classroom^{๑๙} พบว่า กระบวนการขัดเกลาทางสังคมทางด้านภาษาของเด็กหมู่บ้านทางภาคเหนือของประเทศไทยที่ใช้ภาษาพื้นเมืองเป็นภาษาพูด ให้สามารถพูดภาษากลางของไทยได้อย่างถูกต้องและมีความสุภาพเหมาะสม โดยโรงเรียนเป็นผู้ขัดเกลาทางสังคมดังกล่าว

กล่าวโดยสรุป การนำแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวกับพัฒนาการทางจริยธรรม มาประยุกต์ใช้เพิ่มเติมจากการนำแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์มาจะเป็นผลทำให้มนุษย์มีหลักในการประพฤติปฏิบัติที่แสดงออกในลักษณะที่ดีงาม ถูกต้อง เหมาะสมทั้งทางกาย ทางวาจา และทางใจ หรือเรียกว่ามีจริยธรรมที่ดีงามอันพึงปฏิบัติต่อตนเอง ต่อผู้อื่น และสังคมส่วนรวม เพื่อให้เกิดการดำเนินชีวิตการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุข ซึ่งจะบ่งบอกถึงการมีความรับผิดชอบต่อสังคม มีเหตุมีผล กตัญญูทเวที รู้จักการรักษาระเบียบวินัย มีความเสียสละเพื่อส่วนรวม มีความสามัคคีในหมู่คณะ รู้จักประหยัดอดออม มีความยุติธรรม มีความเพียรพยายามอดุสาหะ และมีความเมตตา กรุณาต่อสรรพสิ่งทั้งปวง แต่กระนั้นก็ตามการดำเนินการด้านจริยธรรมของนักศึกษา

^{๑๖} พรณรงค์ สิ่งสำราญ, “เจตคติของนักศึกษาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพที่มีต่อคุณธรรมจริยธรรมและความรับผิดชอบต่อสังคม”, **รายงานการวิจัย**, (กรุงเทพฯมหานคร: วิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ, ๒๕๕๐), หน้า ๖๐ -๖๑.

^{๑๗} เพียงใจ คงพันธ์, “การศึกษาจริยธรรมของนักศึกษาชั้นปีที่ ๑ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช ปีการศึกษา ๒๕๕๓”, **รายงานการวิจัย**, (นครศรีธรรมราช: มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช, ๒๕๕๓), หน้า ๓๔ - ๓๖.

^{๑๘} S.M. Bot, R.C.M.E. Engels, R.A. Knibbe, W.H.J Meeus, “Friend's drinking behavior and adolescent alcohol consumption: the moderating role of friendship characteristics”, **Addictive Behaviors**, Vol.30(5) June 2005: 929 - 947.

^{๑๙} K.M. Howard, “When meeting Khun teacher, each time we should pay respect: Standardizing respect in a Northern Thai Classroom”, **Linguistics and Education**, Vol. 20(3) 2009: 254 -272.

ระดับอุดมศึกษาก็เกิดปัญหาและอุปสรรค โดยปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดจากตัวนักศึกษาเป็นสำคัญ อันได้แก่ ๑) ปัญหาที่เกิดจากการกระทำทางกาย ๒) ปัญหาที่เกิดจากการกระทำทางวาจา และ ๓) ปัญหาที่เกิดจากทางใจ ซึ่งมีสาเหตุมาจากนักศึกษาระดับอุดมศึกษาบางส่วนไม่ได้รับการตอบสนองความต้องการขั้นพื้นฐานอย่างเพียงพอ โดยเฉพาะความต้องการทางด้านร่างกาย ยิ่งขาดมากเท่าใด ปัญหาที่ยิ่งตามมามากเท่านั้น เป็นผลทำให้พฤติกรรมการประพฤติปฏิบัติของนักศึกษาระดับอุดมศึกษาบางส่วนมีการเบี่ยงเบนไปในทางที่ไม่ถูกต้อง ไม่ดีงาม

ตลอดจน สภาพแวดล้อมรอบตัวนักศึกษาก็มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการปฏิบัติของนักศึกษาที่ทำให้เกิดปัญหาเช่นกัน อันได้แก่ ๑) ปัญหาอันเกิดจากการจัดการศึกษา ๒) ปัญหาอันเกิดจากสภาพแวดล้อมรอบตัวนักศึกษา คือ ครอบครัว สังคม เศรษฐกิจ การเมือง และเทคโนโลยี การสื่อสาร ซึ่งมีสาเหตุมาจากการเรียนรู้ที่แตกต่างกันโดยเป็นการเรียนรู้จากการสังเกต หรือ การเลียนแบบจากตัวแบบ ซึ่งพื้นฐานการเรียนรู้ที่มีผลต่อพฤติกรรมการปฏิบัติในสิ่งที่ถูกต้อง ดีงามของนักศึกษา มีอยู่ ๔ ประการ คือ ๑) ครอบครัว ๒) สถาบันการศึกษา ๓) กลุ่มเพื่อน และ ๔) สภาพแวดล้อมรอบตัวนักศึกษา อันได้แก่สภาพเศรษฐกิจ สังคม การเมือง สิ่งแวดล้อม สื่อมวลชน ซึ่งผลจากการเรียนรู้จะออกมาในรูปของความเชื่อ และมีผลต่อเนื่องไปถึงการประพฤติปฏิบัติของบุคคล แต่กระนั้นก็ตามบางครั้งการนำเสนอข่าวสารของสื่อมวลชน ก็ขาดการพิจารณาไตร่ตรองอย่างรอบคอบว่าควรนำเสนอต่อสังคมหรือไม่ ซึ่งก็มีผลต่อพฤติกรรมการปฏิบัติที่ถูกต้อง ดีงามของนักศึกษาด้วยเช่นกัน และกลุ่มเพื่อนก็ถือได้ว่ามีความสำคัญอย่างมากต่อการปฏิบัติตัวของนักศึกษา เพราะนักศึกษาระดับอุดมศึกษา มักจะเชื่อเพื่อน เลียนแบบการกระทำของเพื่อน เพื่อที่จะได้รับการยอมรับเข้ากลุ่มของเพื่อน

ดังนั้น จริยธรรมในพฤติกรรมการประพฤติปฏิบัติ และตัดสินใจกระทำทั้งในสิ่งที่ดี หรือ สิ่งที่ไม่ดีของนักศึกษาระดับอุดมศึกษานั้นเป็นผลจากการเรียนรู้ การสังเกต การเลียนแบบเป็นสำคัญ แต่เนื่องจากนักศึกษามีพื้นฐานในการเรียนรู้โดยมีที่มาแตกต่างกันในด้านต่าง ๆ เช่น มาจากครอบครัว สถาบันการศึกษา กลุ่มเพื่อน สภาพแวดล้อมรอบตัวสภาพเศรษฐกิจ สภาพสังคม สภาพการเมือง สภาพสิ่งแวดล้อม ย่อมเป็นผลทำความคิด และการประพฤติปฏิบัติของนักศึกษาในเรื่องของความจริยธรรมที่ดีงามย่อมแตกต่างกัน ซึ่งสถาบันต่าง ๆ ของสังคมตั้งแต่ระดับครอบครัว จนถึงระดับชาติต้องให้ความสำคัญ และตระหนักในความพยายามที่จะให้การศึกษ การอบรม และการพัฒนาให้นักศึกษาซึ่งเป็นเยาวชนและอนาคตของมีจริยธรรมที่ดีงาม เพื่อที่จะสามารถนำมาซึ่งการพัฒนาตนเอง พัฒนาคณะ และพัฒนาประเทศชาติต่อไป

๓. หลักพุทธธรรมที่สอดคล้องกับจริยธรรมที่เหมาะสมสำหรับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่เป็นนักศึกษาระดับอุดมศึกษา

ผลการสังเคราะห์หลักพุทธธรรมที่สอดคล้องกับจริยธรรมที่เหมาะสมสำหรับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่เป็นนักศึกษาระดับอุดมศึกษา ผู้วิจัยพบว่า การนำแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ และแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวกับพัฒนาการทางจริยธรรมตามที่กล่าวมาแล้วข้างต้น เพื่อนำไปเป็นแนวทางหรือนำไปพัฒนา ปรับปรุง แก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นอันเกิดการกระทำของนักศึกษาระดับอุดมศึกษาทั้งทางกาย ทางวาจา และทางใจ ก็ยังไม่เพียงพอและไม่สามารถรองรับกับสิ่งที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างพลวัตของสังคมโลกในยุคปัจจุบันซึ่งเป็นสังคมแห่งความเป็นโลกาภิวัตน์ เกิดการแพร่กระจาย การกลืนกลายทางความคิด ค่านิยม วัฒนธรรม มีการแลกเปลี่ยนการเรียนรู้ซึ่งกันและกัน วิทยาการต่าง ๆ มีการพัฒนา ปรับปรุงให้ทันสมัยอย่างต่อเนื่องตามยุคสมัย ทำให้นักศึกษาระดับอุดมศึกษาเกิดการเรียนรู้โดยการสังเกต (Observational Learning) หรือ

การเลียนแบบจากตัวแบบ (Modeling) และมีผลสะท้อนกลับทำให้นักศึกษาระดับอุดมศึกษามีคุณธรรม จริยธรรมลดน้อยลง ทศนคติ ความเชื่อ การรับรู้ การเรียนรู้ในด้านต่างๆ เปลี่ยนแปลงไป ความรู้สึก ความเข้าใจ มุ่งเน้นความสะดวกสบายเป็นหลัก พฤติกรรมการปฏิบัติในเรื่องต่าง ๆ เบี่ยงเบนไปในสิ่งที่ไม่ถูกต้อง ดำรงชีวิตประจำวันเป็นแบบบริโภคนิยม เน้นความเป็นวัตถุนิยม หลงไหลในกิจกรรมบันเทิง และสิ่งที่เป็นอบายมุขต่าง ๆ

ดังนั้น การนำหลักธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าหรือหลักพุทธธรรม มาบูรณาการปรับประยุกต์เพิ่มเติมจากการนำแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ และแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวพัฒนาการทางจริยธรรมมาพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ก็จะเป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาได้อย่างเป็นรูปธรรมชัดเจน ซึ่งหลักพุทธธรรมที่สอดคล้องกับจริยธรรมที่เหมาะสมสำหรับการพัฒนา นักศึกษาระดับอุดมศึกษา คือ หลักกุศลกรรมบถ ๑๐ เพราะเป็นหลักธรรมที่เป็นพื้นฐานของชีวิตและทำให้นักศึกษาระดับอุดมศึกษาสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมอย่างมีความสุข เกิดสันติสุขร่วมกัน ลดปัญหาต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้นทั้งในปัจจุบันและอนาคต เป็นผู้มีความสมบูรณ์พร้อมทั้งทางกาย ทางวาจา และทางใจ โดยหลักกุศลกรรมบถ ๑๐ เป็นข้อห้ามความวิบัติหรือความชั่วครบใน ๓ ด้าน คือ ๑) ด้านกายสุจริต ๓ อันประกอบด้วย การไม่ฆ่าสัตว์ตัดชีวิตผู้อื่น การไม่ลักทรัพย์ การไม่ประพฤตินิดในกาม ๒) ด้านวจีสุจริต ๔ อันประกอบด้วย ไม่พูดเท็จ หรือพูดโกหก ไม่พูดส่อเสียด ไม่พูดคำหยาบคาย ไม่พูดเพื่อแฉ้อ และ ๓) ด้านมโนสุจริต ๓ อันประกอบด้วย ไม่โลภอยากได้ของคนอื่น ไม่คิดอาฆาตพยาบาทปองร้าย และมีปัญญาอันเห็นชอบ เข้าใจอันถูกต้องที่ทำให้เกิดการกระทำอันถูกต้อง ซึ่งวิธีการในการนำหลักกุศลกรรมบถ ๑๐ มาปรับประยุกต์ใช้ในการพัฒนานักศึกษาระดับอุดมศึกษา คือ การให้การศึกษา การฝึกอบรม และการพัฒนา

นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับผลวิจัยเรื่อง การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เชิงพุทธที่ พบว่า^{๒๐} การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เชิงพุทธมีเป้าหมาย ๓ ประการ คือ ๑) พัฒนาให้มนุษย์เป็นคนมีประสิทธิภาพในการทำงาน ๒) เป็นคนที่มีความสุข ๓) พันทุกข้ออย่างสิ้นเชิง โดยกระบวนการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เชิงพุทธมี ๔ กระบวนทัศน์ คือ ๑) การพัฒนาเพื่อผลงาน ๒) การพัฒนาเพื่อการเรียนรู้ ๓) การพัฒนาระดับโลกียธรรม ๔) การพัฒนาระดับโลกุตระธรรม โดยเริ่มต้นด้วยการกำหนดเป้าหมายในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ วิเคราะห์ถึงความพร้อมของบุคลากร กำหนดสมรรถนะของบุคลากร และสอดคล้องกับผลวิจัยเรื่อง รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำทางการศึกษาตามหลักพุทธธรรมที่ พบว่า^{๒๑} รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำทางการศึกษาตามหลักพุทธธรรมมี ๓ องค์ประกอบ คือ ๑) หลักการพัฒนา ๒) ขั้นตอนและวิธีการพัฒนา และ ๓) เป้าหมายในการพัฒนา โดยหลักการพัฒนา ใช้หลักไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ และปัญญา ซึ่งการฝึกศีลนำหลักโยนิโสมนสิการ มาเป็นวิธีคิด วิธีพิจารณาเพื่อให้เกิดปัญหาในการควบคุมความประพฤติ และการฝึกสมาธิควรเป็นไปตามหลักอิทธิบาท ๔ โดยให้มีความพอใจในสิ่งที่ทำ มีความเพียรพยายาม มีความคิดจิตใจจดจ่อในสิ่งที่ทำ และมีการตรวจสอบไตร่ตรองอย่างรอบคอบ สำหรับปัญญา เป็นปัญญาที่ได้รับจากการฝึกอบรม การฝึกฝน การลงมือปฏิบัติจริง ตามที่ได้เรียนหรือได้ศึกษามา สำหรับขั้นตอนและวิธีการพัฒนา ๑) ใช้หลักปริยัติ เป็นการศึกษาก่อนลงมือปฏิบัติ โดยเป็นการศึกษาให้รู้ถึงหลัก

^{๒๐} ฌาน ธรรมวิจารณ์, “การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เชิงพุทธ”, **ปรัชญาดุขฎิบัณฑิต** สาขาวิชา รัฐประศาสนศาสตร์, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๕๐).

^{๒๑} ไพโรจน์ พรหมมีเนตร, “รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำทางการศึกษาตามหลักพุทธธรรม”, **การศึกษาดุขฎิบัณฑิต** สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยนเรศวร, ๒๕๕๒).

ทางสายกลาง หลักการครองชีวิต รู้เท่าทันชีวิต ไม่หลงงมงาย มุ่งผลสำเร็จคือ ความสุข สว่าง สงบ และเป็นอิสระ โดยมีหลักธรรมที่ควรศึกษา คือ โยนิโสมนสิการ หิริโอตตปปะ ชันติโสรัจจะ สติสัมปชัญญะ ขรราวาสธรรม ๔ พรหมวิหาร ๔ สติปัฏฐาน ๔ กัลยาณมิตรธรรม ๗ สัมปยุตธรรม ๗ ทศพิธราชธรรม สังคหัตถุ ๔ อิทธิบาท ๔ ๒) ใช้หลักปฏิบัติ คือ ฝึกปฏิบัติทางศีล เพื่อละเว้น ความชั่วทางกาย ทางวาจา ทางใจ ฝึกปฏิบัติทางสมาธิ โดยการเจริญสมาธิ ฝึกจิตให้ตั้งมั่น ไม่หวั่นไหว ในอารมณ์ต่าง ๆ และการฝึกทางปัญญา เป็นการทำให้เกิดปัญญาที่เกิดจากการศึกษาเล่าเรียน การพิจารณาหาเหตุผล และการฝึกอบรมหรือประสบการณ์ตรง ๓) ใช้หลักปฏิเวธ เป็นผลการพัฒนา จากการศึกษา และปฏิบัติ และเป้าหมายในการพัฒนา เพื่อให้ผู้นำเป็นผู้ที่มีสติปัญญา มีคุณธรรม จริยธรรม กล้าหาญ จิตใจเข้มแข็ง มีเหตุผล มีความรู้ความสามารถ ประพฤติงามทั้งทางกาย วาจา และจิตใจ สงบเสงี่ยม ยุติธรรม ซื่อสัตย์ มั่นใจในตนเอง มีมนุษยสัมพันธ์ กล้าตัดสินใจ สามารถแก้ไขปัญหาได้ เป็นต้น นอกจากนี้ผลการประเมินรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำทางการศึกษาตามหลัก พุทธธรรมพบว่า เป็นประโยชน์ มีความเหมาะสม มีความเป็นไปได้ในการนำไปใช้พัฒนาภาวะ ผู้ทางการศึกษาซึ่งอยู่ในระดับมากที่สุด

รวมถึง ยังสอดคล้องกับผลวิจัยเรื่อง การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่สถาบันครอบครัวและชุมชนตามนโยบายการป้องกันปัญหาสารเสพติดของจังหวัด อุบลราชธานี^{๒๒} พบว่า การประยุกต์ให้หลักพุทธธรรมของเจ้าหน้าที่ในหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้อง จะมีการใช้หลักอิทธิบาท ๔ เพื่อให้เจ้าหน้าที่แสดงออกถึงพฤติกรรมมีความสุขในการดำเนินชีวิตที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน คือ ฉันทะ วิริยะ จิตตะ และวิมังสา โดยให้ความซื่อสัตย์ และความรับผิดชอบมากที่สุด ตลอดจน ยังสอดคล้องกับผลวิจัยเรื่อง และสอดคล้องกับผลการวิจัยเรื่อง หลักการบริหาร การศึกษาตามแนวพุทธธรรม^{๒๓} ที่พบว่า หลักพุทธธรรมที่สอดคล้องกับหลักการบริหารการศึกษา มีจำนวน ๒๑ หลักธรรม โดยแยกตามหลักการครองตนสอดคล้องกับ ๑๙ หลักพุทธธรรม ได้แก่ กัลป์ยามมิตตตา โยนิโสมนสิการ ธรรมคัมภีร์ครองโลก ๒ ธรรมทำให้งาม ๒ ธรรมมีอุปการะมาก ๒ กุศลมูล ๓ สันโดษ ๓ สุจริต ๓ อธิปไตย ๓ ขรราวาสธรรม ๔ พรหมวิหาร ๔ สังคหัตถุ ๔ อธิษฐาน ธรรม ๔ เภยจธรรม ๕ กัลยาณมิตรธรรม ๗ สัมปยุตธรรม ๗ อริยทรัพย์ ๗ และทศพิธราชธรรม หลักการครองคนสอดคล้องกับ ๑๕ หลักพุทธธรรม ได้แก่ กัลป์ยามมิตตตา โยนิโสมนสิการ ธรรมคัมภีร์ครองโลก ๒ ธรรมทำให้งาม ๒ กุศลมูล ๓ สุจริต ๓ อธิปไตย ๓ ขรราวาสธรรม ๔ พรหมวิหาร ๔ สังคหัตถุ ๔ กัลยาณมิตรธรรม ๗ สัมปยุตธรรม ๗ อปริหานิยธรรม ๗ อริยทรัพย์ ๗ ทศพิธราชธรรม และหลักการครองงาน สอดคล้องกับ ๑๐ หลักพุทธธรรม ได้แก่ กัลยาณมิตตตา โยนิโสมนสิการ ธรรมทำให้งาม ๒ ธรรมมีอุปการะมาก ๒ สุจริต ๓ อิทธิบาท ๔ พละ ๕ ขรราวาสธรรม ๔ สังคหัตถุ ๔ สัมปยุตธรรม ๗

ดังนั้น จึงอาจกล่าวได้ว่าหลักธรรมทางพุทธศาสนาสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการแก้ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดกับมนุษย์ทั้งทางกาย วาจา และใจได้เป็นอย่างดีและมีความเป็นรูปธรรมในผลของการปฏิบัติ เพราะหลักธรรมทางพุทธศาสนาเป็นหลักให้มนุษย์มีวิถีทางในการดำเนินชีวิต

^{๒๒} บรรยวีส์ถ์ ผางคำ และนฤมล ดวงแสง, “การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่สถาบันครอบครัวและชุมชนตามนโยบายการป้องกันปัญหาสารเสพติดของจังหวัดอุบลราชธานี”, รายงานการวิจัย, (อุบลราชธานี: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๐), หน้า ๑๕๑ – ๑๕๘.

^{๒๓} วรภาส ประสมสุข และนิพนธ์ กิณาวงค์, หลักการบริหารการศึกษาตามแนวพุทธ, วารสารศึกษาศาสตร์ ๑๘, ๒, พฤศจิกายน ๒๕๔๙ – มีนาคม ๒๕๕๐., หน้า ๖๓-๘๔.

ประพฤติปฏิบัติในสิ่งที่ถูกต้อง มีจริยธรรมที่ดีงาม และนำความสุขมาให้แก่ตนเอง แก่ผู้อื่นในสังคม หรือองค์กร มีความสมบูรณ์พร้อมทั้งทางกายและจิตใจ ดังนั้น หลักพุทธธรรมที่สอดคล้องกับ จริยธรรมที่เหมาะสมสำหรับการพัฒนานักศึกษาระดับอุดมศึกษา คือ หลักกุศลกรรมบถ ๑๐ เพราะ เป็นหลักธรรมที่เป็นพื้นฐานของชีวิต ถ้าประพฤติปฏิบัติในสิ่งที่ดีก็จะเกิดสิ่งที่ดี แต่ถ้าประพฤติปฏิบัติ ในสิ่งที่ไม่ดีการกระทำก็ไม่ดีเช่นกัน รวมถึงครอบคลุมการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์โดยมุ่งเน้นให้มนุษย์ เป็นผู้ที่ดีพร้อมทั้งร่างกาย วาจา และจิตใจ และเป็นหลักธรรมที่ทำให้มนุษย์สามารถดำรงชีวิตอยู่ใน สังคมอย่างมีความสุข ลดปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น อันเป็นหลักธรรมที่เป็นข้อห้ามความชั่วครบทั้ง ๓ ช่องทางกล่าวคือ ๑) กายสุจริต ๓ ได้แก่ ไม่ฆ่าสัตว์ตัดชีวิตหรือเบียดเบียนผู้อื่น ไม่ลักทรัพย์ไม่ ประพฤติผิดในกาม ๒) วาจาสุจริต ๔ ได้แก่ ไม่พูดโกหกหรือพูดเท็จ ไม่พูดส่อเสียด ไม่พูดคำหยาบไม่พูด เพ้อเจ้อ และ ๓) มโนสุจริต ๓ ได้แก่ ไม่โลภอยากได้ของคนอื่น ไม่คิดอาฆาตพยาบาทปองร้ายผู้อื่น มีปัญญาอันเห็นชอบ เข้าใจอันถูกต้องที่ทำให้เกิดการกระทำอันถูกต้อง

๕.๑.๒ ผลการสังเคราะห์สภาพปัญหาและอุปสรรคการดำเนินการด้านจริยธรรมของ นักศึกษาระดับอุดมศึกษา

ผลการสังเคราะห์สภาพปัญหาและอุปสรรคการดำเนินการด้านจริยธรรมของนักศึกษาระดับอุดมศึกษา ผู้วิจัยพบว่า ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินการด้านจริยธรรมของนักศึกษานั้น เกิดจากตัวของนักศึกษาเป็นสำคัญ ซึ่งสามารถแบ่งได้ ๓ ด้าน คือ ๑) ปัญหาด้านจริยธรรมทางกาย ซึ่งเป็นปัญหาที่เกี่ยวกับการประพฤติ การปฏิบัติ การแสดงออกด้วยการกระทำที่สามารถพบเห็นได้ อย่างชัดเจน ขาดการคิดไตร่ตรองอย่างรอบคอบก่อนการปฏิบัติ เช่น ฆ่าสัตว์ตัดชีวิต ลักขโมย ประพฤติปฏิบัติในทางกามารมณ์ที่ผิดลูกผิดเมียผู้อื่น ขาดความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เมตตาต่อผู้อื่น ขาดความขยันหมั่นเพียรในการศึกษาเล่าเรียน ขาดเรียน เล่นการพนัน ดื่มสุรา แต่งกายไม่เรียบร้อย ทะเลาะวิวาท และใช้ความรุนแรง เป็นต้น ๒) ปัญหาด้านจริยธรรมทางวาจา เป็นปัญหาที่เกี่ยวกับการใช้คำพูดในการสื่อสาร ในการดำเนินชีวิต โดยขาดการคิดไตร่ตรองอย่างรอบคอบก่อน เช่น พูดนินทาว่าร้ายผู้อื่น พูดโกหก พูดหยาบคาย พูดเพ้อเจ้อ เป็นต้น ๓) ปัญหาด้านจริยธรรมทางใจ อันเป็นปัญหาที่เกี่ยวกับการใช้ความคิดให้รู้ว่าสิ่งใดถูกต้อง ควรกระทำ หรือสิ่งใดไม่ถูกต้องไม่ควรกระทำ เช่น ขาดเหตุและผล มักใช้อารมณ์ในการตัดสินใจปัญหาต่าง ๆ ขาดความละเอียดต่อสิ่งที่ไม่ดี หรือความชั่วไม่เกรงกลัวต่อบาป ประมาทในการดำเนินชีวิต จิตใจรวนเร หูเบา อาฆาตพยาบาทปองร้าย เป็นต้น สอดคล้องกับผลวิจัยเรื่อง แนวทางแก้ปัญหาคาราคาชงธรรมจริยธรรมของนักศึกษาระดับอุดมศึกษาในเขตจังหวัดสุรินทร์^{๒๔} พบว่า สาเหตุของการขาดคุณธรรมจริยธรรมของนักศึกษาระดับอุดมศึกษา ใช้จ่ายสุรุษสุร่าย เทียบกลางคืนหรือสถานเริงรมย์ เสพสิ่งเสพติด ประพฤติทางกามารมณ์ในทำนองชู้สาว ขาดความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อกัน ไม่เคารพกฎระเบียบ ขาดเหตุผล ชอบใช้อารมณ์ในการตัดสินใจ ขาดความขยันหมั่นเพียร เกียจคร้านการทำงาน ขาดความละเอียดต่อความชั่วไม่เกรงกลัวต่อบาป ขาดความเคารพนับถือผู้ใหญ่ ขาดความรับผิดชอบ ขาดความซื่อสัตย์สุจริต ขาดความอดทน ก่อความรำคาญรบกวนผู้อื่น ขาดความสามัคคี มั่วสุมคบเพื่อนชั่ว เล่นการพนัน ขาดความรู้กตัญญูรู้คุณ ชอบนินทาว่าร้ายผู้อื่น พูดโกหก มีจิตใจไม่หนักแน่น จิตใจรวนเร ประมาทในการดำเนินชีวิต ขาดความรักความเมตตาต่อกัน ไม่รู้จักประมาณในตนเอง ไม่รู้จัก

^{๒๔} ประสงค์ ทองประ และคณะ, “การศึกษาแนวทางแก้ปัญหาคาราคาชงธรรมจริยธรรมของนักศึกษาระดับอุดมศึกษาในเขตจังหวัดสุรินทร์”, รายงานการวิจัย, (กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๗), หน้า ๙๖ – ๙๙.

ประมาณในการบริโภค ทำร้ายร่างกายผู้อื่น และสอดคล้องกับผลวิจัย เรื่อง พฤติกรรมการดื่มสุราของ นักศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี ปีการศึกษา ๒๕๕๑^{๒๕} พบว่าการดื่มสุราของนักศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารีเพราะมีความต้องการเข้าสังคมในกลุ่มเพื่อน ๆ ประกอบกับนักศึกษาได้เรียนรู้และดำเนินชีวิตห่างจากครอบครัว ผู้ปกครอง ซึ่งเป็นผู้แนะนำ ตักเตือน ให้คำปรึกษา ดังนั้นนักศึกษาจึงต้องตัดสินใจเรื่องต่าง ๆ ด้วยตัวเองจึงขาดการยั้งคิด และสอดคล้องกับผลวิจัยเรื่องรูปแบบการแก้ปัญหาเด็กหนีเรียนในโรงเรียน กรณีศึกษาโรงเรียนเขาวงพิทยาคาร อำเภอเขาวง จังหวัดกาฬสินธุ์^{๒๖} พบว่า สาเหตุที่นักเรียนหนีเรียน เพราะ ๑) ครอบครัว อันได้แก่ บิดา มารดา ผู้ปกครอง ไม่มีเวลาในการดูแลบุตรหลาน เพราะต้องประกอบอาชีพการงานเพื่อหาเลี้ยงชีพ ๒) ตัวของนักเรียนเอง เนื่องจากนักเรียนเป็นเยาวชนที่เป็นวัยรุ่น มีพฤติกรรมอยากรู้ อยากเห็น อยากลอง อารมณ์เปลี่ยนแปลงได้ง่าย หงุดหงิดง่าย เครียดง่าย โกรธง่าย ซึมเศร้าโดยไม่มีสาเหตุได้ง่าย และมีการเลียนแบบง่าย ๓) สถาบันการศึกษาจัดการเรียนการสอนที่ทำให้นักเรียนมีโอกาสหนีเรียน และ ๔) กระแสค่านิยมในการบริโภคค่านิยม วัตถุนิยมมีมากขึ้นทำให้โครงสร้างของชุมชนแบบเดิมซึ่งช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกันหมดไป เป็นชุมชนที่อยู่แบบตัวใครตัวมัน เป็นผลทำให้เด็กมีพฤติกรรมเปลี่ยนแปลงไป ซึ่งมีความเกี่ยวเนื่องกับผลวิจัยเรื่อง พฤติกรรมด้านคุณธรรมจริยธรรมของนักศึกษา ในระดับปริญญาตรี วิทยาลัยราชพฤกษ์^{๒๗} ที่พบว่า นักศึกษาปัจจุบันยังไม่เห็นความสำคัญด้านคุณธรรมจริยธรรมเท่าที่ควร ซึ่งผู้เรียนส่วนใหญ่ชอบกิจกรรมด้านนันทนาการมากกว่าด้านเชิงวิชาการ

จะเห็นได้ว่าสภาพปัญหา และอุปสรรคการดำเนินการด้านจริยธรรมของนักศึกษา ระดับอุดมศึกษาเกิดจากตัวของนักศึกษาเป็นหลักสำคัญ ไม่ว่าจะเป็นปัญหาด้านจริยธรรมทางกาย ที่เกี่ยวกับการประพฤติ การปฏิบัติ การแสดงออกด้วยการกระทำที่สามารถพบเห็นได้อย่างชัดเจน อย่างเป็นรูปธรรม หรือปัญหาด้านจริยธรรมทางวาจา ที่เกี่ยวกับการใช้คำพูดในการสื่อสาร ในการดำเนินชีวิต โดยขาดการคิดไตร่ตรองอย่างรอบคอบก่อนของนักศึกษา และปัญหาด้านจริยธรรมทางใจอันเป็นปัญหาที่เกี่ยวกับการใช้ความคิดให้รู้ว่าสิ่งใดถูกต้อง ควรกระทำ หรือสิ่งใดไม่ถูกต้องไม่ควรกระทำ ขาดเหตุและผล มักใช้อารมณ์ในการตัดสินใจปัญหาต่าง ๆ ขาดความละเอียดต่อสิ่งที่ไม่ดีหรือความชั่วไม่เกรงกลัวต่อบาป ประมาทในการดำเนินชีวิต จิตใจรวนเร หูเบา อาฆาต พยาบาทปองร้ายผู้อื่น ดังนั้นการปรับปรุง แก้ไข ต้องให้นักศึกษาตระหนักและมีความพยายามในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมในสิ่งที่ไม่ดีของนักศึกษาออกไปโดยใช้หลักธรรมทางพุทธศาสนาเข้ามาเป็นองค์ประกอบในการแก้ไข ปรับปรุง เพราะหลักธรรมทางพุทธศาสนาเป็นหลักที่ให้มนุษย์ประพฤติปฏิบัติในสิ่งที่ถูกต้อง มีจริยธรรมที่ดีงาม และนำความสุขมาให้แก่ตนเอง แก่ผู้อื่นในสังคมหรือองค์กร มีความสมบูรณ์พร้อมทั้งทางกายและจิตใจ โดยให้มีความครอบคลุมทั้งการให้การศึกษา การฝึกอบรม และการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

^{๒๕} สุทธิรักษ์ ไชยรักษ์ และคณะ, “พฤติกรรมการดื่มสุราของนักศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี ปีการศึกษา ๒๕๕๑”, รายงานการวิจัย, (นครราชสีมา: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี, ๒๕๕๓), หน้า ๕๘-๖๐.

^{๒๖} ฐานัน พิมพิสัย และคณะ, “รูปแบบการแก้ปัญหาเด็กหนีเรียนในโรงเรียน กรณีศึกษาโรงเรียนเขาวงพิทยาคาร อำเภอเขาวง จังหวัดกาฬสินธุ์”, รายงานการวิจัย, (กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย, ๒๕๕๒), หน้า ๕๔ - ๕๕.

^{๒๗} ศิมาภรณ์ หู่เต็ม, “พฤติกรรมด้านคุณธรรม จริยธรรมของนักศึกษา ในระดับปริญญาตรี วิทยาลัยราชพฤกษ์”, รายงานการวิจัย, (นนทบุรี: วิทยาลัยราชพฤกษ์, ๒๕๕๒), หน้า ๕๒ - ๕๓.

๕.๑.๓ ผลการสังเคราะห์รูปแบบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวพุทธจริยธรรมระดับอุดมศึกษา

จากสภาพปัญหาและอุปสรรคการดำเนินการด้านจริยธรรมของนักศึกษา ระดับอุดมศึกษา ซึ่งมีอยู่ ๓ ประการ คือ ๑) ปัญหาด้านจริยธรรมทางกาย ๒) ปัญหาด้านจริยธรรมทางวาจา และ ๓) ปัญหาด้านจริยธรรมทางใจ และผลการสังเคราะห์แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวกับการพัฒนาทางจริยธรรม และการนำหลักธรรมทางพุทธศาสนา คือ หลักกุศลกรรมบถ ๑๐ มาบูรณาการปรับประยุกต์ ในการแก้ไขสภาพปัญหาและอุปสรรคตามที่กล่าวมาแล้วข้างต้น ผู้วิจัย พบว่า รูปแบบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวพุทธจริยธรรมระดับอุดมศึกษา โดยนำหลักกุศลกรรมบถ ๑๐ มาปรับประยุกต์ใช้ สามารถ แบ่งได้เป็น ๓ รูปแบบ คือ

๑. รูปแบบด้านให้การศึกษา ตามหลักกุศลกรรมบถ ๑๐ อันประกอบด้วย

๑.๑ กายสุจริต ๑.๒ วจีสุจริต ๑.๓ มโนสุจริต

๒. รูปแบบด้านการฝึกอบรม ตามหลักกุศลกรรมบถ ๑๐ อันประกอบด้วย

๒.๑ กายสุจริต ๒.๒ วจีสุจริต ๒.๓ มโนสุจริต

๓. รูปแบบด้านการพัฒนา ตามหลักกุศลกรรมบถ ๑๐ อันประกอบด้วย

๓.๑ กายสุจริต ๓.๒ วจีสุจริต ๓.๓ มโนสุจริต

กายสุจริต หมายถึง การละเว้นจากการฆ่าสัตว์ตัดชีวิต การละเว้นจากการลักทรัพย์ของผู้อื่น และการละเว้นจากการประพฤติผิดในกาม

วจีสุจริต หมายถึง การละเว้นจากการพูดโกหก หรือพูดเท็จ การละเว้นจากการพูดส่อเสียด การละเว้นจากการพูดคำหยาบคาย และการละเว้นจากการพูดเพ้อเจ้อ

มโนสุจริต หมายถึง การละเว้นจากการอยากได้ของผู้อื่น การละเว้นจากการทำร้ายหรืออาฆาตพยาบาทผู้อื่น และการมีปัญญาอันเห็นชอบในการกระทำที่ถูกต้อง
ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

๑. รูปแบบด้านการให้การศึกษา (Education)

หลักการของรูปแบบด้านการให้การศึกษา คือ จัดการศึกษา จัดการเรียนการสอนเพื่อให้นักศึกษาระดับอุดมศึกษามีความรู้ ความเข้าใจพื้นฐานในแนวทางประพฤติปฏิบัติในสิ่งที่ถูกต้องดีงาม โดยมีหลักคิด เป็นกระบวนการจัดการศึกษา การเรียนการสอนให้นักศึกษามีความรู้ ความเข้าใจพื้นฐานในแนวทางประพฤติปฏิบัติในสิ่งที่ถูกต้องดีงาม และมีหลักปฏิบัติแบ่งเป็น ๓ ด้าน ดังต่อไปนี้

๑. ด้านกายสุจริต โดยสถาบันการศึกษากำหนดนโยบาย พัฒนา ปรับปรุงหลักสูตร การจัดการศึกษาเพื่อมุ่งเน้นให้การศึกษาแก่นักศึกษาระดับอุดมศึกษามีจริยธรรมที่ดีงาม รวมถึงจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการ โดยยกกรณีปัญหาเข้ามาในการจัดการเรียนการสอน และให้นักศึกษาระดับอุดมศึกษามีการอภิปรายร่วมกัน ระดมสมอง วิเคราะห์ สังเคราะห์ และสรุปข้อมูลที่ได้จากการศึกษา นอกจากนี้นำหลักธรรมทางพุทธศาสนามาประยุกต์ในการจัดการเรียนการสอน หรือนำงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมาสอดแทรกในการจัดการเรียนการสอนเพิ่มเติม ตลอดจน จัดกิจกรรมทัศนศึกษา จัดกิจกรรมออกค่าอาสาพัฒนา เพื่อให้นักศึกษาระดับอุดมศึกษาได้เกิดกระบวนการคิดอย่างหลากหลายในเชิงประจักษ์ หรือจากสภาพเหตุการณ์จริง

๒. ด้านวจีสุจริต โดยจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการ โดยยกสถานการณ์จำลอง การสาธิต การอภิปราย การเปรียบเทียบ เพื่อให้นักศึกษาได้มีการวิเคราะห์ สังเคราะห์ การอภิปรายร่วมกัน หรือนำภาพยนตร์ สุภาชิตไทย เข้ามาใช้ในการจัดการเรียนการสอน นอกจากนี้ นำหลักธรรม

ทางพุทธศาสนามาสอดแทรกในการจัดการเรียนการสอน รวมถึง ชี้แนะ แนะนำในการพูดที่ถูกต้อง ตลอดจน นำผลการจัดกิจกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมาสอดแทรกในการจัดการเรียนการสอน

๓. ด้านมโนสุจริต โดยจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการ โดยมุ่งเน้นให้นักศึกษาระดับอุดมศึกษามีกระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณ สามารถตีความสรุปข้อมูลได้จากการศึกษา รวมถึง ยกกรณีปัญหา ยกตัวอย่างจากเหตุการณ์จริง การแสดงบทบาทสมมติ เพื่อให้ นักศึกษาระดับอุดมศึกษาได้มีการระดมสมอง รู้จักการวิเคราะห์ สังเคราะห์ เปรียบเทียบ และอภิปรายร่วมกัน รวมถึง นำหลักธรรมทางพุทธศาสนามาปรับประยุกต์ในการจัดการเรียนการสอน และนำผลการจัดกิจกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมาสอดแทรกในการจัดการเรียนการสอนเพิ่มเติม

๒. รูปแบบด้านการฝึกอบรม (Training)

หลักการของรูปแบบด้านการฝึกอบรม เป็นจัดการเรียนรู้ให้นักศึกษามีความรู้ มีทักษะ มีความสามารถ มีทัศนคติ ปรับเปลี่ยนแนวคิด และพฤติกรรม โดยมีหลักคิด เป็นกระบวนการจัดการเรียนรู้ให้นักศึกษามีความรู้ มีความสามารถ มีทัศนคติ ปรับเปลี่ยนแนวคิด และพฤติกรรม และมีหลักปฏิบัติแบ่งเป็น ๓ ด้าน ดังต่อไปนี้

๑. ด้านกายสุจริต โดยจัดการเรียนรู้เพิ่มความรู้ให้กับนักศึกษาระดับอุดมศึกษา โดย ยกกรณีศึกษา นำภาพยนตร์ วีดิทัศน์ มาให้นักศึกษาระดับอุดมศึกษาได้ศึกษาแล้วนำมาวิเคราะห์ สังเคราะห์ ระดมสมอง และอภิปรายร่วมกัน รวมถึง นำทฤษฎีเศรษฐกิจพอเพียง การส่งเสริมค่านิยมไทย มาฝึกอบรมให้กับนักศึกษาระดับอุดมศึกษา และเกิดการปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม ตลอดจน นำหลักธรรมทางพุทธศาสนาให้นักศึกษาระดับอุดมศึกษาได้ใช้เป็นหลักหรือแนวทางในการดำเนินชีวิตที่ถูกต้อง หรือจัดกิจกรรมรณรงค์การละเว้นจากการฆ่าสัตว์ การละเว้นลักทรัพย์ และการละเว้นการประพฤติดินในกาม หรือจัดกิจกรรมทัศนศึกษาดูงาน เพื่อให้ นักศึกษาระดับอุดมศึกษาได้เกิดกระบวนการคิดอย่างหลากหลายในเชิงประจักษ์ หรือจากสภาพเหตุการณ์จริง

๒. ด้านวิสุจริต โดยจัดการฝึกอบรมสั่งสอนนักศึกษาระดับอุดมศึกษา ทั้งการอธิบาย บรรยาย ชี้แนะ แนะนำในกรณีศึกษาจากเหตุการณ์ในปัจจุบัน เพื่อให้ นักศึกษาระดับอุดมศึกษา อภิปรายร่วมกัน มีการเปรียบเทียบ และสรุปผลจากสิ่งที่ได้รับจากการฝึกอบรม รวมถึง นำหลักธรรมทางพุทธศาสนาเข้ามาปรับประยุกต์ในการปฏิบัติจริงของนักศึกษาระดับอุดมศึกษา ตลอดจน จัดกิจกรรมอย่างหลากหลาย เช่น กิจกรรมแว่วเสียงธรรมจากการพูด กิจกรรมนิมนต์พระมาแสดงธรรม กิจกรรมเติมความรู้สู่วาจาดี กิจกรรมไขปริศนาธรรมจากการพูด เป็นต้น เพื่อให้ นักศึกษาระดับอุดมศึกษาได้เกิดกระบวนการคิดอย่างหลากหลายในเชิงประจักษ์ หรือจากสภาพเหตุการณ์จริง

๓. ด้านมโนสุจริต โดยฝึกอบรมสั่งสอน ชี้แนะ แนะนำให้นักศึกษาระดับอุดมศึกษาคิด แต่ในสิ่งที่ดี ๆ และส่งเสริมให้ดำรงชีวิตอยู่อย่างพอเพียง รวมถึง นำหลักธรรมทางพุทธศาสนาให้นักศึกษาได้ยึดถือ และประพฤติปฏิบัติแต่ในสิ่งที่ถูกต้อง ตลอดจน จัดกิจกรรมบทบาทสมมติ กิจกรรมการแก้ปัญหา กิจกรรมศึกษาท้องถิ่นและภูมิปัญญาไทย กิจกรรมการประกอบอาชีพอิสระเพื่อพึ่งตนเองอย่างยั่งยืน เพื่อให้ นักศึกษาได้ระดมสมอง แล้วหาข้อสรุปร่วมกันจากการจัดกิจกรรม

๓. รูปแบบด้านการพัฒนา (Development)

หลักการของรูปแบบด้านการพัฒนา เป็นการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้นักศึกษาเพื่อเปลี่ยนแปลงความรู้สึก อารมณ์ ความคิด การตัดสินใจ และพฤติกรรม โดยมีหลักคิด เป็นกระบวนการในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้นักศึกษาเพื่อเปลี่ยนแปลงความรู้สึก อารมณ์ ความคิด การตัดสินใจ และพฤติกรรม และมีหลักปฏิบัติแบ่งเป็น ๓ ด้าน ดังต่อไปนี้

๑. ด้านกายสุจริต โดยจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้กับนักศึกษาระดับอุดมศึกษา เช่น จัดกิจกรรมที่สร้างแรงจูงใจ กิจกรรมการกำกับตนเองควบคุมตนเอง กิจกรรมการบริหารจัดการตนเอง กิจกรรมรณรงค์รักษากฎระเบียบประเพณีไทย กิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม กิจกรรมคนดีศรีมหาลัย กิจกรรมการแข่งขันกีฬา กีฬา กิจกรรมการออกกำลังกาย กิจกรรมทัศนศึกษาดูงาน กิจกรรมออกค่ายอาสา กิจกรรมเข้าค่ายคุณธรรมนำชีวิต รวมถึง นำกรณีศึกษาจากเหตุการณ์ปัจจุบัน มาให้นักศึกษาระดับอุดมศึกษาได้วิเคราะห์ สังเคราะห์ สรุปผลร่วมกัน แล้วนำมาประยุกต์ใช้ให้ถูกต้องในการดำรงชีวิตประจำวัน

๒. ด้านวจีสุจริต โดยจัดกิจกรรมการกำกับควบคุมตนเอง นำหลักธรรมทางพุทธศาสนา มาบูรณาการในการพัฒนาตนเอง เช่น กิจกรรมสวดมนต์ ฝึกสมาธิ กิจกรรมวาจาที่น่าฟัง กิจกรรมประกวดจริยธรรมนักศึกษาดีเด่น รวมถึง ชี้แนะ แนะนำให้นักศึกษาระดับอุดมศึกษาเกิดการพัฒนาตนเอง โดยจัดกิจกรรมทัศนศึกษา ดูวิถีทัศน์ หรือการเปรียบเทียบการพูดกับนิทาน ตลอดจนยกตัวอย่างให้นักศึกษาระดับอุดมศึกษาได้เห็นผลที่เกิดขึ้นจากการพูดที่ไม่ดี และให้ตระหนัก สนใจ ในเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในสังคมปัจจุบัน เพื่อนำมาวิเคราะห์ สังเคราะห์ สรุปผลที่ได้รับ แล้วนำมาปรับประยุกต์ใช้ในการพัฒนาตนเองอย่างเป็นรูปธรรม

๓. ด้านมโนสุจริต โดยชี้แนะ แนะนำให้นักศึกษาระดับอุดมศึกษาเกิดการพัฒนาทักษะในการคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ ใช้เหตุผลการตั้งคำถาม ประเมินค่าความถูกต้อง สามารถแก้ปัญหาได้อย่างสร้างสรรค์ รวมถึง นำหลักธรรมทางพุทธศาสนา มาฝึกจิตให้นักศึกษาระดับอุดมศึกษาเกิดการเปลี่ยนแปลงในความคิดทางลบ เป็นมีความคิดในมุมมองที่ดี เช่น กิจกรรมบรรพชา นักศึกษา กิจกรรมทำบุญตักบาตรพระสงฆ์ สมาทานศีล กิจกรรมสวดมนต์ ฝึกสมาธิ กิจกรรมการละเว้นอกุศลกรรมบถ ๑๐ เป็นต้น ตลอดจน จัดกิจกรรมส่งเสริมแก้ไขพฤติกรรมนักศึกษา โดยมีการยกตัวอย่างเปรียบเทียบ หรือจัดกิจกรรมการฝึกทักษะการสังเกต การฟัง การถาม การรวบรวมข้อมูล สรุปผลอย่างเป็นรูปธรรม

กล่าวได้ว่า รูปแบบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวพุทธจริยธรรมระดับอุดมศึกษา โดยนำหลักกุศลกรรมบถ ๑๐ มาปรับประยุกต์ใช้ โดยมี ๓ รูปแบบ คือ รูปแบบด้านการให้การศึกษา (Education) รูปแบบด้านการฝึกอบรม (Training) และรูปแบบด้านการพัฒนา (Development) นั้น ไม่สามารถแยกออกจากกันได้เนื่องจากมีลักษณะของการพัฒนาที่ใกล้เคียงกันหรือซ้ำซ้อนกัน แต่เมื่อพิจารณาลงไปในรายละเอียดแล้วจะพบว่ามีความแตกต่างกันบางประการ กล่าวคือ รูปแบบด้านการศึกษา (Education) เป็นการเน้นเตรียมบุคคลให้มีความรู้พื้นฐาน ความรู้ทั่วไปในการดำเนินชีวิต การอยู่ร่วมกันในสังคม หรือในการปฏิบัติงานทั้งในปัจจุบันและอนาคต และมีแนวทางในการปฏิบัติตามบรรทัดฐานของสังคมแต่ละสังคมได้อย่างถูกต้อง ถูกวิธี โดยระยะเวลาในการศึกษาไม่มีที่สิ้นสุดสามารถศึกษาได้ตลอดชีวิต รวมถึง รูปแบบด้านการฝึกอบรม (Training) เป็นการเน้นการเตรียมบุคคลให้มีความสามารถในด้านความรู้ ทักษะ และทัศนคติที่จำเป็นสำหรับการเรียนรู้หรือการปฏิบัติงานที่เพิ่มสูงขึ้น ซึ่งเป็นการฝึกอบรมเฉพาะเรื่องใดเรื่องหนึ่ง โดยมีระยะเวลาในการฝึกอบรมอันสั้น ตลอดจน รูปแบบด้านการพัฒนา (Development) เป็นการเน้นการเตรียมบุคคลให้มีความสามารถ ประสบการณ์เพิ่มสูงขึ้น นำสิ่งที่เรียนรู้ไปปรับประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตหรือพัฒนางานที่ทำอยู่ให้เจริญขึ้นหรือดีขึ้นกว่าเดิม โดยมีระยะเวลายาวนานกว่าการฝึกอบรม

๕.๒ อภิปรายผล

การอภิปรายผลการวิจัยครั้งนี้ เป็นการอภิปรายผลที่ได้รับจากการวิจัย ซึ่งพบว่า รูปแบบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวพุทธจริยธรรมระดับอุดมศึกษาโดยนำหลักกุศลกรรมบถ ๑๐ มาปรับประยุกต์ใช้ สามารถ แบ่งได้เป็น ๓ รูปแบบ คือ ๑) รูปแบบด้านการให้การศึกษา ๒) รูปแบบด้านการฝึกอบรม และ ๓) รูปแบบด้านการพัฒนา ซึ่งมีประเด็นที่จะนำมาอภิปรายผลได้ ดังนี้

๑) รูปแบบด้านการให้การศึกษา (Education)

สถาบันการศึกษาควรกำหนดนโยบายของสถาบันเพื่อให้นักศึกษาให้มีจิตสำนึกและการประพฤติปฏิบัติแต่ในสิ่งที่ดีงาม และพัฒนา ปรับปรุงหลักสูตรการจัดการศึกษาทุกสาขาวิชา โดยให้มีวิชาที่เกี่ยวกับความรู้คู่คุณธรรม จริยธรรม จัดการศึกษาการเรียนรู้อุ้แก่นักศึกษาอย่างหลากหลาย บูรณาการการสอน โดยบรรยายเนื้อหาเกี่ยวกับการสังเกตจากสภาพเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นให้นักศึกษาได้คิดวิเคราะห์ คิดอย่างมีวิจารณ์ญาณ คิดอย่างมีเหตุและมีผลเพื่อตีความเรื่องต่าง ๆ แล้วสรุปข้อมูลโดยการอภิปรายเป็นแบบระดมสมอง และประเมินผลการเรียนรู้ หรือนำผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมาสอดแทรกในการจัดการเรียนการสอนเพื่อให้นักศึกษาได้ศึกษาเรียนรู้เพิ่มเติม ใช้กรณีตัวอย่างโดยสมมติเรื่องขึ้นจากเหตุการณ์จริง การแสดงบทบาทสมมติ การสาธิต ตลอดจนนำหลักธรรมทางพุทธศาสนาเข้ามาบูรณาการสอดแทรกในการจัดการเรียนการสอนโดยมุ่งเน้นให้นักศึกษามีการประพฤติปฏิบัติในสิ่งที่ดีงาม ทำความดี เพื่อการดำรงชีวิตประจำวันอย่างถูกต้อง เกิดประโยชน์กับนักศึกษาอย่างเป็นรูปธรรม ซึ่งสอดคล้องกับผลวิจัยเรื่อง การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในองค์กรตามแนวพุทธภายใต้กระแสบริโภคนิยมที่ พบว่า^{๒๘} ด้านการศึกษา ส่งเสริมให้มีการพัฒนาจิตใจ รับผิดชอบทั้งกระแสบริโภคนิยม มีสมาธิกับการสร้างความเจริญให้กับตนเอง มีความเพียรพยายามสูงงาน มีขันติ มีความอดทน มีสัจจะมีความจริงจัง และสอดคล้องกับผลวิจัยเรื่อง การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักพุทธธรรมของกรมธุรกิจพลังงาน กระทรวงพลังงานที่ พบว่า^{๒๙} การให้ความรู้ทั่วไปในการปฏิบัติงาน โดยนำหลักธรรมทางพุทธศาสนาเข้ามาปรับประยุกต์ คือหลักสังคหวัตถุ ๔ คือ ๑) ด้านทาน ส่งเสริมให้พนักงานมีการช่วยเหลือและเสียสละเวลาให้ส่วนรวมอย่างเหมาะสม ๒) ด้านปิยวาจา ส่งเสริมให้มีจิตสำนึกในการติดต่อสื่อสารเพื่อการประสานงานถ่ายทอดทักษะความรู้ด้วยการสื่อสาร ๓) ด้านอรรถจริยา ส่งเสริมให้ทุกคนเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของตนเองให้เหมาะสมและสอดคล้องกับจารีตประเพณีที่ดีงาม บำเพ็ญประโยชน์ต่อสาธารณะอย่างสม่ำเสมอ ๔) ด้านสมานัตตตา ส่งเสริมให้มีความรักความสามัคคี มีความยุติธรรม เคารพในสิทธิของพนักงานด้วยถูกต้องเสมอภาค และเชื่อมโยงกับผลวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมที่ พบว่า^{๓๐} รูปแบบการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรม ต้องมีการบูรณาการหลัก

^{๒๘} อนุวัต กระสังข์, “การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในองค์กรตามแนวพุทธภายใต้กระแสบริโภคนิยม”, **พุทธศาสตร์ดุษฎีบัณฑิต** สาขาวิชาปรัชญาและศาสนศาสตร์, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๖).

^{๒๙} อาธาดา สุดเส้นผม, “การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักพุทธธรรมของกรมธุรกิจพลังงาน กระทรวงพลังงาน”, **พุทธศาสตร์ดุษฎีบัณฑิต** สาขาวิชาปรัชญาและศาสนศาสตร์, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๖).

^{๓๐} พระมหาอำนาจ ปวตฺตโน, “การพัฒนารูปแบบการจัดการการศึกษาพระปริยัติธรรม”, **พุทธศาสตร์ดุษฎีบัณฑิต** สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๖).

พุทธธรรมเข้าไปในการจัดการศึกษา โดยนำหลักอิทธิบาท ๔ และหลักสารณียกรรม ๖ เข้าไปบูรณาการกับหลักการจัดการ ซึ่งจะส่งเสริมการสร้างขวัญกำลังใจ ให้มีการปฏิบัติหน้าที่อย่างถูกต้องตามระเบียบ ประยุกต์การเรียนการสอนได้อย่างมีหลักการ และสอดคล้องกับผลวิจัยเรื่อง การศึกษาวิเคราะห์ศีล ๕ ในฐานะเป็นรากฐานของสันติภาพที่ พบว่า^{๓๑)} ศีลแต่ละข้อเป็นรากฐานของสันติภาพในรูปแบบต่าง ๆ กล่าวคือ ศีลข้อ ๑ ครอบคลุมถึงการไม่ใช้ความรุนแรงทางสังคม วัฒนธรรม เชื้อชาติ ศาสนา การเมือง การช่วยเหลือเกื้อกูล การให้อภัย ศีลข้อ ๒ ครอบคลุมถึงการไม่ฉกฉวยหรือข่มขู่บังคับเอาทรัพยากรหรือผลประโยชน์อื่น ๆ ศีลข้อ ๓ ครอบคลุมถึงการป้องกันการใช้ความรุนแรงต่อเด็กและสตรีทุกเชื้อชาติ ศาสนา ศีลข้อ ๔ ครอบคลุมถึงการไม่ก้าวร้าว แทรกแซงข้อมูลข่าวสาร ไม่ปล่อยข่าวลวงเพื่อให้เกิดความสับสน และศีลข้อ ๕ ครอบคลุมชีวิต ๓ ด้าน คือ ด้านป้องกันอบายมุข ความเสื่อมทรามทางสังคม ด้านป้องกันอาชญากรรมและการตกเป็นเหยื่อของอาชญากรรมทุกรูปแบบ

นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับผลวิจัยเรื่อง ผลการใช้รูปแบบการจัดการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน โดยใช้กระบวนการวิจัยที่มีต่อการคิดอย่างมีวิจารณญาณ การใฝ่รู้และเจตคติต่อกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนที่ พบว่า^{๓๒)} รูปแบบการจัดการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนโดยใช้กระบวนการวิจัย มีผลต่อการคิดอย่างมีวิจารณญาณมี ดังนี้ ๑) จัดกิจกรรมคิดปัญหา พิจารณาและเลือกกำหนดประเด็นปัญหา หรือเนื้อเรื่องตามความต้องการและความสนใจของกลุ่ม และเชื่อมโยงกับข้อเท็จจริงต่าง ๆ เพื่อนำไปสู่การกำหนดปัญหาและวัตถุประสงค์ และให้มีการศึกษาค้นคว้าข้อมูลด้วยตนเอง และนำเสนอรายละเอียดเพื่อร่วมกันอภิปรายให้ข้อเสนอแนะและแก้ไขเพิ่มเติม ๒) การใฝ่รู้ของนักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรม มีค่าสูงกว่าก่อนการเข้าร่วมกิจกรรม และสูงกว่านักเรียนที่ไม่ได้เข้าร่วมกิจกรรม โดยผู้เรียนใช้กระบวนการวิจัยเป็นการส่งเสริมให้ผู้เรียนแสวงหาคำตอบหรือความรู้ใหม่ ๆ เรียนรู้ร่วมกันเป็นกลุ่ม มีอิสระในการเลือกรับข้อมูล รู้จักการวางแผน ส่งเสริมให้คิดหาข้อสรุปจากข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ ๓) หลังการจัดการจัดกิจกรรมนักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรม มีเจตคติต่อการจัดกิจกรรมสูงกว่าก่อนการจัดการจัดกิจกรรม ในเรื่องของทัศนคติ ความเชื่อ ความรู้สึกนึกคิด ความสำคัญและประโยชน์ของการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน แสดงว่าผู้เรียนมีความเชื่อหรือความรู้สึกนึกคิดที่ดีต่อคุณค่าและประโยชน์ของการจัดกิจกรรม และสอดคล้องกับผลวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการเรียนรู้เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในสถานศึกษา สังกัดสถาบันอาชีวศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ๓ ที่พบว่า^{๓๓)} รูปแบบการเรียนรู้เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในสถานศึกษามี ดังนี้ ๑) ร่วมกันกำหนดเงื่อนไขการให้ความรู้การป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด โดยใช้กระบวนการเรียนการสอนแบบมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหา ๒) ให้ความรู้ แนวคิดเชิงนามธรรมการเรียนรู้เชิงพุทธิปัญญา คือ ความรู้ ความจำ

^{๓๑)} พระวิมาน คมภีรปัญญา (ตรีภม), “การศึกษาวิเคราะห์ศีล ๕ ในฐานะเป็นรากฐานของสันติภาพ”, **พุทธศาสนคชปฏิบัติ** สาขาวิชาพระพุทธศาสนา, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๕).

^{๓๒)} พินิจ อุไรรักษ์, “ผลการใช้รูปแบบการจัดการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนโดยใช้กระบวนการวิจัยที่มีต่อการคิดอย่างมีวิจารณญาณ การใฝ่รู้และเจตคติต่อกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน”, **ปรัชญาคชปฏิบัติทางสังคมศาสตร์** (วิจัยการศึกษา), (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๕๓).

^{๓๓)} โกศล อินทวงศ์, “การพัฒนารูปแบบการเรียนรู้เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในสถานศึกษา สังกัดสถาบันอาชีวศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ๓”, **ปรัชญาคชปฏิบัติ** (การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์), (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๕๐).

ไตรสิกขา อริยสัจ ๔ ปรโตโฆสะ โยนิโสมนสิการ ๓) ให้ความรู้ โดยการทดลองทำและดูแลเป็นการวางเงื่อนไขที่กระทำ และกระตุ้นให้นักศึกษามีการเรียนรู้ แบ่งปัน แลกเปลี่ยนความรู้ การเข้าถึงความรู้

รวมถึง มีความเกี่ยวข้องกับผลการวิจัยเรื่อง การพัฒนาแบบจำลองการผสมผสานพลังการรณรงค์และการให้การศึกษาเพื่อการควบคุมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์แก่เด็กและเยาวชน ในสถานศึกษาที่ พบว่า^{๓๔} แบบจำลองการผสมผสานพลังการรณรงค์และการให้การศึกษาเพื่อการควบคุมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์แก่เด็กและเยาวชนมี ๓ ขั้นตอน คือ ขั้นตอนที่ ๑ ขั้นเตรียมความพร้อมก่อนดำเนินงาน ขั้นตอนที่ ๒ ขั้นปฏิบัติตามแผนการดำเนินงาน ขั้นตอนที่ ๓ ขั้นติดตามและประเมินผลการดำเนินงาน และเชื่อมโยงกับผลการวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนที่ส่งเสริมจิตแห่งความเคารพและจิตแห่งจริยธรรมตามแนวคิดการเรียนการสอนโดยการบริการสังคม สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรีที่ พบว่า^{๓๕} รูปแบบการเรียนการสอนที่ส่งเสริมจิตแห่งความเคารพและจิตแห่งจริยธรรมตามแนวคิดการเรียนการสอนด้วยการบริการสังคม ประกอบด้วยองค์ประกอบที่สำคัญ ๔ ประการ คือ ๑) หลักการ ๒) วัตถุประสงค์ ๓) ขั้นตอนการเรียนการสอนของรูปแบบการเรียนการสอน ๔) การวัด ประเมินผลของรูปแบบการเรียนการสอน และสอดคล้องกับผลวิจัยเรื่อง การเรียนรู้ทางสังคมของวัยรุ่นไทยจากวัฒนธรรมเพลงสมัยใหม่ของประเทศเกาหลีใต้ที่ พบว่า^{๓๖} การเรียนรู้ทางสังคมของวัยรุ่นไทยจากวัฒนธรรมเพลงสมัยใหม่ของประเทศเกาหลีใต้มี ดังนี้ ๑) มีกระบวนการเรียนรู้ที่ให้ความสนใจในวัฒนธรรมเพลงสมัยใหม่ของประเทศเกาหลีใต้ เป็นผลทำให้กิจกรรมยามว่างของวัยรุ่นกลายเป็นกิจวัตรประจำวันที่สำคัญอย่างหนึ่งของชีวิต ๒) เกิดกระบวนการจดจำ ผูกพันกับศิลปินดาราสีเหมือนเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตพวกเขาเนื่องจาก การเรียนรู้จากตัวแบบด้วยภายในใจ และมีความพร้อมที่จะเปลี่ยนแปลงตนเองทางกายภาพ ๓) ปัจจัยที่มีผลต่อการเรียนรู้ทางสังคมของวัยรุ่นไทยเกิดจากประสิทธิภาพของศิลปินนักร้อง เพลงมิวสิควิดีโอ ผลิตภัณฑ์ด้านเสียงเพลง และข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ ในสื่ออินเทอร์เน็ต

ตลอดจน สอดคล้องกับผลวิจัยเรื่อง รูปแบบการแก้ปัญหาเด็กหนีเรียนในโรงเรียน กรณีศึกษาโรงเรียนเขาวงพิทยาคาร อำเภอเขาวง จังหวัดกาฬสินธุ์ ที่พบว่า^{๓๗} สถานศึกษาควรปรับการเรียนเปลี่ยนการสอนโดยใช้วิธีการสอนที่ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง แบ่งนักเรียนเป็นกลุ่มตามความถนัด เช่น กลุ่มวิชาการ กลุ่มแสดงออก เป็นต้น และสอดคล้องกับผลวิจัยเรื่อง พฤติกรรม

^{๓๔} พัทธา เอี่ยมกิจการ, “การพัฒนาแบบจำลองการผสมผสานพลังการรณรงค์-การให้การศึกษาเพื่อการควบคุมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์แก่เด็กและเยาวชนในสถานศึกษา”, **นิเทศศาสตร์ดุสิตบัณฑิต** สาขาวิชานิเทศศาสตร์, (คณะนิเทศศาสตร์: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๓).

^{๓๕} กานต์รวี บุญญานุสิทธิ์, “การพัฒนาแบบจำลองการเรียนการสอนที่ส่งเสริมจิตแห่งความเคารพและจิตแห่งจริยธรรมตามแนวคิดการเรียนการสอนโดยการบริการสังคมสำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี”, **การศึกษาดุสิตบัณฑิต** สาขาวิชาการวิจัยและพัฒนาหลักสูตร, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ๒๕๕๔).

^{๓๖} ศรัณย์ สิงห์ทน, “การเรียนรู้ทางสังคมของวัยรุ่นไทยจากวัฒนธรรมเพลงสมัยใหม่ของประเทศเกาหลีใต้”, **ปรัชญาดุสิตบัณฑิต** สาขาสื่อสารมวลชน, (คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๕๒).

^{๓๗} สุภานันท์ พิมพ์สิน และคณะ, “รูปแบบการแก้ปัญหาเด็กหนีเรียนในโรงเรียน กรณีศึกษาโรงเรียนเขาวงพิทยาคาร อำเภอเขาวง จังหวัดกาฬสินธุ์”, **รายงานการวิจัย**, (กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย, ๒๕๕๒), หน้า ๕๔ – ๕๕.

ด้านคุณธรรมจริยธรรมของนักศึกษา ในระดับปริญญาตรี วิทยาลัยราชพฤกษ์^{๓๘} พบว่า ควรมีการสนับสนุนและส่งเสริมกิจกรรมวิชาการโดยสอดแทรกด้านคุณธรรมจริยธรรมเพิ่มมากขึ้น ส่งเสริมให้จัดกิจกรรมทำงานร่วมกันและแบ่งงานกันทำและทำให้นักศึกษาเกิดความรับผิดชอบต่อหน้าที่และความเสียสละต่อส่วนรวม ซึ่งเชื่อมโยงกับผลวิจัยเรื่อง การศึกษาแนวทางแก้ปัญหาการขาดคุณธรรมจริยธรรมของนักศึกษาระดับอุดมศึกษาในเขตจังหวัดสุรินทร์ ที่พบว่า^{๓๙} สถานศึกษาควรจัดให้มีการวัดผลประเมินผลด้านมารยาทไทย จัดการเรียนการสอนด้านคุณธรรมจริยธรรมควบคู่กันกับเนื้อหาวิชาหลัก เสริมเนื้อหาวิชาด้านคุณธรรมจริยธรรมทางศาสนาให้มากขึ้น สอนให้รู้จักการเคารพสิทธิของผู้อื่น มีเมตตาธรรมไม่โอ้อวดริษยาผู้อื่น รู้จักการใช้คำพูดที่สุภาพและไพเราะ รวมถึงการแก้ปัญหาการประพฤติทางกามารมณ์ในทำนองชู้สาว โดยสอนให้เห็นโทษของความสำส่อน รู้จักวิธีป้องกันตนเองโดยจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้หลากหลาย และสอดคล้องกับผลการวิจัยเรื่อง การศึกษารูปแบบการพัฒนาจริยธรรมแนวพุทธในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายในเขตจังหวัดสุรินทร์และบุรีรัมย์ ที่พบว่า^{๔๐} ด้านเนื้อหาควรมีการบูรณาการพุทธธรรมในสาระการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขา ด้านการสอน ใช้วิธีการเสริมแรงทางบวก จัดกระบวนการเรียนรู้ในลักษณะกลุ่ม ใช้หลักธรรมเป็นฐานในการคิดวิเคราะห์และแก้ปัญหาโดยเชื่อมโยงกับชีวิตจริง และการเรียนธรรมศึกษา รวมถึงมีความเกี่ยวเนื่องกับผลการวิจัยเรื่อง Relations of Temperament to the choice of Values ที่พบว่า^{๔๑} ความรู้ ความเข้าใจ และพฤติกรรมการปฏิบัติที่เกี่ยวกับจริยธรรมของเด็กมีระดับต่ำ ดังนั้น โรงเรียนควรมีการพัฒนาการสอนจริยธรรมและศีลธรรมให้มีประสิทธิภาพสูงขึ้น รวมถึงใช้วิธีการให้เด็กได้เห็นตัวแบบที่จริยธรรมที่ดีงาม

๑. รูปแบบด้านการฝึกอบรม (Training)

ฝึกอบรมเพื่อให้นักศึกษามีความรู้ มีทักษะ มีความสามารถ มีทัศนคติเพิ่มขึ้น และปรับเปลี่ยนแนวคิด พฤติกรรมให้ดีขึ้น และมีแรงจูงใจที่อยากจะปฏิบัติ เกิดการคล้อยตามในการปฏิบัติในสิ่งที่ดี หรือนำทฤษฎีเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลปัจจุบัน มาฝึกอบรมนักศึกษาให้ซึมซับในจิตใจ และเกิดการปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม ยกตัวอย่างสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคมปัจจุบัน ทั้งเรื่องของการฆ่าสัตว์ตัดชีวิตผู้อื่น เบียดเบียนผู้อื่น การลักขโมย หรือการประทุษร้ายในเรื่องของการผิดลูกผิดเมียผู้อื่น ซึ่งจะมีผลทำให้เกิดความเดือดร้อน ทั้งต่อตัวเรา ครอบครัว สังคม และส่งเสริมค่านิยมของสังคมไทยที่เน้นในเรื่องการมีผิวเดียว เมียเดียว ไม่ผิดลูกเมียผู้อื่น ฝึกอบรมและชี้ให้เห็นว่า “ความคิด” สำคัญที่สุด ซึ่งมนุษย์ควรต้องฝึกจิตของตนเองให้คิดแต่ในสิ่งที่ดี ๆ รวมถึงจัดกิจกรรมทัศนศึกษาดูงาน เพื่อให้นักศึกษาได้รับประสบการณ์ตรง ทราบถึง

^{๓๘} ศิมาภรณ์ หุ่นเต็ม, “พฤติกรรมด้านคุณธรรม จริยธรรมของนักศึกษา ในระดับปริญญาตรี วิทยาลัยราชพฤกษ์”, รายงานการวิจัย, (นนทบุรี: วิทยาลัยราชพฤกษ์, ๒๕๕๒), หน้า ๕๒ – ๕๓.

^{๓๙} ประสงค์ ทองประ และคณะ, “การศึกษาแนวทางแก้ปัญหาการขาดคุณธรรมจริยธรรมของนักศึกษาระดับอุดมศึกษาในเขตจังหวัดสุรินทร์”, รายงานการวิจัย, (สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๗), หน้า ๙๙ – ๑๐๕.

^{๔๐} เสือ สัชชานนท์ และคณะ, “การศึกษารูปแบบการพัฒนาจริยธรรมแนวพุทธในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายในเขตจังหวัดสุรินทร์และบุรีรัมย์”, รายงานการวิจัย, (สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๗), หน้า ๖๘ – ๖๙.

^{๔๑} V.L. Jones, Charles Morris, “Relations of Temperament to the choice of Values”, The Journal of Abnormal and Social Psychology, Vol. 53(3) Nov 1956: 345 - 349.

สภาพความเป็นจริง เกิดความเข้าใจ เกิดทักษะ และเกิดทัศนคติในแนวคิดต่าง ๆ เพื่อให้เกิดการประพฤติปฏิบัติในสิ่งที่ถูกต้อง

นอกจากนี้จัดกิจกรรมในเรื่องของการสาธิต กรณีศึกษาจากเหตุการณ์ในปัจจุบัน รู้จักการแก้ปัญหา การอภิปราย สรุปผล และสอนแนวทางแก้ไขอย่างถูกต้อง ถูกวิธีเพื่อให้นักศึกษาได้เรียนรู้ ได้เกิดความเข้าใจซึ่งได้เห็นจากการปฏิบัติจริง สามารถนำมาปรับประยุกต์ใช้ในกระบวนการคิด การตัดสินใจ และการกระทำในชีวิตประจำวัน และให้ใช้สติในการคิด ในการปฏิบัติ ตลอดจนใช้หลักธรรมทางพุทธศาสนาเป็นหลักในการดำเนินชีวิต เพื่อให้เป็นบุคคลที่มีความสมบูรณ์ทั้งกาย วาจา จิตใจ โดยนำหลักธรรมทางพุทธศาสนาเข้ามาปรับประยุกต์ใช้การปฏิบัติจริง ซึ่งจะส่งผลให้มีความเจริญทางใจ จิตใจดีไม่มีความพยายบาท จิตใจสงบ ไม่เดือดไม่ร้อน เกิดความสุขทางใจ และชี้แนะแนะนำ ให้นักศึกษาทราบว่า การละเว้นจากการฆ่าสัตว์ตัดชีวิตผู้อื่น ละเว้นการลักทรัพย์สินผู้อื่น ละเว้นการประพฤติผิดในลุกหรือภรรยาผู้อื่น ละเว้นพูดเท็จ ละเว้นการพูดส่อเสียด ละเว้นการพูดคำหยาบ ละเว้นจากการพูดเพื่อเจ้อ ละเว้นจากการไม่คิดคอยจ้องอยากได้สิ่งของ ๆ ผู้อื่น หรือแม้กระทั่งละเว้นการคิดร้าย คิดอาฆาตพยายบาทผู้อื่น เป็นสิ่งที่ดีและควรยึดถือปฏิบัติ เพราะจะเป็นหนทางนำไปสู่ความเจริญความมีวัฒนธรรมที่ดี ส่งเสริม สนับสนุนให้นักศึกษาดำรงชีวิตอยู่อย่างพอเพียง ไม่เบียดเบียนใคร และมีความเห็นชอบตามคลองธรรมในการยึดถือปฏิบัติว่าสิ่งไหนถูกต้อง สิ่งไหนไม่ถูกต้อง เป็นผู้มีความเห็นชอบ มีปัญญาในการพิจารณาความถูกผิด โดยมีความสอดคล้องกับผลวิจัยเรื่อง การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในองค์กรตามแนวพุทธภายใต้กระแสบริโภคนิยมที่ พบว่า^{๒๒} ด้านการฝึกอบรม ต้องส่งเสริมให้เยาวชนนักเรียนทำกิจกรรม เช่น เข้าค่ายอบรมปฏิบัติธรรม ต้องปลูกฝังให้ผู้ใหญ่เป็นแบบอย่างให้แก่เด็ก รักษาศีล ๕ ให้ได้ด้วยการมีสติในการควบคุมพฤติกรรมของตนเอง เป็นต้น และสอดคล้องกับผลวิจัยเรื่อง กลยุทธ์การฝึกอบรมและพัฒนาพระภิกษุสามเณรในจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่ พบว่า^{๒๓} การฝึกอบรมและพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ จะต้องประกอบไปด้วยกระบวนการที่สำคัญ ๔ ประการ คือ ๑) การหาความต้องการหรือความจำเป็นในการฝึกอบรม ๒) การกำหนดวัตถุประสงค์เพื่อออกแบบหลักสูตร ๓) การกำหนดวิธีการฝึกอบรม และ ๔) ประเมินผลการฝึกอบรม เพื่อนำไปพัฒนา ปรับปรุง แก้ไข และขั้นตอนของการฝึกอบรมแบ่งเป็น ๓ ขั้นตอน คือ ก่อนการฝึกอบรม ขณะทำการฝึกอบรม และภายหลังการฝึกอบรม

นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับผลวิจัยเรื่อง แนวทางในการพัฒนารูปแบบการฝึกอบรมของนักศึกษาคณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราชที่ พบว่า^{๒๔} ความคิดเห็นของนักศึกษาต่อการฝึกอบรมมีความสำคัญและจำเป็นต่อนักศึกษาขณะเรียน เพราะเป็นการเสริมความรู้ นอกหลักสูตรที่ดี ทำให้เพิ่มพูนความรู้ ทักษะ ทัศนคติที่ดี สามารถพัฒนาศักยภาพ และทำให้

^{๒๒} อนุวัต กระจ่าง, “การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในองค์กรตามแนวพุทธภายใต้กระแสบริโภคนิยม”, **พุทธศาสตร์ดุสิตบัณฑิต** สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๖).

^{๒๓} ชัยยุทธ ชินกุล, “กลยุทธ์การฝึกอบรมและพัฒนาพระภิกษุสามเณรในจังหวัดชายแดนภาคใต้”, **พุทธศาสตร์ดุสิตบัณฑิต** สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๖).

^{๒๔} นุชตรียา ผลพานิชย์, “แนวทางในการพัฒนารูปแบบการฝึกอบรมของนักศึกษาคณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช”, **รายงานการวิจัย**, (คณะวิทยาการจัดการ: มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช, ๒๕๕๓), หน้า ๕๙ – ๖๖.

มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างผู้เข้าอบรมกับวิทยากร ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อชีวิตประจำวัน สามารถนำความรู้ไปใช้ได้จริง และแนวทางในการพัฒนารูปแบบการฝึกอบรมของนักศึกษาควรเป็นรูปแบบที่ผสมผสานความหลากหลายนอกเหนือจากการบรรยาย การแสดงบทบาทสมมติ การสาธิตแล้วควรมีการเล่น เกม การตอบคำถามชิงรางวัล จัดกิจกรรมให้ผู้เข้าอบรมมีส่วนร่วม มีการศึกษาดูงานตามสถานประกอบการจริง และฝึกอบรมสถานที่ภายนอกมหาวิทยาลัยเพื่อไม่ให้เกิดความเบื่อหน่ายจัดในช่วงเวลาที่ไม่ตรงกับเวลาเรียน และมีการประเมินผลเพื่อนำไปพัฒนาต่อไป

รวมถึง มีความเชื่อมโยงกับผลวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการฝึกอบรมทางการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดการเรียนรู้เพื่อสร้างสรรค์ด้วยปัญญาและการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะในการปฏิบัติงานของข้าราชการสายงานกำลังพลกองทัพอากาศที่ พบว่า^{๔๕} รูปแบบการฝึกอบรมทางการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดการเรียนรู้เพื่อสร้างสรรค์ด้วยปัญญาและการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะในการปฏิบัติงานของข้าราชการสายงานกำลังพลกองทัพอากาศ คือรูปแบบการฝึกอบรม “N-GraDE with ITALIC Model อันประกอบด้วย ๑) วิจัยความต้องการเรียนรู้ ๒) กำหนดเป้าหมายการเรียนรู้ ๓) แหล่งทรัพยากรในการเรียนรู้ ๔) กิจกรรมที่หลากหลาย ๕) ตัดสินใจเลือกวิธีเรียนรู้ ๖) ประเมินผลการเรียนรู้ โดยมีวิธีดำเนินการ ๖ ประการ คือ ๑) กิจกรรมละลายพฤติกรรม ๒) กระตุ้นความสนใจเรียนรู้ ๓) กิจกรรมการปฏิบัติ ๔) การเรียนรู้ ๕) การบูรณาการความรู้ ๖) การสร้างสรรค์งาน และเกี่ยวเนื่องกับผลวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการฝึกอบรมโดยใช้แนวคิดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาการปฏิบัติงานของแกนนำในการป้องกันและแก้ปัญหาเชื้อเอชไอวีและโรคภูมิคุ้มกันบกพร่องในชุมชนมุสลิมที่ พบว่า^{๔๖} รูปแบบการฝึกอบรมโดยใช้แนวคิดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาการปฏิบัติงานของแกนนำในการป้องกันและแก้ปัญหาเชื้อเอชไอวีและโรคภูมิคุ้มกันบกพร่องในชุมชนมุสลิม ประกอบไปด้วย ๙ ขั้นตอน คือ ๑) การกำหนดเป้าหมาย ๒) การกำหนดปัญหา ๓) การกำหนดปัจจัยทางจิตใจที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงาน ๔) การกำหนดปัจจัยทางกายภาพที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงาน ๕) การวางแผน ๖) การสร้างหลักสูตรและออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม ๗) การดำเนินการตามแผนการอบรมที่กำหนดไว้ ๘) การติดตามและสนับสนุน ๙) การประเมินผลและป้อนกลับ

ตลอดจน มีความเกี่ยวเนื่องกับผลวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการฝึกอบรมแบบศูนย์การเรียนออนไลน์เชิงวัตตตามทฤษฎีการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์เชิงนวัตกรรมสำหรับการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงที่ พบว่า^{๔๗} ๑) ผู้เรียนมีความสนใจและกระตือรือร้นในรูปแบบการฝึกอบรมแบบศูนย์การเรียนออนไลน์เป็นอย่างดี ๒) ในส่วนของเนื้อหา ผู้เรียนมีความสนใจในการเรียนรู้ของ

^{๔๕} จรัสศรี จินดารัตนวงศ์, “การพัฒนารูปแบบการฝึกอบรมทางการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดการเรียนรู้เพื่อสร้างสรรค์ด้วยปัญญาและการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะในการปฏิบัติงานของข้าราชการสายงานกำลังพลกองทัพอากาศ”, **ครุศาสตร์ดุษฎีบัณฑิต** สาขาวิชาการศึกษานอกระบบโรงเรียน, (คณะครุศาสตร์: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๓).

^{๔๖} นรินทร์ สาโรวาท, “การพัฒนารูปแบบการฝึกอบรมโดยใช้แนวคิดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาการปฏิบัติงานของแกนนำในการป้องกันและแก้ปัญหาเชื้อเอชไอวีและโรคภูมิคุ้มกันบกพร่องในชุมชนมุสลิม”, **ครุศาสตร์ดุษฎีบัณฑิต** สาขาวิชาการศึกษานอกระบบโรงเรียน, (คณะครุศาสตร์: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๒).

^{๔๗} เขมพันธ์ ชันธธโนโกคา, “การพัฒนารูปแบบการฝึกอบรมแบบศูนย์การเรียนออนไลน์เชิงวัตตตามทฤษฎีการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์เชิงนวัตกรรมสำหรับการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง”, **รายงานการวิจัย**, (คณะวิทยาศาสตร์: มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม, ๒๕๕๖), หน้า ๙๖ – ๑๐๒.

แบบฝึกหัด ผู้เรียนรู้สึกพอใจที่ได้โต้ตอบกับบทเรียนนี้ซึ่งเป็นแรงจูงใจให้ผู้เรียนเกิดความกระตือรือร้นในการเรียน ๓) ด้านรูปแบบการเรียนการสอน ผู้เรียนมีความพึงพอใจมากที่สุดในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับสภาพแวดล้อมที่เป็นกันเอง รองลงมาคือรูปแบบการเรียนการสอนผ่านเว็บไซต์ ๔) ด้านลักษณะของบทเรียน ผู้เรียนมีความพึงพอใจมากที่สุดในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับคำแนะนำในการเรียนและการใช้เว็บไซต์ชัดเจน เข้าใจง่าย รองลงมาคือบทเรียนส่งเสริมสนับสนุนการสร้างความรู้ได้ด้วยตนเอง ๕) ด้านประโยชน์ที่ได้รับจากการเรียนการสอนผ่านเว็บไซต์ ผู้เรียนมีความพึงพอใจมากที่สุดในเรื่องเกี่ยวกับการนำความรู้และประสบการณ์จากการเรียนไปประยุกต์ใช้ในวิชาอื่น และประกอบอาชีพและเชื่อมโยงกับผลวิจัยเรื่อง การพัฒนาพฤติกรรมในการปฏิบัติงานของนักศึกษาสาขาการแพทย์แผนไทยประยุกต์ : กรณีศึกษา - วิทยาลัยการแพทย์แผนไทยที่ พบว่า^{๔๘} นักศึกษาที่ได้รับการฝึกอบรมในเรื่องที่เกี่ยวกับความเชื่อในอำนาจตน และแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ จะมีความเชื่อในอำนาจตน และแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูงกว่ากลุ่มนักศึกษาที่ไม่ได้รับการฝึกอบรม รวมถึง การฝึกอบรมนักศึกษาที่ได้รับการฝึกจะมีจิตลักษณะด้านที่ตนได้รับการฝึกอบรมสูงขึ้นจากก่อนเข้ารับการฝึกอบรม โดยสอดคล้องกับผลวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการฝึกอบรมวิทยากรแกนนำค่ายวิทยาศาสตร์ สำหรับนักศึกษาสาขาวิชาวิทยาศาสตร์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ที่ พบว่า^{๔๙} แนวทางการพัฒนารูปแบบการฝึกอบรมวิทยากรแกนนำค่ายวิทยาศาสตร์มี ๔ ด้าน คือ ๑) ด้านสภาพแวดล้อมของการอบรม ๒) ด้านปัจจัยนำเข้าของการอบรม ๓) ด้านกระบวนการของการอบรม ๔) ด้านผลผลิตของการอบรม

นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับผลการวิจัยเรื่อง การศึกษาแนวทางแก้ปัญหาการขาดคุณธรรมจริยธรรมของนักศึกษาระดับอุดมศึกษาในเขตจังหวัดสุรินทร์ ที่พบว่า^{๕๐} ควรปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมให้แก่ นักศึกษาตั้งแต่เยาว์วัย จัดอบรมด้านคุณธรรมจริยธรรม และปลูกจิตสำนึกที่ดีงามให้กับนักศึกษา อบรมอย่างสม่ำเสมอถึงปัญหาการประพฤติในทำนองชั่วสาว และแนะนำให้เข้าใจเกี่ยวกับการใช้ชีวิตคู่ สร้างค่านิยมที่ถูกต้อง และสอดคล้องกับผลวิจัยเรื่อง การศึกษารูปแบบการพัฒนาจริยธรรมแนวพุทธในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายในเขตจังหวัดสุรินทร์และบุรีรัมย์^{๕๑} พบว่า ควรจัดโครงการอบรมจริยธรรม กิจกรรมสวดมนต์ไหว้พระในวันสุดสัปดาห์ การฝึกสมาธิประจำสัปดาห์ กิจกรรมอบรมหน้าเสาธง กิจกรรมนั่งสมาธิ กิจกรรมไปวัดในวันสำคัญทางพุทธศาสนา และการเรียนธรรมศึกษา และมีความเกี่ยวเนื่องกับผลวิจัยเรื่อง Alcohol and risky behaviors

^{๔๘} รุ่งสวรรณ วรณสุทธิ และคณะ, “การพัฒนาพฤติกรรมในการปฏิบัติงานของนักศึกษาสาขาการแพทย์แผนไทยประยุกต์ : กรณีศึกษา - วิทยาลัยการแพทย์แผนไทย”, รายงานการวิจัย, (วิทยาลัยการแพทย์แผนไทย: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี, ๒๕๕๑), หน้า ๕๗ - ๖๐.

^{๔๙} อาทิตยา ขาวพราย, “การพัฒนารูปแบบการฝึกอบรมวิทยากรแกนนำค่ายวิทยาศาสตร์ สำหรับนักศึกษาสาขาวิชาวิทยาศาสตร์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์”, รายงานการวิจัย, (คณะครุศาสตร์: มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์, ๒๕๕๔), หน้า ๕๘ - ๖๐.

^{๕๐} ประสงค์ ทองประ และคณะ, “การศึกษาแนวทางแก้ปัญหาการขาดคุณธรรมจริยธรรมของนักศึกษาระดับอุดมศึกษาในเขตจังหวัดสุรินทร์”, รายงานการวิจัย, (สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๗), หน้า ๙๙ - ๑๐๕.

^{๕๑} เสือ สัชชานนท์ และคณะ, “การศึกษารูปแบบการพัฒนาจริยธรรมแนวพุทธในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายในเขตจังหวัดสุรินทร์และบุรีรัมย์”, รายงานการวิจัย, (สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๗), หน้า ๖๘ - ๖๙.

ที่พบว่า^{๕๒} ควรให้เยาวชนมีความรู้ ความเข้าใจ มีทัศนคติและการประพฤติปฏิบัติตนตามมาตรฐานของสังคม และมีการคบเพื่อนในกลุ่มที่เป็นตัวอย่างที่ดีตามมาตรฐานของสังคม

๒. รูปแบบด้านการพัฒนา (Development)

จัดกิจกรรมที่สร้างแรงจูงใจ หรือสิ่งเร้าที่ทำให้นักศึกษาอยากที่จะศึกษาเรียนรู้ และอยากที่จะปฏิบัติเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในด้านความรู้สึกและอารมณ์ของนักศึกษาอย่างต่อเนื่อง เพื่อพัฒนานักศึกษา ให้เกิดการเปลี่ยนแปลงความรู้สึก อารมณ์ ความคิด การตัดสินใจ และพฤติกรรม ให้มีความเจริญหรือดีขึ้น เช่น จัดกิจกรรมทัศนศึกษาดูงาน กิจกรรมที่มุ่งเน้นให้นักศึกษารู้จักการกำกับตนเอง รู้จักการควบคุมตนเอง รวมถึงชี้แนะ แนะนำส่งเสริมให้นักศึกษารู้จักคิด รู้ตัดสินใจ ประพฤติปฏิบัติในสิ่งที่ชอบ สิ่งที่ดี รู้จักการเปรียบเทียบผลที่เกิดขึ้นระหว่างผลของการทำดี กับ ผลของการทำไม่ดี ประยุกต์เรื่องราวหรือเหตุการณ์ในชีวิตประจำวันมาเป็นกรณีศึกษา เพื่อให้ นักศึกษาค้นหาปัญหาที่ต้องการแก้ไข วิเคราะห์ถึงสาเหตุของปัญหา เก็บรวบรวมข้อมูล ตั้งสมมติฐาน แล้วนำข้อมูลมาวิเคราะห์และสรุปผล ให้นักศึกษารู้จักการพัฒนาตนเองโดยให้คิดก่อนพูด คิดก่อนทำ ส่งเสริม สนับสนุนให้เกิดความตระหนักโดยให้ความสนใจ เอาใจใส่ เรียนรู้ รับรู้ในเหตุการณ์หรือปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในสังคมปัจจุบัน รู้จักการใช้การสังเกต ศึกษาให้รอบคอบ วิเคราะห์หาสาเหตุ ผลดี ผลเสียที่เกิดขึ้นทั้งในระยะยาว และระยะสั้น และนำไปใช้กับการดำเนินชีวิตให้ถูกต้อง ให้มีทักษะในการสังเกต ในเรื่องของความเหมือน ความแตกต่าง สาเหตุของความแตกต่าง ประโยชน์ที่ได้รับ หรือผลกระทบที่เกิดขึ้นในทางลบ และนำหลักธรรมทางพุทธศาสนา มาฝึกจิตของนักศึกษา เพื่อเปลี่ยนแปลงความคิด กล่าวคือ หยุดความคิดทางลบของตนเอง มีมุมมองใหม่ และคิดแต่สิ่งที่ดี ๆ (Positive thinking) โดยมีการฝึกฝนด้วยความตั้งใจ และมองคนอื่นว่าดี เพราะทุกคนในโลกนี้ไม่มีใครสมบูรณ์แบบทุกอย่าง ย่อมมีข้อดีหรือมีข้อบกพร่องด้วยกันทั้งนั้น ซึ่งควรเลือกมองแต่ในสิ่งที่ดี ๆ

นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับผลวิจัยเรื่อง การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในองค์กรตามแนวพุทธภายใต้กระแสบริโภคนิยมที่ พบว่า^{๕๓} ด้านการพัฒนา เยาวชนต้องพยายามหมั่นศึกษาหาความรู้ในการพัฒนาตนเองให้มาก ๆ ศึกษาหาความรู้เพิ่มเติม ควบคุมอารมณ์ให้ดีคิดก่อนทำด้วยการใช้สติปัญญาแก้ไขปัญหาอยู่เสมอ และสอดคล้องกับผลวิจัยเรื่อง กลยุทธ์การพัฒนาจริยธรรมสำหรับเยาวชนไทยที่ พบว่า^{๕๔} ควรสร้างกิจกรรมนอกหลักสูตร เพื่อให้เยาวชนมีโอกาสเรียนรู้ธรรมะผ่านกิจกรรมอย่างสนุกและมีสาระด้วยศีล ๕ หิริ โอตตปเปะ พรหมวิหาร ๔ ฝึกทำความดีทุกวันโดยใช้ มงคล ๓๘ ประการ ดำเนินชีวิตอย่างมีทิศทางและเป้าหมายโดยใช้หลักอิทธิบาท ๔ มีระเบียบวินัยในการดำเนินชีวิตประจำวันด้วยไตรสิกขา เบญจศีล เบญจธรรม และสังคหวัตถุ ๔ รู้สำนึกในบุญคุณของบิดา มารดา ครู อาจารย์ ด้วยหลักของกตัญญูกตเวที หรือการบวชสามเณร หรือเข้าค่ายต่าง ๆ และจัดกิจกรรม “บวร” โดยสอนธรรมะให้กับเยาวชนระหว่างบ้าน วัด และโรงเรียน และสอดคล้องกับผลวิจัยเรื่อง การประยุกต์หลักพุทธธรรมในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชาวบ้านในชุมชนตลาด

^{๕๒} C.M. Corte, M.S. Sommers, “Alcohol and risky behaviors”, *Annu Rev Nurs Res*, Vol.23 2005; 23: 327 – 60.

^{๕๓} อนุวัต กระจ่าง, “การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในองค์กรตามแนวพุทธภายใต้กระแสบริโภคนิยม”, *พุทธศาสตร์ดุษฎีบัณฑิต* สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๖).

^{๕๔} วีรชัย อนันต์เธียร, “กลยุทธ์การพัฒนาจริยธรรมสำหรับเยาวชนไทย”, *พุทธศาสตร์ดุษฎีบัณฑิต* สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๖).

วัดพระศรีรัตนมหาธาตุ อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก ที่พบว่า^{๕๕} หลักธรรมที่สามารถนำเข้ามาปรับประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตของชาวบ้านให้มีการประพฤติปฏิบัติในสิ่งที่ถูกต้องดีงาม ก่อให้เกิดให้เกิดประโยชน์และความสุขทั้งต่อตนเอง ครอบครัว สังคม รู้จักการช่วยเหลือแบ่งปันผู้อื่น และเสียสละเพื่อส่วนร่วม คือ หลักเบญจศีล เบญจธรรม สุจริต ๓ ขรรษาธรรม อิทธิบาท ๔ สังคหัตถ์ ๔ พรหมวิหาร ๔ ขรรษาธรรม ๔ เป็นต้น

รวมถึง สอดคล้องกับผลวิจัยเรื่อง การบริหารทรัพยากรมนุษย์ในองค์การ สาธารณประโยชน์ด้านสังคมสงเคราะห์เกี่ยวกับเด็กและสตรีที่พบว่า^{๕๖} โดยการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ควรดำเนินการ ดังนี้ ๑) ใช้รูปแบบระบบพี่เลี้ยง หรือรุ่นพี่สอนงานรุ่นน้องโดยคัดเลือกผู้สอนงานที่เป็นต้นแบบที่ดีมาเป็นผู้สอนงาน ๒) วิธีการสอนงานใช้กระบวนการสอนงานจากง่ายไปยาก รุ่นพี่ดูแลทั้งเรื่องงาน การปรับตัวในองค์กรให้ความสำคัญทางด้านจิตใจ ๓) ส่งเสริมสนับสนุนให้เจ้าหน้าที่ได้รับการอบรมสัมมนา สำหรับเจ้าหน้าที่วิชาชีพมีการอบรมเพิ่มความรู้ให้ทันสมัย และเจ้าหน้าที่สนับสนุนให้เป็นการอบรมเกี่ยวกับการใช้เครื่องมือในการทำงาน ๔) เป็นตัวอย่างของการเสียสละและให้ความสำคัญในเรื่องความประหยัด คำนึงถึงศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ การดำเนินชีวิตประจำวัน และ ๕) วิธีการทำงาน มีจิตอาสา ให้เห็นใจเพื่อนมนุษย์ กล้าคิด กล้าแสดงออก ซึมซับค่านิยม เป้าหมาย แนวคิด แนวปฏิบัติที่ดีเข้ามาในตนเอง มีความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งขององค์การร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมแก้ไข มีความสามัคคี ปรับตนเองอยู่อย่างสม่ำเสมอ และทำให้ตนเองเป็นคนที่มีความสมบูรณ์ทั้งร่างกาย และจิตใจ และเกี่ยวเนื่องกับผลวิจัยเรื่อง อิทธิพลของพฤติกรรมผู้นำ วัฒนธรรมการทำงานในองค์การ และกิจกรรมการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่มีต่อผลการปฏิบัติงานของพนักงานรัฐวิสาหกิจ ผลที่พบว่า^{๕๗} กิจกรรมการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์มีอิทธิพลต่อการปรับเปลี่ยนกระบวนการทำงาน การปรับเปลี่ยนพฤติกรรม ทักษะ ทำให้พนักงานมีความรู้ ความสามารถ ทักษะที่เพิ่มขึ้น ดังนี้ ๑) ผู้นำที่มีพฤติกรรมที่มีบทบาทและลักษณะการกระทำที่เป็นตัวอย่างที่ดี แบบอย่างที่ดี พนักงานก็จะเกิดการรับรู้ มีความต้องการที่จะลอกเลียนแบบพฤติกรรมที่เป็นแบบอย่างที่ดี ๒) ผู้นำควรมีคุณสมบัติที่สามารถสร้างแรงจูงใจให้กับพนักงาน เพื่อให้เกิดการกระตุ้นทางอารมณ์ให้เกิดการปฏิบัติตาม ๓) กิจกรรมการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์จำเป็นต้องมีกิจกรรมการฝึกอบรม กิจกรรมการพัฒนาของพนักงานเพื่อให้พนักงานได้รับการเรียนรู้พัฒนาที่ตรงกับปัญหาที่เกิดขึ้นในการปฏิบัติงาน ๔) วัฒนธรรมการทำงานในองค์การที่เน้นการมีส่วนร่วม และเน้นในพันธกิจ ก็มีอิทธิพลต่อกิจกรรมการฝึกอบรม และกิจกรรมการพัฒนาของพนักงานเช่นกัน

^{๕๕} เฉลียว รอดเขียว และคณะ, “การประยุกต์หลักพุทธธรรมในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชาวบ้านในชุมชนตลาดวัดพระศรีรัตนมหาธาตุ อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก”, รายงานการวิจัย, (สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๙), หน้า ๙๙ – ๑๐๑.

^{๕๖} กรภัทร์ จารุกำเนตคนก, “การบริหารทรัพยากรมนุษย์ในองค์การสาธารณประโยชน์ด้านสังคมสงเคราะห์เกี่ยวกับเด็กและสตรี”, รัฐประศาสนศาสตร์ดุษฎีบัณฑิต (คณะรัฐประศาสนศาสตร์: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, ๒๕๕๔).

^{๕๗} เกรียงไกรยศ พันธุ์ไทย, “อิทธิพลของพฤติกรรมผู้นำ วัฒนธรรมการทำงานในองค์การและกิจกรรมการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่มีต่อผลการปฏิบัติงานของพนักงานรัฐวิสาหกิจ”, รัฐประศาสนศาสตร์ดุษฎีบัณฑิต (คณะรัฐประศาสนศาสตร์: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, ๒๕๕๒).

นอกจากนี้ ยังมีความเชื่อมโยงกับผลวิจัยเรื่อง ภาวะผู้นำในการจัดการ บำบัด แก้ไข และฟื้นฟูเด็กและเยาวชนที่กระทำผิดที่ พบว่า^{๕๘} ภาวะผู้นำในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเด็กและเยาวชนมี ดังนี้ ๑) จัดกิจกรรมเพื่อมุ่งเน้นการปลูกฝังนิสัยให้เด็กและเยาวชนมีระเบียบวินัย จนที่เป็นที่ยอมรับของผู้ปกครอง ๒) จัดกิจกรรมเพื่อมุ่งเน้นในการฝึกให้เด็กและเยาวชนใช้ความคิด มีความเป็นผู้นำ และฝึกให้เป็นผู้ใหญ่มากขึ้น ๓) มอบหมายหน้าที่ให้เด็กและเยาวชนรับผิดชอบ ๒ ประการ คือ หน้าที่รับผิดชอบในกิจวัตรประจำวัน และการจัดกิจกรรม ๔) ปลูกฝังให้เด็กและเยาวชนมีจิตสำนึกที่รู้ดีรู้ชั่ว โดยจัดกิจกรรมสอดแทรกคุณธรรมจริยธรรมเพื่อขัดเกลาจิตใจของเด็กและเยาวชนให้เป็นคนดีของสังคม ๕) จัดกิจกรรมโดยพาเด็กและเยาวชนไปช่วยงานสาธารณะ และเข้าร่วมกิจกรรมนอกหลักสูตรต่าง ๆ ทั้งภายในและภายนอก และสอดคล้องกับผลวิจัยเรื่อง ศึกษาสภาพการจัดการกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนของสถานศึกษาที่ พบว่า^{๕๙} กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนที่มีความสอดคล้องกับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียนในการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนมี ดังนี้ ๑) ด้านวินัย มีจิตสำนึกและประพฤติตนตามระเบียบของโรงเรียนและหลักศาสนาที่ตนนับถือ ได้แก่ เข้าค่ายปฏิบัติธรรมตามหลักของศาสนา เข้าค่ายพักแรม ปฐมนิเทศ เป็นต้น ๒) ด้านมีความสุภาพอ่อนโยนมีน้ำใจและรู้จักกาลเทศะ ได้แก่ กิจกรรมประกาศเกียรติคุณ ประกวดมารยาท เป็นต้น ๓) ด้านมีความสามัคคีในหมู่คณะ รักและหวงแหนสถานศึกษา ได้แก่ พิธีกรรมหน้าเสาธง ยกย่องศิษย์เก่าดีเด่น เป็นต้น ๔) ด้านมีทักษะในการทำงานกลุ่ม ใช้บทบาทหน้าที่ของตนโดยยึดหลักประชาธิปไตย ได้แก่ คณะกรรมการนักเรียน กิจกรรมการเลือกตั้ง เป็นต้น

รวมถึง สอดคล้องกับผลวิจัยเรื่อง ความคิดเห็นของนักเรียนต่อการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนในโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยรามคำแหงที่ พบว่า^{๖๐} ๑) ด้านพัฒนาตนเอง นักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายของโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยรามคำแหง กล้ายอมรับความเป็นจริง สามารถแก้ปัญหาเฉพาะหน้าได้ด้วยตนเอง รู้จักการแสวงหาประสบการณ์ใหม่ ๆ กล้าทักท้วงในสิ่งที่ถูกต้อง และสิ่งที่ไม่ถูกต้อง มีความสามารถในการเข้าแข่งขันหรือทำงานที่ท้าทาย มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์สิ่งใหม่ ๆ คิดในสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อตนเองและสังคมได้ ๒) ด้านการพัฒนาการทำงานและการดำเนินชีวิต นักเรียนไม่โกงและคิดลอกหลวงผู้อื่น รู้จักการใช้จ่ายเงิน ใช้จ่ายส่วนรวมที่ก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด เพียรพยายามด้วยความตั้งใจ ยอมรับผลของการกระทำของตนเอง ไม่ทุจริตในการทำงาน รักษาสาธารณสมบัติของส่วนรวม เคารพความพร้อมในการศึกษาเล่าเรียน ละเอียดรอบคอบ ตรงต่อเวลา แต่งกายถูกต้องตามระเบียบ และ ๓) ด้านพัฒนาการอยู่ร่วมกับคนอื่นในสังคม นักเรียนมีสัมมาคารวะต่อผู้ที่มีอายุมากกว่า รู้จักการกล่าวคำขอบคุณ หรือขอโทษ อ่อนน้อมถ่อมตน ไม่ทะเลาะวิวาท ทรชนักในพระคุณของครู อาจารย์ ซินชมยินดีเมื่อผู้อื่นประสบความสำเร็จ รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น รู้จักการแบ่งปัน ช่วยเหลือผู้อื่น มีสติในการควบคุมอารมณ์ได้ดี และสามารถ

^{๕๘} อรุณฯ แสงสุริยจันทร์, “ภาวะผู้นำในการจัดการ บำบัด แก้ไข และฟื้นฟูเด็กและเยาวชนที่กระทำผิด”, **ปรัชญาคุณุภักดิ์บัณฑิต** (รัฐประศาสนศาสตร์), (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๕๔).

^{๕๙} ณีรัฐชยา ฐานิสร์ และคณะ, “ศึกษาสภาพการจัดการกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนของสถานศึกษา”, **รายงานการวิจัย**, (โครงการวิจัยการพัฒนานวัตกรรมการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะที่พึงประสงค์: มหาวิทยาลัยทักษิณ, ๒๕๕๑), หน้า ๑๖๗ – ๑๖๘.

^{๖๐} กุลชญา วงษ์เพ็ญ, “ความคิดเห็นของนักเรียนต่อการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนในโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยรามคำแหง”, **รายงานการวิจัย**, (คณะศึกษาศาสตร์: มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๕๒), หน้า ๙๑ – ๙๓.

ควบคุมกิจกรรมายาทในสถานการณ์ที่ไม่พึงประสงค์ได้เป็นอย่างดี และสอดคล้องกับผลวิจัยเรื่อง การพัฒนาพฤติกรรมกรรมการออมของนักศึกษาด้วยหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงที่ พบว่า^{๖๑} แนวทางในการพัฒนาพฤติกรรมกรรมการออมของนักศึกษาด้วยหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง สามารถสรุปได้ ๔ ประการ คือ ๑) ให้ความรู้ แนวคิดในเรื่องการออมเพื่อให้นักศึกษาเข้าใจและเห็นความสำคัญของการออมเงิน ๒) ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมในวิธีการออมจากเหลือแล้วจึงออมเป็นออมก่อนแล้วที่เหลือจึงนำใช้ ๓) ให้มีการวางแผนจัดการรายรับ รายจ่าย และเงินออม ๔) ฝึกให้นักศึกษาออมเป็นประจำจนเป็นนิสัย และนำเงินออมที่ได้ไปฝากธนาคารหรือสถาบันทางการเงิน

ตลอดจน ยังเกี่ยวเนื่องกับผลวิจัยเรื่อง การพัฒนาทุนมนุษย์ในการปรับเปลี่ยนไปสู่องค์กรสมัยใหม่หรือองค์กรสมรรถนะสูงที่ พบว่า^{๖๒} ปัจจัยที่เอื้อต่อการทำงานเชิงรุก และช่วยส่งเสริมให้เป็นบุคลากรที่สมรรถนะสูง ได้แก่ ๑) นวัตกรรมและความคิดสร้างสรรค์ในการทำงาน ๒) ความมีอิสระในการทำงาน ๓) โครงการพิเศษเพื่อกระตุ้นการเรียนรู้ระดับผู้บริหาร ๔) การมีผลงานที่โดดเด่น ๕) ความสามารถในการใช้เทคโนโลยีขั้นสูงของบุคลากร ๖) กลไกในการเปิดรับความรู้ สำหรับบุคลากรในหน่วยงานราชการ ๗) การจัดการความรู้เป็นปัจจัยที่มีความสำคัญต่อความเป็นองค์กรที่สมรรถนะสูง และสอดคล้องกับผลวิจัยเรื่อง รูปแบบการแก้ปัญหาเด็กหนีเรียนในโรงเรียน กรณีศึกษาโรงเรียนเขาวงพิทยาคาร อำเภอเขาวง จังหวัดกาฬสินธุ์ ที่พบว่า^{๖๓} ผู้ปกครองควรพัฒนารูปแบบการเลี้ยงดูเด็กให้มีความสอดคล้องกับพัฒนาการของวัยรุ่น ร่วมมือกับสถานศึกษาสร้างเครือข่ายการดูแลที่มีประสิทธิภาพ มีกิจกรรมที่เน้นการฝึกทักษะชีวิต กิจกรรมเพื่อนช่วยเพื่อน และสอดคล้องกับผลการวิจัยเรื่อง การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียน นักศึกษาโรงเรียนลำปางพณิชยการและเทคโนโลยี จังหวัดลำปาง ที่พบว่า^{๖๔} การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนควรควบคู่ไปกับกิจกรรมการเรียนการสอน จัดสภาพแวดล้อมเพื่อพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมจัดบอร์ดให้ความรู้เพื่อพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม ใช้วิธีการยกย่องชมเชย หรือให้รางวัลเป็นแนวทางในการชักจูงให้นักเรียนปฏิบัติตาม และครูมีความเอาใจใส่นักเรียนเพื่อแก้ไขปัญหาคความประพฤติของนักเรียน และเชื่อมโยงกับผลการวิจัยเรื่อง การศึกษาแนวทางแก้ปัญหาการขาดคุณธรรมจริยธรรมของนักศึกษาระดับอุดมศึกษาในเขตจังหวัดสุรินทร์ ที่พบว่า^{๖๕} ควรพานักศึกษาเข้าวัดปฏิบัติธรรม ผู้ปกครองไม่ควรให้นักศึกษาเข้าห้องพักอยู่ตามลำพัง และสอนให้นักศึกษารู้จักวิธีป้องกันตนเอง สร้างค่านิยมที่ถูกต้อง และบิดา มารดา ผู้ปกครองต้องเป็นที่ปรึกษาที่ดีแก่นักศึกษา และจัดกิจกรรม

^{๖๑} กุลยา อนุโลก, “การพัฒนาพฤติกรรมกรรมการออมของนักศึกษาด้วยหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง”, รายงานการวิจัย, (สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์: มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง, ๒๕๕๕), หน้า ๕๑.

^{๖๒} กิตติภูมิ วิเศษศักดิ์, “การพัฒนาทุนมนุษย์ในการปรับเปลี่ยนไปสู่องค์กรสมัยใหม่หรือองค์กรสมรรถนะสูง”, รายงานการวิจัย, (สถาบันทรัพยากรมนุษย์: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๕๒), หน้า ๕๒ – ๕๕.

^{๖๓} ฐานัน พิมพ์สิน และคณะ, “รูปแบบการแก้ปัญหาเด็กหนีเรียนในโรงเรียน กรณีศึกษาโรงเรียนเขาวงพิทยาคาร อำเภอเขาวง จังหวัดกาฬสินธุ์”, รายงานการวิจัย, (กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย, ๒๕๕๒), หน้า ๕๔ – ๕๕.

^{๖๔} รัตนากร วงศ์ศรี และคณะ, “การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียน นักศึกษาโรงเรียนลำปางพณิชยการและเทคโนโลยี”, รายงานการวิจัย, (ลำปาง: โรงเรียนลำปางพณิชยการและเทคโนโลยี, ๒๕๕๐), หน้า ๔๙ – ๕๑.

^{๖๕} ประสงค์ ทองประ และคณะ, “การศึกษาแนวทางแก้ปัญหาการขาดคุณธรรมจริยธรรมของนักศึกษาระดับอุดมศึกษาในเขตจังหวัดสุรินทร์”, รายงานการวิจัย, (สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๗), หน้า ๙๙ – ๑๐๕.

แลกเปลี่ยนเรียนรู้ในกลุ่มเพื่อน และสอดคล้องกับผลการวิจัยเรื่อง การศึกษารูปแบบการพัฒนาจริยธรรมแนวพุทธในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายในเขตจังหวัดสุรินทร์และบุรีรัมย์ ที่พบว่า^{๖๖} ต้องมีวิถีชีวิตเป็นแบบอย่างที่ดี ตั้งอยู่ในพรหมวิหารธรรม แต่งกายเหมาะสม ยิ้มแย้ม เป็นกัลยาณมิตร ต่อครูและนักเรียน ให้เกียรติกัน จัดกิจกรรมการเข้าค่ายพุทธบุตร กิจกรรมสวดมนต์ไหว้พระในวันสุดสัปดาห์ การฝึกสมาธิประจำสัปดาห์ กิจกรรมอบรมหน้าเสาธง และรูปแบบทางกายภาพที่ส่งเสริมการเรียนรู้ เป็นการจัดลักษณะทางภูมิทัศน์ สภาพแวดล้อม สร้างบรรยากาศที่ส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาจริยธรรมแนวพุทธ เช่น มีห้องจริยธรรม บริเวณโรงเรียนสะอาด ปลอดภัย รมรื่น ปลอดภัยเสพติด มีส่วนหย่อม ถอดรองเท้าเป็นระเบียบ มีห้องสุขาเพียงพอและพร้อมใช้ เป็นต้น

จะเห็นได้ว่ารูปแบบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวพุทธจริยธรรมระดับอุดมศึกษา โดยนำหลักคุณธรรมบถ ๑๐ มาปรับประยุกต์ใช้ ซึ่งมี ๓ รูปแบบ คือ ๑) รูปแบบด้านการให้การศึกษา ๒) รูปแบบด้านการฝึกอบรม และ ๓) รูปแบบด้านการพัฒนา โดยสอดคล้องกับผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องตามที่กล่าวมาแล้วข้างต้น โดยรูปแบบด้านการให้การศึกษาที่เกี่ยวกับกายสุจริต วจีสุจริต และมโนสุจริต เป็นเรื่องของการให้ความรู้ ความเข้าใจในเนื้อหาสาระที่เกี่ยวกับการประพฤติปฏิบัติอย่างไรให้มีความถูกต้องดีงามทั้งกาย วาจา ใจ ซึ่งควรเริ่มต้นตั้งแต่ สถาบันการศึกษาต้องกำหนดลงในแผนพัฒนาของสถาบันการศึกษาโดยมุ่งเน้นให้นักศึกษามีจริยธรรมทั้งทางกาย วาจา ใจ อย่างเป็นรูปธรรม นอกจากนี้ต้องการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการแบบหลากหลายวิธีที่มีใช้ให้นักศึกษารู้แต่เพียงเนื้อหาวิชาเท่านั้น ต้องมีการยกตัวอย่างจากสภาพเหตุการณ์จริงมาประกอบการเรียนการสอน ให้เกิดการเปรียบเทียบ หรือการสาธิตให้เห็นจริง และนำหลักธรรมทางพุทธศาสนาเข้ามาบูรณาการสอดแทรกในการจัดการเรียนการสอนโดยมุ่งเน้นให้นักศึกษามีการประพฤติปฏิบัติในสิ่งที่ดีงาม ทำความดี เพื่อการดำรงชีวิตประจำวันอย่างถูกต้อง เกิดประโยชน์กับนักศึกษาอย่างเป็นรูปธรรม

สำหรับรูปแบบด้านการฝึกอบรม เป็นเรื่องของการให้นักศึกษามีความรู้ (Knowledge) มีทักษะ (Skill) มีความสามารถ (Ability) มีทัศนคติ (Attitude) เพิ่มขึ้น และปรับเปลี่ยนแนวคิด พฤติกรรมให้ดีขึ้น และมีแรงจูงใจที่อยากจะปฏิบัติ เกิดการคล้อยตามในการปฏิบัติในสิ่งที่ดี เป็นการกระตุ้นให้นักศึกษาที่ได้รับการฝึกอบรมเกิดความต้องการที่จะเรียนรู้เพิ่มเติมนอกจากการจัดการเรียนการสอนในห้องเรียน โดยอาจใช้วิธีการบรรยาย การอภิปราย การระดมสมอง กรณีศึกษา การสาธิต การสอนงาน การใช้คอมพิวเตอร์ช่วยสอน การยกตัวอย่างจากสภาพจริง การใช้ภาพยนตร์ช่วยในการสอน เป็นต้น หรืออันเชิญทฤษฎีเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลปัจจุบัน มาฝึกอบรมนักศึกษาและเกิดการปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม และนำหลักธรรมทางพุทธศาสนาเป็นหลักในการดำเนินชีวิต เพื่อให้เป็นบุคคลที่มีความสมบูรณ์ทั้งกาย วาจา ใจดี โดยนำหลักธรรมทางพุทธศาสนาเข้ามาปรับประยุกต์ใช้การปฏิบัติจริง ซึ่งจะส่งผลให้มีความเจริญทางใจ จิตใจดีไม่มีความพยายบาท ใจสงบ ไม่เดือดไม่ร้อนเกิดความสุขทางใจ ตลอดจนจัดกิจกรรมทัศนศึกษาดูงาน เพื่อให้นักศึกษาได้รับประสบการณ์ตรง ทราบถึงสภาพความเป็นจริง เกิดความเข้าใจ เกิดทักษะ และเกิดทัศนคติในแนวคิดต่าง ๆ เพื่อให้เกิดการประพฤติปฏิบัติในสิ่งที่ถูกต้อง

นอกจากนี้รูปแบบการพัฒนานั้น เป็นเรื่องของการเปลี่ยนแปลงความรู้สึก อารมณ์ ความคิด การตัดสินใจ และพฤติกรรมของนักศึกษาให้มีความเจริญขึ้นหรือดีขึ้นกว่าเดิม และ

^{๖๖} เสือ สัชชานนท์ และคณะ, “การศึกษารูปแบบการพัฒนาจริยธรรมแนวพุทธในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายในเขตจังหวัดสุรินทร์และบุรีรัมย์”, รายงานการวิจัย, (สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๗), หน้า ๖๘ – ๖๙.

เป็นการสร้างแรงจูงใจ หรือสิ่งเร้าให้นักศึกษาอยากที่จะเรียนรู้ อยากที่จะปฏิบัติเพื่อให้ได้เห็นผลในเชิงรูปธรรม เช่น จัดกิจกรรมทัศนศึกษา กิจกรรมที่ประยุกต์เรื่องราวหรือเหตุการณ์ในชีวิตประจำวันมาเป็นกรณีศึกษา จัดกิจกรรมให้นักศึกษารู้จักการพัฒนาตนเองโดยให้คิดก่อนพูด คิดก่อนทำ รู้จักการใช้การสังเกต ศึกษาให้รอบคอบ วิเคราะห์หาสาเหตุ ผลดี ผลเสียที่เกิดขึ้นทั้งในระยะยาว และระยะสั้น และนำไปใช้กับการดำเนินชีวิตให้ถูกต้อง ตลอดจนนำหลักธรรมทางพุทธศาสนา มาฝึกจิตของนักศึกษาเพื่อเปลี่ยนแปลงความคิด คิดแต่สิ่งที่ดี ๆ (Positive thinking) ทำแต่ในสิ่งที่ดี ๆ โดยมีการฝึกฝนด้วยความตั้งใจและจริงใจที่อยากจะปฏิบัติจริง แต่กระนั้นก็ตามถึงแม้ว่าเราจะมีรูปแบบในการให้นักศึกษาเป็นผู้มีความเพียบพร้อมทั้งกาย วาจา และใจ ตามหลักกุศลกรรมบถ ๑๐ โดยใช้รูปแบบการให้การศึกษา การฝึกอบรม และการพัฒนา คงต้องย้อนกลับไปดูที่ผู้ที่ให้การอบรมสั่งสอนนักศึกษานั้นมีความเพียบพร้อมทั้งกาย วาจา หรือไม่

๕.๓ ข้อเสนอแนะ

๕.๓.๑ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

๑. สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ควรพัฒนา ปรับปรุงแก้ไขนโยบาย ในกรอบแผนอุดมศึกษาระยะยาว ๑๕ ปี (พ.ศ.๒๕๕๑ – ๒๕๖๕) โดยมุ่งเน้นเพื่อเสริมสร้างให้นักศึกษามีความตระหนัก พยายามและปฏิบัติ ในการพัฒนาตนเองมีจริยธรรมทางกาย ทางวาจา และทางใจ โดยสะท้อนถึงความเป็นเอกลักษณ์ของคนไทย

๒. สถาบันการศึกษาควรพัฒนา ปรับปรุง แก้ไขนโยบายของสถาบันการศึกษา ในเรื่องแผนยุทธศาสตร์ แผนกลยุทธ์ แผนปฏิบัติการประจำปี รวมถึงหลักสูตรการจัดการศึกษาของทุกสาขาวิชาให้มีรายวิชาความรู้คู่คุณธรรม จริยธรรม และนำหลักธรรมทางพุทธศาสนาเข้าบรรจุไว้ในคำอธิบายรายวิชา รวมถึงจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนให้มีความหลากหลายและมีความชัดเจนในเป้าหมายของการพัฒนานักศึกษาทั้งทางกาย วาจา และใจ โดยให้มีความสอดคล้องกับกรอบแผนอุดมศึกษาระยะยาว ๑๕ ปี (พ.ศ.๒๕๕๑ – ๒๕๖๕)

๓. ส่งเสริม สนับสนุนในการพัฒนาครู อาจารย์ ต้นแบบในทุกสาขาวิชาให้เป็นผู้ที่มีคุณธรรม จริยธรรมทางกาย วาจา และใจ เพื่อเป็นตัวอย่างให้นักศึกษาเกิดการปฏิบัติตาม รวมถึงทำความร่วมมือข้อตกลงกับกรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ สำนักพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ในการจัดฝึกอบรม จัดกิจกรรมพัฒนานักศึกษาอย่างต่อเนื่องทุกภาคการศึกษา

๕.๓.๒ ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

๑. พัฒนา ปรับปรุง แก้ไขนโยบายในกรอบแผนอุดมศึกษาระยะยาว ๑๕ ปี (พ.ศ.๒๕๕๑ – ๒๕๖๕) ของสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ โดยมุ่งเน้นให้เกิดการปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม ในการเสริมสร้างให้นักศึกษาเกิดความตระหนัก พยายามและปฏิบัติ ในการพัฒนาตนเองมีจริยธรรมทางกาย วาจา ใจ โดยสะท้อนถึงความเป็นเอกลักษณ์ของคนไทย

๒. การจัดทำแผนยุทธศาสตร์ แผนปฏิบัติการประจำปี ของสถาบันการศึกษาต้องมีความสอดคล้องกับกรอบแผนอุดมศึกษาระยะยาว ๑๕ ปี (พ.ศ.๒๕๕๑ – ๒๕๖๕) รวมถึงการจัดทำหลักสูตรการจัดการศึกษาต้องมีความสอดคล้องและเป็นไปตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๒ (Thai Qualifications Framework for Higher Education ; (TQF : HEd) โดยทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการจัดทำ เช่น ผู้บริหารสถาบันการศึกษา คณาจารย์ สำนักพระพุทธศาสนา ชุมชน ผู้ปกครอง ศิษย์เก่า ศิษย์ปัจจุบัน และผู้ใช้บัณฑิต เป็นต้น รวมถึงมีตัวบ่งชี้ความสำเร็จของแผนอย่างชัดเจน ตลอดจนมีการถ่ายทอดแผนลงสู่ทุกระดับคณะวิชา และ

สาขาวิชา ซึ่งต้องมีการดำเนินการและติดตามผลการดำเนินงานทุกปีการศึกษา ตลอดจน จัดการเรียน การสอนในชั้นเรียนควรมีรายวิชาความรู้คู่คุณธรรม จริยธรรม และนำหลักธรรมทางพุทธศาสนาเข้า บรรจุไว้ในคำอธิบายรายวิชา โดยให้อยู่ในหมวดวิชาเฉพาะด้านกลุ่มวิชาเอกบังคับ นับหน่วยกิต และมีการปฏิบัติ เพื่อประเมินผลความสำเร็จ รวมถึงจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนให้มีความหลากหลายและมีความชัดเจนในเป้าหมายของการพัฒนานักศึกษาทั้งทางกาย วาจา และใจ สำหรับการจัดกิจกรรม พัฒนาผู้เรียนนอกชั้นเรียนควรมีความหลากหลายในกิจกรรม มุ่งเน้นให้นักศึกษาได้เกิด กระบวนการคิดอย่างต่อเนื่อง และมีตัวบ่งชี้ความสำเร็จของกิจกรรมอย่างชัดเจน สามารถวัดและ ประเมินผลได้อย่างเป็นรูปธรรม

๓. จัดทำแผนพัฒนาครู อาจารย์ ต้นแบบของสถาบันการศึกษาในทุกสาขาวิชาให้เป็น ผู้ที่มีคุณธรรม จริยธรรมโดยให้เป็นผู้ที่มีความเพียบพร้อมทั้งทางกาย วาจา และใจ รวมถึง เชิญวิทยากรของกรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ สำนักพระพุทธศาสนาแห่งชาติ มาให้ การฝึกอบรม จัดกิจกรรมเพื่อพัฒนานักศึกษาอย่างต่อเนื่องทุกภาคการศึกษา

๕.๓.๒ ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยต่อไป

๑. ควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับรูปแบบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ด้วยการประยุกต์ จริยธรรมเชิงพุทธเพื่อพัฒนานักศึกษาระดับอุดมศึกษาในระดับภูมิภาคเพิ่มเติม

๒. ควรมีการศึกษาถึงกระบวนการที่สามารถนำไปปฏิบัติได้อย่างเป็นรูปธรรมใน การสร้างเครื่องมือทางวิชาการและการพัฒนาโดยนำหลักหลักพุทธธรรมมาปรับประยุกต์เข้ากับ หลักการทางวิชาการเพื่อพัฒนานักศึกษาระดับอุดมศึกษา

๓. ควรมีการนำรูปแบบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ด้วยการประยุกต์จริยธรรมเชิงพุทธ เพื่อพัฒนานักศึกษาระดับอุดมศึกษาในระดับภูมิภาค มาประเมินผลที่ได้รับ และนำมา เปรียบเทียบความแตกต่าง และความสอดคล้องเพื่อค้นหารูปแบบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ด้วยการ ประยุกต์จริยธรรมเชิงพุทธเพื่อพัฒนานักศึกษาระดับอุดมศึกษาในระดับชาติต่อไป

บรรณานุกรม

๑. ภาษาไทย :

(ก) ข้อมูลชั้นปฐมภูมิ

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๙.

(ข) ข้อมูลทุติยภูมิ

๑) หนังสือ :

ไกรยุทธ ชีรตยาดีนันท์. แนวพระราชดำริด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์. กรุงเทพมหานคร: สถาบันไทยคดีศึกษาและฝ่ายวิจัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๑.

กรรณิการ์ เฉกแสงรัตน์. การจัดการทรัพยากรมนุษย์. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๕๓.

กระทรวงศึกษาธิการ. กรมวิชาการ. หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๔๔. กรุงเทพมหานคร: พัฒนาคุณภาพวิชาการ (พว), ๒๕๔๔.

กิติ ตยัคคานนท์. เทคนิคการสร้างภาวะผู้นำ. พิมพ์ครั้งที่ ๑๐. กรุงเทพมหานคร: เปลวอักษร, ๒๕๔๓.

จงกลณี ชุตินาเทวินทร์. การฝึกอบรมเชิงพัฒนา. กรุงเทพมหานคร: พี.เอ.ลีฟวิ่ง, ๒๕๔๒.

จำนงค์ อติวัฒนสิทธิ์ และคณะ. สังคมวิทยา. พิมพ์ครั้งที่ ๙. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๔๓.

จำรอง เงินดี. จิตวิทยาสังคม. กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์, ๒๕๕๒.

จีระ หงส์ลดารมภ์. เอกสารประกอบการสอนชุดวิชา การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ หน่วยที่ ๑ - ๖. นครบุรี: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, ๒๕๓๕.

ฉันทนา อุตสาหลักษณ์. พุทธปัญญา คู่มือการสร้างปัญญา. พิมพ์ครั้งที่ ๓. กรุงเทพมหานคร: ธนรัชการพิมพ์, ๒๕๕๒.

เชิดศักดิ์ ไชวาสินธุ์. การวัดผลการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: สำนักทดสอบทางการศึกษาและจิตวิทยา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, ๒๕๒๕.

ชูชัย สมितिโก. การฝึกอบรมบุคลากรในองค์กร. พิมพ์ครั้งที่ ๖. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๑.

ณัฐพันธ์ เขจรนันท์. การจัดการทรัพยากรมนุษย์. พิมพ์ครั้งที่ ๑๑. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๒.

ดวงเดือน พันธุ์นาวิณ. ทฤษฎีต้นไม้อจริยธรรม : การวิจัยและการพัฒนาบุคคล. พิมพ์ครั้งที่ ๔. กรุงเทพมหานคร: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, ๒๕๔๔.

ดารณี พานทอง พาลุสุข และสรเสกข์ พงษ์หาญยุทธ. ทฤษฎีการจูงใจ. พิมพ์ครั้งที่ ๖. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๔๕.

ติน ปรัชญพฤทธิ. ศัพท์รัฐประศาสนศาสตร์. พิมพ์ครั้งที่ ๗. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๘.

ทิพาพร พิมพ์สิทธิ์. พัฒนาทางการเมือง. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๒๑.

- ทศนา แชมมณี. **ศาสตร์การสอน องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ**. พิมพ์ครั้งที่ ๑๕. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๕.
- ธงชัย สันติวงษ์. **องค์การและการบริหาร**. พิมพ์ครั้งที่ ๑๑. กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๔๓.
- ธงชัย สมบูรณ์. **การบริหารและจัดการมนุษย์ในองค์การ**. กรุงเทพมหานคร: ปราชญ์สยาม, ๒๕๔๙.
- นงเยาว์ แข่งเพ็ญแข. **การเสริมพลังจิตใจ จริยธรรม วินัย เด็กและเยาวชน ร่วมกับกระบวนการคิดของสมอง**. กรุงเทพมหานคร: ส่งเสริมการศึกษาและจริยธรรม, ๒๕๔๕.
- นงนุช วงษ์สุวรรณ. **การบริหารทรัพยากรมนุษย์**. กรุงเทพมหานคร: จามจุรีโปรดักท์, ๒๕๕๐.
- น้อย ศิริโชติ. **เทคนิคการฝึกอบรม**. กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์, ๒๕๒๔.
- นืออน พิณประดิษฐ์. **จริยธรรม:ทฤษฎีและรูปแบบการพัฒนา**. ขอนแก่น: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ๒๕๕๕.
- บรรยงค์ โตจินดา. **การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์**. กรุงเทพมหานคร: คณะวิทยาการจัดการ สถาบันราชภัฏสวนดุสิต, ๒๕๓๘.
- ประสิทธิ์ ตงยั้งศิริ. **เอกสารการสอนชุดวิชาทฤษฎีและนโยบายการพัฒนาเศรษฐกิจ**. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, ๒๕๒๙.
- ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์. **จิตวิทยาการบริหารงานบุคคล**. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์ส่งเสริมวิชาการ, ๒๕๔๔.
- ปภาณี ฐิติวัฒนา. **โครงการวิชาบูรณาการหมวดวิชาศึกษาทั่วไป มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. มนุษย์กับสังคม**. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๔๒.
- ปัญญา ใบบางยาง และคณะ. **ธรรมาภิบาลหลักธรรมในพระไตรปิฎก**. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพมหานคร: สถาบันบันลือธรรม, ๒๕๕๕.
- ปิ่น มุทุกันต์. **แนวสอนธรรมะ ตามหลักสูตรนักเรียนธรรมดี**. กรุงเทพมหานคร: อมรการพิมพ์, ๒๕๑๔.
- ฝ่ายวิชาการภาษาไทย บริษัท ซีเอ็ดดูเคชั่น จำกัด (มหาชน). **พจนานุกรมไทยฉบับทันสมัยและสมบูรณ์**. สมุทรสาคร: พิมพ์ดี, ๒๕๕๓.
- ไพฑูริย์ พัฒน์ใหญ่ยิ่ง และคณะ. **จริยศาสตร์**. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต, ๒๕๕๑.
- ไพบูลย์ ช่างเรียน. **ลักษณะสังคมและการปกครองของไทย**. กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๑๗.
- พงศ์ หรดาล. **การวางแผนการฝึกอบรมและการพัฒนาบุคลากร**. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพมหานคร: คณะอุตสาหกรรมศึกษา สถาบันราชภัฏพระนคร, ๒๕๓๙.
- _____ . **จิตวิทยาอุตสาหกรรมและองค์การเบื้องต้น**. กรุงเทพมหานคร: ม.ป.พ., ๒๕๔๐.
- พนม พงษ์ไพบูลย์. **ความรู้คู่คุณธรรม**. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๓.
- พรรณทิพย์ ศิริวรรณบุศย์. **ทฤษฎีจิตวิทยาพัฒนาการ**. พิมพ์ครั้งที่ ๔. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๓.
- พระเทวินทร์ เทวินโท. **แก่นพุทธจริยศาสตร์**. กรุงเทพมหานคร: นงลักษณ์ ครุฑแก้ว, ๒๕๔๙.
- พระธรรมโกศาจารย์ (หลวงปู่พุทธทาส อินทปัญโญ). **พจนานุกรมธรรม ฉบับพุทธทาส**. กรุงเทพมหานคร: สถาบันบันลือธรรม, ๒๕๕๔.

พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต). การศึกษาพัฒนาการหรือบูรณาการ. พิมพ์ครั้งที่ ๓. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิพุทธธรรม, ๒๕๔๓.

_____. ทศวรรษธรรมทัศน์พระธรรมปิฎก หมวดศึกษาศาสตร์. กรุงเทพฯ
มหานคร: ธรรมสภา, ๒๕๔๓.

พระบรมราชาบาทสมเด็จพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช รัชกาลปัจจุบัน. **ประมวลพระบรม
ราชาบาท พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ในพิธีพระราชทาน
ปริญญาบัตร ตั้งแต่พุทธศักราช ๒๔๙๓ - ๒๕๓๗**. นครศรีธรรมราช: มหาวิทยาลัย
วลัยลักษณ์. ๒๕๓๗.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต). การพัฒนาที่ยั่งยืน. กรุงเทพมหานคร: สหธรรมิก, ๒๕๕๐.

_____. **พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลศัพท์**. พิมพ์ครั้งที่ ๑๔.
กรุงเทพมหานคร: ธนรัชการพิมพ์, ๒๕๕๓.

_____. **พุทธธรรม ฉบับปรับปรุงและขยายความ**. พิมพ์ครั้งที่ ๑๑.
กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๒.

พระพรหมมิ่งคลาจารย์ (หลวงพ่อบุญญานันท์ทกิกขุ). **พจนานุกรมธรรม ฉบับปัญญาอันนทะเล**.
กรุงเทพมหานคร: สถาบันบันลือธรรม, ๒๕๕๔.

พะยอม วงศ์สารศรี. **การบริหารทรัพยากรมนุษย์**. กรุงเทพมหานคร: คณะวิทยาการจัดการ สถาบัน
ราชภัฏสวนดุสิต, ๒๕๓๘.

พัฒนา สุขประเสริฐ. **กลยุทธ์ในการฝึกอบรม**. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัย
เกษตรศาสตร์, ๒๕๔๑.

พิบูล ทีปะปาล. **พฤติกรรมองค์การสมัยใหม่**. กรุงเทพมหานคร: อมรการพิมพ์, ๒๕๕๐.

พิมพ์พรรณ เทพสุเมธานนท์ และนุชนาถ สุนทรพันธุ์. **ปฐมนิเทศการศึกษาสมัยใหม่**. กรุงเทพฯ
มหานคร: มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๔๒.

มัลลี เวชชาชีวะ. **การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์**. กรุงเทพมหานคร: สำนักวิจัย สถาบันบัณฑิต
พัฒนบริหารศาสตร์, ๒๕๒๔.

มาลี จุฑา. **จิตวิทยาการเรียนการสอน**. พิมพ์ครั้งที่ ๔. กรุงเทพมหานคร: อักษราพิพัฒน์, ๒๕๔๒.

ราชกิจจานุเบกษา. **พระราชบัญญัติสถาบันอุดมศึกษาเอกชน พ.ศ.๒๕๔๖**. เล่ม ๑๒๐ ตอนที่ ๑๐๗
ก. ๓๐ ตุลาคม ๒๕๔๖.

_____. **พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.๒๕๔๒**. เล่ม ๑๑๖ ตอนที่ ๗๔ ก. ๑๙
สิงหาคม ๒๕๔๒.

_____. **พระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยรามคำแหง พ.ศ.๒๕๔๑**. เล่ม ๑๑๕ ตอนที่ ๒๔ ก.
๑๒ พฤษภาคม ๒๕๔๑.

_____. **ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง กรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา
แห่งชาติ พ.ศ.๒๕๕๒**. เล่ม ๑๒๖ ตอนพิเศษ ๑๒๕ ง. ๓๑ สิงหาคม ๒๕๕๒.

รุจิรี ภู่อาระ. **แบบเรียนแนวหน้าชุดพัฒนากระบวนการหลักสูตรใหม่ กลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย
๖**. กรุงเทพมหานคร: อักษรเจริญทัศน์, ๒๕๔๒.

วศิน อินทสระ. **แนวทางพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักพระพุทธศาสนาเล่ม ๑**. กรุงเทพมหานคร
: บรรณาการ, ๒๕๒๙.

วิเชียร วิทโยดม. **การบริหารทรัพยากรมนุษย์ฉบับแนวใหม่**. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพมหานคร:
ธนรัชการพิมพ์, ๒๕๕๐.

- **พฤติกรรมองค์การ**. พิมพ์ครั้งที่ ๓. กรุงเทพมหานคร: ซีระฟิล์ม และไซเท็กซ์, ๒๕๔๙.
- วิไล ตั้งจิตสมคิด. **การศึกษาไทย**. กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์, ๒๕๓๙.
- วิชัย ต้นศิริ. **โฉมหน้าการศึกษาไทยในอนาคต : แนวคิดและบทวิเคราะห์**. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๙.
- วิทย์ วิศทเวทย์ และเสฐียรพงษ์ วรรณปก. **จริยธรรมกับบุคคล**. พิมพ์ครั้งที่ ๔. กรุงเทพมหานคร: อักษรเจริญทัศน์, ๒๕๓๓.
- ศิริภัสสรค์ วงศ์ทองดี. **การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์**. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๖.
- เสน่ห์ จุ้ยโต. **เอกสารการสอนชุดวิชาการบริหารรัฐกิจเปรียบเทียบและการบริหารการพัฒนา**. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๓๑.
- เสนาะ ตีเยาว์. **การบริหารงานบุคคล**. พิมพ์ครั้งที่ ๑๐. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๓๗.
- สนธยา พลศรี. **ทฤษฎีและหลักการพัฒนาชุมชน**. พิมพ์ครั้งที่ ๔. กรุงเทพมหานคร: โอ.เอส.พรีนติ้ง เฮ้าส์, ๒๕๔๕.
- สมคิด บางโม. **เทคนิคการฝึกอบรมและการประชุม**. พิมพ์ครั้งที่ ๔. กรุงเทพมหานคร: พิมพ์ดี การพิมพ์, ๒๕๕๓.
- สำนักนายกรัฐมนตรี. **สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๑ พ.ศ.๒๕๕๕-๒๕๕๙**.
- สิทธิพันธ์ พุทธหุน. **ทฤษฎีพัฒนาการเมือง**. พิมพ์ครั้งที่ ๕. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๔๑.
- สุเมธ ตันติเวชกุล. **หลักธรรมทำตามรอยพระยุคลบาท**. พิมพ์ครั้งที่ ๕. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๙.
- สุจิตรา ธนานันท์. **การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์**. กรุงเทพมหานคร: คณะรัฐประศาสนศาสตร์ สถาบัน บัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, ๒๕๕๐.
- สุภาพร พิศาลบุตร และยงยุทธ เกษสาคร. **การพัฒนาบุคคลและการฝึกอบรม**. พิมพ์ครั้งที่ ๔. กรุงเทพมหานคร: วี.เจ.พรีนติ้ง, ๒๕๔๖.
- สุมิตร คุณานุกร. **หลักสูตรและการสอน**. กรุงเทพมหานคร: ชวนพิมพ์, ๒๕๑๘.
- สุรพันธ์ ฉันทแดนสุวรรณ. **องค์การและการจัดการ**. กรุงเทพมหานคร: จุฑทอง, ๒๕๕๐.
- สุรางค์ ไคว้ตระกูล. **จิตวิทยาการศึกษา**. พิมพ์ครั้งที่ ๔. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๑.
- สุลักษณ์ ศิวรักษ์. **จริยธรรมในสังคมไทยในทัศนะของฝ่ายศาสนา**. กรุงเทพมหานคร: สำนักงาน คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี, ๒๕๒๒.
- อมร รักษาสัตย์. **การพัฒนาอุดมการณ์และการฟื้นฟูคุณธรรมของชาติ เพื่อแก้ไขความเสื่อมโทรมในสังคมไทย**. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนัก นายกรัฐมนตรี, ๒๕๒๒.
- อำนาจ แสงสว่าง. **การจัดการทรัพยากรมนุษย์**. กรุงเทพมหานคร: อักษรวิพัฒน์, ๒๕๔๐.

- ชัยยุทธ ชีโนกุล. กลยุทธ์การฝึกอบรมและพัฒนาพระภิกษุสามเณรในจังหวัดชายแดนภาคใต้. **พุทธศาสตร์ดุष्ฎิบัณฑิต** สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๖.
- ณาน ตรรณวิจารณ์. การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เชิงพุทธ. **ปรัชญาดุष्ฎิบัณฑิต** สาขาวิชา รัฐประศาสนศาสตร์. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๕๐.
- ฐานัน พิมพ์สิน และคณะ. รูปแบบการแก้ปัญหาเด็กหนีเรียนในโรงเรียนนรณศึกษารองเรียนเขาวง พิทยาคาร อำเภอเขาวง จังหวัดกาฬสินธุ์. **รายงานการวิจัย**. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย, ๒๕๕๒.
- ณัฐชยา ฐานีสร และคณะ. ศึกษาสภาพการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนของสถานศึกษา. **รายงาน การวิจัย**. โครงการวิจัยการพัฒนานวัตกรรมการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเพื่อเสริมสร้าง คุณลักษณะที่พึงประสงค์: มหาวิทยาลัยทักษิณ, ๒๕๕๑.
- ดวงเดือน พันธุมนาวิณ และเพ็ญแข ประจณปัจจนิก. จริยธรรมของเยาวชนไทย. **รายงานการวิจัย**. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร, ๒๕๒๐.
- นิรันดร์ สาโรวาท. การพัฒนารูปแบบการฝึกอบรมโดยใช้แนวคิดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมเพื่อ พัฒนาการปฏิบัติงานของแกนนำในการป้องกันและแก้ปัญหาเชื้อเอชไอวีและโรค ภูมิคุ้มกันบกพร่องในชุมชนมุสลิม. **ครุศาสตร์ดุष्ฎิบัณฑิต** สาขาวิชาการศึกษานอก ระบบโรงเรียน. คณะครุศาสตร์: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๒.
- นุชตรียา ผลพานิชย์. แนวทางในการพัฒนารูปแบบการฝึกอบรมของนักศึกษาคณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา. **รายงานการวิจัย**. คณะวิทยาการจัดการ: มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา, ๒๕๕๓.
- บรรยวีสต์ ผางคำ และนฤมล ดวงแสง. การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่ สถาบันครอบครัวและชุมชนตามนโยบายการป้องกันปัญหาสารเสพติดของจังหวัด อุบลราชธานี. **รายงานการวิจัย**. อุบลราชธานี: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ ราชวิทยาลัย, ๒๕๕๐.
- บุญเรียม ทะไกรราช. ความรู้ ความเข้าใจ ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการ บริโภคของนักศึกษา มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร. **รายงานการวิจัย**. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร, ๒๕๕๒.
- ประสงค์ ทองประ และคณะ. การศึกษาแนวทางแก้ปัญหาการขาดคุณธรรมจริยธรรมของนักศึกษา ระดับอุดมศึกษาในเขตจังหวัดสุรินทร์. **รายงานการวิจัย**. สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๗.
- เพียงใจ คงพันธ์. การศึกษาจริยธรรมของนักศึกษาชั้นปีที่ ๑ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช ปีการศึกษา ๒๕๕๓. **รายงานการวิจัย**. นครศรีธรรมราช: มหาวิทยาลัยราชภัฏ นครศรีธรรมราช, ๒๕๕๓.
- ไพโรจน์ พรหมมีเนตร. รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำทางการศึกษาตามหลักพุทธธรรม. **การศึกษา ดุष्ฎิบัณฑิต** สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยนเรศวร, ๒๕๕๒.
- พรณรงค์ สิงห์สำราญ. เจตคติของนักศึกษาวิทยาลัยนอร์กรุงเทพที่มีต่อคุณธรรมจริยธรรมและความ รับผิดชอบต่อสังคม. **รายงานการวิจัย**. กรุงเทพมหานคร: วิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ, ๒๕๕๐.

- พระมหาอำนาจ ปวทุฒโน. การพัฒนารูปแบบการจัดการการศึกษาพระปริยัติธรรม. **พุทธศาสตร์ดุฎฐิบัณฑิต** สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๖).
- พระวิมาน คมภีรปญโญ (ตริกมล). การศึกษาวิเคราะห์ศิลปะ ๕ ในฐานะเป็นรากฐานของสันติภาพ. **พุทธศาสตร์ดุฎฐิบัณฑิต** สาขาวิชาพระพุทธศาสนา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๕.
- พัชรา เอี่ยมกิจการ. การพัฒนาแบบจำลองการผสมพลังการรณรงค์-การให้การศึกษาเพื่อการควบคุมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์แก่เด็กและเยาวชนในสถานศึกษา. **นิเทศศาสตร์ดุฎฐิบัณฑิต** สาขาวิชานิเทศศาสตร์. คณะนิเทศศาสตร์: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๓.
- พินิจ อุไรรักษ์. ผลการใช้รูปแบบการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนโดยใช้กระบวนการวิจัยที่มีต่อการคิดอย่างมีวิจารณญาณ การใฝ่รู้และเจตคติต่อกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน. **ปรัชญาดุฎฐิบัณฑิตทางสังคมศาสตร์** วิจัยการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๕๓.
- รัตนกร วงศ์ศรี และคณะ. การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียน นักศึกษาโรงเรียนลำปางพาณิชยการและเทคโนโลยี. **รายงานการวิจัย**. ลำปาง: โรงเรียนลำปางพาณิชยการและเทคโนโลยี, ๒๕๕๐.
- รุ่งสวรรค์ วรรณสุทธิ และคณะ. การพัฒนาพฤติกรรมในการปฏิบัติงานของนักศึกษาสาขาการแพทย์แผนไทยประยุกต์ : กรณีศึกษา – วิทยาลัยการแพทย์แผนไทย. **รายงานการวิจัย**. วิทยาลัยการแพทย์แผนไทย: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี, ๒๕๕๑.
- ลัดดาวัลย์ ศรีนิมิตแก้ว. แนวทางการจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมให้กับนักศึกษา มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลกรุงเทพ. **รายงานการวิจัย**. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลกรุงเทพ, ๒๕๕๒.
- วีรชัย อนันต์เอียร. กลยุทธ์การพัฒนาจริยธรรมสำหรับเยาวชนไทย. **พุทธศาสตร์ดุฎฐิบัณฑิต** สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๖.
- ศัจจิมาจ ฦ วิเชียร และคันธรส แสนวงศ์. การพัฒนาความรับผิดชอบของนักศึกษา. **รายงานการวิจัย**. ภาควิชาวิทยาศาสตร์ประยุกต์และสังคม วิทยาลัยเทคโนโลยีอุตสาหกรรม: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ, ๒๕๕๒.
- ศรัณย์ สิงห์ทน. การเรียนรู้ทางสังคมของวัยรุ่นไทยจากวัฒนธรรมเพลงสมัยใหม่ของประเทศเกาหลีใต้. **ปรัชญาดุฎฐิบัณฑิต** สาขาสื่อสารมวลชน. คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๕๒.
- ศิณาภรณ์ หู้เต้ฒ. พฤติกรรมด้านคุณธรรม จริยธรรมของนักศึกษาในระดับปริญญาตรี วิทยาลัยราชพฤกษ์. **รายงานการวิจัย**. นนทบุรี: วิทยาลัยราชพฤกษ์, ๒๕๕๒.
- ศิวนิต อรรถวุฒิกุล. โครงการพัฒนารูปแบบการแบ่งปันความรู้ผ่านสื่อสารด้วยเว็บล็อกเพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ในการผลิตสื่อการศึกษาของนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต คณะศึกษาศาสตร์ ในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ. **รายงานการวิจัย**. คณะศึกษาศาสตร์: มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๕๕.

เสงี่ยม สายวรรณะ. รูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมการบริโภคของเยาวชน ตามหลักคิดของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง. **ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต** สาขาวิชาสังคมศาสตร์. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง, ๒๕๕๒.

เสื่อ สัชชานนท์ และคณะ. การศึกษารูปแบบการพัฒนาจริยธรรมแนวพุทธในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายในเขตจังหวัดสุรินทร์และบุรีรัมย์. **รายงานการวิจัย**. สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. ๒๕๔๗.

สิทธิพงศ์ วัฒนานนท์สกุล. โมเดลเชิงสาเหตุของเจตนาเชิงพฤติกรรมการสูบบุหรี่และการพัฒนาโปรแกรมเพื่อเพิ่มผลลัพธ์เชิงป้องกันของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นเขตกรุงเทพมหานคร. **รายงานการวิจัย**. คณะมนุษยศาสตร์: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ๒๕๕๖.

สุทธิรักษ์ ไชยรักษ์ และคณะ. พฤติกรรมการดื่มสุราของนักศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี ปีการศึกษา ๒๕๕๑. **รายงานการวิจัย**. นครราชสีมา: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี, ๒๕๕๓.

อนุรักษ์ นวพรไพศาล. รูปแบบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีความรู้คู่คุณธรรมจริยธรรมในระดับอุดมศึกษา. **รายงานการวิจัย**. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลกรุงเทพ, ๒๕๕๑.

อนุวัต กระสังข์. การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในองค์กรตามแนวพุทธภายใต้กระแสบริโภคนิยม. **พุทธศาสตร์ดุษฎีบัณฑิต** สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๖.

อรนุช แสงสุริยจันทร์. ภาวะผู้นำในการจัดการ บำบัด แก้ไข และฟื้นฟูเด็กและเยาวชนที่กระทำผิด. **ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต** รัฐประศาสนศาสตร์. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๕๔.

อาทิตยา ชาวพราย. การพัฒนารูปแบบการฝึกอบรมวิทยากรแกนนำค่ายวิทยาศาสตร์ สำหรับนักศึกษาสาขาวิชาวิทยาศาสตร์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์. **รายงานการวิจัย**. คณะครุศาสตร์: มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์, ๒๕๕๔.

อาธาดา สุดเส้นผม. การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักพุทธธรรมของกรมธุรกิจพลังงานกระทรวงพลังงาน. **พุทธศาสตร์ดุษฎีบัณฑิต** สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๖.

๓) เอกสาร :

กรมวิชาการ. **แนวทางการพัฒนาจริยธรรมไทย**. การประชุมทางวิชาการเกี่ยวกับจริยธรรมไทย ๒๒ - ๒๗ มกราคม ๒๕๒๓. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงศึกษาธิการ, ๒๕๒๓.

บรรจง ชูสกุลชาติ. **เอกสารประกอบการสัมมนา เรื่องการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์กับสังคมอุตสาหกรรมในทศวรรษหน้า**. กรุงเทพมหานคร: วิทยาลัยครูจันทระเกษมและวิทยาลัยครูพระนคร, ๒๕๓๔.

วรภาส ประสมสุข และนิพนธ์ กิनावงศ์. หลักการบริหารการศึกษาตามแนวพุทธ. **วารสารศึกษาศาสตร์** ๑๘, ๒, พฤศจิกายน ๒๕๔๙ - มีนาคม ๒๕๕๐.

๔) สื่ออิเล็กทรอนิกส์ :

ข้อมูลสถิติศึกษา. (๒๕๕๖). [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: www.info.mua.go.th [๑๐ ตุลาคม ๒๕๕๖].

๒. ภาษาอังกฤษ

Bandura, Albert. **Social Learning Theory**. Englewood Cliffs. N J: Prentice-Hall, 1977.

Baron, Robert A. **Behavior in Organization**. Boston: Allyn and Bacon. Inc, 1986.

Beach, Dale S. **Personal: The Management of People at Work**. New York: MacMillan, 1970.

Bohlander, G., Snell, S. and Sherman, A. **Managing Human Resources**. 12th edition. Cincinnati OH: South – Western College, 2001.

Bot, S.M., Engels, R.C.M.E., Knibbe, R.A., Meeus, W.H.J. Friend's drinking behavior and Adolescent alcohol consumption: the moderating role friendship Characteristics. **Addictive Behaviors**, Vol. 30(5) June 2005: 929 - 947.

Corte, C.M., Sommers, M.S. Alcohol and risky behaviors. **Annu Rev Nurs Res**, Vol. 23 2005: 327.

DeCenzo, David A. & Robbins, Stephen P. **Human Resource Management**. 7th Edition. NewYork: John Wiley & Sons, 2002.

Dewey, John. **Experience and Education**. New York: Collier Macmillan Publishers, 1973.

Flippo, Edwin B. **Management: A Behavioral Approach**. Boston: Allyn and Bacon, 1996.

Good, Carter V. **Dictionary of Education**. New York: McGraw-Hill Book Company, 1973.

Goulet, D. **The Cruel Choice: A New Concept in the Theor6 of Development**. New York: Athenum, 1971.

Harbison, Frederick Harris. **Human Resources as the Wealth of Nations**. New York: Oxford University Press, 1973.

Howard, K.M. When meeting Khun teacher each time we should pay respect: Standardizing respect in a Northern Thai Classroom. **Linguistics and Education**. Vol. 20(3) 2009: 254 - 272.

Jones, V.L., Morris, Charles. Relations of Temperament to the choice of Values. **The Journal of Abnormal and Social Psychology**, Vol. 53(3) Nov 1956: 345 - 349.

Lovell, R.B. **Adult Learning**. New York: John Wiley & Sons. Inc., 1980.

Maslow, Abraham Harold. **Motivation and Personality**. New York: Harper & Row, 1970.

McClelland, David C. **The Achievement Motive**. New York: Appleton Century Crofts, 1953.

Mello, Jeffrey. **Strategic Management of Human Resources**. 3rd edition. Canada: South Western Cengage Learning, 2011.

- Milkovich, George T. and Boudreau, John W. **Human Resource Development**. 6th Edition. Boston: Homewood, 1991.
- Nadler, Leonard. **Corporate Human Resource Development**. New York: American Society for Training and Development, 1980.
- _____. **Developing Human Resources'** Houston: Gulf Publishing Company, 1970.
- Riggs, Fred W., (ed.). **Frontiers of Development Administration**. North Carolina: Duke University Press, 1970.
- Skinner, Burrhus Frederic. **Beyond Freedom and Dignity**. New York: Alfred A Knopf, 1972.
- Steers, Richard M. and Porter, Lyman W. **Motivation and Work Behavior**. New York: McGraw – Hill Book Company, 1983.
- Wayne Mondy, R., Noe, Robert M. **Human Resource Management**. 9th edition. NJ: Pearson Prentice Hall, 2005.
- Weidner, Edward W., (ed.). **Development Administration in Asia**. North Carolina: Duke University Press, 1970.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก.

รายนามผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือการวิจัย

รายนามผู้ให้ข้อมูลหลัก(Key Informant)

การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview)

การสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion)

รายนามผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือการวิจัย

๑. ผศ.ดร.เต็มศักดิ์ ทองอินทร์	ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ (วังน้อย) และ อาจารย์ประจำภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๒. ผศ.ดร.ธัชชนันท์ อิศรเดช	ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ (วัดศรีสุदारาม) และอาจารย์ประจำภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๓. ดร.ยุพธนา ปราณีต	อาจารย์ประจำภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๔. ผศ.ดร.ภัทรพล ใจเย็น	อาจารย์ประจำภาควิชาเศรษฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๕. พระมหาสุทิตย์ อากาศโร, ดร.	ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ และ อาจารย์ประจำภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

รายนามผู้ให้ข้อมูลหลัก(Key Informant) การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview)

๑. พระครูปริยัติกิตติธำรง, ผศ.ดร.	คณบดีคณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๒. พระครูปริมาณุรักษ์, รศ.ดร.	อาจารย์ประจำภาควิชาเศรษฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๓. รศ.ศิโรตม์ ภาคสุวรรณ	คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง
๔. รศ.ดร.สุเชษฐ์ สมิตินันทน์	คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง
๕. พ.อ.หญิง วโรชา สุทธิรักษ์	ผู้ช่วยคณบดีฝ่ายกิจการนักศึกษา มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต
๖. ผศ.ดร.นิภากร กำจรเมฆกุล	ผู้ช่วยคณบดีฝ่ายบริหาร มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต
๗. ดร.ลักขณา กล้ารบ	ผู้อำนวยการศูนย์การจัดการศึกษา จังหวัดสกลนคร สถาบันรัชต์ภาคย์

๘. นางฐิติมา พรหมทอง
 ๙. นายสุนทร วงศ์เสน
 ๑๐. ดร.สุรฉัตร รัตน์วิเชียร
 ๑๑. นางนพวรรณ วงศ์เบ็ญสัจจ์
 ๑๒. นางสาวพรพนา ศรีสถานนท์
 ๑๓. นางสาวเนรมิต ธานีพูน
 ๑๔. นายสมควร นาสนม
 ๑๕. นายมงคล คงสุขจิร
 ๑๖. นายกวี รัตน์ปรีชาเวช
 ๑๗. นางสาวลลانا ธีระนุสรณ์กิจ
 ๑๘. นายบุญหลอม ตรีเมฆ
 ๑๙. นางมะลิวัลย์ อารีถนอมวงศ์
 ๒๐. นายสมโภช วิโรจน์เรือง
 ๒๑. นายภาณุมาศ ปีกแก้ว
 ๒๒. นายเด่นเดช อุซึ้ง
 ๒๓. นางสาวปวีณา สิตวงษ์
 ๒๔. นางสาวเสาวลักษณ์ พิมพา
 ๒๕. นางสาวจรรุวรรณ เทียมแย้ม
 ๒๖. นางสาวอัญชลี จุฑา
 ๒๗. นางสาวพุทธชาติ พยัคฆวรรณ
 ๒๘. นางสาววารุณี วงษ์ภา
- คณบดีคณะศิลปศาสตร์ สถาบันรัชต์ภาคย์
 คณบดีคณะวิศวกรรมศาสตร์ สถาบันรัชต์ภาคย์
 บัณฑิตวิทยาลัย สถาบันรัชต์ภาคย์
 คณะรัฐประศาสนศาสตร์ สถาบันรัชต์ภาคย์
 คณะบริหารธุรกิจ สถาบันรัชต์ภาคย์
 คณะศิลปศาสตร์ สถาบันรัชต์ภาคย์
 ผู้ช่วยผู้อำนวยการเขต เขตการเดินรถที่ ๓
 ขนส่งมวลชนกรุงเทพ (ขสมก.)
 เจ้าของบริษัท แพบบริค แลนด์ จำกัด
 ผู้จัดการทั่วไป
 บริษัท สยามแวิ๊กซีสแตนด์การ์ด จำกัด
 ผู้อำนวยการศูนย์วิจัยและพัฒนา
 นวัตกรรมผลิตภัณฑ์อาหาร และผู้จัดการทั่วไป
 บริษัท ยูไนเต็ดแตรียฟูตส์ จำกัด
 ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านคำแม่ก
 อ.สว่างแดนดิน จ.สกลนคร (ผู้ปกครอง)
 ข้าราชการครู ระดับ ๗
 โรงเรียนบ้านโคกดอนม่วย อ.สว่างแดนดิน
 จ.สกลนคร (ผู้ปกครอง)
 ข้าราชการบำนาญ(ครู) (ผู้ปกครอง)
 นักศึกษาคณะรัฐประศาสนศาสตร์
 สถาบันรัชต์ภาคย์
 นักศึกษาคณะรัฐประศาสนศาสตร์
 สถาบันรัชต์ภาคย์
 นักศึกษาคณะรัฐประศาสนศาสตร์
 สถาบันรัชต์ภาคย์
 นักศึกษาคณะวิศวกรรมศาสตร์
 สถาบันรัชต์ภาคย์
 นักศึกษาคณะบริหารธุรกิจ
 สถาบันรัชต์ภาคย์
 นักศึกษาคณะนิเทศศาสตร์
 มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต
 นักศึกษาคณะนิเทศศาสตร์
 มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต
 นักศึกษาคณะรัฐศาสตร์
 มหาวิทยาลัยรามคำแหง

๒๙. น.ส.ภัทรศยา เขียวฉวี	นักศึกษาคณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง
๓๐. นางสาวอภิญญา ชินราม	นักศึกษาคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

รายนามผู้ให้ข้อมูลหลัก(Key Informant) การสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion)

๑. รศ.ดร.สุรพล ราชภัณฑารักษ์	รองศาสตราจารย์ ระดับ ๙ มหาวิทยาลัยรามคำแหง
๒. รศ.ชลิตา ศรมณี	รองศาสตราจารย์ ระดับ ๙ มหาวิทยาลัยรามคำแหง
๓. รศ.สุรพันธ์ ทับสุวรรณ	รองศาสตราจารย์ ระดับ ๙ มหาวิทยาลัยรามคำแหง
๔. รศ.รุจิรา เตชางกูร	รองศาสตราจารย์ ระดับ ๙ มหาวิทยาลัยรามคำแหง
๕. ผศ.दनัย ทองใหญ่	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ระดับ ๘ มหาวิทยาลัยรามคำแหง
๖. นางสาวอัญชลี เกตุจันทร์	คณบดีคณะเทคโนโลยีสารสนเทศ สถาบันรัชต์ภาคย์
๗. นางสาวจิตรเลขา ทาสี	หัวหน้าสาขาวิชาการบัญชี คณะบริหารธุรกิจ สถาบันรัชต์ภาคย์
๘. นางสาววชิราภรณ์ พัดเกิด	หัวหน้าสาขาวิชาการตลาด คณะบริหารธุรกิจ สถาบันรัชต์ภาคย์
๙. นายธีรพงศ์ คงตุ๊ก	คณะบริหารธุรกิจ สถาบันรัชต์ภาคย์
๑๐. นายปณิธิ นันทจันทร์	คณะวิศวกรรมศาสตร์ สถาบันรัชต์ภาคย์

ภาคผนวก ข.
หนังสือขอความอนุเคราะห์ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพ
เครื่องมือการวิจัย

ภาคผนวก ค.
หนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
(สัมภาษณ์เชิงลึก)

ภาคผนวก ง.
หนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
(สนทนากลุ่มเฉพาะ)

ภาคผนวก จ.
แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย

แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย
เรื่อง

รูปแบบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวพุทธจริยธรรมระดับอุดมศึกษา

คำชี้แจง

แบบสัมภาษณ์ชุดนี้ จัดทำขึ้นเพื่อศึกษาเรื่อง “รูปแบบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวพุทธจริยธรรมระดับอุดมศึกษา” ซึ่งท่านเป็นบุคคลหนึ่งที่ได้รับการคัดเลือกให้เป็นผู้ถูกสัมภาษณ์ โปรดแสดงความคิดเห็นของท่านให้ครบถ้วน คำตอบของท่าน ผู้วิจัยจะรักษาไว้เป็นความลับและจะไม่ มีผลกระทบต่อการทำงานของท่าน หรือหน่วยงานที่ท่านรับผิดชอบ เนื่องจากผู้วิจัยจะนำคำตอบ ของท่านไปใช้วิเคราะห์ในภาพรวมเท่านั้น

แบบสัมภาษณ์ชุดนี้ มีทั้งหมด ๒ ส่วน ได้แก่

ส่วนที่ ๑ ข้อมูลพื้นฐานผู้ให้สัมภาษณ์

ส่วนที่ ๒ คำถามความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนานักศึกษาระดับอุดมศึกษาตามแนวพุทธจริยธรรม

ผู้วิจัยหวังว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านในการตอบแบบสัมภาษณ์ในครั้งนี้เป็นอย่างดี และขอขอบพระคุณมา ณ โอกาสนี้

นายจักรวาล สุขไมตรี

นิสิตปริญญาเอก หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต

สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ส่วนที่ ๑ ข้อมูลพื้นฐานผู้ให้สัมภาษณ์

ข้อมูลผู้ให้ข้อมูล

๑. เพศ.....
๒. ปัจจุบันท่านอายุ.....ปี
๓. การศึกษาสูงสุด.....
๔. สถานะหน้าที่การงาน.....
๕. สัมภาษณ์เมื่อวันที่.....เดือน.....พ.ศ.....
๖. หมายเลขโทรศัพท์

ส่วนที่ ๒ คำถามความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนานักศึกษาระดับอุดมศึกษาตามแนวพุทธจริยธรรม

๑. การประพฤติปฏิบัติในสิ่งที่ดีงาม ถูกต้องของนักศึกษาระดับอุดมศึกษามีปัญหาหรืออุปสรรคอย่างไรบ้าง และเกิดจากสาเหตุอะไร
๒. มีแรงจูงใจอะไรบ้าง ที่สามารถส่งเสริม สนับสนุน ให้นักศึกษาระดับอุดมศึกษามีการประพฤติปฏิบัติในสิ่งที่ถูกต้อง ดีงาม
๓. พื้นฐานการเรียนรู้อะไรบ้าง ที่มีผลต่อพฤติกรรมกรรมการปฏิบัติที่ถูกต้อง ดีงามของนักศึกษาระดับอุดมศึกษา
๔. ท่านคิดว่ามีวิธีการอย่างไร เพื่อให้นักศึกษาระดับอุดมศึกษา ประพฤติปฏิบัติ ดังหัวข้อต่อไปนี้
 - ๔.๑ การละเว้นการฆ่าสัตว์ตัดชีวิตผู้อื่น
 - ๔.๒ การละเว้นการลักทรัพย์
 - ๔.๓ การละเว้นการประทุษณ์ผิดในกาม
 - ๔.๔ การละเว้นการพูดโกหก พูดเท็จ
 - ๔.๕ การละเว้นการพูดส่อเสียด
 - ๔.๖ การละเว้นการพูดคำหยาบคาย
 - ๔.๗ การละเว้นการพูดเพ้อเจ้อ
 - ๔.๘ การละเว้นการอยากได้ของผู้อื่น
 - ๔.๙ การละเว้นการทำร้าย หรืออาฆาตพยาบาทผู้อื่น
 - ๔.๑๐ การมีปัญญาอันเห็นชอบในการกระทำที่ถูกต้อง
๕. การพัฒนานักศึกษาระดับอุดมศึกษาในด้านดังต่อไปนี้ ควรเป็นอย่างไร
 - ๕.๑ ด้านการให้การศึกษา
 - ๕.๑.๑ ละการฆ่าสัตว์ เว้นขาดจากการฆ่าสัตว์
 - ๕.๑.๒ ละการลักทรัพย์ เว้นขาดจากการลักทรัพย์
 - ๕.๑.๓ ละการประทุษณ์ผิดในกาม เว้นขาดจากการประทุษณ์ผิดในกาม
 - ๕.๑.๔ ละการพูดเท็จ เว้นขาดจากการพูดเท็จ
 - ๕.๑.๕ ละคำส่อเสียด เว้นขาดจากคำส่อเสียด
 - ๕.๑.๖ ละคำหยาบ เว้นขาดจากคำหยาบ
 - ๕.๑.๗ ละคำเพ้อเจ้อ เว้นขาดจากคำเพ้อเจ้อ

- ๕.๑.๘ ไม่โลกคอยจ้องอยากได้ของเขา
- ๕.๑.๙ ไม่คิดร้ายเบียดเบียนเขา
- ๕.๑.๑๐ การมีปัญญาอันเห็นชอบในการกระทำที่ถูกต้อง

๕.๒ ด้านการฝึกอบรม

- ๕.๒.๑ ละการฆ่าสัตว์ เว้นขาดจากการฆ่าสัตว์
- ๕.๒.๒ ละการลักทรัพย์ เว้นขาดจากการลักทรัพย์
- ๕.๒.๓ ละการประพฤตผิดในกาม เว้นขาดจากการประพฤตผิดในกาม
- ๕.๒.๔ ละการพูดเท็จ เว้นขาดจากการพูดเท็จ
- ๕.๒.๕ ละคำส่อเสียด เว้นขาดจากคำส่อเสียด
- ๕.๒.๖ ละคำหยาบ เว้นขาดจากคำหยาบ
- ๕.๒.๗ ละคำเพ้อเจ้อ เว้นขาดจากคำเพ้อเจ้อ
- ๕.๒.๘ ไม่โลกคอยจ้องอยากได้ของเขา
- ๕.๒.๙ ไม่คิดร้ายเบียดเบียนเขา
- ๕.๒.๑๐ การมีปัญญาอันเห็นชอบในการกระทำที่ถูกต้อง

๕.๓ ด้านการให้การศึกษา

- ๕.๓.๑ ละการฆ่าสัตว์ เว้นขาดจากการฆ่าสัตว์
- ๕.๓.๒ ละการลักทรัพย์ เว้นขาดจากการลักทรัพย์
- ๕.๓.๓ ละการประพฤตผิดในกาม เว้นขาดจากการประพฤตผิดในกาม
- ๕.๓.๔ ละการพูดเท็จ เว้นขาดจากการพูดเท็จ
- ๕.๓.๕ ละคำส่อเสียด เว้นขาดจากคำส่อเสียด
- ๕.๓.๖ ละคำหยาบ เว้นขาดจากคำหยาบ
- ๕.๓.๗ ละคำเพ้อเจ้อ เว้นขาดจากคำเพ้อเจ้อ
- ๕.๓.๘ ไม่โลกคอยจ้องอยากได้ของเขา
- ๕.๓.๙ ไม่คิดร้ายเบียดเบียนเขา
- ๕.๓.๑๐ การมีปัญญาอันเห็นชอบในการกระทำที่ถูกต้อง

(ลงชื่อ).....

(นายจักรวาล สุขไมตรี)

ผู้สัมภาษณ์

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

เวลา.....น.

แบบสนทนากลุ่ม

เรื่อง

รูปแบบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวพุทธจริยธรรมระดับอุดมศึกษา

คำชี้แจง

แบบสนทนากลุ่มชุดนี้ จัดทำขึ้นเพื่อศึกษาเรื่อง “รูปแบบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวพุทธจริยธรรมระดับอุดมศึกษา” ซึ่งท่านเป็นบุคคลหนึ่งที่ได้รับการคัดเลือกให้เป็นผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่ม โปรดแสดงความคิดเห็นของท่านให้ครบถ้วน คำตอบของท่าน ผู้วิจัยจะรักษาไว้เป็นความลับและจะไม่มีผลกระทบต่อการทำงานของท่าน หรือหน่วยงานที่ท่านรับผิดชอบ เนื่องจากผู้วิจัยจะนำคำตอบของท่านไปใช้วิเคราะห์ในภาพรวมเท่านั้น

แบบสนทนากลุ่มชุดนี้ มีทั้งหมด ๒ ส่วน ได้แก่

ส่วนที่ ๑ ข้อมูลพื้นฐานของผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่ม

ส่วนที่ ๒ คำถามความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนานักศึกษาระดับอุดมศึกษาตามแนวพุทธจริยธรรม

ผู้วิจัยหวังว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านในการตอบแบบสนทนากลุ่มในครั้งนี้เป็นอย่างดี และขอขอบพระคุณมา ณ โอกาสนี้

นายจักรวาล สุขไมตรี

นิสิตปริญญาเอก หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต

สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ส่วนที่ ๑ ข้อมูลพื้นฐานของผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่ม**ข้อมูลผู้ให้ข้อมูล**

๑. เพศ.....
๒. ปัจจุบันท่านอายุ.....ปี
๓. การศึกษาสูงสุด.....
๔. ตำแหน่งทางวิชาการ
๕. สถานะหน้าที่การงาน.....
๖. สัมภาษณ์เมื่อวันที่.....เดือน.....พ.ศ.....
๗. หมายเลขโทรศัพท์

ส่วนที่ ๒ คำถามความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนานักศึกษาระดับอุดมศึกษาตามแนวพุทธจริยธรรม

๑. การพัฒนานักศึกษาระดับอุดมศึกษาในด้านดังต่อไปนี้ ควรเป็นอย่างไร
 - ๑.๑ ด้านการให้การศึกษา ด้านการฝึกอบรม และด้านการพัฒนา ในการละเว้นการฆ่าสัตว์ ตัดชีวิตการขโมยทรัพย์สินผู้อื่น และการประพฤติผิดในกาม แก่นักศึกษาระดับอุดมศึกษา ควรใช้วิธีใด
 - ๑.๒ ด้านการให้การศึกษา ด้านการฝึกอบรม และด้านการพัฒนา ในการละเว้นการพูดเท็จ พูดโกหก พูดส่อเสียด พูดหยาบคาย และพูดเพ้อเจ้อ แก่นักศึกษาระดับอุดมศึกษา ควรใช้วิธีใด
 - ๑.๓ ด้านการให้การศึกษา ด้านการฝึกอบรม และด้านการพัฒนา ในการไม่โลภคอยจ้องอยากได้ของผู้อื่น ไม่คิดร้ายเบียดเบียนผู้อื่น และมีปัญญาเห็นชอบในการกระทำในสิ่งที่ถูกต้องแก่นักศึกษาระดับอุดมศึกษา ควรใช้วิธีใด

(ลงชื่อ).....

(นายจักรวาล สุขไมตรี)

ผู้สัมภาษณ์

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

เวลา.....น.

ภาคผนวก ฉ.

ประมวลภาพการสัมภาษณ์เชิงลึกและสนทนากลุ่มเฉพาะ

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ (ภาษาไทย)

นายจักรวาล สุขไมตรี

ชื่อ (ภาษาอังกฤษ)

Mr.Jagraval Sukmaitree

ตำแหน่ง

คณบดีคณะรัฐประศาสนศาสตร์
สถาบันรัชต์ภาคย์

หน่วยงานและที่อยู่

คณะรัฐประศาสนศาสตร์ สถาบันรัชต์ภาคย์
เลขที่ ๖๘ ซอยนวมศรี ๑๐ ถนนรามคำแหง ๒๑ แขวงวังทองหลาง
เขตวังทองหลาง กรุงเทพมหานคร ๑๐๓๑๐

ประวัติการศึกษา

พ.ศ.๒๕๔๓ ศศ.ม.(รัฐศาสตร์) มหาวิทยาลัยรามคำแหง
พ.ศ.๒๕๓๔ ศศ.บ.(รัฐศาสตร์) สาขาการบริหารรัฐกิจ
มหาวิทยาลัยรามคำแหง